สารบัญ

หน้า

- การศึกษาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
  อ้อยทิพย์ ไทยน้อย, ภัทรลดา วงษ์โยธา, รัชนีบูรณ์ เนตรภักดี, สุทธิพงษ์ ฉายาพัฒน์, ศุภฤกษ์ ต่อพันธุ์, กิตติยานนท์ วรรณวงศ์, แก่นเพชร แฝงสีพล.....1
- แนวทางการพัฒนาตนเองของนักศึกษาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ในการเข้าสู่การได้รับใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา
  ณัฐหทัย นิรัติศัย, พระใบฎีกาทวี อภโย,ดร.....13
- การพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ เพื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21
  ณัฐชยา กำแพงแก้ว, กฤติกา ชนะกุล.....25
- แนวทางพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อความสุขในโรงเรียน
  พระมหาวิไลศักดิ์ ปญฺญาวโร,ดร., กระเศียร อาคารสุวรรณ, ชัชวาล จารย์คูณ, ดร.ชนาธิป ศรีโท.....37
- การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน เรื่องงานและพลังงาน กรณีศึกษา : โรงเรียนมัธยมวัดเขาสุกิม
  พัฒน์ชนน คงอยู่.....50
- การสร้างชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา
  สุกัญญา เคลือบแก้ว, ดร.สมศิริ สิงห์ลพ, ผศ.ดร.ปริญญา.....69
- ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) เรื่อง ระบบสุริยะ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
  อัศวี เมฆิยานนท์, ดร.สมศิริ สิงห์ลพ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก, ผศ.ดร.นพมณี เชื้อวัชรินทร์, อาจารย์มันทนา เมฆิยานนท์.....84

- การพัฒนาแนวทางพัฒนาครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
  ปราณปรียา ผ่องจิต, ไชยยศ เรืองสุวรรณ 101
- การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กับผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง
  นิตยา ศรีรัตน์, ดร.พรเทพ รู้แผน 112
- คุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
  นัฐพงษ์ สาระเมฆ, ผศ.ดร.อดิศร ภู่สาระ 125
- Structured and Unstructured Patterns of Abstracts in The 7th Phayao Research Conference 2018
  Singkham Rakpa 139
- An Analysis of Moral and Generosity in Vessantara Jataka
  Phra Sayan Bhramanin, Prof. M Suresh Kumar 155
- การศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานวิชาการ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
  ฐิตารีย์ กุลวงศ์คเณศ, ดร.วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง 165
- แนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
  สนธยา สำรวยผล, ผศ.ดร.พรเทพ รู้แผน, ดร.ธีระวัฒน์ มอนไธสง 178
- การพัฒนาทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองลำตะคอง 1 จังหวัดนครราชสีมา
  ศมนกานต์ คำมูล, นาตยา ปิลันธนานนท์, ศิริรัตน์ ศรีสอาด 192
- การออกแบบสถาปัตยกรรมองค์กรการศึกษาทางพระพุทธศาสนา
  นายอรรณพ ตาคะนานันท์, ดร.สมิทธิ ดารากร ณ อยุธยา 203
- การจัดการเรียนรู้ของชุมชนจังหวัดพิษณุโลกตามหลักพุทธธรรม
  พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร., นายสราวุธ ปลอกภัย, นายปริญญา นิกรกุล 223

- ความรู้และทัศนคติของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ต่อผู้ที่ติดเชื้อ HIV
  พระมหาสุรไกร ชินพุทฺธิสิริ (คงบุญวาส) *239*
- กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน
  พระครูซิโนวาทธำรง (ปรีดา ปีติธมฺโม), อรรถพงษ์ ผิวเหลือง *250*
- การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24
  เฉลิมพล สุปัญญาบุตร, รศ.ดร.สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ *266*
- ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษามหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
  ดร.ธมกร ทยาประศาสน์, ชัชพงศ์ เทียมทันวณิช, วิพจน์ วันคำ, ณัฐพล จินดารัมย์, กันต์ ศรีหล้า, ดร.วิภาพรรณ อุปนิสากร *281*
- การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
  มินดา เรืองทอง, ผศ.ดร.พรเทพ รู้แผน, ดร.ธีระวัฒน์ มอนไธสง *298*
- การบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดหนองบัวลำภู
  นายสมควร ข่าสะโปน *313*
- สัมมากัมมันตะ : ธรรมสำคัญของชีวิต
  ดร.กฤตสุชิน พลเสน, พระมหาเอกชัย คำลือ, พระมหาวิชิต จันทร์สง่า, นางสาวสิริพร ครองชีพ, นายวิธวินท์ ภาคแก้ว *322*
- การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง
  นงลักษณ์ ชั่งทรัพย์, ดร.พรเทพ รู้แผน *329*
- ศาสนทายาท: รูปแบบและอัตลักษณ์การเรียนรู้
  สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์, พระมหากีรติ ฉัตรแก้ว, เกศรา สว่างวงศ์, ปาณิสรา เทพรักษ์ *341*
- การศึกษาเปรียบเทียบจริยศาสตร์ในศาสนาสากล
  ดร.กำธร เพียเอียย, นายชาญพัฒน์ ขำขัน, นายสุชาติ อ่อนสร้อย, ดร.ทวี เลียวประโคน, นายเอกวุฒิ บุตรโคษา *357*
- การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย กรณีศึกษาประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
  พระมหาอรุณ ปญฺญารุโณ, รศ.สงบ เชื้อทอง, ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์, นายปริญญา ตรีธัญญา *366*

- ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
  กัญยา เผือดจันทึก, พินโย พรมเมือง, พวงเพ็ญ อินทรประวัติ..... 379
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
  รัตนา อาสาทำ, ภณิตา สุนทรไชย, ศิรินทร เลียงจินดาถาวร..... 395
- ผลการจัดการเรียนรู้เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์
  อำนวย ขำเอนก, พินโย พรมเมือง, พวงเพ็ญ อินทรประวัติ..... 412
- การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่การขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 โดยกลไกประชารัฐ: กรณีศึกษาชุมชนท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม
  รองศาสตราจารย์ ดร.เกศินี ประทุมสุวรรณ, ดร.กมลทิพย์ คงประเสริฐอมร, พีรพัฒน์ พันศิริ..... 423
- การศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้งของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD
  ไชยยา เรืองดี, วรวุฒิ สุขสมบูรณ์, ดร.พนัด ด้วงติลี,
  ชินกร ทองดี, อาทิตย์ ชูชัย, ณฐภัทร อยู่เมือง, สอาด ภูนาสรณ์..... 438
- การให้บริการของรัฐตามมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ในรูปแบบศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) : กรณีศึกษา จังหวัดขอนแก่น
  อรพรรณ นางแล ผู้วิจัย, ดร.อจิรภาส์ เพียรขุนทด อาจารย์ที่ปรึกษา..... 447
- Thai students' Perspective on Native and Non-native Teachers' Pronunciations and Accents
  Lalana Pathomchaiwat 461
- การพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์
  ดวงฤทัย คำพะรัก, นนทชนนปภพ ปาลินทร, ทองสุข วันแสน, ศิริพร อยู่ประเสริฐ..... 484
- การมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
  ปริญญา ตรีธัญญา..... 499
- การเปรียบเทียบตัวชี้วัดการเป็นเมืองที่มีการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ
  จีรนันท์ แท่นทอง, รศ. ดร.ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ 514

- การเปรียบเทียบตัวชี้วัดการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ
  ธนัญญา หลาวทอง, รศ. ดร ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ..... 528
- เกณฑ์การพิจารณาเลือกผู้สมัครในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น
  สุจิตตาภรณ์ นะชา, พีรสิทธิ์ คำนวณศิลป์..... 546
- การเปรียบเทียบตัวชี้วัดของการเป็นเมืองที่มีระบบเศรษฐกิจอัจฉริยะ
  นายกิตติธัช คล้อสวัสดิ์,รศ. ดร.ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ..... 558
- ยุทธศาสตร์การจัดศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จังหวัดหนองบัวลำภู
  ดร.อำนวย มีราคา..... 575
- การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง
  ของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
  นางสาวณฐอร เจือจันทร์, ดร.อภิชิต เหมือยไธสง, พระครูวินัยธรวรชัด ปยุตฺโต..... 589
- การเสริมสร้างศักยภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสตร์
  คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
  พระราชปฏิภาณโกศล,ผศ.ดร., พระครูสุธีปริยัติโกศล,ดร.,
  ดร.อำนาจ ศรีบรรเทา, ดร.กำธร เพียเอียย..... 606
- ผลการเล่านิทานชาดกในการปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 ให้กับเด็กปฐมวัย
  ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น
  รัชนีบูรณ์ เนตรภักดี, คัมภีรภาพ คงสำรวย, ชุลีพร นาหัวนิล, สุทธินันท์ พรหมพันธุ์ใจ..... 614
- การบริหารภาครัฐแนวใหม่กับการพัฒนามิติทางสังคมไทย
  พระครูปลัดเถรานุวัฒน์ (สุเทพ) ดีเยี่ยม..... 625
- ประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่เชิงนโยบายของรัฐไทย
  พระศรีรัตนมุนี..... 634
- บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
  ของประเทศไทย
  พุทธรักษ์ ปราบนอก, วัชรพล ศิริสุวิไล, พระครูสุธีจริยวัฒน์, พระมหาสมบัติ คุเณสโก,
  กระเศียร อาคาสุวรรณ, ปัญญา คล้ายเดช, สกัน ลีสีคำ..... 651
- ภาวะผู้นำยุคใหม่และทักษะในการบริหารงานในองค์กร
  ทวีสันต์ วิชัยวงษ์, รศ.ดร. ยุภาพร ยุภาศ..... 667
- การพัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารจัดการวัดตามแนวพุทธศาสตร์สู่ศตวรรษที่ 21
  พระมหาวิรุธ วิโรจโน,ดร.,พระมหาชัชวาล จารย์คุณ 681

การศึกษาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

The Study of The Learning Ability of English Vocabulary through Jigsaw Task in Mathayousuksa 1 Students

อ้อยทิพย์ ไทยน้อย[1], ภัทรลดา วงษ์โยธา[2], รัชนีบูรณ์ เนตรภักดี[3],
สุทธิพงษ์ ฉายาพัฒน์[4], ศุภฤกษ์ ต่อพันธุ์[5], แก่นเพชร แฝงสีพล[6],
กิตติยานนนท์ วรรณวงศ์[7]
Aoythip Thainoi[1], Patlada Wongyotha[2], Ratchaniboon Netrbhakdi[3],
Suttipong Sayapuat[4], Suparoek Torpan[5], Kaenpetch Phaengsipol[6]
, Kittiyanon Wannavong[7]
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Author for correspondence: Email: patladakk@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคมจังหวัดขอนแก่น ก่อนเรียนและหลังเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 39 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selectiion) แบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้สอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ แบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ ซึ่งการดำเนินการทดลองใช้ระยะเวลา 10 สัปดาห์ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 20 ชั่วโมง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนเท่ากับ 9.23 คิดเป็นร้อยละ 30.77 และหลังเรียนเท่ากับ 22.31 คิดเป็นร้อยละ 74.36 ซึ่งคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ความสามารถ, การเรียนรู้, คำศัพท์ภาษาอังกฤษ, ภาระงานจิกซอว์
Received:18/01/62, **Revised:**25/02/62, **Accepted:** 05/03/62

Abstract

The purposes of this study were to study and compare the learning ability of English vocabulary through Jigsaw Task of Mathayomsuksa 1 students before and after the instruction. The sample consisted of 39 students of Mathayomsuksa 1 students at Phuwiengwittayakhom School, Khonkaen Province, in the first semester of the academic year 2018. They were selected by purposive selection. The design of this research was a one group pretest-posttest design. The research instruments included 10 lesson plans and the English vocabulary test. The findings were as follows;

The students' pretest and posttest mean scores on the learning ability of English vocabulary were 9.23 or 30.77 percent and 22.31 or 74.36 percent respectively. The posttest score was higher than the criteria of 70 percent and it was significantly higher than that of the pretest at the .01 level.

Keywords: Ability, English Vocabulary, Jigsaw Task, Learning

บทนำ

ภาษาอังกฤษได้ถูกกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก และสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 190) นอกจากนั้นประเทศไทยได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ซึ่งการเรียนการสอนภาษาเพื่อการพัฒนาการ ติดต่อสื่อสารระหว่างกันในประชาคมอาเซียน นักเรียนต้องเป็นบุคคลที่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารโดยใช้หนังสือและตำราเรียน และสื่อที่เป็นภาษาต่อังกฤษในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนไทยสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ซึ่งดังที่กล่าวมานั้นพื้นฐานการเรียนรู้ภาษาอังกฤษคือ การเรียนรู้คำศัพท์ที่นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการเรียนรู้ภาษา ดังที่ ครอส (Cross, 1995: 5) ได้กล่าวไว้ว่าองค์ประกอบพื้นฐานของภาษาที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือคำศัพท์ และการรู้จักคำศัพท์เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความเข้าใจในการสื่อสาร วัตถุประสงค์ที่สำคัญสำหรับการสอนภาษาอังกฤษ คือการที่ครูมีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้รับคำศัพท์ที่มีประโยชน์ให้มากที่สุด และยังต้องไม่หยุดนำเสนอ

คำศัพท์ใหม่รวมทั้งการฝึกใช้คำเหล่านั้นเพื่อก่อเกิดความเข้าใจทั้งความหมายและการนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ริชาร์ดส และ เรนันด์ยา (Richards & Renandya, 2005: 255-266) ที่กล่าวไว้ว่าการรู้คำศัพท์จะช่วยให้นักเรียนมีสามารถพูด ฟัง อ่าน และเขียน และนักเรียนจำเป็นต้องรู้กลวิธีในการเรียนรู้คำศัพท์ใหม่เพื่อความสำเร็จในการสื่อสาร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเรวดี หิรัญ (2533: 150) ที่กล่าวว่า การที่นักเรียนรู้จักคำศัพท์น้อยเกินไปอาจส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนภาษา นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย มีเจตคติที่ไม่ดีและอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนไม่อยากเรียนภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสอนคำศัพท์เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าการสอนโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ (Pica, Kanagy & Falodun, 1993: 19-20) เป็นภาระงานชนิดหนึ่งที่ให้นักเรียนทำภาระงานโดยให้มีปฏิสัมพันธ์ในการเลือกและแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อการตัดสินใจหรือทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จสมบูรณ์ สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของเบลค (Blake, 2000: 120-136) ที่พบว่าภาระงานจิกซอว์ เป็นภาระงานที่มีประสิทธิภาพมากกว่าภาระงานอื่นๆ

จากการศึกษาการเรียนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษในปีการศึกษา 2560 ของโรงเรียนภูเวียงวิทยาคม ตำบลภูเวียง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาในทักษะด้านความรู้คำศัพท์ คือ รู้คำศัพท์น้อย ไม่ทราบความหมายและหน้าที่ของคำ รวมทั้งไม่สามารถนำคำศัพท์ไปใช้ในประโยคได้อย่างถูกต้อง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน (อ21101) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 31.50 ซึ่งต่ำกว่าที่โรงเรียนกำหนดร้อยละ 70 จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยประยุกต์ขั้นตอนและการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงาน ตามแนวคิดของวิลลิส (Willis,1996: 56-58) และภาระงานจิกซอว์ตามแนวคิดของ พิคกะ คานากี และฟาโลดูน (Pica,Kanagy & Falodun, 1993: 19-20) ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์นั้น จะมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยนี้จะช่วยพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษตลอดจนพัฒนาทักษะด้านอื่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จุดประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียน

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ ได้คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ ได้คะแนนหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม สังกัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวนนักเรียนทั้งหมด 39 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การสอนภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ

3. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง เป็นเนื้อหากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกเนื้อหามาจากหนังสือแบบเรียนและสื่อต่างๆ ที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แล้วนำมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง ซึ่งมีหัวข้อดังนี้ 1) Country and nationality 2) Occupations 3) Sports 4) Foods and drinks 5) Places 6) My family 7) Animals 8) Days of the Week 9) Months of a year 10) At school

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 20 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง รวม 5 สัปดาห์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561

แบบแผนการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียว ซึ่งมีการวัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2543: 93-212) ดังแบบแผนการวิจัย ต่อไปนี้

T_1 X T_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

T_1 คือ การทดสอบก่อนเรียน

X คือ การสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์

T_2 คือ การทดสอบหลังเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้ภาระงานจิกซอว์ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์โดยใช้ภาระงานจิกซอว์ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบภาระงาน ของ วิลลิส (Willis, 1996: 56-58) โดยมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมภาระงาน (Pre-task) ในขั้นตอนนี้คือ การแนะนำหัวข้อหรือภาระงาน

1.1 ครูใช้กิจกรรมเพลงหรือเกม ที่เกี่ยวกับคำศัพท์ สำนวน และโครงสร้างประโยคที่ใช้ ในการทำภาระงาน

1.2 ครูนำเสนอคำศัพท์โดยใช้รูปภาพ และบัตรคำ โดยครูออกเสียงแล้วให้นักเรียนออกเสียงตาม ทีละคนและทั้งชั้นเรียน

1.3 ครูนำเสนอกระบวนการสอนโครงสร้างประโยค โดยนำเสนอด้วยแถบประโยค นักเรียนอ่านตามครูทีละคนและทั้งชั้นเรียน

2. ขั้นระหว่างภาระงาน (Task Cycle)

2.1 ภาระงาน (Task)

2.1.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4 คน โดยคละความสามารถ ครูแจกใบงานที่1 ซึ่งจะเป็น รูปภาพ/บทสนทนาหรือแผนที่/แผนผังที่แตกต่างกันตามรูปแบบของภาระงานจิกซอว์แก่นักเรียนแต่ละคนในกลุ่ม

2.1.2 ครูให้นักเรียนทำภาระงานจิกซอว์ในใบงานที่ 1 ที่แต่ละคนในกลุ่มได้รับ โดยฝึกออกเสียงคำศัพท์ และนำคำศัพท์มาเรียบเรียงและพูดให้เป็นประโยคเพื่ออธิบายสถานการณ์นั้น

2.2 การวางแผน (Planning)

เมื่อทำภาระงานเสร็จสิ้น ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเตรียมวางแผนและซักซ้อมการรายงานผลการกระทำภาระงานจิกซอว์ โดยการเขียนก่อนรายงานจริง ครูเป็นผู้คอยช่วยเหลือและให้คำแนะนำ

2.3 การรายงาน (Report)

ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับภาระงานจิกซอว์ของกลุ่มตัวเองหน้าชั้นเรียน และทุกกลุ่มช่วยกันแสดงความคิดเห็นในส่วนต่างๆของภาระงานจิกซอว์ที่เสนอ

3. ขั้นเน้นรูปแบบทางภาษา (Language Focus)

3.1 ขั้นวิเคราะห์ภาษา (Analysis)

3.1.1 ครูและนักเรียนวิเคราะห์รูปแบบและโครงสร้างของไวยากรณ์ทางภาษาที่ใช้ในภาระงาน

3.1.2 ครูและนักเรียนร่วมกันแก้ไขรูปแบบและโครงสร้างของไวยากรณ์ทางภาษาให้ถูกต้อง

3.2 การฝึกหัดใช้ภาษา (Practice)

ครูให้นักเรียนฝึกอ่านคำศัพท์ ประโยค อีกครั้งโดยให้นักเรียนฝึกพูดประโยคที่ได้วิเคราะห์และแก้ไขถูกต้องแล้ว และครูสรุปคำศัพท์หรือกลุ่มคำในประโยคที่ได้เรียนไปแล้ว

2. ความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนในการสะกดคำศัพท์ ความรู้เกี่ยวกับการออกเสียงคำศัพท์ บอกความตำศัพท์และนำคำศัพท์ไปใช้ในประโยคได้อย่างถูกต้อง โดยวัดจากผลคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากแนวคิดของ เนชั่น (Nation, 2006: 112)

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางฯ สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รวมทั้งศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีในการออกแบบการจัดการเรียนรู้และหลักการสร้างแบบทดสอบ

2. สร้างเครื่องมือในการวิจัย แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางการสอนภาษาอังกฤษจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item objective Congruence: IOC) ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือทั้ง 2 ฉบับ มีค่าความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

3. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ และแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน ไปทดลอง (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม อ. ภูเวียง จ. ขอนแก่น จำนวน 20 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างโดยแบบทดสอบก่อน-หลังเรียนมีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.35-0.75 ค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่า 0.40-0.81 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบโดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

4. นำเครื่องมือการวิจัยไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม อ. ภูเวียง จ. ขอนแก่น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจำนวน 39 คนได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น สังกัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวนนักเรียน 39 คน ที่ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

2. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นก่อนดำเนินการทดลอง ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ เพื่อทดสอบการบอกความหมายของคำศัพท์และการนำคำศัพท์ภาษาอังกฤษไปใช้ในบริบทได้ถูกต้อง แล้วทำการบันทึกคะแนนไว้เพื่อเปรียบเทียบกับคะแนนทดสอบหลังเรียน

3. ผู้วิจัยดำเนินการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ โดยจัดการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง ใช้เวลาทั้งหมด 20 ชั่วโมง

4. ทดสอบหลังเรียน (Posttest) ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ ชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. นำผลคะแนนที่ได้จากการทดสอบ มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติสำหรับสังคมศาสตร์ (SPSS) ซึ่งได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบบทดสอบทีแบบกลุ่มเดียวเทียบกับเกณฑ์ (One Sample t-test) และการทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t-test for Dependent Samples)

ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ก่อนเรียนและหลังเรียน (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	t
ก่อนเรียน	39	9.23	2.75	30.77	30.48
หลังเรียน	39	22.31	2.14	74.36	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 39 คน มีค่าเฉลี่ยคะแนนทดสอบก่อนเรียนเท่ากับ 9.23 คิดเป็นร้อยละ 30.77 และค่าคะแนนเฉลี่ยทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 22.31 คิดเป็นร้อยละ 74.36 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนน พบว่าคะแนนความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ของนักเรียนชั้นมัธยมที่ 1 หลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	t
หลังเรียน	**39**	**22.31**	**2.14**	**74.36**	**65.05**

จากตารางที่ 2 พบว่าคะแนนความสามารถในการรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 39 คน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบหลังเรียนเท่ากับ

22.31 คะแนน หรือ ร้อยละ 74.36 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนน พบว่าคะแนนความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 คือมีค่าคะแนนเฉลี่ย () หลังเรียนไม่น้อยกว่า 21.00 คะแนน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาและเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.23 คิดเป็นร้อยละ 30.77 และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.31 คิดเป็นร้อยละ 74.36 พบว่านักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนได้คะแนนการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนไม่ต่างจากเกณฑ์ร้อยละ 70

การอภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปและอภิปรายเป็นประเด็นต่างๆ ตามลำดับดังนี้

ผลการศึกษาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ผลการทดลองครั้งนี้พบว่านักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 30.77 และหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 74.36 จากการวิจัยพบว่า คะแนนความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษไม่ต่างจากเกณฑ์ร้อยละ 70 และนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อที่ 1 และข้อที่ 2 โดยจากคะแนนก่อนเรียนของนักเรียนจะเห็นได้ว่า นักเรียนมีความรู้พื้นฐานด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ที่เป็นเช่นนี้เพราะนักเรียนไม่สามารถจดจำความหมายของคำศัพท์และไม่สามารถนำไปใช้ในประโยคได้ แต่หลังจากที่นักเรียนได้รับการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์แล้ว พบว่านักเรียนสามารถจดจำและบอกความหมาย รวมทั้งสามารถใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษในการสื่อสารในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมได้ นอกจากนี้นักเรียนยังได้ทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งการทำงานเป็นกลุ่มนี้นักเรียนมีการช่วยเหลือกัน แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน อภิปรายร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ทำให้การเรียนมีความหมายและสนุกสนานในการทำภาระงานซึ่งสอดคล้องกับ พิคกะ คานากี และ ฟาโลดูน (Pica, Kanagy & Falodun, 1993: 19-20) ที่กล่าวว่า การที่นักเรียนทำภาระงานเป็นคู่หรือกลุ่มที่นั้นทำให้นักเรียนต้องทำงานร่วมกันและได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อ

นำแต่ละเรื่องราวรวมกันให้เป็นเรื่องราวที่สมบูรณ์เพียงเรื่องเดียว ในขณะทำภาระงานนักเรียนต่างเป็นผู้ให้ข้อมูลและขอข้อมูล ภาระงานเช่นนี้เป็นภาระงานที่ให้นักเรียนค้นหาข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ปัญหาหรือจัดเรียงเรื่องราวต่างๆ ส่วนการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ภาระงานตามแนวคิดของ วิลลิส (Willis, 1996: 56-58) ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นก่อนภาระงาน (Pre-task) ขั้นระหว่างภาระงาน (Task Cycle) และขั้นเน้นรูปแบบทางภาษา (Language Focus) ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้เป็นลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบซึ่งในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผลการวิจัยส่งผลให้คะแนนการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 จึงสามารถกล่าวได้ว่าการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ในครั้งนี้ สามารถพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนให้ดีขึ้น ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนี้ คือ การสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานซึ่งประกอบด้วยสามขั้นตอนได้แก่ขั้นเตรียมภาระงาน (Pre-task) ผู้สอนใช้กิจกรรมเพลงหรือเกมที่เกี่ยวกับคำศัพท์สำนวนและโครงสร้างประโยคที่ใช้ในการทำภาระงานหลังจากนั้นนำเสนอคำศัพท์โดยใช้รูปภาพและบัตรคำโดยครูออกเสียงแล้ว ให้นักเรียนออกเสียงตามทีละคนและทั้งชั้นเรียน แล้วนำเสนอกระบวนการสอนโครงสร้างประโยคโดยนำเสนอด้วยแถบประโยค นักเรียนอ่านตามครูทีละคนและทั้งชั้นเรียน ขั้นระหว่างภาระงาน (Task Cycle) นักเรียนจะได้ทำงานเป็นกลุ่มได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันและนำมาอภิปรายหน้าชั้นเรียนและขั้นสุดท้ายขั้นเน้นรูปแบบทางภาษา (Language Focus) ซึ่งในขั้นนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือขั้นวิเคราะห์ภาษา (Analysis) ครูและนักเรียนจะได้วิเคราะห์รูปแบบและโครงสร้างของไวยากรณ์ทางภาษาที่ใช้ในภาระงานและร่วมกันแก้ไขรูปแบบโครงสร้างของไวยากรณ์ทางภาษาให้ถูกต้อง ขั้นการฝึกหัดใช้ภาษา(Practice) ครูให้นักเรียนฝึกอ่านคำศัพท์ประโยคอีกครั้ง โดยให้นักเรียนฝึกพูดประโยคที่ได้วิเคราะห์และแก้ไขจากภาระงานที่ได้ทำแล้ว ซึ่งการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนดังกล่าวทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนูแนน (Nunan, 2004: 4) ที่ได้ให้ความหมายว่า ภาระงานเป็นชิ้นงานที่เกิดจากการปฏิบัติงานในชั้นเรียนที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจ และสามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสม ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนภาษาเป้าหมาย รวมถึงความรู้ด้านไวยากรณ์ และการปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถใช้ภาษาในการสื่อความได้

นอกจากนั้นในช่วงเริ่มสอนครูใช้กิจกรรมเพลง หรือเกมหรือสนทนาซักถาม ที่เกี่ยวกับคำศัพท์ สำนวนและโครงสร้างที่ใช้ในการทำภาระงาน จากนั้นครูนำเสนอคำศัพท์โดยใช้รูปภาพ และบัตรคำ โดยครูออกเสียง แล้วให้นักเรียนออกเสียงตาม ทีละคนและทั้งชั้นเรียน ครูนำเสนอกระบวนการสอนโครงสร้างประโยค โดยนำเสนอด้วยแถบประโยค นักเรียนอ่านตามครูทีละคนและทั้งชั้นเรียน ในขั้นภาระงาน (Task) ครูแบ่งกลุ่มให้นักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4 คน โดยคละความสามารถ ครูแจกใบงานที่ 1 จะเป็นรูปภาพหรือบทสนทนาที่แตกต่างกันตามรูปแบบของภาระงานจิกซอว์แก่นักเรียนแต่ละคนในกลุ่ม ครูให้นักเรียนทำภาระงานจิกซอว์ในใบงานที่ 1 ที่แต่ละคนใน

กลุ่มได้รับ โดยฝึกออกเสียงคำศัพท์ และนำคำศัพท์มาเรียบเรียงและพูดให้เป็นประโยคเพื่ออธิบายสถานการณ์นั้น ในขั้นการวางแผน (Planning) เมื่อทำภาระงานเสร็จสิ้น ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเตรียมวางแผนและซักซ้อมการรายงานผลการทำภาระงานจิกซอว์ โดยให้นักเรียนทำใบงานที่ 2 เขียนก่อนรายงานจริง ครูเป็นผู้คอยช่วยเหลือและให้คำแนะนำ ในขั้นการรายงาน (Report) ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับภาระงานจิกซอว์ของกลุ่มตัวเองหน้าชั้นเรียน และทุกกลุ่มช่วยกันแสดงความคิดเห็นในส่วนต่างๆ ของภาระงานจิกซอว์ที่เสนอ ในขั้นวิเคราะห์ภาษา (Language Analysis) ครูและนักเรียนวิเคราะห์รูปแบบและโครงสร้างของไวยากรณ์ทางภาษาที่ใช้ ครูและนักเรียนร่วมกันแก้ไขรูปแบบและโครงสร้างของไวยากรณ์ทางภาษาให้ถูกต้อง ในขั้นการฝึกหัดใช้ภาษา (Practice) ครูให้นักเรียนอ่านคำศัพท์ ประโยค อีกครั้งโดยให้นักเรียนพูดประโยคที่ได้วิเคราะห์และแก้ไขให้ถูกต้อง และครูสรุปคำศัพท์หรือกลุ่มคำที่ได้เรียนไปแล้ว และให้นักเรียนทำใบงานที่ 3 ด้วยภาระงานจิกซอว์ดังที่กล่าวมานั้น ทำให้คะแนนความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยและข้อเสนอแนะไปใช้สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยพบว่า การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น และเพื่อให้กิจกรรมการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ดังนั้นควรนำการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ไปใช้ในการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของผู้เรียน

1.2 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอว์ พบว่าผู้เรียนมีความสุขกับการทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนๆ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนผู้สอนควรให้ผู้เรียนทำกิจกรรมโดยคละความสามารถของผู้เรียนไว้ในกลุ่มเดียวกัน เพื่อผู้เรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

1.3 ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า สื่อการจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจรูปภาพ สีสันที่น่าสนใจ จากบัตรคำ ทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้น สนใจในกิจกรรม และเข้าใจในเนื้อหา

ได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นผู้สอนจึงควรเตรียมสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนให้พร้อม ครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และเพียงพอต่อจำนวนของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้สอนควรทำการทดลองใช้สื่อตามแผนการจัดการเรียนรู้และควรอธิบายรายละเอียดของกิจกรรมจิกซอว์ให้นักเรียนเข้าใจ เพื่อให้นักเรียนได้ประสบการณ์ทางด้านภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นในขั้นระหว่างการทำภาระงาน ก่อนให้นักเรียนได้ลงมือทำภาระงานจิกซอว์ของจริง เพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด บรรลุวัตถุประสงค์และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อผู้เรียน

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

_____. (2553). **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ.** กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

เรวดี หิรัญ (2533). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนจากการตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่านเองและโดยการย่อเรื่องที่อ่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Blake, R. (2000). Computer mediated communication: A window on L2 Spanish Interlanguage. **Language Learning and Technology, 4,** 120-136.

Cross, D. (1995**). A practical handbook of language teaching.** London: Phonix ELT

Nation, I. S. P.. (2006). **Teaching Vocabulary. ASIAN EFL Journal.** Retrieved November 7, 2018, from http://www.asian-efl-journal.com/sept_50_pn.pndf.

Nunan, D. (2004). **Task-based language teaching.** Cambridge: Cambridge University Press.

Pica, T., Kanagy, R., & Falodun, J. (1993). **Task and Language Learning: Integrating Theory and Practice.** Bristol: Multilingual Matters

Richard, J. C., & Renandya, W.A. (2005). **Methodology in language teaching. An anthology of current practice.** Cambridge: Cambridge.

Savignon, S. (1983). **Communicative competence: Theory and classroom practice.** New York: McGraw Hill.

Willis, J. (1996). **A framework for task-based learning.** Edinburgh: Longman.

แนวทางการพัฒนาตนเองของนักศึกษาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ในการเข้าสู่การได้รับใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา

Self-Development Guidelines of Social Work Students To Get Social Work Professional Certificate : Mahamakut Buddhist University, Salaya

ณัฐหทัย นิรัติศัย[1], พระใบฎีกาทวี อภโย,ดร[2]
Nathatai Nirattisai[1], Phrabaideka Thawee Abhayo,Dr.[2]
สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา[1]
สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน[2]
Author for Correspondence: E-mail : Nathataini@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาตนเองของนักศึกษาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ในการเข้าสู่การได้รับใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการพัฒนาตนเอง ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาตนเองและการพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Methods Research) ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นคฤหัสเพศหญิง ร้อยละ 62.5 ร้อยละ 81.3 มีอายุ 20-24 ปี ที่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.1 ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 นักศึกษามีการพัฒนาตนเอง ในระดับมากที่สุด ปัญหาอุปสรรคการพัฒนาตนเอง พบว่ามีในระดับปานกลาง ส่วนการพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในสภาวิชาชีพและอาจารย์ประจำหลักสูตร ให้คำแนะนำว่า ควรเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และความรู้ที่ใช้ในการสอบ ควรมีความขยัน หมั่นหาความรู้เพิ่มเติมและทบทวนอยู่เสมอหรือขอคำแนะนำจากผู้ที่สอบผ่าน ส่วนศิษย์เก่ามีความเห็นว่าการมีใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์เป็นการเพิ่มโอกาสความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ จึงควรอ่านหนังสือเพื่อทบทวนองค์ความรู้ รักษาสุขภาพให้แข็งแรง ศึกษาหลักเกณฑ์ระเบียบในการสอบเพื่อเตรียมตัวให้ถูกต้อง พักผ่อนให้เพียงพอ ไม่กดดันตัวเอง

คำสำคัญ : การพัฒนาตนเอง, ใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์
Received: 01/02/62, **Revised:** 15/09/62, **Accepted:** 27/09/62

Abstract

The purposes of this research were to study self-development Problems and obstacles in self-development of students in social work science program Mahamakut Buddhist University, Salaya. This research is a mixed methodology research.

The finding were as follows:

62.5 percent of the students were mostly female, 81.3 percent are 20-24 years old. The majority of students studying in the fourth year have self-development at the highest level. The problems and obstacles for self-development were found at the moderate level. The professional self-development was a real practice at the highest level. The important information from interview found that the students should prepare for a professional exam in many ways, physical, mental, and knowledge They should read the book to review knowledge, keep healthy, study the examination rules and regulations in order to prepare correctly

Keywords: Self-Development, Social Work Professional Certificate.

บทนำ

เป็นเวลา 5 ปีแล้วนับจากวันที่พระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2556 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ณ วันที่ 24 มกราคม 2556 และมีผลบังคับใช้ วันที่ 25 มกราคม 2556 ก่อนที่พระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ฉบับนี้จะประกาศใช้การดำเนินงานของสาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์มีการทำงานร่วมกันเป็นระยะโดยสำนักคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ (กสค.) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย สถาบันการศึกษารวมถึงสมาคมวิชาชีพในสายการแพทย์ ได้ร่วมมือกันผลักดันให้มีการส่งเสริมมาตรฐานการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์มาอย่างต่อเนื่องเกิดการผลักดันให้สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ได้รับการยอมรับในมาตรฐานคุณภาพของการทำงานและมีองค์กรทำหน้าที่ควบคุมการประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ตามกฎหมาย (สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์, 2561) ในอดีตการทำงานสังคมสงเคราะห์ยังไม่กำหนดคุณสมบัติผู้ปฏิบัติงานว่าต้องมีใบประกอบวิชาชีพ ผู้ที่ทำงานสังคมสงเคราะห์จึงมีผู้ที่จบจากหลากหลายสาขาวิชา ซึ่งอาจทำให้ไม่เข้าใจในเนื้องานสังคมสงเคราะห์ที่แท้จริง ปัจจุบันเพื่อเป็นการควบคุมมาตรฐานการทำงานสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์จึงกำหนดว่าผู้ที่จะประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์จำเป็นต้องได้รับใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ซึ่งการกำหนดมาตรฐานการทำงานจะช่วยให้การทำงานสังคมสงเคราะห์มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็นการ

ทำหน้าที่ควบคุม ดูแลพัฒนานักวิชาชีพให้มีคุณภาพปฏิบัติงานอย่างมีจรรยาบรรณ

เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วมหาวิทยาลัยที่ทำการเปิดสอนสังคมสงเคราะห์จึงจำเป็นต้องปรับตัวและเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาเพื่อรองรับการสอบใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์และเตรียมความพร้อมการทำงานในอนาคต ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ทั้งสิ้น 7 มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นหนึ่งในมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรสังคมสงเคราะห์และได้การรับรองมาตรฐานจากสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์แล้ว ซึ่งปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา ได้เปิดการสอนหลักสูตรสังคมสงเคราะห์มาแล้ว 8 ปีนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 โดยมีนักศึกษาจบการศึกษาไปแล้วทั้งสิ้น 4 รุ่น(ที่มา : สำนักทะเบียนและวัดผล) และมีนักศึกษาสอบผ่านใบประกอบวิชาชีพแล้วจำนวนทั้งสิ้น 7 คน (ที่มา : สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ : 2561) ผลการสอบข้อเขียนเพื่อใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ครั้งที่ 1/ 2561 พบว่า วิชาหลักคิด ทฤษฎี จรรยาบรรณทางสังคมสงเคราะห์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีนักศึกษาลงสอบ 9 คน สอบผ่าน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3% ส่วนวิชาการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์มีนักศึกษาลงสอบ 6 คน สอบผ่าน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3% (ที่มา : สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ : 2561)

จากสถิติผลการสอบที่ผ่านมาเห็นได้ว่านักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายายังมีจำนวนผู้ที่สอบผ่านไม่มากเท่าที่ควรเมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ ดังนั้นเพื่อเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันที่ต้องมีการสอบแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์นักศึกษาจำเป็นที่ต้องปรับตัวและพัฒนาตนเองให้มากยิ่งขึ้นเพราะหากนักศึกษาต้องการทำงานในด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ ใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาตนเองของนักศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสอบใบประกอบวิชาชีพ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์สำหรับส่งเสริมให้นักศึกษารุ่นน้องและผู้ที่ยังไม่ได้รับใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์พัฒนาตนเองเพื่อการสอบใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการพัฒนาตนเองของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา เพื่อเข้าสู่การรับใบประกอบวิชาชีพตาม พรบ.วิชาชีพสังคมสงเคราะห์
2. ศึกษาปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาตนเองของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา
3. ศึกษาการพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Methods Research) ประกอบด้วยวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ศึกษา ครั้งนี้ได้แก่นักศึกษาสาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา จำนวน 48 คน อาจารย์ประจำหลักสูตรและผู้ทรงคุณวุฒิในสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์จำนวน 6 รูป/คน ศิษย์เก่าที่สอบผ่านใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์จำนวน 7 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 61 คน โดยไม่สุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น

1. **ผู้ทรงคุณวุฒิในสภาวิชาชีพและอาจารย์ประจำหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง** จำนวน 6 รูป/คน โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1.1 นายกสมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย 1 คน

1.2 อุปนายกคนที่ 2 สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย 1 คน

1.3 อาจารย์ประจำหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา 4 รูป/คน

2. **ศิษย์เก่าที่สอบผ่านใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์** จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 ชุด คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ รวม 3 ชุด

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับนักศึกษาปัจจุบันเป็นคำถามแบบ Check list ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด (Close-Ended Questions) และคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Questions) โดยการแบ่งคำถามออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากรเป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิดประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพทางศาสนา ระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 การพัฒนาตนเอง ได้แก่ การเรียนรู้ การกำหนดเป้าหมาย การสำรวจตนเอง แรงจูงใจ ความมุ่งมั่น และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ส่วนที่ 3 ปัญหา/อุปสรรค การพัฒนาตนเอง ได้แก่ ความเครียด ความคับข้องใจ ความกดดันและความวิตกกังวล

ส่วนที่ 4 การพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ ได้แก่ การลงมือปฏิบัติจริง การหาความรู้เพิ่มเติม การฝึกอบรม

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นอื่นๆ

คำถามส่วนที่ 2 ส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 มีลักษณะคำถามเป็นความคิดเห็นที่เป็นแบบมาตรวัดของลิเคอร์ท 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุดโดยให้คะแนน ดังนี้

มากที่สุด 5 คะแนน
มาก 4 คะแนน
ปานกลาง 3 คะแนน
น้อย 2 คะแนน
น้อยที่สุด 1 คะแนน

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในสภาวิชาชีพและอาจารย์ประจำหลักสูตรเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์ศิษย์เก่าที่สอบผ่านใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

4.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.5 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 37.5 ส่วนใหญ่เป็นคฤหัสถ์ ร้อยละ 91.7 เป็นบรรพชิตเพียง ร้อยละ 8.3 ร้อยละ 81.3 มีอายุ 20-24 ปี ร้อยละ 52.1 ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 รองลงมา ร้อยละ 22.9 กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2

4.2 การพัฒนาตนเอง

นักศึกษามีการพัฒนาตนเอง ในระดับมากที่สุด ด้านแรงจูงใจและการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย 4.57 และ 4.25 แต่การสำรวจตนเอง ความมุ่งมั่น การกำหนดเป้าหมายและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.20 , 3.93 , 3.87 และ 3.56 ตามลำดับ สามารถจำแนกความสำคัญโดยสรุปแต่ละด้าน ดังนี้

แรงจูงใจ ต้องการมีอาชีพที่มั่นคงเพื่อมีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว มากที่สุด รองลงมาได้แก่ อาชีพสังคมสงเคราะห์เป็นอาชีพที่มีเกียรติและต้องการประสบความสำเร็จในชีวิตและการเห็นแบบอย่างนักสังคมสงเคราะห์ที่ประสบความสำเร็จ

การเรียนรู้ เข้าร่วมศึกษาดูงานมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การเปิดใจเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่นและหาข้อมูลเพิ่มเติมนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน

การสำรวจตนเอง มีความสุขในการช่วยเหลือผู้อื่น มากที่สุด รองลงมาได้แก่ มีความกระตือรือร้นในการเรียนสังคมสงเคราะห์ มีความสุขในการเรียนสังคมสงเคราะห์ และการวางแผนในการประกอบอาชีพ

ความมุ่งมั่น ไม่เคยย่อท้อแม้ว่าการเรียนจะยาก มากที่สุด รองลงมาได้แก่จุดมุ่งหมายในการทำงานเป็นสิ่งดึงดูดใจให้ตั้งใจเรียน ตั้งใจเรียนทุกครั้งที่อาจารย์สอน และการใช้เวลาว่างเพื่อทบทวนบทเรียน

การกำหนดเป้าหมาย มีการตั้งเป้าหมายว่าจะจบการศึกษาภายในระยะเวลา 4 ปี มากที่สุด รองลงมา คือ จะต้องสอบใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ให้ผ่าน การตั้งเป้าหมายเมื่อจบการศึกษาจะประกอบอาชีพนักสังคมสงเคราะห์ และจะต้องได้เกียรตินิยม

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ส่งงานตรงเวลาทุกครั้ง มากที่สุด รองลงมาคือมาเรียนตรงเวลาและเข้าเรียนทุกครั้ง พูดคุยกับเพื่อนในขณะที่อาจารย์สอน และนอนหลับในขณะที่อาจารย์สอน

4.3 ปัญหา/อุปสรรค การพัฒนาตนเองของนักศึกษา

ปัญหา/อุปสรรค การพัฒนาตนเองในระดับปานกลาง ในเรื่อง ความเครียด ความวิตกกังวล ความกดดันและความคับข้องใจ ค่าเฉลี่ย 3.26 , 3.22 , 3.15 และ 3.08 สามารถจำแนกความสำคัญโดยสรุปแต่ละด้าน ดังนี้

ความเครียด กลัวการทำงานผิดพลาด มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ กังวลเรื่องผลการเรียน กังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในการเรียนและการไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อน

ความวิตกกังวล มีความกังวลเกี่ยวกับอนาคตของตนเอง มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ กังวลทุกครั้งที่มีการสอบ กังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และความไม่แน่ใจว่าจะจบการศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนด

ความกดดัน มีความคาดหวังต่อความสำเร็จจากกลุ่มตัวอย่าง มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การทำงานเสริมในระหว่างเรียน ความคาดหวังจะได้ A ในทุกรายวิชา และบรรยากาศการเรียนเต็มไปด้วยการแข่งขัน

ความคับข้องใจ รู้สึกหงุดหงิดทุกครั้งที่ไม่สามารถทำงานได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ความกระวนกระวายใจเมื่อได้รับมอบหมายให้เป็นหลักสำหรับการรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย กลุ้มใจทุกครั้งที่ผลการสอบออกมาไม่เป็นที่พอใจ และการตำหนิเมื่อเพื่อนมาไม่ตรงเวลานัดหมาย

4.4 การพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพของนักศึกษา

มีการพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ โดยการลงมือปฏิบัติจริง ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.26 ส่วนการฝึกอบรมและการหาความรู้เพิ่มเติม ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.71 และ 3.51 สามารถจำแนกความสำคัญโดยสรุปแต่ละด้าน ดังนี้

การลงมือปฏิบัติ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ มากที่สุด รองลงมา ได้แก่มีส่วนร่วมในการทำรายงานกลุ่ม อาสาช่วยงานทุกครั้งที่มีโอกาส และการเป็นจิตอาสาช่วยงานนักสังคมสงเคราะห์เมื่อมีโอกาส

การฝึกอบรม เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมที่มหาวิทยาลัยจัด มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เข้าร่วมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง สมัครเข้าร่วมฝึกอบรมทุกครั้งที่มีโอกาส และการเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมความรู้ด้านสังคมสงเคราะห์ในระหว่างเรียน

การหาความรู้เพิ่มเติม ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ตนอกเหนือจากห้องเรียน มากที่สุด รองลงมา ได้แก่เข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาชีพ พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญเมื่อมีโอกาส และการเข้าห้องสมุดเพื่อค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเหนือจากชั้นเรียน

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้ทรงคุณวุฒิในสภาวิชาชีพและอาจารย์ประจำหลักสูตรสังคมสงเคราะห์

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในสภาวิชาชีพและอาจารย์ประจำหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา จำนวน 6 รูป/คน ได้ข้อมูลและประเด็นต่างๆ ดังนี้

การเตรียมตัวสอบใบประกอบวิชาชีพ

ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ผู้ที่จะสอบใบประกอบวิชาชีพต้องเตรียมความพร้อมในหลายๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย รักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง ระวังไม่ให้เจ็บป่วยในช่วงสอบ ด้านจิตใจ พยายามควบคุมสติไม่ให้ตื่นเต้นในขณะที่สอบ เตรียมความรู้ที่ใช้ในการสอบให้พร้อม เช่น เรื่องสถานการณ์ปัจจุบัน ความรู้ทางด้านสังคมสงเคราะห์ หมั่นทบทวนความรู้อยู่เสมอ และควรเข้าร่วมติวกับหน่วยงานต่างๆที่จัดติวทบทวนความรู้ก่อนสอบ

การพัฒนาตนเอง

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 6 รูป/คน มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันในเรื่องการพัฒนาตนเองของผู้ที่จะสอบใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ว่า ผู้เข้าสอบต้องมีความขยัน กระตือรือร้น ขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติม หมั่นอ่านหนังสือทบทวนอยู่เสมอหรือขอคำแนะนำจากรุ่นพี่หรือเพื่อนที่สอบผ่านใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์แล้วช่วยติวทบทวนความรู้หรือแนะนำแนวทางในการอ่านหนังสือหรือข้อสอบให้

อุปสรรค/จุดอ่อนที่พบ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความคิดเห็นว่าอุปสรรค/จุดอ่อน ที่พบจากผู้เข้าสอบใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ คือ วิชาหลักคิด ทฤษฎี ผู้เข้าสอบจะได้คะแนนน้อย ส่วนมากผู้เข้าสอบมักสอบไม่ผ่านในวิชานี้ค่อนข้างมากและผู้เข้าสอบมีเวลาเตรียมตัวในการสอบน้อยเนื่องจากต้องทำงานประจำทำให้ไม่ค่อยมีเวลาอ่านหนังสือหรือทบทวนความรู้และอีกประเด็นที่สำคัญคือผู้เข้าสอบทำข้อสอบไม่ทันเนื่องจากการบริหารเวลาทำข้อสอบ และในการสอบแต่ละครั้งมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงทั้งค่าสอบ ค่าที่พักและค่าเดินทาง หากผู้เข้าสอบเตรียมตัวไม่ดีเมื่อสอบไม่ผ่านจะเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาตนเองของนักศึกษาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ในการเข้าสู่ในการได้รับใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา สามารถอภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการพัฒนาตนเองของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา เพื่อเข้าสู่การรับใบประกอบวิชาชีพตาม พรบ.วิชาชีพสังคมสงเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.5 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 37.5 ส่วนใหญ่เป็นคฤหัสถ์ ร้อยละ 91.7 เป็นบรรพชิตเพียง ร้อยละ 8.3 ร้อยละ 81.3 มีอายุ 20-24 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.1 ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 รองลงมา ร้อยละ 22.9 กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 นักศึกษามีการพัฒนาตนเองด้านแรงจูงใจ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การเรียนรู้ การสำรวจตนเอง ความมุ่งมั่น การกำหนดเป้าหมาย และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นลำดับสุดท้าย ค่าเฉลี่ย 4.57, 4.25, 4.20, 3.93, 3.87 และ 3.56 ตามลำดับ จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่านักศึกษามีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองมากที่สุดแต่เรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักศึกษาให้ความสำคัญในเรื่องนี้ในระดับมากแต่เป็นค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุดในหัวข้อนี้ แสดงให้เห็นว่านักศึกษายังไม่ค่อยให้ความสำคัญในเรื่องนี้และเมื่อศึกษาในรายละเอียดพบว่า นักศึกษามักจะนั่งหลับและพูดคุยกับเพื่อนในระหว่างที่อาจารย์สอน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษายังให้ความสำคัญกับเรื่องการตั้งใจเรียนไม่มากเท่าที่ควรทั้งนี้อุปนายกคนที่ 2 สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยกล่าวว่า “ในระหว่างเรียนก็คิดว่าเขาต้องใส่ใจในเรื่องของการเรียนเพราะว่าตรงนี้มันจะเป็นสิ่งที่สร้างให้เขาเกิดความรู้และก็ประสบการณ์” และเช่นเดียวกับนายกสมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยที่เสนอความคิดเห็นว่า “เด็กปัจจุบันความกระตือรือร้นหรือมุมมองที่จะทำงานมีน้อย” ซึ่งผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงความคิดในการพัฒนาตนเองของนักศึกษายังมีน้อย ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐานในการพัฒนาตนเอง ของ (เรียม ศรีทอง,2542,น.144) ที่กล่าวไว้ว่า อุปสรรคสำคัญของการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง คือ การไม่ยอมปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีการปฏิบัติไม่สร้างนิสัยและฝึกทักษะใหม่ๆที่จำเป็น ในทางกลับกันการที่พบว่านักศึกษานั่งหลับและพูดคุยในระหว่างที่อาจารย์สอน มีความเป็นไปได้ว่าความน่าสนใจในชั้นเรียนมีน้อย อาจารย์สอนไม่สนุก ขาดเทคนิคการสอนที่สามารถจูงใจให้นักศึกษาสนใจในบทเรียนได้ นักศึกษาจึงไม่สนใจเรียนและหันไปพูดคุยกันหรือนั่งหลับแทน และผลการวิจัยอีกหนึ่งหัวข้อที่น่าสนใจที่ได้ค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง คือ เรื่อง การกำหนดเป้าหมาย ผลการวิจัยนี้สามารถบ่งบอกได้ว่านักศึกษายังไม่ค่อยให้ความสนใจในการกำหนดเป้าหมายในชีวิตของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับคำแนะนำของอาจารย์ประจำหลักสูตรท่านที่ 4 ที่เสนอแนะว่านักศึกษาต้องตั้งเป้าหมายในชีวิตเพื่อที่จะได้มีแรงผลักดันและมีกำลังใจในการพัฒนาตนเอง เมื่อศึกษาในรายละเอียด พบว่า

การตั้งเป้าหมายว่าจะต้องได้รับเกียรตินิยม นักศึกษากำหนดเป้าหมายในเรื่องนี้น้อยที่สุด ซึ่งความมุ่งหวังในการได้รับเกียรตินิยมบ่งบอกให้เห็นถึงความขยัน ความมุ่งมั่น ในเรื่องการศึกษาของนักศึกษา แต่เมื่อนักศึกษามีการตั้งเป้าหมายในเรื่องนี้น้อย แสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้นในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาว่ายังมีไม่มากพอ สอดคล้องกับคำกล่าวของนายกสมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยที่กล่าวว่า “เด็กปัจจุบันความกระตือรือร้นหรือมุมมองที่จะทำงานสังคมสงเคราะห์มีน้อย เด็กของเราอ่านหนังสือน้อยโดยเฉพาะทฤษฎีต้องให้จับประเด็นเป็นและที่สำคัญเด็กเราต้องบอกเด็กให้ขยันมากขึ้น” และเช่นเดียวกับความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตรท่านที่ 2 ที่มีความคิดเห็นว่า “นักศึกษาต้องเพิ่มความกระตือรือร้น และขวนขวายหาความรู้ที่นอกเหนือจากในห้องเรียน ต้องอ่านและทบทวนในสิ่งที่เรียนมาแล้ว” ดังนั้นสิ่งที่นักศึกษาควรมีมากขึ้น คือความขยันหมั่นเพียรดังที่ สมิต อาชวนิจกุล (2532, น. 29-58, น. 152-156, 2533, น. 89-94) กล่าวว่า การพัฒนาตนเองว่าสามารถทำได้โดย ขยันขันแข็ง ไม่ปล่อยเวลาให้ผ่านไปโดยไม่มีประโยชน์ทำได้โดย สิ่งใดที่สามารถทำได้ให้ทำทันที มีกำลังใจในการทำงาน รักในงานที่ทำ มีความอดทน ทำงานด้วยความกระฉับกระเฉง ไม่เฉื่อยชา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหา/อุปสรรคในการพัฒนาตนเองของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา

ผลการวิจัย พบว่านักศึกษามีปัญหา/อุปสรรค การพัฒนาตนเองในระดับปานกลางในทุกด้าน ทั้งด้านความเครียด ความวิตกกังวล ความกดดันและความคับข้องใจ ค่าเฉลี่ย 3.26, 3.22, 3.15 และ3.08 ตามลำดับ แต่ค่าเฉลี่ยในเรื่องความเครียดนักศึกษามีมากที่สุด ซึ่ง ทิวาพร มานะรักษ์ (2554,น.23-24) กล่าวว่า ความเครียด (Stress) เป็นลักษณะอย่างหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรม เป็นสิ่งที่มองไม่เห็น เป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตของบุคคลเมื่อพิจารณาใน รายละเอียด พบว่า นักศึกษากลัวการทำงานผิดพลาดมากที่สุด รองลงมา คือ ความกังวลเรื่องผลการเรียน ความกลัวความผิดพลาดเป็นไปได้ว่านักศึกษาอาจจะไม่เคยทำงานนั้นๆมาก่อนจนเกิดความไม่มั่นใจว่าตนเองจะสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ และอาจเป็นไปได้ว่านักศึกษาไม่เคยได้รับโอกาสหรือได้รับมอบหมายให้ทำงานจึงเกิดความเครียดว่าจะทำงานผิดพลาด ซึ่ง ลักขณา สริวัฒน์ (2545,น. 65-71) ได้อธิบายว่า ความกลัว (Fear) มักเกิดจากความไม่รู้ ความกระวนกระวาย ความอาย และความไม่มั่นใจ มักมีสาเหตุมาจากประสบการณ์ที่ได้รับอย่างผิดๆ การที่เข้าใจทฤษฎีการเรียนรู้จะช่วยให้เข้าใจเหตุผลยิ่งขึ้น การมีเหตุผลนำมาซึ่งการเอาชนะความกลัว และสิ่งที่น่าสนใจอีกประเด็น คือ ผลการวิจัยที่ทำให้นักศึกษาเกิดความเครียดรองลงมา คือ ความกังวลเรื่องผลการเรียน ซึ่งความกังวลเรื่องนี้อาจเกิดจากความคาดหวังของครอบครัวเรื่องผลการเรียนของนักศึกษาและอาจเกิดจากค่านิยมของคนในสังคมที่มักจะมองว่า คนที่เรียนได้เกรดเฉลี่ยสูงคือคนที่เรียนเก่งและประสบความสำเร็จในชีวิต สิ่งเหล่านี้อาจสร้างความวิตกกังวลให้กับนักศึกษาจนเกิดความเครียดได้ หากมองในอีกแง่มุม

หนึ่งความกังวลในเรื่องผลการเรียนเป็นสิ่งที่ดี สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษายังคงเอาใจใส่ในเรื่องของการศึกษาไม่ได้ปล่อยปะละเลยในเรื่องนี้จนมากไป ซึ่งความกังวลอาจเกิดขึ้นได้ทั้งก่อนสอบ ในระหว่างสอบ หรือหลังสอบ เช่น กังวลว่าจะทำข้อสอบไม่ได้และผลสอบจะออกมาไม่ดี จะโดนครอบครัว พ่อ แม่ ครูอาจารย์ ดุว่าหรือลงโทษ จึงเกิดความกังวลในจุดนี้ และผลการวิจัยอีกประเด็นที่น่าสนใจ คือ เรื่องความวิตกกังวล ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยรองจากความเครียด ซึ่ง ความวิตกกังวล (Anxiety) ลักขณา สริวัฒน์ (2545,น.65-71) ได้นิยามว่าหมายถึง ความไม่สบายใจออกมาในรูปของความกลัว ซึ่งความกลัวก่อให้เกิดความไม่สบายใจซึ่งอาจก่อให้เกิดขึ้นก่อนหรือหลังสถานการณ์ที่บุคคลนั้นต้องประสบ อาจเกิดจากสิ่งเร้าทั้งภายนอกและภายใน เช่น ค่านิยม ความเชื่อ สภาพสังคม เศรษฐกิจ ความวิตกกังวลส่งผลถึงการทำงานของร่างกาย การหายใจ การนอนหลับ เป็นต้น เมื่อศึกษาในรายละเอียดพบว่า นักศึกษากังวลเกี่ยวกับอนาคตของตนเอง มากที่สุด ซึ่งความกังวลนี้เป็นไปได้ทั้งเรื่องหน้าที่การงาน ครอบครัว การเรียนต่อ รายได้ รายจ่าย หรือเรื่องสิ่งต่างๆที่ยังมาไม่ถึง ซึ่งนักศึกษาแต่ละคนอาจจะมีเรื่องที่กังวลไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ และสิ่งที่นักศึกษากังวลใจรองลงมา คือ ความกังวลใจทุกครั้งเมื่อมีการสอบ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่ามีความเป็นไปได้ว่าความกังวลที่เกิดขึ้นอาจมีสาเหตุมาจากนักศึกษาไม่ได้เตรียมพร้อมในการสอบจึงเกิดความกังวลใจว่าจะทำได้หรือทำได้ไม่ดี หรืออาจเกิดจากบุคลิกลักษณะส่วนตัวของนักศึกษาที่เป็นคนขี้กังวล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาการพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ โดยการลงมือปฏิบัติจริงในระดับมากที่สุด ส่วนการฝึกอบรมและการหาความรู้เพิ่มเติมมีในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.26, 3.71 และ 3.51 ตามลำดับ จะเห็นว่า ค่าเฉลี่ยในเรื่องการหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ในระดับน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่านักศึกษาไม่ค่อยแสวงหาความรู้นอกเหนือจากชั้นเรียน ดังนั้น สิ่งที่นักศึกษาควรหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากชั้นเรียน ดังข้อเสนอแนะของอาจารย์ประจำหลักสูตรท่านที่ 1 ที่เสนอแนะว่า “เนื่องจากประเด็นทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่เสมอ ดังนั้นจำเป็นต้องค้นคว้าหาความรู้/ทักษะการทำงาน/วิธีการทำงานใหม่ๆด้วยตนเองหรือจากหน่วยงานที่มีการจัดอบรม” และเป็นไปในทิศทางเดียวกับศิษย์เก่าคนที่ 3 ที่แนะนำว่า “พยายามศึกษาหาข้อมูลที่ใช้ในการสอบจากหลายๆแหล่ง เช่น ศึกษาจากผลงานวิชาการทางด้านสังคมสงเคราะห์ที่เป็นปัจจุบัน ศึกษาข่าวสารที่มีความเกี่ยวโยงกับงานสังคมสงเคราะห์ ศึกษาจากบุคคลที่เคยมีประสบการณ์ในการสอบใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์และเข้าร่วมติวเพื่อเตรียมความพร้อมในการสอบใบประกอบวิชาชีพ” หากนักศึกษาต้องการพัฒนาตนเองเพื่อประสบความสำเร็จในอนาคตนักศึกษาต้องปรับปรุงพฤติกรรมตนเอง ดังที่ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2551,น.4-5) อธิบายว่า วิธีการพัฒนาตนเองเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ สามารถทำได้โดยหาความรู้เพิ่มเติม โดยการอ่านหนังสือเป็นประจำและต่อเนื่อง

เข้าร่วมประชุมหรือฝึกอบรม การสอนหนังสือหรือการบรรยายต่างๆ การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือโรงเรียน ร่วมเป็นที่ปรึกษาแก่บุคคลหรือหน่วยงาน การเป็นผู้แทนในการประชุม การค้นคว้าวิจัยและการศึกษาดูงาน เป็นต้น และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า นักศึกษาเข้าห้องสมุดเพื่อค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันนักศึกษาให้ความสำคัญกับการเข้าห้องสมุดน้อยซึ่งเป็นไปได้ว่าปัจจุบันนี้เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าการมีอินเตอร์เน็ตก็สามารถค้นหาข้อมูลได้ทุกที่ ทุกเวลา การเข้าห้องสมุดจึงเป็นสิ่งที่นักศึกษาไม่ให้ความสำคัญเพราะมีสิ่งที่สามารถอำนวยความสะดวกได้มากกว่า ส่วนเรื่องการฝึกอบรมนักศึกษาให้ความสำคัญเป็นลำดับที่สอง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่านักศึกษาให้ความสำคัญในเรื่องเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมความรู้ด้านสังคมสงเคราะห์ในระหว่างเรียนน้อยที่สุด ซึ่งผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษายังไม่ค่อยเห็นถึงความสำคัญในการอบรมเสริมความรู้ด้านวิชาชีพมากนัก ซึ่งนักศึกษาอาจมองว่าเป็นเรื่องไกลตัวเพราะตนเองยังไม่ได้ทำงานจึงยังไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมอบรม หรือนักศึกษาอาจไม่ทราบข่าวสารการฝึกอบรมเนื่องจากไม่ได้สนใจหรืออาจเป็นเพราะนักศึกษาไม่ทราบถึงความจำเป็นและประโยชน์ของการเข้าร่วมอบรมทางวิชาชีพอาจารย์ ไม่ทราบช่องทางการรับทราบข่าวสารการฝึกอบรม ซึ่งการเข้าร่วมอบรมความรู้ด้านสังคมสงเคราะห์เป็นสิ่งที่ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำหลักสูตรและศิษย์เก่า ให้คำแนะนำว่าเป็นเรื่องที่จำเป็นและสำคัญ ดังเช่นศิษย์เก่าคนที่ 6 ให้คำแนะนำว่า “การเข้าอบรมการทบทวนความรู้ในด้านสังคมสงเคราะห์ก่อนสอบมีส่วนช่วยในด้านความรู้ความเข้าใจที่ตรงประเด็นและแลกเปลี่ยนความรู้ในสิ่งที่ถูกต้องร่วมกันได้”และเช่นเดียวกับอาจารย์ประจำหลักสูตรท่านที่ 1 ที่ให้คำแนะนำว่า “ผู้ที่จะสอบใบประกอบวิชาชีพควรเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อหาความรู้ใหม่ๆ” ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการพัฒนาตนเองของสมิต อาชวนิจกุล (2532, น. 29-58, น. 152-156, 2533, น. 89-94) ที่กล่าวว่า การพัฒนาตนเองสามารถทำได้โดยการฝึกอบรม (Training) เป็นการช่วยเสริมสร้างทักษะ ความรู้ ความชำนาญเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์และช่วยพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น เป็นวิธีลัดและช่วยย่นระยะเวลาในการพัฒนาตนเองและพัฒนาความรู้ความสามารถได้เร็วกว่าวิธีอื่นๆ

ข้อเสนอแนะ

ต่อนักศึกษา

1. ควรตั้งเป้าหมายของตนเองว่าจะทำอะไรในอนาคตเพื่อที่จะวางแผนทำในสิ่งที่ต้องการให้เป็นจริง
2. ควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนในชั้นเรียน ควรใส่ใจ ตั้งใจเรียนให้มากขึ้น
3. ควรหมั่นหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากที่เรียนในชั้นเรียนเพื่อเพิ่มพูนความรู้ของตนเองให้มากขึ้น

ต่ออาจารย์

1. ควรปรับเปลี่ยนวิธีการสอน เพิ่มเทคนิค วิธีการ ใหม่ๆ ให้น่าสนใจเพื่อจูงใจให้นักศึกษาตั้งใจเรียน

2. ควรฝึกหัดและมอบหมายงานให้นักศึกษาทำเสมอเพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจในการทำงานให้กับนักศึกษา

3. ควรหาเวลาพูดคุยกับนักศึกษาบ่อยๆเพื่อทราบปัญหา อุปสรรค ของนักศึกษาหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องการเรียน การใช้ชีวิตหรือการเตรียมความพร้อมเพื่อการทำงานแก่นักศึกษา

ต่อหลักสูตร

1. วิชาเรียนควรเน้นการทำ Case Study และการสัมมนา
2. ควรเน้นการเรียนการสอนที่คิดวิเคราะห์
3. กิจกรรมเสริมหลักสูตรต้องเยอะขึ้น

ต่อมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยควรปรับปรุงห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต Living library เพื่อดึงดูดความสนใจให้นักศึกษาเข้าห้องสมุดมากขึ้น

บรรณานุกรม

หนังสือ

พระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ.2556

เรียม ศรีทอง.(2542).**พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาต**น.กรุงเทพฯ:เธิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.

ลักขณา สริวัฒน์.(2545).**สุขวิทยาจิตและการปรับตัว**.กรุงเทพมหานคร:โอเดียนสโตร์.

สมิต อาชวนิจกุล. (2532). **การพัฒนาตนเอง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.

สมิต อาชวนิจกุล. (2533). **การพัฒนาตนเอง ภาค 2**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.

วิทยานิพนธ์

ทิวาพร มานะรักษ์.(2554).**ปัญหาและการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจักรคำคณาธร จังหวัดลำพูน**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว.

เอกสาร

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หนังสือเรียนสาระการพัฒนาสังคม รายวิชาการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม ระดับมัธยมปลาย หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ. สำนักงาน กศน.

การพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ เพื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21
Life Skills Development of Faculty of Social Sciences Students For The 21st Century

ณัฐชยา กำแพงแก้ว[1], กฤติกา ชนะกุล[2]
Nutchaya Kampangkeaw[1], Kridtika Chanakun[2]
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา
Author for Correspondence: Email: sisi.nutchaya@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ เพื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจทักษะชีวิตของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ และเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ โดยใช้วิธีการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วยวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเก็บจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 150 รูป/คน และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 คน โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาผลการวิจัยปรากฏว่าทักษะชีวิตที่นักศึกษามีมากที่สุดคือ ทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ 4.03 และทักษะที่นักศึกษาควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาก็คือ ทักษะการแก้ไขปัญหา มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ 3.67 ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่าทักษะที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิตที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาประกอบด้วย 1) ทักษะความรับผิดชอบต่อสังคม 2) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และทักษะชีวิตที่ผู้ทรงคุณวุฒิคิดว่าควรมีการส่งเสริมและพัฒนาก็คือ 1) ทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ 2) ทักษะด้านการจัดการกับอารมณ์

คำสำคัญ: นักศึกษา, ทักษะชีวิต, ศตวรรษที่ 21
Received: 05/02/62, **Revised:**25/02/62, **Accepted:** 10/03/62

Abstract

The purposes of this study were: 1) to survey the life skill of Social science students and, 2) the development of life skill in 21st century of Social science students. The study was mixed methodologies. A sample of quantitative research was selected from 150 cases included and six professionals for qualitative study. The findings indicated that the most of life skill was self- awareness skill with 4.03 point average, and skill that the university should support is solving problems skill was at 3.67 point average. There were suggestions from the professionals for 21st skills ;1) social responsibility, and 2) interpersonal relationship including the life skills from the suggestion of the professional: 1) creative thinking skill, 2) emotional control-regulation skill.

Keywords: Life Skill, 21st Century, Students

บทนำ

การเรียนรู้ทักษะชีวิตแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กและผู้ใหญ่เพื่อให้อยู่ร่วมกับความเสี่ยงและความท้าทายในยุคปัจจุบัน ในท่ามกลางสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย และมูลนิธิไร้ท์ ทู เพลย์.(ม.ม.ป), น.9; สำนักงานบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ, (ม.ป.ป.), คำนำ;) ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ล้วนแล้วแต่เป็นการผลมาจากการพัฒนาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างเต็มกำลัง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำไปสู่ผลกระทบในศตวรรษนี้ เป็นศตวรรษที่ 21 ที่มีการตื่นตัวต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของมวลมนุษยชาติทุก ๆ หย่อมหญ้า และนำไปสู่การกำหนดนโยบายขับเคลื่อนประเทศด้วยนโยบาย 4.0 อย่างเต็มกำลัง ซึ่งเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นที่ให้เกิดความสอดคล้องกับการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน แก่พลเมืองในอนาคตข้างหน้า ซึ่งสิ่งสมควรแก่การพัฒนาคุณภาพของประชากรในสังคมไทยในแต่ละทุกช่วงวัย นั่นก็คือการมุ่งพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ในทุกมิติ เพื่อให้เกิดความพร้อมเตรียมความพร้อมให้ประชากรรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในโลกในยุคศตวรรษที่ 21 (วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ และปิยนันท์ พรึ่งน้อย, 2559:56) อันเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงเข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21 นี้ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนใน Generations Y และ Generations Z ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรเกิดปี พ.ศ. 2523-2543 และเด็กและเยาวชนที่เกิดหลังปี พ.ศ.

2540 ขึ้นไป ย่อมจะได้รับการเปลี่ยนแปลงจากผลกระทบดังกล่าวนี้ ดังนั้นจึงควรที่จะมีการทบทวนกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาศักยภาพและทักษะต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตให้อยู่ดีกินดีมีสุขมีสิทธิในท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนั้น (สำนักงานบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลายสพฐ, (ม.ป.ป.), คำนำ)

ทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่มนุษย์ควรได้รับการพัฒนาดังที่กล่าวมาคือ ในศตวรรษนี้มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร ที่มีความรวดเร็วและทันใจ สิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยนั้น จึงควรได้รับการพัฒนาทักษะชีวิต ซึ่งเป็นทักษะหนึ่งที่ทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่กล่าวถึงนี้ ซึ่งจะเป็นทักษะที่ใช้ในการดำรงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัย (สุกิจ โพธิ์ศิริกุล และคณะฯ, 2555:34) ซึ่งสถาบันครอบครัวที่ถือว่าเป็นสถาบันแรกที่จะต้องช่วยกันส่งเสริมทักษะชีวิตในด้านต่างตั้งแต่เล็กจนย่างเข้าสู่วัยรุ่น เพื่อที่จะได้มีศักยภาพในการใช้ทักษะชีวิตในสังคม แต่จากผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยนั้น ย่อมจะมีผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชน ที่สถาบันครอบครัวจะต้องรับผิดชอบ เพราะเนื่องด้วยสังคมโดลกก้าวเข้าสู่สังคมนิทุนนิยม บริโภคนิยมอย่างเต็มตัว ซึ่งทำให้ส่งผลกระทบต่อสถาบันทางครอบครัวหลาย ๆ ครอบครัวในสังคมโลก ประเทศไทยก็ได้รับผลลกระทบดังกล่าวนั้น อันได้แก่การขาดเวลาในการส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งมีความสำคัญมากต่อการดำรงชีวิตในสังคมแห่งความทันสมัย และนำไปสู่การขาดทักษะ และทำให้เกิดปัญหาขึ้นกับสังคมโดยวงกว้าง ซึ่งล้วนแล้วเป็นผลมาจากสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นสถาบันทางการศึกษาซึ่งเป็นสถาบันรองลงมาจากสถาบันครอบครัว จึงควรมีการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพทักษะชีวิตให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะในยุคสังคมความทันสมัยนี้ จึงควรตระหนักว่าครอบครัวไม่สามารถทำบทบาทหน้าที่ในการการพัฒนาศักยภาพโดยการส่งเสริมทักษะชีวิตต่าง ๆ ได้ สถาบันการศึกษาในฐานที่เด็กและเยาวชนใช้เวลาในสถาบันนี้มากที่สุด จึงควรมีการตระหนักถึงการพัฒนาศักยภาพทางทักษะดังกล่าว เพื่อเป็นประโยชน์แก่สังคมโดยรวมได้ ซึ่งควรที่จะมีการทบทวนสถานการณ์ดังกล่าวแต่นำไปสู่การพัฒนาในลำดับนี้ต่อไป (จินตวีร์ คล้ายสังข์ และคณะ, 2560:1)

เนื่องด้วยจากการเล็งเห็นช่องว่างที่เกิดขึ้น และเห็นว่าควรมีการพัฒนาศักยภาพทักษะชีวิต จึงเป็นที่มาของการนำไปสู่การริเริ่มที่จะทำการพัฒนาศักยภาพด้วยการส่งเสริมทักษะชีวิตที่นักศึกษายังขาดอยู่ ในฐานะที่ผู้ทำการวิจัยอยู่ในบริบทของอาจารย์ในสถาบันทางการศึกษา จึงเห็นสมควรที่จะมีการสำรวจทักษะในนักศึกษาเพื่อกำหนดทิศทางในการส่งเสริมพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษา โดยจะทำการศึกษาโดยการสำรวจและการสัมภาษณ์คณาจารย์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาลัยที่ผู้วิจัยได้สังกัดอยู่นั่นเอง จากดังที่กล่าวมานี้จึงเป็นที่มาของการที่จะทำการศึกษาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ในลำดับนี้สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อสำรวจทักษะชีวิตที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์
2. เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Document Study) โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ บทความในวารสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัย เอกสาร รายงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และการสืบค้นอินเทอร์เน็ต

2. ศึกษาภาคสนาม (Field Study) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชียวชาญที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิต

3. ทำการสัมภาษณ์คณาจารย์คณะสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 6 รูป/ท่าน

โดยเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยขอแบ่งผลการศึกษาและแนวทางการวิเคราะห์ในส่วนของงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการสังเคราะห์ข้อมูลผ่านสถิติบรรยาย (Descriptive Statistic) ในการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านแบบประเมิน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้ทำการสร้างขึ้นมา โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะชีวิตที่ประกอบด้วย 12 ทักษะ ซึ่งแบบสอบถามดังกล่าวผู้วิจัยได้มีการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการนำแบบสอบถามที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไปให้อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาและตรวจสอบความตรงตาม และในส่วนของความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้ไปทำการทดสอบ (Try-out) จำนวน 30 ชุดกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเลือกไว้ ในที่นี้คือนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งผลของการหาความเชื่อถือตามเกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ที่ 0.8198

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยขอแบ่งผลการศึกษาและแนวทางการวิเคราะห์ในส่วนของงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากกลุ่มคนที่มีความเชี่ยวชาญและมีปฏิสัมพันธ์กับประเด็นการส่งเสริมทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่มีความจำเป็นกับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 52.0 ที่เหลือเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 48.0 สถานภาพนั้นส่วนใหญ่เป็นคฤหัสถ์คิดเป็นร้อยละ 74.0 ที่เหลือเป็นบรรพชิตคิดเป็นร้อยละ 26.0 ในส่วนสถานภาพแม่ชีนั้นไม่มีผู้ตอบในคณะสังคมศาสตร์

ในส่วนของสาขาวิชาที่มีการตอบเป็นส่วนใหญ่คือสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครองคิดเป็นร้อยละ 52.7 ส่วนรองลงมาเป็นสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มีผู้ตอบคิดเป็นร้อยละ 31.3 ในอันดับสุดท้ายคือสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาคิดเป็นร้อยละ 16.0 และส่วนของชั้นปีที่มีการตอบส่วนใหญ่เป็นชั้นปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 38.0 รองลงมาส่วนใหญ่จะเป็นชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 25.3 รองลงมาส่วนใหญ่จะเป็นชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 18.7 อันดับสุดท้ายเป็นชั้นปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 18.0

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวกับทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการสำรวจพบว่า ทักษะชีวิตที่นักศึกษามีมากที่สุดคือ ทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ 4.03 รองลงมาคือ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ 4.00 รองลงมาคือ ทักษะการเข้าใจผู้อื่น มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ 3.99 และจากการสำรวจพบว่า ทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่นักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาก็คือ ทักษะการแก้ไขปัญหา มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ 3.67 รองลงมาคือ ทักษะความภาคภูมิใจในตนเอง มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ 3.79 รองลงมาคือ ทักษะการสื่อสาร มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ 3.86

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยได้จากการสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในคณะสังคมศาสตร์ จากการสำรวจความคิดเห็น พบว่าทักษะที่คณาจารย์ได้แสดงความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ว่านักศึกษาคณะสังคมศาสตร์มีก็คือ การเสริมสร้างทักษะทางด้านชีวิต ซึ่งคณาจารย์ต่างให้ความคิดเห็นว่าจะเป็นแนวทางในการดำรงอยู่ในศตวรรษที่ 21 นี้

ในส่วนที่เป็นทักษะที่มีความจำเป็นในการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งคณาจารย์ได้แสดงความคิดเห็นว่ามีความจำเป็นที่สุดก็คือ 1) ทักษะความรับผิดชอบต่อสังคม 2) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และ 3) ทักษะการเข้าใจผู้อื่น

ส่วนทักษะชีวิตที่คณาจารย์คิดว่าควรมีการส่งเสริมและพัฒนาก็คือ 1) ทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ 2) ทักษะด้านการจัดการกับอารมณ์ 3) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 4) ทักษะการแก้ไขปัญหา และ 5) ทักษะการสื่อสาร

จากการผลการศึกษาจึงสามารถสรุปจากผลการวิเคราะห์ได้ว่าทักษะที่นักศึกษาคณะสังคมสงเคราะห์มีนั้นประกอบไปด้วย 1) ทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง 2) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล 3) ทักษะการเข้าใจผู้อื่น และยังต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาอยู่ก็คือ 1) ทักษะการแก้ไขปัญหา 2) ทักษะความภาคภูมิใจในตนเอง 3) ทักษะการสื่อสาร ซึ่งผลการสรุปดังที่กล่าวมาตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือศึกษาสำรวจทักษะชีวิตของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์

ในส่วนที่ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ก็คือ 1) ทักษะการแก้ไขปัญหา 2) ทักษะความภาคภูมิใจในตนเอง 3) ทักษะการสื่อสาร และจากคณาจารย์ที่มีความคิดเห็นก็คือ 1) ทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ 2) ทักษะด้านการจัดการกับอารมณ์ 3) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 4) ทักษะการแก้ไขปัญหา และ 5) ทักษะการสื่อสาร โดยมีส่วนที่ตรงกับข้อมูลในส่วนแบบสอบถามก็คือ 1) ทักษะการแก้ไขปัญหา และ 2) ทักษะการสื่อสาร ซึ่งเห็นสมควรที่จะได้รับการส่งเสริมและพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อีกด้วย ในส่วนสรุปเนื้อหาดังกล่าวมานี้ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือศึกษาการพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ เพื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

ทักษะชีวิตด้านที่นักศึกษาตอบได้คะแนนมากที่สุด จากการวิเคราะห์ระดับการมีทักษะชีวิตของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่าทักษะชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยทักษะที่มีระดับมากที่สุดคือ

ทักษะการตระหนักรู้ในตน โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยนอยู่ที่ 4.03 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีเนื้อหาสนับสนุนการมมีทักษะการตระหนักรู้ในตนก็คือ ผลการวิจัยในการศึกษาเรื่องการนำเสนอกลยุทธ์การจัดการเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับเด็กด้อยโอกาสในการเสริมสร้างการยอมรับเป็นสมาชิกของสังคม โดยชี้ให้เห็นว่าทักษะที่มีความจำเป็นสำหรับผู้ด้อยโอกาสที่ควรได้รับการพัฒนาในการเสริมเสริมสร้างการยอมรับเป็นสมาชิกของสังคม มีจำนวน 8 ทักษะ หนึ่งในนั้นคือทักษะการตระหนักรู้ในตน (ภูริวรรษ คำอ้ายกาวิน, 2557) จึงกล่าวสรุปได้ว่าเด็กที่ด้อยโอกาสมักจะขาดทักษะการตระหนักรู้ในตน ดังนั้นนักศึกษาที่เข้ามาศึกษาในคณะสังคมศาสตร์จึงไม่มีปัญหาในด้านการตระหนักรู้ในตน เพราะไม่ได้ขาดโอกาสที่จะนำไปสู่การขาดทักษะในการตระหนักในตนนั่นเอง และยังสอดคล้องกับการศึกษาการศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองและทักษะทางสังคมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ที่ได้กล่าวว่าการเสริมสร้างคุณค่าความตระหนักรู้ในตนสำหรับนักศึกษานอกโรงเรียนนั้นก็คือ การมีทักษะในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางสู่ความสำเร็จ

การค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง การค้นพบความถนัด ความสามารถ ความถนัด และบุคลิกภาพของตนเอง ซึ่งก็หมายความว่าการที่นักศึกษาคณะสังคมศาสตร์มีระดับคะแนนที่สูงในข้อนี้นั่นก็หมายความว่านักศึกษามีทักษะในการตระหนักในตนเองที่อยู่ในระดับที่ดี โดยมีการแนะนำในท้ายที่สุดว่า การเสริมสร้างโปรแกรมการเห็นคุณค่าในตนเองหรือการตระหนักรู้ในตนนั้น อันดับแรกเน้นที่การจัดกิจกรรมการจัดค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิต การบำเพ็ญประโยชน์ และการเยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้อีกด้วย (หงส์ฟ้า ธีรวงศ์นุกูล, 2556: 157-158) ซึ่งข้อเสนอแนะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับคณาจารย์ที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “...นักศึกษาส่วนมากมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเอื้ออาทรผู้อื่นเสมอ โดยจะเห็นได้จากนักศึกษามักจะสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมอาสาประเภทต่าง ๆ ทั้งที่คณาจารย์จัดให้หรือที่นักศึกษาจัดกันเอง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มีเป็นประจำทุกเทอม ยกตัวอย่างเช่น ค่ายอาสาพัฒนาท้องถิ่น ค่ายอาสาพัฒนาการศึกษา เป็นต้น ซึ่งการเข้าร่วมค่ายอาสาต่างๆ จะช่วยหล่อหลอมให้นักศึกษาส่งต่อความรัก ความห่วงใยให้กับผู้อื่นในสังคม...” (อาจารย์กฤติกา ชนะกุล, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2561) ซึ่งอาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ให้มีทักษะการตระหนักในตนมีคะแนนที่อยู่ในระดับที่ดี

ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ 4.00 ซึ่งมีคณาจารย์ในคณะสังคมศาสตร์หลายท่านที่มีความคิดตรงกันจากการที่ได้ให้คำสัมภาษณ์ว่า “...นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นรุ่นเดียวกันหรือระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง ทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความรัก ความปรองดองกันในรั้วมหาวิทยาลัย ซึ่งนักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้ทักษะการสื่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคลได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ อาทิเช่น การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกลุ่มเพื่อน รุ่นพี่ และรุ่นน้อง การติดต่อประสานงานด้านต่างระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย การขอความช่วยเหลือหรือขอความอนุเคราะห์ประเภทต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี...” (อาจารย์กฤติกา ชนะกุล, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2561) และบทสัมภาษณ์ที่ว่า “...จากการฝึกภาคประสบการณ์อาชีพหรือการฝึกภาคปฏิบัติของแต่ละปีสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาคณะสังคมศาสตร์มีความสามารถในการประสานงาน และมีทักษะการสื่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่ดีในระดับหนึ่งเลยทีเดียว เพราะส่วนใหญ่จะไม่ค่อยพบปัญหาที่เกิดขึ้นในการฝึกแต่ละครั้ง ซึ่งแสดงถึงปฏิสัมพันธ์เชิงบวกที่นักศึกษามีอยู่เป็นพื้นฐาน..” (อาจารย์ปริญญา ตรีธัญญา, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2561) และจากบทสมภาษณ์ที่ว่า “...นักศึกษามีทักษะการสื่อสารที่ดี ทั้งกับอาจารย์ กับเพื่อน กับรุ่นพี่และรุ่นน้อง ซึ่งคณะสังคมศาสตร์ไม่ค่อยมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งระหว่างกัน มีความเคารพซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทร ดูแลซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงถึงสัมพันธภาพที่ดีที่เกิดขึ้น และเป็นการแสดงถึงการเอาใจใส่บุคคลอื่นด้วยเช่นกัน...” (อาจารย์กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2561) และจากบทสมาภาษณ์ที่ว่า “...การทำงานเป็นทีมหรือเป็นกลุ่มของนักศึกษามักประสบความสำเร็จ ไม่ค่อยมีปัญหาระหว่างกัน แสดงให้เห็นถึงทักษะ

การทำงานร่วมกันที่ต้องอาศัยทักษะการใช้สื่อสัมพันธภาพที่ดีที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ในการทำงานร่วมกัน...” (พระมหาสุรไกร ชินพุทฺธิสิริ, สัมภาษณ์, 31 ตุลาคม 2561) ซึ่งมีความแตกต่างจากงานวิจัยเรื่อง การเพิ่มพฤติกรรมส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคล โดยการใช้โปรแกรมจิตวิทยาการปรึกษากลุ่มเชิงพุทธ ตามแนวสังคหวัตถุ 4: กรณีศึกษานักศึกษาวิชาสุขภาพจิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2551 โดยมีความสอดคล้องของความเป็นเหตุเป็นผลกันอยู่ว่า สาเหตุที่นักศึกษาขาดพฤติกรรม (ทักษะ) ที่ส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคลนั้นจากการสังเกตโดยผู้วิจัย ให้เหตุผลว่าเกิดจากการที่นักศึกษาไม่กล้าทำความรู้จักเพื่อใหม่ เพราะเป็นเรื่องที่ยากและไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นอย่างไร รู้สึกเขินอาย ไม่มั่นใจในตนเอง คิดว่าเพื่อนคงไม่อยากคุยกับเรา รู้สึกเหินห่าง ต้องการความสนิทสนมกัน แต่ก็ไม่ได้พูดหรือแสดงออกอย่างเหมาะสม รู้สึกมีอคติกับเพื่อน มองเพื่อนในแง่ลบทำให้ผิดใจกัน รู้สึกโดดเดี่ยวเพื่อคงไม่อยากคบ เพื่อตนมีปัญหามากกมาย รู้สึกไม่เป็นตัวของตัวเองเมื่ออยู่กับเพื่อน รู้สึกความสัมพันธ์จืดจาง คบกันนาน ๆ แล้วลืมใส่ใจ ความรู้สึกและทำสิ่งที่ดี ๆ เป็นต้น (พีระพงษ์ เกล้ากาญจน์, 2552 :53) ถึงแม้เนื้อความดังกล่าวจะแสดงถึงพฤติกรรมที่ขาดทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลก็ตาม แต่ก็สนับสนุนอย่างมีเหตุปัจจัยก็คือ ทักษะสัมพันธภาพอยู่ในระดับเกณฑ์ที่ดีมาก ดังนั้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่านักศึกษามีทักษะสัมพันธภาพระหว่างบุคคลนั่นเอง

ทักษะการเข้าใจผู้อื่น มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ 3.99 ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของคณาจารย์ท่านหนึ่งว่า “...ความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสิ่งที่นักศึกษาสามารถรับรู้และเข้าใจได้เป็นอย่างดี เพราะศาสตร์ทางสังคมศาสตร์ไม่ว่าจะเป็น รัฐศาสตร์การปกครอง สังคมวิทยา และสังคมสงเคราะห์ เป็นศาสตร์ที่มุ่งปลูกฝังให้นักศึกษาทุกคนเรียนรู้ เข้าใจและยอมรับความแตกต่างของบุคคล เพื่อที่จะให้ในศึกษาสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะหากนักศึกษาไม่มีความเข้าใจซึ่งความแตกต่างก็อาจส่งผลให้นักศึกษาขาดความสามารถในการปรับตัวและอาจส่งผลเสียอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้...” (อาจารย์ปริญญา ตรีธัญญา, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2561) และตรงกับบทสัมภาษณ์ที่ว่า “...ทุกคนมีคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน สิ่งเหล่านี้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการเรียนสังคมสงเคราะห์ ซึ่งแนวคิดนี้ปลูกฝังให้นักศึกษามีทัศนคติ ความเชื่อที่ดีในการมองบุคคลในมุมบวก ซึ่งดิฉันเชื่อมั่นว่านักศึกษาทุกคนมีแนวคิดนี้เป็นฐาน...” (อาจารย์กฤติกา ชนะกุล, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2561) ซึ่งมีความสอดคล้องกับเรื่อง การศึกษาและพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่พบว่านักเรียนมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก อันได้แก่ ด้านการเข้าใจผู้อื่น ด้านการมีจิตใจใฝ่บริการช่วยเหลือ ด้านการรู้จักผู้อื่น ด้านการให้โอกาสผู้อื่น และด้านการตระหนักถึงความคิดเห็นของกลุ่ม (จิตราภรณ์ ทองกวด, 2558:140) ซึ่งมีงานวิจัยเรื่อง การศึกษาและพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนวัยรุ่น โดยมีผลการวิเคราะห์ประกอยเชิงยืนยัน พบว่า ความรู้สึกเห็นออกเห็นใจผู้อื่นมักจะมี 3 องค์ประกอบคือ ความ

สามารถในการอ่านอารมณ์ และคาดเดาความรู้สึกผู้อื่น ความสามารถในการเข้าใจผู้อื่นตามสถานการณ์ในสังคม และความต้องการที่จะเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือผู้อื่น (กรรณิการ์ พันทอง, 2550) ซึ่งนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ มีทักษะในการเข้าใจผู้อื่นอยู่ในระดับที่มาก โดยชี้ให้เห็นถึงการมีองค์ประกอบทั้ง 3 ประกอบที่ทำให้มีเกณฑ์ที่อยู่ในระดับมากนั่นเอง

ทักษะชีวิตด้านที่นักศึกษาตอบได้คะแนนน้อยที่สุด จากการวิเคราะห์ระดับการมีทักษะชีวิตของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่าทักษะชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยทักษะที่มีระดับน้อยที่สุดคือ

ทักษะการแก้ไขปัญหา มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ 3.67 ซึ่งอยู่ในระดับมาก โดยมีความสอดคล้องกับความเห็นของคณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการสัมภาษณ์ว่า “...พื้นฐานของนักศึกษาส่วนใหญ่จะประสบปัญหาทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ซึ่งในการจัดการปัญหาดังกล่าวนักศึกษาบางคนต้องแบกรับปัญหาเหล่านี้เอาไว้เพียงลำพัง ดังนั้นการสนับสนุนและส่งเสริมให้นักศึกษามีแนวทางการจัดการปัญหาที่เหมาะสมอาจจะช่วยให้นักศึกษามีแนวทางการจัดการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น...” (อาจารย์ปริญญา ตรีธัญญา, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2561) และสอดคล้องกับคณาจารย์อีกท่านที่ได้กล่าวในที่สัมภาษณ์ว่า “...ปัญหาของแต่ละบุคคลสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ดังนั้นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักศึกษาสามารถจัดการกับปัญหาได้จำเป็นต้องอาศัยสติ สมาธิและปัญญาในการคิดวิเคราะห์ประกอบการตัดสินใจเสมอ นอกจากนั้นแล้วการเสริมสร้างทักษะในการแก้ปัญหาก็อาจเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่จะเสริมภูมิคุ้มกันให้นักศึกษามีความสามารถในการจัดการและแก้ไขปัญหาของตนเองให้ดีขึ้น...” (อาจารย์กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2561)

ทักษะความภาคภูมิใจในตนเอง มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ 3.79 ซึ่งมีบทความที่เรื่อง อิทธิพลของทักษะชีวิตที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพสุขภาวะจิตในวัยรุ่นตอนต้น ได้สรุปผลการศึกษาได้ว่า ทักษะชีวิตที่มีคะแนนเฉลี่ยของสุขภาวะที่เป็นตัวแปรที่ดีที่สุดของภาวะสุขภาพจิตคือความภาคภูมิใจในตนเอง (สมรัก ครองยุทธ และคณะฯ, 2559) นั่นก็หมายความว่าการขาดทักษะการภาคภูมิใจในตนเองนั้นมีอิทธิพลต่อสุขภาวะจิตนั่นเอง ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ภาวะซึมเศร้าของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับชั้นมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานครได้กล่าวไว้ว่าทักษะความภาคภูมิใจในตนเองมีความสัมพันธ์กับการเกิดภาควะซึงเศร้าอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.5 (ประภัสสร สิริวิชัย, 2545,น.90) หากขาดความภาคภูมิใจในระดับมากก็จะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมทางลบ อันมีการฆ่าตัวตายเป็นต้น

ทักษะการสื่อสาร มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ 3.86 โดยมีความสอดคล้องกับความเห็นของคณาจารย์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ว่า “...เด็กเดี๋ยวนี้มักมีปัญหาด้านการสื่อสารอยู่บ่อย ๆ โดยเฉพาะการสื่อสารด้วยการแสดงออกทั้งทางด้านคำพูด การฟัง การคิดและการแสดงความรู้สึก ซึ่งการสื่อสารในมิติต่าง ๆ หากนักศึกษาไม่มีการควบคุมที่ดีก็อาจส่งผลให้นักศึกษาเกิดปัญหาตามมา...” (อาจารย์ปริญญา

ตรีธัญญา, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2561) และสอดคล้องกับคณาจารย์อีกท่านหนึ่งว่า "...การเสริมทักษะการสื่อสารให้กับนักศึกษาจะช่วยยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมลงได้ การที่เขาไม่ฝ่าฝืน อาจจะไม่ได้หมายความว่าเขารู้สึกสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม แต่อย่างน้อยก็ป้องกันตนเองได้จากปัญหาอันจะตามมาจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์..." (อาจารย์ประจวบ ประเสริฐสังข์, สัมภาษณ์, 24 ตุลาคม 2561) ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะในการดำเนินชีวิตของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กล่าวถึงทักษะการสื่อสารเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับหนักศึกษา เพราะเป็นวัยของการแสวงหาเพื่อนและการแสดงออก ความสามารถในการรับสารและการส่งสารที่ดี นอกจากจะช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพและยังให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารให้ได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะความสามารถในการฟังจะต้องให้ผู้เรียนเกิดทักษะการฟังอย่างตั้งใจ (สุกิจ โพธิ์ศิริกุล และคณะฯ, 2555:41)

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการทำการวิจัยในครั้งต่อไป เพื่อเป็นการวิจัยต่อยอดจากงานวิจัยเรื่องนี้คือ ควรมีการศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการแก้ไขปัญหาของนักศึกษาคณะต่าง ๆ เพื่อหาวิธีการส่งเสริมให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และอีกประการหนึ่งคือควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการสื่อสารของกลุ่มนักศึกษา เพื่อเพิ่มทักษะดังกล่าวให้กับนักศึกษานั่นเอง

ข้อเสนอต่อสถาบันที่มีความเกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายในการส่งเสริมศักยภาพทักษะชีวิตที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะการแก้ไขปัญหา กับทักษะการสื่อสาร ซึ่งเป็นทักษะที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงและดำเนินชีวิต หากจะพิจารณาย่อมมีนัยสำคัญดังต่อไปนี้คือทักษะการแก้ไขปัญหานั้นมีนัยสำคัญคือมนุษย์ไม่สามารถปรับตัวได้อย่างเท่าทันในความเปลี่ยนแปลงต่อโลกในศตวรรษที่ 21 ได้เท่าที่ควร เพราะเป็นสังคมที่มีความรีบเร่ง ส่วนนัยของทักษะการสื่อคือในศตวรรษที่ 21 นี้มีการเน้นที่การใช้เทคโนโลยี และข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งจะต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ เพราะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารในศตวรรษนี้ ดังนั้นการที่จะแก้ไขปัญหาหรือการกำหนดนโยบายจึงต้องกลับไปทบทวนที่สาเหตุของปัญหานั้นดังที่กล่าวมาแล้วนั่นเอง

บรรณานุกรม

หนังสือ

จินตวีร์ คล้ายสังข์ และคณะ.(2560). การพัฒนาเทคโนโลยีอัจฉริยในห้องเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะอาชีพและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย และมูลนิธิไร้ท์ ทู เพลย์.(ม.ม.ป). ทักษะชีวิต: รหัสครูศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตแห่งศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย และ มูลนิธิไร้ท์ ทู เพลย์, (ม.ป.ท.).

สำนักงานบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ.(ม.ป.ป.). แนวทางจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.กรุงเทพฯ: สำนักงานบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ, (ม.ป.ท.).

วารสาร

จิตราภรณ์ ทองกวด.(2558). “การศึกษาและพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น”.วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี, ปีที่ 11 ฉบับที่ 4 เดือน (เมษายน - มิถุนายน 2558), หน้า 136-143.

วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ และปิยะนันท์ พริ้งน้อย.(2559). “นวัตกรรมการศึกษาในการพัฒนาทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21”, วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, ปีที่ 34 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2559), หน้า 55-78.

สมรัก ครองยุทธ และคณะฯ.(2560). “อิทธิพลของทักษะชีวิตที่มีต่อภาวะสุขภาพในวัยรุ่นตอนต้น” วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, ปีที่ 35 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2560), หน้า 54-62.

สุกิจ โพธิ์ศิริกุล และคณะฯ.(2555). “การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะในการดำเนินชีวิตของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วารสารการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา, ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (ตุลาคม 2554- มีนาคม 2555), หน้า 32-46.

วิทยานิพนธ์

กรรณิการ์ พันทอง.(2550). “การศึกษาและพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนวัยรุ่น” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประภัสสร สิริวิชัย.(2545). “ภาวะซึมเศร้าของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พีระพงษ์ เกล้ากาญจน์.(2552). “การเพิ่มพฤติกรรมส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคล โดยการใช้โปรแกรมจิตวิทยาการปรึกษากลุ่มเชิงพุทธ ตามแนวสังคหวัตถุ 4: กรณีศึกษานักศึกษาวิชาสุขภาพจิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2551” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภูริวรรษ คำอ้ายกาวิน.(2557). “การนำเสนอกลยุทธ์การจัดการเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับเด็กด้อยโอกาสในการเสริมสร้างการยอมรับเป็นสมาชิกของสังคม” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หงส์ฟ้า ธีรวงศ์นุกูล.(2556). “การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองและทักษะทางสังคมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แนวทางพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อความสุขในโรงเรียน
The Participatory Management Approach Affecting School Happiness

พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาวโร,ดร.[1], กระเศียร อาคารสุวรรณ[2],
ชัชวาล จารย์คูณ[3], ดร.ชนาธิป ศรีโท[4]
Phramaha Wilaisak Hongsri,Dr.[1], Krasien Akarasuwan[2],
Chatchawan Jarnkool[3], Chanathip Sritho[4]
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Author for Correspondence: Email: Vilisak.p@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมและความสุขในโรงเรียน 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมและความสุขในโรงเรียน 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อความสุขในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารและครูในสังกัดโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของสำนักความปลอดภัยแรงงาน กรมสวัสดิการและสุขภาพแรงงาน จำนวน 376 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อความสุขในโรงเรียน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .97 ผลวิจัยพบว่า ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมและความสุขในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้ง ตัวแปรหลักและองค์ประกอบส่วนลักษณะและทิศทางความสัมพันธ์พบว่ามีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อความสุขในโรงเรียนได้แก่ การติดตามผลปฏิบัติงาน การสื่อสารแบบเปิด และความผูกพันต่อภาระงาน โดยปัจจัยทั้งสามมีอิทธิพลร่วมกันต่อความสุขในโรงเรียนได้ร้อยละ 71.9 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่องค์ประกอบด้านการกระจายอำนาจ การตัดสินใจอย่างเป็นอิสระและการสนับสนุนทรัพยากร ยังคงเป็นปัจจัยที่ต้องกำหนดแนวทางเพื่อการพัฒนาเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม

คำสำคัญ: การบริหาร, การมีส่วนร่วม, ความสุขในโรงเรียน
Received: 03/04/62, **Revised:** 14/04/62, **Accepted:** 20/04/62

Abstract

This research article aims to : 1) study the level of participatory management and school happiness, 2) to analyze the relationship between participatory management and school happiness, and 3) to present guidelines for participatory management development that affects happiness in school. Sample groups were Executives and teachers in schools that passed the safety and health assessment criteria Of the Bureau of Labor Safety Department of Health and Welfare. The Tools used in the research are Questionnaire with the confidence value of the whole questionnaire equal to 0.97. It was found that there was a positive relationship in the same direction with statistical significance 01. Performance tracking, Open communication and commitment to workload have influenced the happiness in the school,71.9 percent with the significant level of statistic.05. While the decentralization and resource support require more guidelines for development than ever before.

Keywords: Administration, Participatory, School Happiness

บทนำ

การจัดการศึกษาส่งผลกระทบต่อปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยี โดยเฉพาะการเผชิญหน้ากับวิกฤติความยากจนเรื้อรัง การเผชิญชะตาชีวิตของสมาชิกในชุมชนด้านการดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความลำบาก และมีคุณภาพชีวิตต่ำกว่าเกณฑ์มาตรสากล ทั้งที่ในสังคมมีการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยคล้ายสภาพการจัดการศึกษาทั่วไปในประชาคมโลก หากแต่ยังคงมีบางประเด็นที่เป็นสาเหตุแห่งความล้มเหลวเกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมกับความเจริญของกระแสโลกที่ต้องการทั้งทรัพยากรมนุษย์ที่ดีมีคุณภาพและสภาพแวดล้อมองค์กรที่เสริมพลังความสามารถของคนงานให้ทุ่มเทกำลังปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ดังนั้นการจัดการศึกษามีสภาพเช่นเดียวกับองค์กรประเภทอื่นคือมุ่งพัฒนาความสำเร็จขององค์กร โดยเฉพาะด้านผลลัพธ์จากการจัดการศึกษาที่จำเป็นต้องอาศัยทั้งพฤติกรรมผู้นำอันพึงประสงค์ที่ส่งผลต่อการทุ่มเทความสามารถ การทำงานหนักของครูเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (Goksoy, 2014 : 171)

การจัดการศึกษาในปัจจุบันตั้งอยู่บนความคาดหวังของสังคมด้านการพัฒนากำลังคนให้เป็นทรัพยากรที่ดีของประเทศ หากแต่ในสภาพที่เป็นจริงปรากฏชัดเจนถึงความอ่อนด้อยด้านวัฒนธรรมคุณภาพในโรงเรียน อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่หลักในโรงเรียนมีความสำคัญตาม

ตำแหน่งเท่านั้น เนื่องจากการแข่งขันทางเศรษฐกิจ และการแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาดในวงการจัดการศึกษาละเลยข้อบกพร่องด้านการบริหารโรงเรียนที่เน้นความสำคัญของผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอน ซึ่งส่งผลให้ครูมากร้อยละ 60 ต้องการเกษียณอายุทำงานก่อนกำหนด ครูร้อยละ 70 กำลังเผชิญปัญหาหนี้สิน ครูร้อยละ 48 ต้องการเปลี่ยนงานใหม่ และครูร้อยละ 55 รู้สึกเบื่อหน่ายต่อพฤติกรรมการขาดความรับผิดชอบของนักเรียน อธิคุณ สินธนาปัญญาและคณะ (2557 : 22) ชี้ได้ชัดเจนถึงสภาพปัจจุบันด้านการจัดการศึกษานั้นจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวนโยบายการจัดการศึกษาในโรงเรียนควบคู่ไปพร้อมกันระหว่างการสร้างวัฒนธรรมความสุขในโรงเรียนและคุณภาพการจัดการศึกษา เนื่องจากเชื่อว่านักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข มีนิสัยรักการเรียนรู้ได้เป็นผลมาจากการได้เรียนจากครูที่มีความสุขในการประกอบอาชีพครู ครูที่ทุ่มเทพลังความสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้การเปลี่ยนแนวนโยบายบริหารสถานศึกษาที่เน้นการสร้างความสุขในโรงเรียนกลายเป็นเครื่องเสริมพลังอำนาจ และลดอัตราการสูญเสียจากการจัดการศึกษาพร้อมไปในขณะเดียวกัน การสร้างโรงเรียนให้เป็นองค์กรที่มีความสุขอันเป็นสุดยอดปรารถนาของมนุษย์ ที่ต่างดิ้นรนให้ตนเองได้รับความสุขทั้งจากการสนองตอบด้านวัตถุและจิตใจไปตามกำลังความสามารถมีผลเชิงสังคมจิตวิทยาในทุกองค์กร โดยเฉพาะองค์กรประเภทที่เป็นสถานศึกษาเนื่องจากมีภาระรับผิดชอบด้านการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณค่าตามความต้องการของประชาคมโลก ความสุขในที่ทำงานเท่ากับการประเมินระดับคุณภาพชีวิตของครูในขณะที่ทำงานในโรงเรียนอันเกี่ยวข้องกับอัตราค่าตอบแทน การพัฒนาวิชาชีพ การสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน การตัดสินใจ และความรู้สึกถึงความปลอดภัยจากการทำงานในโรงเรียน (Toulabi et al2013 : 692)

นอกจากนี้แล้วความสุขในโรงเรียนที่ครูได้รับจากการส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนยังมีผลต่อความก้าวหน้าในวิชาชีพความเป็นครูอันเป็นตัวแปรอิทธิพลต่อผลการจัดการศึกษาในยุคสมัยแห่งการแข่งขัน เนื่องจากผลการจัดการศึกษากลายเป็นตัวเปรียบเทียบสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านการพัฒนาสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาการเมือง รวมไปถึงการพัฒนาเทคโนโลยี ด้วยสาเหตุดังกล่าวนี้ความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลระหว่างภาวะผู้นำโรงเรียนที่มีผลต่อการสร้างความสุขในโรงเรียนย่อมมีผลกระทบต่อไปถึงคุณภาพการจัดการศึกษา Abdullah & Ling (2016 : 81) สรุปไว้ชัดเจนถึงความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลระหว่างภาวะผู้นำโรงเรียนและวัฒนธรรมการสร้างความสุขในโรงเรียนว่าเป็นปัจจัยอิทธิพลที่มีผลต่อระดับผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการของโรงเรียน โดยกล่าวว่าระบบการจัดการศึกษานั้นเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพความต้องการของกระแสโลก ที่ต้องการผลิตภัณฑ์การศึกษาเชิงสร้างสรรค์ (Creative) มีคุณภาพ (Quality) และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อประชาคมโลกได้ ทั้งนี้จากสภาพผลผลิตที่ประชาคมโลกต้องการจำเป็นต้องอาศัยแรงผลักดันจากปัจจัยด้านภาวะผู้นำในการสนับสนุนให้ครูเพิ่มผลผลิตทางการศึกษา (Productivity) อันเป็นผลปฏิบัติงาน (Performance) ที่เกิดจากแรงจูงใจ (Motivation) ของครูในการทุ่มเทพลัง

อย่างเต็มกำลังความสามารถเข้าร่วมจัดการศึกษากับผู้บริหารโรงเรียน เพราะฉะนั้นสภาพการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาอย่างเต็มพลังจากครูทั้งโรงเรียน (Gamage & San Antonio, 2006 : 2)

ความสูญเสียจากการจัดการศึกษาในโรงเรียนทุกระดับและทุกประเภทยังคงเป็นข้อมูลที่สังคมต้องให้ความเอาใจใส่เท่าเทียมกับการเร่งรัดผลการพัฒนาการจัดการศึกษา เนื่องจากอัตราการสูญเสียจากการจัดการศึกษาทั้งครูและนักเรียนมีผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรที่ประชาคมโลกเชื่อว่ามีผลต่อการได้เปรียบและเสียเปรียบในระดับประเทศเมื่อนำมาใช้เปรียบเทียบด้านศักยภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านคุณภาพการจัดการศึกษาระดับโรงเรียน Shagholi et al (2011 : 251) สรุปแนวคิดที่เชื่อมั่นว่าการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจระหว่างผู้บริหารและครูช่วยให้ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนเป็นกลยุทธ์ที่ประสานพลังความเชื่อมั่นศรัทธา และการกระจายอำนาจของผู้บริหารโรงเรียนไปยังครูที่ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน เพราะฉะนั้นพิจารณาได้แน่ชัดว่าทั้งภาวะผู้นำและแนวทางการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมสามารถนำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ หากแต่ต้องส่งผลกระทบผ่านการสร้างความสุขในโรงเรียนซึ่งยังคงมีสภาพในปัจจุบันไม่ชัดเจน ประเด็นสำคัญอยู่ที่สภาพปัจจุบันด้านการจัดการศึกษาในแต่ละสังคมยังประสบปัญหาความยุ่งยากและไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายทั้งในระดับชาติและนานาชาติ (เจือจันทร์ จงสถิตย์อยู่, 2557 : 34)

ดังนั้นการจัดการศึกษาที่ละเลยการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาจากทรัพยากรภายในโรงเรียนที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยพยายามผลักดันอัตราการใช้งานจากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเต็มกำลังความสามารถและถูกต้องตามความจริงย่อมส่งผลให้การจัดการศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวนั้นมีคุณภาพการศึกษาจากประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างแท้จริง การสร้างความสุขในโรงเรียนถือเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาเชิงลึก

การจัดการศึกษามีหน้าที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลังของแผ่นดิน พลังที่มีชีวิต มีความรู้สึกนึกคิด และความปรารถนาจะครอบครองความสุขมากที่สุดในการดำรงชีวิตภายในโรงเรียน สถาพร พฤฑฒิกุล (2558 : 61) กล่าวถึงปัจจัยอิทธิพลต่อการสร้างความสุขในโรงเรียนมีความเกี่ยวข้องปัจจัยส่วนบุคคล และผู้บริหารโรงเรียน โดยเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้บริหารทั้งการประกาศวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาที่ชัดเจน และการรับรู้ต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนจากครู เนื่องจากปัจจัยทั้งสองประเภทมีผลต่อระดับความสุขของครูที่ได้รับจากการปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนการสอน หน้าที่สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาทุกระดับของประเทศ ดังนั้นหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรครูอย่างเต็มกำลังความสามารถบวกกับการเร่งประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้ทัดเทียมกับประชาคมโลกมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสำคัญ

เพราะฉะนั้นการขาดความสุขจากการทำงานในโรงเรียนย่อมเป็นเหตุให้ความสำเร็จจากการจัดการศึกษาไม่บรรลุผล ส่วนในทางตรงข้ามครูที่ได้รับความสุขในโรงเรียนย่อมส่งผลให้ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาเพิ่มสูงขึ้น หากแต่ผู้บริหารโรงเรียนต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายและกลยุทธ์บริหารอันตั้งอยู่บนพื้นฐานการสร้างความสุขในโรงเรียนที่มีความหมายเดียวกันกับคุณภาพชีวิตและความพึงพอใจในชีวิตตามหลักธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน โรงเรียนที่ปราศจากความสุขไม่สามารถผลิตและพัฒนาผลการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Chi et al, 2014 : 118)

แต่อย่างไรก็ตามหลักการสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแม้ต่างระดับ หรือประเภทก็ตาม ยังคงอยู่ที่ประเด็นการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสามารถด้านการแข่งขันทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีระดับนานาชาติ หากแต่การให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาระหว่างครูและผู้บริหารโรงเรียนยังคงอยู่ในสภาพด้อยพัฒนา โดยเฉพาะความอ่อนด้อยต่อการดูแลเอาใจใส่ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตครู ปัญหาหนี้สิน ปัญหาสุขภาพ ตลอดจนปัญหาลักษณะนิสัยที่ไม่เหมาะสมต่อสภาพความเป็นครู สังคมยังเผชิญหน้ากับปัญหาคุณภาพครูที่มีต่อความรับผิดชอบด้านการพัฒนานักเรียน ประเด็นสำคัญอยู่ที่ความไม่สอดคล้องตรงกันระหว่างแนวคิดและทฤษฎีการจัดการศึกษาและการนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ โดยจะเล็งเห็นได้ชัดเกี่ยวกับความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะการคิด ทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนความรู้สึกดีงามของมนุษย์ หากแต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าผลผลิตจากการจัดการศึกษาเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาทุจริต ปัญหาประพฤติมิชอบ ขาดศีลธรรม และยังคงร่วมกันสร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคม รวมถึงเศรษฐกิจของประเทศ (พฤกษา เครือแสง, 2558 : 47)

ดังนั้นหลักการสำคัญสำหรับงานวิจัยนี้มุ่งพิสูจน์เกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและลดอัตราการสูญเสียจากการจัดการศึกษาในโรงเรียนผ่านการสร้างความสุขในโรงเรียนได้รับจากภาวะผู้นำการบริหารแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นกลยุทธ์บริหารที่เน้นคุณค่าและความสำคัญของมนุษย์ตามศักยภาพ การสร้างความสุขในโรงเรียนคือธรรมชาติของทุกชีวิตที่อาศัยอยู่ในโรงเรียน (Goksoy, 2014 : 173) โดยมุ่งนำแนวคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติจนบรรลุผลการจัดการศึกษาอันพึงประสงค์มาใช้เป็นเครื่องมือ กลยุทธ์การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมมีผลให้ครูรู้สึกถึงคุณค่า และความสำคัญของตนต่อการผลิต พัฒนานักเรียนออกไปสู่โลกแห่งความเป็นจริงอย่างท้าทาย ความต้องการพลังความสามารถระดับสูงมากจากความเป็นครูย่อมต้องการความเอาใจใส่จากผู้บริหารโรงเรียนมากไปกว่าเดิมที่เคยเป็นอยู่ โดยเฉพาะการเอาใจใส่ต่อคุณภาพชีวิตเพื่อดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน ความสำเร็จเชิงวัตถุนิยมเป็นผลจากการพัฒนาคุณค่าด้านจิตใจ ทั้งนี้ครูถูกตีความหมายเกี่ยวกับคำว่าครูคือผู้ที่ต้องเสียสละ อดทน และอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของนักเรียน ครูมีหน้าที่อุทิศตนเพื่อพัฒนาสติปัญญาสำหรับนำไปใช้พัฒนานักเรียนด้วยจิตที่เมตตา (พิณสุดา สิริธรังศรี, 2557 : 87)

ดังนั้นปัญหาสำคัญที่มุ่งศึกษามิได้เพียงค้นหาประสิทธิภาพภาวะผู้นำเพียงเท่านั้น หากแต่มุ่งทำความเข้าใจต่อแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมความสุขในโรงเรียน ซึ่งเชื่อมั่นว่าเป็นตัวแปรสำคัญสามารถผลักดันความสำเร็จของการจัดการศึกษาไทยบนเวทีระดับโลกได้ การสร้างความสุขได้ในทุกองค์กรหากแต่ต้องอาศัยปัจจัยบริหารเข้ามาดำเนินการโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมของสมาชิกในองค์กร (กำพลสิริ พุทธรักษา และคณะ, 2559 : 197)

วัตถุประสงค์ของวิจัย

1.1 เพื่อศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วม และความสุขในโรงเรียน

1.2 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมและความสุขในโรงเรียน

1.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อความสุขในโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูสังกัดโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของสำนักความปลอดภัยแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน จำนวน 254 โรงเรียนเป็นผู้ให้ข้อมูล รวมจำนวน 6,324 คน สำหรับนำมากำหนดขนาดตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (ยามาเน่) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (Taro Yamane. 1973 : 727) ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 376 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามในลักษณะมาตรวัดระดับความคิดเห็นจำนวน 5 ระดับ ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .97 เพราะฉะนั้นแบบสอบถามงานวิจัยนี้มีความเชื่อมั่นตามเกณฑ์และวิธีการออกแบบเครื่องมือวิจัยสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลไปดำเนินการวิเคราะห์และแปลผลได้ตามหลักการวิจัย (ประสพชัย พสุนนท์, 2557 : 144)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collections) ผู้วิจัย จัดเก็บข้อมูลงานวิจัยนี้เลือกใช้วิธีจัดส่งแบบสอบทางไปรษณีย์ตามจำนวนตัวอย่างที่กำหนด เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อสรุปผลการได้รับแบบสอบถามกลับคืน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ข้อมูลที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างตามความน่าจะเป็น (Probability Random Sampling) จากทุกหน่วยประชากร (Population Unit) ความเป็นอิสระต่อกัน (Independency)ใช้เทคนิคสถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple-Regression Analysis: MRA) ซึ่งสามารถทดสอบความเป็นอิสระต่อกันของตัวแปรเหตุเพื่อป้องกันปัญหาอันเกิดจากความสัมพันธ์ตัวแปรเดียวกัน (Multicollinearity) ที่มีค่า r ต่ำกว่า .80 ทั้งนี้ใช้เทคนิคทดสอบความ

เป็นอิสระต่อกันของตัวแปรตามเทคนิค Durbin-Watson ที่กำหนดเกณฑ์ระหว่าง 1.5 ถึง 2.5 ถือว่าตัวแปรมีอิสระต่อกัน (ยุทธ ไกยวรรณ, 2556 : 75) การทดสอบการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution test)ข้อมูลที่ได้จากการสุ่มแบบต่อเนื่องนี้มีลักษณะเท่ากันทั้งสองด้านเมื่อนำไปสร้างเป็นรูปโค้ง เรียกเส้นโค้งปกติ รวมถึงมีค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และค่าฐานนิยมเท่ากัน ความเท่ากันของพื้นที่ใต้โค้งทั้งสองด้าน ด้านซ้ายและด้านขวาแสดงถึงลักษณะการกระจายตัวของข้อมูลแบบปกติที่สามารถอ้างผลการวิจัยได้ตามหลักการ การทดสอบความแปรปรวนเท่ากัน (Homogeneity test) เลือกใช้เทคนิคการทดสอบแบบ Barlett's test หรือ Levene's test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสถิติ ANOVA หรือ MANOVA การใช้สถิติ (Using Statistics) ผู้วิจัยได้ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean)ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation; SD)ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple-Regression Analysis: MRA) (สุวิชาน มนแพวงศานนท์, 2546 : 128)

สรุปผลวิจัย (Research Conclusion)

งานวิจัยนี้มุ่งทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อความสุขในโรงเรียน โดยใช้วิธีสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร และครูในโรงเรียนจำนวน 376 คนมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งสามารถสรุปผลวิจัยได้ดังนี้

1) สภาพทั่วไป หรือสภาพการณ์ทั่วไปเกี่ยวกับตัวแปรหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม และความสุขในโรงเรียน ผลวิจัยสรุปว่า

การบริหารแบบมีส่วนร่วมและองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยการบริหารแบบมีส่วนร่วม $\bar{x}$= 4.23 (SD. 58) ในขณะที่องค์ประกอบด้านการสื่อสารแบบเปิดมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือมีค่าเฉลี่ย $\bar{x}$= 4.27 (SD. 58) ทั้งนี้มีองค์ประกอบด้านการสนับสนุนทรัพยากรมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด $\bar{x}$= 4.16 (SD. 73)

ความสุขในโรงเรียนและองค์ประกอบทั้งสามด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยความสุขในโรงเรียน $\bar{x}$ = 4.33 (SD. 54) และมีค่าเฉลี่ยขององค์ประกอบเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ลักษณะความเป็นครู มีค่าเฉลี่ย $\bar{x}$= 4.44 (SD. 58) ความสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย $\bar{x}$= 4.41 (SD. 58) และสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิต มีค่าเฉลี่ย $\bar{x}$= 4.14 (SD. 76)

2) ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรวิจัย ผลวิจัยได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมและความสุขในโรงเรียนมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์ r = .827

ดังนั้นตัวแปรหลักภาวะผู้นำ การบริหารแบบมีส่วนร่วมและความสุขในโรงเรียนมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01

ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์และตัวแปรผล

	De	Dm	Op	Rs	Com	Ev	Tc	Re	Fa	SH
De	1	.78**	.78**	.82**	.78**	.77**	.56**	.64**	.69**	.73**
Dm		1	.74**	.80**	.76**	.74**	.50**	.61**	.64**	.68**
Op			1	.78**	.78**	.79**	.65**	.68**	.68**	.78**
Rs				1	.81**	.78**	.52**	.62**	.72**	.72**
Com					1	.81**	.61**	.71**	.67**	.77**
Ev						1	.67**	.73**	.69**	.80**
Tc							1	.76**	.49**	.84**
Re								1	.64**	.91**
Fa									1	.84**
SH										1

**P< .01

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรองค์ประกอบจำนวน 9 ตัวแปร โดยแบ่งเป็นตัวแปรองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมจำนวน 6 ตัวแปร ประกอบด้วยตัวแปรด้านการกระจายอำนาจ (De) การตัดสินใจอย่างเป็นอิสระ (Dm) การสื่อสารแบบเปิด (OP) การสนับสนุนทรัพยากร (Rs) ความผูกพันต่อภาระงาน (Com) การตรวจสอบผลปฏิบัติงาน (Ev) และตัวแปรองค์ประกอบความสุขในโรงเรียนจำนวน 3 ตัวแปร ประกอบด้วยตัวแปรคุณลักษณะความเป็นครู (Tc) ความสัมพันธ์ (Re) และสิ่งอำนวยความสะดวก (Fa) โดยทั้ง 9 ตัวแปรมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์ r ระหว่าง .50 ถึง 82

การบริหารแบบมีส่วนร่วมและความสุขในโรงเรียนมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์ r = .82 นอกจากนั้นแล้วยังพบเพิ่มเติมอีกถึงระดับและลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรองค์ประกอบทั้งสองกลุ่มนั้นมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคู่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบการกระจายอำนาจ และการสนับสนุนทรัพยากร มีคะแนนความสัมพันธ์มากที่สุด โดยมีค่า r = .82 ในขณะที่คู่ความสัมพันธ์ระหว่าง การตัดสินใจอย่างเป็นอิสระ และองค์ประกอบการสื่อสารแบบเปิด และการตรวจสอบผลปฏิบัติงาน มีคะแนนความสัมพันธ์ต่ำสุด โดยมีค่า r = 74

ทั้งสองคู่ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาระดับความสัมพันธ์ภายในกลุ่มองค์ประกอบความสุขในโรงเรียนพบว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลางถึงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคู่ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะความเป็นครู และสิ่งอำนวยความสะดวกมีคะแนนความสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ .49

ดังนั้นสรุปได้ว่าตัวแปรการบริหารแบบมีส่วนร่วม และองค์ประกอบมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันเชิงบวก ต่อความสุขในโรงเรียนและองค์ประกอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01

3) จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า มีแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อความสุขในโรงเรียนนั้น ประกอบด้วยปัจจัยด้านการตรวจติดตามผลปฏิบัติงาน การสื่อสารแบบเปิด และความรู้สึกผูกพันต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมาย โดยที่ปัจจัยอิทธิพลดังกล่าวนี้มีผลร่วมกับความรู้สึกเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำโรงเรียน ความสำนึกรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ในการรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาของผู้บริหารและครูในโรงเรียน ไปจนถึงการเปิดโอกาสและการแลกเปลี่ยนความรู้สำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองและโรงเรียนให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพได้ ปัจจัยอิทธิพลดังกล่าวนี้ ประกอบด้วย ตัวแปรการตรวจสอบผลปฏิบัติงานการสื่อสารแบบเปิด และความผูกพันต่อภาระงาน นอกนั้นเป็นตัวแปรที่ไม่สามารถนำเข้าสมการพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

อย่างไรก็ตามตัวแปรพยากรณ์ทั้งสามตัวแปรสามารถอธิบายร่วมกันต่อตัวแปรความสุขในโรงเรียนได้ร้อยละ 71.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยมีค่าทดสอบ F = 317.013 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานร้อยละ 29.0 ในขณะที่มีค่า Durbin-Watson ต่ำกว่า 2.5 โดยมีค่า = 1.959 ถือว่าตัวแปรพยากรณ์มีความเป็นอิสระต่อกัน โดยปราศจากภาวะร่วมเชิงพหุ (Multi-Collinearity) เพราะฉะนั้นตัวแปรการตรวจสอบผลปฏิบัติงานการสื่อสารแบบเปิดและความผูกพันต่อภาระงานเป็นตัวแปรพยากรณ์ความสุขในโรงเรียนได้ร้อยละ 71.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบสำคัญของงานวิจัยนี้ คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อความสุขในโรงเรียนนั้นมีปัจจัยอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมประกอบด้วย การติดตามผลปฏิบัติงาน การสื่อสารแบบเปิด และความผูกพันต่อภาระงาน แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาปัจจัยด้านการกระจายอำนาจ การตัดสินใจอย่างมีอิสระ และการสนับสนุนทรัพยากรสามารถส่งผลต่อความสุขในโรงเรียนได้เช่นเดียวกัน หากแต่ต้องมีสัดส่วนการพัฒนาที่ดีขึ้นกว่าเดิม

แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจัยอิทธิพลที่ส่งเสริมความสุขในโรงเรียนได้ค่อนข้างสมบูรณ์ประกอบด้วย ปัจจัยอิทธิพลของตัวแปรการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านการตรวจสอบผลปฏิบัติงาน การสื่อสารแบบเปิด และความผูกพันต่อภาระงาน ต่อความสุขในโรงเรียนด้าน คุณลักษณะความเป็นครู ความ

สัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิต ภูริชญา ยิ้มแย้ม และคณะ (2556 : 9) ค้นพบรูปแบบการพัฒนาความสุขจากการทำงานในโรงเรียนของครูว่าเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการบริหาร ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน วัฒนธรรมโรงเรียน การบริหารงานบุคคล และการส่งเสริมบรรยากาศภายในโรงเรียน โดยที่ปัจจัยดังกล่าวนี้มีอิทธิพลพยากรณ์ต่อความสุขในโรงเรียนที่ครูได้รับร้อยละ 70.3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยเฉพาะปัจจัยด้านการบริหาร และการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนตั้งแต่ปัจจัยด้านผู้บริหาร ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การสื่อสาร ลักษณะความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนบรรยากาศการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม หากแต่ปัจจัยที่ส่งผลกระทบโดยตรงและมีอิทธิพลต่อความสุขจากการทำงานของครูในโรงเรียนในระดับที่มากกว่า คือ ปัจจัยด้านความสมบูรณ์ของสุขภาพร่างกาย ความรู้สึกอบอุ่นภายในจิตใจ ความเข้มแข็ง และความเชื่อมั่นต่อตนเองส่งผลให้ครูรู้สึกพึงพอใจ และมีความสุขจากการทำงานในโรงเรียน ในขณะที่อัชฌา ชื่นบุญ และคณะ (2559 : 81) ค้นพบว่าอิทธิพลที่ผลกระทบสูงต่อระดับความสุขที่ได้รับจากการทำงานนั้นเป็นปัจจัยภายในของบุคคลโดยเฉพาะอารมณ์และความรู้สึกที่มีผลต่อการประเมินคุณค่าของสภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์ทางสังคม ตลอดจนประสิทธิภาพการบริหาร การประเมินตัดสินระดับคุณค่าต่อผลกระทบจากปัจจัยภายในทั้งในด้านพึงพอใจ และไม่พึงพอใจส่งผลต่อระดับความสุขจากการทำงาน ในขณะที่ปัจจัยภายนอกโดยเฉพาะรายได้ สภาพแวดล้อม ลักษณะงาน ผลปฏิบัติงานไปจนถึงความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานมีอิทธิพลอยู่ในระดับปานกลางต่อความสุขจากการทำงานของบุคลากรในองค์กร เพราะฉะนั้นอิทธิพลจากปัจจัยภายในและภายนอกส่งผลกระทบต่อระดับความสุขในโรงเรียนที่ครูได้รับจากการทำงานในระดับที่ต่างกัน เนื่องจากปัจจัยภายในถูกนำไปประเมินปัจจัยภายนอกแล้วส่งผลต่อระดับความสุขในโรงเรียนที่ครูได้รับแนวทางการพัฒนาเริ่มต้นจากตัวแปรอิทธิพลด้านภาวะผู้นำซึ่งมีองค์ประกอบรากฐานประกอบด้วยสำนึกรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นศรัทธา การเปิดโอกาส รวมถึงการเรียนรู้และพัฒนา โดยตัวแปรอิทธิพลทั้งสี่ด้านมีผลกระทบต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยตรงแล้วส่งผลต่อไปยังตัวแปรความสุขในโรงเรียน กัญญา เพ็ชรนอก (2558 : 38) พบว่าตัวแปรภาวะผู้นำส่งผลโดยตรงต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นปัจจัยเหตุต่อเนื่องไปยังความรู้สึกพึงพอใจในการประกอบอาชีพครู โดยอธิบายว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวทฤษฎีที่ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ดำเนินการ ประเมินผล และแบ่งปันผลประโยชน์นั้นเป็นผลจากภาวะผู้นำเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารโรงเรียน มีส่วนร่วมตัดสินใจวางแผนด้านการพัฒนาหลักสูตร ร่วมวางแผนพัฒนาผลสัมฤทธิ์นักเรียน รวมไปถึงร่วมดำเนินกิจกรรมจัดการคุณภาพโรงเรียนอันเป็นตัวชี้วัดเกี่ยวกับประสิทธิผลโรงเรียน นอกจากนั้นแล้วผลวิจัยชี้ชัดเจนว่าตัวแปรภาวะผู้นำโรงเรียนโดยเน้นการเปิดโอกาสนำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีผลกระทบต่อไปถึงความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตครูอันเป็นผลของความสุขในโรงเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 เพราะฉะนั้นภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางตรงต่อการบริหารแบบมีส่วน

ร่วมและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสุขจากการทำงานในโรงเรียนของครู กันทิมา ชัยอุดม และภารดี อนันต์นาวี (2557 : 23) พบว่าความสุขในโรงเรียนคือรากฐานของชีวิตครู และเป็นความสมบูรณ์มากที่สุดของครูที่ผลักดันให้ครูได้เรียนรู้ (Learning) ปรับตัว (Adjustment) และออกแบบวิถีชีวิตอย่างเป็นอิสระ (Life-Autonomy Design) ดังนั้นอิทธิพลจากปัจจัยภายในมีผลกระทบต่อระดับความสุขในโรงเรียนมากกว่าปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงานในลักษณะที่สมดุลกันมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1) ควรมีการศึกษาข้อมูลจากทุกกลุ่มตัวอย่าง โดยเน้นนำผลมาเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างมีความสุขในโรงเรียน

2) ควรศึกษารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างมีความสุขในโรงเรียนต้นแบบ 3 ถึง 5 โรงเรียนแล้วนำมาพัฒนารูปแบบใหม่ก่อนนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียน แล้วนำไปศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์จากกลุ่มตัวอย่างสถานศึกษาทุกประเภทเพื่อวิเคราะห์ผล และเปรียบเทียบข้อมูล

3) ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเจาะลึกในประเด็นอิทธิพลที่มีผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างมีความสุขในโรงเรียนแล้วนำมาอภิปรายผล อธิบายปรากฏการณ์วิจัยตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่ประสบปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างมีความสุขในโรงเรียน

บรรณานุกรม

กัญญา เพ็ชรนอก. (2558). การบริหารแบบมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2, **วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร,** ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-มิถุนายน 2558, หน้า 30-44.

กันธิมา ชัยอุดม และภารดี อนันต์นาวี.(2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต3, **วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม,** ปีที่10 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน กรกฎาคม-ธันวามคม 2557 หน้า 23

กำพลสิริ พุทธรักษา อำนวย ปาอ้าย และทวีศิลป์ กุลนภาดล.(2559). รูปแบบสมรรถนะผู้นำองค์กรแห่งความสุขภาคเอกชน, **วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์,** ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-เมษายน

2559 :หน้า 197-210

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่.(2557). การจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในพื้นที่ด้วยพลังเครือข่าย, **วารสารการศึกษาไทย,**ปีที่ 11 ฉบับที่ 116 เดือน สิงหาคม 2557, หน้า 33-11

ประสพชัย พสุนนท์.(2557). ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณ, วารสารปาริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน เมษายน-กันยายน 2557 หน้า 144

พิณสุดา สิริธรังศรี. (2557). **การศึกษารากฐาน การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: แนวคิดสู่การปฏิบัติ,** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

พฤกษา เครือแสง.(2558). คุณภาพการศึกษาไทยกับมาตรฐานการบริการสาธารณะของรัฐ,**วารสารนักบริหาร,** ปีที่ 35 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม-ธันวาคม 2558, หน้า 46-60

ภูริชญา ยิ้มแย้ม สฎายุ ธีระวณิชตระกูล คุณวุฒิ คนฉลาด รุ่งเจนจิต และสมโภชน์ อเนกสุข.(2556). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนเทศบาล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, **วารสารการบริหารการศึกษา มศว** ปีที่10 ฉบับที่ 19 ประจำเดือน กรกฎาคม 2556, หน้า 1-13.

ยุทธ ไกยวรรณ. (2556). **การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วย AMOS**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาพร พฤฑฒิกุล.(2558). ปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออก, **วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี**, ปีที่ 11 ฉบับที่ 4 ประจำเดือน เมษายน-มิถุนายน 2558, หน้า 60-70

สุวิชาน มนแพวงศานนท์. (2546). **วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS for Windows.** กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

อัชฌา ชื่นบุญ, รุ่งฤดี โลลุวิวัฒน์ ศราวุธ, มิ่งสูงเนิน จิราภรณ์, โภชกปริภัณฑ์ และสุนทร ช่องชนิล. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรในโรงพยาบาลเซนต์เมรี่, **วารสารปัญญาภิวัฒน์,** ปีที่ 4 ฉบับพิเศษ ประจำเดือนพฤษภาคม 2559, หน้า 73-85.

อธิคุณ สินธนาปัญญา อภิธีร์ ทรงบัณฑิตย์ ราชันย์ บุญธิมา และวีระ สุภากิจ. (2557). การสร้างความสุขในสถานศึกษา, **วารสารสุทธิปริทัศน์,** ปีที่ 28 ฉบับที่ 88 ประจำเดือน ตุลาคม-ธันวาคม 2557, หน้า 15-32.

Abdullah, A.G.K., & Ling, Y-L.(2016). Understanding workplace happiness in schools: the relationship between workplace happiness, teacher's sense of efficacy, affective commitment and innovation behavior, Academic of Social Science Journal Volume 1 Issue 4 2016, p. 80-83

Chi, H., Yeh, H., & Wu, S.F. (2014). How well-being mediates the relationship between-social support and teaching effectiveness, Journal of Education and Learning, Volume 3 Issue 4 2014, p. 117-130

Gamage, D.m& San Antonio, D.,(2006). Effective participatory school administration, leadership, and management: does it affect the trust levels' of stakeholders? International, Journal of Educational Leadership Preparation, Volume 1 Issue 2 2006, p. 2

Goksoy, S.,(2014). Participation of teachers in school administration and their organization citizen behavior, International Journal of Humanities and Social Science, Volume 4 Issue 7 2014, p. 171-182

Shagholi, R., Abdolmalki, R., &Moayedi, A.A. (2011). New approach in participatory management, concept and applications, Procedia Social and Behavioral Sciences.

Toulabi, Z., Raoufi, M., &Allahpourashraf, Y. (2013). The relationship between teachers' happiness and quality of work life, Procedia-Social and Behavioral Sciences.

Yamane, T. (1973).Statistics: An Introductory Analysis: Third edition, New York; Harper & Row Publication.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน เรื่องงานและพลังงาน กรณีศึกษา : โรงเรียนมัธยมวัดเขาสุกิม

Learning Management Using Project Based Learning Activities on "Work and Energy" Case Study , Mathayomwatkhaosukim School

พัฒน์ชนน คงอยู่[1]
Patchanon Kongyoo[1]
ดร.ภัทรภร ชัยประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก[2], ดร.ศรัณย์ ภิบาลชนม์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม[3]
Pattaraporn Chaiprasert, Ph.D[2], Sarun Phibranchon, Ph.D.[3]
หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Author for Correspondence :Email: patchanon_k@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ ก่อนเรียนและหลังเรียน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 3) เพื่อศึกษาเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมัธยมวัดเขาสุกิม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 13 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ 4) แบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน สูงกว่าก่อนเรียน
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนด้วยการใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานในภาพรวมอยู่ระดับดี ($\bar{x}$= 4.19, SD = 0.83)

คำสำคัญ : กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ, เจตคติทางวิทยาศาสตร์
Received: 09/05/62 **Revised:** 26/05/62 **Accepted:** 05/06/62

Abstract

The purposes of this research were 1) to compare learning achievement and integrated science process skills before and after learning management using project-based activities. 2) to compare learning achievement and integrated science process skills after learning management using project-based activities with 70 percent criteria 3) to study scientific attitude of students with learning management using project-based activities. The participants were 13 of eleventh grade students who studied in the second semester of 2018 academic year at Mathayomwatkhaosukim School. The research instruments consist of 1) Lesson plans learning management using project-based activities 2) Learning achievement test 3) Integrated science process skills test 4) Scientific Attitude Test. The data were analyzed by mean and standard deviation. The results of this research indicated that :

1. The post test of learning achievement and integrated science process skills after learning management using project-based activities were higher than the pretest.
2. the post test of learning achievement and integrated science process skills after learning using project-based learning were higher than 70 % criterion.
3. Scientific attitude of students after learning management using project-based activities was at a high level. ($\bar{x}$= 4.19,SD = 0.83)

Keyword : Project-based Learning Activities, Achievement, Integrated Science Process Skills, Scientific Attitude

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้ถูกผนวกเข้าไปในเวทีการแข่งขันทั้งในระดับโลก ระดับทวีป ระดับภูมิภาค และแน่นอนว่าประเทศไทยนั้นคงไม่สามารถก้าวไปถึงจุดที่ทัดเทียมกับคู่แข่งได้ถ้าขาดการศึกษาที่ดี อย่างเช่น ในการเตรียมคนเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สิ่งสำคัญที่สุดคือเรื่องการศึกษา ควรยกเครื่องการศึกษาพร้อมกันทั้งระบบ คือ ตั้งแต่ระดับก่อนวัยเรียน ประถม มัธยม มหาวิทยาลัย และต้องพัฒนา

คุณภาพของ “ครู” ไปพร้อม ๆ กันด้วย ส่วนเรื่องการสอน สิ่งต้องทำโดยเร่งด่วนเรื่องแรกคือ ต้องทำให้เด็กเลิกการเรียนรู้แบบท่องจำให้ได้ ต้องเลิกสอนให้เด็ก ๆ ท่องจำ ซึ่งนี่คือการเปลี่ยนความคิดทั้งระบบ (สุรินทร์ พิศสุวรรณ, 2556: 150) ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับการเรียน การสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ที่ต้องให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเองจากการทดลองมากกว่าการบอกความรู้ให้กับนักเรียน

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับชีวิตของทุกคน ทั้งในการดำรงชีวิตประจำวันและการงานอาชีพต่าง ๆ ดังนั้นทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ และมีคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 94) เมื่อพิจารณาที่คะแนน O-NET กลับสวนทางกลับที่สิ่งที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ยังคงเป็นปัญหาที่สมควรต้องได้รับการแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดสอบ O-NET ในระดับโรงเรียนของโรงเรียนมัธยมวัดเขาสุกิม 3 ปีย้อนหลังของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 วิชาวิทยาศาสตร์ ผลการทดสอบปีการศึกษา 2558-2560 พบว่ามีคะแนนอยู่ที่ 33.08, 32.56 และ 26.04 คะแนนตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์มีแนวโน้มลดลง (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2560)

จากที่ผู้วิจัยเป็นผู้สอนในโรงเรียนมัธยมวัดเขาสุกิมในทุกรายวิชาของฟิสิกส์ได้พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์ ไม่ชอบเรียนวิชาฟิสิกส์ โดยให้เหตุผลว่าเนื้อหาในวิชาฟิสิกส์นั้นค่อนข้างยากมาก ซับซ้อน เข้าใจยากและยังต้องอาศัยความรู้พื้นฐานในวิชาคณิตศาสตร์มาใช้ในการคำนวณอีกด้วย ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายขาดแรงจูงใจในการเรียน ถึงแม้จะตั้งใจในเรียนรู้มากขนาดไหน แต่นักเรียนโดยส่วนใหญ่ก็ยังบอกว่าไม่เข้าใจเนื้อหาในวิชาฟิสิกส์ ทำให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาฟิสิกส์ นอกจากนั้นนักเรียนยังขาดการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำและ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนได้กำหนดไว้คือร้อยละ 70 นอกจากนี้สภาพการสอนในปัจจุบันเป็นแบบบรรยายที่เน้นเนื้อหามากกว่าการปฏิบัติ ทำให้นักเรียนขาดการลงมือทำการทดลองเพื่อแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สำคัญที่จะช่วยทำให้การเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนประสบความสำเร็จได้ คือ ทักษะการทดลอง ซึ่งเป็นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นผสมผสานหรือขั้นบูรณาการ ทักษะการทดลองรวมเอาทักษะกระบวนการขั้นพื้นฐานหลายทักษะไว้รวมกัน โดยนักวิทยาศาสตร์ใช้การทดลองเป็นเครื่องมือในการหาคำตอบของปัญหา ตรวจสอบสมมติฐานที่ตั้งขึ้น ในขั้นตอนการทดลองจะมีการนำเอาขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการวิทยาศาสตร์มาประกอบกัน เช่น กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ การกำหนดตัวแปร

การออกแบบการทดลองและดำเนินการทดลองอย่างรอบคอบ การสังเกตและบันทึกผลการทดลองอย่างละเอียด ตลอดจนการตีความหมายข้อมูลที่บันทึกไว้ได้อย่างถูกต้องและตรงไปตรงมา (ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ และพิศาล สร้อยธุหร่ำ, 2553) แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ยังคงเป็นปัญหาที่สมควรต้องได้รับการแก้ไข

การทำโครงงานเป็นการศึกษาเพื่อค้นพบความรู้ใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่และวิธีการใหม่ ด้วยตัวของนักเรียนเอง โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ และการใช้วิธีสอนโครงงานเป็นวิธีของการจัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนทำโครงงานด้วยการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ก็คือการให้นักเรียนใช้ความคิดต่าง ๆ ในแต่ละขั้นตอน เปิดโอกาสให้นักเรียนใช้การคิดนั้นบ่อย ๆ เป็นการพัฒนาให้นักเรียนเกิดทักษะการคิด (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2556: 25-27) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงงานกำลังเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจจากครูผู้สอนเป็นอย่างยิ่ง นักการศึกษาต่างให้การยอมรับว่าเป็นการเรียนรู้ที่ดี เนื่องจากสอดคล้องกับการเรียนรู้ที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง กิจกรรมโครงงานทำให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองอยากรู้ นักเรียนได้รู้จากการปฏิบัติจริง ได้ค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเองโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์จึงเป็นกิจกรรมที่ท้าทาย สนุกสนาน และน่าภูมิใจอย่างยิ่ง ตลอดจนกระบวนการของโครงงานเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม สังคม ชุมชน ธรรมชาติ และกลุ่มคนต่าง ๆ ซึ่งล้วนอยู่ภายนอกห้องเรียน (สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า กรุงเทพมหานคร, 2545: คำนำ)

จากความสำคัญของกิจกรรมโครงงานวิทยาศาสตร์ข้างต้น การนำกิจกรรมโครงงานวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้ในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ จึงมีความเหมาะสม เพราะเป็นกิจกรรมที่เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเองของนักเรียนโดยการบูรณาการสาระความรู้ต่าง ๆ ที่ต้องการรู้ให้เอื้อต่อกัน หรือร่วมกันเสริมสร้างความคิด ความเข้าใจ ความตระหนัก ทั้งด้านสาระและคุณค่าต่าง ๆ ให้กับนักเรียนโดยอาศัยทักษะทางปัญญาหลายด้าน ๆ (ลัดดา ภู่เกียรติ, 2544: 19)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือก สิ่งที่ศึกษา กำหนดเรื่องที่จะศึกษาหรือโครงการที่สนใจจะทำ เป็นการศึกษาด้วยตนเองในสิ่งที่คล้ายคลึงเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงหรือสภาพปัญหาที่เป็นจริงในชีวิตประจำวัน เปิดโอกาสให้นักเรียนใช้ความรู้ความคิดที่ลึกซึ้ง เชื่อมโยงสัมพันธ์กันจนได้ความรู้ใหม่ที่มีความหมายสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน ได้ใช้ทักษะที่มีในการทำงานตามความต้องการและความสนใจ ทำให้นักเรียนได้พัฒนาความรับผิดชอบ ความมีวินัยในตนเองและความรอบคอบในการปฏิบัติงาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541) สอดคล้องกับงานวิจัยของยุพิน ใจตรง (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมโครงงานวิทยาศาสตร์ เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยปรากฏว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์โดยใช้กิจกรรมโครงงานวิทยาศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคะแนนผลสัมฤทธิ์

ด้านทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์โดยใช้กิจกรรมโครงงานวิทยาศาสตร์ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานร่วมกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องงานและพลังงาน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องงานและพลังงาน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่องงานและพลังงาน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียน
4. เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่องงานและพลังงาน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70
5. เพื่อศึกษาเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนด้วยการใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน เรื่องงานและพลังงาน

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมัธยมวัดเขาสุกิม จำนวน 13 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน

ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเจตคติทางวิทยาศาสตร์

3. เนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ เรื่อง งานและพลังงาน ในวิชาฟิสิกส์เพิ่มเติม 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ใช้เวลาในการทดลอง 16 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้และเก็บรวบรวมข้อมูล

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำการศึกษาค้นคว้า ได้ลงมือปฏิบัติและได้มีโอกาสในการนำเสนอผลงานด้วยตนเองโดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน 5 ขั้นตอนดังนี้

1.1 ขั้นกำหนดสถานการณ์ หมายถึง เป็นขั้นที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน โดยการตั้งคำถามกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดหรือการสร้างสถานการณ์สมมติในชีวิตประจำวันขึ้นมาและมีกิจกรรมที่ท้าทายให้นักเรียนเกิดการแข่งขันกันในห้องเรียน

1.2 ขั้นวางแผน หมายถึง เป็นขั้นที่นักเรียนได้ร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรม การตั้งสมมติฐาน การกำหนดและควบคุมตัวแปร การให้นิยามเชิงปฏิบัติการ วางแผนการสร้างชิ้นงาน เลือกวิธีการสร้างชิ้นงานที่ดีที่สุดให้มีความเหมาะสมกับการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำหนดให้จากขั้นสร้างความสนใจและออกแบบการทดลอง

1.3 ขั้นปฏิบัติ หมายถึง เป็นขั้นลงมือทำการทดลองตามที่นักเรียนได้ออกแบบ การทดลองไว้ รวมถึงการปรับเปลี่ยนแก้ไขชิ้นงาน การตีความหมายข้อมูล บันทึกผลการทดลองและสรุปผลการทดลอง

1.4 ขั้นอภิปราย หมายถึง เป็นขั้นที่นักเรียนได้นำความรู้และชิ้นงานออกมานำเสนอให้กับเพื่อนและ อภิปรายร่วมกันในห้องเรียนและร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้เรียนในครั้งนี้ โดยมีครูแนะนำและเพิ่มเติมความรู้ให้สมบูรณ์และถูกต้อง

1.5 ขั้นประเมินผล หมายถึง ครูทำการประเมินผลนักเรียนตั้งแต่ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน การนำเสนอและผลงาน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องงานพลังงานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยวัดพฤติกรรมทางด้านสติปัญญา (Cognitive Domain) ตามแนวคิดของ Benjamin S. Bloom โดยวัดความสามารถในการเรียนรู้ 6 ด้าน ดังนี้ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การประเมินค่า

3. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจากการศึกษาค้นคว้าทดลอง และการฝึกฝนในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลโดยการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ให้ได้มาซึ่งความรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยทักษะกระบวนการขั้นบูรณาการ 5 ทักษะ ดังนี้ทักษะการตั้ง

สมมติฐาน ทักษะการกำหนดและควบคุมตัวแปร ทักษะการให้นิยามเชิงปฏิบัติการ ทักษะการทดลอง ทักษะการตีความหมายข้อมูลและการสรุป

4. เจตคติทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง คุณลักษณะของผู้เรียนที่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ การแสดงออกถึงการมีจิตใจที่เป็นวิทยาศาสตร์ ความรู้สึกต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ ลักษณะและพฤติกรรมของผู้ที่มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์มี 6 ลักษณะ ดังนี้ มีความอยากรู้อยากเห็น ความมีเหตุผล ความเพียรพยายาม ความอดทน ความซื่อสัตย์ ความใจกว้าง ความละเอียดรอบคอบ

5. เกณฑ์ร้อยละ 70 หมายถึง คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องงานและพลังงานและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์ เทียบกับเกณฑ์เป้าหมายของโรงเรียนมัธยมวัดเขาสุกิม ซึ่งนักเรียนต้องผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีการดำเนินงานวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) ดำเนินการทดลองตามแบบการวิจัยแบบ กลุ่มเดียวทดสอบก่อนทดสอบหลัง (One Group Pretest Posttest Design) (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ, 2543) ซึ่งมีแบบแผนการทดลองตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลองแบบ กลุ่มเดียวทดสอบก่อนทดสอบหลัง

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
E	O_1	X	O_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

E หมายถึง กลุ่มทดลอง

O_1 หมายถึง การทดสอบก่อนเรียนของกลุ่มเป้าหมาย

O_2 หมายถึง การทดสอบหลังเรียนของกลุ่มเป้าหมาย

X หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน

6. การออกแบบเครื่องมือและการคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน เรื่อง งานและพลังงาน มีขั้นตอนการสร้างคือ ศึกษาผลการเรียนรู้ วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้จากหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง งานและพลังงาน ซึ่งได้เนื้อหา 4 หัวข้อ ใช้เวลาทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง ดำเนินการเขียน

แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 แผน นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินค่าความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ได้ผลการประเมินมีค่าอยู่ระหว่าง 4.40-5.00 ซึ่งมีค่าความเหมาะสมในระดับมาก นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ ความถูกต้อง ความเหมาะสม เสร็จแล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงแก้ไขและนำไปทดลองใช้จริงต่อไป

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยทำการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า เมื่อสร้างแบบทดสอบแล้วนำแบบทดสอบเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบแต่ละข้อกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 นำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ผ่านการเรียนเรื่อง งานและพลังงาน มาแล้ว เพื่อหาค่าความยากง่ายกับค่าอำนาจจำแนกรายข้อ พบว่ามีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.42-0.75 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.22-0.57 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับแบบอิงเกณฑ์ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.93

3. แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ได้กำหนดรูปแบบเป็นแบบกำหนดสถานการณ์ทางวิทยาศาสตร์ โดยแต่ละสถานการณ์มีคำถามเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยวัดทักษะกระบวนการณ์ทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการทั้ง 5 ทักษะ เมื่อสร้างแบบวัดแล้วได้นำแบบวัดเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามแต่ละข้อกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการที่ต้องการวัด ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 นำแบบวัดไปทดลองใช้กับนักเรียนซึ่งมีสภาพใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความยากง่ายกับค่าอำนาจจำแนกรายข้อ พบว่ามีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.33-0.75 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.33-0.83 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับแบบอิงเกณฑ์ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.94

4. แบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ สร้างขึ้นโดยกำหนดคุณลักษณะของเจตคติทางวิทยาศาสตร์ครอบคลุมพฤติกรรม 6 ด้าน ได้แก่ มีความอยากรู้อยากเห็น ความมีเหตุผล ความเพียรพยายามความอดทน ความซื่อสัตย์ ความใจกว้างและความละเอียดรอบคอบ โดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามเชิงนิมาน (Positive) และข้อคำถามเชิงนิเสธ (Negative) เมื่อสร้างแบบวัดแล้วนำแบบวัดเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของความตรงตามเนื้อหาเป็นรายข้อ ได้ดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 นำแบบวัดไปทดลองใช้กับนักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับที่ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของข้อความ พบว่ามีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.24-0.70 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับเท่ากับ 0.86

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาเจตคติทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน โดยใช้การทดสอบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องงานและพลังงาน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียน แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เรื่องงานและพลังงาน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียน

คะแนน	$\bar{X}$	SD
ก่อนเรียน	7.38	1.94
หลังเรียน	15.15	1.77

จากตารางที่ 2 พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 7.38 และ 1.94 ตามลำดับคิดเป็นร้อยละคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 36.90 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 15.15 และ 1.77 ตามลำดับคิดเป็นร้อยละคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 75.75 เมื่อเปรียบเทียบพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องงานและพลังงาน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 (14 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เรื่องงานและพลังงาน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 (14 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน)

คนที่	คะแนนหลังเรียน	เกณฑ์ผ่าน 14 คะแนน	คนที่	คะแนนหลังเรียน	เกณฑ์ผ่าน 14 คะแนน
1	17	ผ่าน	8	15	ผ่าน
2	16	ผ่าน	9	14	ผ่าน
3	13	ไม่ผ่าน	10	16	ผ่าน
4	18	ผ่าน	11	17	ผ่าน
5	15	ผ่าน	12	13	ไม่ผ่าน
6	15	ผ่าน	13	12	ไม่ผ่าน
7	16	ผ่าน			
เฉลี่ย $\bar{X}$ = 15.15, **SD** = 1.77					

จากตารางที่ 3 พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 15.15 และ1.77 ตามลำดับเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (14 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และเมื่อพิจารณาคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนพบว่ามีนักเรียนได้คะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 76.92 และไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 23.08 ตามลำดับ ซึ่งมีนักเรียนที่มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ พบว่าคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ 1-2 คะแนนเท่านั้น

3. ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการของ เรื่องงานและพลังงาน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียน แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ เรื่องงานและพลังงาน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานก่อนเรียนและหลังเรียน

คะแนน	$\bar{X}$	SD
ก่อนเรียน	8.62	1.89
หลังเรียน	14.92	1.38

จากตารางที่ 4 พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการก่อนเรียนเท่ากับ 8.62 และ 1.89 ตามลำดับคิดเป็นร้อยละคะแนนเฉลี่ยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการก่อนเรียนเท่ากับ 43.10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการหลังเรียนเท่ากับ 14.92 และ 1.38 คิดเป็นร้อยละคะแนนเฉลี่ยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการหลังเรียนเท่ากับ 74.60 เมื่อเปรียบเทียบพบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ เรื่องงานและพลังงาน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 (14 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน) ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการของนักเรียนเรื่องงานและพลังงาน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 (14 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน)

คนที่	คะแนน หลังเรียน	เกณฑ์ผ่าน 14 คะแนน	คนที่	คะแนนหลังเรียน	เกณฑ์ผ่าน 14 คะแนน
1	16	ผ่าน	8	14	ผ่าน
2	15	ผ่าน	9	17	ผ่าน
3	13	ไม่ผ่าน	10	16	ผ่าน
4	15	ผ่าน	11	16	ผ่าน
5	16	ผ่าน	12	15	ผ่าน
6	15	ผ่าน	13	12	ไม่ผ่าน
7	14	ผ่าน			
เฉลี่ย $\bar{X}$ = 14.92, **SD** = 1.38					

จากตารางที่ 5 พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการหลังเรียนเท่ากับ 14.92 และ 1.38 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (14 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน) พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และเมื่อพิจารณาคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการหลังเรียนของนักเรียน พบว่า มีนักเรียนได้คะแนนผ่านเกณฑ์จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 84.62 และไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 2 คน คิดเป็นคิดเป็นร้อยละ 15.38 ซึ่งมีนักเรียนที่มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ พบว่าคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ 1-2 คะแนนเท่านั้น

5. ผลการศึกษาเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ย 4.19 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.83 พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยเจตคติทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดี

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และศึกษาเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

3. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

5. เจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานหลังเรียนคะแนนเฉลี่ยเจตคติทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดี

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน มีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นกำหนดสถานการณ์ นักเรียนจะเกิดแรงจูงใจในการเรียนในเรื่องนั้น จากการตอบคำถามที่กระตุ้นให้นักเรียนได้คิดและคำถามนั้นเป็นคำถามที่ต้องคิดต่อเนื่องเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน เช่น ในเรื่องงานของฉัน ครูมีภาพนักเรียนคนอ้วนกันคนผอมออกแรงดันโต๊ะ นักเรียนต้องตอบคำถามว่าผลจากการออกแรงดันโต๊ะจะเป็นอย่างไร และนักเรียนคิดว่าที่นักเรียนทั้งสองคนดันโต๊ะนั้นมีงานเกิดขึ้นหรือไม่ เมื่อนักเรียนได้ตอบคำถามทั้งสองคำถามแล้ว นักเรียนก็จะเกิดแรงจูงใจในการหาคำตอบว่างานเกิดขึ้นได้อย่างไรหรือการสร้างสถานการณ์สมมติขึ้นมาและมีกิจกรรมที่ท้าทายให้นักเรียนเกิดการแข่งขันกันในห้องเรียน เช่น ในเรื่องรถพลังงานหนังยาง มีสถานการณ์ว่านักเรียนต้องประดิษฐ์รถพลังงานหนังยางที่มีสมรรถนะสูงสุด เพื่อชิงเงินรางวัล โดยกำหนดให้ประดิษฐ์รถจากขวดน้ำพลาสติกและใช้พลังงานในการวิ่งจากหนังยาง ทำให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มอยากประดิษฐ์รถพลังงานหนังยางที่สมรรถนะสูงสุดและเกิดข้อสงสัยว่าจะใช้เกณฑ์ใดในการวัดสมรรถนะของรถพลังงานหนังยาง ซึ่งเกณฑ์ที่กำหนดในการวัดสอดคล้องกับเรื่องที่เรียนก็คือเรื่องการเปลี่ยนแปลงพลังงานจลน์ จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าเป็นสถานการณ์ที่ผู้เรียนมีความสนใจมาก ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกกับการเรียน ไม่เครียดและมีความกระตือรือร้นที่อยากเรียน 2) ขั้นวางแผน นักเรียนจะร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่มจากขั้นกำหนดสถานการณ์ เช่น ในเรื่องส่งอาหารให้ฉันที จากสถานการณ์ที่นักเรียนต้องออกแบบเครื่องส่งอาหารเพื่อส่งอาหารไปยังเพื่อนที่ตกหน้าผา นักเรียนกระตือรือร้นในการออกแบบวิธีการส่งอาหารจากอุปกรณ์ที่กำหนดให้ เพื่อส่งอาหารไปยังจุดหมายที่ต้องการพอดี หรือในเรื่องบันจีจัมป์แสนสนุกที่นักเรียนต้องศึกษาเรื่องพลังงานศักย์โน้มถ่วงและพลังงานศักย์ยืดหยุ่นจากใบความรู้เพื่อนำมาสร้างบันจีจัมป์ตามเงื่อนไขที่กำหนด ผู้วิจัยพบว่าถึงแม้ว่านักเรียนจะต้องศึกษาความรู้จากใบความรู้แต่นักเรียนก็ไม่เบื่อหน่ายนักเรียนกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้ เพราะมีเป้าหมายว่าต้องนำความรู้ที่ได้ไปสร้างบันจีจัมป์ให้สำเร็จ 3) ขั้นปฏิบัติ นักเรียนจะลงมือทำการทดลองตามที่นักเรียนได้ออกแบบการทดลองเอาไว้ เป็นขั้นการเรียนรู้อีกขั้นที่นักเรียนมีสนุกสนานจากการลงมือ

ปฏิบัติและการทดลอง เช่น ในเรื่องบันจีจัมป์แสนสนุก นักเรียนมีความสนุกในการสร้างบันจีจัมป์ตามแบบที่นักเรียนได้วางแผนไว้ มีการนำความรู้มาอภิปรายกันภายในกลุ่มเพื่อสร้างแบบจำลองบันจีจัมป์ให้สมบูรณ์ที่สุด และช่วงทำการทดลองปล่อยบันจีจัมป์เป็นช่วงที่นักเรียนสนุกสนานมากที่สุด นักเรียนในแต่ละกลุ่มลุ้นว่าบันจีจัมป์ของกลุ่มตนเองจะตกลงตามเงื่อนไข ที่กำหนดไว้หรือไม่ นอกจาความสนุกสนานแล้วนักเรียนยังสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างปล่อย บันจีจัมป์ด้วย เช่น ยางที่ยืดยืดมากไปหรือไม่ มือที่ปล่อยบันจีจัมป์นั้นตรงกับความสูงที่ได้วัดไว้หรือไม่ ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ในระหว่างเรียนจากการลงมือปฏิบัติจริง 4) ขั้นอภิปราย นักเรียนจะนำชิ้นงานออกมานำเสนอความสำเร็จ ปัญหาที่เกิดขึ้น การแก้ปัญหาของกลุ่มตนเอง และสรุปความรู้ที่ได้เรียนในเรื่องนี้ ซึ่งนักเรียนสามารถนำเสนอผลงานได้ดีและสรุปความรู้ได้ถูกต้อง เช่น ในเรื่องงาน ของฉัน นักเรียนต้องออกแบบการทดลองจากการทดลองเดิมแต่ปรับพื้นโต๊ะให้เอียงทำมุม 30 องศาแต่ให้ได้งานที่มีค่าเท่าเดิม ซึ่งนักเรียนในแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานการออกแบบการทดลองที่มีโอกาสทำให้เกิดงานเท่าเดิม (นักเรียนเข้าใจหลักการเกิดงานว่าเกิดจากผลคูณระหว่างแรงกับระยะทาง เมื่อพื้นเอียงเพิ่มขึ้นนั่นหมายถึงแรงมากขึ้นนักเรียนก็จะลดปริมาณของระยะทางลง เช่น เพิ่มแรงเสียดทานเพื่อให้งานมีค่าเท่าเดิม) และนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ก็ให้ความสนใจตั้งใจฟัง และซักถามกลุ่มที่นำเสนอผลงาน 5) ขั้นประเมินผล เป็นขั้นที่ครูทำการประเมินผลงานของนักเรียน เช่น ในเรื่องบันจีจัมป์แสนสนุก ครูต้องประเมินความถูกต้องของการตอบคำถามในใบกิจกรรม ซึ่งใช้วิธีการแลกเปลี่ยนกันตรวจระหว่างกลุ่มและเฉลยไปพร้อมกัน ประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการในแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ประเมินเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนในแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับแนวคิดของพิมพันธ์ เดชะคุปต์ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2556: 25-27) ที่กล่าวว่า การทำโครงงานเป็นการศึกษาเพื่อค้นพบความรู้ใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่และวิธีการใหม่ด้วยตัวของนักเรียนเองโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ และการใช้วิธีสอนโครงงานเป็นวิธีของการจัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนทำโครงงานด้วยการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ก็คือการให้เด็กใช้ความคิดต่างๆ ในแต่ละขั้นตอนจัดเป็นกระบวนการคิดที่นักเรียนใช้ การเปิดโอกาสให้นักเรียนใช้การคิดนั้นบ่อยๆ ก็เป็นการพัฒนาให้นักเรียนมีทักษะการคิด ซึ่งข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้สรุปว่า 1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานนั้นทำให้นักเรียนสร้างความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้นและนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ เพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้นำสถานการณ์ในชีวิตประจำวันมาเป็นเรื่องในการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละสถานการณ์จะมีเงื่อนไขที่ท้าทายให้นักเรียนอยากแก้ปัญหานั้นให้ได้ เช่น ในเรื่องบันจีจัมป์แสนสนุก ซึ่งหัวข้อนี้ต้องการให้นักเรียนได้เรียนเรื่อง พลังงานศักย์โน้มถ่วง พลังงานศักย์ยืดหยุ่น กฎการอนุรักษ์พลังงาน นักเรียนต้องสร้างแบบจำลองบันจีจัมป์ตามเงื่อนไขที่กำหนด ในการสร้างบันจีจัมป์นั้นนักเรียนต้องใช้ความรู้ทั้ง 3 เรื่อง ได้แก่พลังงานศักย์โน้มถ่วง พลังงานศักย์ยืดหยุ่น กฎการอนุรักษ์พลังงาน มาใช้ในการสร้าง

แบบจำลองบันจีจัมป์ นักเรียนต้องเข้าใจเนื้อหาทั้ง 3 เรื่องถึงสามารถสร้างแบบจำลองตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ได้ เมื่อนักเรียนพบกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียน นักเรียนสามารถนำความรู้ความเข้าใจและกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการเรียนไปใช้แก้ปัญหาได้ 2) นักเรียนสามารถปฏิบัติงานเป็นกลุ่มได้มากขึ้น ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานนั้น นักเรียนต้องทำงานกันเป็นกลุ่มในทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ เช่น เรื่องบันจีจัมป์แสนสนุก นักเรียนแต่ละกลุ่มจะต้องช่วยกันคิดคำตอบจากคำถามที่ครูถามในแต่ละสถานการณ์ ต้องร่วมกันออกแบบการทดลอง สร้างผลงาน ร่วมกันหาข้อผิดพลาดของชิ้นงานที่ไม่เป็นไปตามผลการทดลองที่ต้องการ ร่วมกันสรุปผลการทดลองที่ได้ ในกระบวนการต่าง ๆ นี้ นักเรียนจะมีการปรึกษา อภิปรายความรู้กันในกลุ่ม ซึ่งส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และมีความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น จนเกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้-ความจำ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ ด้านการวิเคราะห์ ด้านการสังเคราะห์ และด้านการประเมินค่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของราตรี เสนาป่า (2559) ที่ได้ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 เรื่อง งานและพลังงาน วิชาฟิสิกส์ ก่อนและหลังเรียน พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้นั้น ขั้นตอนในการการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้นนั้นมีแนวคิดมาจากวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานขั้นที่ 2 และ 3 ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานคือขั้นวางแผนและขั้นปฏิบัติมีการนำทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นวางแผนนักเรียนได้ร่วมกันตั้งสมมติฐาน กำหนดและควบคุมตัวแปร กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ ขั้นปฏิบัติที่นักเรียนจะต้องบันทึกผลการทดลองและสรุปผลการทดลอง ซึ่งเป็นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการทั้งหมด ตัวอย่างเช่น ในเรื่องงานของฉัน นักเรียนต้องตั้งสมมติฐานที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมวล (m) และงาน (J) ต้องกำหนดตัวแปรต้น ตัวแปรตาม ตัวแปรควบคุม กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ ต้องเขียนแสดงขั้นตอนการทดลอง เขียนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ บันทึกผล การทดลองลงในตารางและสรุปผลการทดลอง ทุกแผนการจัดการเรียนรู้ก็จะมีขั้นตอนของขั้นวางแผนและขั้นปฏิบัติที่คล้าย ๆ กับที่ยกตัวอย่างไปข้างต้น ทำให้นักเรียนได้เพิ่มการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการตลอดการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน สอดคล้องกับ

ภพ เลาหไพบูลย์ (ภพ เลาหไพบูลย์,2542: 14) ที่ได้กล่าวถึงความหมายของทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นกระบวนการทางปัญญาหรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ การศึกษาค้นคว้าทดลอง และฝึกฝนความคิดอย่างมีระบบจนเกิดการพัฒนาด้านความคิด จากการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน เป็นกิจกรรมปฏิบัติการทดลองทุกแผนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมืออย่างเป็นขั้นตอน และเน้นให้นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการทุกแผนการจัดการเรียนรู้ และแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้จะกำหนดสถานการณ์ที่เป็นปัญหาชีวิตประจำวันให้กับนักเรียน ปัญหาที่เกิดขึ้นก็จะนำไปสู่กระบวนการเพื่อค้นหาคำตอบ ผู้เรียนจะได้ใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นทักษะที่ใช้ในการค้นคว้าหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อหาคำตอบ ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการจากการปฏิบัติการทดลอง การใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ และฝึกความคิดอย่างเป็นระบบในการแสวงหาความรู้ 2) การสังเกตพฤติกรรมระหว่างทำกิจกรรม พบว่าหลังจากประเมินผลการสอนในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้แล้วผลการประเมินพบว่านักเรียนมีคะแนนการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงแผนการจัดการเรียนรู้สุดท้ายพบว่าครูไม่จำเป็นต้องคอยแนะนำในขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์แล้ว นักเรียนแต่ละกลุ่มสามารถลงมือปฏิบัติกิจกรรมได้เอง จากที่กล่าวมาจะเห็นถึงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยวิจัยสุนีย์ ด้วงมาก (สุนีย์ ด้วงมาก, 2547: 107-110) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดและการทำโครงงาน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนทุกคนที่ได้ปฏิบัติกิจกรรม ฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วยตนเองสม่ำเสมอ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เฉลี่ยร้อยละ 80.34 และผลสัมฤทธิ์ทางด้านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เฉลี่ยร้อยละ 80.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70

3. เจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ค่าคะแนนเฉลี่ยเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ย 4.19 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.83 พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยเจตคติทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดี ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน ที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยการคิด ลงมือปฏิบัติหรือศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ตลอดจนการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนระหว่างทำกิจกรรมพบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมเป็นอย่างดี มีความเพียรพยายามในการสร้าง

ชิ้นงานจนสำเร็จ นักเรียนมีความกล้าแสดงออกในการนำเสนอผลงาน กล้าที่จะซักถามกับเพื่อนระหว่างกลุ่มในช่วงเวลานำเสนอผลงานซึ่งจะเกิดการอภิปรายระหว่างกลุ่มตามมาเสมอ นักเรียนมีความสนุกกับการเรียน มีความตื่นเต้นที่ได้ทำการแข่งขันกันระหว่างกลุ่ม เช่นเรื่องบันจีจัมป์แสนสนุกที่นักเรียนมีความสนุกสนานมากในการแข่งขันปล่อยบันจีจัมป์ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับพัชรา ทวีวงศ์ ณ อยุธยา (พัชรา ทวีวงศ์ ณ อยุธยา,2537: 64) ที่กล่าวว่าสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดในจิตใจ คือเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นตัวกำกับการคิด การกระทำ การตัดสินใจในการปฏิบัติงาน ทางวิทยาศาสตร์ ดังคำกล่าวที่ว่า “บุคคลที่มีเจตคติทาวิทยาศาสตร์ จะเป็นผู้ที่ช่วยให้การดำเนินงานต่าง ๆ ในการศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์บรรลุผลสำเร็จ เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของลักษณะของเจตคติทางวิทยาศาสตร์รายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยคะแนนมากไปหาน้อยได้แก่ ความเพียรพยายาม ความอดทน ความละเอียดรอบคอบ ความใจกว้าง ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล มีความอยากรู้อยากเห็น ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของยุพิน ใจตรง (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมโครงงานวิทยาศาสตร์ เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์โดยใช้กิจกรรมโครงงานวิทยาศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คะแนนผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์โดยใช้กิจกรรมโครงงานวิทยาศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีเจตคติเชิงบวกต่อวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับมากและมีเจคติต่อวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น มีทักษะกระบวนทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการเพิ่มขึ้น และมีเจตคติทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้น ดังนั้นควรมีการวิจัยโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐานในรายวิชาวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ เช่น ดาราศาสตร์ เคมี ชีววิทยา

2. ควรมีการศึกษาวิจัยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นฐาน ในตัวแปรอื่น ๆ เช่น ทักษะในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ความสามารถในการแก้ปัญหา เจตคติต่อวิชาฟิสิกส์ ความคงทนในการเรียนรู้ เพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มรูปแบบและเกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันของนักเรียน

บรรณานุกรม

ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์และพิศาล สร้อยธุหร่ำ. (2553). **ชุดพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Science 3)**. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุโขทัยธรรมาธิราช.

พัชรา ทวีวงศ์ ณ อยุธยา. (2537). **การพัฒนาการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ใน สารัตถะและวิทยวิธีทางวิทยาศาสตร์หน่วยที่ 5-7**. กรุงเทพฯ : บัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์, พเยาว์ ยินดีสุข และ ราเชน มีศรี. (2556). **การสอนคิดด้วยโครงงาน การเรียนการสอนแบบบูรณาการ ทักษะในศตวรรษที่ 21**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภพ เลาหไพบูลย์. (2542). **แนวการสอนวิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง)**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ยุพิน ใจตรง. (2552). **การเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมโครงงานวิทยาศาสตร์ เรื่องของเล่นพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ราตรี เสนาป่า. (2559). **ผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน ที่มีต่อทักษะการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 รายวิชาฟิสิกส์ เรื่อง งานและพลังงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ลัดดา ภู่เกียรติ. (2544). **โครงงานเพื่อการเรียนรู้ : หลักการและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียน**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). **เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ(องค์การมหาชน). (2560). **ระบบประกาศและรายงานผลสอบโอเน็ต**. เข้าถึงได้จาก http://www.newonetresult.niets.or.th/Announcement-Web/PDF/SummaryONETM6_2560.pdf สืบค้นเมื่อวันที่ 16พฤษภาคม 2560

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า. (2545). **ยุทธศาสตร์การปรับวิธีเรียน การเปลี่ยนวิธีสอนเพื่อเตรียมสู่ความก้าวหน้าในอนาค**. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). **การประกันคุณภาพการศึกษาเล่มที่ 1 แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา**. กรุงเทพ : คุรุสภาลาดพร้าว

สุนีย์ ด้วงมาก (2547). **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นประถมศึกษาและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์ศึกษาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการวิชาประถมศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุรินทร์ พิศสุวรรณ. (2556). **asean อาเซียน รู้ไว้ ได้เปรียบแน่**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง

การสร้างชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา

The Construction of Learning Package for Science Subject Group on The Topic “ Genetic” Using Problem Base Learning Model for Mathayom Four Students of Piboonbumpen Demonstration School, Burapha University

สุกัญญา เคลือบแก้ว[1]
Sukanya Khuabkaew[1]
ดร.สมศิริ สิงห์ลพ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก[2], ผศ.ดร.ปริญญา ทองสอนอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม[3]
Somsiri Singlop, Ph.D[2], Parinya Thongsorn, Ph.D[3]
หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Author for Correspondence : Email: kroojaa@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างและทดสอบประสิทธิภาพของชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ก่อนและหลังการเรียนด้วยชุดการเรียน กลุ่มสาระ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster sampling) 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ชุดการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที แบบ Dependent sample

ผลการวิจัยพบว่า 1. ชุดการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา มีค่าประสิทธิภาพเป็น 84.17/86.67 ซึ่งมีค่าสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2. ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ชุดการเรียน, วิทยาศาสตร์,พันธุกรรม,รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
Received: 03/05/62, **Revised:** 26/05/ 62, **Accepted:** 05/06/62

Abstract

The purpose of this research were to construct and to fine efficiency a learning package of science subject on “ Genetic” for Matthayomsuksa 4 student by using problem-base learning model and to study the science achievement . The sample group is 30 students in Matthayomsuksa 4 form Piboonbumpen demonststion school,Chonburi province during first semester of 2016 The research instrument were a science achievement test were analyzed by using mean,percentage and t-test.

The results were as follow:

1. The learning package of science subjects group on “Genetic”for Matthayomsuksa 4 using problem-base learning model possessed an efficiency of 84.17/86.67, which was higher than the80/80 standard

2. The student achievement to learn in construction of learning package for science subject group on “ Genetic” for Matthayomsuksa 4 using problem-base learning model.The post-test score was significantly higher than the pre-test score at the level of .05.

Keywords: Genetic, Learning package, Problem Base, Science

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 หมวด 4 มาตรา 22 ระบุไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พบว่า การจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศมีปัญหามากซึ่งผลมาจากปัญหากระบวนการเรียนการสอนตามปรัชญาและเป้าหมายในหลักสูตร ยังไม่ได้ลงไปสู่การปฏิบัติในระดับโรงเรียนอย่างแท้จริง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2545: 1) จากประสบการณ์ในการสอนวิทยาศาสตร์ของผู้วิจัย พบว่า ผู้เรียนบางส่วนยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และเบื่อหน่าย

ในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งสาเหตุมาจากตัวผู้เรียนเองและครูผู้สอน ในด้านของผู้เรียนพบว่าขาดทักษะกระบวนการคิดทางวิทยาศาสตร์ที่จะสร้างความเข้าใจในบทเรียน ส่วนในด้านครูผู้สอนพบว่า ครูผู้สอนยังคงใช้วิธีสอนแบบเดิม ๆ โดยยึดครูผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ไม่เน้นกระบวนการและทักษะ มุ่งเน้นแต่เนื้อหาสาระเป็นส่วนใหญ่

การเรียนการสอนในศตวรรษที่21 ควรจัดการเรียนรู้โดยวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่สำคัญ คือ นำความรู้เดิมที่มีอยู่มาสร้างความรู้ใหม่ในบริบทที่แตกต่างออกไป การเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงจากบรรยายเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ครูสอนและผู้เรียน ผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ควรได้รับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ที่มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยอาจจะใช้การลงมือทำ การปฏิบัติจริงเพื่อสร้างทักษะต่างๆให้เกิดกับผู้เรียนและใช้เป็นเครื่องมือสืบเสาะค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต (สมกียรติ พรพิสุทธิมาศ, 2556: 55) ซึ่งแนวทางหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนนั้น คือ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยผู้สอนอาจนำผู้เรียนไปเผชิญสถานการณ์จริง หรือผู้สอนอาจจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาและฝึกกระบวนการ การคิดวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นอย่างชัดเจน ได้เป็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหานั้น รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ เกิดทักษะกระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาต่างๆ การให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาจริงหรือสถานการณ์ปัญหาต่างๆ และร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหานั้นๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและสามารถพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ อันเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ทิศนา แขมมณี, 2551: 137-138)

ชุดการเรียน เป็นการนำระบบสื่อประสมที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาไปใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (เสาวลักษณ์ กันนิยม, 2554: 28)

ซึ่งจะช่วยลดภาระของครูที่จะดำเนินการสอนตามคำแนะนำที่มีโดยไม่ต้องเสียเวลาทำสื่อการสอนใหม่ สร้างความพร้อมและความมั่นใจแก่ผู้สอนสามารถหยิบใช้ได้ทันที ช่วยแก้ปัญหาให้ครูผู้สอนที่ไม่มีเวลาในการเตรียมการสอนล่วงหน้า ส่วนผลดีต่อผู้เรียน ชุดการเรียนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนของตน ช่วยเร้าความสนใจ ฝึกการตัดสินใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา การพัฒนาความคิด มีความกระตือรือร้นต่อการเรียน และค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ในส่วนของการจัดกระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ควรมุ่งเน้นที่บทบาทของผู้เรียน ตั้งแต่เริ่มวางแผนการเรียน การวางแผนกระบวนการศึกษาค้นคว้า การรวบรวมข้อมูล การลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหา ไปจนถึงการสร้างคำอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลที่สืบค้นได้ไปสู่ คำตอบของปัญหาหรือคำถามต่างๆ กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวจะทำให้นักเรียนได้พัฒนาเจตคติทางวิทยาศาสตร์ มีคุณธรรม จริยธรรม ในการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์(สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาสาสตร์และเทคโนโลยี, 2555: 215-216) จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางที่จะช่วยพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ คือ รูปแบบของการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ทั้งด้านเนื้อหาความรู้ กระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองแนวทางหนึ่ง คือการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลจะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างและทดสอบประสิทธิภาพชุดการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานการศึกษา ตัวบ่งชี้ เกณฑ์ และตรงตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและทดสอบประสิทธิภาพของชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา ให้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนด้วยชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา

สมมติฐานของการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียน หลังจากที่เรียนด้วยชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพามีประสิทธิภาพ 80/80 ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้
2. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ ในการปรับปรุงการสอนวิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุดการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน
3. เป็นแนวทางในการวางรากฐาน การปรับปรุงการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. เป็นแนวทางสำหรับผู้ที่สนใจศึกษารูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา หมายถึง สื่อประสมสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อหลักในการจัดการเรียนการสอนที่ใช้การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยจัดไว้อย่างเป็นระบบ มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ประกอบด้วยหน่วยการเรียน 4 หน่วย คือ

หน่วยที่ 1 ลักษณะทางพันธุกรรม
หน่วยที่ 2 โครโมโซมและความผิดปกติของโครโมโซม
หน่วยที่ 3 ยีนและดีเอ็นเอ
หน่วยที่ 4 การถ่ายทอดลักษณะตามกฎของเมนเดล

2. รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหากระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา สถานการณ์ที่จะพบได้จริงในโรงเรียนหรือสถานการณ์ที่พบในการเรียนการสอนของนักเรียนในชุดการเรียน มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นกำหนดปัญหา
2) ขั้นกำหนดกรอบการศึกษา ผู้เรียนวิเคราะห์
3) ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า
4) ขั้นสังเคราะห์ความรู้ รวบรวมข้อมูล
5) ขั้นสรุปเป็นหลักการและเลือกรูปแบบการนำเสนอ
6) ขั้นนำเสนอผลงาน

3. ประสิทธิภาพของชุดการเรียน หมายถึง ผลการนำชุดการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปใช้โดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนเรียนประจำชุดการเรียนแต่ละหน่วยและทำแบบทดสอบหลังเรียนด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

4. เกณฑ์มาตรฐาน 80/80 หมายถึง เกณฑ์ที่ผู้วิจัยใช้เป็นมาตรฐานในการพิจารณาหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดเกณฑ์ดังนี้

80 ตัวแรก หมายถึง ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่ตอบแบบทดสอบหลังเรียนขณะเรียนด้วยชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา แต่ละหน่วยการเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดอย่างน้อยร้อยละ 80

80 ตัวหลัง หมายถึง ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่ตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนครบทุกชุดด้วย ชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดอย่างน้อยร้อยละ 80

5. เกณฑ์ที่กำหนดหมายถึง คะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบหลังเรียนและแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา กำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนชีววิทยา 3 ท่าน มีค่าเท่ากับร้อยละ 80

6. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ของนักเรียนด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ ที่เกิดจากการเรียนด้วยชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งวัดได้จากคะแนนการตอบแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

7. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบเลือกตอบที่ใช้วัดความรู้ในการประเมินผล จำแนกการวัดตามพฤติกรรมของผู้เรียนที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ คลอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้-ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ ในชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ที่เรียนในโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 4 ห้องเรียน จำนวน 120 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster sampling) 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

- ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนการสอนด้วยชุดการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
- ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

เนื้อหาที่ใช้ในการสอนเป็นเนื้อหากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระสิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต เรื่อง พันธุกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา
2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

การสร้างและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

1. การสร้างชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีขั้นตอนต่อไปนี้

1.1 การศึกษาแนวทฤษฎี เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดการเรียน และรูปแบบการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ศึกษาเอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ วิเคราะห์ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ กำหนดหน่วยการเรียนรู้ และวิเคราะห์รูปแบบการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัย และระดับชั้นของผู้เรียน

1.2 สร้างชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องพันธุกรรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

1.3 นำชุดการเรียนที่ได้ เสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

1.4 นำชุดการเรียนไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา

2. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบฝึกหัดหลังเรียน ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษามาตรฐาน ตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่องพันธุกรรมและเพื่อสร้างแบบทดสอบให้สอดคล้องกับเนื้อหา ตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการ ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบจากตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเอกสารแนวทางการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และสร้างแบบทดสอบและแบบฝึกหัดหลังเรียน แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ให้ครอบคลุมเนื้อหา

2.2 เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ของข้อคำถามแต่ละข้อ และนำแบบทดสอบมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามให้ชัดเจนตามข้อเสนอแนะ โดยเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป และนำแบบทดสอบที่ได้ไปทดสอบกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความยากง่าย อำนาจจำแนกรายข้อ และความเชื่อมั่นทั้งฉบับของข้อคำถาม ปัญหาที่พบ และนำข้อเหล่านั้นมาพิจารณาปรับปรุงแบบทดสอบ

2.3 นำผลการทดสอบที่ได้มาวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) ในแต่ละข้อโดยยึดเอาค่าความยากง่ายตั้งแต่ .20 - .80 และดัชนีค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบ โดยเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกไม่น้อยกว่า .20 ของข้อสอบในแต่ละข้อ และนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ และนำแบบทดสอบที่คัดเลือกไว้ไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองใช้ชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้ ปัญหาเป็นฐาน กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน ใช้เวลาทั้งหมด 12 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559

ผู้วิจัยทำการทดลองโดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (Pre – Test) จากนั้นดำเนินการใช้ชุดการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 4 ชุด หลังจากเรียนจบแต่ละชุดการเรียนให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดหลังเรียน เมื่อเรียนครบทุกชุดการเรียนแล้วจะประเมินผลการเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Post – Test) จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดการเรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 โดยใช้สถิติวิเคราะห์ ดังนี้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที แบบDependent sample

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ประสิทธิภาพ (E_1) ของชุดการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

การทดสอบระหว่างเรียน	คะแนนเต็ม	จำนวนนักเรียนทั้งหมด (คน)	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ (คน)	ประสิทธิภาพ (ร้อยละ)
ชุดการเรียนที่ 1 ลักษณะทางพันธุกรรม	10	30	25	83.33
ชุดการเรียนที่ 2 โครโมโซมและความผิดปกติของโครโมโซม	10	30	26	86.67
ชุดการเรียนที่ 3 ยีนและดีเอ็นเอ	10	30	24	80.00
ชุดการเรียนที่ 4 การถ่ายทอดลักษณะตามกฎของเมนเดล	10	30	26	86.67
เฉลี่ยร้อยละ 84.17				

จากตารางที่ 1 พบว่านักเรียนทั้งหมดที่ตอบแบบทดสอบหลังเรียนจากการเรียนจบชุดการเรียนแต่ละชุด ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม(8 คะแนนจากคะแนนเต็ม 10 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 84.17

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพ (E_2) ของชุดการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

การทดสอบหลังเรียน	จำนวนนักเรียนทั้งหมด (คน)	คะแนนเต็ม	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ (คน)	ประสิทธิภาพ (ร้อยละ)
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม	30	40	26	86.67

จากตารางที่ 2 พบว่านักเรียนทั้งหมดที่ตอบแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนจบบทเรียนทั้งหมดของชุดการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม (32 คะแนนจากคะแนนเต็ม 40 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 86.67

จากการหาประสิทธิภาพพบว่า ชุดการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา มีค่าประสิทธิภาพเป็น 84.17/86.67 ซึ่งมีค่าสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 แสดงให้เห็นว่าชุดการเรียนมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียนที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	p
ก่อนเรียน	40	40	19.33	1.10	29	31.532*	.000
หลังเรียน	40	40	33.57	3.13			

*p< .05

จากตารางที่ 3 พบว่าค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์จากการทดสอบก่อนเรียนเท่ากับ 19.33

และค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์จากแบบทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 33.57 และจากการทดสอบความ แตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยคะแนนที ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 31.532, p= .000) แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน

สรุปผลการวิจัย

1. ชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา มีประสิทธิภาพ 84.17/86.67

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ก่อนและหลังการเรียนด้วยชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา หลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

1. การที่ชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดนั้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาการสร้างชุดการเรียนที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน และได้ดำเนินการสร้างชุดการเรียน ที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหา เป็นฐานดำเนินการอย่างมีระบบขั้นตอนตามหลักเกณฑ์ที่ถูกต้องและผ่านการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จากการทดลองก่อนการนำไปใช้จริง จึงทำให้ชุดการเรียนการสอนนี้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ซึ่งสอดคล้องกับอาภรณ์ ใจเที่ยง (2550) กล่าวถึงชุดการเรียนว่าเป็นวิธีการสอนที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนหรือยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และใช้เทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่ใช้สื่อประสมและกระบวนการกลุ่มเป็นสำคัญเพื่อส่งเสริมให้การเรียนการสอนมีชีวิตชีวาผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้และพัฒนาสติปัญญาจากการกระทำกิจกรรมและศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จึงทำให้มั่นใจได้ว่าชุดการเรียนจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจพร้อมที่จะสอนและสอดคล้องกับกิดานันท์ มะลิทอง (2548) กล่าวถึงคุณค่าของชุดการเรียน ดังนี้ เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยุ่งยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น และช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

นอกจากนั้นแล้ว การเรียนที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นรูปแบบที่เน้นกระบวนการคิดแก้ปัญหาและฝึกทำงานเป็นกลุ่ม โดยที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และใช้ปัญหาหรือสถานการณ์ในการเรียนรู้และค้นคว้าด้วยตนเอง ผู้เรียนจะเป็นผู้กระทำด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะ และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นให้ผู้เรียน ซึ่งได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การแก้ปัญหา การชี้นำตนเองในการเรียนรู้ และการทำงานเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับTorp and Sage (1998) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีการเน้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ได้จากการสำรวจค้นคว้า และการแก้ปัญหา ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ผู้เรียนอาจพบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้น เป็นยุทธวิธีทางการเรียนการสอนและใช้เป็นแนวทางในการจัดหลักสูตร ซึ่งมีลักษณะดึงดูดผู้เรียน ให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา โดยครูจะเป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำและออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียน ได้คิดและสำรวจหลักสูตรที่สร้างขึ้นจะมีปัญหา เป็นแกนกลางซึ่งมีบทบาทในการเตรียมประสบการณ์จริงที่ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ สนับสนุนให้สร้างความรู้ด้วยตนเองและบูรณาการสิ่งต่างๆที่เรียนรู้ในโรงเรียนและชีวิตจริงเข้าด้วยกัน

จากเหตุผลดังกล่าวจึงสนับสนุนได้ว่าชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา มีประสิทธิภาพ 84.17/86.67

2. การที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องมาจาก

การจัดการเรียนด้วยชุดการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้เรียนเป็นผู้สืบค้นและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยครูมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดและชี้แนะการอภิปรายระหว่างผู้เรียนด้วยกันไปในแนวทางที่จะทำให้เกิดความคิดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และให้ข้อมูล แนะแนวทางด้วยวิธีการตรงหรืออ้อม เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มี 6 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นกำหนดปัญหา หมายถึง สถานการณ์ปัญหาที่ผู้สอนสร้างขึ้นหรือเป็นสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงที่ผู้เรียนและผู้สอนกำหนดเพื่อการเรียนรู้ในครั้งหนึ่ง

2. ขั้นกำหนดกรอบการศึกษา ผู้เรียนวิเคราะห์ สถานการณ์ปัญหาแล้วร่วมกันวางแนวทางในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา

3. ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนแบ่งภาระงาน ลำดับการทำงาน กำหนดเป้าหมายการทำงาน ตั้งประเด็นการเรียนรู้เพื่อศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

4. ขั้นสังเคราะห์ความรู้ รวบรวมข้อมูลและนำความรู้จากการศึกษาค้นคว้า มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม เพื่อคัดเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดมาแก้ปัญหาอย่างสมเหตุสมผลอภิปรายสรุปผลจากวิธีการแก้ปัญหาว่าสอดคล้องกับสาเหตุของปัญหามากน้อยเพียงใด

5. ขั้นสรุปเป็นหลักการและเลือกรูปแบบการนำเสนอ แต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาประมวลสร้าง เป็นองค์ความรู้ใหม่ ประเมินประสิทธิภาพ คุณภาพการปฏิบัติงานกลุ่ม ประเมินตนเองทั้งด้านความรู้และกระบวนการกลุ่ม ความพึงพอใจ และเลือกวิธีการและรูปแบบการนำเสนอผลงานที่น่าสนใจ

6. ขั้นนำเสนอผลงาน เสนอผลการปฏิบัติงานต่อเพื่อนผู้สอน ผู้ที่สนใจ ประเมินร่วมกับกลุ่มเพื่อนและผู้สอน

จะเห็นได้ว่ากระบวนการการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานนั้น เริ่มต้นด้วยการนำเสนอสถานการณ์ในชีวิตจริงซึ่งเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นใกล้ตัวของผู้เรียน เป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัย ทำให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการคิดวางแผนในการแก้ปัญหา โดยเน้นกระบวนการกลุ่ม มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่มเพื่อจะค้นพบคำตอบของปัญหานั้น ซึ่งกระบวนการหาความรู้ด้วยตนเอง การที่ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ โดยกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ วิธีการแสวงหาความรู้ต่าง ๆ รวบรวมความรู้และนำมาสรุปเป็นความรู้ใหม่ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง และเชื่อมโยงความรู้เดิมกับปัญหาที่เกิดขึ้น

อีกทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนสอนด้วยชุดเรียน จะทำให้ครูสามารถถ่ายทอดเนื้อหาวิชาที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมให้ผู้เรียนเข้าใจได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนที่ง่ายขึ้น ผู้เรียนได้เรียนรู้ทีละขั้นตามความสามารถและความสนใจของตนเองจึงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ (2546) กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอนที่ใช้ในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้น จะต้องตระหนักว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นด้วยตนเอง การเรียนรู้เรื่องใหม่จะมีพื้นฐานมาจากความรู้เดิม ผู้เรียนจะต้องสืบ เสาะหา สำรวจตรวจสอบ และค้นคว้าด้วยวิธีต่างๆจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และเกิดการรับรู้ความรู้นั้นอย่างมีความหมาย จึงจะสามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ของผู้เรียน

จากเหตุผลดังกล่าวจึงสนับสนุนได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ก่อนและหลังการเรียนด้วยชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา หลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมติฐานที่ตั้งไว้ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ชุดการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองด้วยรูปแบบ

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จึงส่งผลให้นักเรียนที่เรียนด้วยชุด การเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีเจตคติทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เป็นผลทำให้สร้างชุดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุกรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยมีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ก่อนการใช้ชุดการเรียนครูควรชี้แจง แนะนำผู้เรียนให้เข้าใจวิธีการ ขั้นตอน และบทบาทหน้าที่ของผู้เรียนในการใช้ชุดการเรียนให้เข้าใจอย่างดี เพื่อป้องกันปัญหาและความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของผู้เรียนในวิธีการ ขั้นตอนและบทบาทหน้าที่ ซึ่งอาจมีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2 การใช้ชุดการเรียน ควรมีการอบรมคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ เนื่องจากภายในชุดการเรียนการสอนมีเฉลยกิจกรรมและเฉลยแบบฝึกหัด หากผู้เรียนไม่ซื่อสัตย์การจัดการเรียนการสอน จะไม่มีประสิทธิภาพ

1.3 การจัดเวลาสำหรับการเรียนการสอนที่ใช้รูปแบบการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ควรจัดเวลา ในการ ศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอเพื่อผู้เรียนจะได้มีเวลาในการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปราย และสรุปผล

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการสร้างชุดการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์จากการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เนื่องจากในขั้นตอนแต่ละขั้นในการค้นคว้าหาคำตอบของผู้เรียนอาจเกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขึ้นได้ในแต่ละขั้น และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อาจเป็นส่วนหนึ่งในการที่จะทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ที่สูงขึ้น

บรรณานุกรม

กิดานันท์ มะลิทอง. (2548). **เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

ทิศนา เขมณี. (2551). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2545). **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์**.กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **คู่มือวัดผลประเมินผลวิทยาศาสตร์**. ม.ป.ท.

สมเกียรติ พรสุทธิมาศ. (2556). **การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21**. วารสารหน่วยวิจัยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้, 4(1), 55-63.

เสาวลักษณ์ กันนิยม. (2554). **การพัฒนาชุดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ เรื่องการดำรงชีวิตของพืชสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสอนแบบ 5E**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). **หลักการสอน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์

Torp, and Sage. (1998). **Problem as possibilities : Problem-base learning for K-12 education**. retrieved from : http://eric.ed.gov/ERICwebPortal/custom/portlets/recordDetails/ (retrieved : May 15, 2016).

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) เรื่อง ระบบสุริยะ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

Effect of The Inquiry Cycle(5Es) Learning Method with The Cooperative Learning: Group Investigation(GI) of The Solar System on Learning Achievement And Group Work Behavior for 4th Grade Students

อัศวี เมฆิยานนท์[1]
Assawee Mekiyanon[1]
ดร.สมศิริ สิงห์ลพ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก[2]
Somsiri Singlop, Ph.D[2]
ผศ.ดร.นพมณี เชื้อวัชรินทร์[3], อาจารย์มันทนา เมฆิยานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม[4]
Assistant Professor Nopmanee Chauvatcharin, Ph.D[3], Mantana Mekiyanon[4]
หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการสอนวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Author for Correspondence:Email:ausburn2525@gmail.com.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 8 ห้องเรียน ด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ระบบสุริยะ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบสุริยะ 3) แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ (*t*-test)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) เรื่อง ระบบสุริยะ

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) เรื่อง ระบบสุริยะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) เรื่อง ระบบสุริยะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es), การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI), พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
Received: 12/05/62, **Revised:** 26/05/62, **Accepted:** 05/06/62

Abstract

This research aimed to study science learning achievement and group work behavior on “solar system” for 4th grade students using the inquiry cycle (5Es) learning method with the cooperative learning: group investigation (GI) in the first semester the academic year 2018 at Anubanmuangmaichonburi school. The participants of the study were obtained by a cluster random sampling technique (*n* = 35). The research instruments consisted of; 1) lesson plans on solar system using inquiry cycle (5Es) learning method with the cooperative learning: group investigation (GI), 2) a science learning achievement test, and 3) group work behavior assessment form. Mean, standard deviation, and *t*-test were used to analyze the data.

The research findings were summarized as follows:

1. The post-test means scores of science learning achievement of the 4th grade students after using the inquiry cycle (5Es) learning method with the cooperative learning: group investigation (GI) teaching were significantly higher than the pre-test means scores at the .05 level.

2. The post-test means scores of science learning achievement of the 4th grade students after using the inquiry cycle (5Es) learning method with the cooperative learning: group investigation (GI) teaching were significantly higher than the 70 percent criterion at the .05 level.

3. The post-test means scores of group work behavior of the 4th grade students after using the inquiry cycle (5Es) learning method with the cooperative learning: group investigation (GI) teaching were significantly higher than the 70 percent criterion at the .05 level.

Keyword : The Inquiry Cycle (5Es) Learning Method, The Cooperative Learning: Group Investigation (GI), Group Work Behavior

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคน ทั้งในชีวิตประจำวันและการงานอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้และผลผลิตต่าง ๆ ที่มนุษย์ ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน เหล่านี้ล้วนเป็นผลของความรู้วิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่น ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 30) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีความมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการ มีทักษะในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้ และการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 94) ดังนั้น ครูจึงมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเนื้อหาสาระความรู้มีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย และน่าสนใจ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่จุดหมายของหลักสูตร

จากผลการประเมินคุณภาพทางการศึกษา (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2560) พบว่า ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ของระดับประเทศและของโรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ปีการศึกษา 2558 – 2560 พบว่า มีแนวโน้มลดต่ำลงทุกปี รวมถึงคะแนนผลการเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ สาระที่ 7:

ดาราศาสตร์และอวกาศ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี จังหวัดชลบุรี ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา พบว่า มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำกว่าเนื้อหาเรื่องอื่น ๆ เนื่องจากในเรื่องระบบสุริยะ ซึ่งเป็นเรื่องที่นักเรียนไม่สามารถลงมือปฏิบัติการทดลองและเรียนรู้จากของจริงได้ นักเรียนจึงขาดความเข้าใจในบทเรียนและมีการเรียนรู้เพียงลำพัง ไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ทำให้มีผลคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ กิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียนยังไม่สามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี อีกทั้งการศึกษาพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน พบว่า พฤติกรรมของนักเรียนมักจะไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ไม่ใส่ใจในการทำกิจกรรมกลุ่ม ถือเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Self-centered) จึงส่งผลให้การทำงานกลุ่มไม่ประสบความสำเร็จ

การจัดการเรียนการสอนแบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดเวลา ให้โอกาสผู้เรียนได้ฝึกคิด ฝึกสังเกต ฝึกถาม-ตอบ ฝึกการสื่อสาร ฝึกการนำเสนอ ฝึกวิเคราะห์วิจารณ์ ฝึกสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้กำกับ ควบคุม ดำเนินการให้คำปรึกษาชี้แนะ ช่วยเหลือ ให้กำลังใจ เป็นผู้กระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดและเรียนรู้ ด้วยตนเอง และการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation)เป็นเทคนิคที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน ช่วยแก้ปัญหาพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนภายในห้องให้มีพัฒนาการพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีขึ้นและเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำการจัดการเรียนการสอนแบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation)
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) กับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มในวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) กับเกณฑ์ร้อยละ 70

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70
3. พฤติกรรมการทำงานกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 35 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561ด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบสุริยะ และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มที่เกิดระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น

3. เนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบสุริยะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560)

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ใช้เวลาในการทดลอง 12 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนและเก็บข้อมูลเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) ผู้วิจัยได้ข้อมูลขั้นตอนจากการสังเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างความสนใจและกำหนดปัญหา ครูผู้สอนแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน ประกอบด้วย คนเก่ง 1 คน, ปานกลาง 4 คน, คนอ่อน 1 คน จากนั้นตั้งคำถามเพื่อเข้าสู่บทเรียนตามหัวข้อที่จะศึกษา หลังจากนั้นสมาชิกในกลุ่มร่วมกันเลือกหัวข้อและหัวข้อย่อยที่จะค้นคว้า

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นร่วมกันวางแผนและสำรวจค้นหา ครูและนักเรียนในกลุ่มวางแผนร่วมกันดำเนินการตามขั้นตอน และแบ่งภาระงานกันในการศึกษาหัวข้อย่อยตามปัญหาที่เลือก หลังจากนั้นนักเรียนดำเนินการตามแผนการที่วางไว้ โดยศึกษาหาข้อมูลและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยครูจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาพร้อมกับติดตามความก้าวหน้าในการทำงานของนักเรียนและช่วยเหลือนักเรียนเมื่อต้องการความช่วยเหลือ

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นอธิบาย ลงข้อสรุปและเสนอรายงาน นักเรียนนำข้อมูลที่ได้รวบรวมมาวิเคราะห์ แลกเปลี่ยน อภิปราย และสังเคราะห์แนวคิดต่าง ๆ และสรุปข้อมูลของกลุ่ม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนในการนำเสนอข้อมูลของกลุ่ม หลังจากนั้นกลุ่มนำเสนอผลงานตามหัวข้อเรื่องที่เลือก โดยการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ โดยที่นักเรียนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน โดยที่ครูจะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานในระหว่างการเสนอผลงาน

ขั้นตอนที่ 4 ขยายความรู้ (Elaborate) นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน โดยครูอาจใช้คำถาม หรือชิ้นงานที่จะนำไปสู่การขยายความรู้หรือเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจของข้อมูลให้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการประเมินผล ครูและนักเรียนจะร่วมกันประเมินผลงานที่ถูกนำเสนอและแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ที่ได้จากหัวข้อที่ไปศึกษา พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นที่มีต่อผลงานทุกชิ้น การประเมินผลอาจรวมทั้งการประเมินเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ ความสามารถของนักเรียน ที่เกิดจากพฤติกรรมการลงมือฝึกปฏิบัติ ที่ทำให้มีความรู้ความสามารถ ซึ่งสามารถวัดได้โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่คลอบคลุมเนื้อหาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบสุริยะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยใช้ผลการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย 6 ด้าน ซึ่ง Bloom ได้เขียนรวมไว้ในหนังสือ Taxonomy of educational objectives โดยสรุปได้ว่า การวัดผลด้านสติปัญญาควรวัดพฤติกรรมออกเป็น 6 ระดับ ดังนี้

วัดด้านความรู้ความจำ (Knowledge) ความสามารถในการเก็บรักษามวลประสบการณ์ต่างๆ จากการที่ได้รับรู้ไว้และระลึกสิ่งนั้นได้เมื่อต้องการ เปรียบดังเทปบันทึกเสียงหรือวีดิทัศน์ที่สามารถเก็บเสียงและภาพของเรื่องราวต่าง ๆ ได้ สามารถเปิดฟังหรือดูภาพเหล่านั้นได้เมื่อต้องการ

วัดด้านความเข้าใจ (Comprehension) เป็นความสามารถในการจับใจความสำคัญของสื่อและสามารถแสดงออกมาในรูปของการแปลความ ตีความ คาดคะเน ขยายความ หรือการกระทำอื่นๆ

วัดด้านการนำไปใช้ (Application) เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ ไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจ จึงจะสามารถนำไปใช้ได้

วัดด้านการวิเคราะห์ (Analysis) ผู้เรียนสามารถคิด หรือแยกแยะเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญได้ และมองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนที่เกี่ยวข้องกัน ความสามารถในการวิเคราะห์จะแตกต่างกันไป แล้วแต่ความคิดของแต่ละคน

วัดด้านการสังเคราะห์ (Synthesis) ความสามารถในการที่ผสมผสานส่วนย่อย ๆ เข้าเป็นเรื่องราวเดียวกันอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่สมบูรณ์และดีกว่าเดิม อาจเป็นการถ่ายทอดความคิดออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย การกำหนดวางแผนวิธีการดำเนินงานขึ้นใหม่ หรืออาจจะเกิดความคิดในอันที่จะสร้างความสัมพันธ์ของสิ่งที่เป็นนามธรรมขึ้นมาในรูปแบบ หรือแนวคิดใหม่

วัดด้านการประเมินค่า (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสิน ตีราคา หรือสรุปเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ออกมาในรูปของคุณธรรมอย่างมีกฎเกณฑ์ที่เหมาะสม ซึ่งอาจเป็นไปตามเนื้อหาสาระในเรื่องนั้น ๆ หรืออาจเป็นกฎเกณฑ์ที่สังคมยอมรับก็ได้ แต่ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการประเมินเพียง 3 ด้านได้แก่ 1) ด้านความรู้ความจำ 2) ความเข้าใจ 3) การนำไปใช้ เพื่อให้เหมาะกับพัฒนาการตามวัยของผู้เรียน

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความรู้ในด้าน พุทธิพิสัย เป็นแบบทดสอบวัดความรู้ทางการเรียนที่คลอบคลุมเนื้อหาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบสุริยะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบไปด้วย ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ในการเรียน เรื่อง ระบบสุริยะ ที่วัดเป็นคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

4. พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม หมายถึง การแสดงออกถึงการกระทำและลักษณะนิสัยที่แสดงออกมาให้เห็นในขณะจัดการเรียนการสอน ซึ่งวัดจากแบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม หมายถึง ข้อคำถามเชิงบวกและเชิงลบด้านพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในการทำงานกลุ่ม ซึ่งมีการกำหนดระดับของคำตอบไว้เป็นช่วงๆ (in-

terval) ให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบตามความเป็นจริง แบบมาตราประเมินค่าของลิเคิร์ท (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ (Scale) คือ มากที่สุด มาก พอใช้ น้อย และน้อยที่สุด

6. เกณฑ์ที่กำหนด หมายถึง ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของผู้เรียน ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 มีคุณลักษณะตามเกณฑ์การพิจารณาอยู่ในระดับดี ตามข้อกำหนดของการวัดผลประเมินผลทางการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี

วิธีการดำเนินงานวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 35 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง(Quasi – experimental research) (เกียรติสุดา ศรีสุข, 2552) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One group pretest-posttest design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538) ซึ่งมีแบบแผนการทดลอง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลองแบบ One group pretest-posttest design

กลุ่มทดลอง	ก่อนเรียน	ทดลอง	หลังเรียน
E	O_1	X	O_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

E แทน กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น(GI)

O_1 แทน การทดสอบก่อนเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

O_2 แทน การทดสอบหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

X แทน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI) เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI) รายวิชา วิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบสุริยะ

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบสุริยะ

3. แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่มที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น(GI: Group investigation)

การสร้างและการคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI) รายวิชา วิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบสุริยะ มีขั้นตอนการสร้างคือ ศึกษา วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้จากหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง ระบบสุริยะ ซึ่งได้เนื้อหา 4 หัวข้อ ใช้เวลาทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง ดำเนินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 แผน นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินค่าความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ได้ผลการประเมินมีค่าอยู่ระหว่าง 4.20-4.80 ซึ่งมีค่าความเหมาะสมในระดับมาก นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในประเด็นที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ และทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ ความถูกต้อง ความเหมาะสม เสร็จแล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการทดลองใช้แล้วมาแก้ไขและปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 20 ข้อ ทำการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ เมื่อสร้างแบบทดสอบแล้วนำแบบทดสอบเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบแต่ละข้อกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 นำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ผ่านการเรียน เรื่อง ระบบสุริยะ มาแล้ว เพื่อหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกรายข้อ พบว่ามีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.26-0.80 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.38 -0.79 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.87

3. แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่มที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้รูแบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบมาตรวัดของลิเคอร์ท (Likert Scale) ที่มีมาตราให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือ “น้อยที่สุด” “น้อย” “พอใช้” “มาก” และ “มากที่สุด” ประกอบด้วยข้อความทางบวก

และข้อความทางลบคละกันไป เมื่อสร้างแบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่มเสร็จแล้วนำแบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่มเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่มกับความตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 นำแบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่มไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ผ่านการเรียน เรื่อง ระบบสุริยะมาแล้ว เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ พบว่ามีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.26 – 0.83 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่มโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของ Cronbach ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่มทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.99

วิธีดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แนะนำขั้นตอนการทำกิจกรรมและบทบาทของนักเรียนในการจัดการเรียนการสอน
2. ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบสุริยะ
3. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) เรื่อง ระบบสุริยะ ใช้เวลาสอน 12 ชั่วโมงโดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนเอง
4. เมื่อสิ้นสุดการสอนจึงทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบสุริยะ (ฉบับเดิม) และทำการประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่มโดยผู้เรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง
5. นำผลคะแนนที่ได้จากการตรวจแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่มหลังการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) มาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบสุริยะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าที (*t*-test) แบบ Dependent sample (สมโภชน์ อเนกสุข, 2554, หน้า 116)
2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ด้วยการทดสอบค่าที (*t*-test for one-sample) (สมโภชน์ อเนกสุข, 2554,

หน้า 111)

3. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ด้วยการทดสอบค่าที (*t*-test for one-sample) (สมโภชน์ อเนกสุข, 2554, หน้า 111)

ผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) ก่อนเรียนและหลังเรียน ผลปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation)

กลุ่มตัวอย่าง	*n*	$\bar{X}$	*SD*	*df*	*t*	*p*
ก่อนเรียน	35	9.63	2.21	34	22.531*	.000
หลังเรียน	35	16.29	2.22			

*$p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าสถิติทดสอบ *t* มีค่าเท่ากับ 22.531 ที่ค่านัยสำคัญที่ .05 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) กับเกณฑ์ร้อยละ 70

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบสุริยะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) กับเกณฑ์ร้อยละ 70 (14 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน)

กลุ่มตัวอย่าง	*n*	คะแนน	$\bar{X}$	*SD*	*df*	*t*	*p*
หลังเรียน	35	14	16.29	2.22	34	6.099*	.000

*$p < .05$

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าสถิติทดสอบ *t* มีค่าเท่ากับ 6.099 ที่ระดับนัยสำคัญ .05 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 (14 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) กับเกณฑ์ร้อยละ 70

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น(GI: Group investigation) กับเกณฑ์ร้อยละ 70 (52.5 คะแนน จากคะแนนเต็ม 75 คะแนน)

กลุ่มตัวอย่าง	*n*	คะแนน	$\bar{X}$	*SD*	*df*	*t*	*p*
หลังเรียน	35	52.5	61.49	6.69	34	7.949*	.000

*$p < .05$

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสถิติทดสอบ *t* มีค่าเท่ากับ 7.949 ที่ระดับนัยสำคัญ .05 แสดงว่า พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 (52.5 คะแนน จากคะแนนเต็ม 75 คะแนน) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) เรื่อง ระบบสุริยะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) นั้น เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านกระบวนการกลุ่มที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนร่วมกันแสวงหาความรู้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม เหมาะสมในการนำมาใช้ในห้องเรียนที่มีนักเรียนคละความสามารถและประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา แขมมณี (2555) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ เป็นการดำเนินการเรียนการสอนโดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถาม เกิดความคิด และลงมือเสาะแสวงหาความรู้เพื่อนำมาประมวลหาคำตอบหรือข้อสรุปด้วยตนเอง และสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2544) ซึ่งกล่าวว่า การเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้เป็นกลุ่ม เป็นการเรียนการสอนที่เน้นบรรยากาศการทำงานร่วมกัน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยอย่างเหมาะสม ดังนั้น การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) จึงเป็นการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนร่วมกันแสวงหาความรู้ ผ่านการร่วมมือระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ฝึกคิด ฝึกแก้ปัญหา โดยใช้กระบวนการและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อผลสัมฤทธิ์ของกลุ่ม ร่วมถึงการมีประชาธิปไตยและยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกภายในกลุ่ม

จากการที่ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) ไปใช้จริงในห้องเรียนนั้น พบว่า เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้แสวงหาความรู้ร่วมกันภายในกลุ่ม มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิก และเป็นการปลูกฝังให้มีการเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น และสามารถแก้ปัญหาโดยมีการวางแผน กำหนดบทบาท และรับผิดชอบงานที่ตนเองได้รับมอบหมาย เพื่อความสำเร็จของกลุ่ม โดยความรู้ความสามารถของผู้เรียนเกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้และการฝึกปฏิบัตินั้น จะนำ

ไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญ์นรี วรวิทย์ธานนท์ (2559) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้โดยใช้ชุดการสอนประกอบวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิวรรณ แกวภูสี (2556) ได้ศึกษาความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้เป็นกลุ่ม พบว่านักเรียนมีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 31.3 สูงกว่าค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน ซึ่งมีค่าเท่ากับ 10 โดยเพิ่มขึ้น 21.3 คะแนน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวเป็นการสนับสนุนว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นั้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ตั้งไว้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) นั้น เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม โดยการจัดกลุ่มคละความสามารถของผู้เรียน อาศัยความร่วมมือของสมาชิกภายในกลุ่ม การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในการใช้ความคิด แสดงความคิดเห็น การตอบคำถาม ความมีน้ำใจช่วยเหลือกันในการทำงานกลุ่ม และความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ได้อธิบายถึง องค์ประกอบที่สำคัญในการทำงานเป็นกลุ่มของผู้เรียน สรุปใจความสำคัญได้ว่า ในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มนั้น ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติตามกฎ มีส่วนร่วมในการวาง แผนการทำงานตามข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันด้วยหลักการของวิถีความมีประชาธิปไตย มีความสามารถในการทำงานโดยใช้กระบวนการกลุ่มและปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความรับผิดชอบ มีความสามัคคี สมาชิกทุกคนให้ความร่วมมือแสดงความคิดเห็น ยอมรับความคิดเห็นโดยการเปิดใจเรียนรู้อย่างมีระบบ ช่วยกันแก้ปัญหาลดความขัดแย้ง ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน ประสานการทำงาน ปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจนบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม โดยประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม 5 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม 2) ความรับผิดชอบงานกลุ่ม

3) ด้านการตอบคำถาม ซักถามเมื่อมีข้อสงสัย 4) ด้านการช่วยเหลือเพื่อนภายในกลุ่ม 5) ด้านการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งลักษณะของแบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่มเป็นแบบมาตรวัดของลิเคอร์ท (Likert scale) มีมาตราให้เลือกตอบ 5 ระดับคือ “น้อยที่สุด” “น้อย” “พอใช้” “มาก” และ “มากที่สุด” ซึ่งประกอบด้วยข้อความทางบวกและข้อความทางลบคละกันไป ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) นั้นช่วยในการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในด้านต่าง ๆ เช่น สังคม อารมณ์ ความคิด ความสนใจ ความสามารถ อีกทั้งยังช่วยพัฒนาด้านความรู้และทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียน โดยทุกคนมีบทบาทในการดำเนินงานและตัดสินใจร่วมกันเพื่อให้ได้ผลงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคนิษา ลำภาศาล (2561) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม เรื่อง การตอบสนองต่อสิ่งเร้าของพืชและสัตว์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI) พบว่า พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยTsoi, Goh, and Chia (2001) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การใช้กิจกรรมการสืบเสาะหาความรู้เป็นกลุ่มสำหรับวิชาเคมีในการศึกษาของครู ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้เป็นกลุ่มทำให้เกิดการเรียนที่ร่วมมือกัน พร้อมทั้งฝึกทักษะการคิดระหว่างเรียนด้วย และเป็นการสร้างสังคมในการเรียนอย่างหนึ่งเพื่อให้นักเรียนทำงานร่วมกัน ทำงานเป็นกลุ่ม มีทักษะทางด้านการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมทั้งเสริมสร้างความสามัคคี และจากผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นั้น นักเรียนมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มที่ดีขึ้น มีความสนใจในกิจกรรมต่างๆของกลุ่ม ร่วมมือกันในการทำงาน แสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีน้ำใจช่วยเหลือและเสียสละ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเคร่งครัด ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันกับเพื่อนจึงสำคัญมาก โดยครูมีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนส่งเสริมเป็นผู้ที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน โดยกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนต้องมีความท้าทาย กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียนให้สนใจที่จะแสวงหาความรู้ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถและทักษะการเข้าสังคมของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุผลดังกล่าวเป็นการสนับสนุนว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group

investigation) เรื่อง ระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นั้น มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำรูปแบบการวิจัยครั้งนี้นำไปทดลองกับกลุ่มนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ เช่น ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หรือระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือในรายวิชาอื่น ๆ เช่น สังคมศึกษา ภาษาไทย เป็นต้น การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับกาจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) จะช่วยส่งเสริมให้มีการตรวจสอบความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนก่อนการเรียนรู้ และส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้เดิมและสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นและยังช่วยพัฒนาพฤติกรรมการทำงานกลุ่มและทักษะทางสังคมให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

2. ควรนำรูปแบบการวิจัยนี้ไปใช้ทดลองกับเนื้อหาและสาระอื่นๆ ในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เช่น เรื่อง ชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ เป็นต้น เนื่องจากเนื้อหาและสาระอื่น ๆ ในวิชาวิทยาศาสตร์ค่อนข้างเป็นเนื้อหาที่สลับซับซ้อนและนักเรียนแต่ละคนมีความรู้พื้นฐานและประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI: Group investigation) นั้น จะช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนากรมศาสนา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เกียรติสุดา ศรีสุข. (2552). **ระเบียบวิธีวิจัย**. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ครองช่าง.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2554). **แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2553**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

คนิษา ลำภาศาล. (2561). **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม เรื่อง การตอบสนองต่อสิ่งเร้าของพืชและสัตว์ ของนัก เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI).** สาขาการสอนวิทยาศาสตร์, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ทิศนา แขมมณี. (2555). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธัญญ์นรี วรวิทย์ธานนท์. (2559). **ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้โดยใช้ชุดการสอนประกอบวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ .(2554).**รายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558-2560**. วันที่สืบค้น 10 กันยายน 2561, เข้าถึงได้จาก http://www.niets.or.th.

สมโภชน์ อเนกสุข. (2554). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

อภิวรรณ แกวภูสี. (2556). **ความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้เป็นกลุ่ม**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Tsoi, M.F., Goh, N.,K and Chia, L.S. (2001). **Modeling of Group Investigation for effective e-lrarning in educational technology program**., Enhancement of Quality.

การพัฒนาแนวทางพัฒนาครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

Developing Guidelines to Enhance Teachers in English Communicative Language Teaching in The Secondary Educational Service Area Office 21

ปราณปรียา ผ่องจิต[1], ไชยยศ เรืองสุวรรณ[2]
Pranpreeya Pongjite[1], Chaiyot Ruangsuwan [2]
คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัมหาสารคาม
Author for Correspondence: E-mail:praneesompp@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และ 3) พัฒนาแนวทางพัฒนาครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ระยะตามความมุ่งหมายของการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) จำนวน 169 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับ ความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ผลการวิจัย พบว่า

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มี 5 องค์ประกอบ 12 ตัวชี้วัด

2. สภาพปัจจุบันของการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.72) สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.69)

3. แนวทางพัฒนาครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ประกอบด้วย 5 แนวทาง คือ 1) การส่งเสริมให้ครูศึกษาหลักสูตรนโยบายและกฎหมายการศึกษา 2) การส่งเสริมให้ครูใช้หลักจิตวิทยา หลักวิชาการใน

การวิเคราะห์ผู้เรียน 3) สนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาศักยภาพของตัวเอง 4) การสนับสนุนสื่ออุปกรณ์และส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่ดี 5) ติดตามการวัดและประเมินผลอย่างเป็นระบบและเป็นมิตร พร้อมสร้างเครือข่ายการพัฒนาการศึกษา

คำสำคัญ: การพัฒนาแนวทางพัฒนาครู, การจัดกระบวนการเรียนรู้, ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
Received: 23/05/62, **Revised:** 17/06/62, **Accepted:** 23/06/62

Abstract

The purpose of this research were to : 1) study the components and indicators to enhance teachers in English Communicative Language Teaching in The Secondary Educational Service Area Office 21 :2) study current conditions and desirable conditions of enhancing teachers in English Communicative Language Teaching in The Secondary Educational Service Area Office 21 , and3) develop guidelines to enhance teachers In English Communicative Language Teaching in The Secondary Educational Service Area Office 21. There were 3 steps of data collection. The samples consists of 169 administrators and English teachers, which determined by sample size then finished with a table comparing about the total population of Krejcie and Morgan and used Stratified Random Sampling. The research tools were questionnaire with the total reliability at 0.97 .The data was analyzed by percent, average, and standard deviation statistics.

The findings were as follows:

1. The compositions and indicators of enhancing teachers in English Communicative Language Teaching in The Secondary Educational Service Area Office 21 consisted of 5 compositions and 12 indicators.

2. The current conditions, the overall level were at the high ($\bar{x}$= 3.72) ,and the overall level of desirable conditions were at the highest ($\bar{x}$= 4.69).

3. The guidelines to enhance teachers in English Communicative Language Teaching in The Secondary Educational Service Area Office 21; 1)Encouraging teachers to study educational law and curriculum, 2) Encouraging teachers to use psychology and academic theory to analyze learners, 3) Giving opportunities to improve themselves in seminar, meeting or workshop,4) Providing media and technology with

teaching techniques to teacher, and 5) Following with systematic measurement and create network educational development.

Keywords: Developing Guidelines to Enhance Teachers, English Communicative Language Teaching, Language Teaching

บทนำ

ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเต็มรูปแบบเมื่อปลายปี พุทธศักราช 2558 ที่ผ่านมานี้ กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาทางการ ดังกฎบัตรอาเซียนข้อที่ 34 ได้บัญญัติไว้ว่า “ The working language of ASEAN shall be English” หมายถึงพลเมืองใน 10 ประเทศอาเซียนจะต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารระหว่างกันเป็นกลางในภูมิภาคอาเซียน นอกจากภาษาประจำชาติที่ใช้แต่ละประเทศแล้ว โดยการเข้ารวมกลุ่มของ 10 ประเทศอาเซียนในครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ของอาเซียน 2020 หรือภายในปีพุทธศักราช 2563 นี้ ประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนให้อาเซียนมีสินติสุข อยู่รวมกันอย่างกลมกลืนเป็นสังคมที่มีความเอื้ออาทร มีสายสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน มีความสัมพันธ์กันทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีร่วมกัน เชื่อมความสัมพันธ์เป็นอัตลักษณ์ของภูมิภาคอาเซียน มีการส่งเสริมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันจะเกิดความร่วมมืออันดีในการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงความร่วมมือทางด้านวิชาการ เพื่อส่งเสริมขีดความสามารถประชากรในอาเซียนให้พัฒนา สามารถแข่งขันในระดับสากลได้อย่างเต็มภาคภูมิ (กรมอาเซียน : 2546)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาจัดได้ว่ามีความสำคัญมากอีกระดับหนึ่งเพราะผู้เรียนในระดับนี้มีช่วงอายุกำลังจะเป็นผู้ใหญ่ การจัดการเรียนการสอนจึงเป็นการวางรากฐานความรู้ ความคิด มีคุณลักษณะที่ดีเป็นผู้มีคณธรรมจริยธรรม มีทักษะชีวิตที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงตนเองได้ตามความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551) โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2551 กำหนดให้การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้ได้มาตรฐานผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามรถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างวิจารณ์ญาณและเป็นระบบ 3) ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ 4) ความสามารถในการในการใช้ทักษะชีวิต 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพราะเหตุนี้ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาต้องใช้ความรู้ความสามารถทักษะและความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพครู นั่นคือการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ดังนั้นคณะครูทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเอง เพื่อนร่วมงานและผู้มีส่วนเกี่ยวกับการศึกษาไทยอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้ดำเนินตามจุดเน้น มาตรการและตัวชี้วัดที่กระทรวงกำหนด แต่ยังไม่ประสบผลตามความคาดหมายเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะครูยังขาดประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน ที่ต้องสนองความ ต้องการของผู้เรียนที่เรียนรู้ทักษะศตวรรษที่ 21 และความก้าวหน้าของโลกยุคปัจจุบันในการพัฒนา ตนเองอย่างเต็มศักยภาพ (วิจารณ์ พานิช. 2555) การเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีปัญหาที่พบหลายประการ จำแนกสาเหตุอาจมาจากตัวผู้เรียนเอง คือ ผู้เรียนบางคนอ่านคำศัพท์ไม่ออกหรือไม่รู้ความหมายของคำศัพท์ และขาดการคิด วิเคราะห์คำถาม ขาดการคิดอย่างมีเหตุผลและการคิดอย่างมีระบบจากสถานการณ์ที่โจทย์กำหนดให้หรือสภาพปัญหาด้านคุณภาพการสอนของครู เทคนิคที่ใช้สอนบางอย่างไม่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดความคิดอย่างมีเหตุผลและมีระบบตามกระบวนการทางด้านภาษาในกระบวนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ความรู้และทักษะที่จำเป็นได้แก่ การฟัง การพูด การอ่านและการเขียน นักเรียนบางกลุ่มไม่สามารถนำความรู้และทักษะทางด้านการใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสาร ทั้งการพูดภาษาอังกฤษกับคนไทยด้วยกันเองหรือการติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติที่เป็นเจ้าของของภาษา นอกจากนั้นการวางแผนและการจัดกิจกรรมต่างๆ นักเรียนมีส่วนร่วมน้อย นักเรียนขาดความสนใจต่อการเรียนภาษาอังกฤษ รวมถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของตัวผู้เรียนเอง มีความถนัดและความสนใจแตกต่างกัน ไม่ตระหนักถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษเท่าที่ควร นักเรียนมีพื้นฐานภาษาอังกฤษไม่เท่ากันและมีนักเรียนจำนวนหนึ่งมีพื้นฐานภาษาอังกฤษไม่ดี สภาพแวดล้อมครอบครัวผู้ปกครอง ท้องถิ่น และเพื่อนไม่เอื้อต่อการเรียภาษาอังกฤษ เช่น บริบททั่วไปของชุมชนไม่มีการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนไม่เกิดแรงกระตุ้นในการอยากเรียนเพื่อใช้กับชีวิตประจำวันของตนเอง

จากสภาพประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ได้ตระหนักถึงปัญหาในระดับปฏิบัติการการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว จึงมุ่งศึกษาแนวทางในการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต21 โดยใช้แนวคิดการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร Communicative Language Teaching (CLT) เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนพัฒนา ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

3. เพื่อพัฒนาแนวทางพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระภาษาอังกฤษ และครูผู้สอนหมวดภาษาอังกฤษในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 รวมจำนวน 300 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระภาษาอังกฤษ และครูผู้สอนภาษาอังกฤษในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จำนวน 169 คน โดยการเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (คณาจารย์ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2553) และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling Technique) ให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทำหน้าที่ตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทำหน้าที่ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทำหน้าที่ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 และ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Type) 5 ระดับ และ ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด

2. แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นมาตราส่วนประมาณค่า ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Type) 5 ระดับ และตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด

3. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

4. แบบประเมินแนวทางการพัฒนาครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Type) 5 ระดับ

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารระดับมัธยม 2) สังเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 3) ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน และ 4) วิเคราะห์ความเหมาะสม และดำเนินการคัดเลือกองค์ประกอบและตัวชี้วัดตามเกณฑ์ที่กำหนด

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีทั้งหมด 3 ขั้นตอน คือ 1) นำผลการศึกษาองค์ประกอบในระยะที่ 1 มาใช้ในการสร้างแบบสอบถาม 2) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และ 3) วิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 3 การพัฒนาแนวทางพัฒนาครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 2) สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ 3) ออกแบบแนวทางพัฒนาครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 4) ประเมินแนวทาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และ 5) วิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางและคัดเลือกแนวทางตามเกณฑ์ที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ

ศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Modified Priority Needs Index: PNImodified)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินแนวทางพัฒนาพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มี 5 องค์ประกอบ 12 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ด้านการศึกษาหลักสูตร มี 2 ตัวชี้วัด 2) ด้านการวิเคราะห์ผู้เรียน มี 3 ตัวชี้วัด 3) ด้านการออกแบบการเรียนรู้ มี 2 ตัวชี้วัด 4) ด้านการเตรียมการสอน มี 2 ตัวชี้วัด 5) ด้านการวัดผลและประเมินผล มี 3 ตัวชี้วัด

2. สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะอันพึงประสงค์พัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวิเคราะผู้เรียนและด้านการศึกษาหลักสูตร รองลงมาคือ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการศึกษาหลักสูตร ด้านการเตรียมการสอน ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ปรากฏผล อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวิเคราะห์ผู้เรียน รองลงมาคือ ด้านการออกแบบการเรียนรู้และด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการศึกษาหลักสูตร และด้านการเตรียมการสอนตามลำดับ

3. แนวทางพัฒนาครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ประกอบด้วย 5 แนวทาง ได้แก่ 1) การส่งเสริมให้ครูศึกษากลักสูตรนโยบายและกฎหมายการศึกษา 2) การส่งเสริมให้ครูใช้หลักจิตวิทยาหลักวิชาการในการวิเคราะห์ผู้เรียน 3) สนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาศักยภาพของตัวเอง 4) การสนับสนุนสื่ออุปกรณ์และส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่ดี 5) ติดตามการวัดและประเมินผลอย่างเป็นระบบและเป็นมิตรพร้อมสร้างเครือข่ายการพัฒนาการศึกษา

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มี 5 องค์ประกอบ 12 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ด้านการศึกษาหลักสูตร มี 2 ตัวชี้วัด 2) ด้านการวิเคราะห์ผู้เรียน มี 3 ตัวชี้วัด 3) ด้านการออกแบบการเรียนรู้ มี 2 ตัวชี้วัด 4) ด้านการเตรียมการสอน มี 2 ตัวชี้วัด 5) ด้านการวัดผลและประเมินผล มี 3 ตัวชี้วัด การศึกษาหลักสูตร มี 2 ตัวชี้วัด การวิเคราะห์ผู้เรียน มี 3 ตัวชี้วัด การออกแบบการเรียนรู้ มี 2 ตัวชี้วัด การเตรียมการสอน มี 2 ตัวชี้วัด การวัดผลและประเมินผล มี 3 ตัวชี้วัด ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของเศรษฐพัส สุวรรณแสนทวี (2556 : 102) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ CLT และแบบ TPR ผลการศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ CLT และแบบ TPR การจัดกิจกรรมแบบ CLT มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากบั 0.51และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ TPR มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.50 แสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนเพิ่มขึ้นคิดเป็น ร้อยละ 51 และร้อยละ 50 ตามลำดับ การที่ผลปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ไม่ว่าจะจัดด้วยวิธีใดก็ตาม ก็จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีความก้าวหน้าในการเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ CLT เป็นการสอนคำศัพท์ โครงสร้างประโยค เป็นสำคัญมีกี่นำเข้าสู่บทเรียนโดยเพลงหรือเกม ในขณะเรียนนักเรียนจะได้ฝึกทักษะการฟังการพูดภาษาอังกฤษอย่างสม่ำเสมอ มีทั้งกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมคู่ บทบาทสมมุติ นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ CLT จึงสูงกว่า

2. จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 พบว่า สภาพปัจจุบันการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉราภรณ์ สิงห์สม (2561 : 136) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ที่ปรากฏผลว่าการวิเคราะห์ผู้เรียน รู้จักผู้เรียนโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ทำให้ครูได้รู้ระดับภาษาของนักเรียน การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นสิ่งแรกที่ครูต้องคำนึง เนื่องจากมีความแตกต่างระหว่างบุคคล สภาพแวดล้อม ครอบครัว ความสนใจและความถนัด ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครู ส่งเสริมให้ครูได้เข้ารับการฝึกอบรมในด้านต่างๆ การศึกษาดูงาน และการนิเทศแบบพี่เลี้ยงส่วนสภาพที่พึงประสงค์การจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21พบว่า

โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัย ของบุหงา คงราช (2560 : 101-104) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่กการศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาครูอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ที่ผลปรากฏดังนี้น่าจะมาจาก ทั้งผู้บริหารและครูมีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู มีแนวคิด ที่มุ่งมั่น เสียสละ ในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้การพัฒนาเพื่ออนาคตของเด็กไทยและของชาติ

3. ด้านผลการพัฒนาแนวทางพัฒนาครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 พบว่าประกอบด้วย 5 แนวทาง ดังนี้ 1) การส่งเสริมให้ครูศึกษากลักสูตรนโยบายและกฎหมายการศึกษา 2) การส่งเสริมให้ครูใช้หลักจิตวิทยา หลักวิชาการในการวิเคราะห์ผู้เรียน 3) สนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาศักยภาพของตัวเอง 4) การสนับสนุนสื่ออุปกรณ์และส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่ดี 5) ติดตามการวัดและประเมินผลอย่างเป็นระบบและเป็นมิตรพร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการพัฒนาการศึกษา ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา จ่างโพธิ์ (2557:132) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน สำหรับรักเรียนชั้น ม.1 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก รูปแบบการสอนที่สร้างขึ้นพัฒนาอย่างเป็นระบบ กำหนดจุดมุ่งหมาย วิเคราะห์เนื้อหา การวางแผนการพัฒนาการออกแบบการจัดการเรียนรู้ผสมกิจกรรม ใช้สื่อและเทคโนโลยีใหม่ๆ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ความจำทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษพัฒนาขึ้น และสอดคล้องกับ อัจฉราภรณ์ สิงห์สม (2561: 136) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่าการฝึกอบรมครูให้จัดทำฐานข้อมูลนักเรียนเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการสอนภาษาอังกฤษ มีเทคนิควิธีที่จูงใจในการการถ่ายทอดความรู้ ส่งเสริมครูให้เข้ารับการอบรมเทคนิควิธีการสอนด้วยวิธีสาธิตการสอน ประชุมปฏิบัติการใช้กระบวนการพี่เลี้ยง และการออกแบบเครื่องมือวัดผลและประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากผลการวิจัย พบว่าสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การวิเคราะห์ผู้เรียน การออกแบบการเรียนรู้ ตามลำดับ ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จึงควรศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมและหาแนวทางในการพัฒนาเรื่องดังกล่าวเนื่องจากการรู้จักผู้เรียนแต่ละคนมีความสำคัญมากกับการ

จัดการเรียนการสอน เพราะความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้ทัศนคติต่างกัน ความคิดต่างกัน และควรทำการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

1.2 ผลการวิจัยในครั้งนี้ ได้นำเสนอการพัฒนาแนวทางพัฒนาครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 พบว่าประกอบด้วย 5 แนวทาง ดังนี้ 1) การส่งเสริมให้ครูศึกษากลักสูตร นโยบายและกฎหมายการศึกษา 2) การส่งเสริมให้ครูใช้หลักจิตวิทยา หลักวิชาการในการวิเคราะห์ผู้เรียน 3) สนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาศักยภาพของตัวเอง 4) การสนับสนุนสื่ออุปกรณ์และส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่ดี 5) ติดตามการวัดและประเมินผลอย่างเป็นระบบและเป็นมิตรพร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการพัฒนาการศึกษาควรประยุกต์ใช้และการพัฒนาให้ต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษสำหรับสถานศึกษาในแต่ละด้านโดยแยกตามบริบทของสถานศึกษา รวมถึงโอกาสทางการศึกษาของประชาชนทั่วไป เช่น นักศึกษาในสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอนระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ซึ่งมีนักศึกษาหลากหลายอาชีพ หากทุกคนจากหลากหลายอาชีพสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษในแบบของตนกับคนไทยด้วยกันกับนักท่องเที่ยวหรือชาวต่างชาติได้อย่างมั่นใจ จะส่งผลกับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กรมอาเซียน. **อาเซียน 2020 : วิสัยทัศน์ผ่านภาพ.** กรุงเพพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2546 คณาจารย์ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2553). **พื้นฐานการวิจัยการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 6).** กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). **รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาล ปี 2556.** กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิก จำกัด.

บุหงา คงราช. (2560) การพัฒนาแนวทางพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วาสนา จ่างโพธิ์. (2557) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิจารณ์ พานิช. (2555) **วิถีการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

เศรษฐพัส สุวรรณแสนดี. (2561) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบCLT และแบบ TPR **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อัจฉราภรณ์ สิงห์สม. (2561) แนวทางพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กับผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

A Study of Relationship between Leader Behaviors and The Academic Performance of Teachers in Schools Under Angthong Primary Educational Service Area Office.

นิตยา ศรีรัตน์[1], ดร.พรเทพ รู้แผน[2]
Nittaya Srirat[1], Pornthep Rupan[2]
คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Author for correspondence: Email: sajatheangsay@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง 2) ศึกษาผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองจำนวน 110 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามชนิดมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นด้านพฤติกรรมผู้นำเท่ากับ 0.874 และด้านผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูเท่ากับ 0.972 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมผู้นำแบบมีส่วนร่วมสูงที่สุด รองลงมาคือพฤติกรรมผู้นำแบบสนับสนุน และต่ำที่สุดคือพฤติกรรมผู้นำแบบควบคุม 2) ผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีผลการปฏิบัติงานวิชาการสูงที่สุดในด้านการจัดระบบดูแลช่วยเหลือเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน รองลงมาด้านการร่วมมือปฏิบัติงานวิชาการของสถานศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรสื่อเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านที่มีผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูต่ำที่สุดคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) พฤติกรรมผู้นำแบบควบคุมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในทางบวก

อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ (r = .198) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ของครูสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการพัฒนาตนเองและการพัฒนาวิชาชีพ

คำสำคัญ : พฤติกรรมผู้นำ, ผลการปฏิบัติงานวิชาการของครู
Received: 07/06/62, **Revised:** 21/06/62, **Accepted:** 30/06/62

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the leadership behavior of school administrators under Angthong Primary Educational Service Area Office. 2) To study academic performance of teachers in schools under Angthong Primary Educational Service Area Office and 3) to study relationship between the leadership behavior of school administrators and academic performance of teachers in schools under Angthong Primary Educational Service Area Office. Sample group of this research is 110 school administrators under Angthong Primary Educational Service Area Office and acquired by simple random method. The instrument used is a 5-level estimation type questionnaire with the reliability of leadership behavior equal to 0.874 and the academic performance of teachers equal to 0.972. Statistical values were used to analyze research include average, standard deviation and Pearson's correlation coefficient.

The research found that 1) the school administrators have the highest participation behavior pattern, followed by the leadership behavior of the support model and the lowest is the control leadership behavior. 2) The overall academic performance of teachers in the high level with the highest academic performance in the provision of administrative support system for the promotion and development of learners Followed by the cooperation in academic work of educational institutions regarding the technology media curriculum, educational innovation, learning resources and local wisdom and the aspect with the lowest academic performance of teachers learning management. 3) Control leadership behavior of school administrators correlated with the academic performance of teachers in a relatively low level (r = .198) with statistical significance at 0.05 which relation to the highest academic per-

formance of teachers' learning management, followed by self-development and development profession.

Keywords: Academic performance of teachers, Leadership Behaviors

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

งานวิชาการ เป็น ภารกิจหลักของหน่วยงานหรือสถานศึกษาที่บ่งบอกถึงปรัชญา จุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้รับบริการซึ่งได้แก่นักเรียนหรือบุคคลในชุมชนได้รับการพัฒนาตนเองด้านความรู้เจตคติ และทักษะในศาสตร์ต่างๆเพื่อนำไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยเฉพาะ (ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, 2546:2) ดังนั้นเพื่อให้ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนออกมามีประสิทธิภาพผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการ ถึงแม้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาส่วนมากจะให้ความสำคัญกับเรื่องงานการบริหารวิชาการเป็นสำคัญแต่จากผลจากการติดตามการปฏิรูปการศึกษาในรอบ 6 ปี หลังการประกาศใช้ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยประเมินจากคุณภาพภายนอกสถานศึกษา 17,562 แห่งทั่วประเทศ คิดเป็นร้อยละ 49.1 ของโรงเรียนทั้งหมด พบว่า การจัดการเรียนการสอนของครูยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ยังมีคุณภาพอยู่ในระดับร้อยละ 39.2 การจัดกิจกรรมที่กระตุ้นผู้เรียนให้รู้จักคิด วิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ มีคุณภาพอยู่ระดับ ร้อยละ 13.5 และครูสามารถนำผลการประเมินมาปรับการเรียนและเปลี่ยนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพเพียงร้อยละ 21.6 ของสถานศึกษาทั้งหมด การประเมินคุณภาพทางด้านผู้เรียนพบว่า ยังมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนระดับต่ำมากในทุกกลุ่ม โดยเฉพาะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์ มีคุณภาพระดับดีเพียงร้อยละ 11.1 และการมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมีคุณภาพดีเพียงร้อยละ 26.5 ของสถานศึกษาทั้งหมด สอดคล้องกับผลการทดสอบระดับชาติ ปี 2557 (O-NET) ในระดับชั้น ป.6 และ ม.3 ที่ภาพรวมยังทำคะแนนได้ไม่สูงนัก ดังที่สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) หรือ สทศ. ได้กล่าวว่า หลังประกาศผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน หรือโอเน็ต ประจำปีการศึกษา 2557 ทั้งในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวมของคะแนนเฉลี่ยยังคาบเส้น แต่ก็ไม่ต่างจากปีที่ผ่านมา ขณะที่ผลคะแนนโอเน็ตระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนที่ทำคะแนนเต็มสูงสุด มีแค่วิชาเดียวเท่านั้น ส่วนภาพรวมคะแนนเฉลี่ยมีเกินครึ่งเพียงวิชาเดียว คือ วิชาสุขศึกษา ส่วนวิชาอื่นๆ ไม่เกิน (2558: ออนไลน์) สอดคล้องกับผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ปีการศึกษา 2559-2560 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลักของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-Net) ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ยทุกวิชาต่ำกว่าร้อย

ละ 50 ในทุกรายวิชา และผลการประเมินของ พี ไอ เอส เอ (PISA,2009; อ้างถึงใน สุนี คล้ายนิลและคณะ, 2553) และผลการจัดอันดับของ อี ไอ ยู (EIU) ที่มีผลการศึกษาปัญหาในการจัดการศึกษาของไทยที่มีผลการประเมินอย่างสอดคล้องกันว่าประเทศไทยอยู่อันดับท้ายๆ ของการพัฒนาด้านการศึกษา ซึ่งเกษม วัฒนชัย (2551) ได้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาของการศึกษาไทยในปัจจุบันส่วนหนึ่งเกิดจากผู้บริหารสถานศึกษาขาดคุณลักษณะภาวะผู้นำในการบริหารงาน และจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ข้างต้น ของโรงเรียนทุกสังกัดชี้ให้เห็นถึงปัญหาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการงานวิชาการภายในสถานศึกษายังไม่มีประสิทธิภาพที่เพียงพอจึงทำให้เด็กไม่สามารถทำแบบทดสอบได้

จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าครูผู้สอนเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้งานวิชาการประสบความสำเร็จในการดำเนินงานภายในโรงเรียน สอดคล้องกับข้อมูลการศึกษาของ PISA (Program for International Students Assessment) พบว่าเด็กไทย 74 เปอร์เซ็นต์อ่านภาษาไทยไม่รู้เรื่อง วิเคราะห์ความหมายไม่ถูก และใช้ภาษาให้เป็นประโยชน์ในการเรียนวิชาอื่นๆ ไม่ได้ ในขณะที่ข้อเรียกร้องเรื่องการปฏิรูปการศึกษาแบบสั่งการเชิงนโยบายให้ครูพยายามสอนให้นักเรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน คิดวิเคราะห์ได้ จึงเป็นเพียงภาพในอุดมคติเท่านั้น เพราะไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่าในสภาพที่ครูอาจารย์จำนวนมากไม่ได้ใฝ่รู้ ไม่รักการอ่าน คิดวิเคราะห์สังเคราะห์ไม่เป็นแล้ว ครูอาจารย์เหล่านั้นจะสอนให้เด็กใฝ่รู้ มีนิสัยรักการอ่านได้อย่างไร เพราะความจริงแล้วเด็กมักจะเป็นอย่างที่ครูเป็นมากกว่าจะเป็นอย่างที่ครูสอน ครูอาจารย์จึงถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ (2555: ออนไลน์) ดังนั้นครูจะมีผลการปฏิบัติงานวิชาการที่ดีได้นั้นส่วนหนึ่งก็มาจากการมีผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถและทักษะในการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะสามารถนำพาโรงเรียนให้มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันที่ปฏิบัติงานเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันได้

จากความสำคัญของผลการปฏิบัติงานวิชาการของครู พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจะเห็นได้ว่าผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสถานศึกษาทั้งการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อจะได้นำเสนอข้อมูลและผลการวิจัยที่ได้ไปพัฒนาการบริหารสถานศึกษาและส่งเสริมการปฏิบัติงานวิชาของครูในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

2. เพื่อศึกษาระดับผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองจำนวน 152 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง จำนวน 110 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจเรื่อง เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การบริหาร ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา และมีค่าความเชื่อมั่นด้านพฤติกรรมผู้นำเท่ากับ 0.874 และด้านผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูเท่ากับ 0.972

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 110 คนโดยผ่านศูนย์ประสานงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง และได้รับแบบสอบถามกลับคืน 110 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์ (r)

ผลการวิจัย

1. ผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง อยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับแบบที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำได้แก่ ด้านการจัดระบบดูแลช่วยเหลือเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ($\bar{x}$=4.19) ด้านการร่วมมือปฏิบัติงานวิชาการของสถานศึกษา

เกี่ยวกับหลักสูตร สื่อ นวัตกรรมทางการศึกษา แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{x}$=4.19) ด้านการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ($\bar{x}$=4.10) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x}$=3.87) ดังปรากฏผลดัง ตาราง 1

ผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการจัดการเรียนรู้			
หมวดที่ 1 การวิเคราะห์หลักสูตรและการเตรียมการสอน	4.08	0.60	มาก
หมวดที่ 2 การจัดการเรียนการสอนตามแผนการเรียนรู้และการพัฒนาแผนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์	4.10	0.63	มาก
หมวดที่ 3 การใช้และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน	3.92	0.54	มาก
หมวดที่ 4 การวัดและประเมินผล	3.85	0.71	มาก
หมวดที่ 5 การวิจัยและการนำผลการวิจัยไปแก้ปัญหาการเรียนรู้ของ ผู้เรียน	3.40	0.68	ปานกลาง
รวม	3.87	0.53	มาก
2. การจัดระบบดูแลช่วยเหลือเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน	4.19	0.51	มาก
3. การร่วมมือปฏิบัติงานวิชาการของสถานศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรสื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษา แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.19	0.53	มาก
4. การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ	4.10	0.80	มาก
5. การพัฒนาตนเองและการพัฒนาวิชาชีพ	4.01	0.60	มาก
รวม	4.07	0.50	มาก

2. พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง อยู่ในระดับมากและปานกลางโดยเรียงลำดับแบบที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำได้แก่ พฤติกรรมผู้นำแบบมีส่วนร่วม พฤติกรรมผู้นำแบบสนับสนุน และแบบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง คือ พฤติกรรมผู้นำแบบควบคุม ดังปรากฏผลดังตาราง 2

พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.พฤติกรรมผู้นำแบบควบคุม	3.04	0.60	ปานกลาง
2.พฤติกรรมผู้นำแบบมีส่วนร่วม	4.36	0.52	มาก
3.พฤติกรรมผู้นำแบบสนับสนุน	4.22	0.53	มาก
รวมเฉลี่ย	3.87	0.45	มาก

3. **ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง** พบว่าพฤติกรรมผู้นำแบบควบคุมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในทางบวกอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ (r = .198) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ของครูสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการพัฒนาตนเองและการพัฒนาวิชาชีพ และเมื่อพิจารณาเฉพาะด้านการจัดการเรียนรู้พบว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำกับหมวดที่ 2 การจัดงานเรียนการสอนตามแผนการเรียนรู้และการพัฒนา แผนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สูงที่สุด รองลงมาคือหมวดที่ 1 การวิเคราะห์หลักสูตรและการเตรียมการสอน หมวดที่ 3 การใช้และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และที่ต่ำที่สุดคือ หมวดที่ 4 การวัดและประเมินผล ส่วนพฤติกรรมผู้นำแบบีส่วนร่วมและพฤติกรรมผู้นำแบบสนับสนุนไม่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษา ดังปรากฏในตารางที่ 3

พฤติกรรมผู้นำ	ผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษา										
	Y_1	$Y_{1.1}$	$Y_{1.2}$	$Y_{1.3}$	$Y_{1.4}$	$Y_{1.5}$	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	รวม
X_1	.269**	.249**	.303**	.243*	.193*	.153	.072	.154	.148	.206*	.198*
X_2	.058	-.053	.118	.124	.104	-.044	.184	.091	-.068	.046	.057
X_3	.113	.005	.158	.143	.181	-.015	.182	.100	.034	.161	.130

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (n = 110) *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (n = 110)

X_1 หมายถึง พฤติกรรมผู้นำแบบควบคุม

X_2 หมายถึง พฤติกรรมผู้นำแบบมีส่วนร่วม

X_3 หมายถึง พฤติกรรมผู้นำแบบสนับสนุน

Y_1 หมายถึง ด้านการจัดการเรียนรู้

$Y_{1.1}$ หมายถึง หมวดที่ 1 การวิเคราะห์หลักสูตรและการเตรียมการสอน

$Y_{1.2}$ หมายถึง หมวดที่ 2 การจัดงานเรียนการสอนตามแผนการเรียนรู้และการพัฒนาแผนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

$Y_{1.3}$ หมายถึง หมวดที่ 3 การใช้และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

$Y_{1.4}$ หมายถึง หมวดที่ 4 การวัดและประเมินผล

$Y_{1.5}$ หมายถึง หมวดที่ 5 การวิจัยและการนำผลการวิจัยไปแก้ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน

Y_2 หมายถึง ด้านการจัดระบบดูแลช่วยเหลือเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน

Y_3 หมายถึง ด้านการร่วมมือปฏิบัติงานวิชาการของสถานศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตร สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษา แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

Y_4 หมายถึง ด้านการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

Y_5 หมายถึง ด้านการพัฒนาตนเองและการพัฒนาวิชาชีพ

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองผลการวิจัยพบประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาอ่างทองผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมผู้นำโดยภาพรวมมีความสามารถอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาพฤติกรรมผู้นำแบบเป็นรายการคือ พฤติกรรมผู้นำที่สูงที่สุดคือแบบมีส่วนร่วม รองลงมาพฤติกรรมผู้นำแบบสนับสนุน และต่ำที่สุดคือ พฤติกรรมผู้นำแบบควบคุม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการบริหารงานสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องมีพฤติกรรมผู้นำในการตัดสินใจแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับโรงเรียนตลอดเวลา ผู้บริหารจึงต้องแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมที่มุ่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าใจในการดำเนินงานตามนโยบาย เสียสละ มีจิตสาธารณะ มีความชัดเจนในการปฏิบัติ มองการณ์ไกลและมุ่งอนาคต มีความกระตือรือร้นมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน ตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลที่ตามมาทางด้านศีลธรรม และจริยธรรม ให้เกียรติกับผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารต้องมีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้กับครู รู้จักชักจูงผู้ครูให้ทุ่มเทการทำงาน กระตุ้นให้ครูเกิดกำลังใจในการปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ อีกทั้งยังต้องแสดงออกถึงความเป็นมิตร มีความไว้วางใจเชื่อใจกับผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อก่อให้เกิดขวัญกำลังใจและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานจึงจะทำให้งานที่ได้รับมอบหมายมีประสิทธิภาพ ดังที่ เซอร์จีโอวานี (Sergiovanni 1997 : 78-79) กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องแสดงความเป็นผู้นำโดยมี

พฤติกรรมที่เหมาะสมกับเกียรติและศักดิ์ศรีของตำแหน่งจะต้องประสานกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มที่จำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบรรลุเป้าหมาย เพราะพฤติกรรมของผู้บริหารมีอิทธิพลต่อโครงสร้าง กระบวนการบริหารและวิธีการทำงาน ส่วนครูผู้สอนก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสมคิด บางโม(2545:235) ที่ให้ความสำคัญพฤติกรรมผู้นำว่าเป็นการปฏิบัติตนของผู้นำที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มมากที่สุดและสมาชิกคนอื่นๆยอมรับโดยสมัครใจว่าบุคคลนั้นให้เป็นผู้นำของกลุ่มและสามารถนำกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายได้นั่นคือผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีจิตสำนึกในการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้สอดรับกับแนวนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งพฤติกรรมผู้นำที่ให้ความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การโดยพฤติกรรมที่แสดงออกจะต้องบ่งบอกถึงการที่ผู้นำ มีความรู้และความสามารถมีความรับผิดชอบและทันต่อเหตุการณ์ในทุกๆด้านโดยธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษาจะให้ความสำคัญกับความมั่นคงและความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษามีการปรับโครงสร้างพื้นฐานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องตรงตามเจตนารมณ์การปฏิรูปการเรียนการสอน (ประภัสร์ จงสงวน, 2546: 4)

2. ผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า ผลการปฏิบัติงานวาการของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับ ดังนี้ คือ ด้านการจัดระบบดูแลช่วยเหลือเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ด้านการร่วมมือปฏิบัติงานวิชาการของสถานศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรสื่อ เทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษา แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ด้านการพัฒนาตนเองและการพัฒนาวิชาชีพ และด้านการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประสิทธิผลของการดำเนินงานของสถานศึกษาเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีเป้าหมายเดียวกันคือการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ด้านงานวิชาการโดยผู้บริหารกระตุ้น สนับสนุน ให้กำลังใจ ให้ครูทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลดีกับผู้เรียนและการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อร่วมมือกันในการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ จึงทำให้ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ดังที่ มาร์ชานท์ (Marchant ,1976: 7) กล่าวว่าการบริหารงานสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลนั้นผู้บริหารและกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีโอกาสให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ ผู้บริหารจะไม่ดำเนินการเปลี่ยนแปลงใดๆ โดยปราศจากการมีส่วนร่วมของชุมชน และหยุดการแก้ปัญหาที่เป็นปัญหาของส่วนรวมดังนั้น ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการบริหารแบบมีส่วนร่วมคือผู้บริหารที่มีความสามารถในการนำชุมชนเข้ามาปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นกันเองมีความสามารถในการประสานสัมพันธ์ให้ผู้ร่วมงานได้มีบทบาทมีส่วนร่วมในการบริหารนอกจากนี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมยังมีการมอบหมายการตัดสินใจลงไปยังผู้ปฏิบัติงานในระดับที่เหมาะสมโดยมีข้อมูลข่าวสารที่สามารถนำไปประกอบการตัดสินใจได้มีการถกปัญหา

ในกลุ่มย่อยและให้ข้อเสนอแนะโดยกลุ่มจะแก้ปัญหาร่วมกัน รวมความคิดและข้อมูลต่างๆของกลุ่มที่เสนอโดยผ่านการประเมินแต่ความคิดสุดท้ายที่เป็นข้อเสนอคือความคิดของกลุ่ม ผลตอบแทนที่เป็นรางวัลของระบบมีส่วนร่วมที่มีค่าอย่างยิ่ง คือผลงานที่ดี

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารแบบควบคุมมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานวิชาการของครู ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะพฤติกรรมผู้นำแบบควบคุมเป็นการแสดงออกของผู้บริหารในการสร้างรูปแบบการจัดองค์การที่มุ่งกำกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างกระตือรือร้น เพื่อที่จะทำงานให้สำเร็จด้วยการแสดงให้ผู้ร่วมงานเข้าใจทัศนคติอย่างชัดเจนส่งเสริมการใช้ระเบียบปฏิบัติในการทำงาน ย้ำให้ผู้ร่วมงานทราบถึงอำนาจหน้าที่ของตนเองในหน่วยงาน รวมทั้งปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับที่วางไว้ ส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับธีรพร อายุวัฒน์(2542:155) ที่ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามภารกิจการนิเทศของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสำคัญต่อภาวะผู้นำของตนในการบริหารงานโรงเรียน จึงจะทำให้ความสมารถส่งเสริม พัฒนาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้เป็นไปตามที่คาดหวัง และมีมาตรฐาน ด้วยการสร้างบรรยากาศที่ดี การสร้างทีมงาน การตัดสินใจ พฤติกรรมของผู้บริหารเหล่านี้ก่อให้เกิดสภาพที่เอื้อต่อการทำงานของครู ช่วยให้ครูมีศักยภาพในการทานสูงขึ้น ซึ่งจะเอื้อต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

จากผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมผู้นำแบบมีส่วนร่วมและแบบสนับสนุนไม่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารงานวิชาการเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้คิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาเป็นดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพซึ่งผู้บริหารต้องพยายามวางมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนอยากให้ผู้ร่วมงานทราบถึงหน้าที่ในการปฏิบัติงานพยายามนำความคิดใหม่ การบริหารงานวิชาการเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้คิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาเป็นดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาการวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพซึ่งผู้บริหารต้องพยายามวางมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนอยากให้ผู้ร่วมงานทราบถึงหน้าที่ในการปฏิบัติงานพยายามนำความคิดใหม่ๆไปหารือกับผู้ร่วมงานอยู่เสมอ โดยแสดงออกถึงพฤติกรรมแบบควบคุมเพื่อกระตุ้นให้ผลการปฏิบัติงานจัดการมีประสิทธิภาพในขณะเดียวกันพฤติกรรมผู้นำแบบมีส่วนร่วมและแบบสนับสนุนเป็นการแสดงออกถึงความช่วยเหลือเพื่อเกื้อกูลกันโดยใช้ความใกล้ชิดทางจิตใจระหว่างผู้นำกับผู้ตาม การเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งไม่เหมาะสม

กับการบริหารงานวิชาการที่ต้องปฏิบัติงานให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในยุคของการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารต้องสั่งการบังคับบัญชาให้เป็นไปตามระเบียบและแนวปฏิบัติของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารวมทั้งการดำเนินงานต้องรวดเร็วและเป็นปัจจุบัน จึงจะทำให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ศิริชัย พลับพิบูลย์ (2548: 71) ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย

ข้อเสนอแนะ

จากผลผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการจัดการเรียนรู้

ผู้บริหารควรแสดงพฤติกรรมผู้นำแบบควบคุมเมื่อมีเรื่องที่ต้องตัดสินใจควรตัดสินใจด้วยตนเอง ควรมีบทลงโทษเมื่อผู้ครูทำงานไม่สำเร็จตามเป้าหมายและควรมีการกำกับการทำงานของครูอย่างใกล้ชิด และในบางครั้งควรแสดงพฤติกรรมแบบสนับสนุนในเรื่องให้ความไว้วางใจและเชื่อมั่นในตัวผู้ใต้บังคับบัญชามากขึ้น

1.2. ด้านการจัดระบบดูแลช่วยเหลือเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน

ผู้บริหารควรแสดงพฤติกรรมผู้นำแบบควบคุม เมื่อมีเรื่องตัดสินใจต่างๆโดยยึดตนเองเป็นหลักมากกว่ารับฟังผู้อื่น ให้ความไว้วางใจกับครูบ้างเล็กน้อย ควรแสดงพฤติกรรมแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรรับฟังความคิดเห็นของผู้ครูก่อนสั่งการและกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน ผู้บริหารประสานประโยชน์ของโรงเรียนและประโยชน์ของบุคคลไม่ละทิ้งอย่างใดอย่างหนึ่ง และควรแสดงพฤติกรรมแบบสนับสนุน เมื่อเกิดการทำงานที่ผู้บริหารรู้จักเลือกใช้คำพูดเพื่อประสานสัมพันธ์กันในโรงเรียน

1.3 ด้านการร่วมมือปฏิบัติงานวิชาการของสถานศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตร สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษา แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้บริหารควรแสดงพฤติกรรมผู้นำแบบควบคุมเมื่อต้องตัดสินใจเรื่องต่างๆโดยยึดตนเองเป็นหลักมากกว่ารับฟังผู้อื่น และควรแสดงพฤติกรรมแบบสนับสนุน ในเรื่องความไว้วางใจและเชื่อมั่นในตัวครูมากขึ้น

1.4 ด้านการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

ผู้บริหารควรแสดงพฤติกรรมผู้นำแบบควบคุมเมื่อมีเรื่องที่ต้องตัดสินใจควรตัดสินใจด้วยตนเองผู้บริหารตัดสินใจต่างๆโดยยึดตนเองเป็นหลักมากกว่ารับฟังผู้อื่น มีเรื่องตัดสินใจต่างๆ โดยยึดตนเองเป็นหลักมากกว่ารับฟังผู้อื่นและในบางครั้งควรแสดงพฤติกรรมผู้นำแบบสนับสนุนเรื่องความไว้วางใจและเชื่อมั่นในตัวครูมากขึ้น

1.5 ด้านการพัฒนาตนเองและการพัฒนาวิชาชีพ

ผู้บริหารควรแสดงพฤติกรรมผู้นำแบบควบคุมเมื่อมีเรื่องให้ตัดสินใจต่างๆโดยยึดตนเองเป็นหลักมากกว่ารับฟังผู้อื่น และควรแสดงพฤติกรรมผู้นำแบบควบคุมในเรื่องให้ความไว้วางใจและเชื่อมั่นในตัวครูมากขึ้น และผู้บริหารตัดสินใจเรื่องต่างๆโดยยึดตนเองเป็นหลักมากกว่ารับฟังผู้อื่น และในบางครั้งผู้บริหารจะต้องให้ความไว้วางใจและเชื่อมั่นในตัวครูมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะของงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาพฤติกรรมผู้นำ กับผลการปฏิบัติงานอยู่ในจังหวัดอื่นๆเทียบเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

2.2 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อการ ปฏิบัติงานวิชาการของครู เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการยกระดับผลการปฏิบัติงานของครู

บรรณานุกรม

เกษม วัฒนชัย. (2551). **เป้าหมายและยุทธศาสตร์การส่งเสริมการศึกษาท้องถิ่น. ในสำนักเลขาธิการสภาการศึกษา.** รายงานผลการประชุมสัมมนาเป้าหมายยุทธศาสตร์การศึกษาท้องถิ่น. (หน้า ข). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

คะแนนโอเน็ตสะท้อนคุณภาพผู้เรียน. (2558). สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, จาก http://www.komchadluek.net/news/edu-health/203437

จันทนา คูหะรัตน์. (2544). **พฤติกรรมผู้นำของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการที่ปฏิบัติงานในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในเขตการศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา , มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2546). **การบริหารและการนิเทศภายในโรงเรียน.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักวิทยบริการ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

ประเทือง วิบูลศักดิ์. (2555). **คุณภาพการศึกษาไทย “อยู่ที่ครูหรือดูที่เด็ก”.** ค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2559, จาก http://www.sahavicha.com/?name=blog&file=readblog&id=7457

พรพิพัฒน์ เพิ่มผล. (2556). **ภาวะผู้นำของผู้บริหารมืออาชีพ.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.

ศิริชัย พลับพิบูลย์. (2547). **ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการดำเนินงานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

สุนี คล้ายนิล และคณะ. (2553). **ผลการประเมิน PISA 2009 บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.** กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สำนักงาน ก.ค.ศ. (2551). **หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.**

Guillemette, E .J. (1992). **Organizational culture, commitment and and effectiveness : An empiricalinvestigation in a hospital setting**. New York : Nova.

Matinez-Antonetty, E. (1985). **Principle's leadership and school effectiveness A descritive study of the principle's authority, teacher autonomy, instructional leadership and leadership style dimension**. Dissertation Abstracts Internation.

Marchant, Benjamin B**.** (1976). **Dictionary of Behavior Science**. New York: Van Nostrand Rinehold.

Sergiovanni, Thomas J. (1997). **Factors Which Affect Satisfaction and Dissatisfaction of Teachers**. Dissertation Abstracts International. New York: McMillan.

Stogdill. Ralph M. (1974). **Handbook of Leadership:A study of theory and Research**. New York : Mc Graw-Hill.

Thimson, K.E.(1981). **The relationship if leadership behavior of secondary school principles to education-experiential variables**. Dissertation Abstracts International, 41(12), 4926-A

คุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Characteristics of Graduates in Public Administration majoring in Local Government in The 21st Century Based on The Expectation Of The Local Government Organization, Phranakhon Si Ayutthaya Province

นัฐพงษ์ สาระเมฆ[1], ผศ.ดร.อดิศร ภู่สาระ[2]
Natthapong Saramex[1], Assistant Professor Adisorn Pusara, Ph.D.[2]
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Author for Correspondence Email: Natmawaw@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 2) เปรียบเทียบคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 114 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวม และรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และ เทคโนโลยีสารสนเทศ รองลงมา คือ ด้านทักษะชีวิตและการทำงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และ 2) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอายุ วุฒิการศึกษา ต่างกัน มีระดับความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิตโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : คุณลักษณะบัณฑิตในศตวรรษที่ 21, บัณฑิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, ความคาดหวัง, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Received: 11/06/62, **Revised:** 21/06/62, **Accepted:** 30/06/62

Abstract

The purposes of this research are: 1) to study characteristics of graduates in public administration majoring in local government in the 21st century based on the expectation of the local government organization, Phranakhon Si Ayutthaya province ,and 2) to compare characteristics of graduates in public administration majoring in local government in the 21st century based on the expectation of the local government organization, Phranakhon Si Ayutthaya province classified by status of the questionnaire respondents. The sample was selected from 114 administrators working under the local government organization, Phranakhon Si Ayutthaya province, who were selected by a stratified random sampling. The research instrument in the study was a 5-level rating scale questionnaire with a reliability at 0.96. Data analysis was conducted using Mean, Standard Deviation, t-test, One- Way ANOVA, and LSD test.

The results indicates that: 1) characteristics of graduates in public administration majoring in local government in the 21st century based on the expectation of the local government organization, Phranakhon Si Ayutthaya province overall and in each aspect were found in a high level. The highest mean was found in information technology, followed by life and work skills. The lowest mean score was found in learning and innovation skills, and 2) the administrators of Phranakhon Si Ayutthaya Local Organization who differed in age and education level showed differences in the expectation level at a statistical significant level of .05.

Keywords: Characteristics of Graduates in 21st century, Graduates in Public Administration Majoring in Local Government, The expectations, The Local Government Organization Phranakhon Si Ayutthaya province.

บทนำ

สภาวการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้นักศึกษาในยุคนี้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติ การใช้ชีวิต การเรียนรู้ ครอบครัว ตลอดจนภาวะเสี่ยงต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนถึงสังคมและความทันสมัยทั้งปวง ดังนั้น นักศึกษาจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ เพื่อการดำรงอยู่อย่างมีคุณภาพ จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ มีความสามารถในการปรับตัว จึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิต และต้องเรียนรู้ทักษะใหม่ เพื่อความอยู่รอดในสังคม ดังนั้น นักศึกษาในยุคนี้มีความเป็นเลิศในเนื้อหา (สาระของการเรียนรู้หลัก) ไม่เพียงพออีกต่อไปแล้ว ในยุคที่มีความรู้และข้อมูลข่าวสารเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นักศึกษาต้องมีทั้งความรู้ในเนื้อหาและทักษะที่จะประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนความรู้เหล่านั้น ให้เข้ากับเป้าหมายที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ รวมถึงเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามเนื้อหาและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการพัฒนานักศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ เปลี่ยนวิธีคิด เปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ และเปลี่ยนวิธีการพัฒนา ทำอย่างไรให้อาจารย์ได้ออกแบบกระบวนการพัฒนานักศึกษาแบบองค์รวม มีการเตรียมความพร้อมของอาจารย์ การเตรียมความพร้อมของนักศึกษา มีระบบการที่เชื่อมโยงกันส่งผลต่อการพัฒนาบัณฑิตยุคใหม่ การพัฒนาจะต้องมีความเป็นพลวัตร (Dynamic) ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก เพื่อให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การพัฒนานักศึกษา ในศตวรรษนี้จะต้องให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการลงมือทำ ลงมือปฏิบัติจริง ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้จากสิ่งที่ตนเองปฏิบัติ สามารถนำความรู้ใหม่ไปใช้ได้อย่างสร้างสรรค์ (Ability to Use New Knowledge in a Creative Way) และเตรียมตัวเพื่อการใช้ชีวิตในโลกที่เป็นจริง (Life in the Real World) ส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถร่วมมือ (Collaboration) กับโครงงานต่าง ๆ กับนักศึกษาต่างสาขา ต่างสถาบัน ทั้งในและต่างประเทศ คุณภาพของบัณฑิตในศตวรรษที่ 21 จะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการทำงาน และมีทักษะในการเรียนรู้และการปรับตัว (เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช, 2559 : 210)

กลุ่มภาคีเครือข่ายเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (The Partnership for 21st Century Skill, 2009) ได้กำหนดกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นแนวทางในการกันเตรียมความพร้อมให้นักศึกษามีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 รู้จักคิด รู้จักเรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา และการสื่อสาร เพื่อให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย 1) ความรู้เกี่ยวกับโลก เพื่อการดำรงอยู่ในอนาคต ซึ่งเป็นความรู้เชิงบูรณาการที่ต้องทันต่อเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทั่วทุกมุมโลก การเชื่อมโยงถึงกันอย่างง่ายดาย มีการรวมกลุ่มกันทางเศรษฐกิจทั้งระดับภูมิภาค และระดับโลก การย้ายฐานพื้นที่ทางเศรษฐกิจและการลงทุน การเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ ความมั่นคงทางการเมืองการปกครอง ความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน ทั้งหมดล้วนเป็นสิ่งที่เราต้องเผชิญและรับมือ 2) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งมีจุดเน้นด้าน การคิดแบบ

มีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือทำงาน การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 3) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และ เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งต้องรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ ด้านสื่อ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เป็นอย่างดี และ 4) ทักษะชีวิตและการทำงาน ซึ่งต้องมีความสามารถในปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลง มีความยืดหยุ่นในการทำงาน สามารถสร้างความสมดุลในการทำงานและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ (เบญจวรรณ ถนอมชยธวัชฒ, 2559 : 214 - 216)

ทั้งนี้เป็นไปเพื่อแก้ปัญหาของบัณฑิตในปัจจุบัน ซึ่งประเทศไทยกำลังมุ่งหน้าสู่ Economy 4.0 ด้วย Education 2.0 แต่ยังไม่สามารถช่วยให้ผู้ที่เรียนจบปรับตัวให้เข้ากับโลกของการทำงานได้ เกิดปัญหาช่องว่างทางทักษะที่จะยิ่งรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเศรษฐกิจปรับตัว แต่แรงงานไทยปรับตัวไม่ทัน ทำงานไม่ได้ตามที่นายจ้างคาดหวัง ช่องว่างทักษะเพิ่มขึ้นทุกประเด็น ถ้าไม่นับปัญหาภาษาต่างประเทศ ช่องว่างทักษะสูงที่สุด 3 อันดับแรก คือ 1) ความรู้เฉพาะตามตำแหน่งงานที่ทำ 2) การแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับงาน และ 3) ความสามารถในการเรียนรู้งาน ดังนั้นจึงทำให้สถานการณ์เลิกจ้าง ตัวเลขบัณฑิตตกงานเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นผลพวงจากการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโลกที่กำลังเข้าสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ในอีก 5 ปีถัดจากนี้ จะเน้นการใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักรเข้ามาแทนที่แรงงานมนุษย์ โดยเฉพาะแรงงานที่ใช้ “ทักษะการทำซ้ำเป็นประจำ” จะถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย ซึ่งมีประสิทธิภาพการผลิตที่สูงกว่ามนุษย์และมีต้นทุนต่อหน่วยที่ถูกกว่า ดังนั้นแรงงานที่ยังไม่สามารถแทนที่ได้ด้วยเทคโนโลยีเหล่านี้คือแรงงานที่มี “ทักษะที่ไม่ซ้ำซ้อน (Non-routine skill) หรือ “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” เช่นทักษะคิดสร้างสรรค์ หรือการคิดวิเคราะห์ (Creative & critical thinking skills) ซึ่งสามารถสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่งทางธุรกิจในตลาดได้ สอดคล้องกับผลสำรวจความต้องการแรงงานของนายจ้าง และองค์กรเกิดใหม่ในปี พ.ศ. 2557 ขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Program me for International Student Assessment: PISA) พบว่า นายจ้างขององค์กรในศตวรรษที่ 21 คาดหวังให้พนักงานในองค์กรมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ (Critical thinking) และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) มากที่สุด (เกียรติอนันท์ ล้วนแก้ว, 2559, เว็บไซต์, ค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2561)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นให้มีทักษะศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเพิ่มความได้เปรียบทางการแข่งขันระหว่างสถาบันอื่น ๆ ซึ่งมีอยู่หลายแห่ง บัณฑิตที่จบไปสามารถ

ทำงานในหน่วยงานที่ตนต้องการ และหน่วยงานก็มีความพึงพอใจในคุณลักษณะของบัณฑิตที่จบจากหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ตามความมุ่งหวังของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยผู้วิจัยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 158 แห่ง (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2561, เว็บไซต์, ค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2561) โดยมีผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แห่งละ 1 คน จำนวน 158 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 114 แห่ง โดยมีผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แห่งละ 1 คน จำนวน 114 คน ได้มาโดยใช้สูตรการกำหนดตัวอย่าง กรณีทราบจำนวนประชากรของ ยามาเน (Yamane, 1973 : 126) ที่ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .05 ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

ความหมายของสัญลักษณ์ในสูตร ได้แก่

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้ กำหนดให้เท่ากับ .05

เมื่อแทนค่าลงในสูตรจะได้ผลดังต่อไปนี้

$$n = \frac{158}{1 + 158\ (0.05^2)}$$

$$= 113.26$$

จากการแทนค่าสูตรดังกล่าว ได้เท่ากับ 113.26 ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 114 คน

1.3 การสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยแบ่งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ออกเป็นอำเภอ รวม 16 อำเภอ แสดงดังตาราง 1 จากนั้นแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง ตามจำนวนประชากรในแต่ละอำเภอ ยกตัวอย่างเช่น

ประชากร จำนวน 158 คน จะได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 114 คน

ถ้ามีประชากรในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จำนวน 15 คน ดังนั้นจะต้องมีกลุ่มตัวอย่าง

เท่ากับ $\frac{114 \times 15}{158}$ = 10.82 กลุ่มตัวอย่างในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จึงเท่ากับ 11 คน

เมื่อคำนวณกลุ่มตัวอย่างจนครบทุกอำเภอแล้วจึงใช้วิธีการสุ่มแบบง่ายจนครบจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 114 คน แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	
	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. พระนครศรีอยุธยา	15	11
2. ท่าเรือ	12	9
3. นครหลวง	8	6
4. บางไทร	11	8
5. บางบาล	6	4
6. บางปะอิน	18	13
7. บางปะหัน	11	8
8. ผักไห่	10	7
9. ภาชี	8	6
10. ลาดบัวหลวง	8	6
11. วังน้อย	10	7
12. เสนา	14	10
13. บางซ้าย	5	3
14. อุทัย	12	9
15. มหาราช	7	5
16. บ้านแพรก	3	2
รวม	**158**	**114**

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย 1) อายุ 2) วุฒิการศึกษา และ 3) ตำแหน่ง

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้เชิงบูรณาการ ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และ เทคโนโลยี

สารสนเทศ และด้านทักษะชีวิตและการทำงาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้าง และพัฒนาขึ้นเพื่อศึกษาคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแนวของลิเคิร์ท (Likert) ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ โดยมีเนื้อหาแบ่งเป็น 4 ด้าน จำนวน 31 ข้อ ได้แก่ 1) ด้านความรู้เชิงบูรณาการ จำนวน 7 ข้อ 2) ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม จำนวน 11 ข้อ 3) ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และ เทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 5 ข้อ และ 4) ด้านทักษะชีวิตและการทำงาน จำนวน 8 ข้อ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-objective congruence : IOC) พบว่า ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบสอบถามคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เท่ากับ 0.96

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แสดงดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิเคราะห์คุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวม

คุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21		$\bar{X}$	**S.D.**	**ระดับความคาดหวัง**
1.	ด้านความรู้เชิงบูรณาการ	3.80	0.48	มาก
2.	ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม	3.79	0.48	มาก
3.	ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และ เทคโนโลยีสารสนเทศ	3.97	0.43	มาก
4.	ด้านทักษะชีวิตและการทำงาน	3.93	0.48	มาก
โดยรวม		**3.87**	**0.40**	**มาก**

จากตาราง 2 พบว่า คุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.87, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และ เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{x}$= 3.97, S.D. = 0.43) รองลงมา คือ ด้านทักษะชีวิตและการทำงาน ($\bar{x}$= 3.93, S.D. = 0.48) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ($\bar{x}$= 3.79, S.D. = 0.48)

2. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

2.1 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 โดยรวม และ รายด้าน ได้แก่ ด้านความรู้เชิงบูรณาการ ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และ เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านทักษะชีวิตและการทำงาน แตกต่างกัน เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Fisher's LSD procedure พบว่า มีคู่ที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอายุ 31 - 40 ปี มีความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 โดยรวมมากกว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอายุ 41 - 50 ปี และ 51 ปีขึ้นไป และ 2) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอายุ 41 - 50 ปี มีความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 โดยรวม มากกว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป

2.2 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 โดยรวมแตกต่างกัน โดยผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทมีความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 โดยรวม มากกว่า ปริญญาตรี

2.3 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีตำแหน่งต่างกัน มีระดับความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 โดยรวม และด้านความรู้เชิงบูรณาการ ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และ เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านทักษะชีวิตและการทำงาน แตกต่างกัน ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายผลดังนี้

1. คุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น ในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวม และรายด้าน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้เชิงบูรณาการ ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และ เทคโนโลยีสารสนเทศ และ ด้านทักษะชีวิตและการทำงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเข้าใจการทำงานภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคม และนโยบายของรัฐที่เปลี่ยนแปลงไป จึงคาดหวังให้สถาบันการศึกษา ซึ่งในที่นี้คือ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ได้ผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่เอื้อให้บัณฑิตสามารถดำรงชีวิต เรียนรู้ และทำงานในยุคสมัยของการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน รวมถึงทักษะด้านการทำงานด้วย ซึ่งทักษะที่สำคัญเหล่านี้จะทำให้บัณฑิตสามารถทำงานในหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารณ์ พานิช (2555 : 3) ที่นำเสนอว่า ความสามารถในการทำงานมิได้ขึ้นกับรู้มากหรือรู้น้อย แต่ขึ้นกับทักษะการเรียนรู้ พร้อมเรียนรู้ใฝ่เรียนรู้ อยากเรียนรู้ สนุกกับการเรียนรู้เรียนรู้ได้ตลอดเวลาจากทุกสถานที่ มีทักษะชีวิตที่ดีปรับตัวได้ทุกครั้งเมื่อพบอุปสรรค ยืดหยุ่นตัวเองได้ทุกรูปแบบ เมื่อพบปัญหาชีวิต นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่แห่งศตวรรษที่ 21 และในประเด็นความคาดหวังของหน่วยงาน หรือองค์กรที่มีความคาดหวัง หรือต้องการต่อคุณลักษณะบัณฑิตนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษยา วงษ์ชวลิตกุล (2558 : 90) เรื่อง ความคาดหวังความสามารถหลักในการทำงานของนิสิตนักศึกษาสหกิจศึกษาในทรรศนะของผู้ประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการมีความคาดหวังความสามารถหลักใน การทำงานของนิสิต นักศึกษาสหกิจศึกษาอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัลลิกา ทองเอม และคณะ (2552 : บทคัดย่อ) ศึกษาความต้องการเกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิตมหาวิทยาลัย ราชภัฏกำแพงเพชรของหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิตในจังหวัดตาก พบว่า หน่วยงานมีความต้องการต่อคุณลักษณะของบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่า ไม่ว่าหน่วยงานประเภทใดย่อมมีความคาดหวังหรือความต้องการต่อคุณลักษณะบัณฑิตที่ดีทั้งสิ้น

ส่วนคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และ เทคโนโลยีสารสนเทศ อาจเนื่องมาจาก

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคำนึงถึงความสำคัญของทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศของบัณฑิต โดยตระหนักว่าการดำรงชีวิตในยุคศตวรรษที่ 21 อยู่ในสภาพแวดล้อมของเทคโนโลยีและสื่อที่สามารถเข้าถึงข้อมูลอันมากมายและหลากหลาย การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี รวมถึงโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมของบุคคลในระดับที่ไม่เคยมีมาก่อน ทำให้ในศตวรรษที่ 21 บัณฑิตต้องมีทักษะและวิจารณญาณในด้านข้อมูล สื่อ และเทคโนโลยี ซึ่งบัณฑิตที่มีความพร้อมในการร่วมงานกับองค์กรควรเป็นผู้มีความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ มีความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้วิจารญาณในการประเมินสารสนเทศ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานได้อย่างสร้างสรรค์ มีความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ ใช้เทคโนโลยีดิจิตอล ในการสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ และการสร้างเครือข่ายได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญญาภา คงมาลัย และ ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ (2558 : บทคัดย่อ) เรื่อง การพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า สมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ มีความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ตันติกร ขุนาพรม (2558 : บทคัดย่อ) เรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผลการศึกษาเอกสารและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิด ได้กรอบแนวคิด ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และด้านทักษะชีวิตและการทำงาน

2. การเปรียบเทียบคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

2.1 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 โดยรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านความรู้เชิงบูรณาการ ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และ เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านทักษะชีวิตและการทำงาน แตกต่างกัน โดยผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอายุ 31 - 40 ปี มีความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 โดยรวม มากกว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอายุ 41 - 50 ปี และ 51 ปีขึ้นไป และ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอายุ 41 - 50 ปี มีความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 โดยรวม มากกว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอายุมากกว่า มีประสบการณ์มากกว่าทำให้มีความคาดหวังน้อยลง สอดคล้อง

กับงานวิจัยของ สนทยา เขมวิรัตน์ (2549 : 41) เรื่อง ความคาดหวังของผู้บริหารสถานประกอบการที่มีต่อคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพณิชยการพระนคร พบว่า ผู้บริหารสถานประกอบการที่มีอายุต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณลักษณะของบัณฑิตโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 โดยรวมแตกต่างกัน โดยผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทมีความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 โดยรวม มากกว่าปริญญาตรี อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท ได้เรียนรู้ถึงแนวคิด ทฤษฎีที่ลึกซึ้งกว่าทำให้เกิดความคาดหวังมากกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสกสรร มานวิโรจน์ (2557 : บทคัดย่อ) เรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ตามความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้ใช้บัณฑิตที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์แตกต่างกัน

2.3 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีตำแหน่งต่างกัน มีระดับความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 โดยรวม และด้านความรู้เชิงบูรณาการ ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และ เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านทักษะชีวิตและการทำงาน ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจาก ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รองปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ หัวหน้าสำนักปลัด ซึ่งมีลักษณะงานที่คล้ายคลึงกันจึงมีความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการวิจัยพบว่า คุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านความรู้เชิงบูรณาการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บัณฑิตสามารถเข้าใจในกระบวนการทางการเมืองการปกครองที่ถูกต้อง ดังนั้น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ควรให้ความสำคัญกับวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การปกครอง ซึ่งอาจจะมีการให้ความรู้เสริมนอกห้องเรียน เช่น มีการจัดกิจกรรม จัดอบรม สัมมนา ดูงาน

เพื่อความเข้าใจในกระบวนการทางการเมืองการปกครองที่ถูกต้อง

1.2 จากการวิจัยพบว่า คุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บัณฑิตมองเห็นคุณค่าของการทำงานเป็นทีม ดังนั้น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ควรให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมของนักศึกษา โดยจัดกิจกรรมที่ต้องมีการทำงานร่วมกัน เพื่อฝึกการทำงานเป็นทีม การแบ่งงาน การแก้ปัญหา เพื่อให้ได้ผลงานที่ดี นักศึกษาจะเรียนรู้จากการทำงานจริง ๆ เมื่อเป็นบัณฑิตก็จะเป็นบัณฑิตที่สามารถทำงาน และปรับตัวกับทีมงานได้ดี

1.3 จากการวิจัยพบว่า คุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บัณฑิตมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ ดังนั้น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ควรส่งเสริมให้นักศึกษาได้ผลิตสื่ออย่างเป็นกระบวนการ นักศึกษาจะเรียนรู้การวางแผน การลงมือปฏิบัติ และตรวจสอบที่ถูกต้อง นักศึกษาก็จะผลิตสื่อได้ตรงกับวัตถุประสงค์

1.4 จากการวิจัยพบว่า คุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านทักษะชีวิตและการทำงาน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บัณฑิตสามารถปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ควรต้องนำจิตวิทยาในการสอนเพื่อให้นักศึกษาได้ฝึก และปรับตัวกับสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ซึ่งในข้อนี้อาจต้องให้อาจารย์ที่ปรึกษาเอาใจใส่นักศึกษาเป็นรายบุคคล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาที่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก เช่น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่สมบูรณ์มากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาคุณลักษณะบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตในองค์การอื่น ๆ เช่น หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลนักจัดการงานทั่วไป และ องค์กรระหว่างประเทศ เป็นต้น

2.3 ควรมีการศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตในศตวรรษที่ 21 ของสาขาวิชาอื่น ๆ เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตต่อไป

บรรณานุกรม

เกียรติอนันท์ ล้วนแก้ว. (2559). **เดินหน้าพัฒนาการศึกษาไทย สู่การทำงาน**. ค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2561, จาก http://www.thaihealth.or.th.

ตันติกร ขุนาพรม. (2558). **การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช และคณะ. (2559, พฤษภาคม - สิงหาคม). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: ความท้าทายในการพัฒนานักศึกษา. **วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้**, 3 (2), 208 - 222.

เบญญาภา คงมาลัย และ ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ. (2558). การพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21. **วารสารครุศาสตร์**, 43 (1), 37 - 47.

บุษยา วงษ์ชวลิตกุล. (2558). ความคาดหวังความสามารถหลักในการทำงานของนิสิต นักศึกษาสหกิจศึกษาในทรรศนะของผู้ประกอบการ. **วารสารวิชาการ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย 90 ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**, 21 (2), 90 - 102.

มัลลิกา ทองเอม และคณะ. (2552). **ศึกษาความต้องการเกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรของหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิตในจังหวัดตาก**. (รายงานการวิจัย). กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

สนทยา เขมวิรัตน์. (2549). ความคาดหวังของผู้บริหารสถานประกอบการที่มีต่อคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพณิชยการพระนคร. **วารสารวิทยาสารกำแพงแสน**, 4 (3), 41 - 46.

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2561). **เขตการปกครอง.** ค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2561, จาก http://www.ayutthayalocal.go.th/frontpage.

เสกสรร มานวิโรจน์. (2557). **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ตามความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดนนทบุรี** (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.

Yamane, T. (1973). **Statistics an introductory analysis** (3rd. Ed.). New York : Harper and Row.

Structured and Unstructured Patterns of Abstracts in The 7th Phayao Research Conference 2018

Singkham Rakpa
Department of English, School of Liberal Arts, University of Phayao
Author for Correspondence: Email:s.rakpa@gmail.com

Abstract

The present study aims to investigate the structured and unstructured abstracts and patterns of abstracts in the 7th Phayao Research Conference 2018.This survey uses a content analysis method. Data were collected through the study of 255 abstracts of research consisting of 97 poster presentation from disciplines of Health Science, Science and technology, and Social Sciences, 158 abstracts from oral presentation comprising of 3 disciplines including Health Science, Science and technology, and Social Sciences presented in the in 7th Phayao Research Conference 2018. Findings showed that their 255 pieces were unstructured abstracts. Regarding abstract pattern based on APA style and Kaetkham's pattern, 89 abstracts from social science disciplines consist of 4 elements; P- Purpose (s), M- Methodology, R – Results, C-conclusions (PMRC), 3, and 2 components. The pattern PMR is the most frequent pattern (75 occurrences or 84.26 %) whereas abstracts from Health Science, Science, and technology have 5 elements ; B - Background of knowledge , P- Purpose (s) , M- Methodology , R – Results , C-conclusions (BPMRC) followed by 4, 3, and 2 components respectively with 68 occurrences of PMR pattern (40.96 %), respectively.

Keyword: Pattern, Structured Abstract, Unstructured Abstract, Abstract Elements
Received: 15/06/62, **Revised:**- **Accepted:**11/07/62

Introduction

At the end of the dissertation, research, thesis, project, independent study, there is a mandatory requirement to write the abstract, a summary of the work. The abstract refines the essence of the work out the research process. The abstract shows what study is designed to do about, the purpose, the method how to obtain data or information, how to analyze data, findings of the research report, and conclusion with the benefits of research to people or organizations. Cambridge Advanced Learner's Dictionary (2003, p.6) defines the word 'abstract' in this context as "a short form of a speech, article, book, etc., giving only the most important facts or ideas". As far as the significance of the abstract is concerned, the abstract is regarded as the first data that draw the reader' attention to the rest of the work. In this regard, Scott (2018) states "The Abstract page plays an important role in summarizing the overall purpose of your paper to help readers decide if your paper is worth reading". Wanitchdee (2010) states that the abstract is the first part that readers will read the article and its essence. It is also a starting point for readers to know if they want to study more about it or stop reading it. The essence of the abstract is to refine the content of the research in accordance with the research process in every step starting from the importance and background of the problem, research objectives, research methodology, population, research tools, data collection, data analysis, statistics used, research results including the conclusion. In other words, in the abstract, writing must be written according to the research process at all stages. According to Kham-on (2015), there are two types of abstracts; 1) Informative abstracts for study reports, or a summary the user needs sufficiently to avoid the need to read the original document, 2) Indicative of Descriptive Abstract, the most important facts in the document is written without reporting the findings, research or conclusion to the reader for the decision to read or study the original documents. Generally, this type of abstract is used to summarize the presentation or extensive attitudes such as humanities, social sciences, or reviews.

Abstracts may be categorized by the appearance of the structured abstract and unstructured abstract. Habibi et al., (2008) point out a structured abstract consists of separate different parts of the content, such as the objective(s) of the study, the

population, and the method of the study, the results, and the summary (See sample of structured abstract below) while the unstructured type is a traditional way showing in a form of paragraph writing with contents given in unsystematic style (See sample of unstructured abstract below). Based on the items in the structured abstracts, using them as a creative solution can help the effective and efficient development of the results of the study (Hahs-Vaughn & Onwuegbuzie, 2010).

Nowadays, structured abstracts are usually found in the science discipline whereas unstructured abstract is popular in the Humanities and Social sciences of which some authors often ignore critical information, an introduction that readers should read this section. Therefore, the writing of any work must have a clear picture of the work as the abstract is a summary of the structure (Banieghbal & Ramezani, 2011).

A sample of structured abstract

Source: Clin Toxicol (Phila). 2014 Jun;52(5):525-30. doi: 10.3109/15563650.2014.913175. Epub 2014 ,May 5.

According to Ketkum, 2013), elements of an abstract consists of five main components: namely; Introduction stating background of knowledge, the importance and origin of the problem, research objectives with around about 1-2 sentences, (2) methodology stating data collection, statistical analysis with one or two sentences in length (3) results / findings , telling the most important research results with about 1-3 sentences, (4) conclusion with about 1-2 sentences, and (5) Keywords being placed at the end of the abstract.

According to her studies, abstracts in research articles published in journals and proceedings of the conference do not have all 5 components due to space constraints and an increase of the space for the main contents is needed (Ketkham, 2556, p. 169).

According to APA manual, all the abstracts should have the five following components:

1. Problem/purpose/objective/research question/focus of study, 2. Sample/ population size/characteristics, 3. Method (e.g., data-gathering procedures, intervention, research design), 4. Findings, and 5. Conclusions/implications/recommendations (BPMFC).F stands for Finding.

Patterns of an abstract categorized by Ketkham (2013, p. 176- 184) consisting of 8 patterns and each pattern has different components of elements as follows:

1. Pattern 1 BPMRC: B-Background of knowledge, P- Purpose (s), M- Methodology, R- Results, C-conclusions
2. Pattern 2 BPRC: B - Background of knowledge, P- Purpose (s), R – Results, C-Conclusions
3. Pattern 3 PMRC: P- Purpose (s), M- Methodology, R – Results, C-conclusions
4. Pattern 4 PMR: P- Purpose (s), M- Methodology, R – Results
5. Pattern 5 BPR: B - Background of knowledge, P- Purpose (s), R – Results
6. Pattern 6 MRC: M- Methodology, R – Results, C-conclusions
7. Pattern 7 RC: R- Results, C-conclusions
8. Pattern 8 BR: B - Background of knowledge R – Results

In each pattern, the language use is important as far as the use of tense is concerned. The language used in writing the research is concise focusing on only the important parts that need to be presented in 5 parts. The five important parts are related to the use of tense. The tense commonly used is the present simple tense,

which is the fact. The content related to the past is the research process that ends with the use of past simple tense. Content and information that has already occurred and continues to present use the present perfect tense. The sentence form has both active voice and passive voice, preposition, prepositional phrase, gerund, gerund phrase. Mount Royal University writes, "Writing Good Abstracts According to APA," recommends using of the present simple tense while discussing the results and summarizing, using of the past simple tense for describing the methods or measurements used in the research. Future tense is not used (APA Publication, 2010). Additionally, using the active voice and past tense in the abstract is recommended, but the present tense may be used to describe conclusions and implications. Acronyms or abbreviated words should be defined in the abstract. In the same line, Wordvice.com (2018) states that present tense is used with common truth or fact and present tense is used with the subject of the sentence indicating research being presented. When mentioning observation based on past tense because it has already observed, the past tense is recommended here.

A sample of unstructured abstract pattern PMRC

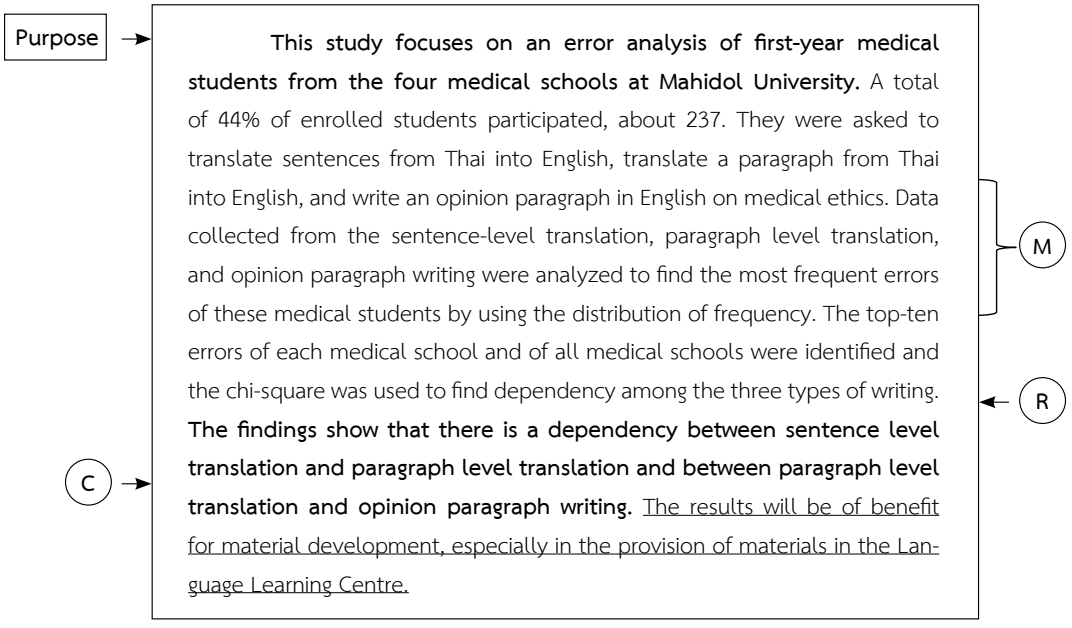

Keywords: error analysis, medical student, sentence level, paragraph level, translation

Source: http://www.asian-efl-journal.com/June_07_as&sh.php

As aforementioned, the abstract is a concise, single-paragraph summary of the paper's purpose, main points, method, findings, and conclusions written after the rest of the paper has been finalized. However, authors of a number of abstracts in conferences, especially in Humanities and Social Sciences, although APA style is normally preferred, still produce a long paragraph, not single-paragraph. Maximum words required is 250 and 150 for minimum words. It is seen that a number of words in some abstracts in these three disciples exceed the required number of words. According to the APA manual, authors of abstract should follow APA abstract format as given below:

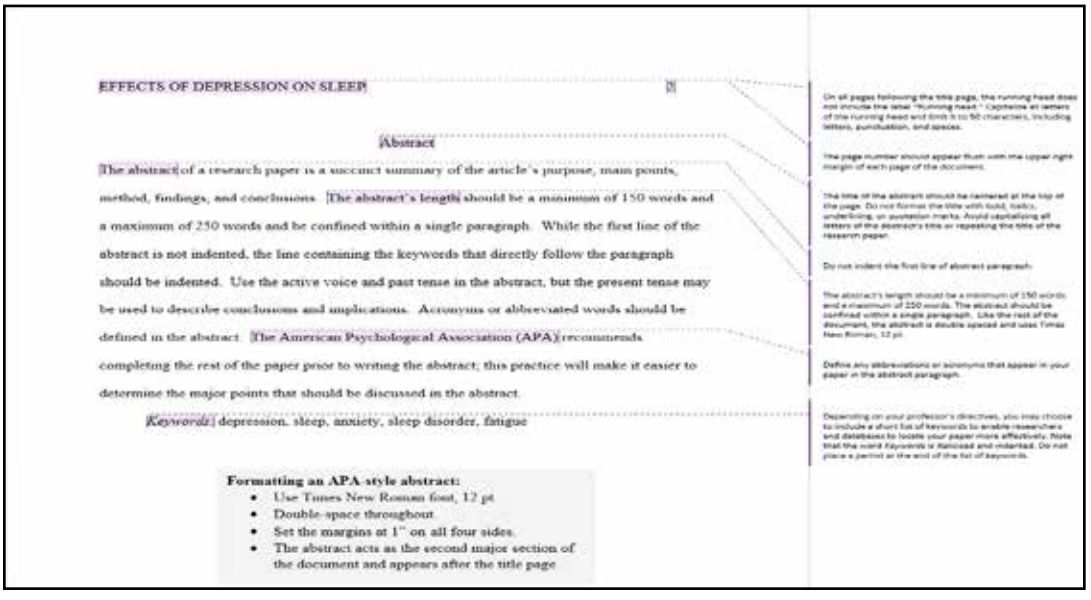

Source: https://writingcommons.org/abstract-template-apa

Ketkhum (2013,pp.169-170) points out that in abstract writing, the most commonly tense used is present tense and past tense. It is based on modern style and traditional style. In the modern abstract, the use of tense depends on the content of the components of the abstract as follows.

B - Background of knowledge can be used using present simple tense, together with the present perfect tense, in order to demonstrate the current theoretical or historical relevance to the present.

P - Purpose (s): Purpose or the objective of the research can be used with present perfect tense.

M - Methodology: the most common tense research method used is past simple tense but may be used in conjunction with the present simple tense.

R - Results (findings): The results of the study are past simple tense, but may be combined with the present simple tense.

C - Conclusions Summary: The most commonly used tense is the present simple tense, which indicates the facts of the data. It may be used in combination with the present perfect tense if the need is to demonstrate a connection to the theory or research in the past that has an effect on the present.

Sriporn (2011) points out the tense used in abstract writing is divided into two types: modern and traditional. To write a new abstract or modern style, the present simple tense is used to write background knowledge and purpose. But if the emphasis is that the theoretical or historical research relevant to the present time, the present perfect tense can be used. In methodology and results, past simple tense with present simple tense is usually used. The concluding part can be presented with past simple tense. To write traditional abstracts or conventional styles, the use of past simple tense is required.

Wanitchdee (2010) mentions that the importance of writing an abstract is the use of correct verb tenses and also depends on requirements in the guidelines of the journal to be published. However, there are differences in each journal. Wordvice.com (2018) suggests appropriate tenses in abstract writing in the following ways:

"When writing an abstract for a research article, several tenses can be used. The tense you would use largely depends on the subject of your sentence. As a general rule:Any statements of general fact should be written using the present tense. Any discussion about prior research should be explained using the past tense.

If the subject of your sentence is your study or the article you are writing (e.g. "Our study demonstrates…," or "Here, we show…"), then you should use the present tense. If you are stating a conclusion or an interpretation, use the present tense.If the subject of your sentence is an actual result or observation (e.g. "Mice in Group B developed…"), you would use the past tense".

Khasseh (2013) investigates the quality of the structured versus unstructured abstracts in terms of content comprehensiveness and observing the items in the APA manual. Data were collected through a study of 245 abstracts from Journals in Iran. Of 245 abstracts, 49.4 percent were structured and 50.6 percent were unstructured. It was revealed that most of the Persian journals of LIS use structured abstracts, although the structures used were not the same. Based on the findings of the current study, it seems that a structured format increases the quality of abstracts.

This paper interests in a survey of structures and patterns of abstracts using a content analysis method to investigate structures and the quality of the structured and unstructured abstracts in terms of content comprehensiveness based on five items in APA manual or patterns of abstracts categorized by Kaetkham (2013). 255 abstracts in the 7th Phayao Research Conference 2018 are samples.

Research Objectives:

The present study is designed to investigate the structured and unstructured patterns of abstracts in the 7th Phayao Research Conference 2018.

Research Methodology:

Samples

Data were collected through the study of 255 abstracts of research consisting of 97 poster presentation from disciplines of Health Science, Science and technology, and Humanities and Social Sciences, 158 abstracts from oral presentation and poster presentation comprising of 3 disciplines including Health Science, Science and technology, and Social Sciences presented in the in 7th Phayao Research Conference 2018. (2018, pp. 2-432).

Data Collection

Procedures of the study were as follows:

1) Categorizing 255 abstracts according to 3 main disciplines, Health Science, Science and technology, and Humanities and Social Sciences.

2) Classifying 255 abstracts in accordance with types, structured and unstructured abstract and

3) Sorting 255 abstracts according to patterns suggested by Kaetkham (2013).

Data Analysis

1) Content analysis was carried out to find structured and unstructured abstracts from 255 abstracts.

2) Content analysis was conducted to find patterns (components) of abstracts based on five items in APA manual or patterns of abstracts suggested by Kaetkham (2013).

3) Tabulating results of the study

Research Results:

Findings were as follows:

1) 255 pieces of abstracts are unstructured ones (100%) as shown in Table 1.

Table 1. Total Abstracts of papers based on their type from Humanities and Social Sciences

Abstract	Frequency	Percent 100 (%)
Structured	0	0
Unstructured	255	100
Total	**255**	**100**

Based on table 1, all 255 abstracts from three disciplines were categorized as unstructured as they do not indicate each components separately (see sample of structured abstract above).

Table 2. The frequency of abstracts by component (n=89) from Humanities and Social Sciences

Components of abstract	Frequency	Percent 100 (%)
B-P-M-R	3	3.37
B-M-R	3	3.37
P-M-R	75	84.26
B-R	7	7.86
M-R	1	1.12
Total	**89**	**100 %**

2) Regarding abstract patterns or components, 89 abstracts from Humanities and Social Science disciplines consist of 4 elements, 3 elements, 2 elements as stated in Table 2.

From the table 2, 85 abstracts from Humanities and Social sciences consist of 4, 3, and 2 elements or components, and background and conclusion of the study were the most frequent omission from abstracts followed by methodology. Only 3 abstracts have 4 components. The P-M-R pattern is the most frequently used with 75 occurrences followed by B-M-R pattern (See a sample of P-M-R abstract with a pseudonym below).

Abstract

This research aims to develop the creative thinking ability by using Problem-Based Learning for the 21st Century Student Teacher. The sampling comprised of the 3rd year student teachers from the School of Education, the University of Phayao who were studying in the course 161322 Learning Management and Design 2 in the 2nd semester of the academic year 2016. The research instrument consisted of the lesson plans of creative thinking by using Problem-Based Learning for the 21st Century student teachers. One group pretest-posttest design was conducted in this research. The data were analyzed by mean, standard deviation, percentage, and paired sample t-test. The research result revealed that the creative thinking ability of student teachers by using Problem-Based Learning for the 21st Century; in which the application of situational analysis problem solving was used while studying, after learning (27.88) had higher achievement than before learning (20.60) and revealed of significance at .05. The study of satisfaction of student teachers towards the lesson plans of creative thinking ability by using Problem-Based Learning for the 21st Century also revealed at the highest level (x=4.46,S>D>+1.35)

Keywords: Creative thinking ability, Problem-Based Learning, Student teacher

Source: Kongtiva Rungsun. (2018). The Development of creative thinking ability by using Problem-Based Learning for the 21st Century Student Teacher. Abstract in 7th Phayao Conference. Kaosip Press, p.399.

3) Health Science, Science, and technology presents 166 abstract with 5, 4, 3, and 2 elements as stated in Table 3.

Table 3: Frequency of abstracts by component (n=166) from Health Science, Science, and Technology

Components of abstract	Frequency	Percent 100 (%)
B-P-M-R-C	5	3.02
B-P-M-R	30	18.07
P-M-R-C	29	17.46
B-M-R	16	9.63
P-M-R	68	40.96
M-R-C	2	1.20
B-P-R	1	0.60
B-R	3	1.80
M-R	12	7.22
Total	**166**	**100 %**

From table 3, abstracts form Health Science, Science and Technology discipline consist of 5, 4, 3 and 2 elements. The most frequent used patterns is P-M-R with 68 occurrences followed by the pattern P-P-M-R, P-M-R-C, B-M-R, and M-R respectively. Comprehensiveness of the contents of abstract in Health Science, Science and Technology is found with occurrences of 5 components of abstract. Besides, conclusion is added whereas this component is not preferred in the abstract of Humanities and Social Sciences in this conference. In terms of comprehensiveness of the abstract contents, sample of B-P-M-R-C is given with a pseudonym below.

Abstract

Serum amylase is a biochemical marker used for diagnosing pancreatic diseases. The purposes of this study were to isolate amylase enzyme from porcine pancreas and evaluate the enzyme stability in two different storage conditions 4 and -20 Celsius. Total protein in crude extract was determined using the Biuret method. Amylase activity was measured using Amyloclastic-starch-iodine method. The specific activity of amylase in crude extract was 929,250 units per gram of protein. The crude extract was diluted with the proportion of 1:4000 to obtain the amylase activity similar to commercial abnormal control material. The results showed that the amylase activity in crude extract storage at 4 Celsius was more stable than-20 Celsius ($p<0.05$). Stabilizers should be necessarily added for improvement of enzyme stability.

Keywords: Amylase, Control material, porcine pancreas, Stability

Source: Ruangdao Yotdao and Pakwisri Theppon.(2018). Abstract in Abstract 7th Phayao Conference. Kaosip Press, p.22.

Research Discussions:

The results of the present study indicate that an abstract, either structured or unstructured, should well define the body of the paper. From findings, 255 pieces belonging to the disciplines of Humanities and Social Sciences, Health Science, Science, and Technology are unstructured ones (100%). In fact, structured abstracts are clear and systematic in terms of presenting organized information of the paper body, but in unstructured abstracts, as found in the target samplings of the study were preferred by authors of the abstracts. Several research findings revealed the effectiveness and comprehensiveness of the contents of a structured abstract and it is better than the unstructured abstracts. This corresponds with the study conducted by Banieqbal et al. (2011) confirming their findings of the content analysis showing the quality of the structured abstracts were better than unstructured ones. Thus, using the structured abstract results in effective presentation of the study to other researchers and increases the citation capability. Hartley and Betts (2007) in one of the studies found that the structured abstracts had more details compared to the unstructured abstracts and reading process and finding the data in the abstract are facilitated. In the same line, Budgen, Burn and Kitchenham (2011) conducted a comparative study on structured and unstructured abstracts and findings showed that structured abstracts were

more comprehensive and clear than the unstructured one. In addition, results revealed that using a structured format during abstracting can help the less-experienced researchers.

Regarding abstract patterns or components, Humanities and Social Sciences present the abstract with 4 elements, 3 elements, and 2 elements. Most of them (89) omitted the background and preferred to show the objectives of the study. Concluding part is not presented as well. It seems Humanities and Social Sciences discipline pay less attention to the background and concluding part. In contrast, comprehensiveness of the contents of abstract in Health Science, Science, and Technology discipline is found with occurrences of 5 components of abstract. Besides, the conclusion is added. It seems that both disciplines present high quality of abstract in terms of comprehensiveness of the contents of the abstract although abstracts are unstructured. However, there are some abstracts do not follow all five components, but present only 2, 3, 4 patterns.

By The results of the study also showed that authors of three disciplines preferred modern styles in which tenses are mixed in different components 100.40%) With regard to patterns of abstract, abstract from Humanities and Social Science disciplines, 85 pieces follow 4 PMRC elements ; P- Purpose (s), M- Methodology, R – Results, C-conclusions. Some abstracts are not in the pattern, but only the contents of the study were described. Language use in some abstracts was not well approved in terms of grammatical use.

Results of the survey study can be concluded that unstructured abstract and modern style of the abstract is preferred by authors of abstracts. Language use is not strict. However, the survey study does not pay attention to the investigation of language use. Based on APA manual on abstract writing regarding a number of words used in the abstract, the abstract's length should be a minimum of 150 words and a maximum of 250 words; it should be confined within a single paragraph. This requirement is not fulfilled in some samples abstracts as some of them produce two or three paragraphs.

Recommendations:

From research findings, it is seen that the abstract plays a great role in the research work as far as the essence of the work is concerned. With the support from other research results, this research suggests that the abstract writing should have at least 4-5 elements for the quality of the abstract with its comprehensiveness. For further research on the abstract, a comprehensive study on abstract writing conventions, moves, and collocations both in Humanities and Social Science and Health Science, Science and technology should be conducted.

References:

Banieqbal N, Bozorgi A, Ramezani A. (2011).The survey of the existing abstracts in the librarysciences journal of Tehran University document and library center based on the structured abstract model. *Knowledge Journal, Vol., 3* (12): pp. 1-15.

Budgen D, Burn AJ, Kitchenham B. (2001). Reporting computing projects through structured abstracts: a quasi-experiment. *Empir Software Eng, Vol., 16*: pp. 244-277.

Cambridge Advanced Learner's Dictionary. (2003). Cambridge: Cambridge University Press.

Habibi Q. et al. (2008). The basics of scientific writing. Tehran: Marze Fekr.

Hahs-Vaughn DL, Onwuegbuzie AJ. (2010). Quality of abstracts in articles submitted to a Scholarly journal: A mixed methods case study of the journal Research in the Schools. *Library & Information Science Research, Vol. 32*: pp. 53-61.

Hartley J, Betts L. 2007. The effects of spacing and titles on judgments of the effectiveness of structured abstracts. *Journal of the American Society for Information Science and Technology, Vol. 58*, (14): pp. 2335-2340.

Kaetkham, K. (2013). English for Research Writing. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

On, C. (2015). Lesson on the Internet: Computer Projects Topic 5.2 Abstract Writing. [Online].Available: http://www.rayongwit.ac.th/chanarat/unit5/unit5-2.html. Retrieved on 5 August 2018.

Kham- Khasseh A.A. (2013). Structured vs. Unstructured Abstract: A Different Look at Iranian

Journals of Library Science. *International Research Journal of Applied and Basic Sciences, Vol.,4* (7),pp.1706-1709.[Online].Available: Available online at www.irjabs.com. Retrieved on 5 August 2018.

Scott, B.(2018). Format the Abstract Page in APA Style, 6th Edition. [Online].Available: https://owlcation.com/humanities/Format-the-Abstract-Page-in-APA-Style. Retrieved on 31st August 2018.

Sripon, T. (2011). "English for Research Writing."[Online].Available: http://www.chumphon2.mju.ac.th/km/?p=388. Retrieved on 30 August 2018. University of Phayao.(2018). 7th Phayao Conference. Kaosip Press.

Websites:

Wanijdee, A. (2010). Academic Article Writing, Principle of Writing Different Parts of Abstract.[Online].Available: http://vup.stou.ac.th/source/cscamnon/002AlisaAcademicWriting/unit2/u2_4/01.Retrieved on 5 August 2018.

Wordvice.(2018). Which Tense Should Be Used in Abstracts: Past or Present? [Online]. Available:https://wordvice.com/which-tense-should-be-used-in-abstracts-past-or-present/Retrieved on 30 August 2018.

An Analysis of Moral and Generosity in Vessantara Jataka

Phra Sayan Bhramanin[1], Prof. M Suresh Kumar[2]
Department of English, Acharya Nagarjuna University, Andhra Pradesh, India.
Author for Corresopondence:Email: suwatchano@hotmail.com

Abstract

This aim offers an analysis of the character of the protagonist in Vessantara Jataka in Theravada Buddhism. The Vessantara ideal of extreme self-sacrifice with special reference to his occupation. The analysis focuses on the moral and those of good actions done by the Vessantara. The Vessantara Jataka is one of the top widespread a legendary material core on the Buddha's descriptions of praiseworthy episodes conducts in his former life. The Vessantara Jataka states the tale of one of Buddha's previous lives, concerning a sympathetic prince, Vessantara, who donates the whole thing he possesses, containing his children, by this means showing the virtue of perfect charity. The Vessantara Story, an account of beyond what is ordinary or usual acting generously, is one of the greatest significant stories in the Buddhist world.

Keywords: Characteristic, Good Action, Protagonist.
Received: 17/06/62, R**evised:** 11/07/62, **Accepted:**20/07/62

Introduction:

Jataka, life stories of the Buddha, discuss to the Dharma (Buddha's teachings) relating the stories of the Buddha's former lives. The Vessantara was born as the Bodhisattva in the capital city of Jatuttara. According to tradition, his mother was a princess who did a great worth and value in Buddhism and wished to become the Bodhisattva's mother in the future who would be the next Buddha. After princess expired, she goes to the Heavenly Realm and became one of the deities Indra's mates. She dwells with happiness until the day she has to born again as a human being. Indra gives ten blessings to her and one of them is she wants to become the

Bodhisatta's mother. She was born to a king's court when she moved to the human world and later wedded to the king Sanjaya.

India is the original place of this story. Prince Vessantara is the son of Sanjaya, the King of the Sivis, and of Queen Phusati. The prince resides in the luxury castle with his better half Maddi and their children, Jali and Kanha. His acting generousness is highly unusual. He possesses a magical white elephant that assurances abundant rain, significant in an agricultural economy. However, he gives this elephant to a Brahmin delegate from another kingdom, which makes the citizens enrage for him. They force King Sanjay to drive Prince Vessantara and his spouse, Maddi, who maintains on associated him and their small son and daughter, to drive away from a city. At what happened, before Vessantara departure, he took off all of his properties. After they took a long expedition on foot, they arrived at a place in the foothills, where they decided to live their lives. They make a vow to dwell in abstaining from sexual relations. Presently, a bad old Brahmin called Jujaka, who is annoyed by his young wife requisition him to seek the servants for her, comes to ask Vessantara for his two children. Therefore, he delivers over his children to Jujaka while his wife went to the forest for collecting food. The Maddi faints in sorrow upon when she knows to lose of her children. The following morning the king of the deities, Indra, fears of Vessantara will give away his better half in the next and be left lonely. As a result, he comes to meet the Vessantara in his disguise as a Brahmin form and asks for his wife, simply to give her back instantly. When obtained her back as a present, Vessantara is no more permitted by social convention to give her. In another episode, Jujaka and two children arrive at the King Sanjaya's court, where he ransoms his grandchildren and Jujaka dies of overeating. The king takes his entourage to the mountains and requests Vessantara and Maddi to return, and they do so in a grand procession. The entire stories derived from Indian tradition, the tale has ended with happiness. The family has united again, the total of Prince Vessantara's properties is returned to him.

Objective of The Study:

1. To Study the moral from Vessantara story
2. To examine the Vessantara's generosity to the others

The Significance of the Study:

The study will show the moral and generosity of Vessantara Jataka. It was beliefs that Vessantara was the Bodhisatta who collected merit and Parami for becoming the Buddha in the future. The moral and generosity are one of the Buddha's teachings in Buddhism. This research will be studied and analyzed the moral and generosity of the protagonists to people of this story. This story also wants to teach people to know giving, donation, helping, sacrifice and saving the others from dangers which are making merit and Parami for support him in the next life. Although sometimes he gives everything he possesses to the others who come to beg from him until he gets troublesomeness, even his wife and two children, he still makes a strong mind for being the Buddha in the future. In the face of its righteously disturbing the central or most important feature, when the protagonist gives his two children away as slaves, the story is widespread as the matter of sermons, art, literature and ritual. Annual ritual recitations or performing a role in an event that occurred at an earlier time and goes on across Southeast Asia.

Scope and Limitation of the Study:

In this research article, the Researcher selects the moral and generosity to the others in Vessantara Jataka to analysis and examine his collection merit and Parami according to the Buddha's teachings in Theravada Buddhism. Making goodness is consider as a good benefit and it will pave the way to the ultimate goal of Buddhism, Nirvana.

Research Methodology: data collection and analysis:

In this study, the researcher studied and collected information from many sources, for example, books, electronic books, articles, Jataka commentary, researches related to the Jataka Tales. And an electronic data on analysis of characters in Vessantara Jataka. The result of the study will be reported in a descriptive form.

Moral and Generosity in Vessantara Jataka:

The Vessantara Jataka is the last and most popular of the Jataka tales. A numbered list around 550, the Jatakas (birth stories) are among the most antique and largest compilation of tales in the world. In these birth stories, the Buddha was born in numerous different forms, not only as human beings but also frequently as animals. The stories normally cover a moral and they show the significant part in communicating the teachings of Buddha and valuable lessons. In the Vessantara Jataka, the Buddha was born as a Prince Vessantara, a very charitable prince who donated the whole thing to support others. His performs demonstrate the moral of generosity (dana), in Buddhism the word "Parami" (Paramita in Sanskrit/ Parami in Pali) is usually translated as "perfection" or "transcendental the act of making something perfect", which necessary to attain enlightenment. By giving in charity the whole thing to the others, the Bodhisattva reaches the "Perfection of Giving." This is an essential part of the Ten Perfections essential to achieve enlightenment:

Giving, Moral Conduct, Renunciation, Wisdom, Energy, Patience,
Truthfulness, Resolution, Loving-Kindness and Equanimity.

This "concept of Perfections or excellence" is illustrated in the Jataka Stories. The part of personal action is also the main theme in these tales. Whereas at first glimpse, the stories may appear like common fables, the scholar Naomi Appleton (Appleton, 2010, p. 2) states "they demonstrate the little by little pathway to perfection carried by the Buddha in his former incarnations". However, they keep on persistent in the popular imagination due to the simple morals they adopt – religiousness and strictness. The behaviour of giving everything to the others of the Vessantara is measured as the main act of sacrifice which guides to attain enlightenment. These moralistic stories display a clear way to the disciples of the Buddha to reach that difficult to describe the concept of moksha (redemption).

The Vessantara-Jataka is represented as a man who attains the highpoint of his evolutional walk in the direction of moral and knowledgeable excellence and proper to cross the last cavity that splits him from Buddhahood. Therefore, the last birth before he reincarnated in Tusita heaven is known as the Great Birth. Prince Vessantara had practised the ten principal virtues and realized the ten perfections,

which the Buddha had to fulfil in many lives. According to the tradition, as a result of this achievement, he was reborn in the Tusita heaven and from there he descended to the human world as a human being and lived his last life on earth as a perfect Buddha. Before becoming a Buddha, he is unavoidably subject to Karmic law and strives along the endless chain of nonstop existence. However, the troubles and penalty experienced through all the steps of life verified to be highly advantageous to the way leading to happiness, which in the long run he achieved at the end of his mortal career.

An Analysis of Moral and Generosity in this story:

Enlightenment; a multifaceted notion in Buddhist deliberate thinking, it is normally thought of as a situation to which one reaches, where one stops to feel craving or hatred, and hence is ready to be free from karma and rebirth after one's life. To attain enlightenment is regularly deliberated as the highest moral capable of being imagined. In the position of Buddhist, the central emphasis in life is to take the actions essential to create the desire for the results of performing become weaker into nearly nothing so that enlightenment can be achieved. In the Vessantara Jataka, the analysis finds out the last human being life of the Buddha who takes in the form of Prince Vessantara. At the first time when we start to read the text, it can be seen through his benevolent and generous performances that Vessantara gazes at the wants and needs of others come first before his own, but when the story keeps on; our opinions and interpretations to the prince arise to alter. Driving away the longing and desire that one has is the path to enlightenment but when the Vessantara goes until he gives his own wife and children, it causes us to take into consideration if he is truly charitable and generous from the bottommost of his heart. It makes sure that the wish of Vessantara to enlightenment and that he takes to good reach to engage himself as if he is sincerely a charitable man. He gives his own wife and children to others that raises the question of if he truly provides the significance to his family or if he is only doing these activities to advantage himself.

In the part of the text where Prince approves to present his own children to the Brahmin, it can be seen that how he estimate the values of his family but the

only unavoidable point. While giving his own children away, the prince states to the Brahmin, "The state of being omniscient is more priceless to him than his own children." (Hans, 2009, p. 16) According to Peter Harvey, he states that "the word "donate" is either in generousness or charity they are concerned to loving-kindness and compassion" (Harvey, 2012, pp. 103-104)

Giving charity in Vessantara Jataka:

Giving charity in the position of basic Buddhist Ethics that shows liberality and saving other lives from suffering and destiny. They are quality of kindness in order to cultivate and reduce clinging of giver or donator and it will be the core of moral in Buddhism. But giving charity in Vessantara Jataka or making Paramitas with shows an image of the extreme giving, for instance, giving the white elephant Peccaya, that brought rain to Sivirattha, to Brahmins in another city. Already the Vessantara-Jataka itself voices criticism of the prince's generosity. After the gift of the elephant, the citizens' comment that it would have been appropriated for Vessantara to contribute food, drink, clothes and living places to Brahmins, but not the royal elephant. In addition, he gives two children, Kanha and Jali, to Brahmin and his wife to Indra who disguises himself in the form of Brahmin as well. This Jataka presents the last life of the Bodhisatta in collecting Paramitas after he has collected Paramitas completely then he goes to Dusita heaven. He lives in Dusita for a long time until he considers to descend to the human world in the form of Prince Siddharta. Finally, Siddharta attained enlightenment and become Buddha. It can be seen that the person who is the Buddha has to face the important borders and many obstacles, that is, sacrifice with donation such as his properties, organs, life, children and wife. If we deeply analysis of this Vessantara Jataka, we can found that these extremely giving cause frustration and have ambiguous moral a long history of Buddhism. In The Milinda Panha (Questions of King Milinda), lively discussion on Buddhist creed with inquiries and difficult situations posed by King Milinda, explains the giving of Vessantara that although Vessantara's charity deserves for applause and admiration, it causes severe suffering to his wife and two children. Milinda king asks the Buddhist sage Nagasena that "Why does a person who wants to collect good deed causes the others suffering?"

(Pesala, 1998) Nagasena replies that sometimes one's making merit or good deed makes troublesomeness and suffering to the others, it considers one's able to get enough good deed. He further explains with an example of a person who makes wish merit by helps and supports disable person to many places when he takes disable person to the cart and he has to force and wipe an ox while moving from places to places. By this action makes suffering to the ox. In another example, the king collects tax from people who live in his kingdom so this action causes troublesomeness and difficulty to his people, but he needs to do this action even he feels piety on his people, especially, when the king makes a big good deed which can be considered the merit can take a person to heavenly kingdom. Nagasena further explains that the Vessantara's action can be regarded as a person who has already been gotten the merit or good deed even his wife and two children have to face suffering and difficulty. In addition, Nagasena further to give more reason that the Maddi herself pleasure and express gratitude with the Vessantara's making merit. However, if Kanha and Jali have full-grown enough, they may be accompanied by this action of Vessantara collect the Paramitas as well. Moreover, in the last of this story, Vessantara got everything that he gave to the others back to him. They lived together with happiness in the city of Sivi again. It is compensated for the entire lamentation and sorrow. According to Donald K. Swearer, he states "the person who should be more blamed than Vessantara is Brahmin is known as Jujaka" (Donald, 1990, p. 108) But we cannot deeply point out to the Nagasena's answer is enough for explanation and solving the problem in moral and virtue in Vessantara's charity or not but it should be noticed that Nagasena's answer is open many points which can be applied for background in analysis of giving charity, generosity and moral in Vessantara Jataka. At what happened, when the Vessantara has given his two children to Jutaka, the son raises a question to his father on what he has done as if his heart is made of stone. While listening to the gift of the children, the courtiers state their criticism, in that it is incorrect for Vessantara to perform this manner; he can make a gift of slaves, animals, or a vehicle, but not his own children. A critical viewpoint finds to say again in the Milindapanha. Setting the problem and difficult condition in concise terms, the question is: if someone provides a gift that makes an agony on others, does that gift

outcome in delight and guide to a celestial sphere? The dilemma marked by Milinda involves the primary moral standards of early Buddhist thought. The point he creates an approve that Vessantara wishes to obtain merit and boon, he could have offered himself as a present, in place of causing hurt on others by giving them away. The problem is although Vessantara has the authority to do with his own body whatsoever he wants, the power or right he has as a father over his children and as a husband over his wife accompanies with the responsibility to keep under the careful scrutiny of them. At least from the standpoint of primary Buddhist moral values, he has no right to give them away in a manner that obviously contains hurting and damaging them. These generosities are battle with fundamental moral principles, it is no astonishment that misgivings remain to be remarked by the contemporary Theravadins. Gabaude notes that "the story has tangled and perplexed the East, especially, in Thailand, it has produced hot discussions amongst the intellectual and common opinions." (Gabaude, 2016, p. 38)

In addition, there is a critical expression in Gabaude (Gabaude, 2016, p. 40) goes in specific on the Vessantara's lack of success to achieve his moral sense of duties. Firstly, he is a king who defects to preserve the moral principles of kings', that is to say, he fails to observe the countrywide attention" with a contribution to the royal elephant for his charity. Secondly, the Vessantara is a husband who lacks protection the virtue of husbands' and he is far from guarding his wife which he lets her falls into difficulty and gives her away to another man as if she were not a human being at all. Thirdly, the Vessantara is a father who defects to keep the morality of fathers' and he does not safeguard his children, however, he ignores to his two children when Jutaka are beating on them in front of him. Moreover, Ladwig reports from Laos about the remark on Vessantara that, "the more he provides something away, the more problematic and egoistic his generous goes. His effort for giving becomes a problem for other people and it creates great sorrow and distress. His extraordinary generosity is almost can compare to a type of sickness." (Ladwig, 2016, p. 63)

In the points of this story, the Vessantara's extraordinary generosity if we think in the secular world we found that the Vessantara ignores to respect the right of

human beings, for example, he gives his dear wife and two children to the others. But in the world of religion, these actions are full of wish for being the Buddha in order to help sentient beings from sufferings. According to Buddha's teachings, the Vessantara's action is to help the others and not his selfish at all, especially, when he becomes the Buddha he can teach and guide all living beings to come across the circle of life such as birth, ageing, pain and death. One who follows the Buddha's teachings can pause the sufferings and goes to nirvana, the ultimate spiritual goal in Buddhism.

Conclusion and recommendations:

The stories archetypally cover a moral and they show the significant part in carrying Buddha's teachings and valuable lessons. The Vessantara is a very generous and benevolent person who donates everything to support others. His movements demonstrate the feature of generosity (dana), which in Buddhism is one of the 'perfections' (paramita / parami) essential to reach enlightenment. However, in the end, the entire family has come together happily. The Vessantara's action in collection Parami for being the Buddha in the future. However, the whole things he has done for the benefit and advantage of all living beings because when he has already become the Buddha he can help others to get rid of suffering and led them to nirvana by his teachings. Consequently, these making merits are not for him alone, in fact, he did everything for all people happiness in both the present world and the next world as well. In the next research article, it should do the work on how to avoid suffering in daily life by application from the Buddha's teachings.

Bibliography:

Appleton, N. (2010). *Jataka Stories in Theravada Buddhism: Narrating the Bodhisatta Path*. (1, Ed.) Routledge.

Donald, S. K. (1990). *Ethics, Wealth and Salvation: A Study in Buddhist Social Ethics*. ((eds.), Ed.) South Carolina: University of South Carolina.

Gabaude, L. (2016). *"Readers in the Maze, Modern Debates about the Vessantara Story in Thailand"*, in Readings of the Vessantara Jataka, 38.

Gerini, G. (1976). *"The Thet Mahā Chāt Ceremony,".* Visakha Puja, May 1976, Buddhist Association of Thailand, Bangkok, 79.

Hans, P. H. (2009). *Rediscovering the Buddha: The Legends and Their Interpretations* (1st Edition ed.). Oxford: Oxford University Press.

Harvey, P. (2012). *An Introduction to Buddhist Ethics*. Oxford: Cambridge University Press.

Ladwig, P. (2016). *"Emotions and Narrative*,. (S. C. (ed.), Ed.) *Excessive Giving and Ethical Ambivalence in the Lao Vessantara Jātaka"*, in Readings of the Vessantara Jataka.

Margaret Cone and Richard F. Gombrich. (1977). *The Perfect Generosity of Prince Vessantara*. Oxford: Clarendon.

Pesala, B. (1998). *The Debate of King Milinda*. Delhi: Motital Banarsidass.

การศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานวิชาการ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

A Study of the Condition, Problems and Solutions of Academic Administration on Enhancing the Student Desired Characteristics of Schools under the Office of Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Areas 1.

ฐิตารีย์ กุลวงศ์คเณศ[1], ดร.วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง[2]
Thitaree Kunwongkaneat[1], Watcharaphat Techawattanasiridamrong, Ed.D.[2]
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Author for Correspondence: Email: preem_naka@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 2) เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้รักษาราชการแทนผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 115 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามประแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยภาพรวมมีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ปัญหาการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน และ 3) แนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ตามประเด็นสำคัญ มีดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 8 แนวทาง 2) ด้านการ

จัดการเรียน การสอน ประกอบด้วย 9 แนวทาง 3) ด้านการพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ประกอบด้วย 8 แนวทาง 4) ด้านการพัฒนาส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย 10 แนวทาง 5) ด้านการนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย 12 แนวทาง 6) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 7 แนวทาง และ 7) ด้านการวัดผลประเมินผล ประกอบด้วย 7 แนวทาง

คำสำคัญ : สภาพ, ปัญหา, แนวทางแก้ไขปัญหา, คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
Received:20/06/62, **Revised:**03/07/62, **Accepted:**15/07/62

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study the condition of academic administration on enhancing the student desired characteristics of schools. 2) study the problems of academic administration on enhancing the student desired characteristics of schools. and 3) introduce the solutions as a guideline for academic administration on enhancing the student desired characteristics of schools under the Office of Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1. The samples consisted of 115 school administrators and acting-administrators. The research instrument was a questionnaire with five rating scale. The reliability of the questionnaire was .99. Statistics used in research analysis included frequency, percentage and standard deviation.

The findings are indicated as follows: 1)As a whole, the condition of academic administration on enhancing the student desired characteristics of schools was at a high level. When considering each aspect, the operation was at a high level for all aspects. 2As a whole, the problems of academic administration on enhancing the student desired characteristics of schools were at a moderate level. When considering each aspect, the problem was at a moderate level for all aspects. and 3) The key solutions for the academic administration on enhancing the student desired characteristics of schools under the Office of Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1 were introduced as follows: 1) Curriculum development consisting of 8 approaches, 2) Teaching and learning management consisting of 9 approaches, 3) Educational technology development and utilization consisting of 8

approaches, 4) Learning resource development consisting of 10 approaches, 5) Educational supervision consisting of 12 approaches, 6) Research for educational quality improvement consisting of 7 approaches, and 7) Measurement and evaluation consisting of 7 approaches.

Keywords: Condition, Desired Characteristics of Students, Problem.

บทนำ

ในสภาวะปัจจุบันอยู่ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และการแข่งขันสูง ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น และในฐานะที่ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก ซึ่งได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จากปัญหา และสภาพของวิกฤตการณ์ ในปัจจุบันเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า ในสภาวะแบบนี้ สังคมไทยควรมีการปรับตัว เปลี่ยนแปลง และพัฒนาตนเองให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืน มีสันติสุข สามารถเอาชนะวิกฤตการณ์ทางด้านต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญอยู่ได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2558: 1) กล่าวว่าความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งด้านธรรมชาติ และวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ระบบข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วทั่วทุกส่วนของโลกมีอิทธิพลสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง การศึกษา วิทยาศาสตร์ และการแพทย์ สังคมของมนุษย์เริ่มมีความเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงนั้นสมาชิกในสังคมต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของโลก สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ทุกคนอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัย และมีความสุขนั้น จะต้องมีการพัฒนาการศึกษา ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาคนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 พัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ รวม

ทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การ กีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วย ตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559, หน้า 65-74) ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลที่มุ่งหวังให้คนไทยมีคุณธรรมจริยธรรม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาประเทศในอนาคต ซึ่งตอบสนองการพัฒนาด้านคุณภาพ และด้านการตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง จะเห็นได้ว่าการศึกษามุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีความรู้ ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรมที่ดี และเพื่อให้สอดคล้องกับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษามากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล และประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพ (รุ่งชัชดา พร เวหะชาติ, 2550: 28) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจรุณี เก้าเอี้ยน (2557:6) ได้กล่าวว่าการบริหารงานวิชาการ เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษา ตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัด หากผู้บริหารสามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงถือได้ว่าการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจ เป็นส่วนสำคัญที่สุดในสถานศึกษา ผู้บริหารต้องใส่ใจ และตระหนักในภารกิจ รู้จักปรับปรุงตนเอง รู้ และเข้าใจงานวิชาการอย่างถ่องแท้ รวมทั้งพัฒนางานวิชาการให้ก้าวหน้า ทันต่อการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ยังจะได้รับความไว้วางใจ การยอมรับนับถือจากชุมชน สังคม อันจะนำซึ่งความภาคภูมิใจต่อความสำเร็จในที่สุด ดังนั้นการบริหารงานวิชาการจึงเป็นงานหลัก ของสถานศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนานักเรียน เป็นตัวกำหนดปริมาณงานสถานศึกษา การจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน คุณภาพของโรงเรียน และเครื่องมือชี้วัดความสำเร็จ ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กร เพื่อให้พัฒนาสถานศึกษาให้สามารถพัฒนาคนอย่างเด็กศักยภาพ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ได้กำหนดให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อมุ่งพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ตามหลักสูตร ไว้ 8 ประการ ได้แก่ (1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ (2) ซื่อสัตย์สุจริต (3) มีวินัย (4) ใฝ่เรียนรู้

(5) อยู่อย่างพอเพียง (6) มุ่งมั่นในการทำงาน (7) รักความเป็นไทย (8) มีจิตสาธารณะ นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามบริบทของสถานศึกษา และจุดเน้นของตนเอง คุณลักษณะอันพึงประสงค์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ติดตัวนักเรียนออกไป เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับ เพื่อเป็นพื้นฐานสู่การเป็นเยาวชน และพลเมืองที่ดีของชุมชน และประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 7)

จากผลการสังเคราะห์รายงานประจำปีของสถานศึกษา (Self Assessment Report : SAR) ประจำปีการศึกษา 2560 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 พบว่าโดยรวม มาตรฐานที่ 1 คุณภาพนักเรียน ตัวบ่งชี้ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีผลประเมินระดับคุณภาพ 3 อยู่ในระดับดี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1, 2560: 5)

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเป็นผลมาจากบริหารงานวิชาการภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา และการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 ให้อยู่ในระดับดีเยี่ยม เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มาตรฐานที่ 1 ด้านคุณภาพของนักเรียน และเพื่อวางแผนในการยกระดับการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
2. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้รักษาราชการแทนผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 จำนวนทั้งสิ้น 181 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้รักษาราชการแทนผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 จำนวน 125 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของยามาเน่ (Yamane, 1967 : 886) ที่ความเชื่อมั่น 95% โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลาก

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. การดำเนินงานวิชาการ 7 ด้าน ประกอบด้วย 1. การพัฒนาหลักสูตร 2. การจัดการเรียนการสอน 3. การพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา 4. การพัฒนาส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ 5. การนิเทศการศึกษา 6. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 7. การวัดผลประเมินผล

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)

3. แนวทางการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามสภาพ และปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่รักษาราชการแทนผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ เพศ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพ และปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิชาการ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 แบบของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประยุกต์ตามแนวทางของลิเคิร์ท (Likert) ทั้งหมด 70 ข้อ ประกอบด้วย 1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 12 ข้อ 2. ด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน 7 ข้อ 3. การพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา

จำนวน 11 ข้อ 4. ด้านการพัฒนาส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ จำนวน 9 ข้อ 5. การนิเทศการศึกษา จำนวน 10 ข้อ 6. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา จำนวน 10 ข้อ 7. การวัดผล และประเมินผลข้อ 11 ข้อ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index objective congruence: IOC) พบว่าค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 และค่าสัมประสิทธิแอลฟ่า (Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.99

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และวิธีการทางสถิติ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย (Descriptive statistic) ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์ระดับสภาพปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นที่ 2 เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1

1. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 ซึ่งผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้แก่ ผู้อำนวยการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล เพื่อทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และบันทึกเสียงสัมภาษณ์ ระหว่างวันที่ 18 มีนาคม 2562 - วันที่ 21 มีนาคม 2562 รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลแล้วสรุป

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. ปัญหาการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

3. แนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 ตามประเด็นสำคัญ มีดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 8 แนวทาง 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 9 แนวทาง 3) ด้านการพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ประกอบด้วย 8 แนวทาง 4) ด้านการพัฒนาส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย 10 แนวทาง 5) ด้านการนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย 12 แนวทาง 6) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 7 แนวทาง และ 7) ด้านการวัดผลประเมินผล ประกอบด้วย 7 แนวทาง

อภิปรายผล

1. สภาพการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ในภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการพัฒนาส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการวัดผลประเมินผล อยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของวราภรณ์ อรินธนพล (2552, หน้า 161) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของจิตติพงษ์ กาติวงศ์ (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในฝันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี หนองคาย และหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในฝันตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนอยู่ในระดับมากทั้งโดยรวม และรายด้าน

ทั้งนี้เป็นเพราะสถานศึกษามีการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร เพื่อใช้ในการจัดทำแผนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสถานศึกษา มีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีการกำหนดนโยบาย วางแผนในเรื่องการจัดหาและพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีห้องสมุด ห้องปฏิบัติการพื้นที่ สีเขียว สิ่งอำนวยความสะดวกพอเพียง และอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ มีการดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษา มีการส่งเสริมให้ครูได้รับการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในแต่ละวิชา และมีการดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนในทุกระดับชั้นเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

2. ปัญหาการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ในภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการพัฒนาส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา และด้านการวัดผลประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บูชา ศรีสร้อย (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของตรีโชค กางกั้น (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนมีการบริหารงานวิชาการที่ดี และมีประสิทธิภาพ จึงเป็นผลให้มี

ปัญหาการดำเนินงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเห็นได้จากผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนที่มีเกณฑ์อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อย่างไรก็ตาม สถานศึกษายังพบปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีคุณภาพ และปัญหาด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเกี่ยวกับการรวบรวมผลการวิจัยในชั้นเรียนของสถานศึกษา และสถานศึกษาอื่น เป็นอันดับแรก และมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ในปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนอาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารงานวิชาการตามแนวทางของเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเน้นเรื่องศักยภาพทางวิชาการเพื่อ ต่อยอดในการศึกษาที่ระดับสูงขึ้นของนักเรียนมากกว่าการมุ่งเน้นนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงเป็นหลัก ส่วนปัญหาด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา อาจเป็นเพราะสถานศึกษายังขาดระบบสารสนเทศในการเก็บรวบรวมผลงานวิจัยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ ซึ่งต้องใช้งบประมาณ และผู้

เชี่ยวชาญในการวางระบบจัดเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ

3. แนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ ผู้อำนวยการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1มีแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานที่นำมาอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

3.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีแนวทางแก้ไขปัญหา คือ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ จัดวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และแผนการเรียนรู้ที่ครอบคลุมสาระ เนื้อหา เหมาะสมกับนักเรียน ส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์หลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ตนเองรับผิดชอบ และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการวิเคราะห์ พัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาให้ครูในสถานศึกษา

3.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน มีแนวทางแก้ไขปัญหา คือ การส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดในการแก้ปัญหา จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีให้กับนักเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้หลากหลายรูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของนักเรียน วิเคราะห์ความต้องการของนักเรียนรายบุคคล และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในแสดงความความคิดเห็น และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความถนัด และความสนใจ

3.3 ด้านการพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา มีแนวทางแก้ไขปัญหา คือ ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมในการผลิตสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี สำรวจความต้องการวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน และจัดหาจัดซื้อตามความต้องการนิเทศกำกับติดตามการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย และพัฒนาครูผู้นิเทศการเรียนการสอนเพื่อประสิทธิของการนิเทศ และให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน

3.4 ด้านการพัฒนาส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางแก้ไขปัญหา คือ จัดให้ครูได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ติดตามประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ให้ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ และจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาห้องสมุด และห้องปฏิบัติการต่าง ๆ

3.5 ด้านการนิเทศการศึกษา มีแนวทางแก้ไขปัญหา คือ จัดทำแผนงานปฏิทินการนิเทศทางวิชาการโดยผู้บริหารเป็นผู้ควบคุมดูแลอยู่ห่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ครูนิเทศกันเอง มีการนิเทศอย่างต่อเนื่องทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เพื่อปรับปรุง และพัฒนา ประสานงานเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศและส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายการนิเทศของเขตพื้นที่การศึกษาของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.6 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีแนวทางแก้ไขปัญหา คือ ส่งเสริมให้ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียน และนำเสนอผู้อำนวยการอย่างสม่ำเสมอ แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ และรวบรวมผลการวิจัยในชั้นเรียน เข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการกับกลุ่มเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล และเผยแพร่ผลการวิจัยในชั้นเรียนของสถานศึกษา และจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อเผยแพร่ และแลกเปลี่ยนความรู้ และผลการวิจัย

3.7 ด้านการวัดผลประเมินผล มีแนวทางแก้ไขปัญหา คือ ใช้วิธีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง และจัดทำงานทะเบียนอย่างเป็นระบบ จัดประชุมชี้แจงให้ครูผู้สอน และคณะกรรมการอนุมัติผลการเรียน และเทียบโอนผลการเรียน จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธี และขั้นตอนการวัด และประเมินผลและติดตาม กำกับ ดูแล การวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแผนการเรียนรู้ที่ได้จากวิเคราะห์ ไปใช้บริหารจัดการหลักสูตรอย่างเหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีนโยบาย และแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีคุณภาพเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดหาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการสอนของครู และเป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมเรื่องการนิเทศภายในทั้งโดยผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงครูผู้สอนด้วยกันเองเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

1.6 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการรวบรวมผลการวิจัยในชั้นเรียนของสถานศึกษา และสถานศึกษาอื่นโดยการวางแผนร่วมกันเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนของทุกสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ของการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษาที่มีต่อปัญหาการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

2.3 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในการแก้ปัญหาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560).** กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด: หน้า 7.

จรุณี เก้าเอี้ยน. (2557). **เทคนิคการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา กลยุทธ์และแนวทางการปฏิบัติ สำหรับผู้บริหารมืออาชีพ (พิมพ์ครั้งที่ 2).** สงขลา : ชานเมืองการพิมพ์: หน้า 6.

จิตติพงษ์ กาติวงศ์. (2553). **สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี หนองคาย และหนองบัวลำภู.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ตรีโชค กางกั้น. (2552). **สภาพ และปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

บูชา ศรีสร้อย. (2551). **สภาพ และปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาสกลนคร เขต 3.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วราภรณ์ อริยธนพล. (2552). **การศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2550). **การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. สงขลา : ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยทักษิณ: หน้า 28.

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2558). **การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21.** กรุงเทพ ฯ : เทคนิคพริ้นติ้ง : หน้า 1.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564.** กรุงเทพฯ : สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ: หน้า 65-74.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. (2561)**. รายงานการประเมินตนเองของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1**. **พระนครศรีอยุธยา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1**

Cronbach, L.J. (1970). **Essentials of psychological test** (5 th ed.). New York : Harper Collins.

Yamane,T. **(1967). Statistics: An introductory analysis (2nd ed.).** New York : Harper and Row: p. 886.

แนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

Guidelines for Operation to Develop Students' Desired Characteristics of Schools under Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2

สนธยา สำรวยผล[1], ผศ.ดร.พรเทพ รู้แผน[2], ดร.ธีระวัฒน์ มอนไธสง[3]
Sonthaya Sumrouyphol[1], Assistant Professor Pornthep Rupan, Ed.D.[2],
Therawat Monthaisong, Ed.D.[3]
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Author for Correspondence Email: pongson2517@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และ 2) ประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทาง การดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน วิธีดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 สร้างแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยการศึกษาเอกสารและตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง และขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูวิชาการ จำนวน 176 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1.1) ขั้นเตรียมการ 1.2) ขั้นดำเนินการ แบ่งเป็น 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การสอนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ องค์ประกอบที่ 2 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน องค์ประกอบที่ 3 การจัดทำโครงการพิเศษพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และองค์ประกอบที่ 4 การสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนผ่านกิจวัตรประจำวัน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8 - 1.0 1.3) ขั้นประเมิน

ผล และ 1.4) ขั้นปรับปรุงแก้ไข และ 2) แนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือที่ $\bar{x}$=3.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การพัฒนา, คุณลักษณะอันพึงประสงค์
Recived: 24/06/62, **Revised:** 03/07/62, **Accepted:** 18/07/62

Abstract

The purposes of this research are to study: 1) Create guidelines for operation to develop students' desired characteristics and 2) assess the possibility and appropriateness to develop desired characteristics among students. Research methodology covers 2 stages: stage 1 was to develop the guidelines to create students' desired characteristics by studying documents and content validity being assessed by 5 experts, who were selected by a purposive sampling. The research instrument employed in the study was a 3-level rating scale questionnaire. Data analysis was conducted using the Item-Objective Congruence (IOC). Stage 2 was conducted to assess possibilities and appropriateness in developing the desired characteristics of students. Sample groups consisted of 176 school administrators and teachers, who were selected by employing a stratified sampling. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire. Data analysis was conducted using Mean, Standard Deviation, and T-test.

Findings revealed that: 1) the guidelines for operation to develop the desired characteristics among students consisted of 4 stages. They were 1.1) Preparation stage; 1.2) Operation stage, four components were included: Component 1: Integrated teaching in 8 departments. Component 2: Learning activities, Component 3: Special projects related to desired characteristics development. Component 4: Enhancing students' desired characteristics though students' daily activities; 1.3) Evaluation and 1.4) Improvement and solution. IOC between 0.8 - 1.0; and 2) The guidelines to develop students' desired characteristics were found in a high level of possibility and appropriateness. The mean score was found higher than the set score at $\bar{x}$= 3.50 at a significantly statistical level of .05.

Keywords: Development, Desired characteristics

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิตโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อ ทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 11) การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์จึงเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้และการประเมินผู้เรียน เพื่อให้ผ่านเกณฑ์ตามที่สถานศึกษากำหนดทุกระดับการศึกษา ซึ่งอาจดำเนินการพัฒนาด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 70)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ให้ความสำคัญกับพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ดังจะเห็นได้จากการกำหนดนโยบายพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การจัดทำแผน และโครงการต่าง ๆ ที่เป็นการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เช่น โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้วยกระบวนการลูกเสือ โครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา “ป้องกันการทุจริต” (โครงการโรงเรียนสุจริต) โครงการสภานักเรียน โครงการ/กิจกรรมส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมปลูกฝังค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ และ กิจกรรมการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามจากผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เมื่อพิจารณาผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3,795 คน พบว่า มีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านในระดับดีขึ้นไป จำนวน 3,492 คน แต่ยังมีนักเรียนที่มีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่ำกว่าระดับดี จำนวน 303 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2, 2561, หน้า 15 - 16) ดังนั้นสถานศึกษาจึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ เกศรี ไชยเผือก (2562, 9 เมษายน) และ สุรัชนา มีใย (2562, 16 เมษายน) พบว่า สถานศึกษายังไม่มีแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จึงจำเป็นต้องมีแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ซึ่งจะทำให้สถานศึกษาในสังกัดสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เพื่อให้สถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษาตามบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
2. เพื่อประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเป็นแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปในสาขาวิชาทางการศึกษา และมีประสบการณ์ในหน่วยงานทางการศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 สถานศึกษาละ 1 คน จำนวน 161 คน และครูวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 สถานศึกษาละ 1 คน จำนวน 161 คน รวม 322 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

พระนครศรีอยุธยา เขต 2, 2561 : 42)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 88 คน และครูวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 88 คน รวม 176 คน ได้มาโดยใช้ตารางเครจซี่ และมอร์แกน (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555 : 49) โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก (Lottery method)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรที่ศึกษา 3 ตัวแปร คือ

2.1 แนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

2.2 ความเหมาะสมของแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

2.3 ความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 สร้างแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างและหลักวิชาของแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ โดยพิจารณา และแสดงความคิดเห็นว่า “+1 = ตรง” “0 = ไม่แน่ใจ” หรือ “-1 = ไม่ตรง” และข้อเสนอแนะหรือข้อสังเกตเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแนวของลิเคิร์ท (Likert) ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ โดยมีเนื้อหาแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน รวม 41 รายการปฏิบัติ ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการ จำนวน 5 รายการปฏิบัติ 2) ขั้นดำเนินการ ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 การสอนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ จำนวน 7 รายการปฏิบัติ องค์ประกอบที่ 2 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 7 รายการปฏิบัติ องค์ประกอบที่ 3 การจัดทำโครงการพิเศษพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จำนวน 5 รายการปฏิบัติ และ องค์ประกอบที่ 4 การสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ

นักเรียนผ่านกิจวัตรประจำวัน จำนวน 6 รายการปฏิบัติ 3) ขั้นประเมินผล จำนวน 6 รายการปฏิบัติ และ 4) ขั้นปรับปรุงแก้ไข จำนวน 5 รายการปฏิบัติ ซึ่งมีความเชื่อมั่นด้านความเหมาะสม เท่ากับ 0.91 และความเชื่อมั่นด้านความเป็นไปได้ เท่ากับ 0.93

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการ ขั้นประเมินผล และขั้นปรับปรุงแก้ไข มีรายการปฏิบัติ 41 รายการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมการ มี 5 รายการปฏิบัติ คือ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา 2) คณะกรรมการกำหนดขอบเขตของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา 3) คณะกรรมการเลือกแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4) คณะกรรมการวางแผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 5) แจ้งแผนปฏิบัติการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปยังคณะครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียน ได้รับทราบอย่างทั่วถึง

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการ แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ มี 24 รายการปฏิบัติ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การสอนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระมี 7 รายการปฏิบัติ คือ 1) หัวหน้ากลุ่มสาระและครูร่วมกันกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการที่ต้องการบูรณาการในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ 2) หัวหน้ากลุ่มสาระและครูทบทวนโครงสร้างรายวิชา และสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในหน่วยการเรียนรู้ 3) ครูออกแบบหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ โดยสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์และตัวชี้วัดตามที่ระบุในโครงสร้างรายวิชาที่ปรับปรุงไว้แล้ว 4) นิเทศการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ 5) ครูดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 6) ครูประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แล้วสรุปในภาพรวมเมื่อสิ้นภาคเรียน และ 7) ครูนำผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์มาปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ในภาคเรียนต่อไป

องค์ประกอบที่ 2 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มี 7 รายการปฏิบัติ คือ 1) หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูร่วมกันกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2) หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทบทวนโครงสร้างแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

โดยสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) ครูออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดกิจกรรมโดยสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ และตัวชี้วัดตามที่ระบุในโครงสร้างแผนการจัดกิจกรรมที่ปรับแล้ว 4) นิเทศติดตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของครูผู้สอนในแต่ละกิจกรรม 5) ครูดำเนินการตามแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 6) ครูประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยดำเนินการตามแผนการจัดกิจกรรม แล้วรวบรวมผลการประเมินที่ได้นำไปสรุปเมื่อสิ้นภาคเรียน และ 7) หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนำผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์มาใช้ในการปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในภาคเรียนต่อไป

องค์ประกอบที่ 3 การจัดทำโครงการพิเศษพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มี 5 รายการปฏิบัติ คือ 1) คณะกรรมการการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียน 2) คณะกรรมการจัดทำโครงการ เสนอโครงการ และขออนุมัติโครงการ 3) คณะกรรมการวิเคราะห์โครงการที่สถานศึกษาดำเนินการอยู่แล้วว่าสอดคล้อง หรือสามารถสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์หลักข้อใดได้บ้าง แล้วจัดทำตารางวิเคราะห์ความสอดคล้องของโครงการกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4) ผู้อำนวยการโรงเรียนกำหนดผู้รับผิดชอบโครงการ กิจกรรมแต่ละกิจกรรม และ 5) ครูผู้รับผิดชอบโครงการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แล้วรวบรวมผลการประเมินที่ได้นำไปสรุปเมื่อสิ้นภาคเรียน

องค์ประกอบที่ 4 การสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนผ่านกิจวัตรประจำวัน มี 5 รายการปฏิบัติ คือ 1) คณะกรรมการ ศึกษา ทบทวนกิจวัตรประจำวันของนักเรียนในแต่ละวัน 2) คณะกรรมการกำหนดกิจวัตรประจำวัน ประจำปีการศึกษา และนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ มาสอดแทรกในแต่ละกิจกรรม 3) ผู้อำนวยการโรงเรียนแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนผ่านกิจวัตรประจำวัน 4) ผู้รับผิดชอบเพิ่มเติมและนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์สอดแทรกเข้าไปในกิจวัตรประจำวันที่สร้างขึ้นและให้นักเรียนนำไปปฏิบัติ 5) ผู้รับผิดชอบ นิเทศ ติดตามประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม และ 6) ครูประจำชั้นประเมินผล และนำผลการประเมินที่ได้นำไปสรุปเมื่อสิ้นภาคเรียน

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผล มี 6 รายการปฏิบัติ คือ 1) คณะกรรมการเลือกรูปแบบของเครื่องมือวัด และประเมิน 2) คณะกรรมการดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางที่กำหนดไว้ และประเมินเป็น ระยะ ๆ ผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ให้ปรับปรุงพัฒนาแล้วประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด 3) คณะกรรมการกำหนดเกณฑ์และแนวทางการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4) คณะกรรมการแจ้งให้ครูผู้สอน ครูที่ปรึกษา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมินและส่งผลการประเมินให้ผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฝ่ายทะเบียนวัดผล 5) ฝ่ายทะเบียนและวัดผล ประมวลผลตามเกณฑ์ที่คณะกรรมการฯ กำหนด สรุปผลการประเมิน และบันทึกข้อมูลลงใน ปพ.1 แล้วส่งครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น และ 6) ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นแจ้งผล

การประเมินต่อผู้เรียนและผู้ปกครองนักเรียน

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นปรับปรุงแก้ไข มี 5 รายการปฏิบัติ คือ ผู้อำนวยการนำข้อมูลปัญหาอุปสรรคที่ดำเนินการในขั้นเตรียมการไปใช้ในการปรับปรุงในขั้นเตรียมการในปีการศึกษาต่อไป 2) ครูวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระ และครูผู้สอนนำผลการประเมินไปปรับปรุงการสอนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ 3) หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) คณะกรรมการการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ นำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไข การจัดทำโครงการพิเศษพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และ 5) คณะกรรมการการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ นำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนผ่านกิจวัตรประจำวัน

สรุปผลการวิเคราะห์แนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ทั้ง 41รายการปฏิบัติ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.8 - 1.0 แสดงว่า รายการปฏิบัติทั้ง 41รายการปฏิบัติ มีความตรงเชิงเนื้อหา และโครงสร้างทุกรายการปฏิบัติ

2. ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

2.1 ผลการประเมินความเหมาะสมของแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

แนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	**เกณฑ์ที่กำหนด $\bar{X}$ = 3.50**	$\bar{X}$	**S.D.**	**ระดับความเหมาะสม**	**t**	**Sig**
ขั้นเตรียมการ	3.50	4.14	0.70	มาก	-12.07	.00*
ขั้นดำเนินการ						
องค์ประกอบที่ 1 การสอนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ	3.50	4.12	0.74	มาก	-11.16	.00*
องค์ประกอบที่ 2 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	3.50	4.16	0.68	มาก	-12.97	.00*
องค์ประกอบที่ 3 การจัดทำโครงการพิเศษพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	3.50	4.13	0.70	มาก	-11.94	.00*
องค์ประกอบที่ 4 การสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนผ่านกิจวัตรประจำวัน	3.50	4.15	0.68	มาก	-12.86	.00*
รวมขั้นดำเนินการ	3.50	4.14	0.70	มาก	-12.23	.00*
ขั้นประเมินผล	3.50	4.22	0.68	มาก	-14.03	.00*
ขั้นปรับปรุงแก้ไข	3.50	4.15	0.68	มาก	-12.75	.00*
รวม	3.50	4.16	0.69	มาก	-12.77	.00*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 1 พบว่า แนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 4 ขั้นตอน มีความเหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ มากกว่า 3.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายขั้นตอน พบว่า ทุกขั้นตอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ขั้นประเมินผล รองลงมา คือ ขั้นปรับปรุงแก้ไข และขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ขั้นเตรียมการ และ ขั้นดำเนินการ

2.2 ผลการประเมินความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน แสดงดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการประเมินความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

แนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	**เกณฑ์ที่กำหนด $\bar{X}$ = 3.50**	$\bar{X}$	**S.D.**	**ระดับความเป็นไปได้**	**t**	**Sig**
ขั้นเตรียมการ	3.50	3.96	0.80	มาก	-7.65	.00*
ขั้นดำเนินการ						
องค์ประกอบที่ 1 การสอนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ	3.50	3.95	0.78	มาก	-7.62	.00*
องค์ประกอบที่ 2 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	3.50	3.99	0.79	มาก	-8.24	.00*
องค์ประกอบที่ 3 การจัดทำโครงการพิเศษพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	3.50	3.95	0.81	มาก	-7.29	.00*
องค์ประกอบที่ 4 การสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนผ่านกิจวัตรประจำวัน	3.50	3.98	0.76	มาก	-8.46	.00*
รวมขั้นดำเนินการ	3.50	3.97	0.79	มาก	-7.90	.00*
ขั้นประเมินผล	3.50	4.03	0.78	มาก	-9.06	.00*
ขั้นปรับปรุงแก้ไข	3.50	3.97	0.79	มาก	-7.86	.00*
รวม	3.50	3.98	0.79	มาก	-8.12	.00*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 9 พบว่า แนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 4 ขั้นตอน มีความเป็นไปได้ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ มากกว่า 3.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายขั้นตอน พบว่า ทุกขั้นตอนมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก โดยขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ขั้นประเมินผล รองลงมา คือ ขั้นดำเนินการ และขั้นปรับปรุงแก้ไข และขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ขั้นเตรียมการ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญในการอภิปรายผลดังนี้

1. จากแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ทั้ง 41รายการปฏิบัติ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.8 - 1.0 แสดงว่า รายการปฏิบัติทั้ง 41รายการปฏิบัติ มีความตรงเชิงเนื้อหา และโครงสร้างทุกรายการปฏิบัติ โดยผู้เชี่ยวชาญที่ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และโครงสร้างของ แนวทาง การดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปในสาขาวิชาทางการศึกษา และมีประสบการณ์ในหน่วยงานทางการศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี จึงเป็นที่น่าเชื่อถือได้ว่าแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความตรงเชิงเนื้อหา และโครงสร้าง ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้นำแนวคิดวงจรคุณภาพเดมมิ่งมาใช้เป็นกระบวนการในแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่ง วรภัทร์ ภู่เจริญ (2543 : 20) กล่าวไว้ว่า วงจรคุณภาพเดมมิ่งเป็นระบบและกระบวนการที่เป็นแบบวงจร PDCA เป็นระบบการบริหารที่มีคุณภาพและใช้กันอย่างแพร่หลายระบบหนึ่งซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบหรือการประเมิน (Check) และการนำผลการประเมินย้อนกลับไปปรับปรุงแก้ไข (Action) กระบวนทำงานตามวงจรนี้จะมีการตรวจสอบควบคู่ไปกับการทำงาน ทำให้เกิดการปรับปรุงการทำงานตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง กระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA มาใช้ในการพัฒนาโรงเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณาภรณ์ สีมาวงค์ (2560 : 208) เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร ที่มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การดำเนินงาน 3) การตรวจสอบและประเมินผล และ 4) การพัฒนาและปรับปรุง

2. แนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ทั้ง 4 ขั้นตอน 41 รายการปฏิบัติ มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ มากกว่า 3.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก แนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ ได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวงจรคุณภาพเดมมิ่ง และการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ เป็นการดำเนินงานโดยแต่งตั้งคณะปฏิบัติงาน เพื่อกำหนดขอบเขตของงานให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของงาน เลือกแนวทางการปฏิบัติ กำหนดแผน และแจ้งคณะปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นดำเนินการ เป็นการดำเนินงานโดยการลงมือปฏิบัติตามแผนและการเตรียมการที่กำหนดไว้ ตามบริบทของงาน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดการดำเนินงาน ด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ไว้ 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ องค์ประกอบที่ 2 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน องค์ประกอบที่ 3 การจัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ องค์ประกอบที่ 4 การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 69) ; ศักดิ์สกล จันแสน (2558 : 7) ; ชมัยพร รัตนพรหม (2558, หน้า 4) ขั้นตอนที่ 3 ขั้นประเมินผล เป็นการดำเนินงานโดยตรวจสอบดูว่างานที่ได้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ เปรียบเทียบกับเป้าหมาย ตรวจสอบดูว่าค่าที่วัดได้ และผลการทดสอบตรงตามมาตรฐานหรือไม่ และ การรายงานจะเสนอผลการประเมิน และขั้นตอนที่ 4 ขั้นปรับปรุงแก้ไข เป็นการดำเนินงานโดยนำข้อมูลจากขั้นการประเมินผลมาปรับปรุงแก้ไข แล้วดำเนินการให้เหมาะสมต่อไป และเมื่อพิจารณาถึงขั้นตอนที่มี ค่าเฉลี่ยความเหมาะสม และความเป็นไปได้ สูงสุด คือ ขั้นประเมินผล ทั้งนี้เนื่องมาจากสถานศึกษาแต่ละแห่งมีเครื่องมือวัดและประเมินผลอยู่แล้ว และมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เมื่อมีการเสนอแนวทาง การดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จึงทำให้เห็นกระบวนการที่ชัดเจนขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สถานศึกษาควรนำแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษาของตน โดยดำเนินการตามขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขั้นเตรียมการ ผู้อำนวยการโรงเรียนควรแจ้งแผนปฏิบัติการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปยังคณะครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ได้รับทราบอย่างทั่วถึง โดยแจ้งผ่านวาระการประชุมต่าง ๆ เช่น การประชุมผู้ปกครอง เป็นต้น

1.2 ขั้นดำเนินการ ครูประจำชั้นควรประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยดำเนินการตามแผนการจัดกิจกรรม แล้วรวบรวมผลการประเมินที่ได้นำไปสรุปเมื่อสิ้นภาคเรียน

1.3 ขั้นประเมินผล ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นควรแจ้งผลการประเมินต่อผู้เรียนและผู้ปกครองนักเรียนโดยจัดทำแบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นเอกสารรายงานพัฒนาการ ด้านคุณลักษณะของนักเรียนเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่โรงเรียนกำหนดขึ้น

1.4 ขั้นปรับปรุงแก้ไข ครูวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระ และครูผู้สอนควรนำผลการประเมินไปปรับปรุงการสอนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ โดยคณะครูควรจัดการประชุมร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงผลที่ได้จากการนำแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ไปใช้

2.2 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551**. กรุงเทพฯ :

ผู้แต่ง.

_____. (2552). **แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.

เกศรี ไชยเผือก. (2562). ผู้อำนวยการ. โรงเรียนจุฬาราษฎร์วิทยา. สัมภาษณ์.

คณาภรณ์ สีมาวงค์. (2560, มกราคม - มิถุนายน). รูปแบบการบริหารจัดการการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร. **วารสารการบริหารปกครอง**, 6 (1), 207 - 244.

ชมัยพร รัตนพรหม. (2558). **แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. ชุมพร : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS**. กรุงเทพฯ : บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.

วรภัทร์ ภู่เจริญ. (2543). **แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา : เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก**. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา.

ศักดิ์สกล จันแสน. (2558). **แนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนท่าตะโก 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. (2561). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562**. พระนครศรีอยุธยา : ผู้แต่ง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). **แนวทางการพัฒนา การวัด และประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.

สุรัชนา มีใย. (2562). ผู้อำนวยการ. โรงเรียนวัดโสภณเจติการาม. สัมภาษณ์.

การพัฒนาทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียน

ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองลำตะคอง 1 จังหวัดนครราชสีมา
Development of Writing Skills on Science Laboratory Reports for Mathayomsuksa 1 Students of NikomsangtonengLamtakhong 1 School, Nakhon Ratchasima Province

ศมนกานต์ คำมูล[1], นาตยา ปิลันธนานนท์[2], ศิริรัตน์ ศรีสอาด[3]
Samonkan Kammoon[1], Nataya Pilanthananond[2], SiriratSrisa-ard[3]
สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Author for Correspondence: Email: samonkankm@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองลำตะคอง1 จังหวัดนครราชสีมา 2) ศึกษาผลการใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองลำตะคอง1 จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นปีการศึกษา2561 จำนวน 22 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

ผลการศึกษาพบว่า 1) ชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมีผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณามีค่ามากกว่า 0.50 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 2) นักเรียนทุกคนที่ได้รับการฝึกด้วยชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์สามารถเขียนรายงานปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ผ่านตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนด 3) หลังจากใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ พบว่านักเรียนสามารถตอบแบบประเมินความรู้ความเข้าใจได้ผ่านทุกคนและ4) นักเรียนมีความพึงพอใจมากต่อชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์

คำสำคัญ: ทักษะการเขียน, การเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์
Received: 30/06/62, **Revised:** 11/07/62, **Accepted:** 18/06/62

Abstract

This study aimed to: 1) develop writing skills kit on science laboratory reports for mathayomsuksa1 students of Nikomsangtoneng Lamtakhong1 School, Nakhon Ratchasima Province, and 2) study the effect of using it. The sample were 22 students of academic year 2018 selected by purposive sampling.

The results of the study were found that: 1) the constructed scientific practice of writing skills kit has the results of the IOC greater than 0.50, 2) the consistent with the criteria. All of students who have been trained with the scientific practice writing skills kit can write a scientific reports through the criteria of a given evaluation, 3) after using the scientific practice writing skills kit, and 4) all of students can pass the knowledge assessment and the students are very satisfied with the scientific practice writing skills kit.

Keywords: Writing Skills, Writing Science Laboratory Reports

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการเรียนการสอนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 ในมาตรา 22 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนา ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ซึ่งในกระบวนการการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์นั้น ภพ เลาหไพบูลย์ (2552:14) ได้กล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไว้ว่าการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์นักวิทยาศาสตร์จะใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับความสามารถและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพราะทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เกิดจากการค้นคว้าทดลองซึ่งผู้ทดลองมีโอกาสฝึกฝนทั้งด้านการปฏิบัติและพัฒนาด้านการคิดอย่างมีระบบซึ่งสอดคล้องกับ วรรณทิพา รอดแรงค้า (2544 ก: บทนำ) ที่มีความเห็นเกี่ยวกับประเด็นเดียวกันว่าจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ควรเน้นให้นักเรียนได้รู้จักและใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ต่างๆและการได้มาซึ่งทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่นอกเหนือไปจากสาระความรู้ถือว่าเป็นคุณค่าสูงสุดของการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพราะไม่เพียงแต่นักเรียนจะใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจในสาระความรู้เท่านั้นนักเรียนยังใช้ทักษะดังกล่าวเพื่อแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นภายนอกห้องเรียนอีกด้วย

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาหลายท่านเช่น สมจิต รัตนฤาทัย (2539 อ้างถึงใน จันทร์จิรา

พีระวงศ์, 2553 : 2) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนรู้จากของจริง หรือจากการศึกษาทดลอง ค้นคว้าด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถคิด ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง การเรียนวิทยาศาสตร์แนวใหม่ควรมุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการสืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง มุ่งให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้การปฏิบัติเพื่อเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง หรือคิดค้นหาความรู้ด้วยการคาดคะเนคำตอบ หรือสมมติฐานด้วยตนเอง โดยใช้การทดลองเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน นักเรียนได้ลงมือทำการทดลองด้วยตนเอง เป็นผู้วางแผน เตรียมอุปกรณ์ ดำเนินการทดลอง สังเกต บันทึกผล และ การทดลองจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดของวิทยาศาสตร์ที่จะส่งผลให้มีทักษะกระบวนการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น การใช้เทคนิคในการปฏิบัติการทดลองควรจะได้รับการเอาใจใส่เป็นพิเศษ

อย่างไรก็ตาม จากการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา วิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองลำตะคอง 1 จังหวัดนครราชสีมา พบว่านักเรียนสามารถทำปฏิบัติการทดลองตามขั้นตอนการทดลองได้ แต่ยังขาดทักษะในการเขียนรายงานปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ จากการตรวจชิ้นงานและผลงานของนักเรียน ผลที่ได้ยังไม่น่าพอใจ ซึ่งการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนมีความสำคัญมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน เพราะการเขียนบันทึกทำให้มีหลักฐานที่ประจักษ์ชัดเจน โดยศรีวดี ปิ่นทอง (2553:3) และถวัลย์ มาศจรัส (2545:2) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการเขียน ว่าการที่จะเขียนเพื่อสื่อความหมายให้ผู้อ่านเข้าใจได้จำเป็นอย่างยิ่ง ที่ผู้เขียนจะต้องรู้จักลักษณะของภาษาและวิธีเขียน ซึ่งการที่จะให้ผู้อ่านรับสารเกิดความเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารอย่างถูกต้องแล้ว ผู้เขียนจะต้องจัดระเบียบความคิดมาอย่างเป็นระบบรู้จักเลือกใช้ถ้อยคำในการเขียนได้อย่างถูกต้องชัดเจน เพื่อให้การเขียนนั้นสามารถเป็นสื่อในการถ่ายทอดความคิดของผู้เขียนไปยังผู้อ่านได้อย่างมีประสิทธิผล ดังนั้นการเขียนจึงนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับสุปราณี สิทธิไพโรจน์สกุล (2551: 6) ได้กล่าวถึงการเขียนบันทึกข้อมูล ในการปฏิบัติการทดลอง ไว้ว่า ในการทำการทดลอง ผู้ทดลองจะต้องเขียนบันทึกข้อมูลที่ได้จากการทดลองอย่างดี ถูกต้อง และเชื่อถือได้ ลงในรายงานการทดลอง การบันทึกข้อมูลที่ได้จากการทดลองถือเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ในการทำการทดลองวิทยาศาสตร์ เพราะจะใช้เป็นข้อมูลอ้างอิง และเป็นสิ่งที่ทำให้ผลการทดลองเป็นที่น่าเชื่อถือ ผู้อื่นมาอ่านรายงานก็สามารถเข้าใจ ในผลการทดลองที่ผู้ทำการทดลองรายงานได้ นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาต่างประเทศ เช่น Dybowski (2013: 2) ได้กล่าวถึงการเขียนรายงานปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ว่า เป็นการจัดกระทำข้อมูล รวมไปถึงการวิเคราะห์ และจัดรูปแบบการนำเสนอข้อมูลที่ดีที่สุดสำหรับผู้อ่าน ที่ไม่ใช่การคัดลอกข้อมูลมาจากหนังสือ เป็นการอธิบายแผนการดำเนินการทดลองและบันทึกการทำงานของผู้ทำการทดลอง

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของปัญหาการเขียนรายงานการทดลองในการทำปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน และสนใจที่จะ พัฒนาทักษะการเขียนรายงานปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 โดยการใช้ชุดฝึกทักษะการเขียน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยหวังว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจที่จะพัฒนาการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองลำตะคอง 1 จังหวัดนครราชสีมาและศึกษาผลจากการใช้ชุดฝึกทักษะนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

1) ประชากรคือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา2561 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองลำตะคอง1 จังหวัดนครราชสีมา

2) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่2 ปีการศึกษา2561 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองลำตะคอง1เนื่องจากนักเรียนยังขาดทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ จำนวน 22 คนโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ด้วยชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยประยุกต์ (applied research) เป็นการวิจัยที่มุ่งเสาะแสวงหาความรู้ และประยุกต์ใช้ความรู้หรือวิทยาการต่าง ๆ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลที่ได้ไปแก้ปัญหาโดยตรง มีการดำเนินการ แบ่ง เป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัย เว็บไซต์ จากทั้งใน และต่างประเทศ และวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากนั้นได้เลือกวิธีการ RERUN ซึ่งย่อมาจาก ทบทวน (Recall), อธิบาย (Explain), ผลที่ได้ (Results), ข้อผิดพลาด (Uncertainties) และความรู้ใหม่(New learning) มี 5 ขั้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 ทบทวน (Recall) : กล่าวซ้ำการทดลองในห้องปฏิบัติการ อธิบายทบทวนถึงงาน

ที่ได้รับมอบหมายในขั้นตอนนี้จะได้เขียนชื่อเรื่องในการทดลองและบอกจุดประสงค์การทดลอง และทบทวนว่าทำอะไรบ้าง

ขั้นที่ 2 อธิบาย (Explain) : อธิบายจุดประสงค์ของการทดลอง ว่ากำลังจะพยายามค้นหาหรือค้นพบอะไร บอกคร่าวๆ ถึงกระบวนการที่ต้องทำเพื่อให้การทดลองประสบความสำเร็จในขั้นตอนนี้จะอธิบายว่าทำการทดลองอย่างไรเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ขั้นที่ 3 ผลที่ได้ (Results) : อธิบายถึงผลที่ได้ ยืนยันว่าผลที่ได้จากการทดลองนั้นสนับสนุนสมมติฐานของเราหรือไม่ในขั้นตอนนี้จะเขียนทบทวนสมมติฐานและผลการทดลอง

ขั้นที่ 4 ข้อผิดพลาด (Uncertainties) : ระบุถึงความไม่แน่นอนและข้อผิดพลาด เช่น อธิบายถึงสภาวะแวดล้อมอื่นที่อยู่นอกเหนือจากการควบคุมที่อาจส่งผลต่อการทดลองในขั้นตอนนี้จะระบุตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นขณะทดลอง

ขั้นที่ 5 ความรู้ใหม่(New learning) : อภิปรายคำถามหรือการค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้นจากการทดลอง ในขั้นตอนนี้จะสรุปข้อค้นพบ คือการสรุปผลการทดลองและขยายความรู้เดิม

RERUN เป็นวิธีการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ รูปแบบหนึ่งซึ่งผู้วิจัยได้สืบค้นจากหนังสือ โดยมีผู้แต่งคือ Page Keely (2008:172-173) และค้นคว้าวิธีการเขียนแบบ RERUN เพิ่มเติมจาก University of Minnesota (2018) และแหล่งข้อมูลอื่นๆ เพื่อนำมาประยุกต์เพื่อสร้างเป็นชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัยได้สร้างชุดฝึกทักษะการเขียนรายงานปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ตามกรอบเนื้อหาที่ได้เลือกมาจากการศึกษา โดยชุดฝึกเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์มีรูปแบบการฝึกเขียน RERUN หลังจากนั้นนำชุดฝึกทักษะการเขียนรายงานปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ที่สร้างขึ้นมานำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง ตลอดจนดูความสอดคล้องเหมาะสมของเนื้อหาและสภาพความเป็นจริง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำหลังจากนั้นนำไปทำการประเมินคุณภาพชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการสอนวิทยาศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเขียน พิจารณาความถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นทดลองใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์

ผู้วิจัยได้นำชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ที่พัฒนาและปรับปรุงแล้วไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองลำตะคอง 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 22 คน โดยใช้เนื้อหา การทดลอง 3 ปฏิบัติการ คือ เรื่องการเกิดฝน เรื่องแรงลัพธ์ และเรื่องการวัดปริมาณแรงเสียดทาน หลังจากทำการทดลองแล้วนักเรียนต้องเขียนรายงานแต่ละปฏิบัติการลงในสมุดโดยศึกษาวิธีการเขียนจากตัวอย่างในชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการซึ่งจะมีตัวอย่างและ

วิธีการเขียนให้นักเรียนได้ฝึกเขียนตาม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลได้แก่

1) แบบประเมินความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และเนื้อหา (IOC)

2) แบบประเมินการเขียนรายงานปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ พร้อมเกณฑ์การให้คะแนน

3) แบบประเมินความรู้ความเข้าใจในการเขียนรายงานปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์

4) แบบสอบถาม ความพึงพอใจโดยการวิเคราะห์ข้อมูลการประมาณค่าหรือระดับความคิดเห็น โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากภาควิชาการศึกษา หาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึง ผู้ทรงคุณวุฒิ ให้พิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของเครื่องมือเพื่อปรับปรุง และแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากนั้น ทำเรื่องถึง สถานศึกษาที่ทำการวิจัยเพื่อประสานงานและขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัย และนำข้อมูลที่ได้จากการตรวจชิ้นงาน แบบประเมินและแบบสอบถาม มาประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานวิจัย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์พบว่าทุกข้อคำถาม มีค่า IOC มากกว่า 0.50 สอดคล้องเหมาะสมสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้ ผลการเขียนรายงานดังตารางที่ 1-3 และผลการประเมินความรู้ความเข้าใจได้ผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 1 ผลการเขียนรายงานปฏิบัติการทดลองครั้งที่ 1 เรื่องการเกิดฝน

ระดับคะแนน	จำนวน	ร้อยละ
ดี (3)	12	54.54
ผ่าน (2)	5	22.73
ปรับปรุง (1)	2	9.09
ไม่ผ่าน (0)	3	13.64
รวม	22	100.00

จากตารางที่ 1 ผลการทดลองครั้งที่ 1 เรื่องการเกิดฝนนักเรียนสามารถเขียนได้ผ่านเกณฑ์

อยู่ในระดับดี จำนวน 12 คน ในระดับผ่าน 5 คน รวม นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 17 คน คิดเป็นร้อยละ 77.27 มีนักเรียนที่ต้องปรับปรุงและเขียนไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 22.73

ตารางที่ 2 ผลการเขียนรายงานปฏิบัติการทดลองครั้งที่ 2 เรื่องการหาขนาดและทิศทางของแรงลัพธ์

ระดับคะแนน	จำนวน	ร้อยละ
ดี (3)	14	63.63
ผ่าน (2)	5	22.73
ปรับปรุง (1)	3	13.64
ไม่ผ่าน(0)	-	-
รวม	**22**	**100.00**

จากตารางที่ 2 ผลการทดลองครั้งที่ 2 เรื่องการหาขนาดและทิศทางของแรงลัพธ์นักเรียนสามารถเขียนได้ผ่านเกณฑ์อยู่ในระดับดี จำนวน 14 คน ในระดับผ่าน 5 คน รวม นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 19 คน คิดเป็นร้อยละ 86.36 มีนักเรียนที่ต้องปรับปรุง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 13.64

ตารางที่ 3 ผลการเขียนรายงานปฏิบัติการการทดลองครั้งที่ 3 เรื่องการวัดขนาดแรงเสียดทาน

ระดับคะแนน	จำนวน	ร้อยละ
ดี (3)	18	81.82
ผ่าน (2)	4	18.18
ปรับปรุง (1)	-	-
ไม่ผ่าน(0)	-	-
รวม	**22**	**100.00**

จากตารางที่ 3 ผลการเขียนรายงานปฏิบัติการการทดลองครั้งที่ 3 เรื่องการวัดขนาดแรงเสียดทาน เขียนได้ผ่านเกณฑ์อยู่ในระดับดี จำนวน 18 คน ในระดับผ่าน 4 คน รวม นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 22 คน ไม่มีนักเรียนที่ต้องปรับปรุงและเขียนไม่ผ่านเกณฑ์

ตารางที่ 4 ผลการประเมินการเขียนอธิบายความรู้เรื่องการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ด้วยวิธี

การ RERUN

ระดับคะแนน	จำนวน	ร้อยละ
ดี (2)	16	72.73
พอใช้ (1)	6	27.27
ไม่ผ่าน (0)	-	-
รวมผ่าน	**22**	**100.00**

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินการเขียนอธิบายความรู้เรื่องการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีการ RERUN พบว่านักเรียน สามารถเขียนวิธีการ RERUN ได้ถูกต้องในระดับดี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 72.73 พอใช้ จำนวน 6 คนคิดเป็นร้อยละ 27.27 และนักเรียนทุกคนสามารถเขียนอธิบายความรู้เรื่องการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีการ RERUN โดยคิดเป็นร้อยละ 100

ผลการประเมินความพึงพอใจด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ พบว่ามีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$)= 4.32 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.32 แปลผลอยู่ในระดับ มาก

จากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่1ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นด้วยวิธีการ RERUN มีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และเนื้อหา เมื่อนำการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไปใช้ พบว่านักเรียนสามารถเขียนรายงานปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ได้ผ่านเกณฑ์ทุกคนและมีทักษะการเขียนที่ดีขึ้นแต่ต้องใช้เวลาในการฝึกอยู่บ้างสำหรับนักเรียนที่เรียนรู้ช้าความพึงพอใจของนักเรียนต่อชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองลำตะคอง1 จังหวัดนครราชสีมามีประเด็นที่ควรอภิปรายผลดังนี้

จากวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่1 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองลำตะคอง 1 จังหวัดนครราชสีมาผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้วิจัยได้พัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีขั้นตอนการเขียนตามวิธีการ RERUN โดยมีตัวอย่างการเขียน 3 ตัวอย่าง ได้แก่ ตัวอย่างที่ 1 การทดลองการเด้งของลูกบอล มีขั้นตอนวิธีการ

ทดลองและการบันทึกผลการ ทดลองอิงกับเนื้อหาสาระวิชาที่เกี่ยวข้องกับแรงและการเคลื่อนที่ในวิชาฟิสิกส์ ในตัวอย่างที่ 2 การเกิดฟองแก๊สของผงฟูจะมีขั้นตอนวิธีการทดลองและการบันทึกผลการทดลองอิงกับเนื้อหาสาระวิชาที่เกี่ยวข้องกับสาร ในวิชาเคมี และตัวอย่างที่ 3 แสงกับการสร้างอาหารของพืช จะมีขั้นตอนวิธีการทดลองและการบันทึกผลการทดลองอิงกับเนื้อหาสาระวิชาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตในวิชาชีววิทยา เพื่อให้นักเรียนได้มีแนวทางในการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ที่หลายหลาย สามารถใช้ฝึกได้ทุกปฏิบัติการในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สอดคล้องกับ กชกร ธิปัตดี (2547:3-4) และชรินทร์ เนืองศรี (2551: 50) ได้สรุปว่า ลักษณะชุดฝึกทักษะที่ดี ว่าควรเป็นชุดฝึกที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนที่เรียนมาแล้ว มีลักษณะเข้าใจง่าย มีคำอธิบายที่ชัดเจน เป็นชุดฝึกที่มีหลายรูปแบบ เหมาะสมกับวัยและความสามารถของนักเรียน สามารถฝึกและศึกษาด้วยตนเอง ประเด็นที่แตกต่างของชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่1ที่พัฒนาขึ้นมา กับแบบฝึกทั่วๆไป คือ มีการใช้ขั้นตอนการฝึกเขียนแบบ RERUN ซึ่งในขั้นตอน U= Uncertainties ความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นขณะทดลองซึ่งอาจทำให้การทดลองคลาดเคลื่อนไม่ตรงกับสมมติฐาน ซึ่งโอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดหรือความไม่แน่นอนในการทำปฏิบัติการนั้นมีไม่มาก เพราะครูไม่ต้องการให้นักเรียนทำการทดลองที่ผิดพลาด แต่ในความเป็นจริง อาจมีการทดลองที่ผิดพลาด เช่นการทำผิดขั้นตอน การลืมควบคุมตัวแปร จนเกิดความคลาดเคลื่อน แต่ในความผิดพลาดของการทดลองนั้นนักเรียนก็ได้ความรู้ใหม่ ซึ่งประเด็นนี้ ในการทดลองต้องยอมให้เกิดความผิดพลาดบ้างแต่ต้องให้นักเรียนตระหนักถึงความปลอดภัยในการทำปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ด้วย

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของไวท์เฮด และ เมอร์ฟี่ (Whitehead David & Murphy Fiona, (2014)) ที่ได้ศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนรายงานปฏิบัติการทางเคมี ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เกรด 12 ในประเทศนิวซีแลนด์ เป้าหมายของการศึกษาคือการเขียนมีผลต่อการเรียนรู้ (writing- to- learn) โดย บทบาทของครูคือการสร้างตัวอย่างในการเขียนรายงานปฏิบัติการ ออกแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมนักเรียนให้เขียนรายงานปฏิบัติการทำเครื่องหมายการให้คะแนนที่ชัดเจน โดยให้นักเรียนเขียนเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับปฏิบัติการทางเคมีโดยที่ครูผู้สอนให้คำแนะนำ ผลการศึกษาพบว่าการเขียนรายงานปฏิบัติการ ช่วยให้เกิดความเข้าใจเชิงบวกแก่นักเรียนเกี่ยวกับปฏิบัติการทางเคมี และส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนสอบที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ สอดคล้องกับพาร์ตัน -เวลช์ (2015) ได้ศึกษาการเรียนโดยใช้ชุดแม่แบบของการเขียนรายงานกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการศึกษา พบว่า แม่แบบของการเขียนรายงานที่มีแบบประเมินและมีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน ช่วยให้เข้าถึงคำตอบของการทำปฏิบัติการได้ง่ายและช่วยประหยัดเวลาในการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการพัฒนาทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1โรงเรียนนิคมสร้างตนเองลำตะคอง1 จังหวัดนครราชสีมาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในประเด็น ต่างๆ ได้แก่

1.1 การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนในสถานศึกษาแต่ละแห่งมีความสามารถแตกต่างกันดังนั้นจึงควรพัฒนาชุดฝึกให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัญหาและครูควรให้ความสำคัญกับการจัดลำดับสิ่งที่จะฝึก โดยเรียงลำดับจากง่ายไปยากเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและอยากเรียน

1.2 ในการนำชุดฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้กับนักเรียนอาจจะไม่สามารถเขียนได้ถูกต้องทุกคนในครั้งแรก แต่เมื่อมีการฝึกฝนบ่อยๆก็จะสามารถเขียนได้ดีขึ้น เพราะทักษะการเขียนเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝน ครูควรแนะนำนักเรียนเป็นรายบุคลโดยเฉพาะนักเรียนที่เรียนรู้ช้าจะเขียนไม่ทันเพื่อนดังนั้นครูผู้สอนต้องหาวิธีการที่หลายหลายให้นักเรียนได้ลงมือเขียนด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียนต่อไปอีกทั้งยังสามารถนำแบบฝึกทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ ต่อยอดในการเขียนอื่นๆได้ด้วย เช่นการเขียนรายงานโครงงานวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาทักษะการเขียนปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ในรูปแบบอื่นที่แตกต่างโดยโดยอาจทำให้อยู่ในรูปอื่นๆเช่น application หรือ form อื่นๆ ที่สามารถทำออนไลน์ได้

2.2 ควรมีงานวิจัยต่อยอดโดยใช้วิธีการหรือเทคนิคอื่นๆ เพิ่มขึ้นมาจากงานวิจัยนี้เกี่ยวกับการพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนรายงานการทดลองของนักเรียน

2.3 ควรมีการติดตามผลการเรียนในชั้นเรียนหลังจากการใช้ชุดฝึกแล้ว

บรรณานุกรม:

กชกร ธิปัตดี. (2547). **การเรียนรู้และการพัฒนาการเรียนการสอน**. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, หน้า 3-4.

จันทร์จิรา พีระวงศ์. (2553). **การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่6**. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศึกษาศาสตรม-หาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, หน้า 2.

ชรินทร์ เนืองศรี . (2551**). การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนร้อยกรอง“กาพย์ยานี 11” กลุ่มสาระ**

การเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, หน้า 50.

ถวัลย์ มาศจรัส. (2545). **สารคดีและการเขียนสารคดี.** กรุงเทพฯ: 21 จูรี่, หน้า 2.

บุญชม ศรีสะอาด. (2535). **การวิจัยทางการวัดและประเมินผล**.มหาสารคาม:มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์-วิโรฒ พิษณุโลก.

ภพ เลาหไพบูลย์. (2552). **แนวการสอนวิทยาศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, หน้า 14.

วรรณทิพา รอดแรงค้า. (2544). **การสอนวิทยาศาสตร์ที่เน้นทักษะกระบวนการ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ, หน้า ก: บทนำ.

ศรีวดี ปิ่นทอง. (2553). **การพัฒนาแนวทางการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องปรากฏการณ์ของโลกและเทคโนโลยีอวกาศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, หน้า 3.

สุปราณี สิทธิไพโรจน์สกุล. (2551). **รู้ใช้...รู้เทคนิคในห้องปฏิบัติการ.** ปทุมธานี: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, หน้า 6.

Paton, C.-Walsh. (2015). Can Report Templates Aid Student Learning in Undergraduate Chemistry Laboratory Classes?. **Journal of University Teaching & Learning Practice**, Volume 12, Issue 2. from http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1072398.pdf, Retrieved June, 02, 2017, p.11.

Dybowski, C. (2013). **An Example Report**. , from https://www.samplestemplates.org/wp-content/uploads/2015/04/lab-report-example-.pdf , Retrieved June, 02, 2017. p.2.

Keeley, P. (2008) **Science Formative Assessment: 75 Practical Strategies for Linking Assessment, Instruction, and Learning** (Thousand Oaks, CA: Corwin Press), from http://www.m5zn.com/newuploads/2015/11/17/pdf/94c3ed79f5625ee.pdf, Retrieved October, 02, 2017, pp.172-173.

Whitehead, D. & Murphy, F. (2014). Mind Your Language": High School Students Write Laboratory Reports. **Journal of Adolescent & Adult Literacy**,Volume 57,Issue 6. from http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/jaal.272/abstract, Retrieved June, 02, 2017.

The Architect Design of Buddhist Education Organization

นายอรรณพ ตาคะนานันท์[1], ดร.สมิทธิ ดารากร ณ อยุธยา[2]
Unnop Takananan[1], Dr. Smitti Darakorn Na Ayuthaya[2]
คณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ (ภาคพิเศษ) มหาวิทยาลัยมหิดล
Author for correspondence: Email: unnop.ta@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ กำหนดกรอบแนวทางในการพัฒนาสถาปัตยกรรมองค์กรที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ฉะนั้นสถานศึกษาจึงควรมีการวางโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ดีเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ การให้บริการด้านการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยนี้จึ้งได้นำแนวคิดของการออกแบบสถาปัตยกรรมองค์กรมาเป็นแนวทางในการออกแบบ จัดทำสถาปัตยกรรมทางธุรกิจ สารสนเทศ และเทคโนโลยี เพื่อให้มั่นใจได้ว่าสารสนเทศของมหาวิทยาลัยจะมีความสอดคล้องกับนโยบาย ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย รวมถึงสนับสนุนให้การบริหารงานของมหาวิทยาลัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัย โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานภาครัฐด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา จำนวน 36 รูป/คน ประกอบด้วยผู้บริหารระดับสูง จำนวน 14 รูป/คน ผู้บริหารระดับต้น จำนวน 21 รูป/คน และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานภาครัฐด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา 1 คน ผลจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) พบว่า ผู้บริหารให้การยอมรับและพึงพอใจต่อสถาปัตยกรรมองค์กรนี้ และสนับสนุนให้มีการนำไปประยุกต์ใช้จริง

คำสำคัญ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, สถาปัตยกรรมองค์กร, สถาปัตยกรรมทางธุรกิจ, สถาปัตยกรรมสารสนเทศ, สถาปัตยกรรมเทคโนโลยี
Received: 07/07/62, **Revised:**20/07/62, **Accepted:** 28/07/62

Abstract

This research aimed to establish a framework for the development of Enterprise architecture that was suitable for Mahamakut Buddhist University. Education is important to national development, Therefore, educational institutions should have a good infrastructure for management. The provision of educational services is effective. This research brought the concept of the design of the enterprise architecture used to guide the design. Created a business information systems and technology architecture to ensure that the information of the university was consistent with the policy requirements related to the university, Including supporting the administration of the university to be effective. The researcher used in-depth interviews research tool by interviewing from executives of Mahamakut Buddhist University and Information technology specialists of government agencies in educational information technology 36 consisting of 14 executives higher level, 21 executives primary level and 1 specialists of government agencies in educational information technology, The results of content analysis revealed that the most of stakeholders agreed and satisfied the enterprise architecture and expected the enterprise architecture should be implemented in Mahamakut Buddhist University.

Keywords: Enterprise Architecture, Business Architecture, Information Systems Architecture, Mahamakut Buddhist University, Technology Architecture

1. บทนำ

การศึกษานับเป็นปัจจัยสำคัญที่ถูกใช้ในการบริหาร และพัฒนาประเทศ เห็นได้จากการบัญญัติการศึกษาไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. 2560 ได้บัญญัติว่าการศึกษา และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบคุณธรรมและจริยธรรม นั้นเป็นทางแก้ของปัญหาต่างๆ ที่เกิดในประเทศ ทั้งในส่วนของความเท่าเทียมกันในการได้รับการศึกษา และการนับถือศาสนา และเป็นหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องได้รับการศึกษา พร้อมทั้งได้กำหนดให้ตรากฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และให้จัดทำ และดำเนินการตามแผนการศึกษาแห่งชาติ จึงได้ทำการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (ราชกิจจานุเบกษา: 2553) เป็นกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาคนไทยมีความรู้ มีจิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต โดยกระบวนการเรียนรู้ ตามมาตราที่ 7 นอกจากการหาความรู้แล้ว ต้องมุ่งส่งเสริมการ

ทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ทั้งนี้ได้แบ่งระดับการศึกษาออกเป็น 2 ระดับคือการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยในระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาระดับปริญญา เพื่อเป็นการพัฒนา และการเตรียมความพร้อมให้ประชาชนได้มีความรู้ มีจิตใจ สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม ในการทำงานเพื่อพัฒนาประเทศ

ศาสนาคือวัฒนธรรมที่มีมานานและทุกศาสนาล้วนสอนให้ทุกคนเป็นคนดี ซึ่งศาสนาพุทธเป็นศาสนาอเทวนิยม คือเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ ว่าทุกคนสามารถพัฒนาจิตใจ ไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ด้วยความเพียรของตน กล่าวคือ ศาสนาพุทธ สอนให้มนุษย์บันดาลชีวิตของตนเองด้วยผลแห่งการกระทำของตน ตาม กฎแห่งกรรม มิได้มาจากการอ้อนวอนขอจากพระเป็นเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์นอกกาย คือ ให้พึ่งตนเอง พาตนเองออกจากกองทุกข์ มีจุดมุ่งหมายคือการสอนให้มนุษย์หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงในโลกด้วยวิธีการสร้างปัญญา ในการอยู่กับความทุกข์อย่างรู้เท่าทันตามที่เป็นจริง และจากผลการสำรวจข้อมูลโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ:2561 ได้แสดงข้อมูลไว้ว่า มีประชากรของประเทศไทยเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 93.6 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ:2561) พระพุทธศาสนาจึงนับได้ว่าเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ในประเทศนับถือ

ดังนั้นการสนับสนุน ส่งเสริมการศึกษาทางด้านพระพุทธศาสนาซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศนับถือ ควบคู่ไปกับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จะช่วยพัฒนาจิตใจของบัณฑิตให้เป็นคนดี มีศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางแก้ไขปัญหาของประเทศไทยตามวัตถุประสงค์ที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งประเทศไทย

ในประเทศไทยได้มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้น ๒ แห่ง โดยมีมหาวิทยาลัยมหามกุกฏราชวิทยาลัยซึ่งเดิมทีมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเพื่อเป็นสถานศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณร ในวันที่ 1 ตุลาคม พุทธศักราช 2436 (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย) แต่ด้วยบริบททางสังคมในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยจึงต้องปรับเปลี่ยนตาม เป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทางพระพุทธศาสนา โดยมีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทางพระพุทธศาสนาควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเรียนตามหลักสูตรทั่วไปจำนวน 30 หน่วยกิต โดยเพิ่มเติมจากเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 ตามที่ปรากฏในราชกิจจานุเบกษา: 2558 ซึ่งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีการกำหนดพันธกิจในการดำเนินธุรกิจตามมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ.2561 (กระทรวงศึกษาธิการ:2561) กล่าวคือมาตรฐานที่ 1 ด้านผลลัพธ์ผู้เรียนต้องผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาทางสังคม เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีความกล้าหาญทางจริยธรรม มาตรฐานที่ 2 ด้านการวิจัยและนวัตกรรม สถาบันอุดมศึกษามีผลงานวิจัยที่ใช้องค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ตามศักยภาพและอัตลักษณ์ของสภาบันอุดมศึกษา มาตรฐานที่ 3 ด้านการบริการวิชาการ สถาบันอุดมศึกษาต้องให้บริการวิชาการที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทและ

ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน และสังคม ตามระดับความเชี่ยวชาญและอัตลักษณ์ของประเภทสถาบัน มาตรฐานที่ 4 ด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย สถาบันอุดมศึกษามีการจัดการเรียนรู้ การวิจัย หรือการบริการวิชาการซึ่งนำไปสู่การสืบสาน การสร้างความรู้ ความเข้าใจศิลปวัฒนธรรม การปรับประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม ตามศักยภาพและอัตลักษณ์ของประเภทสภาบัน มาตรฐานที่ 5 ด้านการบริหารจัดการ มีการจัดหลักสูตรเน้นการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้มีลักษณะอันพึงประสงค์ ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา

จากมาตรฐานการอุดมศึกษา ทุกมาตรฐานมีรากฐานสำคัญ คือ การบริหารจัดการภายในองค์กร ซึ่งในบริบทของการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางที่มีพระพุทธศาสนา มีหลักเกณฑ์อ้างอิงในการดำเนินการ ในมุมมองของวัฒนธรรมทางศาสนา กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อกำหนดทางศาสนาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินการ การบริหารงานภายในมหาวิทยาลัย ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการทับซ้อน ขัดแย้ง ในด้านกระบวนการทำงาน จนอาจส่งผลกระทบต่อระบบบริหารการจัดการการศึกษา รวมถึงไม่สามารถทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน (Cross function) ได้ ทั้งในระดับหน่วยงาน สถาบัน กลุ่มสถาบัน หรือระหว่างหน่วยงานภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง ฉะนั้น การบริหารกิจการภายในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ภายใต้การนำวัฒนธรรมทางศาสนา กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อกำหนด คุณธรรมและจริยธรรม มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานด้านการจัดการศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้กับบัณฑิตที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับนโยบายชาติ

ในปัจจุบันได้มีการนำเอาแนวความคิดของ สถาปัตยกรรมองค์กรมาช่วยในการจัดการปัญหาความซ้ำซ้อนภายในองค์กร (Session R, 2007) ซึ่งช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุนโดยเฉพาะงบประมาณในการพัฒนา และบำรุงรักษาระบบสารสนเทศ กล่าวคือสถาปัตยกรรมองค์กร เป็นเครื่องมือในการเพิ่มมูลค่าให้กับกิจกรรม กระบวนการทางธุรกิจ (Business Architecture) เพื่อสนับสนุนมาตรฐานการอุดมศึกษาของประเทศทั้ง 5 มาตรฐาน ทำให้สถาบันมีสถาปัตยกรรมสารสนเทศ (Informations System Architecture) ที่เป็นระบบ มีภาพชัดเจน รองรับการเปลี่ยนแปลง เช่นความต้องการด้านสารสนเทศ ส่วนงาน หรือบริการใหม่ที่จะเกิดขึ้นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง การปรับปรุงมาตรฐานข้อมูล (Data Catalog) ให้มีการจัดลำดับชั้นของข้อมูล ข้อมูลมีความถูกต้อง สมบูรณ์ ทันต่อความต้องการใช้งาน ช่วยเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยผ่านการพัฒนาระบบที่เหมาะสมต่อความต้องการใช้งานขององค์กร นอกจากนี้ยังสามารถยังช่วยลดต้นทุนด้านเทคโนโลยี (Technology Architecture) โดยผ่านการให้บริการจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และ TOGAF (The Open Group Enterprise Architecture Framework:2009) เป็นขั้นตอน วิธีในการพัฒนาสถาปัตยกรรมองค์กรที่ใช้กันแพร่หลายในองค์กรระดับโลก สามารถใช้เป็นเครื่องมือที่

จะช่วยให้เห็นภาพรวมของระบบต่างๆ เพื่อกำหนดแนวทางการบูรณาการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้สอดคล้องกับภารกิจของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การกำหนดโจทย์ภารกิจในมุมมองของ Business Architecture เพื่อออกแบบประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ให้เชื่อมโยงกับการดำเนินงานได้อย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ โดย Enterprise Architecture เป็นพิมพ์เขียวเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนกระบวนการทางพันธกิจขององค์กร เพื่อตอบสนองวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ขององค์กร ทำให้ทุกกิจกรรมขับเคลื่อนไปข้างหน้าในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน TOGAF (The Open Group Enterprise Architecture Framework:2009)

ดังนั้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงต้องการศึกษา และทำการออกแบบสถาปัตยกรรมองค์กร และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัย และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ในการสรุปผลการวิจัย เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาปรับปรุงและแก้ไขแผนกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้สถาปัตยกรรมองค์กรที่ได้ออกแบบในงานวิจัยเป็นแนวทางในการปรับปรุงแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องตามนโยบาย ข้อกำหนดของมหาวิทยาลัย และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจของมหาวิทยาลัย และนำผลการวิจัยที่ได้ ไปปรับปรุงแผนกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัย ให้เป็นไปตามแนวทางของสถาปัตยกรรมองค์กรที่ได้ออกแบบในงานวิจัยนี้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งในมุมมองทางธุรกิจ งบประมาณ และเทคโนโลยีที่ใช้ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อออกแบบ และกำหนดกรอบแนวทางดำเนินการในการพัฒนามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการออกแบบสถาปัตยกรรมองค์กรที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบ กำหนดกรอบแนวทางดำเนินการในการพัมนามหาวิทยาลัย ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ กรณีศึกษาเฉพาะมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ออกแบบวิธีการ ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลประวัติ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากเว็บไซต์ข้องมหาวิทยาลัย รวมทั้งแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสถาปัตยกรรมองค์ในสถาบันอุดมศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรมองค์กร

2. การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) โดยวิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานภาครัฐด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา จำนวน 36 รูป/คน ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารระดับสูง จำนวน 14 รูป/คน
2. ผู้บริหารระดับต้น จำนวน 21 รูป/คน
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานภาครัฐด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา 1 คน

โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกจากผู้บริหารที่มีผลกระทบด้านต่างๆของมหาวิทยาลัย ด้านบริหาร ด้านวิชาการ ด้านแผนและงบประมาณ ด้านการพัฒนานักศึกษา ด้านกิจการคณะสงฆ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา รวมถึงกฎเกณฑ์ ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของมหาวิทยาลัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ครอบคลุมในประเด็นด้านการบริหารงานภายในมหาวิทยาลัยด้านต่างๆ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้วิจัยจึงได้ทำการค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อมูลด้านเอกสาร ผู้วิจัยได้ค้นคว้าทาง internet จาก website ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประวัติมหาวิทยาลัย) และแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสถาปัจยกรรมองค์กรในสถาบันอุดมศึกษา

การสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการสัมภาษณ์ 2 ระดับ คือ 1) การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ คือการสัมภาษณ์ การนัดแนะ เวลา สถานที่แน่นอนไว้ก่อน 2) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ คือ การสัมภาษณ์โดยการพบปะโดยส่วนตัว

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

1. กำหนดประเด็นคำถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยผู้วิจัยได้เตรียมแนวคำถามการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่น และความต่อเนื่องในระหว่างการสัมภาษณ์ ใช้ลักษณะของคำถามปลายเปิด โดยกำหนดและเรียงลำดับหัวข้อคำถาม เพื่อให้การสัมภาษณ์ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นไปตามขั้นตอนของการออกแบบสถาปัตยกรรมองค์กร โดยการสัมภาษณ์เป็นเจาะลึกหรือแบบมีจุดสนใจ โดยเน้นไปที่มุมมองที่สอดคล้องกับตำแหน่งบริหารงานของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละท่าน เพื่อนำไปสู่ข้อมูลในมิติต่างๆ ตรงตามความต้องการของวัตถุประสงค์การวิจัย

2. ใช้การจดบันทึก ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อป้องกันการลืม การตั้งสมมุติฐานชั่วคราวจากการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างการสัมภาษณ์ ช่วยให้สามารถเรียบเรียงความคิดในการวางแผนเพื่อปรับปรุงต่อไป

3. ขั้นตอนการดำเนินงาน มี 3 ขั้นตอนดังนี้

3.1 การสร้างเครื่องมือ ใช้บทบาท หน้าที่ ตามตำแหน่งบริหารงานในมหาวิทยาลัยมาเป็นข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ซึ่งเครื่องมือผ่านการตรวจสอบเชิงเนื้อหา (content varidity) จากผู้เชี่ยวชาญ

3.2 สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามแนวทาง ประเด็นที่ได้กำหนดไว้เพื่อให้ได้มุมมองความคิดเห็นจากผู้บริหารตามสถาปัตยกรรมองค์กรที่ได้ออกแบบไว้

3.3 การวิเคราห์ข้อมูล ใช้ (content analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแยกแยะแจกแจงเนื้อหา ประเด็น มุมมองของผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้หลักการนฤมิตนิยม (constructionism) โดยให้ความสำคัญกับข้อมูลที่สรุปมาแล้ว ซึ่งเป็นเนื้อหาที่สำคัญ โดยจำแนกตามบทบาทหน้าที่บริหารงาน ในแต่ละด้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร(Documentary Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสถาปัตยกรรมองค์กร โดยได้ทำการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เนต (Internet)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

2.1 ผู้วิจัยได้กำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants)

2.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการจดบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2.3 ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)แล้วนำมาวิเคราะห์พร้อมทั้งแยกแยะจับประเด็น อีกทั้งตัดคำพูดที่ไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไป เพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็น

ไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิเคราะห์และการตรวจสอบข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการเชิงคุณภาพ โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์ข้อมูล (content analysis) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลใช้แนวคำถามซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดในการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเอกสารและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกได้เพียงพอต่อการศึกษาตามวัตถุประสงค์แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้น โดยนำมาจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบตามเค้าโครงเรื่อง จากนั้นได้สรุปออกมา เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และหาข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป หลังจากนั้นมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์โดยการสัมภาษณ์ซ้ำในบางประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลมากขึ้น และทำการวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้งหนึ่งซึ่งให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงมากขึ้น และผู้วิจัยได้ใช้การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลต่กผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 2 กลุ่ม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้บริหารของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่มีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงานของมหาวิทยาลัย และมีมุมมองต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยในด้านต่างๆ รวมถึงความต้องการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานภาครัฐด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในกฎเกณฑ์ ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเทคโนโลยีในปัจจุบันที่หน่วยงานภาครัฐมีให้บริการ หากข้อมูลของทั้ง 2 กลุ่มนี้ตรง หรือสอดคล้องกันก็หมายความว่า ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศึกษาเครื่องมือสำหรับการสร้างสถาปัตยกรรมองค์กร ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสถาปัตยกรรมองค์กร และที่ประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา วิเคราะห์และสรุป จากนั้นทำการนำผลการศึกษามาออกแบบสถาปัตยกรรมองค์กร และประเมินสถาปัตยกรรมที่ออกแบบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานภาครัฐ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา

4.1 สภาพการณ์ปัจจุบันของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา ที่พัฒนามาจากการเป็นวิทยาลัยที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อเป็นที่เล่าเรียนศึกษาพระปริยัติธรรมของภิกษุสามเณร ซึ่งต่อมาได้มีการจัดตั้งเป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา เป็นการขยายโอกาสทางการศึกษา

ทั้งพระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป เพื่อขยายฐานการศึกษาทั้งความรู้ทางพระพุทธศาสนาและความรู้อื่นๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม พร้อมทั้งได้ขยายฐานการศึกษาจากส่วนกลางออกสู่ส่วนภูมิภาค โดยจัดตั้งเป็นวิทยาเขต 7 แห่ง และวิทยาลัย 1 แห่ง และได้ขยายจำนวนวิทยาลัยเพิ่มเติมในภายหลังอีก 2 แห่ง รวมเป็น 3 แห่ง ในปัจจุบัน และพร้อมกันนี้ได้ขยายระดับการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาเพิ่มขึ้น ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนามาเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐในปี พ.ศ. 2540 และบริหารงานภายใต้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 โดยมีกรอบการดำเนินงาน 4 ด้าน คือ การศึกษา การวิจัย การส่งเสริมและบริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ รวมทั้งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้เปิดสอนตามหลักสูตรสาขาวิชาต่างๆ ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก มีคณะวิชา 5 คณะ คือ บัณฑิตวิทยาลัย คณะศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีปรัชญา “ความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา” และมีวิสัยทัศน์ “เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตบัณฑิตซึ่งมีความเป็นเลิศแนวพระพุทธศาสนาระดับนานาชาติ” พันธกิจ “ให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมและให้บริการวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ รวมทั้งทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม”

ในด้านของโครงสร้างองค์กรได้มีการแบ่งส่วนงานหลักไว้ 10 ส่วนงานดังนี้ 1) สภามหาวิทยาลัย 2) สภาวิชาการ 3) สำนักงานอธิการบดี 4) สำนักงานวิทยาเขต 5) บัณฑิตวิทยาลัย 6) คณะ 7) สถาบัน 8) สำนัก 9) ศูนย์ 10) วิทยาลัย และมีส่วนงานย่อย ลงไปตามลำดับ

ปัญหาที่พบในมุมมอง **ด้านสถาปัตยกรรมทางธุรกิจ** เป็นเรื่องของกระบวนงานภายในของแต่ละหน่วยงานที่แตกต่างกัน ทั้งที่มีเป้าหมายเดียวกัน อีกทั้งยังไม่ได้ดำเนินการตามมาตรการที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกำหนดในบางมาตรการ เช่นการอำนวยความสะดวกในการอนุญาต ตามที่ปรากฏในราชกิจจานุเบกษา.2558

สถาปัตยกรรมด้านสารสนเทศ แบ่งออกเป็น 2 สถาปัตยกรรมคือ

สถาปัตยกรรมข้อมูล แต่ละส่วนงานต่างเก็บข้อมูลในรูปแบบที่หลากหลายในกรณีที่เป็นข้อมูลเดียวกัน มีวิธีการเก็บข้อมูล และจำนวนข้อมูลที่เรียกเก็บแตกต่างกัน

สถาปัตยกรรมแอปพลิเคชั่น พบว่ามีการใช้แอปพลิเคชั่นด้านงานทะเบียนนักศึกษา งานวิเคราะห์งานบุคคล งานห้องสมุด เป็นต้น แต่ยังขาดการเชื่อมต่อของข้อมูลที่สมบูรณ์ กล่าวคือบางแอปพลิเคชั่นยังไม่สามารถเรียกใช้ข้อมูลจากแอฟพลิเคชั่นที่เรียกเก็บข้อมูลได้ หรือในกรณีที่สามารถเชื่อมต่อได้ก็เป็นการเรียกใช้ที่ยังไม่ครบงานในระบบเช่น ไม่สามารถเชื่อมโยงรายชื่ออาจารย์จากระบบบริหารงานบุคคลเข้าสู่ระบบงานทะเบียนนักศึกษา และไม่สามารถเชื่อมข้อมูลประจำตัวนักศึกษาเข้ากับระบบบริหารทรัพยากรห้องสมุดได้ เป็นต้น

สถาปัตยกรรมด้านเทคโนโลยี มีการใช้โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ให้บริการจากหน่วยงานภาครัฐต้นสังกัด แต่ยังไม่ครบทุกบริการที่ภาครัฐมีให้ และแต่ละหน่วยงานมีการดำเนินการด้านเทคโนโลยีเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการใช้งาน โดยมีเงื่อนไขด้านงบประมาณเป็นตัวควบคุมจึงทำให้การพัฒนาไม่สอดคล้องกันในภาพรวม

3.2 เครื่องมือสำหรับการสร้างสถาปัตยกรรมองค์กร TOGAF (The Open Group Architecture Framework)

การจัดทำสถาปัตยกรรมองค์กรโดยกรอบการทำงาน (Framework) ของ TOGAF อธิบายขั้นตอนวิธีเพื่อการพัฒนาสถาปัตยกรรมไว้ 9 ระยะดังรูป

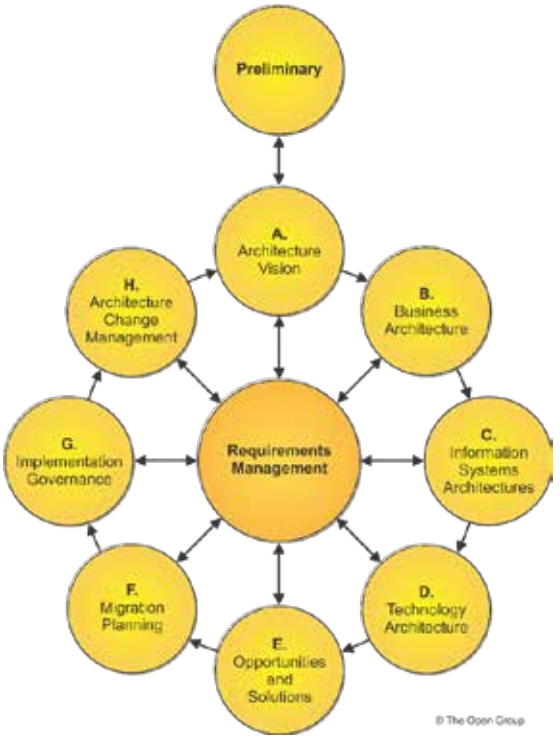

รูปที่ 2 ขั้นตอนการพัฒนาสถาปัตยกรรมองค์กรของ TOGAF

ขั้นจัดเตรียม (Preliminary)

เป็นการรวบรวม ศึกษาบริบท ขององค์กรและส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทั้งหมด ทั้งในส่วนของภายในองค์กรเอง และภายนอกองค์กร กำหนดกรอบการจัดการองค์กร แนวทาง และคุณลักษณะของสถาปัตยกรรมองค์กรที่ควรจะเป็น

วิสัยทัศน์ด้านสถาปัตยกรรม (Architecture Vision)

เป็นระยะ A (Phase A) ของขั้นตอนการพัฒนาสถาปัตยกรรมองค์กร ซึ่งจะให้ทำการทบทวนปัญหา เป้าหมาย พันธกิจ กลยุทธ์องค์กร โดยให้ทบทวนในมุมองด้านธุรกิจ ข้อมูล แอปพลิเคชั่น และเทคโนโลยี จากนั้นให้ทำการกำหนดขอบเขตการออกแบบแผนภาพแนวคิดของสถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมทางธุรกิจ (Business Architecture)

ระยะ B (Phase B) เป็นการทำความเข้าใจ อธิบายสถาปัตยกรรมทางธุรกิจในปัจจุบัน (As-Is) พร้อมกับออกแบบสถาปัตยกรรมที่ต้องการ (To-Be) ที่สอดคล้องตามแผนภาพแนวคิดของสถาปัตยกรรมที่ได้ออกแบบไว้ สิ่งที่ได้จากระยะนี้คือ แผนภาพความสัมพันธ์ของกระบวนการทางธุรกิจ ผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบในทุกๆ มิติ

สถาปัตยกรรมด้านสารสนเทศ (Information Systems Architectures)

ระยะ C (Phase C) ในระยะของการปฏิบัตินี้ได้มีการแบ่งสถาปัตยกรรมออกเป็นสถาปัตยกรรมย่อย คือ สถาปัตยกรรมข้อมูล (Data Acrhitecture) และ สถาปัตยกรรมของแอปพลิเคชั่น (Application Architecture) โดยจะต้องทำการศึกษาส่วนของข้อมูล (Data) ที่เกี่ยวข้องว่าประกอบด้วยข้อมูลใดบ้าง มีการสร้าง จัดเก็บ การรายงาน และมีการส่งต่อระหว่างกระบวนการอย่างไรบ้าง ในส่วนของ แอปพลิเคชั่น (Application) ศึกษารวบรวมว่ามีแอปพลิเคชั่นใดบ้างที่เกี่ยวข้อง และแต่ละแอปพลิเคชั่นส่งต่อข้อมูลอะไรต่อกันและกันบ้าง จึงจะสามารถสร้างแบบสถาปัตยกรรมปัจจุบัน (Baseline) และสถาปัตยกรรมที่ต้องการ (Target) ได้ต่อไป

ระยะ D (Technology Architecture)

เป็นส่วนที่อธิบายในรายละเอียดของโครงสร้างทางเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องตามแนวคิดของสถาปัตยกรรมองค์กรที่ได้ออกแบบไว้

ระยะ E (Opportunities and Solutions)

เป็นขั้นตอนการวางแผน กำหนดแนวทางในการนำสถาปัตยกรรมองค์กรที่ได้ออกแบบไว้สำหรับประยุกต์ใช้งานจริง โดยใช้ผลการวิเคราะความแตกต่างระหว่างสถาปัตยกรรมปัจจุบัน (Baseline) และสถาปัตยกรรมที่ได้รับการออกแบบไว้ (Target) ทั้ง สถาปัตยกรรมทางธุรกิจ สารสนเทศ เทคโนโลยี ที่ผ่านมาจากขั้นตอนก่อน

ระยะ F (Migration Planning)

ทำการกำหนดแผนและแนวทางในการปรับเปลี่ยนจากระบบ กระบวนการ ขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบัน ให้เป็นไปตามสถาปัตยกรรมองค์กรที่ได้ออกแบบไว้ โดยจะต้องคำนึงถึงผู้เกี่ยวข้องหลักซึ่งจะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ระยะ G (Implementation Governance)

การสร้างกรอบการบริหารจัดการสถาปัตยกรรมองค์กร เพื่อให้มั่นใจได้ว่าสถาปัตยกรรมที่ได้เป็นไปตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง ความต้องการขององค์กร ที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการออกแบบ

ระยะ H (Architecture Change Management)

กำหนดขั้นตอน วิธีการเพื่อบริหารการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในการปรับเปลี่ยนจากสถาปัตยกรรมองค์กรเดิมเป็นสถาปัตยกรรมองค์กรใหม่

โดยในส่วนของการจัดการความต้องการ (Requirements Management) นั้นสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกขั้นตอน ทุกระยะการดำเนินงาน ซึ่งจะต้องจัดการกับความต้องการต่างๆ ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานในแต่ละระยะ แต่ละขั้นตอนของการออกแบบสถาปัตยกรรมองค์กร

3.3 วิเคราะห์และสรุป

จากการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยจะเห็นว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดำเนินการตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในด้านของอำนาจหน้าที่ขององค์กร และมีประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561 เพื่อกำหนดมาตรฐานโครงสร้างองค์กร โดยมีวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยเป็นเป้าหมาย และมีมาตรฐานที่ 1 คือ มาตรฐานด้านผลลัพธ์ผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 ด้านการวิจัยและนวัตกรรม มาตรฐานที่ 3 ด้านการบริการวิชาการ มาตรฐานที่ 4 ด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย จะต้องสอดคล้องกับตามปรัชญา วัตถุประสงค์ และพันธกิจที่มหาวิทยาลัยได้กำหนดไว้ มาตรฐานที่ 5 ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วยกิจกรรมงาน ต่างๆที่สนับสนุน กิจกรรมหลักของมหาวิทยาลัย โดยเป็นการปฏิบัติงานภายใต้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่งต่างๆ ของมหาวิทยาลัย และมีโครงสร้างการบริหารงานหลายระดับชั้น และด้านสถานที่ตั้งที่หลากหลาย สามารถออกแบบสถาปัตยกรรมองค์กรทางธุรกิจ สารสนเทศ และเทคโนโลยี ประกอบด้วย รูปแบบการอ้างอิงธุรกิจ (Business Reference Model)

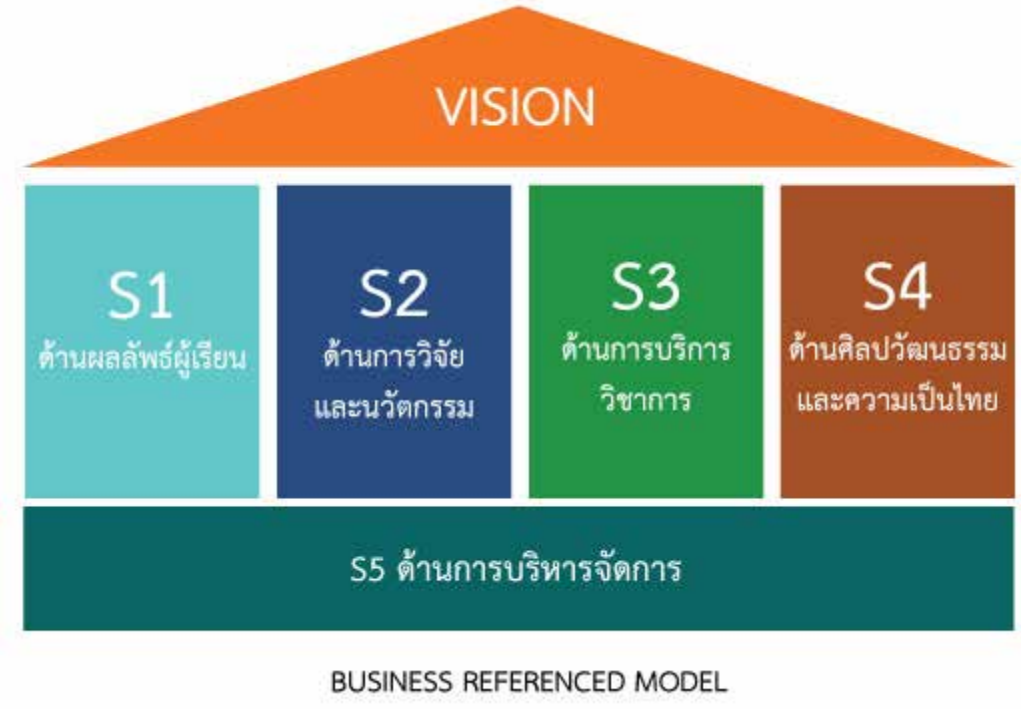

รูปที่ 1 รูปแบบการอ้างอิงธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

แผนภาพขยายแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานหลักกับโครงสร้างการบริหารงาน (Business Footprint Diagram) เป็นการอธิบายความเชื่อมโยงหน่วยงานหลักทางธุรกิจ กระบวนการทางธุรกิจ บริการ เข้ากับเป้าหมายทางธุรกิจ

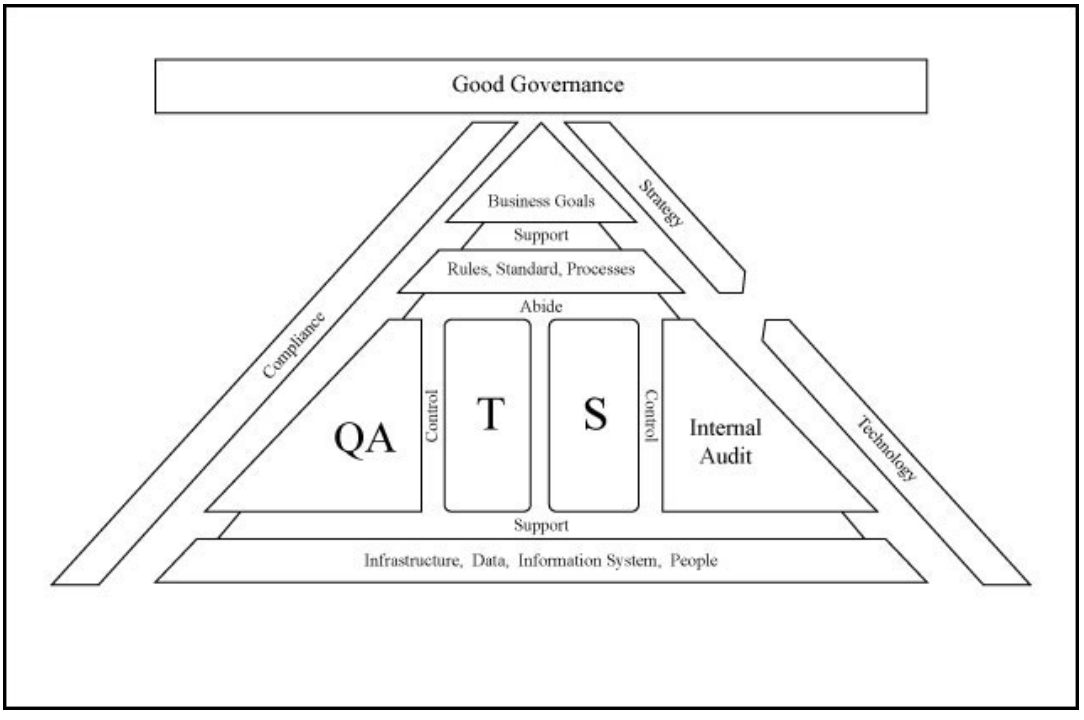

รูปที่ 2 แผนภาพขยายแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานหลักกับโครงสร้างการบริหารงาน

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาด้านความแตกต่างในกระบวนงาน ขั้นตอนปฏิบัติงาน สามารถทำได้ด้วยการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เป็นลำดับขั้น รองรับกับโครงสร้างการบริหารงานในแต่ละหน่วยงาน โดยจัดทำเป็นคู่มือปฏิบัติงาน (Work Manual)

และเพื่อเป็นการแก้ปัญหาการจัดเก็บข้อมูลแบบกระจาย ให้ใช้ระบบสารสนเทศที่ใช้ฐานข้อมูลแบบรวมศูนย์ (Centralization Database) เพื่อให้เกิดการจัดเก็บ เรียกใช้ฐานข้อมูลจากแหล่งเดียวและไม่เกิดความซ้ำซ้อนของข้อมูล รวมถึงเป็นการลดปัญหาความผิดพลาดจากการตรวจสอบข้อมูลของบุคลากรมหาวิทยาลัย (Human Error) ที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการรับ ตรวจเอกสารต่างๆ ก่อนนำเข้าระบบฐานข้อมูล ระบบจัดเก็บไฟล์เอกสาร

รวมถึงการปรับปรุงกระบวนงานให้เป็นการบริหารผ่านช่องทางเดียว (One Stop Service) เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับความสะดวก รวดเร็ว ลดความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น

ด้านสถาปัตยกรรมแอปพลิเคชั่น มุมมองการเชื่อมโยงการเรียกใช้ฐานข้อมูลจากระบบเจ้าของข้อมูล ต้องดำเนินการให้ครอบคลุมทุกมิติ ของการเรียกใช้ข้อมูลในแต่ละระบบงาน

ด้านสถาปัตยกรรมเทคโนโลยี กำหนดให้ใช้บริการจากหน่วยงานภาครัฐที่มีให้ด้านเทคโนโลยี เพื่อเป็นการลดต้นทุนค่าใช้จ่าย เวลา บุคลากรที่ต้องใช้ในการดูแลรักษาโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าว

3.4 ออกแบบสถาปัตยกรรมทางธุรกิจ สารสนเทศ และเทคโนโลยี

จากปัญหาที่พบสามารถออกแบบสถาปัตยกรรมองค์กรด้านธุรกิจ สารสนเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศได้โดยใช้ระบบฐานข้อมูลกลางซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาด้านความซ้ำซ้อนของข้อมูล อีกทั้งยังสามารถเรียกดูรายงานเพื่อประกอบการตัดสินใจได้ทันต่อความต้องการใช้ อีกทั้งเพื่อให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัย มีการจัดลำดับชั้นความสำคัญของข้อมูล (Confidential) มีความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล (Integrity) และข้อมูลสำหรับให้บริการนั้น มีความพร้อมใช้ทันต่อความต้องการเรียกใช้เสมอ (Availability) เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการสำหรับการบริหารจัดการทั้งในด้านการเรียนการสอน แก่ นักศึกษา อาจารย์ และผู้ใช้บริการ รวมถึงบริการด้านการบริหารงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนให้สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพตามภารกิจของมหาวิทยาลัย

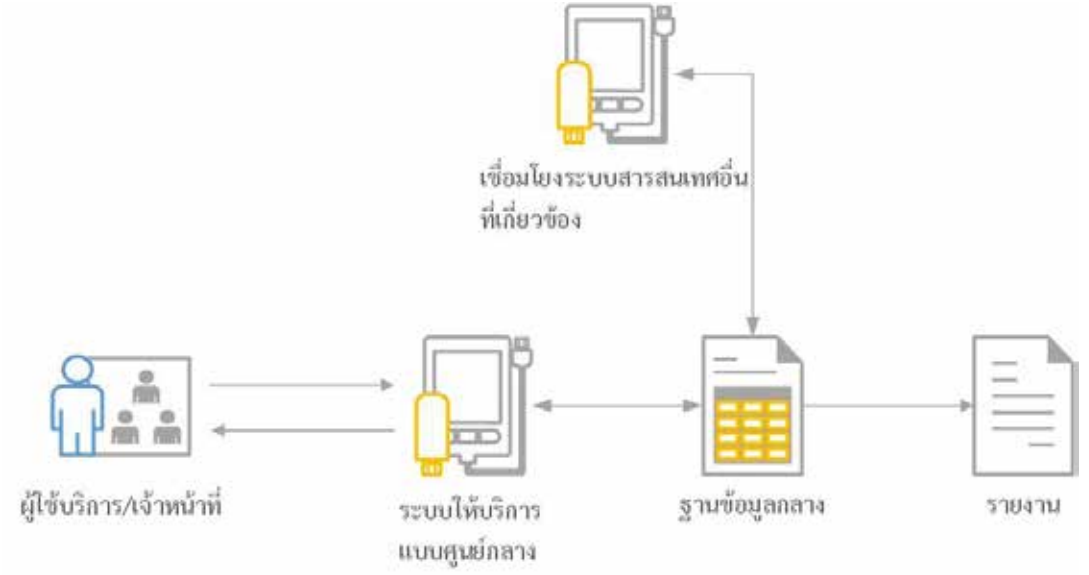

รูปที่ 2 ภาพสถาปัตยกรรมทางธุรกิจ สารสนเทศ และเทคโนโลยี

ด้านการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Business Process Flow) คณะผู้วิจัยได้ทำการออกแบบสถาปัตยกรรมองค์กรด้านธุรกิจโดยเลือกใช้กระบวนการในการปรับปรุงหลักสูตรเป็นกรณีศึกษาในการออกแบบ เนื่องจากพบว่าไม่มีการจัดทำฐานข้อมูลอาจารย์ประจำหลักสูตรและรับผิดชอบหลักสูตรในแต่ละสาขาวิชา อาจทำให้ในแต่ละขั้นตอนการทำเอกสารเกิดความผิดพลาดได้ รวมถึงการไม่มีข้อกำหนด วิธีการ ขั้นตอนที่ชัดเจนจึงทำให้การปฏิบัติงานไม่เป็นไปอย่างมีระบบการทำงาน

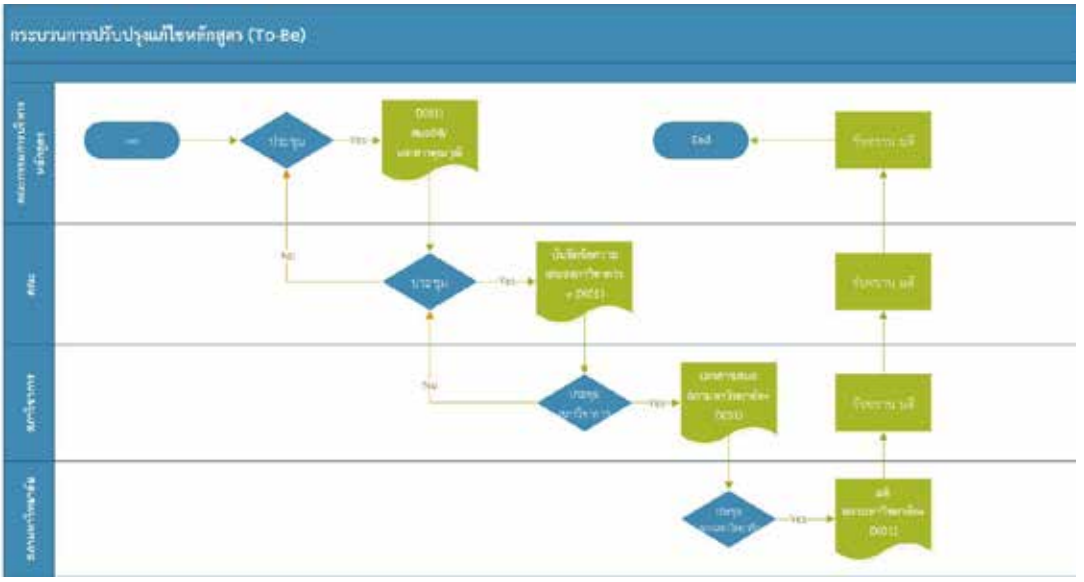

รูปที่ 3 แผนผังแสดงขั้นตอนการทำงานที่ผ่านการปรับปรุงแล้ว (Business Process Flow)

สถาปัตยกรรมด้านข้อมูลได้ทำการออกแบบตารางความเชื่อมโยงระหว่าง ระบบสารสนเทศกับเอกลักษณ์ของข้อมูล (System/Data Matrix) เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลที่ต้องการเก็บทั้งหมดในทุกระบบงาน รูปแบบของข้อมูล วิธีการเรียกเก็บ ผู้รับผิดชอบในการควบคุม

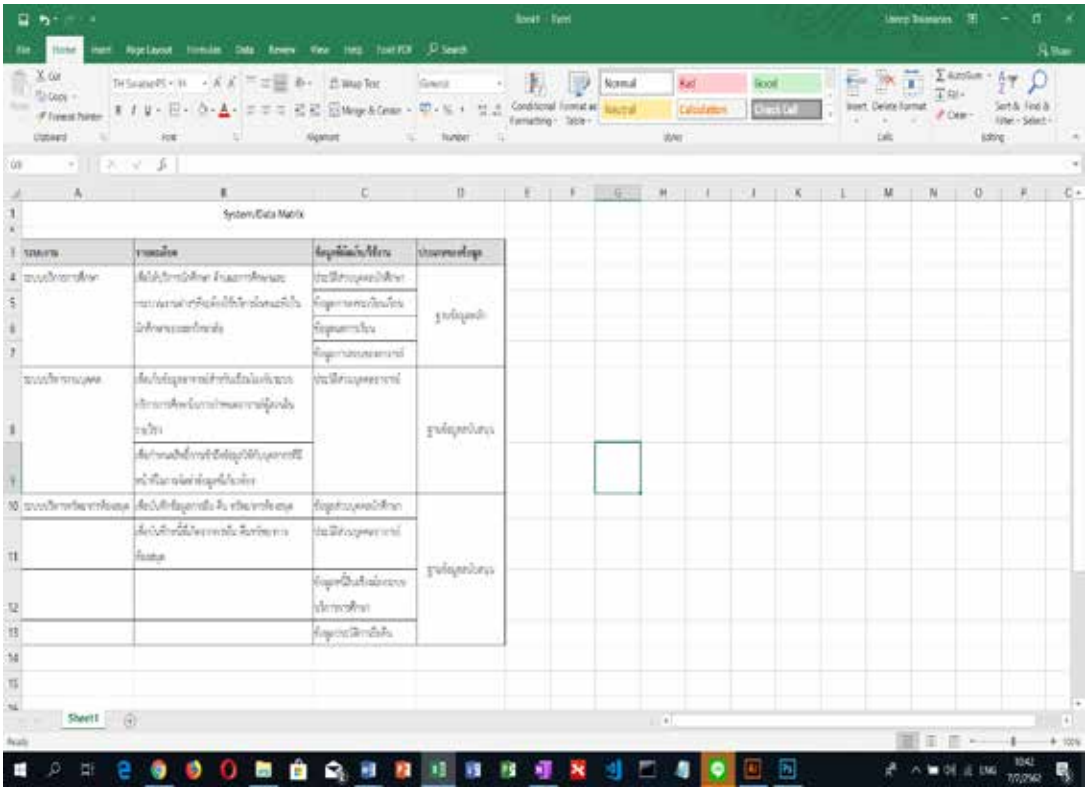

รูปที่ 3 ข้อมูลบางส่วนจากตาราง System/Data Matrix

ผลจากการดำเนินการวิจัยพบว่า จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานภาครัฐด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา จำนวน 36 รูป/คน ให้การยอมรับและพึงพอใจต่อสถาปัตยกรรมองค์กรที่ออกแบบใหม่นี้ ว่ามีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันของมหาวิทยาลัย จะช่วยลดความซ้ำซ้อนของงาน มีภาพที่ชัดเจนขึ้นในหลายๆ งานภายในมหาวิทยาลัย อีกทั้งจะช่วยลดต้นทุนด้านการพัฒนาและการบำรุงรักษาระบบ และสนับสนุนให้มีการนำสถาปัตยกรรมองค์กรที่ได้ออกแบบนี้ไปประยุกต์ใช้จริงกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ออกแบบรูปแบบการอ้างอิงธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และแผนภาพขยายแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานหลักกับโครงสร้างการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Nama, G. F., et al. 2017 ที่ใช้ TOGAF เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ และออกแบบห่วงโซ่คุณค่า (value chain)

เพื่อให้เห็นโครงสร้างกิจกรรมที่เป็นอำนาจ หน้าที่ของมหาวิทยาลัย University of Lampung (Unila)

ด้านสถาปัตยกรรมทางธุรกิจ ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบ ภาพสถาปัตยกรรมทางธุรกิจ สารสนเทศ และเทคโนโลยี เพื่อเป็นการแก้ปัญหาการจัดเก็บข้อมูลที่ซ้ำซ้อนกัน โดยใช้ระบบฐานข้อมูลแบบรวมศูนย์ (centralization database) และได้ทำการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Business Process Flow) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Ramadhan, A. and A. A. Arman 2014 ที่ได้มีการประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมองค์กรร่วมกับการบริหารจัดการกระบวนการทำงาน (business process management) เพื่อออกแบบวิธีการวัดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ภายหลังจากได้มีการประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สอดคล้องกับสภาการณ์ปัจจุบันของมหาวิทยาลัย University in Indonesia

ผลจากการวิจัยนี้ได้ออกแบบสถาปัตยกรรมองค์กรโดยใช้ TOGAF (The Open Group Architecture Framework) เป็นเครื่องมือในการออกแบบ ซึ่งมีขั้นตอนวิธีการในการสร้างสถาปัตยกรรมองค์กรที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรั ับ และใช้กันอย่างแพร่หลายในองค์กรชั้นนำของโลก เนื่องจากมีการอธิบายที่ครอบคลุม เป็นขั้นตอน และมีการนำไปประยุกต์ใช้กับองค์กรได้หลากหลายรูปแบบ ครอบคลุมภาระงานที่มี

โดยสถาปัตยกรรมองค์กรที่ได้ออกแบบนั้น มีความสอดคล้องกับนโยบาย ข้อกำหนด ของหน่วยงานภาครัฐ และคณะสงฆ์ และผ่านการประเมินโดยผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราวิทยาลัย และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานภาครัฐด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ซึ่งเห็นด้วยกับการนำไปประยุกต์ใช้จริง

6. ข้อเสนอแนะ

ภาพรวมของการออกแบบสถาปัตยกรรมองค์กรนั้น ยังไม่ได้ดำเนินการจนครบทุกระยะตามขั้นตอนของ TOGAF เช่น ในระยะของการวางแผนเพื่อดำเนินการประยุกต์ใช้จริง หรือการออกแบบกำหนดแผนงาน เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทันที

ด้านสถาปัตยกรรมทางธุรกิจ ควรวางแผน ออกแบบ สถาปัตยกรรมองค์กรเพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น เช่นการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่อาจมีการปรับเปลี่ยนไปจากข้อมูลปัจจุบัน ซึ่งอาจส่งผลกระทบในมิติของงบประมาณ การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน การวิจัยและนวัตกรรม รวมถึงกระบวนงานต่างๆ เช่น ปัจจุบันมีการกำหนดนโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งองค์กรต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบายด้านบริหาร การปฏิบัติงาน จึงให้ข้อสังเกตไว้ว่า อาจส่งผลกระทบต่อสถาปัตยกรรมองค์กรที่ได้ออกแบบไว้หรือไม่

ด้านสถาปัตยกรรมข้อมูล ในมิติของด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล ความเสี่ยงต่อการถูกขโมยจากบุคคลภายนอก หรือแม้แต่การเข้าถึงของบุคลากรภายในองค์กร รวมถึงการสำรองข้อมูล ทุกกระบวนการข้างต้นเป็นกระบวนการที่ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการสูง จึงควรออกแบบ วางแผน โดยทำการแบ่งระยะเวลาดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

ด้านสถาปัตยกรรมเทคโนโลยี ควรหาความชัดเจนถึงบริการที่ภาครัฐมีให้อย่างชัดเจน เนื่องจากหลายโครงการที่ผ่านมาบางโครงการไม่ชัดเจนเรื่องของบริการที่มีให้ทำให้พบปัญหาต่อการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยในภายหลัง

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2554.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ.2561

ราชกิจจานุเบกษา. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

ราชกิจจานุเบกษา. (2558). พระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558

ราชกิจจานุเบกษา. (2558). เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประวัติมหาวิทยาลัย http://www.mbu.ac.th/index.php/aboutmbu/2012-11-14-02-25-50 สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2562

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ : บริษัท ธนาเพรส จำกัด

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). ผลการสำรวจสภาวะทางสังคม วัฒนธรรม และสุขภาพจิต ปี. 2561 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

Nama, G. F., et al.(2017). An enterprise architecture planning for higher education using the open group architecture framework (togaf): Case study University of Lampung. 2017 Second International Conference on Informatics and Computing (ICIC).

Ramadhan, A. and A. A. Arman 2014: Enterprise Architecture in University analyzing of implementation using business process management. 2014 International Conference on ICT For Smart Society (ICISS).

Session R. (2007). A comparison of the top four enterprise architecture methodologies. The Open Group, TOGAF 9.1, 2562: http://pubs.opengroup.org/architecture/

togaf9-doc/arch/ retrieved June 12, 2019

The Open Group. Core Concept of TOGAF, 2562: http://www.togaf.org/togaf9/chap02.html retrieved December, 21, 2018.

การจัดการเรียนรู้ของชุมชนจังหวัดพิษณุโลกตามหลักพุทธธรรม
Community Enterprise Group's Learning Management following Buddhist Oriented Ways in Phisanulok Province

พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร.[1], นายสราวุธ ปลอกภัย[2], นายปริญญา นิกรกุล[3]
Phrakru Wichotsikkhakit, Ph.D.[1],Mr. Sarawut Plodphai, M.P.A.[2],
Mr. Parinya Nikornkul, M.A.[3]
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร[1]
อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร[2]
อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย[3]
Author for Correspondence: Email: parinya555@msn.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้ 3) วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของชุมชนจังหวัดพิษณุโลก เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลโดย การวิจัยเอกสาร การวิจัยภาคสนาม ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษา การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 17 คน การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และอธิบายด้วยวิธีพรรณนาโดยเน้นการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมอย่างละเอียด

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้อำเภอวังทอง, อำเภอนครไทย ประกอบด้วย ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาที่ดินประจำตำบลหนองพระ (การเลี้ยงมดแดง) ป่าชุมชนบ้านวังกะบาก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแบบยั่งยืนอำเภอวังทอง (เลี้ยงแพะ แกะ) กลุ่มกลุ่มพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนบ้านร้องส้มมวง (ทำไม้กวด) บ้านโคก (ทำบายศรี, ทำแลแห่นาค, การแทงหยวก) บ้านร่องกล้า (ท่องเที่ยวธรรมชาติ วิถี วัฒนธรรมชาวม้ง) บ้านสวนยาง (ท่องเที่ยว ด้านการอนุรักษ์ต้นยางใหญ่) บ้านหนองแห้ว (จักสานตะกร้า กระเป๋า) เป็นต้น

2) ปัจจัยภายในประกอบด้วย ทุนทางสังคมที่เป็นรูปธรรม พื้นที่ อากาศ น้ำ ภูมิประเทศที่มีลักษณะเป็นภูเขา ประปาภูเขา ต้นยางใหญ่ ที่เป็นนามธรรม องค์ความรู้ วิธีการเลี้ยงมดแดง ประเพณีการแต่งงาน งานบวช วัฒนธรรม ประเพณีชาวม้ง พลังโซเชียลใน/นอกชุมชน กำลังการผลิต กฎ กติกาของชุมชน เทคโนโลยี การอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน ปัจจัยภายนอก ราคาวัสดุ ตลาด "คนมีเงินจากภายนอก" พรบ. ป่าชุมชน เทคโนโลยีการปริ้นภาพ หน่วยงานภาครัฐ องค์กร ภาคีเครือข่ายการการ

ท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว

3) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย พรหมวิหาร 4 ฆราวาสธรรม 4 และศีล 5 “มีความปรารถนาดีให้กับผู้อื่น สำหรับผู้ที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ก็ให้ความรู้แก่คนที่เข้ามาหาความรู้แบบเต็มร้อย” รักษาสัจจะ “แบ่งปันความรู้ แบ่งปันประสบการณ์ และทำให้คนอื่นสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประกอบอาชีพได้” เสียสละ “ใจมาก่อนในการดูแลป่า คือ ทุกคนไม่ควรเกี่ยงกันในการดูแลรักษาป่า ไม่ควรเข้าไปใช้ประโยชน์ป่ามากจนเกินไป เพื่อวันข้างหน้าลูกหลานจะมีกินมีใช้ต่อไป โดยไม่ไปหากินที่อื่น”

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ชุมชน, หลักพุทธธรรม, จังหวัดพิษณุโลก
Received:11/07/62, **Revised:**10/08/62, **Accepted:**17/08/62

Abstract

The objectives of this research were 1) to study learning management, 2) to study related factors about learning management relationship, and3) to analyze format of learning management following Buddhist oriented ways in Phisanulok province. The study was a qualitative research. The documentation and field data were used to collect information; consisting of in-depth interviews. There were 17 key Informant selected from purposive sampling. Triangulation analysis was used in terms of data collection, information analysis, and descriptive research by focusing on learning management following Buddhist oriented ways.

The study results indicated that 2) Wangthong District and Nakhon Thai District learning management consisted of Nongphra Sub-District land development learning center (Ant Farming), Wangkabak community forest, Wangthong District’s sustainable sufficient economy community enterprise group, (goat and sheep farm), Ban Rongsom Muang life quality development group, (broom production), Ban Koke (Bai Sri Tray, Lae Haenark, and Tankyuak), Ban Rongkhla (nature tourism following Hmong ethnic cultures), Ban Suanyang (Yang Three Conservation Tourism), and Ban Nonghaew (basket and bag crafts).

2) Internal factors consisted of concrete social capitals, area, air, water, mountain area, mountain water supply, Yang tree. Abstract internal factors were knowledge, ant farming, wedding ceremony, ordination ceremony, Bai Sri creation,

Lae Haenark culture, Tankyuak curture, Hmong tradition, internal and external social norm, production capacity, community law and regulations, technology, and community resource conservation. External factors consisted of material price, market, "external investor", community forest acts, printing technology, government offices, organization, tourism network, and tourists.

3) Learning management following Buddhist oriented ways consisted of Brahma 4, Gharavasa-dhamma 4 and percepts 5. "Have good wished to other people, the trainers are willing to transfer knowledge to the learners." Be honest; "Knowledge and experience sharing, the learners can use what they learn to be a career in the future,". Scarify; "Powerful mind for forest protection, everyone should not ignore forest protection or focus on self-advantage to next generations in the futures."

Keywords: Learning Management, Community, Buddhist Oriented Ways, Phisanulok Province

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางวิวัฒนาการด้านต่างๆ ไปมากจนทำให้พัฒนากรต้องเป็นคนหูตากว้างไกล โดยเฉพาะในฐานะที่เป็นนักพัฒนา ซึ่งเป็นผู้นำทางความคิด ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ต้องรู้ และปรับเปลี่ยนแนวคิด ให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้ทันกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีบทบาทต่อสังคม องค์ความรู้จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติให้พร้อมก้าวทันโลกและก้าวทันเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge Based Economy) ปัจจุบัน องค์กรต่างๆ ที่เข้มแข็งต้องขับเคลื่อนด้วย "ความรู้" ความรู้จึงมีอำนาจ และมีพลัง อยู่ในตัวเอง การสร้างความรู้ยังสอดรับกับปัจจุบันของโลกที่ทุกคน เห็นพ้องต้องกันว่า ยุคนี้เป็นยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Society and Economy) แข่งขันกันด้วยอำนาจของความรู้ ไม่ใช่แข่งขันกันด้วย การสั่งสมปัจจัย (Factors Accumulation) เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทุน หรือ แรงงานเป็นปัจจัยหลัก เหมือนสมัยก่อนเพราะปัจจัยหลักอยู่ในสภาพ "ใช้แล้วหมด" แต่ความรู้เป็นปัจจัยที่ "ยิ่งใช้ยิ่งงอกงาม" การพัฒนาสังคมบนฐานความรู้จะยั่งยืน ทุกสังคมจึงต้องมีความสามารถในการนำความรู้มาสร้างนวัตกรรม มาใช้เป็นพลัง ขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม การสร้างความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลง ในระดับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift หรือ Mindset Change) ของทั้งสังคม การจัดการความรู้ของชุมชน คือการรวบรวม องค์ความรู้ของชุมชน เพื่อเป็นคลังแห่งความรู้และปัญญา ในการที่จะนำ ไปถ่ายทอดแก่ผู้คนใน และนอกชมุชน ด้วยองค์ความรู้ นี้เองจะเป็น

พื้นฐานสำคัญในการสร้างความยั่งยืน ตั้งแต่ระดับ ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติต่อไป (สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน, 2559, ค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม, 2561)

ประเทศไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาเป็นเวลานานกว่า 800 ปีความเป็นมนุษย์ที่มีความเข้มข้นตั้งแต่เกิดมาจนถึงตาย พร้อมกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงเป็นการใช้ชีวิตที่มีได้นึกถึงความเป็นพุทธ สารพันที่เกิดขึ้นและสะสมด้วยมาทุกยุคทุกสมัย ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นทำให้รัฐบาล หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษาหันกลับมาทบทวนแนวทางในการพัฒนาประเทศว่าจะเดินทางไปในทิศทางใด จึงจะเหมาะสมกับสังคมไทยจึงได้มีการกำหนดแนวทางที่ใช้ความเป็นอยู่ดังเดิมที่แฝงไปด้วยความผูกพันกับศาสนา และวัฒนธรรมที่เคยถูกมองว่าเป็นความล้าสมัย กลับมาเป็นแนวทางที่ต้องเดินอีกครั้ง เช่น โรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนคุณธรรม บทบาทที่สำคัญอีกครั้งหนึ่งที่แสดงถึงความพยายามนำแนวคิดที่เคยมีมาแต่อดีตซึ่งศาสนาเคยให้ผู้คนมาแล้วเพราะวัดในอดีตไม่ได้สอนเรื่องจิตใจอย่างเดียว หากแต่ยังอำนวยประโยชน์ทางวัตถุแก่บุคคล เช่นเป็นแหล่งสมบัติกลางแก่ชุมชนสามารถหยิบยืมมาใช้ได้ นอกจากนั้นยังเป็นหมอหรือครูวิชาทางโลกแล้วบางครั้งพระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน เช่นการสร้างถนนหนทาง ขุดบ่อน้ำ อีกทั้งยังเป็นแหล่งสงเคราะห์ปัจจัย 4 แก่ชาวบ้านที่ยากจน ใครที่อยากมั่งมีศรีสุข ก็นิยมมาทำบุญที่วัด ในด้านสังคมนั้นวัดเป็นสถานที่พบปะ ประชุม สังสรรค์ ในข่าวที่มีงานเทศกาลต่างๆนอกจากนั้นพิธีกรรมต่างๆยังสามารถหล่อหลอมจิตใจของชาวบ้านทุกคนให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้ แม้กระทั่งยามที่ข้าศึกศัตรูเข้ามารุกราน ยังได้อาศัยพระผู้ทรงวิทยาคมที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจให้มีความกล้าหาญปกป้องถิ่นกำเนิดของตนสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่อยู่ในความทรงจำของคนที่ผ่านมาไม่น้อยกว่า 40-50 ปี (วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์, 2561: 179-191)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ให้ความสำคัญกับการบริหารส่วนท้องถิ่นไว้ในมาตรา 281ภายใต้บังคับมาตรา 1 แล้วต้องให้ความเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานในการจัดทำบริการสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาในพื้นที่มาตรา 283 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจโดยทั่วไปในการดูแลและการจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น และย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การจัดบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศเป็นส่วนร่วมด้วย (สถาบันพระปกเกล้า, 2550: 237-239.)

การพัฒนาประเทศของรัฐที่ผ่านมาได้เน้นการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมมากกว่าด้านเกษตร เพราะหวังว่าการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมจะทำให้ประเทศไปสู่ความทันสมัย ทำให้ประชาชนมีรายได้ในการบริโภคสินค้าได้มากขึ้น และทำให้ประชาชนโดยรวมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ผลลัพธ์

คือผลประโยชน์ได้ตกอยู่เพียงกลุ่มคนกลุ่มเดียว การนำแนวคิดการทำให้ทันสมัยตามอย่างตะวันตกมาใช้ไม่ได้ทำให้เกิดความกระจายรายได้ที่ทั่วถึง แต่จะสร้างช่องว่างระหว่างคนในเมืองกับคนชนบท จึงทำให้คนในชนบทมุ่งหน้าเข้าเมืองเพื่อไปหางานทำซึ่งได้เงินมากกว่าทำไร่ทำนา การพัฒนากระแสหลัก ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและนำไปสู่ระบบทุนนิยมและลัทธิบริโภคนิยม ในยุคปัจจุบันสังคมสามารถผลิตสินค้าต่างๆ ได้อย่างมากมายทำให้คนทุกคนสามารถบริโภคได้อย่างถ้วนหน้า คนจึงมุ่งหาความสุขด้วยการเสพความสุขจากวัตถุ ยิ่งบริโภคมากขึ้นเท่าไหร่ก็ไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ทั้งหมด มีแต่จะโดนกระตุ้นกิเลสให้ตื่นตัวอยู่เสมอเมื่อต้องการบริโภคมากก็ต้องแสวงหาทรัพย์เพิ่มขึ้นตามไปด้วย ซึ่งเป็นทุกข์ให้เกิดทุกข์ ดังนั้นจึงต้องมีการเปลี่ยนวิธีความคิดให้ยึดวิถีพุทธมาใช้การดำเนินชีวิต คือการบริโภคเพื่อบำบัดความทุกข์เวทนาที่เกิดจากทางเสรีภาพหรือความจำเป็นทางชีวภาพ เพราะถ้าหากไม่ได้รับการบำบัด ร่างกายไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ปัญญาก็ไม่สามารถเกิดขึ้น เพราะปัญญาเป็นสิ่งที่ช่วยระงับกามสุขได้อย่างแท้จริง เมื่อปัญญาเกิดมนุษย์ก็จะสามารถบรรลุไปถึงขั้นความสุขในระดับที่ถือว่าเป็นความสุขที่ไม่จำเป็นต้องบริโภคแล้ว เช่น ความสุขจากการมีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น มีความสุขจากการช่วยเหลือผู้คน ให้ความทุกข์ของเขาบรรเทาลง (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2543: 227)

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอด ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่ง บริการชุมชนด้านต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการการเรียนรู้ของชุมชน โดยเน้นการกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแหล่งเรียนรู้และมุ่งการ พฒันาแบบพึ่งตนเอง เป็นศูนย์เรียนรู้ของประชาชน ที่ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน (สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน, 2556: 31) ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ของชุมชน จังหวัดพิษณุโลกตามหลักพุทธธรรม ว่ามีการเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดพิษณุโลก ปัจจัยที่มาสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้ของชุมชน แล้วเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของชุมชนตามหลักพุทธธรรม เพื่อที่จะนำผลจากการวิจัยมาเป็นข้อมูล และผลการวิจัยสามารถนำไปพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของชุมชนตามหลักพุทธธรรมได้อย่างเหมาะสมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของชุมชนจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของชุมชนจังหวัดพิษณุโลก
3. วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของจังหวัดพิษณุโลก

3. วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ต้องการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากผู้วิจัยมุ่งเน้นโครงสร้างและองค์ประกอบทางสังคม ภายในชุมชนและปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบภายนอก ที่สัมพันธ์ในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนตามหลักพุทธธรรม เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของชุมชนตามหลักพุทธธรรม โดยศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ งานวิจัยและพุทธธรรมซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกการเลือกประชากรแบบเจาะจง (Purposive) ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

1. กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน (การเลี้ยงมดแดง) ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาที่ดินประจำตำบลหนองพระ บ้านเจริญผลหมู่ที่ 4 ตำบลหนองพระ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
2. กลุ่มป่าชุมชนบ้านวังกะบาก หมู่ที่ 19 ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
3. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแบบยั่งยืน อำเภอวังทอง (เลี้ยงแพะ แกะ) หมู่ที่ 7 ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
4. กลุ่มทำบายศรี และทำแลแห่นาค, การแทงหยวก ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
5. กลุ่มการจัดการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
   - ด้านธรรมชาติ วิถี วัฒนธรรม (ชาวม้ง)
   - ด้านการอนุรักษ์ต้นยางใหญ่
6. กลุ่มพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนบ้านร้องส้มมวง (ทำไม้กวด) หมู่ที่ 8 ตำบลชัยนาม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
7. กลุ่มจักสานตะกร้า กระเป๋า บ้านหนองแห้ว หมู่ที่ 6 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก จำนวนทั้งสิ้น 17 คน

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

เพื่อให้ได้ข้อมูลและคำตอบที่เป็นจริงและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลและวิธีการสร้างเครื่องมือ พร้อมทั้งการหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยได้ออกแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สร้างแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึกด้วยตนเอง เพื่อเป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) เองเพื่อเป็นการควบคุมการสัมภาษณ์ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระได้อย่างตรงกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลและคำตอบที่ถูกต้องและมีคุณภาพ บุคคลที่จะให้สัมภาษณ์ได้มีการติดต่อขอความร่วมมือในเบื้องต้นแล้ว โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน (การเลี้ยงมดแดง) กลุ่มป่าชุมชนบ้านวังกะบาก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแบบยั่งยืน อำเภอวังทอง (เลี้ยงแพะ แกะ) กลุ่มทำบายศรี และทำแลแห่นาค, การแทงหยวก กลุ่มการจัดการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบลเนินเพิ่ม กลุ่มจักสานตะกร้า กระเป๋า กลุ่มพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนบ้านร้องส้มมวง เป็นต้น

หมายเหตุ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยได้ออกแบบสัมภาษณ์ ทั้ง 7 กลุ่ม โดยใช้เครื่องมือชุดเดียวกัน ทั้ง 7 กลุ่ม เพื่อศึกษาข้อมูล คำถามเดียวกัน ทั้ง 7 กลุ่ม จะตอบเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ที่ตอบเหมือนและแตกต่างกันเพราะสาเหตุใด และทำไมเหมือนและแตกต่าง ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ และสรุปในรูปของการบรรยายพรรณนาเชิงประวัติศาสตร์ แต่เครื่องมือชุดเดียวกันจะมีการปรับข้อความตามความเหมาะสม ทั้ง 7 ชุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเอกสาร การวิจัยภาคสนามใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีศึกษา ด้วยการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และด้วยแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) และความคิดเห็น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research) จากการรวบรวมเอกสารต่างๆ ทฤษฎีต่างๆ มาศึกษาวิเคราะห์และนำมาศึกษาในรูปของการอธิบายพรรณนาเพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น และสร้างสรรค์แนวทางการคิดในการศึกษาวิจัยเพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้มีความถูกต้องมากที่สุด

2. การวิจัยภาคสนาม (Field research) ประกอบด้วยเทคนิคดังต่อไปนี้

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการผู้วิจัยได้ออกแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สร้างแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ด้วยตนเอง เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ และดำเนินการ

สัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informer) เอง เพื่อเป็นการควบคุมการสัมภาษณ์ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระได้อย่างตรงกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลและคำตอบที่ถูกต้องและมีคุณภาพ บุคคลที่จะให้สัมภาษณ์ได้มีการติดต่อขอความร่วมมือเป็นการส่วนตัวในเบื้องต้นก่อนออกหนังสืออย่างเป็นทางการ

2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non – participant observation) คือ เป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยอยู่วงนอกกระทำตนเป็นบุคคลภายนอกโดยไม่เข้าไปร่วมกิจกรรมที่ทำอยู่ โดยไม่เข้าไปร่วมในชีวิตหรือกิจกรรมของกลุ่มนั้นแต่ไม่ได้หมายถึงการเข้าไปอยู่ในบริเวณสถานที่นั้นด้วย เพื่อไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกรบกวนจากตัวผู้สังเกต เพราะหากผู้ถูกสังเกตรู้สึกตัวว่ามีผู้สังเกตอาจมีผลกระทบต่อพฤติกรรมให้ผิดไปจากปกติได้

วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้นำไปใช้ร่วมกับการสังเกตและการสัมภาษณ์ คือ การขออนุญาตบันทึกเทป ได้ใช้เทปบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ครบถ้วน นอกจากการบันทึกในแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ การขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปบันทึกภาพขณะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาและบันทึกภาพการสังเกตการณ์ในกิจกรรมต่างๆเพื่อนำมาเป็นหลักฐานส่วนหนึ่งของการวิจัย ในการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละประเด็นแล้วจึงกำหนดเป็นหัวข้อคำถามแบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการนำข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจเอกสาร และนำมาประกอบกับข้อมูลจากภาคสนามที่ได้มาจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกและการสังเกตปฏิกิริยาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นจึงอธิบายข้อมูลที่รวบรวมได้ดังกล่าวด้วยวิธีการพรรณนาเชิงประวัติศาสตร์ โดยอาศัยจากทฤษฎีต่างๆ เข้ามาวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมาได้ และยังได้ใช้ตารางในการช่วยวิเคราะห์

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านแนวคิด ทฤษฎี

แนวคิดที่นำมาศึกษาเป็นแนวคิดทฤษฎี ผลการวิจัย จากผู้รู้ต่างๆ ตลอดจนผู้ที่มีประสบการณ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ และที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล กระบวนการ วิธีการลักษณะในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนตามหลักพุทธธรรม ควบคู่กับการศึกษาปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ที่มาของความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้ เช่น ชีวิตการใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ตลอดจนกลไกลการสนับสนุน องค์กรหน่วยงานภาคี ที่มาสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้

ของชุมชน โดยใช้หลักพุทธธรรม ได้แก่ หลักศีล 5 หลักพรหมวิหาร 4 และหลักฆราวาสธรรม 5 มาประยุกต์ใช้ในวิธีการ กระบวนการและการบริหารจัดการ อาชีพวิถีการดำเนินชีวิตในระดับปัจเจกบุคคลของกลุ่มอาชีพ ทั้งกระบวนการผลิต แปรรูป จำหน่าย วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมของชุมชนจังหวัดพิษณุโลก

ขอบเขตด้านการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นโครงสร้างและองค์ประกอบทางสังคม ภายในชุมชนและปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบภายนอก ที่สัมพันธ์ในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนตามหลักพุทธธรรม เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของชุมชนตามหลักพุทธธรรม โดยศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ งานวิจัยและพุทธธรรม

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ทำการวิจัยการจัดการเรียนรู้ของชุมชนจังหวัดพิษณุโลกตามหลักพุทธธรรม ครอบคลุมพื้นที่ ดังนี้

ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาที่ดินประจำตำบลหนองพระ บ้านเจริญผล หมู่ที่ 4 ตำบลหนองพระ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ป่าชุมชนบ้านวังกะบาก หมู่ที่ 19 ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแบบยั่งยืน อำเภอวังทอง หมู่ที่ 7 ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

บ้านโคก หมู่ที่ 8 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
บ้านร่องกล้า หมู่ที่ 10 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
บ้านสวนยาง หมู่ที่ 3 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
บ้านร้องส้มมวง หมู่ที่ 8 ตำบลชัยนาม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
บ้านหนองแห้ว หมู่ที่ 6 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตุลาคม 2561 ถึง กันยายน 2562

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถทำให้ทุกคนมีรายได้เป็นเป็นอาชีพเสริมอาชีพหลักได้ แนะนำสิ่งที่มีในชุมชนไปใช้ประโยชน์ได้โดยไม่ขัดต่อกฎระเบียบของชุมชน ต้องช่วยกันดูแลรักษาชุมชนเอาไว้ ในอนาคตข้างหน้าจะมีสิ่งที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อีกมากมาย และต้องมีการจัดสรรสถานที่ต้องมีการวางแผนต้องมีการคิดเสมอว่ากระปลูกอะไรจะได้ผลผลิตอะไร จะได้ประโยชน์อะไรในอนาคต ต้องมีการคิดต่อยอดกับสิ่งที่มีอยู่และพัฒนาให้เกิดประโยชน์ ต้องพัฒนาชีวิตพัฒนาชุมชน

พัฒนาสังคมให้ก้าวหน้ามากกว่าที่เป็นอยู่โดยนำผลผลิตที่มีในชุมชนมาพัฒนา มาดัดแปลงให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ โดยสัมพันธ์กับประเพณีวัฒนธรรม ที่ไม่มีต้นทุนไม่มาก ที่ชาวบ้านจะสามารถทำได้

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ ต้องคิดแปลกใหม่ ทำในสิ่งที่คนอื่นยังไม่เคยทำ พัฒนาองค์ความรู้ไปเรื่อยๆ โดยต้องคำนึงถึงคนในชุมชนแล้วมองในเรื่องของเศรษฐกิจ มองถึงความเป็นอยู่ของคนในชุมชนอาชีพของชุมชน รายได้ของคนในชุมชน ให้มีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนสัมพันธ์กับเศรษฐกิจในชุมชน และถ่ายทอดความรู้ความสามารถต่างๆ ให้กับคนรุ่นหลังเพื่อที่จะได้พัฒนาต่อไป และคิดถึงความเป็นอยู่ของคนในชุมชนโดยมีการพูดคุยกับคนในชุมชนก่อนว่าต้องการสิ่งไหน เกิดปัญหาอะไรบ้าง เพื่อที่จะมาแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนให้มีความก้าวหน้า ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ให้เป็นสถานที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรม ประเพณี องค์ความรู้ ภูมิปัญญาที่ชุมชนมี

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ศึกษาหาความรู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนในชุมชนหรือผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาเข้ามาสัมผัสถึงวิถีชีวิตการทำงานอย่างแท้จริง ทำเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้ผู้ที่อยากศึกษาและผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน หรือจะเข้ามาประกอบอาชีพ ต้องมีใจรักมีใจที่อยากจะทำจริงๆ เพื่อให้ง่ายต่อการฝึกฝน ฝึกอบรม ใช้แหล่งทรัพยากรรอบๆ หมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้โดยไม่ไปทำลายระบบนิเวศหรือธรรมชาติของชุมชน สามารถนำอาชีพที่ชุมชนทำอยู่มาเป็นศูนย์ศึกษาหรือสถานศึกษานอกห้องเรียน ดูแลรักษาต้นไม้และทรัพยากรธรรมชาติไม่ให้ใครมาทำลาย ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐต่างๆ เพื่อขยายโอกาสเผยแพร่ความรู้ให้กับกลุ่มคนที่สนใจ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้ในทุกชุมชนเห็นสภาพปัญหาและนำมาคิดวิเคราะห์เพื่อจะให้เกิดการเรียนรู้ที่แปลกใหม่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านทุกคนมีรายได้ ทำให้องค์ความรู้ของทุกๆ คนมีการพัฒนาและการใช้ประโยชน์ต่างๆ จากสิ่งของภายในชุมชนภายในหมู่บ้านของตนเองโดยไม่กระทบกับส่วนอื่นๆ และมีการวางแผนการคิดถึงผลผลิต ผลประโยชน์ในอนาคต และพัฒนาชีวิตพัฒนาชุมชนพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้าไปมากกว่าที่เป็นอยู่ และใช้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และยังสามารถพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแหล่งการเรียนรู้ โดยที่ไม่กระทบต่อการทำอาชีพหลักของชุมชน ยังเอาอาชีพของชุมชนเป็นการเรียนรู้ในรูปแบบการท่องเที่ยว เป็นการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชนและหมุนเวียนเงินในชุมชน

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรม ทุกชุมชนเกิดปัญหาเกิดทางตัน แต่ทุกชุมชนก็สามารถแก้ไขปัญหาและหาทางออกจากปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งในการทำการเกษตรของชุมชนก็อาจจะมีกำไรและขาดทุน แต่ชุมชนก็รวมตัวกันเพื่อคิดหาทางแก้ปัญหาและพัฒนาองค์

ความรู้ไปเรื่อยๆ ปัจจุบันชุมชนสามารถฟื้นฟูพื้นที่อยู่อาศัยพื้นที่ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ได้ยิ่งขึ้น ทุกคนในช่วยกันรักษาและอนุรักษ์สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนของตนเอง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับทางชุมชนมีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจในชุมชนหลายๆ แบบ สามารถคิดเปลี่ยนมุมมองในการใช้สารเคมีมาใช้สารอินทรีย์ได้ สามารถใช้วัสดุจากธรรมชาติมาเป็นรายได้ให้กับคนในชุมชน และทุกคนช่วยกันสืบสานประเพณีวัฒนธรรมของตนเองให้คงอยู่ และยังสามารถถ่ายทอดความรู้ความสามารถต่างๆ ให้กับคนรุ่นหลังได้เพื่อที่จะพาไปพัฒนาศักยภาพเรื่อยๆ ในบางพื้นที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวก็จะมีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่าง และสามารถอยู่ร่วมกันกับชนเผ่าอื่นได้ และสามารถดึงดูดคนภายนอกให้เข้ามาท่องเที่ยวเข้ามาใช้เงินภายในชุมชน จึงทำให้มีเงินหมุนเวียนในชุมชนมีงบประมาณเข้ามาเพื่อมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยมีผู้รู้ ผู้ให้ความรู้ในด้านต่างๆ เข้ามาให้คำแนะนำในส่วนที่คนในชุมชนไม่มี จนทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพการรวมกลุ่มกัน และช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาคอยให้ความช่วยเหลือบ้าง แต่ที่สำคัญคือคนในชุมชนต้องร่วมมือร่วมใจกันสามัคคีกันพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้า และนำองค์ความรู้ต่างๆ จากภายนอกเข้ามาพัฒนาภายในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

หลักพุทธธรรมที่ชุมชนนำไปใช้ คือทุกชุมชนต้องมีความอดทนอดกลั้นในการทำงาน ในการประกอบอาชีพ ทุกชุมชนต้องมีความซื่อสัตย์เป็นคนจริงใจต่ออาชีพในการทำงาน ต้องมีความสามัคคี ไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน คอยช่วยเหลือกันในชุมชนในยามทุกข์ยากไม่ควรทิ้งกัน มีความปรารถนาดีให้กับผู้อื่นสำหรับผู้ที่เข้ามาศึกษาหาความรู้ ก็ให้ความรู้แก่คนที่เข้ามาหาความรู้แบบเต็มที่อยู่ในศีลธรรมอันดีงามโดยไม่เบียดเบียนสิ่งมีชีวิตอื่นๆ มีความซื่อสัตย์สุจริตต่องานที่ทำ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทุกสถานที่จะมีศูนย์การเรียนรู้ที่สามารถให้ผู้อื่นเข้ามาศึกษาหาความรู้ได้ มีกิจกรรมให้ผู้อื่นได้ทำเพื่อสร้างความเข้มแข็งสร้างศักยภาพให้กับคนในชุมชน โดยที่คนในชุมชนไม่หวงห้ามการเข้ามาใช้สิทธิ์ในการเรียนรู้ แต่ควรจะอยู่ในกฎระเบียบ กฎกติกาของชุมชน และชุมชนยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวก็จะใช้ทรัพยากรโดยรอบๆ หมู่บ้านมาเป็นส่วนประกอบในการท่องเที่ยวอีกด้วย และยังสามารถพัฒนาดูแลบริเวณรอบหมู่บ้านให้น่าอยู่ยิ่งขึ้น ทำให้มีผู้คนสนใจเข้ามาท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาหาความรู้ในชุมชนจนกลายเป็นอาชีพรายได้เสริม ให้กับหลายๆ คนได้ยังเผยแพร่ความรู้ความสามารถของคนในชุมชนให้กับคนภายนอกได้รับรู้เพื่อฝึกวิชาชีพในการประกอบอาชีพในอนาคตได้ต่อไป

การใช้องค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาวัฒนธรรม เพื่อตนเองและถ่ายทอดให้ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาหาความรู้ไปพัฒนาต่อได้ และยังใช้องค์ความรู้พัฒนาไปยังต่างจังหวัดต่างประเทศได้อีกด้วย และยังต่อยอดเส้นทางการศึกษาให้กับเยาวชนที่ต้องการศึกษาหาความรู้ในชุมชน และยังใช้ประโยชน์โดยตรงและโดยอ้อมในชุมชนและป่าชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยว การศึกษาธรรมชาติ ใช้วัสดุธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ ปลูกฝังให้ลูกหลานเกิดความรักชุมชน รักพื้นที่ป่าไม้ รักพื้นที่ธรรมชาติ

และช่วยกันดูแลรักษาต่อไป และทุกคนควรจะรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดไม่ให้สูญหายไป ซึ่งมีความสัมพันธ์กันหมด และวัฒนธรรมประเพณีก็สามารถโชว์การท่องเที่ยวให้กับทุกที่ได้ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีต่างๆ ที่จัดการตามปกติ สามารถเผยแพร่ให้คนที่ยังไม่รับรู้รับทราบเข้ามาเรียนรู้วัฒนธรรมต่างๆ ของคนในชุมชนได้ และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้กันมานานมาทำเป็นอาชีพให้กับคนในชุมชนและนอกชุมชนได้มีรายได้มีอาชีพของตนเอง โดยที่เริ่มจากมีกระบวนการคิดและต่อยอดในการประกอบอาชีพต่างๆ

สำหรับโครงสร้างการบริหารทุกชุมชนมีโครงสร้างการบริหาร มีประธาน รองประธาน เลขานุการเหรัญญิก และมีคณะกรรมการ ซึ่งทำงานกันเป็นระบบ ระเบียบ กฎ กติกาในการอยู่ร่วมกัน เวลามีอะไรหรือมีปัญหาอะไรทุกคนก็จะคอยปรึกษาหารือกัน และคอยช่วยเหลือกัน และช่วยกันส่งเสริมผลิตภัณฑ์ สถานที่ ให้เป็นที่น่าสนใจ และทุกคนก็ควรทำหน้าที่ของตนเองให้อย่างดีที่สุดและรับผิดชอบงานของตนเองให้เต็มที่ เพราะงานทุกงานจะมีความสัมพันธ์กันหมด ทุกอย่างจะมีขั้นตอนการบริหารงานไม่เหมือนกัน แต่ทุกคนควรจะช่วยกันดูแลรักษาและอนุรักษ์ ผลิตภัณฑ์โครงการหรือกิจกรรมในกลุ่มให้ก้าวหน้า และยั่งยืนต่อไป

วิธีการและลักษณะในการดำเนินการ ทุกส่วนต้องมีใจรักในการทำก่อน ต้องเป็นคนช่างสังเกตช่างสงสัย และคอยคิดพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ตลอดเวลา และเป็นคนที่อดทนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว และร่วมมือกันสามัคคีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนให้โตและก้าวหน้า ในทุกส่วนจะเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนอยู่แล้วและช่วยกันยึดถือปฏิบัติต่อไป ช่วยกันพัฒนาบริเวณโดยรอบให้เจริญเติบโตให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งอนุรักษ์ ในการถ่ายทอดวิชาความรู้ต่างๆ ก็จะถ่ายทอดทุกคนแบบเท่าเทียมกัน ให้ความรู้ทุกคนเท่ากัน ตามเงื่อนไขที่ตั้งไว้ในชุมชน

กระบวนการในการดูแลรักษา ในการพัฒนาชุมชน จะต้องดูแลรักษากันเป็นประจำไม่ให้ขาดตกบกพร่องทุกคนต้องอยู่ในกฎข้อบังคับระเบียบ ไม่ฝ่าฝืนกฎการอยู่ร่วมกันในชุมชน ต้องซื่อตรงซื่อสัตย์ในการทำสินค้าให้มาได้คุณภาพ และเป็นที่ยอมรับของคนภายนอก และทุกคนต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎระเบียบ กฎกติกาที่ชุมชนตั้งไว้ ต้องคอยสอดส่องความผิดปกติของบริเวณพื้นที่ภายในชุมชน ร่วมกันพัฒนาสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เป็นที่สนใจของคนภายนอก และปรับปรุงสภาพพื้นที่ให้น่าอยู่และอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สืบสานประเพณีวัฒนธรรมและอาชีพของคนในชุมชนให้ยั่งยืนต่อไปโดยไม่สูญหาย เป็นต้น

ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่างานวิจัยนี้มีความเห็นสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุทิตย์ อาภากโร ได้ทำวิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมโดยการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ พบว่า คณะสงฆ์ได้มุ่งเน้นการประยุกต์ใช้หลักธรรม เพื่อส่งเสริมบทบาทหน้าที่และการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

6 ประการ คือ การปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ และการสาธารณูปการสงเคราะห์ 2) ด้านการบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมไทยปัจจุบัน พบว่า แนวคิดและวิธีการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมเชิงพุทธ สามารถนาไปสู่การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ด้านพฤติกรรมสุขภาวะเชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาจิตใจ ปัญญา และการสร้างพลังทางสังคมได้ 3) ด้านการพัฒนารูปแบบของคณะสงฆ์ในการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคม พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา สามารถพัฒนาบุคคลและสังคมตามหลัก “ภาวนา 4” คือ ประการที่หนึ่ง กายภาวนา มุ่งเน้นการพัฒนากาย การฝึกอบรมกายให้รู้จักเป็นระบบ ระเบียบ และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเอง รวมทั้งเข้าใจระบบความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพให้เกิดความยั่งยืน

และสอดรับกับณิรดา เวชญาลักษณ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า 1. กลุ่มชุมชนที่มีแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุดคือ กลุ่มชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จำนวน 32 แห่ง รองลงมาคือ กลุ่มชุมชนชนบท จำนวน 25 แห่ง และกลุ่มชุมชนเมือง จำนวน 17 แห่ง รวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 74 แห่ง 2. แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีการร่วมมือกันระหว่างชุมชน สถานศึกษา และองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้มีการจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน สถานศึกษาและชุมชนควรร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนหรือออกแบบการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมเรียนรู้โดยแบ่งงานหน้าที่รับผิดชอบ สำรวจ สืบค้น รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ นำเสนอแลกเปลี่ยน ควรจัดตั้งคณะกรรมการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลภายนอก

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรมีนโยบายการตรวจสอบและถ่วงดุลจากภาคประชาชนในการจัดตั้งกลุ่มหรือศูนย์เรียนรู้ต่างๆ เพื่อความยั่งยืนในการจัดตั้งกลุ่มของประชาชน

2. รัฐบาลควรส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เน้นกระบวนการของชุมชนมากกว่าควบคุมโดยภาคเอกชน ทุนเอกชนสามารถทำให้ชุมชนอ่อนแอจากภาคเอกชนได้

3. รัฐบาลสามารถออกนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้จากองค์ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณี จากคนในท้องถิ่นอย่างจริงจัง ก่อนองค์ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณี จากเทคโนโลยี และความเป็นสมัยใหม่จะทำให้สิ่งเหล่านี้หายไป

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

จากผลการวิจัยพบว่า

1. ถ้าหากเกิดทำนา ทำสวนไม่มีอะไรดีขึ้น ก็ต้องลองเปลี่ยนตัวเองดู ไม่ใช่ว่ามีนาก็ต้องทำนาอย่างเดียว ต้องมีการพัฒนาตัวเองบางทีคนก็เป็นหนี้เป็นสินเยอะ ลองหาอาชีพที่สามารถแทนการทำนาทำสวนได้

2. เมื่อลูกไร่รู้เทคนิค รู้วิธีก็และสามารถนำไปพัฒนาตนเองเพื่อประกอบอาชีพได้

3. การเรียนรู้ แหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัยของคนและสัตว์ป่า และทำให้คนกับป่าอยู่ร่วมกันได้อยากมีความสุข ตามวิถีคนวิธีป่า

4. สิ่งสำคัญทุกคนคงอดทนกับสิ่งที่ทำ รู้ว่าจุดยืนอยู่ตรงไหน รู้ว่าตัวเองกำลังทำอะไร ต้องยอมรับถึงคำติชมคำด่า “น้ำตาอย่าให้เป็นน้ำตาความเสียใจ ให้เป็นน้ำตาแห่งความยินดี”

5. กระบวนการถ่ายทอดฝึกเด็กรุ่นหลังให้ทำต่อๆ เป็นกระบวนการถ่ายทอดที่ดีที่สุดและยั่งยืนที่สุดต่อองค์ความรู้ ท้องถิ่นไปปฏิบัติแบบเดิมอยู่ก็ยังไม่หายเพียงแต่ว่าวัสดุอุปกรณ์ก็จะปรับเปลี่ยนตามยุคตามสมัย อยากจะให้รักษาสิ่งเหล่านี้เพราะของใหม่กับของเหล่านี้มีคุณค่าทางใจที่แตกต่างกัน และความเชื่อที่แตกต่างกัน

6. ข้อกฎหมายต่างๆ ที่จะอนุญาตที่จะให้สิทธิชุมชนทำได้ กฎระเบียบต่างๆ ยังไม่ชัดเจนเพราะฉะนั้นจึงทำให้ชุมชนถูกจำกัดสิทธิ์ เช่น การจัดตั้งกลุ่มที่กฎหมายรองรับ

7. ภาคชุมชนไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยชุมชนเองมากนัก เมื่อชุมชนขยายใหญ่ขึ้น การจัดการมีมากขึ้น ภาครัฐก็จะใช้ระบบของรัฐเข้ามาจัดการ เพราะจะมีเรื่องของผลประโยชน์รวมอยู่ด้วย เช่น การจัดตั้งกลุ่มของชุมชน และการท่องเที่ยวชุมชน

8. ช่องทางการขายของชุมชนในปัจจุบันก็คือจะให้สมาชิกบอกปากต่อปาก และเปิดเพจ Facebook LINE เป็นต้น

9. โครงการ หรือกิจกรรมเมื่อภาครัฐ เอกชน เข้ามาส่งเสริมบางโครงการ กิจกรรม ชุมชนไม่ได้ต้องการ เมื่อมาส่งเสริมแล้วควรหาตลาดเพื่อรองรับจากการผลิตของชุมชน

10. ส่วนใหญ่หลายกลุ่มในชุมชนรับเงินมาสร้างกลุ่มพอเงินหมดก็หายไปหมด อันที่จริงแล้วเมื่อมีการสนับสนุนก็ต้องมีคนติดตามแบบจริงจัง และใส่ใจ ต้องมีเจ้าหน้าที่ติดตามและให้คำแนะนำกับชุมชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ฉบับชาวบ้าน กับการเรียนรู้ระหว่างรัฐและชุมชนในโลกหลังสมัยใหม่

2. ชุมชนกับการปรับตัวเพื่อป้องกันตัวเองต่อนโยบายของรัฐที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีรายได้

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรม กับทุนทางสังคม เพื่อแปรเปลี่ยนให้เป็นสิ้นค้าทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี

บรรณานุกรม

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2543). **วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์และความเป็นอื่น.** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ วิภาษา. 227

ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2561). **การศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัพิษณุโลก**. วารสารครุพิบูล, 5 (1), 87-96

นางขจิต พลรัฐ, ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแบบยั่งยืน อำเภอวังทอง หมู่ที่ 7 ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก, 27 พฤษภาคม 2562.

นางทัศนีย์ เกตุยอด, ผู้ใหญ่บ้านบ้านสวนยาง หมู่ที่ 3 ตำบลเนินเพิ่ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก, 28 พฤษภาคม 2562.

นางเปาวดี วงค์พานิช, ผู้ใหญ่บ้านบ้านวังกะบาก หมู่ที่ 19 ตำบลวังนกแอ่นอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก, 27 พฤษภาคม 2562.

นางละเมิน ทานนท์, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก, 28 พฤษภาคม 2562.

นายจวง ศรีทอง, ปราชญ์ชาวบ้าน หมู่ที่ 8 บ้านโคกออมสิงห์ ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก, 28 พฤษภาคม 2562.

นายถนัด พิมแสน, ประธานกลุ่มกลุ่มพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนบ้านร้องส้มมวง หมู่ที่ 8 ตำบลชัยนาม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก, 30 พฤษภาคม 2562.

นายนัฐวัฒน์ ภูวเกียรติกุล, รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก, 28 พฤษภาคม 2562.

นายบุญชู ศิดสันเทียะ, ปราชญ์ชาวบ้านศูนย์เรียนรู้การพัฒนาที่ดินประจำตำบลหนองพระ บ้านเจริญผล หมู่ที่ 4 ตำบลหนองพระ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก, 27 พฤษภาคม 2562.

นายมานพ ขำพันธ์, ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองแห้ว หมู่ที่ 6 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก, 28 พฤษภาคม 2562.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). **รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา.** Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 8 (1), 958-971.

วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์. (2561). **การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน : กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของครูในศตวรรษที่ 21.** Graduate School, 11(3), 179-191.

สถาบันพระปกเกล้า. (2552). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550**, (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา. 237-239.

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. (2556). **คู่มือการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ชุมชน (ฉบับนักพัฒนา).** กรุงเทพมหานคร: ไอเดียสแควร์ จำกัด. 31

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). “คู่มือการจัดการความรู้ของชุมชน” แหล่งที่มา: file:///C:/Users/ACER/Downloads/Documents/ คู่มือการจัดการความรู้ของชุมชน_2.pd (สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2560).

ความรู้และทัศนคติของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ต่อผู้ที่ติดเชื้อ HIV
Knowledge and Attitude of The students in The Faculty of Social Sciences to HIV Infection

พระมหาสุรไกร ชินพุทฺธิสิริ (คงบุญวาส)
Phramaha Surakrai Conboonwasana,
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ศาลายา, นครปฐม
Phramaha Surakrai Conboonwasana,
Author for Correspondence: Email:Xyurisis@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ความรู้และทัศนคติของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ต่อผู้ที่ติดเชื้อ HIV มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาความรู้และทัศคติของนักศึกษาต่อผู้ที่ติดเชื้อ HIV และ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตัวของนักศึกษาในการระวังการติดเชื้อ HIV การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 149 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปและสถิติเชิงพรรณนา คือ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*S.D.*) ผลการศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนมาก ร้อยละ 59.1 เป็นคฤหัสถ์ชาย มีสถานภาพโสด มีอายุ 21 ปี เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 เป็นนักศึกษาสาขาวิชาการปกครอง ด้านความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลางมากที่สุด ร้อยละ 59.73

คำสำคัญ : นักศึกษา, ความรู้, ทัศนคติ, โรคเอดส์ (HIV)
Received: 20/07/62 **Revised:** 31/08/62 **Accepted:** 03/09/62

Abstracts

The purposes of the study were to explore students' attitude and knowledge to HIV infection. The research population were 149 students of Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Salaya campus. The researcher collected the data by questionnaires, and analyzed by percentage, average mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.).

Most of the student, 59.10 percent, were male. They were single, and their ages were 21 year old. They studied in the major of Political Science. The students, 32.2 0 percent, were social work students, and 8.7 percent were the students in the field of sociology and anthropology. Most of the students, 59.73percent, had the knowledge about HIV in medium level.

Keywords: AIDs, Attitude, Knowledge , Students

บทนำ

โรคเอดส์เป็นโรคติดต่อร้ายแรงเป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งของทุกประเทศทั่วโลก เนื่องจากเป็นโรคติดต่อที่ยังไม่มียารักษาให้หายขาดได้ ภายในระยะเวลาไม่กี่ปีหลังจากที่พบผู้ป่วยรายแรกโรคเอดส์สามารถแพร่ไปทั่วโลกอย่างรวดเร็ว จากรายงานของโครงการเอดส์แห่งสหประชาชาติ (UNAIDS) พบว่าในปี พ.ศ. 2559 มีผู้ติดเชื้อทั่วโลกสะสม 36.7 ล้าน เป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวีรายใหม่ 1.8 ล้านคน และมีผู้เสียชีวิตจากเอดส์ 1 ล้านคน โดยมีผู้ติดเชื้อที่ได้รับยาต้านไวรัสแล้วประมาณ 19.5 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2553 ที่มีผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้รับยาต้านไวรัส 7.7 ล้านคน (กรุงเทพธุรกิจ, 1ธันวาคม'วันเอดส์โลก' (World AIDS Day) https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/783540 ค้นวันที่ 15 ธันวาคม 2560)

สถานการณ์โรคเอดส์ในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2560 ที่ผ่านมา พบว่า ความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีกลุ่มพนักงานบริการหญิง มีแนวโน้มลดลง โดยความชุกของการติดเชื้อเอชไอวี กลุ่มพนักงานบริการตรง เท่ากับ 0 และความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีกลุ่มพนักงานบริการแฝงเท่ากับร้อยละ1.35 โดยจังหวัดที่มีความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มพนักงานบริการแฝงสูงสุด ได้แก่ เชียงราย ร้อยละ 10.20 รองลงมา คือ สิงห์บุรีร้อยละ 7.14 และพระนครศรีอยุธยา ร้อยละ 4.93 เมื่อจำแนกความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีตามภาค พบว่า ในกลุ่มพนักงานบริการตรงภาคเหนือมีความชุกการติดเชื้อเอชไอวีสูงสุดร้อยละ15.10 และในกลุ่มพนักงานบริการแฝงภาคเหนือมีความชุกการติดเชื้อเอชไอวีสูงสุด ร้อยละ 10.20 กลุ่มชายที่มาตรวจกามโรค มีความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีลดลงจากร้อยละ 4.42 เมื่อ พ.ศ. 2556 เหลือร้อยละ 2.37 กลุ่มโลหิตบริจาค มีแนวโน้มในระดับทรงตัว โดยมีภาพรวมเท่ากับร้อยละ 0.15 ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2555 - 2560 แต่กลุ่มโลหิตบริจาครายใหม่พบความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีมีแนวโน้มสูงขึ้น ส่วนกลุ่มโลหิตบริจาครายเก่าอยู่ในระดับทรงตัว สำหรับกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์ มีแนวโน้มคงที่ โดยในปีพ.ศ. 2560 ความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีเท่ากับร้อยละ 0.54 การติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์จำแนกตามลำดับครรภ์ลำดับครรภ์ที่ 1 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ครรภ์ที่ 2 และ ครรภ์ที่3 มีแนวโน้มความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีลดลง เมื่อจำแนก

ตามกลุ่มอายุพบว่ากลุ่มอายุ น้อยกว่า 20 ปี, 20 - 24 ปีและมากกว่า 30 ปีอยู่ในระดับทรงตัว แต่กลุ่มอายุ 25 - 29 ปีความชุกการติดเชื้อเอชไอวีในปี พ.ศ. 2560 มีแนวโน้มลดลงจากปี พ.ศ. 2559 และ จังหวัดที่มีความชุกการติดเชื้อกลุ่มหญิงที่มาฝากครรภ์สูงกว่าร้อยละ1 มีจำนวน 9 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสมุทรสงคราม สมุทรปราการ ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา อุทัยธานี สุโขทัย นครราชสีมา หนองคาย และอำนาจเจริญ (สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค, 2560: 2-5)

แนวโน้มความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีกลุ่มโลหิตบริจาคที่ระบุอาชีพเป็นนักเรียน และนักศึกษา ยังคงมีความชุกต่ำ โดยทั้งสองกลุ่มมีแนวโน้มลดลงจากปีพ.ศ. 2557 เป็น 0 (ต่ำสุด 0, สูงสุด 0.5) ในปี พ.ศ. 2558 - 2560 กลุ่มชาวประมงลดลงจนถึงปีพ.ศ. 2556 และจากปีพ.ศ. 2557 - 2559 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แต่ในปีพ.ศ. 2560 ไม่ได้รับข้อมูลในกลุ่มดังกล่าว ส่วนกลุ่มแรงงานข้ามชาติความชุกของการติดเชื้อเอชไอวี ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2555 - 2560 แนวโน้มอยู่ในระดับทรงตัว กลุ่มพนักงานบริการชาย ปี พ.ศ. 2558 – 2559 ลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 24.5 ในปี พ.ศ. 2557 เป็นร้อยละ 14.3 และร้อยละ 7.7 ในปี พ.ศ. 2558 และ 2559 ตามลำดับ ส่วนในปีพ.ศ. 2560 กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับน้อยกว่า 20 ตัวอย่าง และกลุ่มผู้ใช้สารเสพติดด้วยชนิดฉีด มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจาก ปี พ.ศ. 2557 โดยในปี พ.ศ. 2560 อยู่ที่ร้อยละ 10.98 (สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค, 2560:8-10)

สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคนในสังคมโดยภาพรวมที่ยังคงมีความตระหนัก หวาดกลัว เนื่องจากคนในสังคมยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโรคที่เกิดจากเชื้อ HIV ดังนั้น ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จึงมีความพยายามรณรงค์เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเอดส์อย่างแพร่หลาย โดยเน้นกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงสูง เช่น ผู้ซื้อบริการทางเพศ กลุ่มชายรักชาย และกลุ่มผู้ติดยาเสพติดซึ่งใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน นอกจากนี้ประชาชนทั่วไปยังมีทัศนคติในเชิงลบต่อผู้ติดเชื้อ HIV โดยมองว่าผู้ติดเชื้อ HIV เป็นผู้มีพฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสม หรือเป็นผู้ติดยาเสพติด จนทำให้ภาพลักษณ์ของผู้ติดเชื้อคือคนเลว คนไม่ดี และเป็นที่น่ารังเกียจของสังคม ทำให้การใช้ชีวิตประจำวันของผู้ติดเชื้อ HIV เป็นไปอย่างยากลำบาก ทั้งในเรื่องสุขภาพกาย สุขภาพจิต สภาวะความเป็นอยู่ หน้าที่การงาน สถานภาพทางสังคม ถูกรังเกียจ เหยียดหยาม ถูกแบ่งแยกออกจากคนในสังคม เพราะหากทราบว่าผู้ใดติดเชื้อ HIV ก็มักจะแสดงท่าทีรังเกียจ ไม่ยอมรับ หรือถูกบีบบังคับออกจากงาน มีผลทำให้ผู้ติดเชื้อไม่กล้าเปิดเผยตนเองต่อสังคม ไม่กล้าไปพบแพทย์เพื่อรักษาตัว และไม่กล้าขอคำปรึกษาแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ เพราะเกรงว่าจะถูกครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน นายจ้างและผู้เกี่ยวข้องรังเกียจ รวมทั้งอาจมีผลกระทบต่อผู้ใกล้ชิด เช่น คู่สมรสและบุตร เป็นต้น ปัญหาดังกล่าว ล้วนแต่เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ คุณภาพชีวิต และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ติดเชื้อและผู้ใกล้ชิด ทั้งนี้สาเหตุสำคัญมาจากการที่สังคม เจ้าหน้าที่ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

ในเรื่อง HIV หรือเอดส์ (สถาบันวิจัยสังคม, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559:บทคัดย่อ)

จากสถิติผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV ในปี พ.ศ. 2560 แม้ว่ามีจำนวนลดลงจากเดิม แต่ก็ยังมีผู้ที่ขาดความรู้และมีทัศนคติที่มองผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV ในแง่ลบและตีตราว่าเป็นคนไม่ดี ทำให้มักเกิดเป็นปัญหาสังคม ดังนั้นในการจัดทำวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัย มีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติต่อผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV ของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ ว่าเป็นอย่างไร อันจะได้เป็นแนวทางในการให้ความรู้ ความเข้าใจและเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อนักศึกษาเกี่ยวกับเรื่องโรคของผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV และหน่วยงาน/องค์กรสามารถนำผลวิเคราะห์มาเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงาน การรณรงค์ในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา และประชาชนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้และทัศคติของนักศึกษาต่อผู้ที่ติดเชื้อเอดส์/HIV
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตัวของนักศึกษาในการระวังการติดเชื้อเอดส์/HIV

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยผู้วิจัยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา และเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในภาคการศึกษาที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2561 จำนวน 238 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในภาคการศึกษาที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2561 จำนวน 149 รูป/คน ได้มาโดยสูตรการกำหนดตัวอย่าง กรณีทราบจำนวนประชากรของ ยามาเน (Yamane, 1973 : 125) ที่มีความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .05 ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยจำแนกตามสาขาวิชาแล้วจึงใช้การสุ่มแบบง่าย แสดงดังตาราง 1

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ 3 สาขาวิชา

สาขาวิชา		ประชากร (รูป/คน)	กลุ่มตัวอย่าง (รูป/คน)
1.	รัฐศาสตร์การปกครองและการปกครอง	155	97
2.	สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา	23	14
3.	สังคมสงเคราะห์ศาสตร์	60	38
รวม		**238**	**149**

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย 1) เพศ 2) สถานภาพ 3) อายุ 4) ชั้นปีการศึกษา 5) สาขาวิชา 6) ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์/HIV 7) ทัศนคติต่อผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อเอดส์/HIV

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาเพื่อศึกษาความรู้และทัศนคติของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ต่อผู้ที่ติดเชื้อ HIV ประกอบด้วย 1) แบบทดสอบความรู้เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ด้านโรคเอดส์/HIV จำนวน 10 ข้อ จำนวน 2 ตัวเลือก ตอบถูก ให้ 1 คะแนน ตอบผิด ให้ 0 คะแนน โดยคำตอบแบบสอบถามข้อที่ 1, 6, 7, 8 ตอบใช่ ให้ 1 คะแนน ตอบไม่ใช่ ให้ 0 คะแนน และ คำตอบแบบสอบถามข้อที่ 2, 3, 4, 5, 9, 10 ตอบไม่ใช่ ให้ 1 คะแนน ตอบใช่ ให้ 0 คะแนน 2) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Ratting Scale) ประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวกับทัศนคติต่อผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV จำนวน 10 ข้อ โดยมีหลักเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้ เห็นด้วยมากที่สุด 5 คะแนน เห็นด้วยมาก 4 คะแนน เห็นด้วยปานกลาง 3 คะแนน เห็นด้วยน้อย 2 คะแนน เห็นด้วยน้อยที่สุด 1 คะแนน 3) คำถามที่เกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อเอดส์/HIV และ 4) คำถามปลายเปิดในการให้แสดงคิดเห็น จำนวน 1 ข้อ โดยสำหรับแบบทดสอบความรู้ หาความเชื่อเชื่อมั่นโดยวิธีของ Kuder & Richardson Fomula 20 และได้ค่าเชื่อมั่น เท่ากับ 0.73 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV เท่ากับ 0.715

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความรู้และทัศนคติของนักศึกษาต่อผู้ที่ติดเชื้อเอดส์/HIV

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละนักศึกษาจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์/HIV

ระดับความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์/HIV	จำนวน	ร้อยละ
ระดับต่ำ	45	30.21
ระดับปานกลาง	89	59.73
ระดับสูง	15	10.06
รวม	149	100.0

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์/HIV ระดับปานกลางมากที่สุด ร้อยละ 59.73 รองลงมาคือ ระดับต่ำ ร้อยละ 30.21 และระดับสูง ร้อยละ 10.06 ตามลำดับ

ตาราง 3 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติของนักศึกษาต่อผู้ติดเชื้อ เอดส์/HIV

ทัศนคติ	$(\bar{X})$	*S.D.*	ระดับความคิดเห็น
1. ผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV คือบุคคลน่ารังเกียจของสังคม	2.39	1.16	ปานกลาง
2. สถานที่ทำงานไม่ควรรับผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV เข้าทำงาน	2.83	1.22	ปานกลาง
3. ครอบครัวคือกำลังใจที่ดีที่สุดของผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV	4.56	0.93	มากที่สุด
4. การโดนตัวผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV จะทำให้ติดเชื้อเอดส์/HIV ไปด้วย	2.46	1.22	น้อย
5. สถานศึกษาไม่ควรรับเด็กที่ติดเชื้อเอดส์/HIV เข้าศึกษา	2.64	1.21	ปานกลาง
6. ผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV คือ ภาระสังคม	2.48	1.18	น้อย
7. ผู้ที่เปลี่ยนคู่นอนบ่อยควรไปตรวจเลือดเพื่อหาเชื้อเอดส์/HIV	4.21	1.10	มากที่สุด
8. ท่านไม่สบายใจหากต้องทำงานร่วมกับผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV	2.99	1.07	ปานกลาง
9. ผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV คือ คนที่ไร้ศักดิ์ศรี	2.28	1.19	น้อย
10. การป้องกันโรคเอดส์เป็นหน้าที่ของผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV เท่านั้น	2.71	1.33	ปานกลาง
รวม	**2.95**	**0.74**	**ปานกลาง**

จากตางราง 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV ในภาพรวมคือ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีทัศนคติเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ข้อ

3 ครอบครัวคือกำลังใจที่ดีที่สุดของผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 รองลงมา คือข้อ 7. ผู้ที่เปลี่ยนคู่นอนบ่อยควรไปตรวจเลือดเพื่อหาเชื้อเอดส์/HIV มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 และข้อ 8. ท่านไม่สบายใจหากต้องทำงานร่วมกับผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการป้องกันตัวของนักศึกษาในการระวังการติดเชื้อเอดส์/HIV พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 51 ใช้ถุงยางอนามัย และไม่เคยใช้ถุงยางอนามัย ร้อยละ 49.0 มีความถี่ในการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง ร้อยละ 26.2 ใช้ถุงยางอนามัยบางครั้ง ร้อยละ 24.8 ไม่เคยเปลี่ยนคู่นอน ร้อยละ 75.8 เคยเปลี่ยนคู่นอน ร้อยละ 24.2 เปลี่ยนคู่นอนบางครั้ง ร้อยละ 12.8 เปลี่ยนคู่นอนบ่อยครั้ง ร้อยละ 11.4 ไม่ระบุเหตุผลในการใช้ถุงยางอนามัย ร้อยละ 18.8 เชื่อว่าคู่นอนและตนเองปลอดภัย ร้อยละ 17.4 และความสุขทางเพศลดลง ร้อยละ 16.1 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายผลดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลางมากที่สุด (ร้อยละ 59.73) รองลงมาคือ ระดับต่ำ (ร้อยละ 30.21) และระดับสูง (ร้อยละ 10.06) การที่นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ในระดับปานกลางนั้น อาจเนื่องจากความแตกต่างระหว่างบุคคลที่สมองจะสามารถทรงไว้หรือรักษาไว้ซึ่งเรื่องราวต่างๆได้อย่างถูกต้อง (พิชิต,2545) ประกอบกับความรู้ที่นักศึกษามีนั้น เมื่อเวลาผ่านไปหรือไม่ได้นำมาใช้บ่อยๆ ก็จะทำให้เกิดการลืมได้ (สุชา, 2540) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาดา วงศ์สวาสดิ์และคณะ (2550) ศึกษาความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา ที่พบว่า ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ของนักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 88.4 เช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของปัณณวิวิชญ์ ยุทธกิจจำนงค์ (2551) ศึกษาความสัมพันธ์ในครอบครัว ความรู้เรื่องโรคเอดส์และพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในอำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี พบว่า วัยรุ่นมีความรู้เรื่องโรคเอดส์โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานของนพคุณ คุณเลิศกิจ (2552) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและความรู้เรื่องโรคเอดส์ กับความต้องการตรวจเลือดเพื่อหาเชื้อเอดส์ของนักโทษหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้ต้องขังมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์อยู่ในระดับปานกลาง

2. ทัศนคติของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ต่อผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นต่อผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV ในภาพรวมคือ ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.95) โดยเห็นว่าครอบครัวคือกำลังใจที่ดีที่สุดของผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV (ค่าเฉลี่ย = 4.56) สอดคล้องกับงานของสุชาดา วงศ์สวาสดิ์ พร้อมคณะ (2550) ศึกษาความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา พบว่า นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีทัศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์อยู่ในระดับ

ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 92 และงานของพนมพร ห่วงมาก พร้อมคณะ (2555 อ้างถึงในคณิสร แก้วแดง และสุมาลี ราชนิยม, 2558: 32) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวและชุมชนกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของผู้ป่วยเอดส์ ในโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดจันทบุรี ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ถ้าครอบครัวและชุมชนแสดงความหยามเหยียดผู้ป่วยเอดส์ จะยิ่งส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมากขึ้น และงานของวิทยาลัยโลกคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วิทยาเขตรังสิต (2557:บทสรุปผู้บริหาร) ศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์และปัจจัยที่มีผลต่อการติดเชื้อเอชไอวีของกลุ่มเยาวชนในประเทศไทย พบว่า กลุ่มเยาวชนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับหรือได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว มีแนวโน้มพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงน้อยกว่ากลุ่มที่ไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดหรือได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว นอกจากนี้ ทั้งกลุ่มเยาวชนและองค์กรที่ทำงานกับเยาวชนต่างมองว่า ครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดี ดังนั้น ครอบครัวคือกำลังใจที่ดีที่สุดของผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV

นอกจากนั้น แม้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82) มีทัศนคติระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=4.12) ต่อการที่เปลี่ยนคู่นอนบ่อยควรไปตรวจเลือดเพื่อหาเชื้อเอดส์/HIV มีทัศนคติระดับน้อยต่อผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV คือภาระสังคม การโดนตัวผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV จะทำให้เกิดการติดเชื้อเอดส์/HIV และผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV คือคนไร้ศักดิ์ (ค่าเฉลี่ย 4.21 2.48 2.46 และ2.28 ตามลำดับ) หมายความว่า มีทัศนคติเป็นไปในทางบวก ก็ตาม แต่เหตุการณ์ที่เกิดกับผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV ครอบครัวของผู้ติดเชื้อ ประชากรหลัก ทั้งในแง่ของการรังเกียจ การกีดกัน และการเลือกปฏิบัติยังเกิดขึ้นและร้องเรียนอยู่เนือง ๆ ทั้งในชุมชน สถานที่ทำงาน สถานที่ประกอบการ สถานศึกษา สถานรับเลี้ยงเด็ก และสถานบริหารสุขภาพ อีกทั้งยังมีหน่วยงานทั้งราชการหรืออื่น ๆ หลายแห่ง มีกฎเกณฑ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะปฏิเสธผู้ที่ติดเชื้อเอดส์/HIV ในการสมัครหรือรับเข้าหน่วยงาน หรือบางครั้งให้ออกจากงานด้วย ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการยุติปัญหาเอดส์ พ.ศ. 2560-2573 ของกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (2560: 12) พบว่า การสำรวจสุขภาพประชาชนทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2557 ได้สอบถามความเห็นประชาชนจากครัวเรือน พบว่า ร้อยละ 76 ลังเลที่จะไปตรวจเลือดหาการติดเชื้อเอดส์/HIV ร้อยละ 51.8 รังเกียจที่จะซื้ออาหารสดหรืออาหารประกอบจากผู้ขายหรือผู้ประกอบอาหารที่เป็นผู้ติดเชื้อเอดส์/HIV ร้อยละ 24 เห็นด้วยว่าเด็กที่ติดเชื้อเอดส์/HIV ไม่สมควรจะเรียนร่วมห้องกับเด็กทั่วไป

3. พฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อเอดส์/HIV ของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 51) ใช้ถุงยางอนามัย และไม่เคยใช้ถุงยางอนามัย (ร้อยละ 49.0) ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง (ร้อยละ 26.2) ใช้ถุงยางอนามัยบางครั้ง (ร้อยละ 24.8) ไม่เคยเปลี่ยนคู่นอน (ร้อยละ 75.8) เปลี่ยนคู่นอนบางครั้ง (ร้อยละ 12.8) เปลี่ยนคู่นอนบ่อยครั้ง (ร้อยละ 11.4) ไม่ระบุเหตุผลของการใช้ถุงยางอนามัย (ร้อยละ 18.8) เชื่อว่าคู่นอนและตนเองปลอดภัย (ร้อยละ 17.4) และความสุขทางเพศลดลง

(ร้อยละ 16.1) สอดคล้องกับงานของบังอร เทพเทียนและคณะ (2551) ศึกษาพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอของนักเรียนในรอบ 5 ปี (พ.ศ. 2547- 2551) พบว่า อัตราการใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอในรอบ 4 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2547–พ.ศ. 2550) มีแนวโน้มสูงขึ้นทีละน้อย แต่ทว่าในปี พ.ศ. 2551 กลับมีแนวโน้มการใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอในกลุ่มนักเรียนลดลง รวมทั้งอัตราการใช้ถุงยางอนามัยสม่ำเสมอกับคู่นอนประเภทคู่รักหรือแฟนน้อยกว่าคู่นอนประเภทอื่นๆ อย่างชัดเจน นักเรียนชายมีเพศสัมพันธ์กับพนักงานบริการน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลย แต่อัตราการใช้ถุงยางอนามัยสูงมาก ดังนั้นการตัดสินใจเลือกใช้ถุงยางอนามัยขึ้นอยู่กับการประเมินประเภทคู่นอนว่ามีความปลอดภัยหรือไม่ นักเรียนเชื่อว่าคู่รักหรือแฟนเป็นคนที่มีความปลอดภัยมากจึงมีการป้องกันต่ำ นอกจากนี้แอลกอฮอล์เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมีอัตราการใช้ถุงยางอนามัยลดน้อยลง และงานของบำเพ็ญจิต แสงชาติ และคณะ (2561) ศึกษาความรู้ ทัศนคติเกี่ยวกับเอชไอวี/เอดส์ และการปฏิบัติสุขภาวะทางเพศของนักศึกษามหาวิทยาลัยชั้นปีที่หนึ่ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการป้องกันการติดเชื้อโดยการใช้ถุงยางอนามัยในระดับต่ำ (ร้อยละ 21) และเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 93.3) ไม่เคยตรวจคัดกรองเอชไอวี/เอดส์ด้วยการตรวจเลือด ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.1) ไม่เคยมีการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องการติดเชื้อเอชไอวี และรู้สึกมั่นใจในตนเองว่าจะไม่ยอมมีเพศสัมพันธ์ถ้าไม่ใช้ถุงยางอนามัย (ร้อยละ 77.1) และสามารถต่อรองกับคู่นอนให้ใช้ถุงยางอนามัยได้ในรายที่ไม่ต้องการใช้เวลามีเพศสัมพันธ์ (ร้อยละ 83)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมความรู้แก่นักศึกษาทั้งในระบบการเรียนการสอน รวมทั้งนอกชั้นเรียนโดยจัดให้มีเทคโนโลยีสารสนเทศ เอกสาร ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์สำหรับการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมที่หลากหลายและเป็นปัจจุบันเสมอ เพื่อให้นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์มากยิ่งขึ้น

1.2 มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้นักศึกษาได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์ สนันบสนุนให้นักศึกษาได้มีโอกาสร่วมกันคิด รณรงค์ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ในโอกาสต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งอาจารย์และบุคลากรทางสาธารณสุขนับเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์ วิธีปฏิบัติที่ถูกต้องต่อผู้ที่ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ แก่นักศึกษา อันเป็นวิธีที่จะสร้างความมั่นใจให้กับนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อโรคเอดส์และผู้ติดเชื้อต่อไป

1.3 มหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันได้แก่ หลักความไม่ประมาท หลักพรหมวิหาร 4 หลักสังคหวัตถุ 4 ศีล 5 หลักสทารสันโดษ เป็นต้น

มาเสริมสร้างความเข้าใจในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกันแก่นักศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้ในกรณีที่เป็นผู้ติดเชื้อ โดยจัดเป็นหลักสูตรอบรม เช่น การป้องกันและรักษาเอดส์ตามแนวพุทธหรือบรรยายในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง หรือจัดทำเป็นหลักสูตรระยะสั้นเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาหรือผู้นำทางศาสนาเข้ามาเป็นแกนนำในการดูแลช่วยเหลือ โดยใช้หลักพุทธธรรมในการให้คำปรึกษา ให้ความรู้ ให้กำลังใจ และการเยี่ยมบ้านเสริมกำลังใจ เพื่อให้ผู้ติดเชื้อ ผู้ป่วยสามารถดำเนินชีวิตและดูแลตนเองได้ในสังคมอย่างปกติสุข

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาต่อไปว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีผลให้นักศึกษามีทัศนคติที่ไม่ดีต่อโรคเอดส์

2.2 ควรทำการศึกษาความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์ในกลุ่มต่าง ๆ และต่างสถาบัน เช่น กลุ่มวัยรุ่น ประชาชนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มบุคลากรทางสาธารณสุข มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นต้น

บรรณานุกรม

หนังสือ

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2526). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

กระทรวงสาธารณสุข. (2559). สถานการณ์เอชไอวีและเอดส์ในประเทศไทย พ.ศ.2559. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.

กันยา สุวรรณแสง. (2542). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: อักษรพิทยา.

ชูชีพ อ่อนโคกสูง. (2518). เอกสารประกอบการสอนจิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วรวุฒิการพิมพ์.

นิภา มนูญปิจุ. (2528). การวิจัยทางสุขศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). ความรู้ ทัศนคติ : การวัด การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพมหานคร: พีระพัฒนา.

ปรมะ สตะเวทิน. (2540). หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.

วิรัช อภิรัตนกุล. (2524). ประเภทของทัศนคติ. ม.ท.ป.

สุโท เจริญสุข. (2520). บทศึกษาจิตวิทยาเพื่อการศึกษาการแนะแนวสุขภาพจิตในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรุณา ลิ้มเจริญ. (2557). ผลการให้ข้อมูลแบบสั้นและคำปรึกษาเรื่องการป้องกันเพื่อส่งเสริมสุขภาพต่อพฤติกรรมสุขภาพผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์สถาบันบำราศนราดูร. สถาบันบำราศนราดูร, กรมควบคุมโรค, กระทรวงสาธารณสุข.

คณิสร แก้วแดง และคณะ. (2558). พยาบาลกับการดูแลผู้ป่วยเอดส์แบบองค์รวม. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี. ปีที่ 26, ฉบับที่ 3 (2558), 128-135.

นพคุณ คุณเลิศกิจ. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและความรู้เรื่องโรคเอดส์กับความต้องการตรวจเลือดเพื่อหาเชื้อเอดส์ของนักโทษหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดเชียงใหม่.ประกาศนียบัตรชั้นสูงวิทยาศาสตร์การแพทย์คลีนิก, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นิยดา เกียติยิงอังศุลี และคณะ. (2556). การเลือกปฏิบัติในการประกอบอาชีพของผู้ติดเชื้อเอชไอวี. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บำเพ็ญจิต แสงชาติ และคณะ. (2561). ความรู้ ทัศนคติเกี่ยวกับเอชไอวี/เอดส์ และการปฏิบัติสุขภาวะทางเพศของนักศึกษามหาวิทยาลัยชั้นปีที่หนึ่ง. ศรีนครินทร์เวชสาร. ปีที่ 33, ฉบับที่ 1 (2561), 49-55.

บังอร เทพเทียน และคณะ. (2551). พฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอของนักเรียนในรอบ 5 ปี (พ.ศ.2547-2551). วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา. ปีที่ 6, ฉบับที่ 3 (2551), 15-24.

ปัณณวิวิชญ์ ยุทธกิจจำนงค์. (2551). การศึกษาความสัมพันธ์ในครอบครัว ความรู้เรื่องโรคเอดส์และพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในอำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาคหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พิมพิชา สุพพัตกุล. (2551). การเห็นคุณค่าตนเอง ความรู้เรื่องโรคเอดส์ และเหตุผลของวัยรุ่นตอนปลายที่มีพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ข้ามคืน. วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพรรัตน์ วิริยะภัคพงศ์. (2551). ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์ของเยาวชน : กรณีศึกษาพื้นที่ดำเนินโครงการป้องกันการติดเชื้อเอดส์ทางเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชน จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุชาดา วงศ์สวาสดิ์ พร้อมคณะ. (2550). ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์ของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา, สถาบันพระบรมราชชนก, สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงสาธารณสุข.

สื่อออนไลน์/เว็บไซต์

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554). สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2560, จาก http://www.royin.go.th/dictionary

กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน
The Use of Methaphors in Hlaungtamahabau Ña**ṇ**asampanno's Speeches

พระครูชิโนวาทธำรง (ปรีดา ปีติธมฺโม)
Prakhruchinowatathamrong (Prida pītithammo)
นิสิตปริญญาเอก สาขาภาษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อรรถพงษ์ ผิวเหลือง
Atthaphong Phiwhlueng
อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการสอนภาษาไทย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Author for Correspondence: Emial:yanamath60@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ เพื่อจำแนกประเภทของอุปลักษณ์ในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน เพื่อศึกษากลวิธีการใช้อุปลักษณ์ในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน พบว่ามีอุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชาน 135 อุปลักษณ์

ผลการจำแนกประเภทของอุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชาน พบว่ามี 3 ประเภท ดังนี้ 1.อุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์มี 24 อุปลักษณ์ 2.อุปลักษณ์ตามแนวคิดภาษาศาสตร์ ปริชานมี 51 อุปลักษณ์ และสามารถจำแนกอุปลักษณ์ตามความหมายประจำรูปภาษาได้ 9 อุปลักษณ์ คือ อุปลักษณ์สงคราม อุปลักษณ์ธุรกิจ อุปลักษณ์อุตสาหกรรม อุปลักษณ์มนุษย์ อุปลักษณ์กีฬา อุปลักษณ์ความสะอาด อุปลักษณ์เรือนจำ อุปลักษณ์การก่อสร้าง อุปลักษณ์การกระทำ 3.อุปลักษณ์ตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชานมี 60 อุปลักษณ์ และสามารถจำแนกอุปลักษณ์ตามกระบวนการถ่ายโยงทางความหมายจากวงความหมายหนึ่งไปยังวงความหมายหนึ่งได้ 9 อุปลักษณ์ คือ อุปลักษณ์ธรรมชาติ อุปลักษณ์ดนตรี อุปลักษณ์มนุษย์ อุปลักษณ์วัตถุ อุปลักษณ์อาวุธ อุปลักษณ์การเมือง อุปลักษณ์การกระทำ อุปลักษณ์เรือนจำ และอุปลักษณ์นามธรรม

ผลการศึกษากลวิธีการใช้อุปลักษณ์ในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาตร์ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชาน ดังนี้ 1.กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์มี 3 แบบ คือ ลักษณะ คุณสมบัติ และหน้าที่ 2.กลวิธีการใช้อุปลักษณ์

ตามแนวคิดภาษาสตร์ปริชานมี 2 แบบ คือ อารมณ์ความรู้สึก และ การกระทำและผลของการกระทำ 3.กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชานมี 2 แบบ คือ ลักษณะอาการและการเตือน

คำสำคัญ : กลวิธี, เทศนาธรรรม, อุปลักษณ์, โวหารภาพพจน์, ภาษาศาสตร์ปริชาน, อรรถศาสตร์ปริชาน, หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน
Received: 15/07/62, **Revised:** 02/08/62, **Accepted:** 10/08/62

Abstract

The objectives of this research articles were to classify the metaphors in Hluangtamahabua Ñaṇasampanno's speeches and the use of metaphors in Hluangtamahabua Ñaṇasampanno's speeches. Metaphors under the categories Figures of Speech, Cognitive Linguistics and Cognitive semantics approach were found 135 metaphors.

The results of the metaphors classification under the figures of speech, cognitive linguistics and cognitive semantics approach were divided into 3 types: 1. Metaphors under the figures of speech approach were found 24 metaphors. 2. Metaphors under the cognitive linguistics approach were found 51 metaphors, which could be divided into 9 types: war, business, industry, people, sport, clean, prison, construction and action metaphors. 3.Metaphors under the cognitive semantics approach were found 60 metaphors, which could be divided into 9 types: nature, music, people, material, weapon, politics, action, prison and abstract metaphors.

The results of the use metaphors in Hluangtamahabua Ñaṇasampanno's speeches under the figures of speech, cognitive linguistics and cognitive semantics approach were: 1. The use metaphors under the figures of speech approach were found 3 forms: nature, property and duty. 2. The use metaphors under the cognitive linguistics approach were found 2 forms: emotion and action or results of action. 3. The use metaphors under the cognitive semantics approach were found 2 forms: symptoms and caution.

Keywords: Tactics of using, Speeches, Metaphors, Figures of Speech, Cognitive linguistics, Cognitive Semantics, Hluangtamahabua Ñaṇasampanno

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือของการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อสังคมโลกทุกยุคทุกสมัย ภาษาเป็นเครื่องมือการค้าขาย การศึกษา ความบันเทิง และการสั่งสอน ดังนั้นภาษาจะเป็นเสมือนเครื่องมือที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่ง ที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์จากประสบการณ์ของผู้ถ่ายทอดและเลือกสรรถ้อยคำให้เหมาะสมกับเรื่องที่จะถ่ายทอดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด นักภาษาศาสตร์ได้จำแนกภาษาตามความหมายในการสื่อสารมี 2 ประการ คือ 1) ภาษาที่มีความหมายตรงตามความหมายประจำรูปภาษา เป็นการใช้ภาษาแบบตรงไปตรงมาไม่มีนัยซ่อน ผู้ฟังสามารถเข้าใจภาษานั้นได้ทันที 2) ภาษาที่มีความหมายไม่ตรงตามความหมายประจำรูปภาษา เป็นการใช้ภาษาแบบมีนัยซ่อน ผู้ฟังจะต้องอาศัยประสบการณ์ในการคิดวิเคราะห์ถ้อยคำภาษานั้น จึงจะเข้าใจความหมายตามที่ผู้พูดต้องการสื่อสาร และความหมายแบบมีนัยนี้ยังถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการสอนในการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมเชื่อมโยงถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรม สิ่งที่เป็นรูปธรรมเชื่อมโยงถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นรูปธรรมเชื่อมโยงถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้เป็นอย่างดี

ภาษาที่มีความหมายไม่ตรงตามความหมายประจำรูปภาษาประเภทหนึ่งคือ “อุปลักษณ์” ซึ่งเป็นที่นิยมศึกษากันมากตามลำดับความเจริญทางด้านอรรถศาสตร์ การใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์นั้นสะท้อนให้เห็นความรู้ประสบการณ์ของชีวิต และการเข้าใจโลกของผู้ใช้ได้เป็นอย่างดี ในการศึกษาอุปลักษณ์นั้นผู้วิจัยได้ยึดตามกรอบแนวคิดของพระมหาอรรถพงษ์ อตฺถญาโณ ซึ่งได้แบ่งอุปลักษณ์เป็น 3 ประเภท คือ 1) อุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ เป็นการศึกษาเปรียบเทียบคุณสมบัติและลักษณะของสิ่งสองสิ่ง โดยมีคำเชื่อมว่า เป็น และ คือ อยู่ในประโยค เช่น “การมีความสงบเป็นพื้นฐานของใจก็เหมือนกับมีต้นทุน จากนั้นก็พยายามพิจารณาทางด้านปัญญาไปตามขั้นแห่งความสงบของจิต โดยยึด**ร่างกายเป็นสนามรบ** เพราะอุปาทานความยึดมั่นในขันธ์ที่ท่านว่านั้นมันยึดมั่นขันธ์ใดบ้าง ยึดมั่นในรูปขันธ์เป็นสำคัญในขั้นนี้ ขันธ์ก็แปลว่ากอง กองก็กองทุกข์นั่นแลจะเป็นกองเงินกองทองมาจากที่ไหน” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 192) 2) อุปลักษณ์ตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชาน เป็นการศึกษาความหมายประจำรูปภาษาที่ถูกนำไปใช้ในบริบทหนึ่งทำให้เกิดเป็นความหมายใหม่ เช่น “และยิ่งตัดทอนการศึกษาปฏิบัติธรรมให้น้อยลงจนไม่มีความฝักใฝ่ในธรรมเหลืออยู่เลย จนลืมพระโอวาทของพระพุทธเจ้าและกลับเห็นโอวาททั้งหมดกลายเป็น**ข้าศึก**ต่อตนเอง กลายเป็น**ข้าศึก**ต่อส่วนรวมและกลายเป็น**ข้าศึก**ต่อโลกทั่วแดนดิน แท้ที่จริงโอวาทของพระพุทธเจ้าไม่เคยเป็น**ข้าศึก**ต่อผู้ใด แต่กลับเป็นพระโอวาทที่ระงับดับไฟ คือความรุ่มร้อนภายในใจของสัตว์ให้ระงับดับไป” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 3) 3) อุปลักษณ์ตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน เป็นการศึกษาความหมายประจำรูปภาษาของถ้อยคำ วลี และประโยคที่มีกระบวนการถ่ายโยงความหมายจากความหมายประจำรูปภาษาไปสู่ความหมายที่อ้างอิงถึง ซึ่งอาศัยประสบการณ์และ

ความเข้าใจโลกของผู้รับสารในการตีความหมาย เช่น “ด้วยเหตุนี้เราทั้งหลายได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นคู่ควรกับใจอย่างยิ่ง เหมาะสมกับความเป็นมนุษย์อย่างยิ่ง ไม่มีอะไรยิ่งไปกว่าและเป็น **ภาชนะ**อันดีงามกับพุทธศาสนาด้วยแล้ว จึงควรสนใจในการประพฤติปฏิบัติ กำจัดสิ่งที่เป็นข้าศึกอยู่ภายในจิตใจของตน” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 103) จากการนิยามความหมายเบื้องต้นของอุปลักษณ์ตามแนวคิดทั้ง 3 ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษากลวิธีการใช้อุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชาน

จากการศึกษาประวัติและหลักคำสอนของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาหนังสือเทศนาธรรมในช่วงปี พ.ศ. 2505 – 2525 โดยมีดร.เชาวน์ ณ ศีลวันต์ และคณะผู้ใจบุญได้จัดพิมพ์หนังสือ ๓ เล่ม คือ “เข้าสู่แดนนิพพาน” “เข้าสู่แดนอวกาศของจิตของธรรม” และ “ศาสนธรรมปลุกคนให้ตื่น” ซึ่งเป็นคำสอนที่ทรงคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยได้เลือกหนังสือรวบรวมเทศนาธรรมเรื่อง “เข้าสู่แดนอวกาศของจิตของธรรม” ซึ่งได้รวบรวมเทศนาธรรมจำนวน 31 เรื่อง ซึ่งเป็นการเทศนาอบรมพระวัดป่าบ้านตาดเฉพาะ

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่ามีผู้ศึกษาปาฐกถาธรรมของพระเถระรูปอื่น ๆ เช่น พระมหาอรรถพงษ์ อตฺถญาโณ (2561) ได้ศึกษากลวิธีการใช้อุปลักษณ์ในปาฐกถาธรรมของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ), พระมหาอรรถพงษ์ อตฺถญาโณ (2562) ได้ศึกษาอุปลักษณ์เกี่ยวกับเบญจขันธ์ในพระสุตตันตปิฎก, พระมหาสมพร อาภากโร (เหลาฉลาด) (2548) ได้ศึกษาอุปมาอุปไมยในคำสอนของพระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทฺโท), พระมหาอมรวิชญ์ ชาครเมธี (บุตรสาร) (2547) ได้ศึกษาเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทฺโท), ณุมพรี เหล่าวิเศษกุล (2547) ได้ศึกษากลไกภาษาเทศนาของพระปัญญานันทภิกษุและพระพะยอม กัลป์ยาโณ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยเกี่ยวกับเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษากลวิธีการใช้อุปลักษณ์ในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อจำแนกประเภทของอุปลักษณ์ในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน
2. เพื่อศึกษากลวิธีการใช้อุปลักษณ์ในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอุปลักษณ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทศนาธรรมของพระธรรมาจารย์รูปอื่น ๆ เพื่อศึกษาแนวทางในการวิจัยต่อไป

2. ผู้วิจัยได้ศึกษาเทศนาธรรมหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ที่ถูกตีพิมพ์เผยแผ่ จำนวน 31 เรื่อง ซึ่งเป็นหนังสือชุด “เข้าสู่แดนอวกาศของจิตของธรรม” ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการฝึกหัดอบรมตนเองเพื่อการปฏิบัติตนให้ได้บรรลุธรรม ระเบียบปฏิบัติตนในการดำรงความเป็นสมณะที่อุทิศชีวิตเพื่อการศึกษาธรรมะ เป็นหนังสือที่รวบรวมคำแนะนำ คำสั่งสอนเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วนทุกเรื่อง เพื่อเป็นกำลังใจและกระตุ้นเตือนพระภิกษุให้ตระหนักถึงหน้าที่ของตนและดำรงตนอย่างผู้ไม่ประมาทในวัยในวันได้เป็นอย่างดี และได้ตรวจสอบอ่านคัดเลือกอุปลักษณ์ตามกรอบแนวคิดจำนวน 2 ครั้ง

3. ผู้วิจัยได้จำแนกประเภทอุปลักษณ์ตามกรอบแนวคิดของ (พระมหาอรรถพงษ์ อตฺถญาโณ, 2561 : 101 - 113) และวิเคราะห์กระบวนการถ่ายโยงทางความหมายของอุปลักษณ์ เพื่อศึกษากลวิธีการใช้อุปลักษณ์ของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน

4. เรียบเรียงและสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษากลวิธีการใช้อุปลักษณ์ในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน พบว่ามีอุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชาน จำนวน 135 อุปลักษณ์

1. ผลการศึกษาประเภทของอุปลักษณ์ตามกรอบแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชานและอรรถศาสตร์ ปริชานพบว่ามี 3 ประเภท ดังนี้

1.1 อุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ หมายถึงการเปรียบเทียบสิ่งสองสิ่งที่อาศัยคุณสมบัติและลักษณะที่คล้ายกัน ซึ่งผู้ฟังหรือผู้อ่านสามารถเข้าใจอุปลักษณ์นั้นได้โดยง่าย โดยมีคำเชื่อมว่า “เป็น” และ “คือ” (พระมหาอรรถพงษ์ อตฺถญาโณ, 2561 : 104) อุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน พบว่ามี 24 อุปลักษณ์ จัดจำแนกตามคุณสมบัติและลักษณะของเปรียบเทียบได้ 3 รูปแบบ คือ สิ่งที่เป็นนามธรรมเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม สิ่งที่เป็นรูปธรรมเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม สิ่งที่เป็นรูปธรรมเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นนามธรรม ดังนี้

รูปแบบที่ 1 นามธรรมเปรียบเทียบกับรูปธรรม

“อวิชชานั้นแลคือตัวสมมุติ จุดแห่งความเด่นดวงนั้นก็แสดงอาการลุ่ม ๆ ดอน ๆ ตามขั้นแห่งความละเอียดของจิตให้เราเห็นจนได้ บางทีก็มีลักษณะเศร้าหมองบ้าง ผ่องใสบ้าง ทุกข์บ้าง สุขบ้าง ตามขั้นละเอียดของจิตภูมินี้ให้ปรากฏพอจับพิรุธได้อยู่นั่นแล **สติปัญญาขั้นนี้เป็นองครักษ์** รักษาจิตดวงนี้อย่างเข้มงวดกวดขัน แทนที่มันจะจ่อกระบอกปืนคือสติปัญญาเข้ามาที่นี่ มันไม่จ่อ มันส่งไปที่อวิชชาหลอกไปโน้น จึงได้ว่าอวิชชานี้แหลมคมมาก” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 89)

รูปแบบที่ 2 รูปธรรมเปรียบเทียบกับรูปธรรม

“การมีความสงบเป็นพื้นฐานของใจก็เหมือนกับมีต้นทุน จากนั้นก็พยายามพิจารณาทางด้านปัญญาไปตามขั้นแห่งความสงบของจิต โดยยึด**ร่างกายเป็นสนามรบ** เพราะอุปาทานความยึดมั่นในขันธ์ที่ท่านว่านั้นมันยึดมั่นขันธ์ใดบ้าง ยึดมั่นในรูปขันธ์เป็นสำคัญในขั้นนี้ ขันธ์ก็แปลว่ากอง กองก็กองทุกข์นั่นแลจะเป็นกองเงินกองทองมาจากที่ไหน” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 192)

รูปแบบที่ 3 รูปธรรมเปรียบเทียบกับนามธรรม

“จิตขั้นนี้สติปัญญาขั้นนี้ เชื่อตัวเองขนาดนั้นแล ให้ท่านทั้งหลายพิจารณาเอาเอง เมื่อถึงขั้นเชื่อตัวเอง เชื่ออย่างนั้น คือเชื่อกำลังความสามารถของสติปัญญา อยากพบเห็น**ข้าศึกคือกิเลส**เท่านั้น กิเลสตัวไหนที่มาขวางใจ อยู่ตรงไหนบ้าง มันพิจารณาซอกแซกซิกแซ็ก คุ้ยเขี่ยขุดค้นหาจนแหลก เพราะเมื่อสติปัญญามีกำลังกล้าขึ้นมาแล้ว ข้าศึกมันหลบตัวมันซ่อนตัว” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 68)

1.2 อุปลักษณ์ตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชาน หมายถึง คำศัพท์ที่มีความหมายประจำรูปภาษาอย่างหนึ่ง เมื่อนำไปใช้ในปริบทอื่นเป็นการเน้นความหมายใหม่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา เพื่อต้องการสร้างอารมณ์และปลุกเร้าอารมณ์ของผู้ฟังหรือผู้อ่านให้เกิดความฮึกเหิม เพื่อให้เกิดอารมณ์คล้อยตามผู้พูดหรือผู้เขียนไปด้วย (พระมหาอรรถพงษ์ อตฺถญาโณ, 2561 : 105) อุปลักษณ์ตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชานในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน พบว่ามี 51 อุปลักษณ์ สามารถจำแนกอุปลักษณ์ตามความหมายประจำรูปภาษาได้ 9 ประเภท คือ อุปลักษณ์สงคราม อุปลักษณ์ธุรกิจ อุปลักษณ์อุตสาหกรรม อุปลักษณ์บุคคล อุปลักษณ์กีฬา อุปลักษณ์ความสะอาด อุปลักษณ์เรือนจำ อุปลักษณ์การก่อสร้าง อุปลักษณ์การกระทำ ดังนี้

อุปลักษณ์สงคราม หมายถึง ถ้อยคำที่มีความหมายประจำรูปภาษาอยู่ในแวดวงความหมายของสงคราม ซึ่งคำว่า ข้าศึก ใช้เรียกศัตรูฝ่ายตรงข้ามในสนามรบ ผู้ที่จะเข้ามาทำลายบ้านเมือง แต่ในที่นี้คำว่า ข้าศึก หมายถึง หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสสั่งสอนนั้นเป็นสิ่งที่ขัดขวาง เป็นสิ่งที่ทำได้ยากลำบาก

“และยิ่งตัดทอนการศึกษาปฏิบัติธรรมให้น้อยลงจนไม่มีความฝักใฝ่ในธรรมเหลืออยู่เลย จนลืมพระโอวาทของพระพุทธเจ้าและกลับเห็นโอวาททั้งหมดกลายเป็น**ข้าศึก**ต่อตนเอง กลายเป็น**ข้าศึก**ต่อส่วนรวมและกลายเป็น**ข้าศึก**ต่อโลกทั่วแดนดิน แท้ที่จริงโอวาทของพระพุทธเจ้าไม่เคยเป็น**ข้าศึก**ต่อผู้ใด แต่กลับเป็นพระโอวาทที่ระงับดับไฟ คือความรุ่มร้อนภายในใจของสัตว์ให้ระงับดับไป” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 3)

อุปลักษณ์ธุรกิจ หมายถึง ถ้อยคำที่มีความหมายประจำรูปภาษาอยู่ในแวดวงความหมายของธุรกิจ ซึ่งคำว่า ล้มละลาย ใช้เรียกบุคคลผู้ที่ประสบปัญหาด้านการเงินจนไม่สามารถคืนเงิน

ที่กู้ยืมมาได้ และถูกฟ้องร้องว่าเป็นบุคคลล้มละลาย แต่ในที่นี้คำว่า ล้มละลาย หมายถึงผู้ที่ไม่สามารถปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าได้และปฏิบัติตนตามคำที่ได้ปฏิญาณตนไว้ แต่เป็นผู้ปล่อยปละละเลยในสิ่งที่ตนควรปฏิบัติ

“เมื่อเราปฏิญาณตนว่าเป็นศิษย์พระตถาคต แต่ทำกาย วาจา ใจของตนให้**ล้มละลาย**ไปตามกระแสแห่งโลกอย่างเต็มที่เช่นนี้แล้ว จะให้เขากราบสนิทได้อย่างไร วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ โรงลิเก ระบำ โรงหมัดโรงมวยและการละเล่นต่าง ๆ ฆราวาสเขามีไม่อด ไม่จำเป็นที่เขาจะพยายามแบกร่างเข้ามาสู่วัด โดยสละเวลำเวลาและกิจการต่าง ๆ ทั้งเงินทองของมีค่าทุกสิ่งทุกอย่างเข้ามาในวัด” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 7)

อุปลักษณ์อุตสาหกรรม หมายถึง ถ้อยคำที่มีความหมายประจำรูปภาษาอยู่ในแวดวงความหมายของอุตสาหกรรม ซึ่งคำว่า ผลิต ใช้เรียกสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาใหม่ หรือสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ แต่ในที่นี้คำว่า ผลิต หมายถึงการมีสติรู้เท่าทันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น หรือในอารมณ์ขณะนั้น กำหนดสติให้อยู่อารมณ์ปัจจุบันขณะ

“มันพรากกันลงอย่างหายเงียบเลย ทั้ง ๆ ที่เราไม่เคยเป็นอย่างนั้นมาก่อนเลยกายหายในความรู้สึก ทุกขเวทนาดับหมด เหลือแต่ความรู้ที่สักแต่ว่ารู้ ไม่ใช่รู้เด่น ๆ ชนิดคาด ๆ หมาย ๆ ได้นะ คือสักแต่ว่ารู้เท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนที่สุด อัศจรรย์ที่สุดในขณะนั้น พอถอนขึ้นมาก็พิจารณาอีก แต่การพิจารณาเราจะเอาอุบายต่าง ๆ ที่เคยพิจารณามาแล้วมาใช้ในขณะนั้นไม่ได้ผล มันเป็นสัญญาอดีตไปเสีย ต้อง**ผลิต**ขึ้นมาใหม่ให้ทันกับเหตุการณ์ในขณะนั้น จิตก็ลงได้อีก คืนนั้นลงได้ถึง 3 ครั้งก็สว่าง โอ๋ย อัศจรรย์เจ้าของละซิ” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 80)

อุปลักษณ์บุคคล หมายถึง ถ้อยคำที่มีความหมายประจำรูปภาษาอยู่ในแวดวงความหมายของบุคคล ซึ่งคำว่า บ๋อย ใช้เรียกพนักงานเสิร์ฟอาหารตามร้านอาหารต่าง ๆ ทำหน้าที่ดูแลผู้เข้ามากินอาหาร แต่ในที่นี้คำว่า บ๋อย หมายถึงบุคคลที่ถูกกิเลสใช้ให้ทำสิ่งต่าง ๆ ตามที่กิเลสให้เป็นไป หรือตกเป็นทาสของกิเลสไม่สามารถขัดขืนหนีออกไปได้

“เพราะปกติกิเลสมีอำนาจบนจิตใจเราอยู่แล้ว มีความฉลาดแหลมคมยิ่งกว่าเราอยู่แล้วจึงได้เป็นนายเรา เราคิดว่าเราเป็นนายอะไรเดี๋ยวนี้ เรายังไม่ได้เป็นนายอะไรเลย นอกจากเป็น**บ๋อย**ของกิเลสโดยที่เราไม่รู้สึกตัวเท่านั้น ยังพากันภูมิใจอยู่หรือ แม้กิเลสหั่นหอมกระเทียมอยู่ต่อหน้าในท่าความเพียรของเรา เรายังมองไม่เห็นตัวมัน จะว่าเราฉลาดกว่ามันที่ตรงไหน” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 153)

อุปลักษณ์กีฬา หมายถึง ถ้อยคำที่มีความหมายประจำรูปภาษาอยู่ในแวดวงความหมายของกีฬา ซึ่งคำว่า แพ้น็อก ใช้เรียกในกีฬามวยไทย โดยเรียกนักมวยผู้ที่ถูกเท้า เขา ศอก แล้วหลับบนเวทีว่าแพ้น็อก แต่ในที่นี้คำว่า แพ้น็อก หมายถึง การพ่ายแพ้แบบไม่มีทางต่อสู้ได้อีก ไม่มีการลุกขึ้นมาสู้ได้ใหม่

“ขณะที่ฟ้าดินถล่มโลกธาตุหวั่นไหว แสดงมหัศจรรย์ขั้นสุดท้ายปลายแดนระหว่างสมมุติกับวิมุตติ ตัดสินความบนศาลสถิตยุติธรรม โดยวิมุตติญาณทัสสนะเป็นผู้ตัดสินคู่ความ โดยฝ่ายมัชฌิมาปฏิปทา มรรคอริยสัจเป็นฝ่ายชนะโดยสิ้นเชิง ฝ่ายสมุทัยอริยสัจเป็นฝ่าย**แพ้น็อก**แบบหามลงเปล ไม่มีทางฟื้นตัวตลอดอนันตกาลสิ้นสุดลงแล้ว เจ้าตัวเกิดความอัศจรรย์ล้นโลก อุทานออกมาว่า โอ้โห่ ๆ อัศจรรย์หนอ ๆ แต่ก่อนธรรมนี้อยู่ที่ไหน ๆ มาบัดนี้ธรรมแท้ ” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 90)

อุปลักษณ์ความสะอาด หมายถึง ถ้อยคำที่มีความหมายประจำรูปภาษาอยู่ในแวดวงความหมายของความสะอาด ซึ่งคำว่า ชำระซักฟอก ใช้เรียกการทำความสะอาดเสื้อผ้า รองเท้า และวัตถุสิ่งของอื่น ๆ ที่สามารถซักได้ แต่ในที่นี้คำว่า ชำระซักฟอก หมายถึง การฝึกหัดอบรมตนเพื่อทำลายกิเลสให้เบาบางไป จนกระทั้งกิเลสหมดสิ้นไปจากจิตใจ

“หลังจากความดับแห่งกิเลสทั้งหลายโดยสิ้นเชิงแล้วนั้นแล คือความหลุดพ้นของจิต จากนั้นจิตก็ไม่เป็นสัจธรรมต่อไปอีก ในขณะที่จิตยังมีกิเลสหุ้มห่ออยู่นั้นเป็นสัจธรรมทั้งดวงทีเดียว พอ**ชำระซักฟอก**กิเลสอันเป็นสมุทัยสัจออกจากใจหมดแล้ว ใจก็กลายเป็นความจริงอันประเสริฐ แต่ไม่ใช่ความจริงในอริยสัจ เป็นความหลุดพ้นของตัวเอง อันนี้ไม่ใช่สัจธรรม การพิจารณาจึงเป็นกิริยาทั้งนั้น” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 233)

อุปลักษณ์เรือนจำ หมายถึง ถ้อยคำที่มีความหมายประจำรูปภาษาอยู่ในแวดวงความหมายของเรือนจำ ซึ่งคำว่า ติดคุก ใช้เรียกผู้ที่กระทำผิดกฎหมายบ้านเมือง จะต้องถูกจับคุมขังในเรือนจำ แต่ในที่นี้คำว่า ติดคุก หมายถึง ผู้ที่เวียนว่ายตายเกิดในภพภูมิทั้ง 3 ไม่สามารถหลุดพ้นเรียกว่าเป็นผู้ติดคุกแห่งวัฏฏะสงสารนี้

“ใครจะมีความรู้ความเฉลียวฉลาดเรียนจบปริญญาไหนมาก็ตาม ไม่ว่าคนโง่คนฉลาด คนมีฐานะและคนจน ขึ้นชื่อว่าได้ก้าวเขามา**ติดคุก**ในเรือนจำทั้ง ๓ ชั้นนี้แล้ว คือ กามโลก รูปโลก อรูปโลก จะต้องอยู่ในความควบคุมของนายเหนือหัวคือกิเลส มีความโลภ ความโกรธ ความหลงราคะตัณหาเป็นตัวการสำคัญ ไม่พ้นไปได้สักรายเดียว แล้วเราจะสงสัยที่ไหนว่า โลกนี้มีความสุขความสบายหายกังวลหม่นหมอง” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 132)

อุปลักษณ์การก่อสร้าง หมายถึง ถ้อยคำที่มีความหมายประจำรูปภาษาอยู่ในแวดวงความหมายของการก่อสร้าง ซึ้งคำว่า รื้อถอน ใช้เรียกในการก่อสร้างหรือการย้ายสิ่งของที่ใหญ่ไปที่อื่นเพื่อสร้างขึ้นใหม่หรือทำลายทิ้ง แต่ในที่นี้คำว่า รื้อถอน หมายถึงการปฏิบัติเพื่อจะยกตนให้พ้นออกจากความทุกข์อันเกิดจากกิเลสทั้งหมดที่เป็นเหมือนโคลนดูดไว้

“ท่านขะมักเขม้นทางความเพียรอยู่ตามสถานที่ดังกล่าวมาโดยลำดับ เพราะฉะนั้นสถานที่เหล่านั้นจึงเป็นที่เหมาะสมอยู่ตลอดเวลา สำหรับผู้จะ**รื้อถอน**ตนออกจากทุกข์ตามแนวทางแห่งศาสดาและสาวกท่านดำเนินมาและสั่งสอนไว้แล้ว องค์ไหนก็เป็นอย่างนั้น องค์นั้นบำเพ็ญสมณ

ธรรมอยู่ที่นั้น ได้บรรลุมรรค ผล นิพพานอยู่ที่นั่น มีถ้ำบ้าง ร่มไม้บ้าง ชายเขาบ้าง เงื้อมผาบ้าง ป่าอันรกชัฏบ้าง" (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 187)

อุปลักษณ์การกระทำ หมายถึง ถ้อยคำที่มีความหมายประจำรูปภาษาอยู่ในแวดวงความหมายของการกระทำ ซึ่งคำว่า เผาศพ ใช้เรียกการทำลายซากของสัตว์หรือคนที่ตายไปแล้ว แต่ในที่นี้คำว่า เผาศพ หมายถึงการอบรมจิตให้ห่างไกลจากกิเลสด้วยวิธีการต่าง ๆ ในอิริยาบถต่าง ๆ เพื่อทำลายกิเลสให้หมดสิ้นไปทางจิตใจ

"ข้าศึกอันใหญ่หลวงในแหล่งแห่งไตรภพ ระหว่างกิเลสกับธรรมต่อสู้กันอย่างถึงเหตุถึงผล ถึงพริกถึงขิง ถึงเป็นถึงตาย เป็นการรบที่หนักหน่วงมากในชีวิตของการต่อสู้ การ**เผาศพ**กิเลสก็เผาอยู่ทุกแห่งทุกหน ทุกอิริยาบถ เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา ไม่ว่าจะอยู่ในท่าใด มีแต่ท่าเผากิเลสด้วยตปธรรมความพากเพียร มีสติปัญญาอัตโนมัติเป็นเครื่องมือ เป็นตปธรรม" (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 197)

1.3 อุปลักษณ์ตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน หมายถึง คำศัพท์ วลี มีความหมายประจำรูปภาษาอย่างหนึ่ง เมื่อถูกนำไปใช้ในปริบทอื่นจะทำให้เกิดความหมายใหม่ ซึ่งอาศัยคุณสมบัติ ลักษณะ และอาการในการเชื่อมโยงความหมายจากความหมายหนึ่งไปสู่ความหมายหนึ่ง ผู้ฟังหรือผู้อ่านต้องอาศัยประสบการณ์ ความรู้ ความคิด และความเข้าใจโลก ในการตีความหมาย ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา เป็นการสื่อความหมายที่ไม่อาจจะใช้ได้อย่างตรงไปตรงมา เพื่อต้องการชักชวนและสะกิดใจของผู้ฟังหรือผู้อ่านให้เกิดความต้องการอยากทราบความหมายที่ผู้ใช้ภาษาต้องการสื่อสารและ เพื่อต้องการอธิบายความหมายของสิ่งนั้น (พระมหาอรรถพงษ์ อตฺถญาโณ, 2561 : 106) อุปลักษณ์ตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชานในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน พบว่ามี 60 อุปลักษณ์ สามารถจำแนกอุปลักษณ์ตามกระบวนการถ่ายโยงทางความหมายจากวงความหมายหนึ่งไปยังวงความหมายหนึ่งได้ 9 ประเภท คือ อุปลักษณ์ธรรมชาติ อุปลักษณ์ดนตรี อุปลักษณ์มนุษย์ อุปลักษณ์วัตถุ อุปลักษณ์อาวุธ อุปลักษณ์การเมือง อุปลักษณ์การกระทำ อุปลักษณ์เรือนจำ และอุปลักษณ์นามธรรม

อุปลักษณ์ธรรมชาติ หมายถึงถ้อยคำที่มีความหมายอ้างถึงบุคคลผู้กำลังทุกข์ร้อนกายและใจ มีกระบวนการเชื่อมโยงทางระบบความคิดที่อาศัยประสบการณ์ในการตีความหมาย ซึ่งในบริบทนี้ไม่ได้หมายถึงสภาวะของโลกร้อนตามความหมายประจำรูปภาษา

"เวลานี้ศาสนากำลังจะล้มเหลวในตัวของเราเอง ส่วนในคัมภีร์ที่ท่านจารึกหรือพิมพ์เก็บรักษาไว้ในตู้หรือที่ต่าง ๆ ยังมีอยู่อย่างสมบูรณ์ ไม่บกพร่องหรือสูญหายไปแม้แต่น้อย แต่มันบกพร่องสำหรับผู้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักของพระธรรมวิจัย แม้ตนเองก็ไว้ใจตนเองยังไม่ได้ แล้วจะให้คนอื่นมาไว้ใจตนได้ที่ไหน **โลกร้อน**วิ่งเข้ามาพึ่งเรา เราก็กลายเป็นเพลิงทั้งกองไปเสีย จึงไม่ทราบว่าใครจะเป็นที่พึ่งพิงของใครได้" (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 7)

อุปลักษณ์ดนตรี หมายถึงถ้อยคำที่มีความหมายอ้างถึงพฤติกรรมหรือนิสัยที่ปฏิบัติเป็นกิจวัตร มีกระบวนการเชื่อมโยงทางระบบความคิดที่อาศัยประสบการณ์ในการตีความหมาย ซึ่งในบริบทนี้ไม่ได้หมายถึงเนื้อเพลงหรือดนตรีตามความหมายประจำรูปภาษา

“เสือมีเท่าไรมากินเราวันนี้ มากินพระขี้ขลาดหนักศาสนาองค์เดียวนี้ เอากิน กินเถอะ ไม่เสียดายอะไรทั้งนั้น พาบุกเรื่อยเดินเรื่อย กำหนดพิจารณาเรื่อย ว่าที่นั่นว่าที่นี่ ว่าที่นี่ว่าที่นั่น เสือตัวนั่นเสือตัวนี่ เสือตัวนี่เสือตัวนั่น อยู่ที่นี่อยู่ที่นั่น แต่ไปที่ไหนไม่มีเสือนี่ นี่มันหลอกเรา **รู้เพลง**ของมันเรื่อย ๆ ก็กำหนดพิจารณาไม่ถอยนี่ ไม่ใช่บุกป่าแบบบ้า ๆ บอ ๆ แต่บุกป่าแบบภาวนาจะว่าไง นี่เป็นวิธีภาวนาดัดสันดานตัวเองจึงทำแบบนั้น” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 49)

อุปลักษณ์มนุษย์ หมายถึงถ้อยคำที่มีความหมายอ้างถึงกิเลสได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ ที่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้บุคคลเป็นอันมาก ให้ทนทุกข์ทรมานไม่มีวันหมดสิ้น มีกระบวนการเชื่อมโยงทางระบบความคิดที่อาศัยประสบการณ์และการเรียนรู้โลกในการตีความหมาย ซึ่งในบริบทนี้ไม่ได้หมายถึงโจรผู้ร้ายตามความหมายประจำรูปภาษา

“ถือพระเป็นสิริมงคลต่อจิตใจ เขาเคารพเลื่อมใส การทำบุญให้ทานเท่าไรไม่อัดไม่อั้น ไม่เสียดาย อยากได้บุญกับพระผู้ตั้งใจฆ่ากิเลสตัว**มหาโจร**ตัวมหาพินาศ ทำโลกให้พินาศก็คือกิเลสที่เข้าสิงจิตหรือหนุนจิตให้เป็นไป เมื่อท่านผู้ใดเป็นผู้ตั้งหน้าตั้งตาประพฤติปฏิบัติ เพื่อกำจัดสิ่งเหล่านี้ให้หมดไปจากใจแล้ว” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 66)

อุปลักษณ์วัตถุ หมายถึงถ้อยคำที่มีความหมายอ้างถึงผู้ที่ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด เป็นเนื้อนาบุญของสัตว์โลกทั้งหลาย มีกระบวนการเชื่อมโยงทางระบบความคิดที่อาศัยประสบการณ์ในการตีความหมาย ซึ่งในบริบทนี้ไม่ได้หมายถึงภาชนะสำหรับใส่สิ่งของตามความหมายประจำรูปภาษา

“ด้วยเหตุนี้เราทั้งหลายได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นคู่ควรกับใจอย่างยิ่ง เหมาะสมกับความเป็นมนุษย์อย่างยิ่ง ไม่มีอะไรยิ่งไปกว่าและเป็น**ภาชนะ**อันดีงามกับพุทธศาสนาด้วยแล้ว จึงควรสนใจในการประพฤติปฏิบัติ กำจัดสิ่งที่เป็นข้าศึกอยู่ภายในจิตใจของตน” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 103)

อุปลักษณ์อาวุธ หมายถึงถ้อยคำที่มีความหมายอ้างถึงสติปัญญาที่เกิดจากการฝึกปฏิบัติทางจิตอย่างเข้มข้น จนสามารถตัดอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ขาดได้ มีกระบวนการเชื่อมโยงทางระบบความคิดที่อาศัยประสบการณ์ในการตีความหมาย ซึ่งในบริบทนี้ไม่ได้หมายถึงอาวุธที่ใช้ฟันหรือตัดตามความหมายประจำรูปภาษา

“กิเลสยอกย้อนไปตรงไหน สติปัญญาต้องยอกย้อนตามให้ทันกลมายาของมัน จึงชื่อว่าเป็นผู้สั่งสมความฉลาดคือสติปัญญาอันเป็นธรรมชาติที่เกรียงไกร เป็น**อาวุธ**ที่ทันสมัยมาแล้วแต่ครั้งพุทธกาล ที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสมและทรงบำเพ็ญมาจนกระทั่งปัจจุบัน ไม่มีอดีตอนาคตตลอด

สถานที่ว่าจะล้าสมัย” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 104)

อุปลักษณ์การเมือง หมายถึงถ้อยคำที่มีความหมายอ้างถึงการพูดคุยเรื่องที่ไม่ใช่ธรรมะ แต่เป็นเรื่องสมมุติของชาวโลก มีกระบวนการเชื่อมโยงทางระบบความคิดที่อาศัยประสบการณ์ในการตีความหมาย ซึ่งในบริบทนี้ไม่ได้หมายถึงสภา ที่เป็นสถานที่ประชุมกันตามความหมายประจำรูปภาษา

“มีความรู้ชั้นนั้นชั้นนี้ แล้วเอาความสำคัญในชั้นภูมินั้นมาเป็นอำนาจ มาเป็นเกียรติยศชื่อเสียง มาเป็นความโอ้อวด มาเป็นทิฐิมานะและแสดงออกเป็นความกระทบกระเทือนเพื่อนสหธรรมิกด้วยกัน ทำให้กระเทือนจิตใจของผู้ฟัง ซึ่งไม่เกิดประโยชน์อะไรทั้ง 2 ฝ่ายและกลายเป็น**สภากิเลส**ไป นั่นไม่ใช่ ธมฺมสากจฺฉา ตามหลักมงคลที่ท่านแสดงไว้ในมงคล ๓๘ ประการ” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 109)

อุปลักษณ์การกระทำ หมายถึงถ้อยคำที่มีความหมายอ้างถึงการปฏิบัติตนให้อยู่ในครอบพระธรรมวินัย ไม่หลงใหลไปตามวัตถุนิยมจนเสียการความเป็นตัวตนและละเลยหน้าที่ของตน มีกระบวนการเชื่อมโยงทางระบบความคิดที่อาศัยประสบการณ์ในการตีความหมาย ซึ่งในบริบทนี้ไม่ได้หมายถึงการขายตัวตามความหมายประจำรูปภาษา

“จงรักษาภูมิแห่งความเป็นพระของตน ทั้งภายในใจและการแสดงออกสู่ภายนอกด้วยกาย วาจา อย่าให้มีการกระทบกระเทือนซึ่งกันและกันเป็นอันขาด ถ้าไม่อยาก**ขายตัว**เรื่องทิฐิมานะอันเป็นเรื่องของกิเลสโดยตรงนั้น ให้ถือว่าเป็นข้าศึกแก่ตนด้วย ให้ถือว่าเป็นข้าศึกแก่วงคณะด้วย ใคร ๆ อย่านำออกมาให้เรี่ยราดสาดกระจาย จะเป็นการกระทบกระเทือนและสกปรกในวงหมู่คณะ” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 148)

อุปลักษณ์เรือนจำ หมายถึงถ้อยคำที่มีความหมายอ้างถึงการถูกจองจำให้ไร้อิสรภาพทางจิตใจ จนได้รับความยากลำบาก ทนทุกข์ทรมานมานานนับชาติไม่ถ้วน มีกระบวนการเชื่อมโยงทางระบบความคิดที่อาศัยประสบการณ์ในการตีความหมาย ซึ่งในบริบทนี้ไม่ได้หมายถึงการถูกจองจำกักขังตามความหมายประจำรูปภาษา

“ส่วนมากจึงต้องยอมจำนนโดยไม่รู้สึกตัวว่า อุบายเหล่านี้คือความฉลาดแหลมคมของกิเลสเสี้ยมสอนมนุษย์ผู้มีกิเลสอยู่แล้ว ไม่ให้ออกหรือเล็ดลอดออกไปจากอำนาจของมัน ได้เราผู้ปฏิบัติธรรมเป็นผู้ตั้งหน้าจะออกจาก**กรงขัง**ของกิเลสอยู่แล้วจึงควรระวังให้มาก อย่าได้ถูกหลอกถูกกล่อมจากกิเลสตัวแสนมารยาอย่างเต็มลวดลายของมันที่เคยเป็นมาในหัวใจ” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 182)

อุปลักษณ์นามธรรม หมายถึงถ้อยคำที่มีความหมายอ้างถึงการไขว่คว้าเพื่อที่จะครอบครองสิ่งที่ไม่มีอยู่จริง เป็นเพียงภาพมายาที่ถูกสร้างขึ้นชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น มีกระบวนการเชื่อมโยงทางระบบความคิดที่อาศัยประสบการณ์ในการตีความหมาย ซึ่งในบริบทนี้ไม่ได้หมายถึงการ

จับเงาของคนอื่นตามความหมายประจำรูปภาษา

“สุขอันนี้ไม่ใช่สุขธรรมดาในวงสมมุติ เป็นบรมสุขที่เรียกว่า ปรมำ สุขำ ปรมำ ได้แก่ ท่านผู้ที่ไปจากธาตุจากขันธ์จากอุปาทานโดยประการทั้งปวง ไม่มีอะไรห่วงใยเลย เป็นคำว่า อนาลโย คือความหมดอาลัย ก็หมดที่ใจนี้เองไม่ใช่หมดที่ไหน อย่าเที่ยว**ตะครุบเงา**กัน ฉะนั้นผู้ปฏิบัติเพื่อรู้ธรรมของจริง จงอย่าไปคาดไปหมายเรื่องมรรค ผล นิพพานว่าจะอยู่ในสถานที่ใด” (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, 2552 : 235)

2. ผลการศึกษากลวิธีการใช้อุปลักษณ์ในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ตามกรอบแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชาน ดังนี้

2.1 กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์มี 3 แบบ คือ

แบบที่ 1 เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของความหมาย คือเป็นการนำลักษณะของสิ่งสองสิ่งที่มีลักษณะคล้ายกันมาเปรียบเทียบกัน ตัวอย่าง “ร่างกายเป็นสนามรบ” เป็นการนำลักษณะของสนามรบที่มีสภาพวุ่นวาย เต็มไปด้วยซากศพของเหล่าทั้งหลาย มีกลิ่นเหม็นปกคุ้มทั่วไปหมด ทำให้เกิดความสังเวชใจแก่ผู้ที่พบเจอ หรือผู้ที่อยู่ในสนามรบนั้นด้วย ถูกนำมาเปรียบเทียบกับร่างกายที่เป็นที่ประชุมของเหล่ากิเลสทั้งหลายอันประกอบไปด้วยมายาสิ่งล่อลวงให้ติดอยู่ในกิเลสตัณหา ดังนั้นร่างกายจึงเป็นสนามรบระหว่างผู้ที่กระทำปฏิบัติตนเพื่อละมายาภาพของธาตุทั้ง 4 กับกิเลสที่ต่อต้านเพื่อให้หลงติดในธาตุทั้ง 4 นั้น

อุปลักษณ์นี้สะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ว่าร่างกายของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายเป็นสิ่งที่กิเลสสร้างเป็นภาพมายาทำให้คนหลงใหลยึดติดกับขันธ์ 5 นั้น อันเกิดจากการประชุมกันของธาตุทั้ง 4 จึงเกิดการต่อต้านกันระหว่างผู้ที่ต้องการละจากยึดติดในขันธ์ 5 และเพื่อทำลายกิเลสให้หมดสิ้นไปจากจิตใจ และการทำลายกิเลสถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญเราจะต้องชนะให้ได้ เหมือนกับการลงสู่สงครามแล้วก็ต้องชนะให้ได้เช่นกัน

แบบที่ 2 เป็นการอธิบายคุณสมบัติ คือเป็นการนำคุณสมบัติของความหมายหนึ่งไปเปรียบเทียบกับสิ่งหนึ่งที่มีความหมายเป็นนามธรรม โดยอาศัยคุณสมบัติของสิ่งที่เป็นรูปธรรมเปรียบ ตัวอย่าง “ข้าศึกคือกิเลส” เป็นการนำความหมายของคนที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามกันในสงคราม ต่างฝ่ายต่างก็จ้องจะทำลายกันและกัน จึงเรียกว่าข้าศึก ด้วยการมีคุณสมบัติเช่นนี้ จึงได้นำมาเปรียบเทียบกับกิเลสที่ค่อยจ้องจะทำลายให้ได้รับความทุกข์ทรมานกายและใจ ตกเป็นทาสกิเลสทุกภพทุกชาติไป ฉะนั้นแล้วกิเลสทั้ง 3 นั้นเป็นข้าศึกที่จะต้องต่อสู้และเอาชนะให้ได้

อุปลักษณ์นี้สะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ว่าคุณสมบัติของข้าศึกหรือข้าศึกนั้นเป็นผู้จ้องจะทำลายเราทั้งทางตรงและทางอ้อม มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกิเลสที่จ้องจะทำลายเราทั้งทางตรงและทางอ้อม และยังสร้างภาพมายาลวงหลอกให้เราหลงใหล เมื่อเราได้รู้แล้วว่ากิเลสทั้ง 3 นั้นเป็นข้าศึกต่อเรา เราจะต้องต่อสู้จนกว่าจะชนะ

แบบที่ 3 เป็นการอธิบายหน้าที่ของจิต คือเป็นการนำความหมายของจิตที่ทำหน้าที่ในการรักษาจิตให้มีสติอยู่กับอารมณ์ปัจจุบันในทุกขณะจิต ตัวอย่าง “สติปัญญาขันธ์เป็นองครักษ์” ซึ่งสติทำหน้าที่ปกป้องกิเลสที่จะทำให้จิตหลงใหล ถูกนำมาเปรียบกับองครักษ์ผู้ทำหน้าที่ปกป้องรักษาตลอดเวลา เพื่อมิให้ใครเข้ามาในบริเวณและทำลายบุคคลสำคัญได้ เปรียบเทียบกับสติก็มีหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองจิตเช่นเดียวกัน

อุปลักษณ์นี้สะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ว่าเป็นผู้ชั่งสังเกตุสิ่งที่ต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว และนำสิ่งเหล่านั้นมาเป็นสิ่งเปรียบเทียบ โดยนำหน้าที่ของจิตมาอธิบายด้วยหน้าที่ขององครักษ์ ซึ่งองครักษ์ทำหน้าที่ดูแลความปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกบริเวณสถานที่และบุคคลสำคัญให้ได้รับความปลอดภัยและความสะดวกสบาย ดังนั้น หน้าที่ของจิตกับหน้าที่ขององครักษ์จึงมีหน้าที่เหมือนกัน แต่ต่างกันตรงที่การรักษาสิ่งที่ไม่เหมือนกัน

2.2 กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ตามแนวคิดภาษาศาตร์ปริชานมี 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 เป็นการนำความหมายของรูปภาษาที่อยู่ในวงความหมายหนึ่งไปใช้ในบริบทหนึ่งเพื่อเป็นการเน้นอารมณ์ผู้ฟังทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตามไปด้วย และกระตุ้นให้ผู้ฟังตื่นตัวต่อสิ่งนั้น ตัวอย่างคำว่า “ข้าศึก” “ล้มละลาย” “สนามรบ” เป็นถ้อยคำที่มีความหมายอยู่ในแวดวงความหมายต้นทางคือสงคราม แต่ถูกนำมาใช้ในบริบทที่มีความหมายอยู่ในแวดวงความหมายปลายทางที่อ้างถึงคือกิเลส ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกฮึกเหิมเหมือนอยู่ในสงครามและจะพ่ายแพ้ต่อสงครามนี้ไม่ได้ หรือต่อเหตุการณ์ในครั้งนี้ไม่ได้ โดยการปลุกเร้าอารมณ์นี้เพื่อหวังให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านตื่นตัวแล้วอยากจะนำไปประพฤติปฏิบัติตาม

อุปลักษณ์นี้สะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน มองว่าการทำสงครามนั้นหมายถึงความเป็นความตายที่คนทุกผู้จะต้องเอาชีวิตให้รอดและสงครามนำมาซึ่งการสูญเสียทำให้เกิดความทุกข์ทรมานทางกายและจิตใจอย่างที่สุด เป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลสะเทือนอารมณ์เป็นอย่างมากที่สุด เป็นการบ่งชี้ให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านทราบว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรีบทำสงครามที่หลีกเลี่ยงครั้งนี้ไปไม่ได้ จำเป็นจะต้องรีบทำให้สำเร็จ เพื่อการหลุดพ้นจากความทุกข์อย่างแท้จริง

แบบที่ 2 เป็นการนำความหมายของรูปภาษาที่อยู่ในแวดวงความหมายต้นทางคือการกระทำและผลของการกระทำ เมื่อถูกใช้ในบริบทหนึ่ง ย่อมทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเข้าใจลักษณะของการกระทำและผลของการกระทำนั้นยิ่งขึ้น ตัวอย่างคำว่า “ผลิต” “แพ้น็อก” “ซักฟอก” “รื้อถอน” “เผาศพ” เมื่อถูกใช้ในบริบทอื่นจากบริบทเดิมย่อมจะทำให้เกิดความหมายใหม่ ทำให้เกิดความเข้าใจความหมายอ้างถึงมากขึ้น

อุปลักษณ์นี้สะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน มองว่าการกระทำและผลของการกระทำทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปได้สองทางคือ ทางที่ดีขึ้นกับทางที่แย่ลง และเพื่อต้องการยืนยันว่าการกระทำและผลของการกระทำนั้นส่งผลต่อชีวิตทั้งปัจจุบันและในอนาคต

อีกอย่างหนึ่ง มองว่าสิ่งเหล่านี้เราสามารถฝึกหัด อบรม และพัฒนาตนให้ดีขึ้นได้ ไม่มีผู้ใดเกิดมาแล้วสมบูรณ์พร้อมทุกประการ ดังนั้นต้องอาศัยการฝึกหัด เรียนรู้ ในการพัฒนาตนให้ถึงจุดหมาย

2.3 กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชานมี 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 เป็นการใช้ลักษณะอาการของสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นที่รู้จักกันในสังคมและท้องถิ่นนั้น ๆ โดยอาศัยความหมายเชื่อมโยงจากสิ่งหนึ่งไปยังสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีความหมายประจำรูปภาษาอย่างหนึ่ง เมื่อถูกนำไปใช้ในบริบทใหม่ ย่อมทำให้เกิดความหมายใหม่ ซึ่งความหมายตามการใช้ลักษณะอาการนี้ ผู้พูดและผู้ฟังจะต้องเข้าใจลักษณะอาการของสิ่งนั้นที่ได้แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของพฤติกรรมและวิถีชีวิตในชุมชนนั้น ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจสิ่งที่ผู้พูดต้องการจะสื่อสารมากยิ่งขึ้น

แบบที่ 2 เป็นการเตือนให้สำนึกระวังในการปฏิบัติอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย และหมั่นเพียรฝึกอบรมตนให้หลุดพ้นจากกิเลสอันเป็นสาเหตุทำให้เกิดความทุกข์ทรมานกายและใจ เปรียบได้กับผู้ที่มีประสบการณ์ในการเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ ได้พบเห็นสิ่งต่าง ๆ มากมาย แล้วได้นำเรื่องราวเหล่านั้นมาเล่าให้ผู้ที่กำลังจะเดินทางไปได้รับทราบ เพื่อเป็นการเตรียมตัวและระมัดระวังสิ่งต่าง ๆ ที่จะเข้ามาทำอันตราย และเป็นการย้ำเตือนผู้ปฏิบัติไม่ให้ประมาทในการรักษาตนและให้ปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย เพื่อความปลอดภัยในการเดินทางไปถึงจุดหมายอันสูงสุดคือการบรรลุพระนิพพาน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษากลวิธีการใช้อุปลักษณ์ในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ เพื่อจัดจำแนกประเภทของอุปลักษณ์ในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน เพื่อศึกษากลวิธีการใช้อุปลักษณ์ในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน พบว่ามีอุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชาน 135 อุปลักษณ์

ผลการจัดจำแนกประเภทของอุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชาน พบว่ามี 3 ประเภท ดังนี้ 1.อุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน พบว่ามี 24 อุปลักษณ์ จัดจำแนกตามคุณสมบัติและลักษณะของเปรียบเทียบได้ 3 รูปแบบ คือ สิ่งที่เป็นนามธรรมเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม สิ่งที่เป็นรูปธรรมเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม สิ่งที่เป็นรูปธรรมเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นนามธรรม 2.อุปลักษณ์ตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชานในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน พบว่ามี 51 อุปลักษณ์ สามารถจำแนกอุปลักษณ์ตามความหมายประจำรูปภาษาได้ 9 ประเภท คือ อุปลักษณ์สงคราม อุปลักษณ์ธุรกิจ อุปลักษณ์อุตสาหกรรม อุปลักษณ์บุคคล อุปลักษณ์กีฬา อุปลักษณ์ความ

สะอาด อุปลักษณ์เรือนจำ อุปลักษณ์การก่อสร้าง อุปลักษณ์การกระทำ 3.อุปลักษณ์ตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชานในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน พบว่ามี 60 อุปลักษณ์ สามารถจำแนกอุปลักษณ์ตามกระบวนการถ่ายโยงทางความหมายจากวงความหมายหนึ่งไปยังวงความหมายหนึ่งได้ 9 ประเภท คือ อุปลักษณ์ธรรมชาติ อุปลักษณ์ดนตรี อุปลักษณ์มนุษย์ อุปลักษณ์วัตถุ อุปลักษณ์อาวุธ อุปลักษณ์การเมือง อุปลักษณ์การกระทำ อุปลักษณ์เรือนจำ และอุปลักษณ์นามธรรม และการจำแนกประเภทอุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชาน สะท้อนความคิดของผู้พูดที่อาศัยประสบการณ์ชีวิตและมุมมองจากหลากหลายมติที่สรุปองค์เป็นความรู้ในการเลือกสรรสิ่งเหล่านั้นเป็นเครื่องมือในการสื่อสารในการสั่งสอน

ผลการศึกษากลวิธีการใช้อุปลักษณ์ในเทศนาธรรมของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาตร์ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชาน ดังนี้ 1) กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์มี 3 แบบ คือ ลักษณะ คุณสมบัติ และหน้าที่ 2) กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ตามแนวคิดภาษาสตร์ปริชานมี 2 แบบ คือ อารมณ์ความรู้สึก และ การกระทำและผลของการกระทำ 3) กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชานมี 3 แบบ คือ ลักษณะ อาการและการเตือน และการศึกษากลวิธีการใช้อุปลักษณ์สะท้อนกระบวนการคิดและการเป็นผู้สังเกตของผู้ใช้อุปลักษณ์ ซึ่งผ่านการนำอุปลักษณ์เหล่านั้นมาเป็นเครื่องเปรียบเทียบในการสื่อสารและการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

หนังสือ

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรม.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัทนามีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.

หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน. (2552). **เข้าสู่แดนอวกาศของจิตของธรรม.** กรุงเทพฯ: บริษัทพรีมาพับบลิชชิง จำกัด.

วารสาร

พระมหาอรรถพงษ์ อตฺถญาโณ (ผิวเหลือง) และเรืองเดช ปันเขือนขัติย์. “กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ในปาฐกถาธรรมสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ)”, **วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์.** ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม2561) : หน้า 101 – 113.

งานวิจัย

ณุมพรี เหล่าวิเศษกุล. (2547). กลไกภาษาเทศนาของพระปัญญานันทภิกขุและพระพยอม กัลยาโณ. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมพร อาภากโร (เหลาฉลาด), พระมหา. (2548). ศึกษาอุปมาอุปไมยในคำสอนของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท). **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อมรวิชญ์ ชาครเมธี (บุตรสาร), พระมหา. (2547). ศึกษาเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท). **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อรรถพงษ์ อตฺถญาโณ (ผิวเหลือง), พระมหา. (2562). ศึกษาอุปลักษณ์เกี่ยวกับเบญจขันธ์ในพระสุตตันตปิฎก. **วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24

Development of Teacher Competency Strengthening Program of Active Learning Management under The Secondary Education Service Area Office 24

เฉลิมพล สุปัญญาบุตร[1], รศ.ดร.สุธรรม ธรรมทัศนานนท์[2]
Chalermpol Supanyabutra[1], Sutum Thummatasananon[2]
นิสิตการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม[1]
อาจารย์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม[2]
Author for correspondence: E-mail: lexnkp@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 2) พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 การดำเนินการวิจัยมีลักษณะเป็นการวิจัยแบบวิธีผสม (Mixed method) แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 จำนวน 365 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา มี 4 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 การออกแบบการเรียนรู้ โมดูล 2 การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ

โมดูล 3 การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และ โมดูล 4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง 4) วิธีการพัฒนา ได้แก่ การศึกษาด้วยตนเอง และการประชุมเชิงปฏิบัติการ 5) การวัดและประเมินผล ผลการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม, สมรรถนะครู, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก
Received: 13/07/62, **Revised:** 03/08/62, **Accepted:** 06/08/62

Abstract

The objectives of the study were: 1) to study current and desirable conditions of active learning management under the Secondary Educational Service Area Office 24 ,and 2)to develop of teacher competency strengthening program of active learning management under the Secondary Educational Service Area Office 24. The research was conducted in a mixed method divided into 2 phases. Phase 1 was to study the current and desirable conditions of active learning management under the Secondary Educational Service Area Office 24. The samples were 365 teachers under the Secondary Educational Service Area Office 24 using stratified random sampling technique and research instrument was questionnaire. Phase 2 was to develop of teacher competency strengthening program of active learning management under the Secondary Educational Service Area Office 24. The target group were 7 educational experts and research instrument was an assessment of appropriateness and feasibility of the program. Data were analyzed by using percentage, mean and standard deviation.

The findings were that:

1. The overall picture of current condition of active learning management under the Secondary Educational Service Area Office 24 was at moderate level and the desirable condition of active learning management under the Secondary Educational Service Area Office 24 was at the highest level.

2. The teacher competency strengthening program of active learning under the Secondary Educational Service Area Office 24 were consisted of principle, objec-

tive, content, development activities, and measurement and evaluation which included Learning management design, Learning by doing and thinking, The application of medias and technology, and Authentic assessment. The overall picture of the assessment of teacher competency strengthening program of active learning under the Secondary Educational Service Area Office 24 in term of appropriateness and possibility were at high level.

Keywords: Active Learning Management, Program Development, Teacher Competency

หลักการและเหตุผล

การศึกษาเป็นรากฐานและเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการส่งเสริมพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความทัดเทียมกับศักยภาพของคนในประเทศที่พัฒนาแล้ว จึงจะสามารถรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจในรูปแบบของการพัฒนาสร้างสรรค์นวัตกรรมต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงต้องมีการจัดการศึกษาให้มีความเข้มแข็ง เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ในประเทศไทย โดยให้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาครั้งสำคัญทั้งโครงสร้างการบริหารการศึกษามีการยุบรวมหน่วยงานทั้งระดับกระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และให้กระทรวงศึกษาธิการขึ้นมาทำหน้าที่แทนหน่วยงานดังกล่าว มีการปรับเปลี่ยนตำแหน่งข้าราชการครู และบุคลากรในกระทรวงศึกษาธิการใหม่ทั้งหมด ทั้งการกระจายอำนาจการบริหารงาน ไปสู่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยมุ่งหวังให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการศึกษา ซึ่งการปฏิรูปการศึกษานั้น รัฐบาลได้ระดมทรัพยากรและสรรพกำลังจากแหล่งต่าง ๆ อย่างมากมายในอันที่จะพัฒนาครู และผู้เรียนให้มีศักยภาพสูงขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542: 15)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาโดยระบุไว้ใน หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายของหลักการมาตรา 9(4) ว่าให้มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาและการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคคลทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องและได้กำหนดหลักการดำเนินการไว้ในหมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 52 ว่าให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบและกระบวนการผลิตพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบัน

ที่มีหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง มาตรา 53 กำหนดให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา โดยมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครูผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 32) กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉมตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 15-16) ครูผู้สอนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากที่สุดในกระบวนการจัดการศึกษา เพราะเนื้อแท้ของการจัดการศึกษา คือกิจกรรมการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับผู้เรียน การที่ครูจะเป็นบุคคลที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้นั้น ครูต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยปรับบทบาทใหม่เป็น 2 บทบาท คือ 1) ครูในฐานะผู้ปฏิบัติการสอนเป็นหลัก 2) ครูในฐานะนักวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งเป็นบทบาทเสริม โดยการสอนและการวิจัยไม่ใช่สิ่งที่แปลกแยกจากกันดังที่ครูเคยเป็น (ญาณภัทร สีหะมงคล, 2552: เว็บไซต์) ครูจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรวิธีการเรียนการสอนการจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียน การพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียน การเพิ่มสัมฤทธิผลการเรียน และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2544: 1) จะเห็นได้ว่าครูเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการจัดการศึกษา คุณภาพของครูจึงมีความ สำคัญ เพราะครูที่มีคุณภาพจะส่งผลต่อผู้เรียนให้มีคุณภาพ ครูจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข คุณภาพของครูผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548: 85-86) นอกจากนี้พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ยังได้บัญญัติมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการประกอบวิชาชีพครู โดยกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องนำมาตรฐานวิชาชีพไปใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการประกอบวิชาชีพคุรุสภา ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานไว้ 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์ มาตรฐานด้านการปฏิบัติงาน และมาตรฐานด้านการปฏิบัติตน ซึ่งการจัดการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งในมาตรฐานด้านการปฏิบัติตน และเพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีและเลื่อนวิทยฐานะ ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดสมรรถนะครูไว้ 2

สมรรถนะ คือ สมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ก็เป็นหนึ่งในสมรรถนะประจำสายงาน สมรรถนะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานที่รับผิดชอบให้บรรลุตามความต้องการขององค์กร ปัจจุบันองค์กรต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศได้นำเอาสมรรถนะมาใช้ในการบริหารงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (พชรวิทย์ จันทรศิริสิร, 2554: 7) ระบบการศึกษาในหลายประเทศได้พัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่เน้นสร้างกระบวนการเรียนรู้และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์เพื่อรังสรรค์นวัตกรรม และส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนในอนาคต อันเป็นที่มาของทิศทางในการจัดการศึกษาแบบใหม่ที่เน้นกระบวน การเรียนรู้สำคัญกว่าความรู้ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในสภาพปัจจุบัน ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เป็นการสอนที่สร้างสรรค์ และสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่รู้ และสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง กระบวนการจัดการศึกษาต้องเป็นไปในลักษณะเชิงรุก หรือ Active Learning นั่นคือ การเปลี่ยนวิธีการสอนแบบเดิม ๆ เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ กระตุ้นให้เกิดความใฝ่รู้ รู้จักคิดวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ และแก้ไขปัญหาได้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะเป็นผลทำให้นักเรียนค้นพบความรู้ใหม่ สร้างสรรค์ความรู้ใหม่ และสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ได้ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2559: 8)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานขับเคลื่อนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชากรวัยเรียนได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานการศึกษาอย่างทั่วถึง มีพัฒนาการเหมาะสมตามช่วงวัยอย่างมีคุณภาพและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พร้อมก้าวสู่ประชาคมอาเซียนบนพื้นฐานของความเป็นไทย และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด การที่จะทำหน้าที่ให้สมบูรณ์นั้นบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะครูจะต้องมีความสามารถ ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร แต่ในปัจจุบันครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการสร้างความเข้าใจ และการเตรียมความพร้อมอย่างเพียงพอในการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ไปใช้รวมถึงยังไม่เข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างแท้จริง ส่งผลให้ผู้สอนยังไม่เข้าใจบริบทของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดอย่างถ่องแท้ เพราะการเรียนรู้ที่ระบุในมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเน้นการปฏิบัติ แต่ผู้สอนส่วนใหญ่ยังยึดติดอยู่กับความเข้าใจแบบเดิมๆ คือเน้นการท่องจำ ทั้งที่กำลังใช้หลักสูตรอิงมาตรฐานที่ต้องสอนเชิงรุก ส่งผลให้การประเมินด้านผู้เรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24, 2560: 14-20)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูซึ่งมีบทบาทและมีภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้จึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนา

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของครูและสถานศึกษา เพื่อให้ครูมีรูปแบบแนวคิดใหม่ ๆ ที่จะสร้างสรรค์ประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนางานด้านการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 2,631 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ปีการศึกษา 2561 ใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 365 คน และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling Technique) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นหน่วยของการสุ่ม และกำหนดสัดส่วนตามขนาดของประชากรและใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งสร้างตามนิยามศัพท์เฉพาะและกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ตอน โดยมีการกำหนดจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 25 ข้อ ค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง .80 - 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพปัจจุบันอยู่ระหว่าง .279 - .706 และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ระหว่าง .237 - .646 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพปัจจุบันเท่ากับ .920 และสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ .877

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำแบบสอบถาม จำนวน 365 ฉบับ ขอความร่วมมือกับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนทั้งหมด จำนวน 365 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในระยะที่ 1 ได้แก่ การหาคุณภาพเครื่องมือ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบความมุ่งหมายของการวิจัย ใช้สถิติพื้นฐาน ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) สหสัมพันธ์อย่างง่ายแบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1. การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจากโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 1 คน และครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 1 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน จาก 3 โรงเรียน รวมผู้ที่ให้ข้อมูลทั้งสิ้นจำนวน 6 คน

2. การตรวจสอบยืนยันโปรแกรม และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่พัฒนาขึ้นตามขอบข่ายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง .80 - 1.00 2) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมโดยใช้ประเด็นของการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่ได้จากการศึกษามาเป็นกรอบในการสร้าง ค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง .80 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ให้ข้อมูล และเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์และจัดเก็บข้อมูล

ด้วยวิธีการจดบันทึก ใช้เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายภาพ

2. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและการศึกษาโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีมาพัฒนาเป็นโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24

3. ติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบยืนยันโปรแกรมด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24

4. ผู้วิจัยดำเนินการและประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในระยะที่ 2 ได้แก่ การวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับความต้องการ
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ		
1. การออกแบบการเรียนรู้	2.64	0.28	ปานกลาง	4.89	0.21	มากที่สุด	0.851	1
2. การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ	2.68	0.35	ปานกลาง	4.91	0.20	มากที่สุด	0.830	2
3. การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	2.74	0.37	ปานกลาง	4.93	0.18	มากที่สุด	0.801	3
4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง	2.78	0.36		4.96	0.38	มากที่สุด	0.782	4
รวม	**2.71**	**0.34**	**ปานกลาง**	**4.92**	**0.24**	**มากที่สุด**		

2. โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา มี 4 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 การออกแบบการเรียนรู้ โมดูล 2 การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ โมดูล 3 การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และ โมดูล 4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง 4) วิธีการพัฒนา ได้แก่ การศึกษาด้วยตนเอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ และ 5) การวัดและประเมินผล ผลการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูยังไม่ได้รับการสร้างความเข้าใจ และการเตรียมความพร้อมอย่างเพียงพอในการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ไปใช้ รวมถึงยังไม่เข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างแท้จริง ส่งผลให้ครูยังไม่เข้าใจบริบทของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

อย่างถ่องแท้ เพราะการเรียนรู้ที่ระบุในมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเน้นการปฏิบัติ แต่ครูส่วนใหญ่ยังยึดอยู่กับความเข้าใจในการสอนแบบเดิม ๆ คือการสอนเน้นการท่องจำทั้งที่กำลังใช้หลักสูตรอิงมาตรฐานที่ต้องสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) ดังที่ นัตยา หล้าทูนธีรกุล (2560) กล่าวไว้ว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรแบบอิงมาตรฐานที่มีมาตรฐานเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน และเป็นกรอบทิศทางในการกำหนดโครงสร้างเนื้อหากิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้จากหลักสูตรระดับชาติจนถึงหลักสูตรระดับชั้นเรียน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรระดับชั้นเรียนจะต้องจัดการเรียนการสอนให้อิงมาตรฐาน และการประเมินผลจะต้องอิงมาตรฐาน ส่งผลให้สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา จันทะโยธา (2560) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เต็มดวง ทบศรี (2561) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ หาความรู้ สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูมีความต้องการที่จะพัฒนา การเรียนการสอนให้ดีขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังที่ ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2553) ได้กล่าวถึงความสำคัญในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไว้ว่า เป็นการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพทางสมองทั้งการคิด การแก้ ปัญหา และการนำไปประยุกต์ใช้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูงสุด สร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน และร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน ผู้เรียนได้เรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงานและการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ เป็นกระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียน อ่าน พูด ฟัง คิด อย่างลุ่มลึก ผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนเน้น ทักษะการคิดขั้นสูง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศและหลักการสู่การสร้างความคิดรวบยอด ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึง

มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่งผลให้สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นตัวที่สื่อให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวลิต พาระแพน (2560) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ เพื่อการออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุโณทัย ระหา (2560) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา มี 4 โมดูล ประกอบด้วย โมดูล 1 การออกแบบการเรียนรู้, โมดูล 2 การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ, โมดูล 3 การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และ โมดูล 4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง 4) วิธีการพัฒนา ประกอบด้วย การเรียนรู้ด้วยตนเอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ และ 5) การวัดและประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าก่อนการสร้างโปรแกรม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมของ Barr และ Keating (1990) ที่อธิบายขั้นตอนต่าง ๆ ของการสร้างโปรแกรม โดยเริ่มด้วยขั้นตอนที่ 1 ขั้นการประเมินซึ่งเป็นการประเมินความต้องการ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการวางแผนด้วยการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และการประเมินผล ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการปฏิบัติ เป็นการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และขั้นตอนที่ 4 ขั้นการประเมินหลังการปฏิบัติ ซึ่งเห็นได้ว่าโปรแกรมที่สร้างขึ้นมามีความสอดคล้องกับแนวคิดในการศึกษาวิจัย และนอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาองค์ประกอบของโปรแกรมและขอบข่ายเนื้อหาของโปรแกรมตามแนวคิดของ Boone (1992) ; Caffarella (2002) ; ธำรง บัวศรี (2542) และ สุมิตรา พงศธร (2550) จนสามารถสรุปองค์ประกอบของโปรแกรมได้ 5 ส่วน จึงได้ดำเนินการสร้างโปรแกรมที่ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยได้มีการวางแผนไว้อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนในการพัฒนาที่ออกแบบมาจากการนำองค์ประกอบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายภายใต้บริบทของการพัฒนาใน

แต่ละองค์กร เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ที่ได้กำหนดไว้ในโปรแกรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ คมกริช ภูคงกิ่ง (2560) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบของโปรแกรม 5 ส่วน คือ (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) รูปแบบและวิธีการพัฒนา (4) เนื้อหาและสาระสำคัญ และ (5) การวัดและประเมินผลโปรแกรม ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เต็มดวง ทบศรี (2560) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (PLC) ในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมพัฒนาครูโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบ สืบเสาะหาความรู้ สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) หลักการและแนวคิด 2) วิสัยทัศน์ 3) วัตถุประสงค์ 4) โครงสร้าง 5) เนื้อหา 6) กระบวนการพัฒนา 7) การประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมพัฒนาครูโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (PLC) ในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จะประสบความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดนั้น มีปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการพัฒนาดังนี้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการกำหนดให้ครูทุกคนจะต้องเข้ารับการพัฒนาตามโปรแกรมนี้ และกำหนดเกณฑ์การผ่านการพัฒนา รวมถึงการกำหนดเป็นนโยบายให้โปรแกรมนี้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการประเมินผลการปฏิบัติงาน และควรจัดให้มีระบบการติดตามประเมินผลการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นระยะและต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรมีความความตระหนักและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาจากลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (ค่า PNI) ที่มีความต้องการสูง

1.2 สถานศึกษา ควรจัดให้มีระบบการติดตามและประเมินผลการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นระยะและต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริหาร

สถานศึกษาและครูผู้สอนได้เกิดความตระหนักในด้านมาตรฐานวิชาชีพและพร้อมพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูเกิดความรู้ความเข้าใจในรูปแบบ เทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยการจัดประชุมปฏิบัติการ การศึกษาด้วยตนเอง และใช้กระบวนการ PLC

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมด้านการบริหารวิชาการและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยสร้างความตระหนักและจัดโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นหลักสูตรระยะสั้นเพื่อเสริมทักษะให้กับครูอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในฐานะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership)

1.4 ครูผู้สอน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้และเสริมสร้างความสำเร็จให้กับผู้เรียน ควรได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยการสร้างความตระหนักแก่ครู ให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อสถานศึกษาจะได้รูปแบบที่ชัดเจนและเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เป็นลักษณะของการส่งผลทางตรงและทางอ้อม

2.3 ควรมีการวิจัยติดตามการนำโปรแกรมไปใช้ในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กาญจนา จันทะโยธา (2560). *การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

คมกริช ภูคงกิ่ง (2560). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชวลิต พาระแพน (2560). *การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ เพื่อการออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2553). *Active Learning*. ข่าวสารวิชาการประจำเดือนพฤศจิกายน คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ญาณภัทร สีหะมงคล. (2552). *การวิจัยและพัฒนา.* [ออนไลน์]. ได้จาก: http://www.ntc.ac.th/news/ntc_50/research/20/res. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 2 พฤษภาคม 2561].

เต็มดวง ทบศรี (2561). *การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้สำหรับ สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นัตยา หล้าทูนธีรกุล. (2560). ปฏิรูปการเรียนรู้ สู่ผลลัพธ์ไทยแลนด์ 4.0. [ออนไลน์]. ได้จาก: http://www.nwk.ac.th/xfpsza/files/pdf/thailand4-0.pdf. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 10 พฤษภาคม 2561].

ธำรง บัวศรี. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและการพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

พชรวิทย์ จันทรศิริสิร. (2554). *การพัฒนาสมรรถนะทางการบริหาร*. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2559). *การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. ศูนย์ตำราและเอกสารวิชาการ วิทยาลัยครุศาสตร์ มธบ.

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2544). *การพัฒนาการเรียนการสอนทางการอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุมิตรา พงศธร. (2550). สรุปเรื่องของหลักสูตร. *สภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2(79)*,15-23, กุมภาพันธ์-เมษายน.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. (2560). *ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน*. กาฬสินธุ์ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). *รายงานการวิจัยและพัฒนานโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

อรุโณทัย ระหา (2560). *การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Barr, M.J. and L.A. Keating. (1990). *Developing Effective Student Services Programs: Systematic Approaches for Practitioners*. San Francisco, CA: Jossey Bass.

Boone, Edgar I. (1992). *Developing Programmer in Adult Education*. New Jersey: Practice Hall.

Caffarella, Rosemarys. (2002). *Planning Program for Adult Learner: a Practice Guide for Educators, Trainner and Staff Developer*. San Francisco: Jossey-Bass Publisher.

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร

Causal Factors Effected to Retention of Scholar in Mahamakut Buddhist University, Yasothon Buddhist Collage

ดร.ธมกร ทยาประศาสน์[1], ชัชพงศ์ เทียมทันวณิช[2], วิพจน์ วันคำ[3],
ณัฐพล จินดารัมย์[4], กันต์ ศรีหล้า[5],ดร.วิภาพรรณ อุปนิสากร[6]
Thamakorn Tayaprasat, Ph.D.[1], Chatphong Thiamthanwanich[2], Wiphot Wankham[3],
Natapol Jindaram[4], Kanta Srilah[5], Wipaphan Upanisakol, Ph.D.[6]
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร
Author for Correspondence:Email : first_goodspeed@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธรและเปรียบเทียบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาจำแนกตาม เพศ, อายุ, คณะที่สังกัด, ชั้น/ปี, เกรดเฉลี่ยสะสม, อาชีพของบิดาและมารดา, รายได้ของบิดาและมารดา, การรับรู้ข่าวสาร, คณะที่ต้องการศึกษาต่อมากที่สุด, และเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในคณะนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษา จำนวน 415 รูป/คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 196 รูป/คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) สถิติหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของ Scheffé ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยแต่ละด้านเรียงตามลำดับ คือ เหตุผลส่วนตัว ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ภาพลักษณ์ของสถาบัน ปัจจัยทางสังคม และบุคคลที่เกี่ยวข้อง

2. ผลการทดสอบแต่ละด้าน มีดังต่อไปนี้

2.1 นักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อการคงอยู่โดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 นักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยระหว่าง 3.00 – 4.00 มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในระดับมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 นักศึกษาที่บิดามีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีอิทธิพลต่อการคงอยู่แตกต่างกันกับนักเรียนที่บิดามีอาชีพค้าขาย และอาชีพรับจ้าง ไม่พบความแตกต่างระหว่างอาชีพของมารดากับอิทธิพลต่อการคงอยู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 นักศึกษาที่บิดามีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท มีอิทธิพลต่อการคงอยู่มากกว่านักเรียนที่บิดามีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 15,000 บาท และนักศึกษาที่มารดามีรายได้ต่อเดือน 5,001 - 10,000 บาท มีอิทธิพลต่อการคงอยู่มากกว่านักศึกษาที่มารดามีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพล, การคงอยู่ของนักศึกษา, วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
Received:18/07/62, Revised:29/07/62, Accepted:02/08/62

Abstract

This research aims to study the causal factors that influence student persistence in Mahamakut Buddhist University Yasothon Buddhist Collage. and to compare the causal factors that influence student persistence classified by gender, age, faculty, class/year, the cumulative grade point average, father and mother's occupation, father and mother's income, to understanding of news, the faculty that they want to study the most, and the criteria for deciding to study in that faculty. The samples used in this research were 415 students, 196 samples. Data collection using by questionnaires. Data analysis using by frequency distribution statistics, percentage, mean, standard deviation, hypothesis testing using by t-test and one-way variance (One-Way ANOVA) and testing the differences in pairs by Scheffé's method.

The research found that

1. The causal factors that influence the student's overall existence in all aspects are at a high level. The average value of each side in order to personal, economic factors, institutional image, social factors and interpersonal relationships

2. To compare the motivation were as follow:

2.1 The differences of gender has influence on overall persistence. but not significantly different at the level of .05

2.2 The cumulative grade point average (GPA) of students between 3.00 - 4.00 had an influence on the level of retention more than other groups with statistical significance at .05 level.

2.3 Students whose father has a civil service / state enterprise influence of persistence varies with students whose father has a merchant and employment. There was not difference between mother's occupation and influence on persistence at statistical significance level of .05.

2.4 Students whose fathers have a monthly income of less than 5,000 baht have more influence on persistence than students whose fathers have monthly income more than 15,000 baht per month. And students whose mothers have a monthly income of 5,001 - 10,000 baht have an influence on persistence more than students whose mothers earn 10,001 - 15,000 baht per month with statistical significance at .05 level.

Keywords : Causal Factors, Retention of Scholar, Yasothon Buddhist Collage.

บทนำ

การศึกษาระดับอุดมศึกษาถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนคนไทย เพราะถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาระบบสำคัญของประเทศชาติ เช่น ระบบเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของสังคมไทยอย่างมาก เพราะเป็นขั้นสำคัญที่จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง โดยอาศัยองค์กรสำคัญคือสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัย เป็นหน่วยงานที่ช่วยพัฒนาและหล่อหลอมบุคคลให้มีความรู้ความสามารถดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ว่า

"...การศึกษาขั้นมหาวิทยาลัยคือการศึกษาค้นคว้า เพื่อสร้างเสริมและสะสมความรู้ ความจัดเจน ในด้านวิชาการอย่างสูง และด้านการใช้ความคิดวิจารณญาณตามเหตุผลหลักวิชาความถูกต้อง ผู้มีปัญญาซึ่งได้ผ่านการศึกษาระดับนี้ จัดว่าเป็นบุคคลที่ทรงคุณค่า ผู้จะเป็นกำลังสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงทุกด้านของประเทศอย่างสำคัญต่อไป เหตุนี้ บัณฑิตทั้งหลายจึงมีหน้าที่รับผิดชอบเกิดขึ้นที่จะต้องนำความรู้ ความคิด และความสามารถจัดเจนของตนออกปฏิบัติงาน เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมและบ้านเมือง..."

(พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยมหิดล วันพฤหัสบดีที่ 5 กรกฎาคม 2533)

สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่องและทันสมัย พร้อมทั้งกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาในอนาคตด้วย เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพออกมารับใช้สังคมและประเทศชาติที่มีการเปลี่ยนตลอดเวลา โดยเฉพาะในสังคมโลกาภิวัตน์หรือในศตวรรษที่ 21 ต้องพัฒนาและปรับตัวอย่างรอบด้านเพื่อยืนยัดในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย

ปี พ.ศ. 2542 มหาวิทยาลัยของรัฐเริ่มทยอยเปลี่ยนสถานภาพเป็น “มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ” เพื่อความเป็นอิสระและมีเสรีภาพในทางวิชาการในการดำเนินงานทางการศึกษา รวมถึงการจัดการบริหารงานบุคคล แต่ในปัจจุบัน (2561) มหาวิทยาลัยต่างๆ ได้ประสบปัญหาด้านการลดจำนวนลงของนักศึกษา การลดและการปลดบุคลากรทางการศึกษาลง เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวเริ่มปรากฏให้เห็นชัดเจน เช่น 1) ยอดผู้สมัครสอบแอดมิดชั่นกลางประจำปี 2560 มีคนสมัครน้อยที่สุดในรอบ 10 ปี มีการวิเคราะห์ว่าสาเหตุหลักมาจาก 2 ปัจจัย คือ ไทยกำลังเคลื่อนตัวเข้าสู่สังคมสูงวัยที่อัตราการเกิดน้อยลง และนักเรียนในยุคนี้มีตัวเลือกมากมายนอกเหนือจากระบบแอดมิดชั่นกลาง เช่น โครงการรับตรง โควตาพิเศษตามมหาวิทยาลัยเอกชนต่างๆ ที่ดึงตัวนักเรียนไปอยู่ด้วยตั้งแต่เนิ่นๆ (ออนไลน์ : วิกฤติมหาวิทยาลัยไทย, โพสทูเดย์) 2) ที่นั่งล้นแต่ห้องเรียนร้าง ปัจจัยเสี่ยงมหาวิทยาลัยไทย ในแง่ตัวเลข ปัจจัยที่กล่าวไว้ข้างต้นนำไปสู่ปัญหา Over Supply จากสถิติของปีการศึกษานี้ที่มียอดผู้สมัครแอดมิดชั่น 81,230 คน ขณะที่มหาวิทยาลัยมีที่นั่งรองรับ 109,129 คน ภาวะแบบนี้มหาวิทยาลัยไทยต้องปรับตัวอย่างหนัก เพราะจำนวนนักศึกษาที่ลดลงเท่ากับรายได้ที่หายไปด้วย บางสถาบันที่ปรับตัวไม่ได้ต้องปิดบางภาควิชาลง เพราะจำนวนขั้นต่ำของนักศึกษาไม่เพียงพอต่อหลักสูตร ในอนาคตบางมหาวิทยาลัยอาจจะต้องถึงขั้นปิดตัวลงไปเพราะขาดทุนจนอยู่ต่อไม่ได้

สภาพปัญหาการคงอยู่ของนักศึกษาและจำนวนนักศึกษาของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีลักษณะไม่คงที่และมีแนวโน้มการลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการหรือการดำเนินกิจการของสถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยเป็นอย่างมาก ซึ่งมหาวิทยาลัยไทยและต่างประเทศในอนาคต มีแนวโน้มเช่นเดียวกัน เนื่องจากอัตราการเกิดลดลง ทำให้จำนวนนักศึกษามีแนวโน้มลดลง มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งต้องแข่งขันกันเพื่อแย่งนักศึกษา หากสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีความคล้ายคลึงกันหมด นักศึกษาส่วนใหญ่ย่อมเลือกเรียนในมหาวิทยาลัยที่มีความโดดเด่น หรือมหาวิทยาลัยเฉพาะทางมากขึ้นเพราะเป็นมหาวิทยาลัยที่ได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไปว่า มีคุณภาพในด้านวิชาการและมีชื่อเสียง จำนวนนักศึกษาที่มีแนวโน้มลดลงนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อมหาวิทยาลัยที่ยังไม่มีชื่อเสียงมากนักหรือเป็นมหาวิทยาลัยเปิดใหม่ เพราะนักศึกษาอาจไม่เลือกเรียน จนประสบปัญหามีจำนวนนักศึกษาไม่เพียงพอ นอกจากนั้นแล้วเมื่อรับนักศึกษามาแล้วก็ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับอัตราการคงอยู่ของนักศึกษาอีกด้วย เพราะมีนักศึกษาออกกลางคัน นักศึกษาขอพักการศึกษา นักศึกษาขอย้ายคณะ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยที่แตกต่าง

กันในแต่ละสถาบันพอ เช่น ปัญหาเงินทุนและความพร้อม การติดยาเสพติด ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากอาจารย์ที่ปรึกษา ปัญหาครอบครัว ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์เรียนไม่ได้ ไม่มีวิธีการแก้ไขข้อบกพร่องทางการเรียน มีความกังวลในเรื่องต่างๆ ขาดการวางแผนการเรียน ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ชอบสาขาที่ไม่สมัครใจเรียน และค้นพบสาขาที่ตัวเองชอบในภายหลัง เป็นต้น (จรูญ แสงสาคร, 2533: 19) และหากพิจารณาจากผลการวิจัยการออกกลางคันของนักศึกษาของหลายสถาบันการศึกษา มีสาเหตุต่างกัน หลายประการ เช่น เข้าไปเรียนแล้วได้เกรดไม่ดี ไปเรียนวิทยาลัยหรือสาขาที่ไม่ชอบ อยากเข้าวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง นอกจากนี้ประเด็นการออกกลางคันที่น่าสนใจ คือมาจากจุดอ่อนในการแนะแนวการศึกษาต่อของโรงเรียนการเลือกเรียนตามกระแสนิยมของเพื่อน และความต้องการของพ่อแม่ เมื่อไม่ตรงกับความถนัดของตนก็ไม่มีความสุขเป็นสาเหตุให้ต้องออกกลางคัน (เบ็ญจาภา สุธะพินทุ, 2536:15) ซึ่งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร ก็ประสบปัญหาการคงอยู่ของนักศึกษา โดยมีสาเหตุมาจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเช่นเดียวกัน โดยปัญหาการคงอยู่ของนักศึกษาเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยและคณะต้องการศึกษาด้วย การคงอยู่ของนักศึกษาส่งผลต่อจำนวนนักศึกษาของแต่ละมหาวิทยาลัย รวมถึงมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธรด้วย ส่งผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมเป็นวงกว้างและมีแนวโน้มจะรุนแรงมากขึ้น ด้านการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัย ทำให้หลายมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องปิดตัวลง บางแห่งต้องยุบสาขาวิชา บางแห่งปลดพนักงานหรือบุคลากรออก ลดสวัสดิการบุคลากร และอื่นๆ อีก เนื่องด้วยปัญหาการคงอยู่ของนักศึกษาส่งผลต่อจำนวนนักศึกษาที่ลดจำนวนลง ทำให้งบประมาณที่ใช้ในการบริหารจัดการไม่เพียงพอ กลายเป็นภาระของรัฐบาลที่ต้องช่วยสนับสนุนงบประมาณบางส่วน ประสบปัญหาการตกงานของบุคลากร นักศึกษาไม่มีที่เรียน มหาวิทยาลัยที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตนที่เป็นตัวแทนวัฒนธรรมของสังคมไทยปิดตัวลง มหาวิทยาลัยบางแห่งปรับค่าเทอมเพิ่มมากขึ้นทำให้นักศึกษาไม่มีกำลังที่จะเรียนเหล่านี้เป็นต้น ส่งผลกระทบต่อนักเรียน นักศึกษาที่จำเป็นต้องได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและดำรงชีพในสังคม หากนักเรียน นักศึกษาเหล่านี้ไม่ได้รับการศึกษาย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศชาติตามที่กล่าวแล้วข้างต้นแน่นอน ปัญหาการคงอยู่ของนักศึกษาที่ส่งผลต่อจำนวนนักศึกษาจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนก่อนที่จะเกิดผลกระทบในวงที่กว้างมากขึ้น และจะก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ อีกมากมายตามมา ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ

จากสภาพปัญหา ความรุนแรงของปัญหา และผลกระทบดังกล่าวมาแล้ว จึงเป็นปัญหาเร่งด่วน (hot issue) ที่ควรวิจัย เพราะเป็นปัญหาที่เกิดมาแล้วในอดีต และกำลังเกิดอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งคาดว่าจะมีอยู่ในอนาคตจึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ควรทำการวิจัย เพราะถ้าปล่อยไว้ก็จะเพิ่มความรุนแรงและแผ่ขยายวงกว้างออกไปอีก ซึ่งยากแก่การแก้ไข และเรื่องนี้ยังไม่มีผู้ใดทำวิจัยอย่างจริงจังมาก่อน ผู้วิจัยและคณะในฐานะผู้รับผิดชอบในพื้นที่จึงตัดสินใจทำวิจัยเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร

2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาจำแนกตามเพศ เกรดเฉลี่ยสะสม ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา อาชีพหลักของบิดาและมารดา และรายได้ต่อเดือนของบิดาและมารดา

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล การแปลผลข้อมูล และวิธีการทางสถิติสำหรับใช้ในการวิเคราะห์และการทดสอบสมมุติฐาน มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 - 4 ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร ที่กำลังศึกษาอยู่ ทั้ง 3 คณะ/สาขาวิชา คือ 1) คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาปรัชญา 2) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย 3) คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการปกครอง จำนวน 415 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่าง

เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร จำนวน 415 รูป/คน ได้คัดเลือกมาจากประชากรโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาทั้งหมด จำนวน 400 รูป/คน จากชั้นปีที่ 1 - 4 ตามตารางการคำนวณของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 196 รูป/คน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ระดับร้อยละ ±5 เพื่อเป็นเกณฑ์รองรับในกระบวนการและระเบียบวิธีวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถามเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2. นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษา ค้นคว้าทฤษฎี หนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาเพื่อนำมากำหนดกรอบและขอบเขตเนื้อหาในการสร้างแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามไปทดสอบหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

3. แบบสอบถามที่นำมาใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ, อายุ, คณะที่สังกัด, ชั้น/ปี, เกรดเฉลี่ยสะสม, อาชีพของบิดาและมารดา, รายได้ของบิดาและมารดา, ทราบหรือไม่ว่ามีสถาบันระดับ ปริญญาตรีในจังหวัดยโสธร, สถาบันระดับปริญญาตรีในจังหวัดยโสธรที่นักเรียนรู้จัก, คณะที่ต้องการศึกษาต่อมากที่สุด, และเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในคณะนั้น เป็นแบบสอบถามปลายปิด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ระดับปริญญาตรี ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเหตุผลส่วนตัว ด้านภาพลักษณ์ของสถาบัน ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้านปัจจัยสังคม และด้านปัจจัยเศรษฐกิจ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยผู้วิจัยกำหนดน้ำหนักหรือคะแนนในการตอบแบบสอบถาม 5 ระดับ ดังนี้

ระดับมากที่สุด ให้น้ำหนักหรือคะแนนเป็น 5
ระดับมาก ให้น้ำหนักหรือคะแนนเป็น 4
ระดับปานกลาง ให้น้ำหนักหรือคะแนนเป็น 3
ระดับน้อย ให้น้ำหนักหรือคะแนนเป็น 2
ระดับน้อยที่สุด ให้น้ำหนักหรือคะแนนเป็น 1

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบสอบถามตอนที่ 2 ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์โดยใช้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย (Best, 1981: 179-187) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ระดับแรงจูงใจในการศึกษาต่อมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ระดับที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษามาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ระดับที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ระดับที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ระดับที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็น เป็นคำถามปลายเปิด

4. นำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นมาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (IOC) ของเนื้อหา และเสนอแนะข้อปรับปรุงแก้ไข ปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ

5. นำแบบสอบถามไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน (ที่ไม่ใช่นักศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นและนำผลที่ได้เข้าปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญ

6. ทำการปรับปรุงแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอนุมัติก่อนแจกแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามไปแจกกับนักศึกษาในวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวม ดังนี้

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เข้าเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 196 ชุด และได้รับคืนทั้งหมดจำนวน 196 ชุด

3. ชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบวัตถุประสงค์ และขอความร่วมมือเพื่อให้ได้ผลตามความเป็นจริง ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองจากผู้ตอบแบบสอบถามแล้วเสร็จ

4. รวบรวมแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ด้านเนื้อหาที่ครบถ้วนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำผลคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมดไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้สถิติการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ด้านเหตุผลส่วนตัว ด้านภาพลักษณ์ของสถาบัน ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้านปัจจัยทางสังคม และด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจผู้วิจัยใช้สถิติหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การเปรียบเทียบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา จำแนกตามข้อมูลทั่วไป โดยใช้สถิติ t-test กรณีที่ตัวแปรมี 2 กลุ่ม และใช้การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว(One-Way ANOVA) ในกรณีที่มีตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของ Scheffé

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม

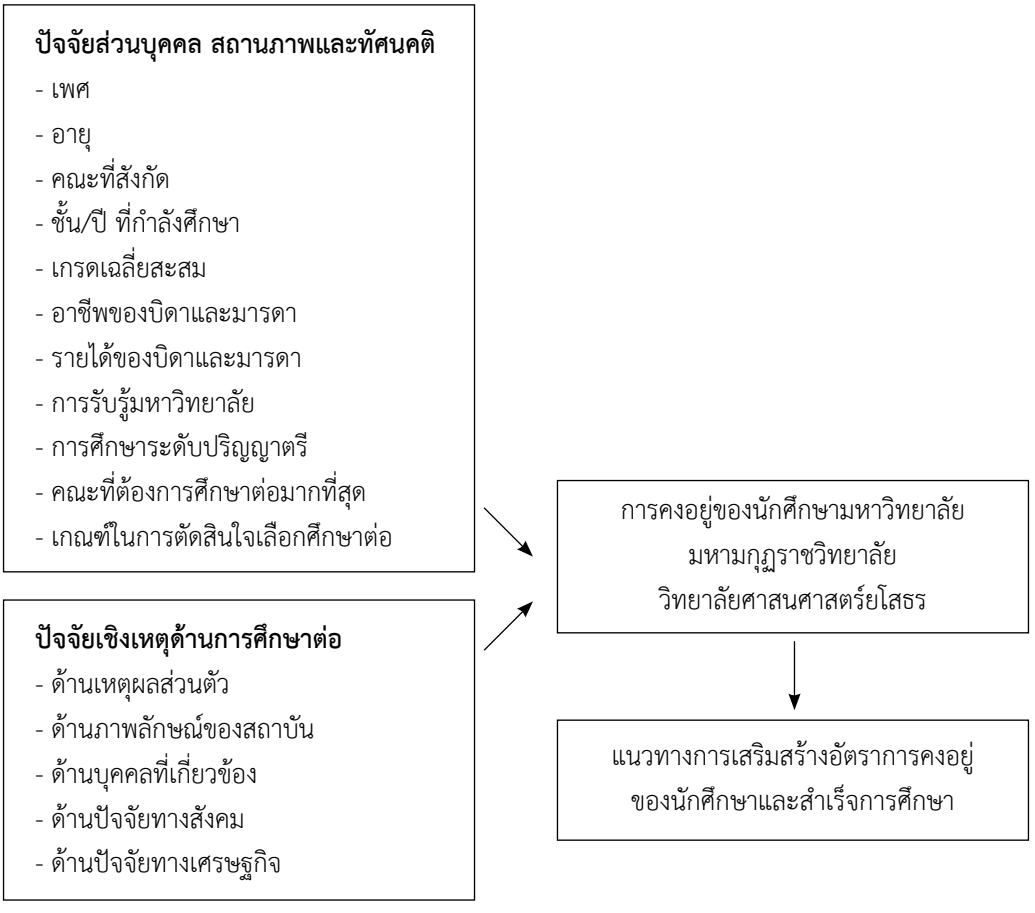

ผลการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษามหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร สรุปผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร โดยภาพรวมและรายด้าน

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร	$\bar{x}$	*S.D.*	ระดับ
1. ด้านเหตุผลส่วนตัว	4.31	.707	มาก
2. ด้านภาพลักษณ์ของสถาบัน	4.21	.745	มาก
3. ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง	4.03	1.79	มาก
4. ด้านปัจจัยทางสังคม	4.18	.757	มาก
5. ด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ	4.31	.679	มาก
รวม	4.20	.467	มาก

จากตารางพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยได้ ดังนี้ ด้านเหตุผลส่วนตัว ($\bar{x}$= 4.31) ด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ ($\bar{x}$= 4.31) ด้านภาพลักษณ์ของสถาบัน ($\bar{x}$= 4.21) ด้านปัจจัยทางสังคม ($\bar{x}$= 4.18) และด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง ($\bar{x}$= 4.03) ตามลำดับ

ด้านเหตุผลส่วนตัว โดยรวมอยู่ ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ดังนี้ ต้องการสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจให้กับตนเอง ($\bar{x}$= 4.49) ต้องการเพิ่มวุฒิการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ($\bar{x}$= 4.44) เรียนจบแล้วมีโอกาสได้งานทำมากจากสถิติผ่านมา ($\bar{x}$= 4.41) ต้องการนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ปัญหาได้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{x}$= 4.40) ต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่นในหมู่บ้านและที่ทำงาน ($\bar{x}$= 4.22) มหาวิทยาลัยมีอุปกรณ์การเรียนพร้อมตามที่ต้องการ ($\bar{x}$= 4.02) ตามลำดับ

ด้านภาพลักษณ์ของสถาบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ดังนี้ บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้วสามารถหางานทำได้ง่าย ($\bar{x}$= 4.43) การมีคณาจารย์เป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางโลกทางธรรม ($\bar{x}$= 4.35) หลักสูตรและสาขาวิชาตรงกับความต้องการของผู้เรียน ($\bar{x}$= 4.34) มหาวิทยาลัยมีมาตรฐานทางการศึกษาและได้รับการยอมรับ ($\bar{x}$= 4.29) นักศึกษาเรียนครบหลักสูตรแล้วมีแหล่งฝึกงานที่ดี ($\bar{x}$= 4.28) ความมีชื่อเสียงในด้านวิชาการของสถาบันการศึกษาสงฆ์ ($\bar{x}$= 4.19) ความเลื่อมใสศรัทธาในชื่อเสียงของสถาบันการศึกษาสงฆ์ ($\bar{x}$= 4.16) มหาวิทยาลัยมีห้องสมุดและแหล่งสืบค้นวิชาการที่ทันสมัย ($\bar{x}$= 4.11) มหาวิทยาลัยมีห้องสมุดและแหล่งสืบค้นวิชาการที่ทันสมัย ($\bar{x}$= 4.10) ความเป็นที่ยอมรับและการประกันคุณภาพการศึกษา ($\bar{x}$= 4.09) ความมีชื่อเสียงของสถาบันมหาวิทยาลัยทางศาสนา ($\bar{x}$= 4.07) ตามลำดับ

ด้านภาพลักษณ์ของสถาบัน โดยรวมอยู่ ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.03) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ดังนี้ บิดา มารดา และผู้ปกครองสนับสนุนให้ศึกษาอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x}$= 4.43) ญาติพี่น้องที่เคยสำเร็จการศึกษาแล้วแนะนำให้ศึกษาต่อ ($\bar{x}$= 4.22) อาจารย์ที่เคยสอนจากโรงเรียนเดิมแนะนำให้ศึกษาต่อ ($\bar{x}$= 4.20) อาจารย์แนะแนวแนะนำให้ศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยนี้ ($\bar{x}$= 4.05) รุ่นพี่ผู้ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพแนะนำให้ศึกษาต่อ ($\bar{x}$= 4.03) ได้รับทราบข่าวการรับสมัครเข้าศึกษาจากสื่อประชาสัมพันธ์ ($\bar{x}$= 3.92) อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำให้ศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยนี้ ($\bar{x}$= 3.90) เพื่อน ๆ ในห้องเรียนเดิมชักจูงให้ศึกษาต่อ ($\bar{x}$= 3.74)

ด้านปัจจัยทางสังคม โดยรวมอยู่ ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ดังนี้ มีสถาบันการศึกษาที่ตรงกับความต้องการของตน ($\bar{x}$= 4.31) ต้องการยกระดับสถานภาพทางสังคมของตนให้ดีขึ้น ($\bar{x}$= 4.23) การจัดการเรียนการสอนเป็นที่ยอมรับในศตวรรษที่ 21 ($\bar{x}$= 4.23) สถาบันการศึกษาเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไป ($\bar{x}$= 4.17) ต้องการเป็นที่ยอมรับจากบุคคลในสังคมทั่วไป ($\bar{x}$= 4.10) การศึกษาต่อทำให้เป็นคนทันสมัยในศตวรรษที่ 21 ($\bar{x}$= 4.09)

ด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ดังนี้ เรียนจบแล้วนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาอาชีพในอนาคตได้ ($\bar{x}$= 4.43) เรียนจบแล้วต้องการประกอบอาชีพที่มีความก้าวหน้า ($\bar{x}$= 4.42) เมื่อสำเร็จการศึกษาทำให้มีรายได้จากการทำงานดี ($\bar{x}$= 4.41) สำเร็จการศึกษาแล้วสามารถหางานทำได้ง่าย ($\bar{x}$= 4.36) นักศึกษามีโอกาสหารายได้ขณะที่ศึกษา ($\bar{x}$= 4.31) สาขาที่ตนกำลังศึกษาอยู่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ($\bar{x}$= 4.21) และ มหาลัยมีระบบเงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษารองรับ ($\bar{x}$= 4.05) ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร

เปรียบเทียบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธรโดยรวมและเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านเหตุผลส่วนตัว ด้านภาพลักษณ์ของสถาบันด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้านปัจจัยทางสังคม และด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ โดยใช้วิธีการทดสอบค่า t-test และทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way analysis of variance) ว่าแตกต่างกันหรือไม่ในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffé)

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา	ชั้นปีที่ 1		ชั้นปีที่ 2			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
1. ด้านเหตุผลส่วนตัว	4.31	.707	4.17	.543	3.358**	.000
2. ด้านภาพลักษณ์ของสถาบัน	4.21	.745	4.02	.647	4.537**	.000
3. ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง	4.03	1.79	4.02	.702	.860	.390
4. ด้านปัจจัยทางสังคม	4.18	.757	4.00	.716	3.463**	.001
5. ด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ	4.31	.679	3.99	.658	6.183**	.000
รวม	4.20	.467	4.04	.595	3.786**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร มีปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่มากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 2 และเมื่อเปรียบเทียบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และนักศึกษาชั้นปีที่ 2 พบว่า มีเพียงด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในภาพรวมและด้านเหตุผลส่วนตัวด้านภาพลักษณ์ของสถาบัน ด้านปัจจัยทางสังคม และด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเหตุผลส่วนตัว ด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ ด้านภาพลักษณ์ของสถาบัน ด้านปัจจัยทางสังคม และด้านบุคคลที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเหตุผลส่วนตัวมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า ปัจจัยส่วนตัวเป็นส่วนสำคัญของการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น คือ (1) สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง มูลเหตุจูงใจนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมต่อการศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ของ ดาว สมศรีโหน่ง (2539) (2) สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง องค์ประกอบที่มีผลต่อการเรียนอาชีวศึกษาในโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี ของ ทวีศักดิ์ เบ้าหล่อเพชร (2541) (3) สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง แรงจูงใจที่นักศึกษา

เข้าศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพสูง สาขาวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ ในจังหวัดขอนแก่น ของ สุวพันธ์ พงษ์บริบูรณ์ (2545) (4.) สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง เหตุจูงใจในการศึกษาต่อโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าของนักเรียนเตรียมทหาร ของ พันโท เปรมชัย สโรบล (2542) (5) สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยพณิชยการ สังกัดกรมอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ของ สุมาลี จุลเจิม (2540)

2. จากการเปรียบเทียบสถานภาพของนักเรียนกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร จังหวัดยโสธร ตามสมมติฐานการวิจัยปรากฏผล ดังนี้

1) ผลการเปรียบเทียบเพศของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 และนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร กับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา โดยรวมและเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษาเพศหญิงและเพศชายไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่ตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งสอดคล้องกับ อุไรวรรณ โพธิเวชเทวัญ (2539) ที่ได้ศึกษาสิ่งจูงใจในการเลือกเรียนหลักสูตรธุรกิจศึกษาของนิสิตระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร และพบว่า นิสิตชายและหญิงมีสิ่งจูงใจในการเลือกเรียนหลักสูตรธุรกิจศึกษาในแต่ละด้าน และรวมทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการเข้าเรียนการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครราชสีมาของ นรินทร์ สมสมัย (2542) ที่พบว่า ผู้ใช้แรงงานที่มีเพศต่างกันหรือมีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการเข้าเรียนการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจุบันทุกเพศทุกวัยมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน การศึกษาสามารถพัฒนาความรู้ ความสามารถ สติปัญญา จิตใจ ปลูกฝังความคิดทางทฤษฎี เพื่อนำความรู้และทักษะไปใช้ในการประกอบวิชาชีพและทาให้ตนเองเป็นที่ยอมรับของสังคมไม่แตกต่างกัน

2) ผลการเปรียบเทียบเกรดเฉลี่ยของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 และนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร กับอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา พบว่า นักเรียนกลุ่มที่มีเกรดเฉลี่ยระหว่าง 3.00 – 4.00 มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาอยู่ในระดับมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการเลือกเข้าศึกษาต่อในสายสามัญหรือสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสานักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดกับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ของ ไกรวุธ พนมพงษ์ (2544) ที่พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อสายสามัญและสายอาชีพอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน คือ ด้านชื่อเสียงของสถาบัน ด้านพื้นฐานความรู้ และความสามารถส่วนบุคคล

3) ผลการเปรียบเทียบระดับการศึกษาของบิดาและมารดาของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 และนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร กับอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา พบว่า นักเรียนที่บิดาและมารดามีการศึกษาระดับต่ำกว่าอนุปริญญา และมีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่ามีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษามากกว่านักเรียนที่มีบิดาและมารดามีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งสอดคล้องกับ สายสมร สร้อยอินต๊ะ และ กัลยา ธรรมพงษา (2523) ที่ศึกษาความต้องการและความคาดหวังของนักเรียนและผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่คาดหวังว่าสาขาวิชาที่ต้องการให้บุตรหลานเลือกเรียนนั้น เมื่อเข้าสู่อาชีพ จะทำให้มีรายได้ตอบแทนสูง

4) ผลการเปรียบเทียบอาชีพของบิดาและมารดาของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 และนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร กับอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาพบว่า นักเรียนที่บิดามีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาแตกต่างกันกับนักเรียนที่บิดามีอาชีพค้าขาย และอาชีพรับจ้างซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องมูลเหตุจูงใจในการเลือกศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ ของ เอนก ชิตเกษร (2542) ที่พบว่า ปัจจัยทางด้านอาชีพของบิดามารดามีผลต่อเหตุจูงใจในการเลือกศึกษาต่อ ผลการวิจัยนี้ พบว่า บิดาของนักเรียนมีอาชีพรับจ้างมากที่สุด และมารดาของนักเรียนมีอาชีพค้าขายมากที่สุด และพบว่านักเรียนต้องการศึกษาต่อในคณะนิเทศศาสตร์คณะอักษรศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์มากที่สุดเป็น 3 อันดับแรก ซึ่งคณะที่นักเรียนต้องการศึกษาต่อมีสถานะทางสังคมสูงกว่าอาชีพของบิดาและมารดา สอดคล้องกับ โครเกอร์ และ ลูทิต (Kroger and Louttit อ้างถึงในชาญวิทย์ กลิ่นเลขา, 2539: 148) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของอาชีพบิดาที่มีต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชายในชั้นมัธยม พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพบิดาและความมุ่งหวังในการเลือกอาชีพของนักเรียนมีอิทธิพลทำให้นักเรียน 2 ใน 3 มุ่งหวังอาชีพที่มีรายได้ และมีสถานะทางสังคมสูงกว่าระดับอาชีพของบิดา แต่ไม่สอดคล้องกับ ชาญวิทย์ กลิ่นเลขา (2539: 148-149) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเรียนอาชีวศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า นักเรียนส่วนมากเลือกศึกษาวิชาชีพประเภทวิชาพาณิชยกรรม รองลงมาเป็นช่างอุตสาหกรรม สอดคล้องกับอาชีพของบิดามารดา ผู้ปกครอง และผู้อุปการะที่ส่วนมากประกอบอาชีพค้าขาย รองลงมาอาชีพรับจ้าง

5) ผลการเปรียบเทียบรายได้ต่อเดือนของของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 และนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร กับอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาพบว่า นักเรียนที่บิดามีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท และนักเรียนที่มารดามีรายได้ต่อเดือน 5,001 - 10,000 บาท มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษามากกว่านักเรียนที่บิดามีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 15,000 บาทสอดคล้องกับ วีระพล เวชยางกูร (2542) ที่ทำการศึกษาความต้องการ

ศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อโดยเลือกศึกษาต่อสายสามัญ เหตุผลในการเลือกศึกษาต่อคือต้องการประกอบอาชีพมั่นคง สวัสดิการดี อยากทำงานที่หารายได้พิเศษ จบแล้วมีงานให้เลือกหลายอย่างเงินเดือนสูง ทำเกียรติยศและชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูล ทำประโยชน์ต่อส่วนรวมและสอดคล้องกับโครเกอร์ และ ลูทิต (Kroger and Louttit อ้างถึงใน ชาญวิทย์ กลิ่นเลขา, 2539 : 148) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของอาชีพบิดาที่มีต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชายในชั้นมัธยม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพบิดาและความมุ่งหวังในการเลือกอาชีพของนักเรียนมีอิทธิพลทำให้นักเรียน 2 ใน 3 มุ่งหวังอาชีพที่มีรายได้ และมีสถานะทางสังคมสูงกว่าระดับอาชีพของบิดา

ข้อเสนอแนะ

1) ด้านเหตุผลส่วนตัว ควรจัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของนักศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อของนักศึกษาให้มากขึ้น

2) ด้านภาพลักษณ์ของสถาบัน ควรสร้างชื่อเสียงและประชาสัมพันธ์ให้สถาบันเป็นที่รู้จักมากขึ้น มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของคณาจารย์ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถเป็นที่ประจักษ์ สร้างและประชาสัมพันธ์หลักสูตร/สาขาวิชาตรงกับความต้องการของนักศึกษาให้มากขึ้น

3) ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง ประชาสัมพันธ์ให้บุคคลผู้เกี่ยวข้องทราบรายละเอียดเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาของตนจะทำให้นักศึกษาทราบข่าวสารข้อมูลมากขึ้น ทำให้นักศึกษามีแรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษามากยิ่งขึ้น

4) ด้านปัจจัยทางสังคม การจัดการเรียนการสอนเป็นที่ยอมรับของสังคมต้องการยกระดับสถานภาพทางสังคมและสถาบันการศึกษาเป็นที่ยอมรับของสังคม

5) ด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหลักสูตร/สาขาวิชาให้นักเรียนทราบเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้วสามารถประกอบอาชีพใดบ้าง มีการจัดแนะแนวอาชีพอย่างสม่ำเสมอ

บรรณานุกรม

ไกรวุธ พนมพงษ์. (2544). **แรงจูงใจในการศึกษาต่อสายสามัญหรือสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสานักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด กับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสานำนักงานสามัญจังหวัดร้อยเอ็ด.** รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษา มหาบัณฑิต มหาสารคาม :มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จรูญ แสงสาคร (2533) **พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยมหิดล** วันพฤหัสบดีที่ 5 กรกฎาคม 2533

ชาญวิทย์ กลิ่นเลขา. (2539). **ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเรียนอาชีวศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสมุทรสงคราม.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า-เจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

ดาว สมศรีโหน่ง. (2540). **การศึกษามูลเหตุจูงใจนักเรียน ประกาศนียบัตรวิชาชีพประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมต่อการศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

ทวีศักดิ์ เบ้าหล่อเพชร. (2541). **องค์ประกอบที่มีผลต่อการเรียนอาชีวศึกษาในโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

นรินทร์ สมสมัย. (2542). **แรงจูงใจการเข้าเรียนการศึกษานอกโรงเรียนสามัญ วิธีเรียนแบบทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดนครราชสีมา.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เบ็ญจาภา สุธะพินทุ (2536) **สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมกระทรวงศึกษาธิการ**

เปรมชัย สโรมล, พันโท. **(2542). เหตุจูงใจในการศึกษาต่อโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าของนักเรียนเตรียมทหาร.** ปริญญานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สายสมร สร้อยอินต๊ะ และ กัลยา ธรรมพงษา. (2533). **ความต้องการและความคาดหวังของนักเรียนและผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียน.** วารสารวิจัยเพื่อพัฒนา.

สุมาลี จุลเจิม. (2540). **แรงจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.)วิทยาลัยพาณิชยการ สังกัดกรมอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร.** ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุวพันธ์ พงษ์บริบูรณ์. (2545). **แรงจูงใจที่นักศึกษาเข้าศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ใน จังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

อุไรวรรณ โพธิเวชเทวัญ. (2539). **สิ่งจูงใจในการเลือกเรียนหลักสูตรธุรกิจศึกษาของนิสิตระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร.** ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต **:** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

เอนก ชิตเกษร. (2542). **มูลเหตุจูงใจในการตัดสินใจเลือกศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ.** คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ : เชียงใหม่.

Best, John W. (1981). **Research in Education.** 4th ed. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
https://www.posttoday.com/politic/report/561856 (สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2561).

การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

A Study of Problems and Guidelines to Solve Problems of The ASEAN Studies Operations of Schools under Phranakhon Si Ayutthaya Primary Education Service Area Office 2

มินดา เรืองทอง[1], ผศ.ดร.พรเทพ รู้แผน[2], ดร.ธีระวัฒน์ มอนไธสง[3]
Minda Ruangthong[1], Assistant Professor Pornthep Rupan, Ed.D.[2],
Theerawat Monthaisong, Ed.D.[3]
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Author for Correspondence Email: dimpledada@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา และ 2) ศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยมีระเบียบวิธีวิจัย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 114 คน ได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา โดยรวม มีปัญหาอยู่ในระดับมาก และ 2) แนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน มีรายการปฏิบัติ รวมทั้งสิ้น 27 รายการ คือ ด้านการบริหารจัดการ มี 6 รายการปฏิบัติ ได้แก่ สถานศึกษาจัดประชุมเพื่อพิจารณาโครงการกิจกรรมอาเซียนศึกษาที่เหมาะสม และจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ ด้านการจัดการเรียนรู้ มี 6 รายการปฏิบัติ ได้แก่ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูหาความรู้เพิ่มเติม ด้านการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา มี 5 รายการปฏิบัติ ได้แก่ ผู้บริหารสถาน

ศึกษา และครูระดมความคิดในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานจัดกิจกรรม ด้านการจัดกิจกรรมสัมพันธ์ มี 4 รายการปฏิบัติ ได้แก่ สถานศึกษาร่วมกับชุมชนพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้มีมุมอาเซียนศึกษา และ ด้านการบริหารบุคลากร มี 5 รายการปฏิบัติ ได้แก่ สถานศึกษาสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูเข้าอบรม เข้าร่วมกิจกรรม หรือศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่เป็นศูนย์อาเซียนศึกษา (ASEAN learning school)

คำสำคัญ : การดำเนินงานอาเซียนศึกษา, สถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
Received: 24/07/62, **Revised:**29/07/62, **Accepted:**02/08/62

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study problems of the ASEAN studies operations; and 2) to study guidelines to solve problems of the ASEAN studies operations of schools under Phranakhon Si Ayutthaya Primary Education Service Area Office 2. The research methodology covered 2 stages. Stage 1 was to study problems of the ASEAN studies operations. The sample was selected from 114 schools administrators acquired by the stratified random sampling. The research instrument used was a five-rating scale questionnaire with the reliability at 0.99. The statistical tools used for data analysis were mean and standard deviation; and stage 2 was study guidelines to solve problems of the ASEAN studies operations of schools. The sample was selected from 5 experts and selected by a purposive sampling. The research instrument used was semi-structured interviews. Data analysis was content analysis techniques.

The results indicate that: 1) problems of the ASEAN studies operation in overall were found in a high level; and 2) guidelines to solve problems of the ASEAN studies operations of schools consisted of 5 aspects in 27 practice items. They were: management consisted of 6 practice items including the school calls on a meeting to consider appropriate ASEAN study projects and provided sufficient findings; learning management consisted of 6 practice items including the school encouraging teachers to further their skills; school activities consisted of 5 practice items including school administrators and teachers brainstorming guidelines to conduct activities; activity

relations consisted of 4 practice items including the school and community work to develop a public library to provide an ASEAN studies corner; and personnel management consisted of 5 practice items including the school encouraging teachers to participate in ASEAN training courses, attend activities related to ASEAN or join educational visits to other ASEAN Learning Schools.

Keywords: The ASEAN Studies Operations, Schools, Phranakhon Si Ayutthaya Primary Education Service Area Office 2

บทนำ

ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) เป็นการสร้างสังคมภูมิภาคให้พลเมืองของทั้งสิบรัฐสมาชิกอาเซียนอยู่ร่วมกันฉันญาติมิตรในครอบครัวเดียวกัน หรือเป็นเพื่อนร่วมชุมชนคนหมู่บ้านเดียวกัน อาเซียนหรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศในภูมิภาค ธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงทางการเมือง สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม การกินดีอยู่ดีบนพื้นฐานของความเสมอภาค และผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิกทั้ง 10 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 : 1)

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างประชาคมอาเซียนโดยการศึกษาเป็นกลไกในการปลูกฝังค่านิยม แนวความคิด ความเข้าใจกันระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน และเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของอาเซียนและเศรษฐกิจโลก (เกียรติ มนูญ บัวชื่น, 2557, หน้า 2) ดังนั้นสถานศึกษาจึงมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการเรียนรู้อาเซียนศึกษาโดยการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความสำเร็จที่ตัวนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อความสำเร็จที่ยั่งยืนทั้งตัวนักเรียนเองและสถานศึกษา จำเป็นจะต้องดำเนินงานตามหลักการพัฒนาสถานศึกษาทั้งระบบ โดยบูรณาการการดำเนินงานอาเซียนศึกษาในทุกด้าน โดยให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา 4) ด้านการจัดกิจกรรมสัมพันธ์ และ 5) ด้านการบริหารบุคลากร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 : 19 - 24) แต่อย่างไรก็ตามสถานศึกษาบางแห่งยังพบปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน ทั้งเรื่องงบประมาณจากส่วนกลาง ความเข้าใจในบทบาทอาเซียนของผู้บริหารสถานศึกษา และครู ไปจนถึงการมีส่วนร่วมจากชุมชน

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เพื่อนำไปเป็นแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษาที่เกิดขึ้น เพื่อการปรับปรุง และขับเคลื่อนการพัฒนาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 161 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2, 2561 : 42)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (อ้างถึงใน ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555 : 49) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ จำนวน 114 คน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานทางการศึกษา มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทขึ้นไป ในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในสถานศึกษา 10 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรที่ศึกษา 2 ตัวแปร คือ

2.1 ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

2.2 แนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ จำนวน 9 ข้อ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 ข้อ 3) ด้านการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา จำนวน 7 ข้อ 4) ด้านการจัดกิจกรรมสัมพันธ์ จำนวน 6 ข้อ และ 5) ด้านการบริหารบุคลากร จำนวน 7 ข้อ ซึ่งมีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0 และ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.99

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เรื่อง แนวทางแก้ปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา

ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ พร้อมทั้งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยการส่งด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 1 - 30 มีนาคม พ.ศ. 2562 ได้แบบสอบถามกลับมา จำนวน 114 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา

ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยและแบบการสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 2 - 7 เมษายน พ.ศ. 2562

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

5.2 วิเคราะห์แนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยรวม

การดำเนินงานอาเซียนศึกษา		$\bar{X}$	S.D.	ระดับปัญหา	อันดับ
1.	ด้านการบริหารจัดการ	3.54	1.00	มาก	3
2.	ด้านการจัดการเรียนรู้	3.49	0.98	ปานกลาง	5
3.	ด้านการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา	3.62	0.95	มาก	1
4.	ด้านการจัดกิจกรรมสัมพันธ์	3.56	0.94	มาก	2
5.	ด้านการบริหารบุคลากร	3.52	1.01	มาก	4
โดยรวม		**3.55**	**0.93**	**มาก**	**-**

จากตาราง 1 พบว่า ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยรวม มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.55) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.62) ด้านการจัดกิจกรรมสัมพันธ์ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.56) ด้านการบริหารจัดการ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.54) และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$= 3.49)

2. ผลการศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

2.1 ด้านการบริหารจัดการ

2.1.1 สถานศึกษาจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อ สนับสนุนการดำเนินงานอาเซียนศึกษา

2.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาประสานงาน และทำหนังสือแจ้งถึงความจำเป็นของการใช้งบประมาณการดำเนินงานอาเซียนศึกษา และขอบริจาคเงินสนับสนุนไปยังหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของเอกชน ผู้ปกครอง และชุมชน

2.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เสนอโครงการเกี่ยวกับกิจกรรมอาเซียน

2.1.4 สถานศึกษาจัดประชุมเพื่อพิจารณาโครงการกิจกรรมอาเซียนที่เหมาะสม และจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ

2.1.5 สถานศึกษานำโครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณนำเข้าสู่วาระการประชุมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และบรรจุไว้ในแผนการใช้จ่ายเงินของสถานศึกษา

2.1.6 สถานศึกษาประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมอาเซียนโดยใช้เทคโนโลยีใน การสื่อสาร เช่น เว็บไซต์ของสำนักงานเขตพื้นที่ เว็บไซต์ของสถานศึกษา เฟสบุ๊ค (Facebook) ไลน์ (Line) เป็นต้น

2.2 ด้านการจัดการเรียนรู้

2.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างความตระหนักให้ครูได้เห็นถึงความสำคัญของการวัดผลประเมินผลรายวิชาที่เกี่ยวกับอาเซียน เพื่อให้เห็นความสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

2.2.2 สถานศึกษาจัดประชุมครูหาแนวทางวัดผลประเมินผลที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสม เช่น แบบสอบถาม แบบทดสอบ แบบสังเกต เป็นต้น

2.2.3 สถานศึกษาเน้นให้ครูสอนครอบคลุมตามมาตรฐานและตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลาง การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้จึงจะครอบคลุมตามจุดประสงค์ในทุกรายวิชา

2.2.4 สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูหาความรู้เพิ่มเติม เช่น การอบรมการผลิตสื่อการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับประชาคมอาเซียน

2.2.5 สถานศึกษาสนับสนุนด้านงบประมาณในการผลิตสื่อการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับประชาคมอาเซียน

2.2.6 สถานศึกษาจัดหาอุปกรณ์ และเครื่องมือเกี่ยวกับเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ระบบอินเตอร์เน็ต ให้เพียงพอกับการเป็นแหล่งเรียนรู้อาเซียนศึกษา

2.2.7 ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายให้ครูที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศดาวน์โหลดสื่ออาเซียนศึกษาไว้ในคอมพิวเตอร์ในห้องเรียนคอมพิวเตอร์ หรือในห้องเรียนแต่ละห้องเรียน เพื่อให้ครูผู้สอนหรือครูประจำชั้นใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้

2.3 ด้านการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา

2.3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูจัดประชุมเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน

2.3.2 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูระดมความคิดในการกำหนดรูปแบบ แนวทางการดำเนินงานจัดกิจกรรม รวมทั้งงบประมาณ และทรัพยากรสนับสนุน และกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน

2.3.3 ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดโครงการการจัดกิจกรรมอาเซียน มอบหมายงานกำหนดบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจน เพื่อการทำงานอย่างเป็นระบบ

2.3.4 ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งครูที่มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลการจัดกิจกรรมลงในคอมพิวเตอร์ ทำการประมวลผลข้อมูลและสามารถรายงานผลการดำเนินงานในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เช่น กราฟ แผนภูมิ ตาราง รูปภาพ เป็นต้น เพื่อให้ผู้ใช้ข้อมูลนำไปใช้ได้ง่าย

2.3.5 สถานศึกษาประชาสัมพันธ์ข้อมูลการจัดกิจกรรมอาเซียน โดยใช้สื่อที่หลากหลาย ได้แก่ การจัดทำวารสาร หรือแผ่นพับ เพื่อแจกให้ผู้ปกครอง การจัดทำป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ และการใช้สื่อออนไลน์

2.4 ด้านการจัดกิจกรรมสัมพันธ์

2.4.1 สถานศึกษาจัดประชุมร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชน เพื่อจัดทำแผนการดำเนินงานจัดกิจกรรมสัมพันธ์อาเซียนศึกษา

2.4.2 สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับชุมชนในการจัดตั้ง และพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่ออาเซียนศึกษา โดยขอบริจาคด้านงบประมาณ หรือด้านกำลังคนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.4.3 สถานศึกษาจัดกิจกรรมสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมอาเซียนให้กับนักเรียน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วย

2.4.4 สถานศึกษาร่วมกับชุมชนพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้มีมุมอาเซียน หรือจัดบอร์ดความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่บริเวณศาลาหมู่บ้าน เพื่อชุมชนเข้าไปศึกษาเรียนรู้

2.5 ด้านการบริหารบุคลากร

2.5.1 ผู้บริหารสถานศึกษาจัดประชุมร่วมกับครูเพื่อสรรหาบุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาหรือวิชาภาษาอังกฤษ เพราะจะมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประเทศอาเซียนให้รับผิดชอบงานเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

2.5.2 ครูที่ได้รับการมอบหมายงานต้องพัฒนาตนเองโดยหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อาเซียน การจัดกิจกรรมอาเซียน สื่อการเรียนรู้ โดยวิธีศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และการฝึกอบรมจากหน่วยงานภายนอก

2.5.3 สถานศึกษาจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการอาเซียนศึกษาระหว่างครูผู้สอนทุกสาระการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

2.5.4 สถานศึกษาสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูเข้าอบรม เข้าร่วมกิจกรรม หรือศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่เป็นศูนย์อาเซียนศึกษา (ASEAN learning school) หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่จัดกิจกรรมเกี่ยวกับอาเซียน

2.5.5 สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาในประเทศสมาชิกอาเซียน ในการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูผู้สอน ในรูปแบบออนไลน์ หรือศึกษาดูงานตามความเหมาะสมของแต่ละสถานศึกษา

อภิปรายผล

1. ปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยรวม มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา สีปา (2557 : 88) เรื่อง ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการบริหารเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า ปัญหาการบริหารเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ทำการวิจัยในช่วงเวลาที่ต่างกัน ซึ่งนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเปลี่ยนแปลงไป มีนโยบายด้านอื่น ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญมากกว่า ทำให้นโยบายเกี่ยวกับอาเซียนไม่ถูกนำมาเป็นนโยบายสำคัญเหมือนในช่วง พ.ศ. 2555 ที่กระทรวงศึกษาธิการต้องเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 ที่ผ่านมา และเมื่อพิจารณาแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 - 2562 ของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ไม่พบนโยบายเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ซึ่งสถานศึกษาในสังกัดก็ต้องดำเนินงานตามนโยบายของต้นสังกัดด้วย ซึ่งส่งผลต่อการจัดบริหารจัดการ การจัดสรรงบประมาณ และการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาตามมา ทำให้การวิจัยครั้งนี้พบปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาถึงประเด็นที่มีปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อที่มีปัญหาสูงสุด คือ การจัดเก็บข้อมูลและรายงานอย่างเป็นระบบรวมทั้งนำไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โดยใช้เครือข่ายการสื่อสารในท้องถิ่น การกำหนดรูปแบบแนวทางการดำเนินงานจัดกิจกรรม รวมทั้งงบประมาณ และทรัพยากรสนับสนุน และกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน และการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน อาจเนื่องมาจาก นโยบายที่ไม่ต่อเนื่องของต้นสังกัด ทำให้การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาไม่ต่อเนื่องเช่นกัน รวมถึงการ

จัดเก็บข้อมูล การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การกำหนดรูปแบบ ก็ไม่มีความต่อเนื่องไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูต้องดำเนินนโยบายตามหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งทำให้มีภาระงานมากมาย การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับอาเซียนจึงถูกลดความสำคัญลงไปมาก

2. แนวทางแก้ปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา ผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายผลดังนี้

2.1 ด้านบริหารจัดการ มีแนวทางแก้ปัญหาโดย 1) สถานศึกษาจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อ สนับสนุนการดำเนินงานอาเซียนศึกษา 2) ผู้บริหารสถานศึกษาประสานงาน และทำหนังสือแจ้งถึงความจำเป็นของการใช้งบประมาณการดำเนินงานอาเซียนศึกษา และขอบริจาคเงินสนับสนุนไปยังหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของเอกชน ผู้ปกครองและชุมชน 3) ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เสนอโครงการเกี่ยวกับกิจกรรมอาเซียน 4) สถานศึกษาจัดประชุมเพื่อพิจารณาโครงการกิจกรรมอาเซียนที่เหมาะสม และจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ 5) สถานศึกษานำโครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณนำเข้าสู่วาระการประชุมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และบรรจุไว้ในแผนการใช้จ่ายเงินของสถานศึกษา และ 6) สถานศึกษาประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมอาเซียนโดยใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร เช่น เว็บไซต์ของสำนักงานเขตพื้นที่ เว็บไซต์ของสถานศึกษา เฟสบุ๊ค (Facebook) ไลน์ (Line) เป็นต้น อาจเนื่องมาจาก ปัญหาในการบริหารจัดการมาจากการขาดแคลนทรัพยากรในการดำเนินงาน เช่น เงิน บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ ประกอบกับการมีส่วนร่วมของชุมชนยังมีน้อย ซึ่งอาจสืบเนื่องมาจากการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่มากพอ ทำให้ประชาชนยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญจึงเสนอให้สถานศึกษาที่เกิดปัญหา แก้ปัญหาโดยการจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นตัวแทนจากชุมชน ซึ่งจะช่วยประสานงานให้สถานศึกษากับชุมชนได้ และนอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาเองก็มีบทบาทสำคัญในการประสานงานไปยังหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของเอกชน ในการขอรับการสนับสนุนต่าง ๆ ส่วนการประชาสัมพันธ์ ในปัจจุบันที่เทคโนโลยีพัฒนาไป การประชาสัมพันธ์ในช่องทางออนไลน์มีความสะดวก รวดเร็ว และสามารถเข้าถึงชุมชนได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ต่อตระกูล บุญปลูก (2556 : 92) เรื่อง การเตรียมความพร้อมและการศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการจัดการเรียนรู้ของครูและผู้บริหารสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ของโรงเรียนบ้านเวียงพาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า ผู้บริหารควรมีความสามารถในการประสานเครือข่ายเพื่อความร่วมมือการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน

2.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ มีแนวทางแก้ปัญหาโดย 1) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างความตระหนักให้ครูได้เห็นถึงความสำคัญของการวัดผลประเมินผลรายวิชาที่เกี่ยวกับอาเซียน เพื่อให้เห็นความสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ 2) สถานศึกษาจัดประชุมครูหาแนวทางวัดผลประเมิน

ผลที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสม เช่น แบบสอบถาม แบบทดสอบ แบบสังเกต เป็นต้น 3) สถานศึกษาเน้นให้ครูสอนครอบคลุมตามมาตรฐานและตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลาง การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้จึงจะครอบคลุมตามจุดประสงค์ในทุกรายวิชา 4) สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูหาความรู้เพิ่มเติม เช่น การอบรมการผลิตสื่อการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับประชาคมอาเซียน 5) สถานศึกษาสนับสนุนด้านงบประมาณในการผลิตสื่อการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับประชาคมอาเซียน 6) สถานศึกษาจัดหาอุปกรณ์ และเครื่องมือเกี่ยวกับเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ ระบบอินเตอร์เน็ต ให้เพียงพอกับการเป็นแหล่งเรียนรู้อาเซียนศึกษา และ 7) ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายให้ครูที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ดาวน์โหลดสื่ออาเซียนศึกษาไว้ในคอมพิวเตอร์ในห้องเรียนคอมพิวเตอร์ หรือในห้องเรียนแต่ละห้องเรียน เพื่อให้ครูผู้สอนหรือครูประจำชั้นใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้ อาจเนื่องมาจาก ปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดจาก เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ประชาคมอาเซียน การพัฒนาสื่อการจัดการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญจึงเสนอให้สถานศึกษาที่เกิดปัญหาแก้ปัญหาโดย ต้องสร้างความตระหนักให้ครูได้เห็นถึงความสำคัญของการวัดผลประเมินผลก่อน แล้วส่งเสริมให้ครูหาความรู้เพิ่มเติม และสนับสนุนงบประมาณ จัดหาอุปกรณ์ และเครื่องมือที่จำเป็นให้เพียงพอ ส่วนแหล่งเรียนรู้ปัจจุบันสามารถหาได้ในอินเตอร์เน็ต ซึ่งสามารถดาวน์โหลดมาใช้งาน โดยครูต้องรู้จักเรียนรู้และแสวงหาสื่อมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพงษ์ เจนจบ (2556 : 65) เรื่อง การศึกษาความพร้อมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า แนวทางในการเตรียมความพร้อมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน ควรสร้างความตระหนักให้กับผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา ให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน

2.3 ด้านการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา มีแนวทางแก้ปัญหาโดย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา และครูจัดประชุมเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน 2) ผู้บริหารสถานศึกษา และครูระดมความคิดในการกำหนดรูปแบบ แนวทางการดำเนินงานจัดกิจกรรม รวมทั้งงบประมาณ และทรัพยากรสนับสนุน และกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน 3) ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดโครงการการจัดกิจกรรมอาเซียน มอบหมายงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจน เพื่อการทำงานอย่างเป็นระบบ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งครูที่มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลการจัดกิจกรรมลงในคอมพิวเตอร์ ทำการประมวลผลข้อมูล และสามารถรายงานผลการดำเนินงานในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เช่น กราฟ แผนภูมิ ตาราง รูปภาพ เป็นต้น เพื่อให้ผู้ใช้ข้อมูลนำไปใช้ได้ง่าย 5) สถานศึกษาประชาสัมพันธ์ข้อมูลการจัดกิจกรรมอาเซียน โดยใช้สื่อที่

หลากหลาย ได้แก่ การจัดทำวารสาร หรือแผ่นพับ เพื่อแจกให้ผู้ปกครอง การจัดทำป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ และการใช้สื่อออนไลน์ อาจเนื่องมาจาก ปัญหา ด้านการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา ส่วนใหญ่เกิดจาก การจัดเก็บข้อมูล การกำหนดรูปแบบ การกำหนดวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรม ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญจึงเสนอให้สถานศึกษาที่เกิดปัญหา แก้ปัญหาโดยต้องมีการประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ ระดมความคิดในการกำหนดรูปแบบ แนวทางการดำเนินงานจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน นอกจากนี้ควรแต่งตั้งครูที่มีความรู้ ความสามารถรับผิดชอบด้านการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบ และการประชาสัมพันธ์หลากหลายช่องทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกียรติมนูญ บัวชื่น (2557 : 101) เรื่องการศึกษาสภาพและแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 พบว่า ควรจัดเก็บข้อมูลและสรุปรายงานการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนอย่างเป็นระบบ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โดยใช้เครือข่ายการสื่อสารในท้องถิ่นเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และงานวิจัยของ ชนิด ปาปะโลม (2558 : 88) เรื่อง การดำเนินงานเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาสังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า สถานศึกษาควรมีแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการปฏิบัติงานให้ชัดเจน

2.4 ด้านการจัดกิจกรรมสัมพันธ์ มีแนวทางแก้ปัญหาโดย 1) สถานศึกษาจัดประชุมร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชน เพื่อจัดทำแผนการดำเนินงานจัดกิจกรรมสัมพันธ์สู่ประชาคมอาเซียน 2) สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับชุมชนในการจัดตั้ง และพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยขอบริจาคด้านงบประมาณ หรือด้านกำลังคนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) สถานศึกษาจัดกิจกรรมสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมอาเซียนให้กับนักเรียน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วย และ 4) สถานศึกษาร่วมกับชุมชนพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้มีมุมอาเซียน หรือจัดบอร์ดความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่บริเวณศาลาหมู่บ้าน เพื่อชุมชนเข้าไปศึกษาเรียนรู้ อาจเนื่องมาจาก ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมสัมพันธ์ ส่วนใหญ่เกิดจากการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน การประสานความร่วมมือกับชุมชนในการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และ สร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมอาเซียน ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญจึงเสนอให้สถานศึกษาที่เกิดปัญหา แก้ปัญหาโดยจัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา สีปา (2557 : 86) เรื่อง ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการบริหารเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า แนวทางการแก้ปัญหา สถานศึกษาควรจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาหรือประชุมผู้ปกครองเพื่อของบสนับสนุนกิจกรรมและบอก

วัตถุประสงค์ให้ชัดเจน และงานวิจัยของ เกียรติมนูญ บัวชื่น (2557 : 101) เรื่องการศึกษาสภาพและแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 พบว่า แนวทางในการบริหารสถานศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนควรประสานความร่วมมือกับชุมชนในการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ และสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

2.5 ด้านการบริหารบุคลากร มีแนวทางแก้ปัญหาโดย 1) ผู้บริหารสถานศึกษาจัดประชุมร่วมกับครูเพื่อสรรหาบุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาหรือวิชาภาษาอังกฤษ เพราะจะมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประเทศอาเซียนให้รับผิดชอบงานเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน 2) ครูที่ได้รับการมอบหมายงานต้องพัฒนาตนเองโดยหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อาเซียน การจัดกิจกรรมอาเซียน สื่อการเรียนรู้ โดยวิธีศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และการฝึกอบรมจากหน่วยงานภายนอก 3) สถานศึกษาจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนระหว่างครูผู้สอนทุกสาระการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ 4) สถานศึกษาสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูเข้าอบรม เข้าร่วมกิจกรรม หรือศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่เป็นศูนย์อาเซียนศึกษา (ASEAN learning school) หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่จัดกิจกรรมเกี่ยวกับอาเซียน และ 5) สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาในประเทศสมาชิกอาเซียนในการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูผู้สอน ในรูปแบบออนไลน์ หรือศึกษาดูงานตามความเหมาะสมของแต่ละสถานศึกษา อาจเนื่องมาจาก ปัญหาด้านการบริหารบุคลากร ส่วนใหญ่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู การเข้าร่วมกลุ่มเครือข่าย การจัดสรร คัดเลือก และแต่งตั้งบุคลากร ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญจึงเสนอให้สถานศึกษาที่เกิดปัญหา แก้ปัญหาโดยสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านอาเซียน ซึ่งในบางสถานศึกษา มีบุคลากรจำนวนน้อยโดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก ที่มีบุคลากรจำกัด บุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้นจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ด้านประชาคมอาเซียนให้มากขึ้น สถานศึกษาต้องส่งเสริมการฝึกอบรม การดูงาน การเข้าร่วมกลุ่มเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรีรัตน์ อุทธา (2558 : 556) เรื่อง การเตรียมความพร้อมของโรงเรียนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน กลุ่มเครือข่ายลิกไนต์ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 พบว่า ควรพัฒนาบุคลากรโดยการจัดฝึกอบรมเพิ่มศักยภาพเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับอาเซียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการบริหารจัดการ สถานศึกษาควรระดมทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงานอาเซียนศึกษา โดยขอความร่วมมือจากรัฐบาล เอกชน ผู้ปกครอง และชุมชน

1.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ สถานศึกษาควรกำหนดให้มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ประชาคมอาเซียน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น แบบสอบถาม แบบทดสอบ แบบสังเกต เป็นต้น ที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา

1.3 ด้านการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดเก็บข้อมูลและรายงานอย่างเป็นระบบรวมทั้งนำไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โดยใช้เครือข่ายการสื่อสารในท้องถิ่น และใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร เช่น เว็บไซต์ของสำนักงานเขตพื้นที่ เว็บไซต์ของสถานศึกษา เฟสบุ๊ค (Facebook) ไลน์ (Line) เป็นต้น

1.4 ด้านการจัดกิจกรรมสัมพันธ์ สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงานจัดกิจกรรมสัมพันธ์สู่ประชาคมอาเซียน โดยการจัดประชุมร่วมกัน

1.5 ด้านการบริหารบุคลากร สถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างครูผู้สอนในทุกประเทศอาเซียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงผลที่ได้จากการนำแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ไปใช้

2.2 ควรมีการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานอาเซียนศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีทรัพยากรในการบริหารแตกต่างกันอาจมีปัญหาแตกต่างกัน

บรรณานุกรม

กิตติพงษ์ เจนจบ. (2556). **การศึกษาความพร้อมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. หน้า 65.

เกียรติมนูญ บัวชื่น. (2557). **การศึกษาสภาพและแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39** (รายงานผลการวิจัย). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. หน้า 101.

ชนิด ปาปะโลม. (2558). **การดำเนินงานเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาสังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 88.

ต่อตระกูล บุญปลูก. (2556). **การเตรียมความพร้อมและการศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการจัดการเรียนรู้ของครูและผู้บริหารสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ของโรงเรียนบ้านเวียงพาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. หน้า 92.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS** (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ : บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี. หน้า 49.

รัตนา สีปา. (2557). **ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการบริหารเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1**. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. หน้า 86 - 88.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. (2561). **เอกสารสารสนเทศทางการศึกษาปีการศึกษา 2561**. พระนครศรีอยุธยา : ผู้แต่ง. หน้า 42.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). **แนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง. หน้า 1, 19 - 24.

สุรีรัตน์ อุทธา. (2558). แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง. **วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น**,2 (1), หน้า 555 - 572.

การบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดหนองบัวลำภู
The Management of The General Education Section of PhraPariyattidhamma Schools in Nongbualamphu District, Nongbualamphu Province

นายสมควร ข่าสะโปน
Somkuan Kasapone
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Author for Correspondence :E-mail: kasapone@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานและข้อเสนอแนะ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากร ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 50 รูป/คน พบว่า 1) สภาพการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ด้านการวางแผนมีการปฏิบัติมากที่สุด 2) ปัญหาการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง 3) ข้อเสนอแนะ คือ ควรจัดหาทรัพยากรที่เพียงพอ เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนและประชาชนจากภายนอกมีส่วนร่วมในการวางแผน ผู้บริหารต้องมีความเที่ยงตรงสามารถตรวจสอบได้ ต้องกำหนดมาตรการการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม

คำสำคัญ: การบริหารงาน, โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
Received: 03/08/62, **Revised:** 08/09/62, **Accepted:** 11/09/62

Abstract

This research has objectives to study: 1) the problems to administrate, and 2) the suggestions to develop the administration of the general education section of Phra Pariyattidhamma schools in Nongbualamphu province. The researcher collected the data from 50 respondents.

The results were as follows: 1) For the general administration of the general education section of Phra Pariyattidhamma schools in Nongbualamphu province, it was found that planning was at highest mean level of practice. 2) The overall administration of the general education section of Phra Pariyattidhamma schools in Nongbualamphu province was at fair mean level. 3) The suggestions from this study; 1)to find sufficient resource to support the development, 2)the administrators should grant the society to do administrative plan and transparently administrate, and 3) the administrators should develop public relation of the general education section of Phra Pariyattidhamma schools.

Key Words: Administration, The General Education Section of Phra Pariyattidhamma schools.

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศระเบียบกระทรวงฯ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ขึ้นเมื่อวันที่ 20 เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2514 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2535 เพื่อเป็นแนวทางดำเนินการจัดการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการในสมัยนั้น ในปี พ.ศ. 2545 ได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ทำให้มีหน่วยงานที่ดูแลรับสนองงานคณะสงฆ์และพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาโดยตรง คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติซึ่งแยกมาจากกรมการศาสนา (กองพุทธศาสนศึกษา, 2553)

ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามนโยบายของคณะสงฆ์โดยอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจังหวัดหนองบัวลำภู รวมทั้งหมด 6 แห่ง ใน พ.ศ. 2559 มีสามเณรนักเรียน จำนวน 686 รูป ใน พ.ศ. 2559 มีสามเณรนักเรียน จำนวน 510 รูป ซึ่งมีจำนวนลดลง 176 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจังหวัดหนองบัวลำภู, 2560) และถึงแม้ว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญในปัจจุบันจะได้

รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งคณะสงฆ์ด้วยกันเองก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถจะพัฒนาและขยายการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญให้เฟื่องฟูขึ้นกว่าเดิมได้เมื่อพิจารณาจากสถิติผลการสมัครเรียนและจำนวนผู้เข้าศึกษาในแต่ละปีปรากฏว่ามีจำนวนนักเรียนลดลงเรื่อยๆ ระบบการบริหารการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

จากสภาพและปัญหาที่ค้นพบข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาสภาพและปัญหาเพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู ด้วยการศึกษาการบูรณาการ ระหว่างทฤษฎี PDCA (Plan – Do – Check - Act) ของ ดร.เอดวาร์ด เดมมิ่ง กับการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมในด้านต่าง ๆ 4 ด้านคือ งานบริหาร วิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป โดยการวิเคราะห์หาปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละด้านจากข้อมูลที่ได้จากผู้บริหารและผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศของผู้บริหาร ผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปวางแผน กำหนดนโยบายและพัฒนาปรับปรุงกระบวนการบริหารงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ อย่างเป็นระบบและมีคุณภาพให้สอดคล้องกับแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาตามข้อกำหนดในโครงสร้างการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น มีมาตรฐานการศึกษาและประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู

2.2 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีการศึกษาและวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 50 รูป/คน ซึ่งมีผู้บริหาร จำนวน 9 รูป/คน บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 40 รูป/คน และผู้อำนวยการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองบัวลำภู 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบผสมผสานระหว่างแบบตรวจสอบรายการ (Check List) กับแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งการสร้างเครื่องมือได้

ประยุกต์ใช้หลักการและวิธีการสร้างเครื่องมือของไลเคิอร์ท (Likert) และพรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ, 2540, หน้า 28) โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ (Checklist) ได้แก่ ตำแหน่ง อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ วุฒิการศึกษาแผนกธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และประสบการณ์การปฏิบัติงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารทั่วไป ที่มีส่วนสัมพันธ์กับการบริหารงานแบบวงจรคุณภาพ (PDCA) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือก

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารทั่วไป ที่มีส่วนสัมพันธ์กับการบริหารงานแบบวงจรคุณภาพ (PDCA) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือกแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าแบบไลเคิอร์ท (Likert's Scale) นำเครื่องมือคือ แบบสอบถาม ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง (Validity) ความเหมาะสมทั่วไปรวมทั้งตรวจสอบภาษาที่ใช้ เนื้อหาและปรับปรุงแก้ไข โดยเลือกข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่า IOC เท่ากับ 1 นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจแก้จากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทำการทดลอง (Try-out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด โดยใช้กับครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดขอนแก่น โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .969 นำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู ทั้ง 6 แห่ง จำนวน 50 รูป/คน ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

4.1 การศึกษาสภาพการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู

1) งานบริหารวิชาการ พบว่า ข้อที่มีระดับปฏิบัติมากที่สุด ด้านการวางแผน ได้แก่ การจัดทำแผนการสอน และการกำหนดโครงสร้างและผู้รับผิดชอบในการจัดทำหลักสูตร จำนวน 36 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 72 ด้านการปฏิบัติตามแผน ได้แก่ การนำหลักสูตรไปใช้ตามแผน จำนวน 35 รูป/

คน คิดเป็นร้อยละ 70 ด้านการตรวจสอบ ได้แก่ การตรวจสอบ กำกับติดตาม การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้อย่างสม่ำเสมอ และการประเมินผลการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และจัดหาเอกสารหลักสูตรให้มีจำนวนเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานของครู จำนวน 41 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 82 ด้านการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ วิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการนำผลการประเมินไปพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสม จำนวน 39 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 78

2) งานบริหารงบประมาณ พบว่า ข้อที่มีระดับปฏิบัติมากที่สุด ด้านการวางแผน ได้แก่ การจัดทำแผนงานเกี่ยวกับการเงินและการบัญชี จำนวน 37 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 74 ด้านการปฏิบัติตามแผน ได้แก่การปฏิบัติตามแผนงานและนโยบายงานด้านการจัดทำบัญชีเกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงิน จำนวน 33 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 66 ด้านการตรวจสอบ ได้แก่ การตรวจสอบการประเมินผลงานการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเงินและการบัญชี จำนวน 30 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 60 ด้านการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ นำผลการวิเคราะห์ปัญหางานเกี่ยวกับการเงินและการบัญชีไปใช้ในการปรับปรุงแผนงานโครงการและการดำเนินกิจกรรมการบัญชีการเงิน จำนวน 38 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 76

3) งานบริหารบุคคล พบว่า ข้อที่มีระดับปฏิบัติมากที่สุด ด้านการวางแผน ได้แก่ การกำหนดแผนงานและนโยบายเกี่ยวกับการกำหนดอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง และกำหนดตำแหน่งและผู้รับผิดชอบในการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน จำนวน 32 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 64 ด้านการปฏิบัติตามแผน ได้แก่ การจัดบุคลากรเข้ารับหน้าที่เหมาะสมกับความต้องการของโรงเรียน จำนวน 37 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 74 ด้านการตรวจสอบ ได้แก่ การตรวจสอบ กำกับติดตาม ความเหมาะสมของอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง จำนวน 35 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 70 ด้านการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ วิเคราะห์ปัญหาการปฏิบัติงานที่ไม่ตรงกับความรู้ความสามารถของบุคลากร จำนวน 34 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 68

4) งานบริหารทั่วไป พบว่าข้อที่มีระดับปฏิบัติมากที่สุด ด้านการวางแผน ได้แก่ กำหนดหน้าที่และผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานธุรการตามความสามารถ จำนวน 34 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 68 ด้านการปฏิบัติตามแผน ได้แก่ จัดให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ บำรุงรักษา ซ่อมแซม อาคารสถานที่เพื่อให้อาคารสถานที่สามารถใช้การได้ดี มีความปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ จำนวน 32 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 64 ด้านการตรวจสอบ ได้แก่ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ การดำเนินงานธุรการความทันการของหนังสือเข้า - ออก ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเป็นปัจจุบัน จำนวน 32 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 64 ด้านการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ วิเคราะห์หาแนวทางการดำเนินงานธุรการให้ได้ผลตามเกณฑ์มาตรฐาน จำนวน 32 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 64

4.2 การศึกษาปัญหาการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู

1) งานบริหารวิชาการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 3.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการวางแผน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การกระจายงานวางแผนงานวิชาการให้บุคลากรปฏิบัติงานไม่ทั่วถึง (μ = 3.34) ด้านการปฏิบัติตามแผน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานวิชาการไม่ครอบคลุมด้านทรัพยากร ด้านกระบวนการ และด้านผลการดำเนินการ (μ = 3.60) ด้านการตรวจสอบ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ไม่มีการรายงานผลการตรวจสอบการดำเนินงานวิชาการให้ผู้บริหารทราบ (μ = 3.38) ด้านการปรับปรุงแก้ไข ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานไม่มีการปรับปรุงแก้ไขขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และโรงเรียนไม่มีกลยุทธ์ในการพัฒนางานวิชาการอย่างต่อเนื่อง (μ = 3.42)

2) งานบริหารงบประมาณ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 3.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการวางแผน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ในการกำหนดกลยุทธ์สำหรับการดำเนินงานงบประมาณ ไม่มีการสร้างกลยุทธ์ทางเลือกเพื่อให้เกิดการดำเนินงาน งบประมาณที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพที่ตอบสนองต่อ ทิศทางการดำเนินงานของโรงเรียน (μ = 3.44) ด้านการปฏิบัติตามแผน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้ได้รับมอบหมายหน้าที่ในงานงบประมาณไม่ปฏิบัติงาน ตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ (μ = 3.34) ด้านการตรวจสอบ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ เครื่องมือในการประเมินผลและตรวจสอบการดำเนินงานงบประมาณไม่มีประสิทธิภาพ (μ = 3.48) ด้านการปรับปรุงแก้ไข ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานงบประมาณ ไม่ได้รับการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง (μ = 3.36)

3) งานบริหารบุคคล โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 3.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการวางแผน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ไม่มีการคาดคะเนความต้องการกำลังบุคลากรสำรองเพื่อ รองรับการเปลี่ยนแปลง (μ = 3.32) ด้านการปฏิบัติตามแผน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การใช้งบประมาณในการดำเนินงานบุคคลไม่เป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้ (μ = 3.22) ด้านการตรวจสอบ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ไม่ได้เก็บไว้อย่างเป็นระบบ (μ = 3.38) ด้านการปรับปรุงแก้ไข ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ บุคลากรไม่มีการปรับปรุงแก้ไขขั้นตอนและวิธีการในการ ดำเนินงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น (μ = 3.46)

4) งานบริหารทั่วไป โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 3.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการวางแผน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การวางแผนงบ

ประมาณสำหรับงานบริหารทั่วไปไม่มีความละเอียดและไม่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน (μ = 3.52) ด้านการปฏิบัติตามแผน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนไม่ทันสมัยและล่าช้า (μ = 3.38) ด้านการตรวจสอบ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ เครื่องมือและอุปกรณ์สารสนเทศในโรงเรียนไม่ได้รับการซ่อมแซมและบำรุงรักษาให้พร้อมต่อการใช้งานอยู่เสมอ (μ = 3.32) ด้านการปรับปรุงแก้ไข ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขภูมิทัศน์ให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ (μ = 3.32)

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวม ทุกด้าน ได้แก่ งานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคคล งานบริหารทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นโอกาสในการพัฒนา เพื่อให้การบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภูมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ครั้งนี้ มีผลการศึกษาที่สำคัญและได้นำมาอภิปรายได้ ดังต่อไปนี้

2.1 สภาพการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ด้านการวางแผนมีการปฏิบัติมากที่สุด 1) สภาพการบริหารวิชาการ ได้แก่ การจัดทำแผนการสอน และการกำหนดโครงสร้างและผู้รับผิดชอบในการจัดทำหลักสูตร 2) สภาพงานบริหารงบประมาณ ได้แก่ การจัดทำแผนงานเกี่ยวกับการเงินและการบัญชี 3) สภาพบริหารบุคคล ได้แก่ การกำหนดแผนงานและนโยบายเกี่ยวกับการกำหนดอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง และกำหนดตำแหน่งและผู้รับผิดชอบในการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน 4) สภาพงานบริหารทั่วไป ได้แก่ กำหนดหน้าที่และผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานธุรการตามความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระกฤษณะ อุ่นเรือน (2558: ก - ข) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตอำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษา พบว่า 1) สภาพการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในเขตอำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร สภาพการบริหารงานที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ งานบริหารวิชาการ การจัดทำแผนการสอน 2) ปัญหาการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในเขตอำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับปาน กลางทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคืองานบริหารงบประมาณ

2.2 ปัญหาการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่

ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การบริหารวิชาการ รองลงมา คือ การบริหารงานทั่วไป ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การบริหารงานบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพงษ์ธวัช รตฺนวชิโร (2556: ก) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารด้านวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 5 อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการบริหารด้านวิชาการของพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 5 อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล ด้านกิจกรรมการสอน ด้านการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรม ด้านการวัดและประเมินผล ผลรวมทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ปัญหาการบริหารด้านวิชาการ ขาดการวางแผนจัดการหลักสูตรให้สอดคล้องกับผู้เรียน ครูบางท่านไม่ค่อยชำนาญในรายวิชาที่สอน ขาดงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ขาดการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย และขาดการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง แนวทางการบริหารด้านวิชาการ วางแผนและจัดการหลักสูตรให้สอดคล้องกับผู้เรียน สรรหาบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถในการสอน จัดหางบประมาณซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อเพิ่มทักษะแก่ผู้เรียน ควรมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายวิธีอย่างต่อเนื่อง

6. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

6.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้ ควรจัดโครงการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านบริหารวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหารบุคคล ด้านบริหารทั่วไป เพื่อให้การบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภูมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาเชิงลึกโดยเก็บข้อมูลจากบุคคลหลายๆ ฝ่าย เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน เป็นต้น 2) ควรมีการศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานโรงเรียนที่มีแนวการปฏิบัติที่ดีสู่ความเป็นเลิศในด้านต่างๆ เช่น โรงเรียนในฝัน โรงเรียนดีเด่น

บรรณานุกรม

กองพุทธศาสนศึกษา. (2553). ***แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ การพัฒนาการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2553 – พ.ศ.2562***. นครปฐม : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. (2531). **การวัดทัศนคติ**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระกฤษณะ อุ่นเรือน. (2558). แนวทางพัฒนาการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตอำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร. **การศึกษาค้นคว้าอิสระ**. หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

พระมหาพงษ์ธวัช รตนวชิโร. (2556). การบริหารด้านวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 5 อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. **วิทยานิพนธ์**. หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองบัวลำภู (2560). **ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู**. เข้าถึงจาก : http://nbp.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=119&Itemid=133.

สัมมากัมมันตะ : ธรรมสำคัญของชีวิต
The Righteousness: The Significant Dhamma of Life

ดร.กฤตสุชิน พลเสน[1], พระมหาเอกชัย คำลือ[2], พระมหาวิชิต จันทร์สง่า[3],
นางสาวสิริพร ครองชีพ[4], นายวิธวินท์ ภาคแก้ว [5]
Dr.Kitsuchin Ponsen[1], Phramaha Aekkachai Khamlue[2], Phramaha
Wichit Chansa-nga[3], Siriporn Krongcheep[4], Vitawin Pagkaew[5]
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จ.นครปฐม
Author for Correspondence: Email: muy.siriporn.was@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการศึกษาสัมมากัมมันตะ หลักธรรมที่มีความสำคัญ กับชีวิต การที่มนุษย์จะมีความสุข ความเจริญ ก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ประสบความสำเร็จในชีวิตด้วยดีนั้นนอกจากจะต้องมีความรู้ความสามารถแล้ว ยังต้องมีหลักธรรมประจำใจ เกี่ยวกับการทำการชอบ หรือทำการงานชอบ หลักสัมมากัมมันตะ3 ประการ คือ 1) การกระทำผิดแสดงออกทางกาย หมายถึงความประพฤติผิดอันมิชอบทางกาย โดยเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2) การถือเอาสิ่งของมิได้ให้ด้วยอาการแห่งการลักขโมยและ 3) การประพฤติผิดในกาม การประพฤติผิดแต่ข้อใดข้อหนึ่งดังกล่าวย่อมส่งผลให้ตนเองและสังคม ได้รับความเดือดร้อน เมื่อศึกษาแล้วย่อมทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่าง ถูกต้อง และตระหนักถึงโทษประโยชน์ ตลอดทั้งการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมในชีวิตประจำวัน เพื่อความสงบสุขในชุมชน สังคม ประเทศชาติ

คำสำคัญ: สัมมากัมมันตะ, ธรรมะสำคัญ, ชีวิต
Received: 05/08/62, **Revised:** 09/08/62, **Accepted:** 15/08/62

Abstract

This academic article is aimed to study about the right actions or ‘Sammakammanta Principles’ which is a significant Buddhist teaching for humans’ merit and successful lives. Besides the knowledge, Buddhist teaching for each human concerns good deed or performing right actions. The three Sammakammanta Princples are: 1) misbehaving which means to perform false actions by doing harm to oneself and others, 2) Stealing which means having others’ belongings without any permission,

and 3) Sexual Misconducting: Doing against one of those rules can cause oneself and the society troublesome. After studying about it, people will comprehend about it correctly and realize about its disadvantages as well as realize about the proper ways of life for the peacefulness in the community, society, and country.

Keywords : Life, Sammakammanta Principles, Significant Dhamma,

บทนำ

ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ประสบความสำเร็จในชีวิตด้วยดีนั้นนอกจากจะต้องมีความรู้ความสามารถแล้ว ยังต้องมีหลักธรรมประจำใจ เพื่อนำหลักธรรมมาเป็นแนวในการดำเนินชีวิต ในทางพระพุทธศาสนามีข้อปฏิบัติหนึ่งที่ยึดทางสายกลาง เป็นทฤษฎีและวิธีการที่เป็นหลักสากล ซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิตและผู้ปฏิบัติตาม เหมาะสำหรับบุคคลทั่วไปทุกระดับชั้น ทางสายกลางตามหลักทางพระพุทธศาสนาท่านเรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา หรืออริยมรรคมีองค์ 8 ประการในที่นี้จะได้ศึกษาเฉพาะความสำคัญของสัมมากัมมันตะในพระพุทธศาสนาเถรวาท เกี่ยวกับการทำการชอบ หรือทำการงานชอบ ได้แก่การกระทำที่เว้นจากการกระทำความชั่วทางกายทุจริต 3 อย่าง คือฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม (ข้อ 4 ในมรรค) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556)

สังคมทุกวันนี้เริ่มมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องด้วยปัญหาในการดำเนินชีวิตของคนเราในปัจจุบัน พฤติกรรมที่แสดงออกมาต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านกายกรรม ด้านวจีกรรม หรือด้านมโนกรรม ล้วนเป็นปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นด้วยเหตุว่าคนเราในปัจจุบันล้วนมีชีวิตความเป็นอยู่ด้วยการแข็งขันกัน เอารัดเอาเปรียบกันและกัน ใช้ความพยายามทุกด้านในการที่ จะเอาชนะคู่แข่งฝ่ายตรงกันข้ามทุกวิถีทาง ถึงแม้จะรู้ว่าการกระทำนั้น เป็นการกระทำที่ผิดก็ตามนี้ จะเห็นได้จากพฤติกรรมของคนในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นคนในสังคม คนในครอบครัวการเมือง เป็นต้น เช่น ปัญหายาเสพติดให้ผลร้าย คือผลเสียทางร่างกายและจิตใจ ผลเสียทางสังคม และผลเสียทางเศรษฐกิจ ปัญหาการลักพาตัวเด็ก ปัญหาการฆ่ากัน การข่มขืนกระทำชำเรา ปัญหาการหลอกลวง การคอรัปชั่น การทุจริตโดยใช้หรืออาศัยอำนาจ ตำแหน่ง หน้าที่ ที่ตนมีอยู่ เพื่อประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น ตลอดจนปัญหาด้านศีลธรรมและจริยธรรมมากมาย เหล่านี้โดยส่วนใหญ่แล้วล้วนเป็นปัญหาอันเกิดขึ้นจากการประพฤติผิดต่อหลักสัมมากัมมันตะ 3 ประการ คือ 1) การกระทำผิดแสดงออกทางกาย หมายถึงความประพฤติผิดอันมิชอบทางกาย โดยเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2) การถือเอาสิ่งของมิได้ให้ด้วยอาการแห่งการลักขโมย และ 3) การประพฤติผิดในกาม การประพฤติผิดแต่ข้อใดข้อหนึ่งดังกล่าวย่อมส่งผลให้ตนเองและสังคม ได้รับความเดือดร้อน (สิริมา ภาษาทอง, 2554)

ความหมายของ สัมมากัมมันตะ

สัมมากัมมันตะ ทำการชอบ หรือการงานชอบ ได้แก่ การกระทำที่เว้นจากความประพฤติชั่วทางกายสามอย่าง คือ ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม คือเว้นจากกายทุจริต 3 (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2561)

“ภิกษุทั้งหลาย สัมมากัมมันตะเป็นไฉน? นี้เรียกว่าสัมมากัมมันตะ คือ

1) ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการตัดรอนชีวิต 2)อทินนาทานา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการถือเอาของที่เขามิได้ให้ 3)กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการประพฤติผิดในกามทั้งหลาย (พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต, 2557)

จากการศึกษาใน พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก และอรรถกถา ตลอดทั้งคัมภีร์อื่นๆ ได้แสดงความหมายของสัมมากัมมันตะไว้อย่างสอดคล้องกันว่า สัมมากัมมันตะ ได้แก่ การกระทำดีถูกต้อง การกระทำชอบ หรือการกระทำการทางกายที่ไม่เบียดเบียนตนเองและ ผู้อื่น อันเป็นการกระทำที่นำไปสู่ประโยชน์สุข และเป็นการแสดงออกทางกายด้วยความรู้ความ เข้าใจถึงความถูกต้องของการกระทำนั้น ที่ได้ใคร่ครวญพิจารณาอย่างรอบครอบดีแล้วแล้ว อีกทั้งยังส่งผลให้ผู้ปฏิบัติได้พัฒนาตนเองไปสู่ทางสายกลางเพื่อไปถึงจุดสูงสุด และความถึงพร้อมในอริยมรรค อันเป็นทางหลุดพ้นอันประเสริฐนั่นเอง โดยมีความหมายเป็น 3 ลักษณะ คือ(1) ความงดเว้นจากปาณาติบาต คือ การฆ่า การทำลาย การเบียดเบียน การทรมาน การทำกรรมสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย หรือสัตว์มีชีวิตทุกชนิด ไม่ว่าสัตว์เล็กหรือสัตว์ใหญ่ ไม่ว่ามนุษย์หรือ สัตว์ดิรัจฉาน การตั้งเจตนางดเว้น จากการทำความผิดดังท่านบัญญัติไว้นี้ คือ เป็นเรื่องที่ตั้งใจงด ตั้งใจเว้น ตั้งใจไม่ทำ ต้องมีความ “ตั้งใจ” กำกับไว้เสมอ ไม่ใช่เพราะมีเหตุอื่นบังคับจึงไม่กระทำผิด แต่หากไม่ทำเพราะตนได้ตั้งใจไว้ว่าจะงดเว้นดังกล่าวมา นี้เป็นคุณลักษณะข้อที่หนึ่ง ความงดเว้นจาก ปาณาติบาตของสัมมากัมมันตะ (2) ความงดเว้นจากอทินนาทาน คือการลักทรัพย์ การเบียดเบียนทรัพย์สมบัติอันอยู่ใน สิทธิครอบครองของผู้อื่น การละเมิดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น ของหมู่คณะ หรือของส่วนรวม เอามาเป็นของตนโดยมิชอบธรรมด้วยอาการแห่งขโมย การตั้งเจตนางดเว้น จากการทำความผิดดัง ท่านบัญญัติไว้นี้ คือ เป็นเรื่องที่ตั้งใจงด ตั้งใจเว้น ตั้งใจไม่ทำ ต้องมีความ “ตั้งใจ” กำกับไว้เสมอ ไม่ใช่เพราะมีเหตุอื่นบังคับจึงไม่กระทำผิด แต่หากไม่ทำเพราะตนได้ตั้งใจไว้ว่าจะงดเว้นดังกล่าวมา นี้ เป็นคุณลักษณะข้อที่ 2 ความงดเว้นจากอทินนาทานของสัมมากัมมันตะ (3) ความงดเว้นจากกาเมสุมิจฉาจาร คือการประพฤติผิดในกาม ได้แก่ ไม่ประพฤติ ล่วงละเมิดในภรรยาของผู้อื่น ไม่ประพฤติล่วงละเมิดในสามีของผู้อื่น การตั้งเจตนางดเว้น จากการทำความผิดดังท่านบัญญัติไว้นี้ คือ เป็นเรื่องที่ตั้งใจงด ตั้งใจเว้น ตั้งใจไม่ทำ ต้องมีความ “ตั้งใจ” กำกับไว้เสมอ ไม่ใช่เพราะมีเหตุอื่นบังคับจึงไม่กระทำผิด แต่หากไม่ทำเพราะตนได้ตั้งใจไว้ว่าจะงดเว้นดังกล่าวมานี้เป็นคุณลักษณะข้อที่ 3 ความงดเว้นจากกาเมสุมิจฉาจาร (พระสัทธรรมโชติกธัมมาจริยะ, 2539 อ้างในพระอธิการเดชา สิริธมฺโม, 2557)

เป้าหมายของการมีสัมมากัมมันตะ

การประพฤติปฏิบัติคุณงามความดีต่างๆอันประกอบไปด้วยประโยชน์ทางกาย คือการ ถึงพร้อมด้วยกายสุจริตหรือสัมมากัมมันตะ การปฏิบัติธรรมข้อนี้ไม่เพียงแต่จะรักษากายวาจาใจของ ตนเท่านั้น ยังช่วยพัฒนาจิตใจของบุคคลให้สมบูรณ์ขึ้นไปตามลำดับ ทั้งยังมุ่งที่จะเอื้อประโยชน์ต่อ บุคคลรอบข้างให้มีความสุขด้วยเช่นกัน ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น เข้าสู่ ระบบจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สัมมากัมมันตะระดับโลกียธรรมหรือจริยธรรมระดับสมมติ สัจจะคือระดับที่สอนให้บุคคลอยู่กับความจริงของโลกได้อย่างดีมีความสุข ให้ได้รับประโยชน์ใน ปัจจุบันชาตินี้ ทั้งยังประโยชน์ในเบื้องหน้าคือการได้เกิดในสุคติโลกสวรรค์เมื่อสิ้นอายุขัยแล้ว ตลอด ทั้งเป้าหมายสูงสุด คือ ความรู้ความเข้าใจถึงการเว้นขาดจากกายทุจริต และเมื่อรู้เท่าทันความเป็นจริงคือกฎของธรรมดา ก็สามารถใช้ความรู้นั้นให้เป็นประโยชน์ต่อจิตใจ ไม่ยึดมั่นถือมั่นเอาตัวตนไป ยึดติดไว้ในสมมติบัญญัติ เพื่อเป็นการพัฒนาตนเองให้ก้าวไปสู่จุดสูงสุดของชีวิต อันเป็นทางหลุดพ้น อันประเสริฐนั้นเอง (พระมหาสรวุฒิ จนฺทธมฺโม, 2549)

อานิสงส์ของสัมมากัมมันตะ

ผลอานิสงส์ของสัมมากัมมันตะมี 2 ระดับ คือ ผลทางโลกียะและผลทางโลกุตตระ ผล ทางโลกียะ คืออานิสงส์ของความดี ได้แก่ การมีความสุขอยู่ในกามสุข สมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยทรัพย์ สมบัติชื่อเสียง เกียรติยศ ได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลอื่น เพราะการกระทำที่มีประโยชน์ ดำเนินชีวิตอยู่ในทำนองคลองธรรม มีจิตใจที่เป็นสุขเพราะไม่เบียดเบียนผู้อื่น เข้าใจถึงคุณประโยชน์ ของการประพฤติปฏิบัติตามสัมมากัมมันตะนั้น ยังสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สร้างสรรค์ ประโยชน์ต่างๆให้เกิดขึ้น และร่วมมือช่วยกันในการพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจ ให้ก้าวไปสู่ความดี ขั้นสูงยิ่งๆขึ้นไปนั่นเอง ตนเองก็ย่อมอยู่เป็นสุข ผู้อื่นก็ย่อมอยู่เป็นสุข และจรรโลงสังคมให้ร่มเย็นได้ อย่างแท้จริง ส่วนผลทางโลกุตตระ ได้แก่ ความมีศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัย ด้วยการฝึกฝนอบรม ตนให้มีศีล สมาธิปัญญา ก้าวไปสู่ความเป็นพระอริยบุคคลในทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพ้นทุกข์ โดยสิ้นเชิง ได้รู้แจ้งเห็นจริงของสัจธรรมทุกอย่างในโลก จนสามารถละสิ่งที่ควรละได้หมดสิ้น มี จิตใจหนักแน่น ไม่หวั่นไหวด้วยอาสวะกิเลสทั้งหลาย มีจิตใจที่เป็นอิสระ และเป็นผู้ประกอบด้วย ความสุขอันถาวร คือพระนิพพาน

มรรคมีองค์ 8 หลักธรรมที่เกี่ยวเนื่อง ส่งเสริมสัมมากัมมันตะ

เนื่องจากการเกิดของสัมมากัมมันตะนั้น เกิดขึ้นต่อเนื่องมาจากกระบวนการรับรู้ผ่านการวิตกวิจาร หรือการคิดพิจารณาโดยประกอบด้วยกุศลธรรมซึ่งมีสัมมาทิฏฐิเป็นตัวนำ แม้ในการประพฤติปฏิบัติในขั้นศีลให้มีความสุจริต ฝึกหัดอบรมกาย วาจา ใจ เพื่อไปสู่องค์มรรคนั้นจะ สมบูรณ์

ไม่ได้ถ้าไม่มีสัมมาทิฏฐิเป็นตัวนำ เมื่อใดมีสัมมาทิฏฐิ เมื่อนั้นจึงจะวางใจได้ในการปฏิบัติศีล หรือไว้ใจในความสุจริตนั้นได้ แต่ถ้ายังไม่มีสัมมาทิฏฐิตราบใดก็ยังไม่อาจวางใจในศีลได้ตราบนั้น จึง กล่าวได้ว่าสัมมาทิฏฐิเป็นบ่อเกิดและส่งเสริมกุศลธรรมทั้งปวง ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราไม่เห็นธรรมอย่างอื่นแม้สักอย่างหนึ่งที่เป็นเหตุให้กุศลธรรมที่ยังไม่ เกิดขึ้นก็เกิดขึ้น หรือกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วก็เป็นไปเพื่อความเจริญไพบูลย์ยิ่งขึ้น เหมือนสัมมาทิฏฐิ นี้เลย” ดังนั้น สัมมากัมมันตะจะเกิดขึ้นได้ จำต้องอาศัยสัมมาทิฏฐิเป็นพื้นฐานเช่นกัน เพราะ สัมมาทิฏฐิเป็นหัวจักรที่สำคัญของอริยมรรคทุกข้อ สัมมาทิฏฐิที่จะเกิดขึ้นได้นั้นก็ต้องอาศัยเหตุปัจจัย ก่อให้เกิดขึ้น ปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฏฐิได้แก่ ปัจจัยภายนอกคือปรโตโฆสะ ปัจจัยภายในคือโยนิโส มนสิการ และการลงมือปฏิบัติคือธรรมานุธรรมปฏิบัติมาบูรณาการประสานเข้าด้วยกัน เพราะ ทั้งหมดนี้ต่างก็อิงอาศัยซึ่งกันและกัน เพราะฉะนั้น สัมมาทิฏฐิจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิด สัมมากัมมันตะได้อย่างดียิ่ง เมื่อเห็นถูกเข้าใจถูกต้อง บุคคลย่อมคิด พูด รวมไปถึงการประพฤติ ปฏิบัติถูกต้องตามศีล ด้วยเหตุนี้สัมมากัมมันตะจะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องสร้างเสริมสัมมาทิฏฐิเป็น พื้นฐานให้เกิดขึ้นจึงจะเป็นเหตุให้เกิดสัมมากัมมันตะ ความสำคัญของสัมมากัมมันตะต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน สัมมากัมมันตะนั้นถือว่า เป็นหลักธรรมสำคัญข้อหนึ่งในมรรคมีองค์ 8 เพราะการประพฤติปฏิบัติธรรมที่เป็นไปเพื่อการดับ ทุกข์ จะต้องดำเนินไปตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 เท่านั้น เพราะเป็นทางสายเดียว (เอกายมรรค) อันเป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์แห่งจิตของสัตว์ทั้งหลาย การดำเนินไปตามทางสายนี้จะต้องปฏิบัติให้ครบ ทั้ง 8 องค์ประกอบ จะขาดเสียข้อใดข้อหนึ่งมิได้ เพราะเมื่อองค์ประกอบไม่ครบสมบูรณ์ ย่อมไม่ สามารถบรรลุมรรคผลนิพพานได้ ในอัฏฐังคิกมรรคนี้ สัมมากัมมันตะกล่าวได้ว่าเป็นองค์ธรรมสำคัญ หนึ่ง เป็นตัวศีล จัดเป็นศีลสิกขา อันเป็นสมุฏฐานยังความบริสุทธิ์ให้เกิดขึ้นเป็นสมาธิ และปัญญา เป็นลำดับไป เพราะคนเราจะสุขหรือทุกข์ย่อมขึ้นอยู่กับการกระทำที่เป็นตัวเจตนาให้เกิดขึ้นทั้งส่วนที่ เป็นรูปธรรมและนามธรรม ถ้ากระทำถูกต้อง หรือดำเนินชีวิตด้วยความถูกต้องแล้ว ไม่ว่าในทางศีลหรือทางธรรมก็ดี ย่อมเป็นเหตุให้นำมาซึ่งความสุขและความเจริญ ในทางตรงกันข้ามถ้าไม่รู้จัก กระทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงามคือมีมิจฉากัมมันตะแล้ว ย่อมเป็นเหตุให้เสื่อมจากความสุขและความ เจริญ อันนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ มากมายนั่นเอง จึงควรได้นำหลักธรรมข้อสัมมากัมมันตะนี้มา ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

การเว้นสิ่งที่ควรเว้น กล่าวคือ เว้นจากการฆ่าคน ฆ่าสัตว์ เว้นจากการเบียดเบียน ทรัพย์สินของกันและกัน เว้นจากกาเมสุมิจฉาจาร เมื่อเว้นสิ่งควรเว้นแล้ว ท่านสอนให้ทำสิ่งที่ควร ทำ คือ ให้มีเมตตากรุณาต่อสัตว์ทั่วไป, ให้มีการเผื่อแผ่แบ่งปันลาภผลที่หามาได้โดยชอบธรรม, ให้ มีสทารสันโดษ คือ พอใจในคู่ครองของตน ไม่ประพฤตินอกใจกันและกัน นี้ย่อมเป็นไปเพื่อ ความสุข ความเจริญของตน และสังคม ในพระพุทธศาสนาเถรวาทถือว่าเป็นองค์ของศีล เป็นข้องด เว้นการกระทำความผิดทางกาย มุ่งเพื่อให้บุคคลทั้งหลายได้สำรวมระวัง และต้องการให้ทุกคน ประพฤติปฏิบัติด้วยความสุจริตทั้ง กาย วาจา ใจ เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและผู้อื่น อีกทั้งยังทำให้ สังคมอยู่ร่วมกันอย่างดีมี

ความสุขนั่นเอง

ปัญหาที่ว่าการกระทำเช่นไรจึงจะเรียกว่า บุญ หรือ กุศลกรรม กับ บาป หรือ อกุศลกรรม นั้นบางครั้งขึ้นอยู่กับความหมายที่เป็นอัตวิสัยอันเป็นเรื่องทางคุณค่าของแต่ละบุคคลในสังคมประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่ในความเป็นจริงทางภววิสัยแล้ว กุศลกรรมย่อมหมายถึงการกระทำที่เป็นประโยชน์ ส่วนอกุศลกรรมหมายถึงการกระทำที่ก่อให้เกิดโทษ ทั้งต่อตนเอง ต่อคนอื่น ต่อสังคมและต่อสิ่งแวดล้อม ไม่เฉพาะเป้าหมายทางด้านวัตถุเท่านั้น แต่ต้องเป็นไปเพื่อการเพาะบ่มยกระดับทางด้านจิตวิญญาณอีกด้วย

นอกจากนี้ สัมมากัมมันตะ ยังเป็นแนวทางในการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และทางการเมือง พระพุทธองค์ทรงสอนว่า ความยากไร้ คือแก่นของปัญหาที่นำไปสู่การก่ออาชญากรรมและการกระทำที่ไร้ศีลธรรม ซึ่งพุทธศาสนาเชื่อว่าสามารถจะกำจัดให้หมดไปได้ในระดับหนึ่งหากเราสามารถกำจัดความยากจนได้ ด้วยเหตุนี้การกระกอบสัมมากัมมันตะ คือการกระทำเพื่อเสริมสร้างสวัสดิการให้กับทั้งตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม และทางด้านวิญญาณ (แก่น พุทธธรรม, 2012)

สรุปได้ว่า สัมมากัมมันตะเป็นข้อปฏิบัติหนึ่งในมรรคมีองค์ 8 เป็นทฤษฎีวิธีการหนึ่งที่เป็นหลักสากล ซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิตและผู้ปฏิบัติตาม เหมาะสมสำหรับบุคคลทั่วไปทุกระดับชั้น เป็นหลักธรรมที่สามารถประคับประคองในการดำเนินชีวิตของผู้คนให้รู้จักปรับตัวปรับใจให้อยู่อย่างมี สติปัญญา ซึ่งจะนำตนให้รอดพ้นจากสิ่งที่เลวร้ายในชีวิต โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ยิ่งมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่ฐานของพฤติกรรมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมและจริยธรรม สัมมากัมมันตะถือว่าเป็นองค์ธรรมของศีลที่สำคัญ เป็นข้องดเว้นการกระทำความผิดทางกาย มุ่งเพื่อให้บุคคลทั้งหลายได้สำรวมระวัง และต้องการให้ทุกคนประพฤติปฏิบัติด้วยความสุจริตทั้ง กาย วาจา ใจ เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและผู้อื่น อีกทั้งยังทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างดีมีความสุขอีกด้วย (พระอธิการเดชา สิริธมฺโม, 2557)

ดังนั้น การตระหนักและดำเนินชีวิตตามมรรคข้อนี้ จึงหมายถึง การปฏิบัติหน้าที่การงานของปัจเจกชน ที่มีความหมายในการส่งเสริมและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมและกลมกลืนกับระบบนิเวศน์ จึงจะได้ชื่อว่าเป็นการประกอบผลบุญทางกุศลกรรม ส่วนการกระทำที่ตรงกันข้ามทางพุทธศาสนาถือว่าเป็นการทำบาป

บรรณานุกรม

แก่นพุทธธรรม สัมมากัมมันตะ. (2557) Sunday, December 16, 2012, สืบค้น 13 สิงหาคม 2562 ,จาก Chttp://pumalone.blogspot.com/2012/12/blog post_8325.html

พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต).(2556).พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระเพิ่มเติมช่วงที่1/ยุติ), มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พิมพ์ครั้งที่ 19, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา), หน้า 435

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2557). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระอธิการเดชา สิริธมฺโม.(2557) การศึกษาสัมมากัมมันตะในพระพุทธศาสนาเถรวาท, สืบค้นวันที่ 1 สิงหาคม 2562, http://inter.mcu.ac.th/site/thesiscontent_desc.php?ct=1&t_id=2120

พระมหาสรวุฒิ จนฺทธมฺโม (แสงมะโน). (2549). การศึกษาเรื่องสัมมาวาจาในพุทธปรัชญาเถรวาท, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย,หน้า 95-99

พระสัทธรรมโชติกธัมมาจริยะ.(2539). ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา ปริจเฉทที่ 5 เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ทิพยวิสุทธิ์), หน้า 66-68.

สิริมา ภูษาทอง. (2554). โรงเรียนพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรีhttp://202.143.152.227/khow/Actvity_04/_1.pdf, 22 ก.พ. 2554.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(ป.อ.ปยุตฺโต) (2561) พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, หน้า 477.

การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง
A Study of State and Problem to Diamond Health Promoting School Under Angthong Primary Educational Service Area Office

นงลักษณ์ ชั่งทรัพย์[1], ดร.พรเทพ รู้แผน[2]
Nongluk Changsup[1],Pornthep Rupan[2]
คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Author for correspondence: Email: fg.5656fg56@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง 2) เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรจำแนกตามเพศ ประเภทของสถานศึกษา และจำนวนบุคลากรของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 110 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ชนิดมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นด้านสภาพการดำเนินงานเท่ากับ 0.940 และด้านปัญหาการดำเนินงานเท่ากับ 0.988 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าเฉลี่ย,ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนของปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับน้อยและ 2) ผู้บริหารที่มีเพศต่างกันมีสภาพและปัญหาการดำเนินงานในภาพรวมไม่แตกต่างกัน,ประเภทของสถานศึกษา,จำนวนบุคลากรในสถานศึกษาในด้านการดำเนินงานไม่แตกต่างกันแต่ในด้านปัญหาการดำเนินงานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

คำสำคัญ: โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ, โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเพชร
Received: 10/08/62, **Revised:** 16/08/62, **Accepted:** 24/08/62

Abstract

The purposes of this research are to study: 1) state and problems of diamond health promoting school of schools under Angthong primary educational service area office and 2) compare state and problems of diamond health promoting school of schools under Angthong primary educational service area office classified by sex, school type and number of teachers in the school. The sample is selected from 110 administrators of schools under Angthong primary educational service area office by simple random sampling by lottery method. The research instrument used was a five-rating scale. State of diamond health promoting school questionnaire with the reliability at .940 and problems of diamond health promoting school questionnaire with the reliability at .988 The statistical tools used for data analysis were mean, standard deviation, and t-test

The results indicates that: 1) as a whole, state of diamond health promoting school was implemented at a high level and as a whole, problems of diamond health promoting school was implemented at a low level and 2) administrators with differences in sex not differences in state and problems, school type, number of teachers in the school. with differences in state not differences but problems difference at the significant level of .05.

Keywords: Health Promoting School, Diamond Health Promoting School

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การส่งเสริมด้านสุขภาพของประชาชนทุกช่วงอายุเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมแรงร่วมใจให้เกิดการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม รัฐบาลให้ความสำคัญในด้านสุขภาพของประชาชนทุกช่วงวัยโดยได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่12พ.ศ.2560-2564 (ราชกิจจานุเบกษา,2559:15-16)ระบุสภาพแวดล้อมการพัฒนาและประเด็นการพัฒนาสำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯฉบับที่12หัวข้อการเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัยโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นมนุษย์ที่มีศักยภาพสูงดังที่จุดเน้นในการพัฒนาคนที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯฉบับที่12ข้อ6การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพดี เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ในการดูแลสุขภาพ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรเป็นโครงการของ กระทรวงสาธารณสุข และ

กระทรวงกระทรวงศึกษาธิการได้จัดขึ้นเพื่อให้เด็กนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนมีสุขภาพแข็งแรง ปลอดภัย ซึ่งพัฒนามาจากโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทอง โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมีทั้งหมด 3 ประเภท ทอง เงิน และทองแดงซึ่งต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ต่อมาปี2552มีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพค่อนข้างสูงและผ่านการประเมิน กรมอนามัยจึงพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานในระดับสูงขึ้นคือโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ซึ่งเน้นคุณภาพโดยวัดผลลัพธ์ที่เกิดจากกระบวนการดำเนินงานตาม10องค์ประกอบทั้งด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ (คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ พ.ศ.2556)ในจังหวัดอ่างทองมีโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรจำนวน 23โรงเรียน ซึ่งจำนวน โรงเรียนไม่ได้ผ่านการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรนั้นมีจำนวนน้อยมากข้าพเจ้าจึงมีความสนใจถึงปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรว่ามีปัญหาอย่างไรบ้าง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีเจตนารมณ์ให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอก เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของ ประเทศให้ดียิ่งขึ้น นับเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องมีการพัฒนาคุณภาพด้านการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานของหน่วยงานและต้นสังกัดเพื่อรองรับมาตรฐานและการประเมินคุณภาพ ทั้งจากหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานภายนอก แนวทางขององค์การอนามัยโลก มุ่งให้การพัฒนาสุขภาพควบคู่ไปกับการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ดังนั้นเมื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพกับมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานการประเมินภายนอก พบว่า มีความสอดคล้องกัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรมีส่วนทำให้สถานศึกษาสามารถก้าวสู่ระดับคุณภาพได้ในหลายมาตรฐาน การบริหารโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร เป็นการพัฒนาที่มีความครอบคลุมทุกมิติสุขภาพและสิ่งแวดล้อม โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของทุกคนทั้งในโรงเรียนและชุมชน ให้สามารถนำความรู้และทักษะด้านสุขภาพมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันด้วยการดูแลใส่ใจสุขภาพ โดยเฉพาะนักเรียนจะได้รับการปลูกฝังทัศนคติฝึกทักษะและพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม สมาชิกในชุมชนที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สะอาด ปลอดภัย ซึ่งบรรลุเป้าหมายการพัฒนาคนให้มีสุขภาพชีวิตที่ดีและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองจำแนกตามเพศของผู้บริหารสถานศึกษา ประเภทของสถานศึกษา จำนวนบุคลากรของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองจำนวน 152 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง จำนวน 110 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)ด้วยวิธีการจับสลาก โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจเรื่อง เพศของผู้บริหารสถานศึกษา ประเภทของสถานศึกษา จำนวนบุคลากรของสถานศึกษาตอนที่2 แบบสอบถามสภาพและปัญหาการดำเนินงานสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร มีค่าความเชื่อมั่นด้านสภาพการดำเนินงานเท่ากับ 0.94 และด้านปัญหาการดำเนินงานเท่ากับ 0.988

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 110 คนโดยผ่านศูนย์ประสานงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง และได้รับแบบสอบถามกลับคืน 110 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสถิติ t-test

ผลการวิจัย

จากตาราง พบว่า สภาพการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองมีการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก

($\bar{x}$=4.036, S.D.=0.61) โดยตัวชี้วัดที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับสูงสุดคือตัวชี้วัดที่ 4 ภาวะการเจริญเติบโต ($\bar{x}$=4.27, S.D.=0.85) รองลงมาได้แก่ตัวชี้วัดที่ 9 การสูบบุหรี่ในโรงเรียน ($\bar{x}$=4.27, S.D.=1.0) และตัวชี้วัดที่มีสภาพการดำเนินงานต่ำสุดคือตัวชี้วัดที่ 2 ได้แก่มีการจัดตั้งชมรมสุขภาพที่มีนักเรียนแกนนำรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x}$=3.78, S.D.=1.11)

ในส่วนของปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองโดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$=2.02, S.D.=0.63) โดยเรียงลำดับแบบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือตัวชี้วัดที่ 3 มีโครงงานสุขภาพของนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จชัดเจนในการลดปัญหาสุขภาพ หรือสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนหรือชุมชน ($\bar{x}$=2.46, S.D.=0.96) รองลงมาคือตัวชี้วัดที่1ได้แก่โรงเรียนผ่านการประเมินรับรองเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทอง ($\bar{x}$=2.40, S.D.=0.83) และตัวชี้วัดที่มีปัญหาต่ำสุดคือตัวชี้วัดที่ 11 มีโครงการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อมที่มีความชุกสูงหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพของนักเรียนได้เป็นผลสำเร็จ ($\bar{x}$=1.82, S.D.=0.84)

จากตาราง ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพและปัญหาการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทองจำแนกในภาพรวมและจำแนกเป็นรายตัวบ่งชี้

การพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรตามตัวชี้วัด 19 ประการ	**สภาพการดำเนินงาน**			**ปัญหาการดำเนินงาน**		
	$\bar{x}$	**S.D.**	**แปลผล**	$\bar{x}$	**S.D.**	**แปลผล**
ตัวชี้วัดที่ 1 โรงเรียนผ่านการประเมินรับรองเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทอง	3.80	1.0	มาก	2.40	0.83	น้อย
ตัวชี้วัดที่ 2 มีการจัดตั้งชมรมสุขภาพที่มีนักเรียนแกนนำรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง	3.78	1.11	มาก	2.14	0.93	น้อย
ตัวชี้วัดที่ 3 มีโครงงานสุขภาพของนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จชัดเจนในการลดปัญหาสุขภาพ หรือสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนหรือชุมชน	3.47	0.91	ปานกลาง	2.46	0.96	น้อย
ตัวชี้วัดที่ 4 ภาวะการเจริญเติบโต	4.27	0.85	มาก	1.91	0.94	น้อย
ตัวชี้วัดที่ 5 นักเรียนไม่มีฟันแท้ผุอุดและถอน	4.26	1.03	มาก	1.87	1.03	น้อย
ตัวชี้วัดที่นักเรียนอายุ 7-18 ปี มีสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพผ่านเกณฑ์	3.80	0.91	มาก	2.16	0.95	น้อย
ตัวชี้วัดที่ 7 นักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตได้รับการดูแลช่วยเหลือ	3.82	0.90	มาก	2.19	0.95	น้อย

ตัวชี้วัดที่ 8 นักเรียนมีความรู้และทักษะด้านสุขอนามัยทางเพศ	4.01	0.93	มาก	2.00	0.95	น้อย
ตัวชี้วัดที่ 9 การสูบบุหรี่ในโรงเรียน	4.27	1.0	มาก	2.02	0.95	น้อย
ตัวชี้วัดที่ 10 นักเรียนที่มีสายตาและการได้ยินผิดปกติได้รับการแก้ไข	3.90	1.05	มาก	1.91	0.77	น้อย
ตัวชี้วัดที่ 11 มีโครงการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อมที่มีความชุกสูงหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพของนักเรียนได้เป็นผลสำเร็จ	4.09	0.94	มาก	1.82	0.84	น้อย
ตัวชี้วัดที่ 12 น้ำบริโภคปลอดภัยและเพียงพอ	4.02	1.05	มาก	1.97	1.10	น้อย
ตัวชี้วัดที่ 13 ส้วมผ่านเกณฑ์มาตรฐาน has	3.88	0.91	มาก	2.12	0.93	น้อย
ตัวชี้วัดที่ 14 มีการจัดหรือจำหน่ายอาหารว่างและเครื่องดื่มที่มีคุณค่าทางโภชนาการไม่หวานจัด ไม่เค็มจัดและไม่มีไขมันสูง	4.01	0.85	มาก	1.99	0.85	น้อย
ตัวชี้วัดที่ 15 มีการส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้บริโภคผักมื้อกลางวัน ตามปริมาณที่แนะนำ	4.24	0.80	มาก	1.83	0.82	น้อย
ตัวชี้วัดที่ 16 โรงอาหารผ่านเกณฑ์มาตรฐานสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียน	4.22	0.80	มาก	1.90	0.86	น้อย
ตัวชี้วัดที่ 17 การบาดเจ็บในโรงเรียนที่ทำให้นักเรียนต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาล	4.09	0.84	มาก	1.97	0.86	น้อย
ตัวชี้วัดที่ 18 มีการจัดการปัญหาที่เกิดจากมลภาวะภายนอกโรงเรียนที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ	4.11	0.76	มาก	1.95	0.85	น้อย
ตัวชี้วัดที่ 19 มีการจัดการปัญหาที่เกิดจากมลภาวะภายนอกโรงเรียนที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ	4.24	0.78	มาก	1.95	0.79	น้อย
รวม	**4.036**	**0.61**	**มาก**	**2.02**	**0.63**	**น้อย**

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองจำแนกตามเพศของผู้บริหารสถานศึกษา ประเภทของสถานศึกษา และจำนวนบุคลากรของสถานศึกษาสรุปได้ดังนี้

2.1 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาอ่างทองที่มีผู้บริหารเป็นเพศชายกับผู้บริหารเป็นเพศหญิงมีสภาพการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรภาพรวมไม่แตกต่างกันแต่เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวชี้วัดพบว่าสถานศึกษาที่มีผู้บริหารเป็นเพศหญิง

สามารถดำเนินงานได้ดีกว่าผู้บริหารที่เป็นเพศชาย

2.2 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองที่มีผู้บริหารเป็นเพศชายกับผู้บริหารที่เป็นเพศหญิงมีปัญหาการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรภาพรวมไม่แตกต่างกันแต่เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวชี้วัดพบว่าสถานศึกษาที่มีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นเพศชายมีปัญหาสูงกว่าเพศหญิง

2.3 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาอ่างทองที่เป็นโรงเรียนประถมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสมีสภาพการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรภาพรวมไม่แตกต่างกันแต่เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวชี้วัดพบว่าสถานศึกษาที่มีผู้บริหารเป็นโรงเรียนประถมมีผลการปฏิบัติงานได้ดีกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขยายโอกาส

2.4 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองที่มีผู้บริหารเป็นโรงเรียนประถมศึกษากับผู้บริหารที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสมีปัญหาการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรภาพรวมแตกต่างกันมีนัยสำคัญระดับ 0.05 และพิจารณาเป็นรายตัวชี้วัดพบว่าสถานศึกษาที่มีผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสมีปัญหาสูงกว่าโรงเรียนประถมศึกษา

2.5 พบว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาอ่างทองที่จำนวนครูตั้งแต่ 1-10 คนกับสถานศึกษาที่มีจำนวนครูตั้งแต่ 11 คน ขึ้นไปมีสภาพการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรภาพรวมไม่แตกต่างกันแต่เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวชี้วัดพบว่าสถานศึกษาที่มีจำนวนครู 1-10 คน มีผลการมีผลการปฏิบัติงานได้ดีกว่าสถานศึกษาที่มีจำนวนครูตั้งแต่ 11 คน ขึ้นไป

2.6 พบว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองที่มีจำนวนครูตั้งแต่ 1-10 คน กับสถานศึกษาที่มีจำนวนครูตั้งแต่ 11 คน ขึ้นไปมีสภาพปัญหาการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรภาพรวมแตกต่างกันมีนัยสำคัญระดับ 0.05 และพิจารณาเป็นรายตัวชี้วัดพบว่าสถานศึกษาที่มีจำนวนครูตั้งแต่ 11 คน ขึ้นไปมีปัญหาสูงกว่าสถานศึกษาที่มีจำนวนครูตั้งแต่ 1-10 คน

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายมีรายละเอียดดังนี้

จากตาราง พบว่า สภาพการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองมีการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับ

มาก ($\bar{x}$=4.036, S.D.=0.61) โดยตัวชี้วัดที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับสูงสุดคือตัวชี้วัดที่ 4 ภาวะการเจริญเติบโต ($\bar{x}$=4.27, S.D.=0.85) รองลงมาได้แก่ตัวชี้วัดที่ 9 การสูบบุหรี่ในโรงเรียน ($\bar{x}$=4.27, S.D.=1.0) และตัวชี้วัดที่มีสภาพการดำเนินงานต่ำสุดคือตัวชี้วัดที่ 2 ได้แก่มีการจัดตั้งชมรมสุขภาพที่มีนักเรียนแกนนำรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x}$=3.78,, S.D.=1.11) ในส่วนของปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองโดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$=2.02, S.D.=0.63) โดยเรียงลำดับแบบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือตัวชี้วัดที่ 3 มีโครงงานสุขภาพของนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จชัดเจนในการลดปัญหาสุขภาพ หรือสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนหรือชุมชน ($\bar{x}$=2.46, S.D.=0.96) รองลงมาคือตัวชี้วัดที่ 1 ได้แก่โรงเรียนผ่านการประเมินรับรองเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทอง ($\bar{x}$=2.40, S.D.=0.83) และตัวชี้วัดที่มีปัญหาต่ำสุดคือตัวชี้วัดที่ 11 มีโครงการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อมที่มีความชุกสูงหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพของนักเรียนได้เป็นผลสำเร็จ ($\bar{x}$=1.82, S.D.=0.84) ที่งานวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทองได้ให้นโยบายว่าทุกโรงเรียนควรจะต้องมีโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโดยบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติงานของโรงเรียนเพื่อเป็นการพัฒนาของนักเรียน ครู บุคลากรและชุมชนในบริเวณโรงเรียน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสุขอนามัย สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี ปลอดจากยาเสพติด การพนันและอบายมุข ตลอดจนส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพด้วย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มนัญญา อุปธิ (2558:1006) ผลการวิจัยพบว่าผลการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต1โดยภาพรวมการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษาผ่านเกณฑ์การประเมินขั้นดีมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ วารุณี ขันซ้าย (2561:62) ผลการวิจัยพบว่าสภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานสู่มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกข้อมีสภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองจำแนกตามเพศของผู้บริหารสถานศึกษา ประเภทของสถานศึกษา และจำนวนบุคลากรของสถานศึกษาสรุปได้ดังนี้

2.1 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาอ่างทองที่มีผู้บริหารเป็นเพศชายกับผู้บริหารเป็นเพศหญิงมีสภาพการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรภาพรวมไม่แตกต่าง สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองที่มีผู้บริหารเป็นเพศชายกับผู้บริหารที่เป็นเพศหญิงมีปัญหาการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรภาพรวมไม่แตกต่างกันที่งานวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าอายุ ประสบการณ์ในการ

ทำงาน ใกล้เคียงกันจึงทำให้ความคิดเห็นไม่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาติ ชูปฏิบัติ (2553:1) ผลการวิจัยพบว่าการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สตรี จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาอ่างทองที่เป็นโรงเรียนประถมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสมีสภาพการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรภาพรวมไม่แตกต่างผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษากับผู้บริหารที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสมีปัญหาการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรภาพรวมแตกต่างกันมีนัยสำคัญระดับ 0.05 สถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสมีปัญหาสูงกว่าโรงเรียนประถมศึกษาที่งานวิจัยเป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะโรงเรียนขยายโอกาสนั้นมีนักเรียนทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษาซึ่งมีผลทำให้ปัญหาการดำเนินงานสูงกว่าเพราะจำนวนนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสมีจำนวนมากกว่าการดำเนินงานตามตัวชี้วัดมากกว่าซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจภรณ์ จิตรู (2559) ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราดโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2.3 พบว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาอ่างทองที่จำนวนครูตั้งแต่ 1-10 คนกับสถานศึกษาที่มีจำนวนครูตั้งแต่ 11 คน ขึ้นไปมีสภาพการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่ส่วนของปัญหาพบว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองที่มีจำนวนครูตั้งแต่ 1-10 คน กับสถานศึกษาที่มีจำนวนครูตั้งแต่ 11 คน ขึ้นไปมีสภาพปัญหาการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรภาพรวมแตกต่างกันมีนัยสำคัญระดับ 0.05 และพิจารณาเป็นรายตัวชี้วัดพบว่าสถานศึกษาที่มีจำนวนครูตั้งแต่ 11 คน ขึ้นไปมีปัญหาสูงกว่าสถานศึกษาที่มีจำนวนครูตั้งแต่ 1-10 คน ที่งานวิจัยเป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะจำนวนของครูมากความคิดเห็นในการดำเนินงานอาจมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันจึงทำให้ปัญหาการดำเนินงานสูงกว่า

ข้อเสนอแนะ

จากผลผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรนั้นประกอบด้วยตัวชี้วัด 19 ตัวชี้วัด ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในสังคม ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ฯลฯ เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จ

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองควรส่งเสริมแนวทางการดำเนินงานสู่มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรไปใช้ในสถานศึกษาโดยการจัดอบรมหรือสัมมนาสำหรับผู้เกี่ยวข้องและมีการติดตามผลการนำไปใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลของงานได้จริง

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองควรมีการเผยแพร่คู่มือแนวทางการดำเนินงานสู่มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ศึกษาและนำไปใช้ในการพัฒนางานด้านการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเรื่องเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

บรรณานุกรม

กำจัด สุดโต. (2553.) **การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์. ครุศาสตร์มหาบัณฑิต การบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

กรมสุขภาพจิต, กระทรวงสาธารณสุข. พ.ศ. (2541) **. คู่มือส่งเสริมสุขภาพจิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสำหรับครู**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ร.ส.พ.

กรมสุขภาพจิต,กระทรวงสาธารณสุข. (2544). **คู่มือสำหรับช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิต.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ร.ส.พ.

กรมอนามัย. (2545.) **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด

กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ (.2545). **เกณฑ์มาตรฐานการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

คณะกรรมการการบริหารวิชาบูรณาการ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป (.2548.) **สุขภาพเพื่อชีวิต.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชูชื่น พงษ์ดี. (2553). **การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนราชดำริสังกัดสำนักงานเขตพื้นทีการศึกษาเขต 2**. สารนิพนธ์.ครุศาสตร์มหาบัณฑิต การบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน. (2553). การส่งเสริมสุขภาพในชุมชนแนวคิดและการปฏิบัติ.พิมพ์ครั้งที่1โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดวงพงศ์ พงศ์สยาม. (2552.) **มานุษยวิทยาสุขภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ โอเดี้ยนสโตร์.

ดำรง บุญยืน. (2542). **แนวคิดโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด,

ทรงพล วิชัยขัทคะ. (2545). **การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพ.** กรุงเทพ. กรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย (อัดสำเนา).

บุญเลิศ ปะระตะโก. (2545.) **การศึกษากับการออกกำลังกาย.** บทความทางวิชาการ. (อัดสำเนา)

ประเวศ วะสี. (2540). **แนวคิดในการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเด็กวัยเรียนและเยาวชนโดยองค์รวม.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกษา.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2542.) สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช 2542.

มีนา โอราวัฒน์. (2554). **การบริหารโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต**พื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3.วิทยานิพนธ์. ครุศาสตร์มหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย ศิลปากร.

รองศาสตราจารย์ทิพวรรณ เรืองขจร. (2550). **สุขภาพส่วนบุคคลและชุมชน.** พิมพ์ครั้งที่ 1. โรงพิมพ์ภาพพิมพ์. สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2552). **คู่มือก้าวสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร.** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2551). **เกณฑ์มาตรฐานการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสำหรับโรงเรียนประถมและมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง.** พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ.

สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2552). **คู่มืออนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน.** พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: สำนักกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก,

สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย. พ.ศ. (2556.) **คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ. ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม.**

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช)(2551).**การสร้างเสริมสุขภาพ:แนวคิด หลักการ และบทเรียนของไทย.**พิมพ์ครั้งที่2.กรุงเทพฯสำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

อภิวันท์ แก้ววรรณรัตน์. (2546.) **การเขียนแผนการให้ความรู้ทางสุขภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. ชลบุรีการพิมพ์.

Denaman S., Peason J., Hopkins Dd., Wallbanks C.,& Skuriat V.(1999). The management and Organization of Health Promotion: A Survey of School Policies in Nothinghamshire. Health Education Journal58(2).(1999): 165-176.

Michell, J., Palmer,s. Booth,M. & Daives, G.P. (2000). A Randomized Trail of An Intervention to Develop Health Promoting School in Australia, The Southwestern Sydney Study. International Journal (3), p. 242-246.

Robbins, Pender, & Kazanis. (2003). Barriers to Physical Activity Perceived by Adolescent Girl. Journal of Mid Wifery and Women's Health, p. 206-212.

St.Leger.L. (1998). Australian Teachers Understandings of The Health Promoting School Concept and The Implication for Development of School heath Promotion International Journal 13 (1998).p.23.

ศาสนทายาท: รูปแบบและอัตลักษณ์การเรียนรู้ MCU Lampang Buddhist College

Buddhist Heir: Model and Identity Knowledge of MCU Lampang Buddhist College

สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์[1], พระมหากีรติ ฉัตรแก้ว[2], เกศรา สว่างวงศ์[3], ปาณิสรา เทพรักษ์[4]
Somchan Sripraschayanon[1], Phramaha Keerati Chatkeaw[2], Kessara Sawang-wong[3], Panisara Theprak[4]
อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง[1]
อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง[2]
อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง[3]
เจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง[4]
Author for Correspondence:Email:sartsirin@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสังเกตการณ์ (Observation Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก In-depth Interview) โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติงานของนิสิตปฏิบัติศาสนกิจกับการพัฒนาสังคม 2) เพื่อศึกษากระบวนการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตจากกระบวนการเรียนรู้ 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะของการเรียนรู้สู่การพัฒนาชุมชน

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า แนวทางการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์มีรูปแบบการปฏิบัติงานตามหลักพันธกิจและนวลักษณ์ ซึ่งกระบวนการบริหารจัดการศาสนกิจมุ่งเน้นการเรียนรู้ 3 ประการ คือ การคิดร่วมกัน (Think) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Do) และการแบ่งปัน (Share) การปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์สามารถสังเคราะห์เป็นรูปแบบและอัตลักษณ์ในการเรียนรู้ในการบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่สู่การพัฒนาจิตใจและสังคมที่มีรูปแบบ ได้แก่ 1) การพัฒนากระบวนการและวัฒนธรรมการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ตามลักษณะของนิสิตที่พึงประสงค์ตามหลักนวลักษณ์ 2) การพัฒนานิสิตให้บริการวิชาการแก่สังคมและมีส่วนร่วมคิดตามหลักพุทธบูรณาการตามหลักพันธกิจ 3) การถ่ายทอดความรู้/ประสบการณ์กับชุมชน และ 4) การฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

รูปแบบและอัตลักษณ์การปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตถือว่าเป็นผลิตผลอันทรงคุณค่าต่อการตอบสนองความต้องการแก่สังคม สร้างอัตลักษณ์อันโดดเด่นของมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตที่ถึงพร้อมด้วยวิชาการและจรณะ เกื้อกูลประโยชน์สุขแก่ชุมชนและสังคม

คำสำคัญ: ศาสนทายาท, รูปแบบ, อัตลักษณ์, การเรียนรู้
Received: 16/08/62, **Revised:** 08/09/62, **Accepted:**10/09/62

Abstract

This research uses qualitative research methods from observation and in-depth interviews with the objectives of the research are; 1) to study the guidelines of students performing religious activities with social development, 2) to study the religious activities process of students from the learning process, and 3) to analyze the patterns and learning characteristics to community development.

The research results found that, the guidelines for performing religious activities of Lampang Buddhist College students have a form of performance according to their mission and nine characteristics. The management of them emphasize the knowledge theory as think, do and share. It can be analyzed as an identity and model on Buddhist integrating knowledge such as; 1) the development process and learning culture with Buddhism and new sciences on student characteristics 2) student development for academic services to society and using Buddhist integrating from university mission 3) transferring knowledge/sharing experiment and 4) restoration of arts and cultures for peaceful coexistence.

Model and identity of students performing duties are the valuable product for social responding needs. It can be remarkable identity of university that focuses on producing graduates with academic and spiritual supporting happiness for communities and societies.

Keyword: Buddhist Heir, Model, Identity, Learning

คำนำ

การพัฒนาการศึกษาของไทยมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ ตอบสนองความต้องการสังคม แสดงบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนา มุ่งเน้นการนำวิชาความรู้สู่การประกอบวิชาชีพ ปัจจัยดังกล่าว จำเป็นต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนาตนเองให้ตรงตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education; TQF : HEd) ของกระทรวงศึกษาธิการที่วางแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของบัณฑิตในแต่ละคุณวุฒิ แต่ละสาขา ให้ตรงตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2. ด้านความรู้ 3. ด้านทักษะทางปัญญา 4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2552)

พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ได้กำหนดเป้าหมายการศึกษาที่เน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีพ ใฝ่เรียนรู้ นึกคิดอย่างเป็นระบบ มีจิตสำนึก มีบุคลิกภาพดี เป็นผู้นำ มีระเบียบวินัย รู้จักรับผิดชอบต่อตนเอง เอื้ออาทรต่อสังคม บำเพ็ญตนให้เกิดประโยชน์ ตระหนักในคุณค่าทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น (ศศิรัศมิ์ เสือเมือง, 2555: 33)

การกำหนดกฎเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ทำให้สถาบันอุดมศึกษาต่างมีเป้าหมายการปฏิบัติงานภายใต้หลักพันธกิจ 4 ประการ คือ 1) การผลิตบัณฑิต และเผยแพร่วิทยาการขั้นสูง 2) วิจัย ค้นคว้า รวบรวม ทดลองหรือทดสอบความจริงอันจะนำไปสู่ความรู้ใหม่ 3) การทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 4) การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 115) การผลิตบัณฑิตถือว่าเป็นภารกิจที่สำคัญสุดของสถาบันการศึกษาที่มุ่งพัฒนาบัณฑิตให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ บริบูรณ์ด้วยสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ การพัฒนาความคิด การตัดสินใจ การพัฒนาความเป็นผู้นำ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม ความอดทน คุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551: 4) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยก็มีปณิธานการผลิตบัณฑิตให้ตรงตามกรอบและตามพันธกิจ มุ่งเน้นความโดดเด่นที่ส่งเสริมและพัฒนานิสิตให้มีคุณธรรม จริยธรรม ใช้หลักธรรมาภิบาล เต็มเปี่ยมด้วยวิชาและจรณะ ประพฤติตนให้น่าเลื่อมใส เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ อุทิศตนเพื่อประโยชน์สุขแก่สังคม

การปฏิบัติศาสนกิจถือว่าเป็นกิจกรรมภายใต้พันธกิจกรรมด้านบริการวิชาการแก่สังคมจากการเรียนรู้ตามหลักทางพระพุทธศาสนากับการบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่เพื่อพัฒนาจิตใจชุมชน โดยการประยุกต์หลักธรรมร่วมกับวิทยาการสมัยใหม่เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ดำรงชีพอย่างปกติสุข ปราศจากความรุนแรงและความขัดแย้ง (สำเนาว์ขจรศิลป์, 2531) เป็นแนวทางการหล่อหลอมพฤติกรรมชุมชนและแสดงศักยภาพบัณฑิตที่พึงประสงค์ โดยริเริ่มจากวางแผน การแบบมีส่วน

ร่วม การวิเคราะห์ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม (พฤกษ์ เถาถวิล, 2551)

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการถอดองค์ความรู้การปฏิบัติศาสนกิจและรูปแบบการสร้างศาสนทายาทที่มีรูปแบบ ลักษณะการเรียนรู้ทางด้านพระพุทธศาสนากับการบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อทำนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรมอันดีงาม พัฒนาจิตใจและสังคม และเป็นไปตามกรอบข้อกำหนดเบื้องต้นของมาตรฐานคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษากำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติงานของนิสิตปฏิบัติศาสนกิจกับการพัฒนาสังคม
2. เพื่อศึกษากระบวนการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตจากกระบวนการเรียนรู้
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะของการเรียนรู้สู่การพัฒนาชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเนื้อ สาระการจัดการความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ การเรียนรู้ตามพันธกิจและนวลักษณ์ของมหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนากระบวนการและวัฒนธรรมการเรียนรู้หลักพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ของพัฒนานิสิตด้านการบริการวิชาการแก่สังคม การบูรณาการหลักธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข รวมถึงเป็นแนวทางการฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะการเรียนรู้ของรูแบบวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายและแผนการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตที่ตามระเบียบมหาวิทยาลัยกำหนด

2. ขอบเขตของประชากร การศึกษาวิจัยครั้งนี้จำแนกกลุ่มประชากรตามลักษณะการวิจัย ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มประชากรได้ 2 กลุ่ม คือ

1. การสังเกตุการณ์ (Observation Research) เป็นการสังเกตการณ์การปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตในการถ่ายทอดความรู้สู่การพัฒนาชุมชนในพื้นที่ 2 แห่ง คือ 1) วัดอุมลอง ตำบลแม่วะ อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง 2) วัดหล่ายทุ่ง ตำบลนาครัว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อวิเคราะห์และประเมินนิสิตปฏิบัติศาสนกิจเพื่อหารูปแบบและอัตลักษณ์การเรียนรู้ตามแบบฉบับวิทยาลัยสงฆ์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ผู้นำชุมชนประกอบด้วย

1. พระครูสุวรรณทัศนสุนทร
2. พระครูวรดิตถ์วิมล
3. พระอธิการวรรณฤทธิ์ ปมุทิโต
4. พระมหาศรายุทธ ฐานิสฺสโร

5. พระเทวราช สุขวฒฺโน 6. พระพลาธิป ปสนฺนจิตฺโต
7. นางจำเนียร เนียมสกุล 8. นายสุทิน เกื้อกุล
9. นายสุพิน แสนนำโปน 10. นายบุญ วงศ์หล้า
11. นางสมพรรณ สายปัน 12. นายทองหล้า เกายศ

3. ขอบเขตของพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งพื้นที่ในการศึกษา 2 แห่ง ประกอบด้วย 1) วัดอุมลอง ตำบลแม่วะ อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง โดยนิสิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิชาโทพุทธศิลปกรรม ได้นำความรู้เพื่อการฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่นในการทำแผงพระเครื่อง และนำองค์พระปฏิมา (หลวงพ่อโต) วัดอุมลองเป็นต้นแบบและนิสิตตกแต่งและประดับซุ้มแผงพระเครื่องด้วยจินตนาการและความรู้ด้านพุทธศิลปกรรมที่ได้ศึกษาจากวิทยาลัยสงฆ์ 2) วัดหล่ายทุ่ง ตำบลนาครัว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยนิสิตสาขาวิชารัฐศาสตร์ (การปกครอง) ได้ทำประชาวิจารณ์ในการมีส่วนร่วมกับสังคมเพื่อสร้างสรรค์ แบ่งปันสิ่งที่สังคมและชุมชนต้องการ ผลการทำประชาวิจารณ์เห็นชอบให้มีการก่อสร้างห้องสุขา ณ ฌาปนกิจสถานเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการบำเพ็ญบุญแก่ผู้วายชนม์

4. ขอบเขตของระยะเวลา การประปฏิบัติศาสนกิจมีระยะเวลาดำเนินการ การวางแผนการดำเนินการและประเมินผลการดำเนินระยะเวลา 1 ปี ในภาคเรียนการศึกษา 2561

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยศึกษากรอบทางด้านเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นิสิตปฏิบัติศาสนกิจและผู้นำชุมชนจำนวน 12 รูป/คน และการสังเกตการณ์ (Observation) บริบทพื้นที่ที่วิจัย การมีส่วนร่วมการปฏิบัติงาน ว่ามีปัจจัยและเงื่อนไขต่อการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการต่อการพัฒนาชุมชนและเป็นแนวทางการสร้าง MCU Lampang Buddhist College Model ต่อการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานที่มีลักษณะเด่นของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง **“ศาสนทายาท: รูปแบบและอัตลักษณ์การเรียนรู้ MCU Lampang Buddhist College”** โดยมุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนตามหลักพุทธบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ของนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ จากการศึกษาพบว่า

แนวทางการปฏิบัติงานของนิสิตปฏิบัติศาสนกิจกับการพัฒนาสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการบูรณาการวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่การพัฒนาคุณภาพจิตใจและสังคม มุ่งเน้นการปฏิบัติตาม

กฎระเบียบ ข้อบังคับตามความในมาตรา 27 (1) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงการณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 และข้อ 9 แห่งข้อบังคับมหาวิทยาลัยว่าด้วยการปฏิบัติศาสนกิจ พุทธศักราช 2546 (http://stud.mcu.ac.th/sas/?page_id=205) ว่าด้วยพระภิกษุหรือสามเณรผู้ศึกษาครบตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตต้องสนองงานกิจการคณะสงฆ์และงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย โดยนิสิตต้องวางแผนคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมและตอบสนองต่อชุมชนตามข้อบังคับที่มหาวิทยาลัยกำหนด

กระบวนการปฏิบัติศาสนกิจ เป็นการนำความรู้ด้านพระพุทธศาสนามาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ ความเหมาะสมกับพื้นที่ โดยเริ่มจากการวางแผนและคัดเลือกพื้นที่ที่ตามระเบียบที่มหาวิทยาลัยได้กำหนด (พระครูวรดิตถ์วิมล, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2562) และนิสิตนำเสนอแผนงานตามสาขาภายใต้ชื่อโครงการนิสิตจิตอาสาจำนวน 2 พื้นที่ จำแนกตามสาขาวิชาและพื้นที่ คือ กลุ่มสาขาวิชาพุทธศาสนา วิชาโทพุทธศิลปกรรม ได้เล็งเห็นถึงคุณค่าการอนุรักษ์การทำแผงพระเครื่องเพื่อทำนุบำรุงศิลปะและความสวยงามทางด้านศิลปกรรมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาที่ปรากฏในพระอุโบสถและพระวิหารแต่ละแห่งในพื้นที่เมืองเหนือ โดยการคณาจารย์ผู้สอนได้ให้คำปรึกษาการปฏิบัติงาน ทั้งความรู้ การตกแต่งลวดลายตามแบบฉบับล้านนาและจินตนาการ (พระครูสุวรรณทัศนสุนทร, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2562) โดยชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติ สนับสนุนที่พัก อาหาร และสิ่งอำนวยความสะดวก ดังรูปภาพข้างล่าง

การทำแผงพระเครื่องนิสิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิชาโทพุทธศิลปกรรม

ผลงานการทำแผงพระเครื่อง ศิลปะแบบล้านนา

กลุ่มสาขาวิชารัฐศาสตร์ (การเมืองการปกครอง) ได้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อแก้ไขและพัฒนาตามเป้าหมายของชุมชน ณ บ้านหล่ายทุ่ง ตำบลนาครัว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยริเริ่มจากทำประชาวิจารณ์ การวางแผนเพื่อหาแนวทางการพัฒนาแบบพุทธบูรณาการ ตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ของพระสงฆ์กับชุมชน จากการทำประชาวิจารณ์มีความเห็นเป็นเอกฉันท์ให้มีการก่อสร้างห้องสุขา ณ บริเวณฌาปนกิจสถาน เพื่อเป็นสาธารณูประโยชน์ อำนวยความสะดวกแก่การบำเพ็ญ ดังภาพด้านล่าง

ร่วมแรง ร่วมใจในการสร้างสาธารณูประโยชน์แก่ชุมชน

การถวายห้องสุขาเพื่อเป็นสาธารณูประโยชน์แก่ชุมชน

การปฏิบัติศาสนกิจตามรูปแบบและระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัย ที่มีเป้าหมายนำความรู้ภูมิธรรมกับภูมิโลกเพื่อตอบพันธกิจด้านการบริการวิชาการแก่สังคม รู้รัก รู้สามัคคี ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบและลักษณะการเรียนรู้ตามหลักพุทธบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่มีรูปแบบและลักษณะ ดังแผนภูมิรูปภาพ

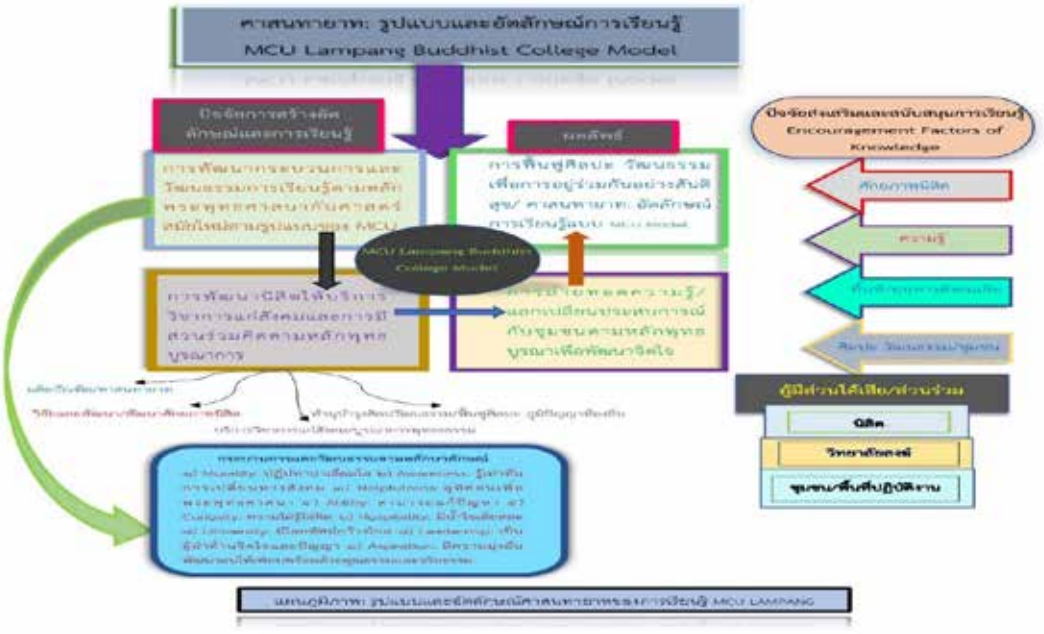

1. การพัฒนากระบวนการและวัฒนธรรมการเรียนรู้ตามหลักพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ โดยมุ่งเน้นอัตลักษณ์ตามหลักนวลักษณ์ 9 ประการ คือ 1) Morality: ปฏิปทาน่าเลื่อมใส มีแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามจารีตและประเพณีนิยมของท้องถิ่น 2) Awareness: รู้เท่าทันการเปลี่ยนทางสังคมกับการบูรณาการพุทธธรรมกับการพัฒนาชุมชนที่มีความเปลี่ยนแปลง 3) Helpfulness: อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา เสียลสะตนเองในการเผยแผ่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งทางตรงและทางอ้อม 4) Ability: สามารถแก้ปัญหาตามหลักพุทธธรรมและนำพาสังคมให้เกิดความสุข 5) Curiosity: ความใฝ่รู้ใฝ่คิด คิดสร้างสรรค์งานทางด้านพระพุทธศาสนาตามภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) Hospitality: มีน้ำใจเสียสละ ทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ในการสังคม 7) University: มีโลกทัศน์กว้างไกล คาดการณ์เหตุการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผล 8) Leadership: เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา เป็นที่พึ่งพาแก่สังคม 9) Aspiration: มีความมุ่งมั่นพัฒนาตนให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม จรรโลงไว้ซึ่งหลักพระสัทธรรม ซึ่งสอดคล้องกับพระครูใบฎีกาธีรยุทธ จนฺทูปโมและคณะ (2561: 00) เรื่องการพัฒนาคุณลักษณะนิสิตของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญา ศรีทวารวดีตามกรอบ

นวลักษณบัณฑิตโดยใช้หลักหลักไตรสิกขา พบว่า กรอบนวลักษณ์ของบัณฑิตเป็นการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ส่งเสริมการประพฤติดี ปฏิบัติชอบ มีคุณธรรมและจริยธรรม ส่งเสริมการพัฒนาจิตใจ ปลูกจิตสำนึกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รู้เท่าทันสถานการณ์ทั้งทางโลกและทางธรรม

2. การพัฒนานิสิตให้บริการวิชาการแก่สังคมและการมีส่วนร่วมคิดตามหลักพุทธบูรณาการ โดยการคิดร่วม กระทำร่วม และแบ่งปันความสุข (Think, Do, Share) (พระมหาศรายุทธ ฐานิสฺสโร, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2562) และเป็นนโยบายหลักของวิทยาลัยสงฆ์หรือพันธกิจที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้นิสิตได้นำความรู้ทางพระพุทธศาสนาบูรณการใช้กับศาสตร์และสังคมสมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสติปัญญา โดยแต่ละสาขาวิชานำศาสตร์ของตอนสู่การประยุกต์ใช้กับสังคม เช่น การใช้ความรู้ด้านพุทธศิลปกรรมเพื่อสืบสาน อนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมที่มีอยู่ท้องถิ่นหรือการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อนำความรู้สู่การพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับบุญดี บุญญากิจและคณะ (2549: 54 - 58) ที่กล่าวว่า เป็นการสร้างองค์ความรู้จากการเรียนเพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่หน่วยงานและองค์กร และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นแบบอย่างการปฏิบัติ ตรงกับเป้าหมายการพัฒนาชุมชนที่มุ่งเน้นการประยุกต์ความรู้เพื่อใช้กับองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ (ธิติพัฒน์ เอี่ยมนิรันดร์, 2548: 73)

3. การถ่ายทอดความรู้/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนตามหลักพุทธบูรณาเพื่อพัฒนาจิตใจ การปฏิบัติศาสนกิจเป็นกระบวนการรวบรวมความรู้และถ่ายทอดความรู้สิ่งที่เรียนเพื่อตอบสนองพันธกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต จิตใจและสังคม ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนิสิตกับชุมชน/พื้นที่ที่มีความต้องการบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามหลักพันธกิจมหาวิทยาลัย โดยการทำประชาวิจารณ์กับชุมชน (นางสมพรรณ สายปัน, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2562) เพื่อหาแนวทาง วิธีการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีจิตเต็มเปี่ยมไปด้วยการพัฒนาชุมชน สร้างความสามัคคี เกื้อกูลประโยชน์สุขแก่สังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของจามรี ศิริจันทร์ และคณะ (2560: 161) เรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาเชิงพุทธบูรณาการของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่า การพัฒนาจิตอาสาด้วยหลักพุทธธรรมมุ่งเน้นบุคคลที่เต็มเปี่ยมด้วยเมตตา เอื้ออาทร เสียสละและทำประโยชน์แก่ส่วนร่วม

4. การฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข/ ศาสนทายาท: อัตลักษณ์การเรียนรู้แบบ MCU Model เป้าหมายหลักการปฏิบัติตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย เพื่อการสร้างบัณฑิตที่มีลักษณะแบบฉบับของวิทยาลัยที่เพรียบพร้อมด้วยความรู้ทั้งคติโลกและคติธรรม มีลักษณะอันพึงประสงค์ต่อความต้องการของสังคม นำความรู้จากวิทยาลัยสงฆ์สู่การประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม ฟื้นฟูสิ่งดีงามให้กลับคืนสู่สังคมและเป็นต้นแบบการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพของวิทยาลัยสงฆ์ ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติศาสนกิจสร้างจิตสำนึกให้แก่ชุมชน สร้างความรักความสามัคคีและความเสียสละ เป็นแนวทางการฟื้นฟูความรู้ทางด้านศิลปะ วัฒนธรรมแบบล้านนา และ

เป็นการแสดงศักยภาพความเป็นผู้นำของพระสงฆ์ในฐานผู้นำของชุมชนอย่างแท้จริง

นอกจากนั้น การปฏิบัติศาสนกิจที่มีรูปแบบลักษณะการเรียนรู้ประกอบด้วยปัจจัยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ (Encouragement Factors of Knowledge) สามารถจำแนกออกได้ 4 ประการ คือ

1. ศักยภาพนิสิต (Student's Efficiency) การนำความรู้ทางทฤษฎีในห้องเรียนสู่การปฏิบัติจริง บ่งชี้ความเป็นผู้นำ เต็มเปี่ยมด้วยวิสัยทัศน์และศักยภาพการปฏิบัติศาสนกิจ เริ่มจากวางแผนเพื่อกำหนดทิศทาง การดำเนินงานและการประเมินผลงาน เพื่อให้ประจักษ์แก่สาธารณชนในการแสดงศักยภาพของนิสิตในการพัฒนาชุมชน ปลูกฝังค่านิยมให้ปรับเปลี่ยนทัศนคติ เกิดความรักและหวงแหนคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น จรรโลงไว้ซึ่งศิลปะ วัฒนธรรมอันดีงาม

2. ความรู้ (Knowledge) เป็นการนำองค์ความรู้ ศาสตร์ และวิทยาการที่ได้ศึกษาจากมหาวิทยาลัยสู่การพัฒนาชุมชนหรือการนำความรู้เชิงพุทธธรรมประยุกต์กับภูมิความรู้ท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูศิลปะ คุณธรรม และจารีตอันดีงามของสังคม อีกทั้งเป็นเครื่องหมายแสดงลักษณะที่พึงประสงค์ในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ ตอบสนองความต้องการชุมชนอย่างแท้จริง แสดงลักษณะความเป็นผู้นำที่มีการนำหลักธรรมบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน

3. พื้นที่/ทุนทางสังคมเดิม (Area/Original Social Capital) การปฏิบัติศาสนกิจจำเป็นต้องคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสม มีความพร้อมในการปฏิบัติกิจกรรมหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทั้งด้านการฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียม เช่น กรณีการทำแผงพระเครื่อง ณ วัดอุมลอง ตำบลล้อมแรด อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ที่ชุมชนเต็มเปี่ยมด้วยภูมิความรู้ในการเก็บรักษาพระเครื่องให้มีสภาพดั้งเดิม และตกแต่งให้มีสวยงาม โดดเด่น ประดับประดาด้วยลวดลายต่างๆ เช่น สีน้ำมัน สีฝุ่น แก้วกระจก ฯลฯ ลักษณะการปฏิบัติงานเป็นการทำรงรักษาศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบล้านนาหรือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างห้องสุขาเพื่อเป็นสาธารณูประโยชน์ อำนวยความสะดวกแก่การบำเพ็ญบุญฌาปนกิจแก่ผู้วายชนม์ ดังนั้น พื้นที่/ทุนทางสังคมเดิมจึงเป็นมูลเหตุและปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิต

4. ศิลปะ วัฒนธรรม/ชุมชน (Arts, Cultures/Community) ความโดดเด่นทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม การร่วมแรงร่วมใจของชุมชน ถือได้ว่าเป็นมูลฐานต่อการฟื้นฟู สร้างสรรค์และตอบสนองสิ่งที่ชุมชนคาดหวังจะให้เกิดขึ้น การปฏิบัติศาสนกิจจึงเป็นการศึกษาพื้นฐานชุมชนเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาสิ่งที่คาดหวังให้เกิดขึ้นจริง เพื่อเป็นการฟื้นฟู รักษาศิลปะ วัฒนธรรมและแบบอย่างที่ดีงามของชุมชน

การสร้างรูปแบบและลักษณะการเรียนรู้เชิงพุทธกับการบูรณาการต่อศาสตร์สมัยใหม่ส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งบุคคล กลุ่มและชุมชน ฯลฯ และเป็นปัจจัยสำคัญต่อการผลักดันความคาดหวัง การสนับสนุนกิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จ แม้ว่ากิจกรรมจะมีความหลากหลายรูปแบบและ

วิธีการ เช่น การมีส่วนร่วม การทำประชาวิจารณ์ การส่งเสริม การประชาสัมพันธ์ ฯลฯ จากการปฏิบัติศาสนกิจครั้งนี้ บุคคลที่มีส่วนได้เสียต่อกิจกรรมสามารถจำแนกออกได้ 3 กลุ่ม คือ

1. นิสิต ตามระเบียบมหาวิทยาลัยได้กำหนดให้นิสิตที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรออกไปปฏิบัติงานบริการสังคม เพื่อช่วยงานในกิจการคณะสงฆ์และงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย โดยกำหนดวัตถุประสงค์การปฏิบัติศาสนกิจ ได้แก่ 1) เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) เพื่อการสนองงานในกิจการคณะสงฆ์ 3) เพื่อพัฒนานิสิตให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ 4) เพื่อสงเคราะห์ประชาชน 5) เพื่อสนองนโยบายและงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย การปฏิบัติปฏิบัติศาสนกิจจึงเป็นภาระและหน้าที่ที่นิสิตจึงกระทำเพื่อสำเร็จการศึกษาตามระเบียบที่มหาวิทยาลัยกำหนดและเป็นการสนองงานกิจการคณะสงฆ์ เป็นการนำความรู้ หลักการและทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับสังคมในการแก้ปัญหา/ฟื้นฟูความรู้แก่ท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของญาดา ชวาลกุล และคณะ (2561: 173) เรื่องความต้องการของผู้มีส่วนได้สวนเสียต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของมหาบัณฑิตหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิ สาขาวิชาการออกแบบอุตสาหกรรม พบว่า ผู้มีส่วนได้เสียเป็นผลผลิตจากความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางปัญญาในการการประยุกต์ ทฤษฎีหลักการและองค์ความรู้มาใช้กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและช่วยแก้ปัญหา/สร้างโอกาสให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องตามสภาพจริง

2. วิทยาลัยสงฆ์ การผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF:HEd) โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติที่เป็นเครื่องมือ กลไกในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความเป็นพลเมืองด้านการมีคุณลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีองค์ความรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และมีทักษะการดำรงชีวิต อีกทั้งเป็นการสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามนวลักษณ์ของบัณฑิต 9 ประการ คือ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์ กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม การปฏิบัติศาสนกิจจึงเป็นการปฏิบัติตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยและเป็นการสร้างศาสนทายาทในการนำหลักพุทธธรรมสู่การประยุกต์ใช้กับตนเองและสังคม กอปรกับเป็นแนวทางการสร้างชื่อเสียงในการผลิตที่มีคุณภาพของวิทยาลัยสงฆ์ สังคมได้รับรู้ถึงบทบาทและหน้าที่การสร้างบุคคลที่มีคุณภาพด้านการพัฒนาชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างผาสุกตามหลักพันธกิจมหาวิทยาลัย

3. ชุมชน/พื้นที่ปฏิบัติงาน การเผยแผ่หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นบทบาทและหน้าที่ความเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณของพระสงฆ์ การผลิตบัณฑิตที่พึงประสงค์จึงเป็นเป้าหมายหลักในการตอบสนองความต้องการของคณะสงฆ์และการพัฒนาชุมชนทั้งทางด้านกายภาคและจิตใจ การปฏิบัติศาสนกิจจึงเป็นการตอบวัตถุประสงค์คณะพระสงฆ์เพื่อยังประโยชน์สุขแก่ชุมชนได้

อย่างแท้จริง โดยนิสิตมุ่งปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงรักษาจารีตประเพณีอันดีงามหรือการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านสาธารณูประโยชน์แก่ชุมชน นอกจากนั้นการปฏิบัติศาสนกิจถือว่าเป็นการปฏิบัติงานในการฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมให้กลับคืนสู่ท้องถิ่น สร้างความรักความสามัคคี มีจิตใจรู้จักเสียสละทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์และปรับพฤติกรรมการอยู่ร่วมกับชุมชน เกิดความรักและหึงแหนศิลปะ วัฒนธรรมสิ่งดีงามในพื้นที่ชุมชนตนเอง

การสร้างรูปแบบและลักษณะการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดแก่ชุมชนในการปฏิบัติศาสนกิจจึงเป็นบทบาท หน้าที่ที่นิสิตวิทยาลัยสงฆ์พึงกระทำ เพื่อให้ตรงกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและมีลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักนวลักษณ์ เพื่อเป็นการพัฒนาชีวิต จิตใจและสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง **“ศาสนทายาท: รูปแบบและอัตลักษณ์การเรียนรู้ MCU Lampang Buddhist College”** โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาสังคมจากกระบวนการเรียนรู้ทางด้านพระพุทธศาสนากับการบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อประยุกต์ใช้กับชุมชนได้อย่างเหมาะสมและเป็นแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้สู่การพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

การปฏิบัติศาสนกิจมีรูปแบบและแนวทางการปฏิบัติตามหลักพันธกิจ 4 ยึดถือการประพฤติปฏิบัติของนิสิตตามนวลักษณ์ว่า “MAHACHULA” ประกอบด้วย การมีปฏิปทาน่าเลื่อมใส รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงสังคม อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา สามารถแก้ปัญหา ใฝ่รู้ใฝ่คิด มีน้ำใจเสียสละ มีโลกทัศน์ เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม การปฏิบัติศาสนกิจจึงเป็นการถอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาไปสู่การพัฒนาชุมชนตามความต้องการของชุมชน เช่น การทำแผงพระเครื่องเพื่อทำนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรมของท้องถิ่นหรือการสร้างสาธารณูประโยชน์เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล ณ ฌาปนกิจสถาน ลักษณะการปฏิบัติงานจึงต้องตอบสนองความต้องการของสังคมและจรรโลงใจด้านพระพุทธศาสนา

กระบวนการบริหารจัดการศาสนกิจมุ่งเน้นการเรียนรู้ 3 ประการ คือ การคิดร่วมกัน (Think) การทำประชาวิจารณ์เพื่อหาแนวทางการพัฒนากิจกรรมที่ชุมชนมีความต้องการ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Do) ทั้งตัวนิสิตปฏิบัติศาสนกิจและความช่วยเหลือของชุมชน เช่น อาหาร ที่พัก แรงกาย แรงใจฯลฯ และการแบ่งปัน (Share) สิ่งที่ร่วมกระทำกับชุมชนตามหลักพันธกิจของมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการสร้างภาวะผู้นำแก่นิสิตและตอบสนองความต้องการของชุมชนในการสร้างสาธารณูประโยชน์และการทำนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรมที่ล้ำค่าของชุมชนให้คงอยู่ต่อไป

รูปแบบและอัตลักษณ์การเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม มุ่งเน้นกระบวนการตามลักษณะของมหาวิทยาลัย ได้แก่ 1) การพัฒนากระบวนการและ

วัฒนธรรมการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ตามลักษณะของนิสิตที่พึงประสงค์ตามหลักนวลักษณ์ มุ่งเน้นความเป็นผู้นำด้วยการประยุกต์ความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาบูรณาการตามยุคสมัยหรือตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสืบสานความดีงาม 2) การพัฒนานิสิตด้านบริการวิชาการแก่สังคมแบบมีส่วนร่วมคิดตามหลักหลักพันธกิจ ด้านการวิจัย การให้บริการด้านวิชาการ การฟื้นฟูความรู้ทางด้านศิลปะ วัฒนธรรมของท้องถิ่น และการสร้างบัณฑิตที่มีภูมิธรรมและความรู้ 3) การถ่ายทอดความรู้/ประสบการณ์กับชุมชน จากความรู้ทั้งแนวคิด ทฤษฎีและแนวทางการปฏิบัติสู่การพัฒนาจิตใจแก่สังคม 4) การฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข รูปแบบการปฏิบัติศาสนกิจเปรียบเสมือนลักษณะอันโด่ดเด่นที่นำความรู้จากห้องเรียนสู่การการบูรณาการกับชุมชน เพื่อปฏิบัติตามพันธกิจที่มหาวิทยาลัยกำหนดในการส่งเสริมพัฒนานิสิตและชุมชน เป็นรูปแบบกลไกการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง สอดคล้องกับความเห็นของราเชนทร์ นพณัฐวงศกร และคณะ (2559:703) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่เชื่อมสัมพันธ์การพัฒนา การติดสินใจ เพื่อแก้ปัญหา กำหนดแบบแผนด้วยการร่วมคิด ร่วมสร้างและบริหารจัดการชุมชนเพื่อนำไปสู่ “การพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน”

การสร้างศาสนทายาสที่มีรูปแบบและลักษณะเฉพาะที่มีความโดเด่นในการเรียนรู้ตามแนวทางพระพุทธศาสนากับการบูรณาการร่วมกับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อพัฒนาจิตใจ ทำนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น ถือว่าเป็นผลิตผลอันทรงคุณค่าทางการศึกษาอย่างแท้จริงในการตอบสนองความต้องการแก่สังคม สร้างลักษณะอันโดดเด่นทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรม เชิดชูเกียรติและชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในการผลิตบัณฑิตที่ถึงพร้อมด้วยวิชาการและจรณะ เกื้อกูลประโยชน์แก่ตนเอง สังคมและประเทศชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง **“ศาสนทายาท: รูปแบบและอัตลักษณ์การเรียนรู้ MCU Lampang Buddhist College”** เป็นการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการปฏิบัติศาสนกิจนิสิตวิทยาลัยสงฆ์ตามหลักพุทธบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ ที่มุ่งเน้นการสร้างรูปแบบที่โดดเด่นจากการการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ผลงานของนิสิตที่ได้รับความรู้จากการศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาจิตใจและสังคม จากการศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมให้รูปแบบและอัตลักษณ์การเรียนรู้ให้เกิดความเป็นเลิศอย่างแท้จริง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรส่งเสริมศักยภาพนิสิตอย่างแท้จริง เพื่อนำความรู้ไปสู่การสร้างความโดดเด่นของผลงาน

2) ควรส่งเสริมและพัฒนานิสิตที่มีศักยภาพในการพัฒนาและต่อยอดความรู้

3) ควรส่งเสริมให้มีการทำงานร่วมกับชุมชน หน่วยงาน องค์กรภาครัฐและเอกชนที่มี

ความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติศาสนกิจ

4) ควรสร้างภาวะผู้นำแก่นิสิตเพื่อนำความรู้สู่การสร้างสรรค์ผลงานแก่ชุมชน ทั้งด้านการพัฒนา ฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตด้วยการนำหลักพุทธธรรมบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ ควรมีลักษณะการปฏิบัติ ดังนี้

1) ควรประสานกับหน่วยงานท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมกับการบูรณาการวิทยาการความรู้แบบสมัยใหม่กับการฟื้นฟูความรู้อันเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม

2) ควรมีการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงเพื่อประเมินการปฏิบัติงาน โดยวิเคราะห์เหตุปัจจัยในการดำเนินงาน เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางและแนวทางการใช้หลักพุทธบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่แก่นิสิตในการบริการวิชาการแก่สังคม

3) ควรมีการทำงานร่วมกับองค์กรภายนอกและภายใน เพื่อประชาสัมพันธ์วัตถุประสงค์เป้าหมายของมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการพัฒนานิสิตและการสร้างลักษณะการเรียนรู้เชิงพุทธ

4) ควรมีงบประมาณปฏิบัติงาน มีการติดตามผลงานการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

5) ควรมีส่งเสริมและหาพื้นที่แก่นิสิตในการแสดงผลงาน เพื่อสร้างความภาคภูมิใจแก่นิสิตอันเป็นผลผลิตจากวิทยาลัยสงฆ์ให้แก่รุ่นต่อไป

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบและอัตลักษณ์การเรียนรู้กับสถาบันการศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

2) ควรศึกษาวิจัยพัฒนาการการสร้างรูปแบบและอัตลักษณ์ความเป็นเลิศการเรียนรู้ตามหลักพุทธบูรณการกับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อให้รู้ถึงแนวทางการนำหลักธรรมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ที่มีลักษณะเฉพาะและโดดเด่น

3) ควรจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีลักษณะเฉพาะแต่ละสาขาวิชา โดยกำหนดตามความโดดเด่น ความสนใจ ความถนัด เพื่อให้แนวทางการปฏิบัติสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์

บรรณานุกรรม

1. หนังสือ

จามรี ศิริจันทร์ และคณะ. (2560). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาเชิงพุทธบูรณาการของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. **วารสารวิชาการธรรมทรรศน์**. 17(3),161.

ญาดา ชวาลกุล และคณะ. (2561). ความต้องการของผู้มีส่วนได้สวนเสียต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของมหาบัณฑิตหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑติ สาขาวิชาการออกแบบอุตสาหกรรม. **วารสารวิชาการศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร**. 9 (1), 2561.

บุญดี บุญญากิจ และคณะ. (2549). **การจัดการความรู้ จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ: จิรวัฒน์เอ็กเพรส.

ธิติพัฒน์ เอี่ยมนิรันดร์. (2548). **ประมวลสาระชุดวิชาการประยุกต์นิเทศศาสตร์เพื่อการพัฒนา เล่มที่ 1**. นนทบุรี: สาขาวิชานิเทศาสตร์ มหาวิทยาลยัสุโขทยัธรรมาธิราช.

พฤกษ์เถาถวิล. (2551). **บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาในการดำเนินงานโครงการค่ายเรียนรู้คุณธรรมนำชีวิต พอเพียงปี2551**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา.

พระครูใบฎีกาธีรยุทธ จนฺทูปโมและคณะ. (2561). การพัฒนาคุณลักษณะนิสิตของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีตามกรอบนวลักษณบัณฑิตโดยใช้หลักหลักไตรสิกขา. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**, 6 (5), 100.

ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร และคณะ. (2559). กระบวนการประชาสังคม “บวร” หลักในการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน. **การประชุมวิชาการระดับชาติสหวิทยาการเอเชียอาคเนย์ ครั้งที่ 3.**

สำเนาว์ขจรศิลป์. (2531). **รายงานการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักศึกษาและผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษาเกี่ยวกับการประชุมเชียร์และการต้อนรับน้องใหม่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ขอนแก่น เชียงใหม่และสงขลานครินทร์**, ม.ป.ท.

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2552). **อนุสารอุดมศึกษาปีที่ 35 ฉบับที่ 371 พฤษภาคม 2552**. กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545), **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2551). **กิจกรรมนักศึกษากับการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต**. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษา.

ศศิรัศมิ์ เสือเมือง และคณะ. (2555). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. **วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ**. 2 (1), 33.

2. สัมภาษณ์

พระครูวรดิตถ์วิมล. (28 พฤษภาคม 2562). เจ้าอาวาสวัดท่าวิมล ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง [บทสัมภาษณ์].

พระมหาศรายุทธ ฐานิสฺสโร. (30 พฤษภาคม 2562). เจ้าอาวาสวัดหล่ายทุ่ง ตำบลนาครัว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง [บทสัมภาษณ์].

พระครูสุวรรณทัศนสุนทร. (28 พฤษภาคม 2562). เจ้าคณะตำบลล้อมแรดเขต 2 เจ้าอาวาสวัดอุมลอง ตำบลล้อมแรด อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง [บทสัมภาษณ์].

นางสมพรรณ สายปัน. (30 พฤษภาคม 2562). ศรัทธาวัดทุ่งหล่าย ตำบลนาครัว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง [บทสัมภาษณ์].

3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง "การปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตระดับปริญญาตรี ประจำปีการศึกษา 2561.(2561). สืบค้นเมื่อ 21 มิถุนายน 2562, http://stud.mcu.ac.th/sas/?page_id=205

การศึกษาเปรียบเทียบจริยศาสตร์ในศาสนาสากล
A Comparative Study on The Ethics of Universal Religions

ดร.กำธร เพียเอีย[1], นายชาญพัฒน์ ขำขัน[2], นายสุชาติ อ่อนสร้อย[3],
ดร.ทวี เลียวประโคน[4], นายเอกวุฒิ บุตรโคษา[5]
Dr.Kamthon Piaeia[1], Chanyapat Khamkhan[2], Suchat Onsoy[3],
Dr.Thawee Leawprakon[4], Akawut Butkosa[5]
คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Author for Correspondence: Email: mangosomo@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาการศึกษาเปรียบเทียบจริยศาสตร์ในศาสนาสากล มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักการทางจริยศาสตร์ในพระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์ 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เห็นถึงหลักทางจริยศาสตร์ เกณฑ์ตัดสินความดี-ความชั่ว ในพระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์ 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบในแง่ความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันทางจริยศาสตร์ของ 2 ศาสนา พระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์ โดยการใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิมาศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีวิเคราะห์เป็นแบบพรรณนา **ผลการวิจัย พบว่า** หลักพุทธจริยศาสตร์นั้นตามหลักการของพระพุทธศาสนามีหลักสัจธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ 1) ธรรมที่เป็นกฎเกณฑ์ข้อเท็จจริงทางธรรมชาติที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบว่ามีอยู่ในธรรมชาติของสรรพสิ่งคือกฎแห่งความเป็นเหตุและผลที่เรียกว่า “หลักปฏิจจสมุปบาท” ที่สรรพสิ่งล้วนเกิดจากสภาพที่ต้องอาศัยเหตุปัจจัยจึงเกิดขึ้น 2) สัจธรรมที่เป็นกฎเกณฑ์ข้อเท็จจริงทางสังคมที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาบัญญัติแล้วแนะนำอบรมสั่งสอนอุบาสก อุบาสิกา ประชาชนในโลกนี้ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสุข สงบ ซึ่งหลักบัญญัตินี้เรียกว่า “หลักศีลธรรมหรือหลักจริยธรรม” ส่วนเกณฑ์ตัดสินความดี-ความชั่ว ในพระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์ ในทางพุทธศาสนาถือว่าดีชั่วเป็นสิ่งตายตัว เกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วใช้กฎแห่งกรรมและหลักจริยธรรมพื้นฐานแห่งความเป็นมนุษย์คือศีล 5 เป็นมาตรฐานในการตัดสินโดยมีความเชื่อพื้นฐานว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ศาสนาคริสต์เชื่อว่าพระเป็นเจ้าเป็นต้นกำเนิดและเป็นแม่แบบทางจริยธรรมของมนุษย์ เกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วใช้มาตรฐานที่พระเป็นเจ้าได้กำหนดเป็นแนวทางหรือทางแห่งการดำเนินชีวิต พระเป็นเจ้าเป็นผู้ตัดสินการกระทำของมนุษย์โดยมีหลักสำคัญว่า พระเป็นเจ้ามองดูที่น้ำใจมากกว่าผลของการกระทำ และผลวิเคราะห์เปรียบเทียบในแง่ความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันทางจริยศาสตร์ของ 2 ศาสนา ได้แก่ พระพุทธ

ศาสนา และศาสนาคริสต์ พบว่า หลักคำสอนและแนวคิดของศาสดา และนักปราชญ์ทั้งหลายที่กล่าวมาแล้ว ล้วนมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือให้มนุษย์กระทำความดี ละเว้นความชั่ว ให้ปฏิบัติต่อกันอย่างมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

คำสำคัญ: การเปรียบเทียบ, จริยศาสตร์, ศาสนาสากล
Received: 18/08/62, **Revised:** 26/10/62, **Accepted:** 28/10/62

Abstract

This research aimed 1) to study about the Ethics and principles of Buddhism and Christianity, 2) to comparatively study and analyze the core and Judgment based goodness and badness in Buddhism and Christianity ,and 3) to find the similarities and the differences of Buddhism and Christianity through this study. This research is documentary research in which documents from primary and secondary sources were analyzed and compared. The research results reveal that : According to Buddhist Principles, the Ethics of Buddhism consist of two main parts of the truth in Tipitaka, namely; 1) Dhamma with the Natural Law in which the Lord Buddha had found the existence of everything or the law of Reason and Effect called ‘Paticca-samuppada which concerns every reason for each existence. 2) The truth found by the Lord Buddha which was spread to devotees in order to live harmoniously and peacefully called ‘Ethics or Morality Principles’.

For the Judgment based on goodness and badness in Buddhism and Christianity, goodness and badness in Buddhism are bound to be judged with an equal Karma which is based on the Five Precepts. In Christianity, it is believed that the God is the Creator of the existence of everything on earth, and the foundation of Morality. Principles and Concepts of both religions share the same purpose in which to encourage people to perform good deeds, avoid bad deeds, behave to others with morality, and living harmonically with peacefulness.

Keywords : Comparative, Ethics, Universal Religions

บทนำ

ศาสนาทุกศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่มุ่งให้ผู้นับถือได้ปฏิบัติตามในทางที่ดีงามและถูกต้อง หลักคุณงามความดีหรือวิถีการปฏิบัติเพื่อมุ่งความดี เรียกว่า จริยศาสตร์ ETHICA เป็นหลักที่ว่าด้วย ความประพฤติ การกระทำดี ชั่ว ถูก ผิด สิ่งที่ควรเว้น สิ่งที่ควรทำ ที่ถ่ายทอดมาจากคำสอนของศาสดา ในแต่ละศาสนา การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมโลก ย่อมต้องอาศัยความดีและความถูกต้องในสังคม ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้ โดยมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ในแต่ละเชื้อชาติและศาสนามีวิถี ทางที่แตกต่างกัน ศาสนาที่เป็นที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไป ได้แก่ศาสนาหลัก 4 ศาสนา คือ 1) ศาสนา พราหมณ์ – ฮินดู 2) ศาสนาพุทธ 3) ศาสนาคริสต์ และ 4) ศาสนาอิสลาม โดยเรียก 4 ศาสนานี้ว่า เป็นศาสนาสากล ซึ่งมีผู้นับถือได้ทั่วโลก ศาสนาเป็นคลังแห่งการศึกษา แห่งนิติธรรมแห่งพิธีกรรมและ ธรรมจริยาทั้งหลาย โดยลัทธิเป็นลัทธิบัญญัติเพื่อความเจริญแห่งพฤทธิธรรม และเป็นนิติบัญญัติเพื่อ ความดำรงมั่นแห่งหลักธรรม ลัทธิบัญญัติและพฤตินัยชี้ข้อปฏิบัติให้คนเห็นแนวทาง ที่จะประพฤติ ตามซึ่งศีลธรรม นิติบัญญัติแสดงนัยสำหรับวางระเบียบแบบแผนแห่งศีลธรรมให้เป็นที่มั่นคง ศาสนา ทั้งส่วนลัทธิบัญญัติและนิติบัญญัติ เป็นเครื่องคุ้มครองคนให้ไม่เบียดเบียนกัน ให้สามัคคีมีเชื้อชาติร่วม กัน มีศีลธรรมร่วมกัน มีพฤทธิธรรมร่วมกัน และมีทิฏฐิลัทธิร่วมกัน นับว่าเป็นเครื่องอำนวยความวัฒนา สถาพรแก่หมู่มนุษย์เป็นเอนกประการ (สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมมธรเถร), 2548 : 1-2)

ศาสนามีความสำคัญต่อมวลมนุษย์โลกที่ได้นับถือและปฏิบัติตามคำสั่งและคำสอนของแต่ละ ศาสนา “ศาสนาคือคำสอนที่ศาสดานำมาเผยแผ่ สั่งสอน แจกแจง แสดง ให้มนุษย์ละเว้นความชั่ว กระทำแต่ความดี เพื่อประสบสันติสุขในชีวิตทั้งในระดับธรรมดาสามัญ และความสุขสงบนิรันดร ซึ่งมนุษย์ยึดถือปฏิบัติตามคำสอนนั้นด้วยความเคารพเลื่อมใสและศรัทธาคำสอนดังกล่าวนี้จะมี ลักษณะเป็นสัจธรรมที่มีอยู่ในธรรมชาติและศาสดาเป็นผู้ค้นพบหรือจะเป็นโองการที่ศาสดารับมาจาก พระเจ้าก็ได้” (สุจิตรา อ่อนค้อม, 2545 : 2) คำสั่งและคำสอนของศาสดาในแต่ละศาสนาเป็นสิ่งสรร สร้างสังคมโลกให้มีความสงบสุข เพราะโดยแท้จริงแล้วหลักธรรมหรือวิธีการปฏิบัตินั้นแต่ละศาสนา มุ่งสอนให้ทุนคนเป็นคนดี ละเว้นจากความชั่ว หลักธรรมทางศาสนาจึงเป็นความสำคัญต่อการพัฒนา มนุษย์ สังคม และประเทศชาติซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที 11 ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์การพัฒนา ข้อที่ 5.2.5 ว่าการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทาง สังคมเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาบทบาทของสถาบันหลักทางสังคมให้เอื้อต่อการ พัฒนาคนสร้างค่านิยมให้คนไทยภูมิใจในวัฒนธรรมไทยสร้างความเป็นเอกภาพในสังคมสร้างเครือ ข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาคมโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2554 : ช-ซ) และยังสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน ในนโยบาย 11 ด้าน ด้านที่ 4 การศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมและสอดคล้องกับ นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ.2555-2559 ในยุทธศาสตร์การวิจัยที่ 1 การ

สร้างศักยภาพและความสามารถเพื่อการพัฒนาทางสังคม โดยมีเป้าประสงค์การวิจัย คือ สร้างเสริมองค์ความรู้ให้เป็นพื้นฐานเพื่อความมั่นคงของประเทศโดยการสร้างความเข้มแข็งของสังคม การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตและความผาสุกของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ. 2554 : 13) ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในพันธกิจ ข้อที่ (4) ว่าด้วย การรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งค้นคว้า ทำนุบำรุงรักษาภูมิปัญญาไทยและท้องถิ่น รวมทั้งสร้างชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม

จากปัญหานี้ คณะผู้วิจัยใคร่ศึกษาว่า ในศาสนาสากล 2 ศาสนา ได้แก่ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ มีหลักการทางจริยศาสตร์ของการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอนที่แตกต่างหรือคล้ายคลึงกันอย่างไร และมีทัศนะเกี่ยวกับเรื่องของความดี – ความชั่ว อะไรเป็นความดีสูงสุดในแต่ละศาสนาและมนุษย์ควรประพฤติปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเข้าถึงความดีนั้น อะไรเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความดี-ความชั่วใน 2 ศาสนาตามหลักทางจริยศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบจริยศาสตร์ในศาสนาสากล มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาหลักการทางจริยศาสตร์ในพระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เห็นถึงหลักทางจริยศาสตร์ เกณฑ์ตัดสินความดี-ความชั่ว ในพระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบในแง่ความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันทางจริยศาสตร์ของ 2 ศาสนา พระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยใช้วิธีการสำรวจทั้งเอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) คือจากคัมภีร์ทางศาสนาสากล 2 ศาสนา คือ พระไตรปิฎก คัมภีร์ไบเบิล
2. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ และเอกสารหลักฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งสอบถามความเห็นจากท่านผู้รู้ที่มีความชำนาญในหลักคำสอนทางด้านศาสนา
3. นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารปฐมภูมิและทุตยภูมิมาศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อนำไปสู่บทสรุปที่น่าจะเป็นต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1) หลักพุทธจริยศาสตร์นั้นตามหลักการของพระพุทธศาสนามีหลักสัจธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ 1) ธรรมที่เป็นกฎเกณฑ์ข้อเท็จจริงทางธรรมชาติที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบว่ามีอยู่ในธรรมชาติของสรรพสิ่งคือกฎแห่งความเป็นเหตุและผลที่เรียกว่า “หลักปฏิจจสมุปบาท” ที่สรรพสิ่งล้วนเกิดจากสภาพที่ต้องอาศัยเหตุปัจจัยจึงเกิดขึ้น 2) สัจธรรมที่เป็นกฎเกณฑ์ข้อเท็จจริงทางสังคมที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาบัญญัติแล้วแนะนำอบรมสั่งสอนอุบาสก อุบาสิกา ประชาชนในโลกนี้ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสุข สงบ ซึ่งหลักบัญญัตินี้เรียกว่า “หลักศีลธรรม หรือหลักจริยธรรม”

ลักษณะพิเศษของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา “...ธรรมในพระพุทธศาสนามีความหมดจดบริสุทธิ์ และสมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยเหตุผล ซึ่งบุคคลจะสามารถศึกษาและปฏิบัติด้วยปัญญา ด้วยความเพ่งพินิจให้เกิดประโยชน์ คือความสำคัญ ความผาสุกแก่ตนโดยอย่างเที่ยงแท้ ตั้งแต่ประโยชน์ขั้นพื้นฐาน คือการตั้งตัวให้เป็นปรกติสุข จนถึงประโยชน์นั้นปรมัตถ์ คือหลุดพ้นจากเครื่องเกาะเกี่ยวร้อยรัดทุกประการ ข้อนี้เป็นลักษณะพิเศษในพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้พระพุทธศาสนามีค่าประเสริฐสุด...”

ส่วนหลักจริยศาสตร์ของศาสนาคริสต์ ได้แก่ บัญญัติ 10 ประการ ประกอบด้วย 1. ห้ามนับถือพระเจ้าอื่น นอกจากพระยโฮวา 2. ห้ามบูชารูปเคารพ 3. ห้ามเอ่ยนามพระผู้เป็นเจ้าโดยขาดความเคารพ 4. ต้องทำงานให้เสร็จภายใน 6 วัน เว้นวันอาทิตย์ (วันหยุด) 5. จงเคารพนับถือบิดามารดาของเจ้า 6. ห้ามฆ่ามนุษย์ 7. อย่าล่วงประเวณี 8. อย่าลักขโมย 9. อย่าเป็นพยานเท็จต่อเพื่อนบ้าน 10. อย่าโลภเอาของเพื่อนบ้านมาเป็นของตน

ศาสนาคริสต์มีคติเช่นเดียวกับศาสนายิวคือ เชื่อว่าพระเจ้าเป็นพระผู้อานุภาพยิ่งใหญ่ในสากลพิภพ หาอำนาจอื่นยิ่งใหญ่กว่าพระองค์ไม่มี ในพระคัมภีร์ใหม่ มีคำพรรณนาถึงลักษณะของพระเจ้ามากมาย ตัวอย่าง พระเจ้าเป็นผู้เห็นแจ้ง รอบรู้ในสรรพสิ่ง เป็นจอมแห่งบสวรรค์และพื้นดิน ทรงความยุติธรรม ทรงบริสุทธิ์ ทรงมหาเมตตา ทรงความเที่ยงธรรม ฯลฯ พระเยซู แม้จะทรงประกาศลัทธิเอกทวินิยม (นับถือเทพเจ้าเพียงองค์เดียว) แต่พระองค์ก็สอนให้กว้างก็สอนให้กว้างออกไปในลักษณะที่เป็นสากลมากขึ้น กล่าวคือ ความหมายของความรักนั้น จะต้องเป็นความรักที่เป็นสากลและเป็นความรักที่ไม่ผูกขาดด้วยความเห็นแก่ตัว เมื่อรักพระเจ้า ก็ขอให้รักเพื่อนบ้านด้วย ดังคำสอนของพระองค์ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ว่า “สูเจ้าจะต้องรักเพื่อนบ้านของสูเจ้า เหมือนตัวสูเจ้าเอง” หากเปรียบเทียบคำสอนในลัทธิยิวโบราณในการสอนเรื่องความรัก จะมุ่งความรักเฉพาะภายในกลุ่มของตนเท่านั้น แต่พระเยซูสอนให้รักเพื่อนบ้านเหมือรักตนเอง คำว่า เพื่อนบ้าน ในที่นี้ หมายถึงมนุษยชาติมิใช่ประเทศใดใกล้เคียงหรือหมายเอาเฉพาะชาวบ้านที่นับถือศาสนาคริสต์เท่านั้น

2) เกณฑ์ตัดสินความดี-ความชั่ว ในพระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์ ในทางพุทธศาสนาถือว่าดีชั่วเป็นสิ่งตายตัว เกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วใช้กฎแห่งกรรมและหลักจริยธรรมพื้นฐานแห่งความเป็นมนุษย์คือศีล 5 เป็นมาตรฐานในการตัดสินโดยมีความเชื่อพื้นฐานว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ศาสนาคริสต์เชื่อว่าพระเป็นเจ้าเป็นต้นกำเนิดและเป็นแม่แบบทางจริยธรรมของมนุษย์ เกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วใช้มาตรฐานที่พระเป็นเจ้าได้กำหนดเป็นแนวทางหรือทางแห่งการดำเนินชีวิต พระเป็นเจ้าเป็นผู้ตัดสินการกระทำของมนุษย์โดยมีหลักสำคัญว่า พระเป็นเจ้ามองดูที่น้ำใจมากกว่าผลของการกระทำ ศาสนาคริสต์ มีเกณฑ์สำหรับวินิจฉัยความดี ความชั่ว ความถูก ความผิด ตามหลักเกณฑ์ของศาสนาคริสต์มี 3 อย่างคือ (1) เจตนำที่ตรงกับความดีหรือพระเจ้ามองดูที่น้ำใจของผู้กระทำ (2) พระคัมภีร์เก่า สาระสำคัญเกี่ยวกับเกณฑ์ตัดสินจริยธรรมตามนัยแห่งคัมภีร์เก่า ได้แก่ บัญญัติ 10 ประการ ดังนั้น พฤติกรรมใดสอดคล้องหรือไม่ขัดกับบัญญัติ 10 ประการ พฤติกรรมนั้นจัดเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้อง และ (3) พระคัมภีร์ใหม่ สาระสำคัญของพระคัมภีร์ใหม่คือ ความรัก อันได้แก่ ความรักพระเจ้า ดังพระวจนะของพระเยซูว่า “จงรักพระเจ้าของท่านอย่างสุดจิตสุดใจ” และความรักระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ดังพระวจนะของพระเยซูว่า “จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง” พฤติกรรมที่ขัดแย้งกับหลักเกณฑ์นี้ย่อมเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี

3) ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบในแง่ความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันทางจริยศาสตร์ของ 2 ศาสนา พระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์ พบว่า หลักคำสอนและแนวคิดของศาสดา และนักปราชญ์ทั้งหลายที่กล่าวมาแล้ว ล้วนมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือให้มนุษย์กระทำความดี ละเว้นความชั่ว ให้ปฏิบัติต่อกันอย่างมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสันติสุข การศึกษาคุณธรรมจริยธรรม จะต้องศึกษาถึงที่มา หลักการ แนวคิดทางศาสตร์ของจริยธรรมที่มนุษย์ได้ศึกษา และปฏิบัติกันมาตั้งแต่โบราณ เพราะแนวคิดหลักการเหล่านี้เป็นพื้นฐานของความเข้าใจในคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งทุกศาสนามีความเป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันไป อันเป็นที่มาของความเชื่อ และพฤติกรรมที่แสดงออกของคนในกลุ่มต่างกันด้วย เป็นการช่วยให้มนุษย์ต่างชาติต่างเผ่าพันธุ์มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันเป็นผลให้เกิดความผาสุกในมวลมนุษยชาติ

อภิปรายผลการวิจัย

1) หลักพุทธจริยศาสตร์นั้นตามหลักการของพระพุทธศาสนามีหลักสัจธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ 1) ธรรมที่เป็นกฎเกณฑ์ข้อเท็จจริงทางธรรมชาติที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบว่ามีอยู่ในธรรมชาติของสรรพสิ่งคือกฎแห่งความเป็นเหตุและผลที่เรียกว่า “หลักปฏิจจสมุปบาท” ที่สรรพสิ่งล้วนเกิดจากสภาพที่ต้องอาศัยเหตุปัจจัยจึงเกิดขึ้น 2) สัจธรรมที่เป็นกฎเกณฑ์ข้อเท็จจริงทางสังคมที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาบัญญัติแล้วแนะนำอบรมสั่งสอนอุบาสก อุบาสิกา ประชาชนในโลกนี้ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสุข สงบ ซึ่งหลักบัญญัตินี้เรียกว่า “หลักศีลธรรม

หรือหลักจริยธรรม” ส่วนหลักจริยศาสตร์ของศาสนาคริสต์ ได้แก่ บัญญัติ 10 ประการ ประกอบด้วย 1. ห้ามนับถือพระเจ้าอื่น นอกจากพระยโฮวา 2. ห้ามบูชารูปเคารพ 3. ห้ามเอ่ยนามพระผู้เป็นเจ้าโดยขาดความเคารพ 4. ต้องทำงานให้เสร็จภายใน 6 วัน เว้นวันอาทิตย์ (วันหยุด) 5. จงเคารพนับถือบิดามารดาของเจ้า 6. ห้ามฆ่ามนุษย์ 7. อย่าล่วงประเวณี 8. อย่าลักขโมย 9. อย่าเป็นพยานเท็จต่อเพื่อนบ้าน 10. อย่าโลภเอาของเพื่อนบ้านมาเป็นของตน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพล โสตถิรัตน์วิโรจน์ (2557 : 274) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องจริยศาสตร์ของการพัฒนา: บทสำรวจวิวาทะว่าด้วยการพัฒนาเพื่อศึกษาแนวคิดในประเด็นต่าง ๆ ทางจริยศาสตร์ของการพัฒนา คือ ความหมาย ของการพัฒนาและวิวาทะของแนวคิดในประเด็นว่าด้วยชีวิตที่ดี ความยุติธรรม และสิ่งแวดล้อมอันเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาการพัฒนา ในประเด็นเรื่องความยุติธรรมเป็นวิวาทะระหว่างแนวคิดที่เน้นผลรวมของการพัฒนาอย่างแนวคิดอรรถประโยชน์นิยมกับแนวคิดที่เน้นเรื่องของความเท่าเทียมในสังคมของจอห์น รอลส์และ อมาตยา เซน

2) เกณฑ์ตัดสินความดี-ความชั่ว ในพระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์ ในทางพุทธศาสนาถือว่าดีชั่วเป็นสิ่งตายตัว เกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วใช้กฎแห่งกรรมและหลักจริยธรรมพื้นฐานแห่งความเป็นมนุษย์คือศีล 5 เป็นมาตรฐานในการตัดสินโดยมีความเชื่อพื้นฐานว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ศาสนาคริสต์เชื่อว่าพระเป็นเจ้าเป็นต้นกำเนิดและเป็นแม่แบบทางจริยธรรมของมนุษย์ เกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วใช้มาตรฐานที่พระเป็นเจ้าได้กำหนดเป็นแนวทางหรือทางแห่งการดำเนินชีวิต พระเป็นเจ้าเป็นผู้ตัดสินการกระทำของมนุษย์โดยมีหลักสำคัญว่า พระเป็นเจ้ามองดูที่น้ำใจมากกว่าผลของการกระทำ ศาสนาคริสต์ มีเกณฑ์สำหรับวินิจฉัยความดี ความชั่ว ความถูก ความผิด ตามหลักเกณฑ์ของศาสนาคริสต์มี 3 อย่างคือ (1) เจตนำที่ตรงกับความดีหรือพระเจ้ามองดูที่น้ำใจของผู้กระทำ (2) พระคัมภีร์เก่า สาระสำคัญเกี่ยวกับเกณฑ์ตัดสินจริยธรรมตามนัยแห่งคัมภีร์เก่า ได้แก่ บัญญัติ 10 ประการ ดังนั้น พฤติกรรมใดสอดคล้องหรือไม่ขัดกับบัญญัติ 10 ประการ พฤติกรรมนั้นจัดเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้อง และ (3) พระคัมภีร์ใหม่ สาระสำคัญของพระคัมภีร์ใหม่คือ ความรัก อันได้แก่ ความรักพระเจ้า ดังพระวจนะของพระเยซูว่า “จงรักพระเจ้าของท่านอย่างสุดจิตสุดใจ” และความรักระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ดังพระวจนะของพระเยซูว่า “จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง” พฤติกรรมที่ขัดแย้งกับหลักเกณฑ์นี้ย่อมเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี

เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินกำรกระทำว่าอย่างไรถูกอย่างไรผิด อย่างไรดีอย่างไรชั่ว การที่จะเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับเกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมได้ดีนั้นจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่า ดีชั่ว ซึ่งเป็นคุณค่าชนิดหนึ่ง คำว่าดีชั่วในภาษาไทยใช้ได้หลายนัยแต่ในที่นี่ดีชั่วใช้ในความหมายของค่าทางจริยธรรมซึ่งหมายถึงลักษณะที่ควรจะเป็นตามแนวคิดทางปรัชญาค่าทางจริยธรรมแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆคือ 1) ดีชั่วไม่มีอยู่จริงและเป็นสิ่งไม่แน่นอนตายตัวเปลี่ยนแปลงไปตามบุคคล สังคมและผลของการกระทำ กลุ่มนี้เรียกว่า สัมพัทธ์ 2) ดี

ชั่วเป็นสิ่งมีอยู่จริงและเป็นสิ่งแน่นอนตายตัวไม่เปลี่ยนแปลง กลุ่มนี้เรียกว่าสัมบูรณ์นิยม เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมแบ่งออกเป็น 4 แนวคิดคือ 1) สัมพัทธนิยม ดีชั่วเปลี่ยนไปตามเงื่อนของการกระทำ 2) ประโยชน์นิยม ดีชั่วเปลี่ยนแปลงไปตามผลของการกระทำ 3) มโนธรรมสัมบูรณ์ ดีชั่วเป็นสิ่งตายตัวใช้มโนธรรมหรือความรู้สึกผิดชอบชั่วดีเป็นมาตรฐานตัดสิน 4) ลัทธิของค้านท์หรือเจตจำนงนิยม ดีชั่วเป็นสิ่งตายตัวโดยใช้เจตนำดีคือสำนึกในหน้าที่เป็นมาตรฐานตัดสิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพล โสตถิรัตน์วิโรจน์ (2557 : 274) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องจริยศาสตร์ของการพัฒนา: บทสำรวจวิวาทะว่าด้วยการพัฒนา เพื่อศึกษาแนวคิดในประเด็นต่าง ๆ ทางจริยศาสตร์ของการพัฒนา คือ ความหมาย ของการพัฒนาและวิวาทะของแนวคิดในประเด็นว่าด้วยชีวิตที่ดี ความยุติธรรม และสิ่งแวดล้อมอันเป็นประเด็นสำคัญ ในการศึกษาการพัฒนา ในประเด็นปัญหาเรื่องความหมายของการพัฒนานั้น พบว่า จุดร่วมของทุกความหมาย คือ ความหมายของการเปลี่ยนแปลงที่ดี ซึ่งการตีความโลกทัศน์ทางอภิปรัชญาและจริยศาสตร์จะสอดคล้องกับแนวคิดของ การพัฒนาที่แตกต่างกัน โดยในประเด็นว่าด้วยชีวิตที่ดีนำเสนอมโนทัศน์คู่ตรงข้ามระหว่างแนวคิดเสรีนิยมใหม่ที่มองว่า ชีวิตที่ดี คือ ชีวิตที่มั่งคั่งในทางเศรษฐกิจ กับแนวคิดมนุษยนิยมที่เห็นว่า ชีวิตที่ดี คือ การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ในทุกด้านเพื่อการบรรลุซึ่งอิสรภาพ ส่วนในประเด็นเรื่องความยุติธรรมเป็นวิวาทะระหว่างแนวคิดที่เน้นผลรวมของ การพัฒนาอย่างแนวคิดอรรถประโยชน์นิยมกับแนวคิดที่เน้นเรื่องของความเท่าเทียมในสังคมของจอห์น รอลส์และ อมาตยา เซน ส่วนประเด็นสุดท้าย คือ ประเด็นว่าด้วยสิ่งแวดล้อมที่นำเสนอโลกทัศน์แบบมนุษย์เป็นศูนย์กลางที่มนุษย์ มีสถานะเป็นนายเหนือสิ่งแวดล้อม กับโลกทัศน์แบบระบบนิเวศเป็นศูนย์กลางที่ทุกสรรพสิ่งต่างเชื่อมโยงกันเป็นโครงข่าย และมีคุณค่าเท่าเทียมกัน

3) ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบในแง่ความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันทางจริยศาสตร์ของ 2 ศาสนา พระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์ พบว่า หลักคำสอนและแนวคิดของศาสดา และนักปราชญ์ทั้งหลายที่กล่าวมาแล้ว ล้วนมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือให้มนุษย์กระทำความดี ละเว้นความชั่ว ให้ปฏิบัติต่อกันอย่างมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสันติสุข การศึกษาคุณธรรมจริยธรรม จะต้องศึกษาถึงที่มา หลักการ แนวคิดทางศาสตร์ของจริยธรรมที่มนุษย์ได้ศึกษา และปฏิบัติกันมาตั้งแต่โบราณ เพราะแนวคิดหลักการเหล่านี้เป็นพื้นฐานของความเข้าใจในคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งทุกศาสนามีความเป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันไป อันเป็นที่มาของความเชื่อ และพฤติกรรมที่แสดงออกของคนในกลุ่มต่างกันด้วย เป็นการช่วยให้มนุษย์ต่างชาติต่างเผ่าพันธุ์มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันเป็นผลให้เกิดความผาสุกในมวลมนุษยชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานันทวิทย์ ธีรภทฺโท (แก้วบุตรดี) (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบจริยศาสตร์ในการรู้จักตนเองในพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาเล่าจื้อ จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการรู้จักตนเองในพุทธปรัชญาเถรวาทพบว่าความหมายของคำว่าการรู้จักตนเองมี 4 อย่าง คือ ความหมายทั่วไปที่นักวิชาการนำมาอธิบายเพื่อให้เข้าใจง่าย ความหมายที่ปรากฏในพระวินัย ความหมาย

ที่ปรากฏในพระสูตรทั้งหลาย และความหมายตามที่ปรากฏในพระอภิธรรมเป็นปรมัตถธรรมกล่าวถึง กาย จิตเจตสิก รูป และนิพพาน ส่วนคุณค่าการรู้จักตนเองเป็นคุณธรรมความดี ช่วยให้มีอายุยืน มีทรัพย์ มีกำลัง มีเกียรติยศ รู้จักปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยการอนุเคราะห์ ช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้ฟังสิ่งที่ดี ทำความเห็นให้ตรง และทำจิตให้ผ่องใส เกี่ยวกับหลักคุณค่าที่เป็นสภาวธรรมนั้น ทุกคนต้องรู้จักวิธีทำจิตให้สงบ ด้วยการปฏิบัติกรรมฐาน จนรู้แจ้งเห็นจริงในสภาวธรรม ส่วนหลักปฏิบัติเพื่อการรู้จักตนเองในพุทธปรัชญาเถรวาทมี 2 ระดับ คือ (1) หลักปฏิบัติระดับโลกียะเป็นหลักการดำเนินชีวิตเพื่อการรู้จักเอาชนะความชั่วด้วยความดี และการรู้จักลักษณะนิสัยคนอื่น โดยการปฏิบัติคุณธรรมในสังคม มีคุณธรรมนักปกครอง คุณธรรมพ่อค้า คุณธรรมครูคุณธรรมสำหรับผู้ใหญ่ และหน้าที่ที่แต่ละคนต้องปฏิบัติตนในสังคม (2) หลักปฏิบัติระดับโลกุตตระ เพื่อความหลุดพ้นจากกิเลสเริ่มตั้งแต่เรียนรู้ไตรสิกขา รู้จักศีล สมาธิและปัญญาโดยการเจริญวิปัสสนากรรมฐานเป็นที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปปฏิบัติ

1.1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ควรมีการจัดพิมพ์เผยแผ่ ประชาสัมพันธ์งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบจริยศาสตร์ในศาสนาสากลให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาจริยธรรมตามแนวพุทธจริยศาสตร์

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาจริยธรรมในสังคมปัจจุบัน

บรรณานุกรม

ณัฐพล โสตถิรัตน์วิโรจน์ (2557). **จริยศาสตร์ของการพัฒนา,บทสำรวจวิวาทะว่าด้วยการพัฒนา, วารสารปัญญาภิวัฒน์. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2**.

พระมหานันทวิทย์ ธีรภทฺโท (2552) **การศึกษาเปรียบเทียบจริยศาสตร์ในการรู้จักตนเองในพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาเล่าจื้อ.** วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ.

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมมธรเถร). (2548). **ศาสนาสากล.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุจิตรา อ่อนค้อม. (2545)**. ศาสนาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงแก้ว.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559.** กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ. (2554).**นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ.2555-2559.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย กรณีศึกษาประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

Application of Buddhist Laws for Reconciliation of People in Thailand : A Cause Study People in Bangkok

พระมหาอรุณ ปณฺญารุโณ[1], รศ.สงบ เชื้อทอง[2],
ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์[3], นายปริญญา ตรีธัญญา[4]
Phramaha Arun Panyaruno[1], Assoc. Prof. Sangob Cheuthong[2]
Dr.Kanjira Wijitwatchararak[3], Parinya Treethanya[4]
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Author for Correspondence :Email: kanjira9@gmail.com

บทคัดย่อ

การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย ศึกษากรณีประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร 6 ด้าน คือ ด้านเมตตากายกรรม ด้านเมตตาวจีกรรม ด้านเมตตามโนกรรม ด้านสาธารณโภคี ด้านสีลสามัญญตา และด้านทิฏฐิสามัญญตา ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยประชาชน จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's method)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทยของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีความการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ทุกด้านมีการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมาก

2. ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีความการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยรวมและในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา, ความสมานฉันท์, ประชาชนในกรุงเทพมหานคร
Received: 21/08/62, **Revised:** 08/09/62, **Accepted:**12/09/62

Abstract

This study consisted of two purposes; 1) to investigate the application of the Buddhist Laws for the reconciliation of people in Bangkok on 6 aspects, namely, Mettākāyakamma, Mettāvacīkamma,Mettāmanodkamma,Sādhāranabhogitā,Sīlasāma ññatā and Ditthisāmaññatā, and 2) to compare the application of the Buddhist Laws for the reconciliation of people in Bangkok based on gender, age, status, educational level, career and salary. The researchers collected the data from 400 people in Bangkok during the fiscal year 2011 by questionnaires, and analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, ANOVA, and Scheffe's method.

The results were revealed as followed;

1. The application of the Buddhist Laws for the reconciliation of people in Bangkok was at a high level. When considered all the aspects, it was found that they were at a high level.

2. There was generally no significant difference of applying the Buddhist Laws for all the aspects among the people in Bangkok.

Keywords: Buddhist Laws, Reconciliation, People in Bangkok

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังประสบกับวิกฤตการณ์ความขัดแย้ง การแตกแยกของคนในชาติที่ได้ทวีความรุนแรงและยืดเยื้อมากขึ้นทุกวินาที ซึ่งมีสาเหตุเกิดจากความรุนแรงทางโครงสร้างที่ได้ฝังรากลึกอย่างยาวนานในสังคมไทย ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคเท่าเทียมระหว่างชนชั้นของคนในสังคม รัฐไม่สามารถรักษาผลประโยชน์ของประชาชนได้อย่างแท้จริง เกิดการเสื่อมสลายของความไว้วางใจทางสังคม (Social Trust) ที่มีต่อรัฐ เกิดปรากฏการณ์การแบ่งพวกของประชาชนเป็นฝักฝ่ายอย่างชัดเจนซึ่งเป็นการสร้างสถานะของความเป็นพวกเขาพวกเราหรือความเป็นอื่น และเป็นการสร้างความเกลียดชังจนนำมาสู่การทำลายกันทางความคิด คำพูดและการกระทำของประชาชนในประเทศไทยอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน จนทำให้เกิดปฏิกิริยาของสาธารณชนในเชิงต่อต้านอำนาจรัฐอย่างชัดเจน เช่น การต่อต้านการจัดระเบียบสังคม การต่อต้านการบังคับใช้กฎหมายของภาครัฐ การชุมนุมประท้วงด้วยสันติวิธีจนถึงขั้นใช้กำลังและความรุนแรง

ภาพของประชาชนชาวไทยที่ประหัตประหารกันเอง ถูกถ่ายทอดมาสู่สายตาของคนไทยทั้งประเทศและประชาคมโลกผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่องเปรียบเสมือนการตอกย้ำความขัดแย้งความรุนแรงให้ฝังรากลึกลงไปในจิตใจของคนไทยทุกคน ในขณะเดียวกันเปรียบเสมือนการกระตุ้นเตือนจิตใจว่าถึงเวลาแล้วที่ประชาชนชาวไทยทุกคนและทุกภาคส่วนของสังคมจะร่วมกันปรับเปลี่ยนวิกฤตการณ์ครั้งยิ่งใหญ่ครั้งนี้ให้กลายเป็นโอกาสครั้งประวัติศาสตร์ของประเทศชาติด้วยการร่วมกันสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความสมานฉันท์ ด้วยการเสริมสร้างแนวความคิดในการเคารพซึ่งความแตกต่างหรือความเห็นต่าง เช่น ความแตกต่างทางความคิดความแตกต่างทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ และศาสนา (Multiculturalism) ร่วมกันฟื้นฟูกระบวนการหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรม การเสียสละเพื่อส่วนรวม และจิตสำนึกสาธารณะ ประกอบกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมแห่งสันติวิธีที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักคุณธรรม ร่วมกันสร้างชุมชนเข้มแข็งที่มีความพร้อมและมีศักยภาพในการจัดการกับปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองได้ก่อนที่จะลุกลามใหญ่โตกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งรุนแรงของประเทศชาติ

ทั้งนี้เพื่อนำมาสู่การมีจุดมุ่งหมายร่วมกันของคนทั้งชาติ นั่นคือ การร่วมกันแก้ปัญหาความขัดแย้ง ความแตกแยกของคนในชาติที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน และร่วมกันฟันฝ่าอุปสรรคไปสู่เส้นทางของการเป็นสังคมแห่งความสมานฉันท์ (Reconciliation) และเป็นสังคมที่มีความพร้อมในการรับมือกับปัญหาและสามารถป้องกันความขัดแย้งได้อย่างยั่งยืนเพราะความสมานฉันท์ในสังคมเป็นพื้นฐานสำคัญของความสงบสุข เพราะหากคนไทยทุกคนมีความรักความสามัคคีมีจุดมุ่งหมายเป็นหนึ่งเดียวกันและมีความต้องการร่วมกัน ก็ย่อมเป็นการยากยิ่งที่ศัตรูต่างๆ จากภายนอกและศัตรูภายในประเทศจะสามารถบ่อนทำลายได้ (ทัศนีย์ สาแก้ว, 2552 : 5)

รากฐานของความขัดแย้งในสังคมไทยในปัจจุบัน พบว่าประการแรกนั้น สังคมไทยมีปัญหาความรุนแรงทางโครงสร้างที่เป็นเงื่อนไขของการทำให้เกิดความขัดแย้งในตัวเอง (Built-in Conflict) เนื่องจากอำนาจนิยมและระบบอุปถัมภ์ยังคงฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทย โครงสร้างทางอำนาจยังเป็นของชนชั้นนำและนักการเมืองที่มีผลประโยชน์ร่วมกับกลุ่มนายทุน เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมเนื่องจากการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมเกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย จนก่อให้เกิดความแปลกแยกทางชนชั้นของสังคม ผู้ด้อยโอกาสไม่มีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการตัดสินนโยบายที่จะส่งผลกระทบต่อตนเอง ประชาชนไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างแท้จริง ความไม่เท่าเทียมกันทั้งหมดนี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงในสังคมซึ่งยิ่งช่องว่างระหว่างสิ่งที่ควรจะเกิด (Potentiality) กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสังคมยิ่งห่างกันเท่าใดความรุนแรงเชิงโครงสร้างทางสังคมจะยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น (ฉันทนา บรรพศิริโชค, 2550 : 19) จากความรุนแรงเชิงโครงสร้างทางสังคมได้นำมาสู่การขาดความไว้วางใจทางสังคมของประชาชน (Social Trust) เนื่องจากสถาบันทางสังคมและผู้นำไม่สามารถปกป้องผลประโยชน์ของสาธารณชนได้ขาดความยุติธรรมและความเสมอภาคเท่าเทียมในการ

ดำเนินงานขาดความสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม (Accountable) จึงส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพและความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อรัฐ เมื่อความขัดแย้งได้เกิดขึ้นในสังคมไทยอันเกิดจากความคิดที่แตกต่างในอุดมการณ์ทางการเมือง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นส่วนหนึ่งที่มีส่วนในการจัดการความขัดแย้งเพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่ความสมานฉันท์ในสังคมไทย นั่นก็คือหลักสาราณียธรรม ซึ่งเป็นหลักการที่จะทำให้เกิดความประสานพร้อมเพรียง สมัครสมานสามัคคีและผนึกร่วมกันเป็นเอกภาพ โดยหลักสาราณียธรรม ที่ประกอบด้วยเมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา และทิฏฐิสามัญญตานั้น มีสาระสำคัญว่าสังคมจะต้องมีเครื่องผูกพันคนให้มีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกัน เพราะการที่แต่ละคนจะอยู่ได้ด้วยดีและเอาศักยภาพของตนมาร่วมสร้างสรรค์สังคมได้ คนเหล่านั้นจะต้องมีความสามัคคีรู้จักร่วมมือกันและอยู่ร่วมกันด้วยดี การร่วมมือกันและอยู่ร่วมกันด้วยดีนั้นมีลักษณะการแสดงออกต่างๆ ซึ่งเน้นความมีเมตตาปรารถนาดีหวังประโยชน์สุขต่อกัน

ดังนั้น จากเหตุปัจจัยดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นที่มาของปัญหาที่ทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร” เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการบริหารความขัดแย้งและสร้างสัมพันธภาพที่ดีในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทยของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทยของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทยของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร” ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ประชากร ประชากรที่ศึกษาคือประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร 50 เขต จำนวน 5,710,883 คน โดยใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา 400 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยใช้วิธีการดังนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ประชาชนทั้ง 50 เขตของกรุงเทพมหานคร โดยการใช้การสุ่มตัวอย่างแบบตารางสูตรสำเร็จรูปของเครซี่ มอร์แกน (Krejcie &

Morgan) (สุภาเพ็ญ จริยเศรษฐ์, 2542 : 84) คำนวณได้เป็นกลุ่มอย่างจำนวน 400 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้การสร้างเครื่องมือการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม โดยมีเครื่องมือการสร้างการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ และผลงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. ร่างแบบสอบถาม นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณา แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นในการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์

ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อคิดเห็นและเสนอแนะอื่นๆ

3. นำแบบสอบถามฉบับร่างที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา

4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบใช้กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแบบสอบถาม

5. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยประสานงานกับหน่วยงานผู้เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเขต หัวหน้าชุมชน เป็นต้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ตามที่ได้กำหนดไว้ และรอเก็บแบบสอบถามหลังจากกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อย โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ เมื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล จึงกำหนดรหัส ลงรหัส บันทึกข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์คำนวณหาค่าสถิติ โดยสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ และค่าร้อยละ 2) ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับลักษณะความคิดเห็นในการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ โดยเป็นข้อคำถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดน้ำหนักคะแนนในการตอบคำถาม ดังนี้

มากที่สุด	ได้	5	คะแนน
มาก	ได้	4	คะแนน

ปานกลาง ได้ 3 คะแนน
น้อย ได้ 2 คะแนน
น้อยที่สุด ได้ 1 คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน กำหนดการแปลความหมายค่าเฉลี่ยดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายความว่า ระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายความว่า ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายความว่า ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายความว่า ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายความว่า ระดับน้อยที่สุด

และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อคิดเห็นและเสนอแนะอื่นๆ ของประชาชนมีความคิดเห็นในการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์

การทำการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

1) ทดสอบตัวแปรเพศ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ t-test คือ

- ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเพศแตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทยที่แตกต่างกัน

2) ทดสอบตัวแปรอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ F-test คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวน เมื่อพบความแตกต่างทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe’s method) ได้แก่

- ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุแตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทยที่แตกต่างกัน

- ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีสถานภาพแตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทยที่แตกต่างกัน

- ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทยที่แตกต่างกัน

- ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทยที่แตกต่างกัน

- ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีรายได้แตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทยที่แตกต่างกัน

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ สถิติที่ใช้ ได้แก่

การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับลักษณะความคิดเห็นในการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ โดยเป็นข้อคำถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อคิดเห็นและเสนอแนะอื่นๆ ของประชาชนมีความคิดเห็นในการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ การทำการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

1) ทดสอบตัวแปรเพศ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ t-test คือ

- ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเพศแตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทยที่แตกต่างกัน

2) ทดสอบตัวแปรอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ F-test คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวน เมื่อพบความแตกต่างทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe's method)

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทยของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล

ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้ง 50 เขต กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างของประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.00 อายุระหว่าง 36 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.50 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 55.20 ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 37.20 อาชีพรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 37.20 และ มีรายได้ต่อเดือน 20,001 – 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.20

2. ระดับความคิดเห็นการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 51.80 และความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 48.20 ตามลำดับ

3. การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านศีลสามัญญตา ค่าเฉลี่ย 3.74 ด้านเมตตามโนกรรม ค่าเฉลี่ย 3.58 ด้านทิฏฐิสามัญญตา ค่าเฉลี่ย 3.53 ด้านเมตตาวจีกรรมและด้านสาธารณโภคี ค่าเฉลี่ย 3.51 การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทยระดับปานกลาง ด้านเมตตากายกรรม ค่าเฉลี่ย 3.14

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย รายด้าน สรุปผลได้ ดังนี้

3.1 ด้านเมตตากายกรรม (พฤติกรรมทางกาย) พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ระดับมาก คือ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นตามศักยภาพของตนเอง รองลงมามีความคิดเห็นระดับปานกลาง คือข้อที่ให้ความช่วยเหลือสิ่งของแก่ผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ให้คำปรึกษาหารือเมื่อเพื่อนได้รับความเดือนร้อน การช่วยเหลือเพื่อนและผู้อื่นที่เดือดร้อน มีจิตอาสา/ทำประโยชน์แก่ส่วนรวม และช่วยงานพัฒนาชุมชน/หน่วยงานการกุศล

3.2 ด้านเมตตาวจีกรรม (พฤติกรรมทางวาจา) พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นระดับมาก ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย คือ ความจริงใจในการสนทนาปราศรัยกับผู้อื่น ไม่พูดคุยในสิ่งที่จะทำให้ผู้อื่นมีความวิตกกังวลใจ และมีการพูดในสิ่งที่เป็นความจริงและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ข้อที่มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง คือไม่ทะเลาะเบาะแว้งกับผู้อื่น ไม่กระทำการสื่อสารหรือใช้วาจาให้แตกแยกในหมู่คณะ และการปราศรัยมีการพูดคุยเพื่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน

3.3 ด้านเมตตามโนกรรม (พฤติกรรมทางใจ) พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นระดับมาก ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย คือ มีความสุขเสมอ เมื่อเห็นผู้อื่นประสบความสำเร็จ ไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นและ ไม่คิดอาฆาตพยาบาทผู้อื่น ข้อที่มีความคิดเห็นระดับปานกลาง คือ มีทัศนคติที่ดีต่อชุมชน/สังคม มีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ เมื่อผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน มีจิตสำนึกคิดถึงในเรื่องส่วนรวมก่อนเสมอ

3.4 ด้านสาธารณโภคี (การแบ่งปัน หรือเสียสละ) พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นระดับมากในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย คือ คิดถึงเรื่องส่วนรวมก่อนเสมอ ข้อที่ความคิดเห็นระดับปานกลาง คือ ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ทำกิจกรรมของส่วนรวมต่างๆ ด้วยความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และเสียสละและแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่น

3.5 ด้านสีลสามัญญตา (การเคารพกฎ/ระเบียบทางสังคม) ข้อที่มีความคิดเห็นระดับมากในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย คือ มีค่านิยมที่ดีเกี่ยวกับความเป็นไทย ปฏิบัติตนตามแบบแผน/กฎระเบียบของชุมชน มีการปฏิบัติตนตามแบบบุคคลที่ได้รับการยกย่องในทางที่ดีงาม และไม่ละเมิดแบบแผนที่ดีงามของศาสนาหรือสังคมอื่น ข้อที่มีความคิดเห็นระดับปานกลาง คือ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม

3.6 ด้านทิฏฐิสามัญญตา (การให้เกียรติกันและกัน) ข้อที่มีความคิดเห็นระดับมาก ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย คือ เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ให้อภัยซึ่งกันและกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ข้อที่มีความคิดเห็นระดับปานกลาง คือ รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำงานร่วมกันได้แม้มีความคิดที่แตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย กรณีศึกษาประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

การเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย กรณีศึกษาประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ทั้งหมด 6 สมมติฐาน ซึ่งผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ยอมรับทั้ง 6 สมมติฐาน ดังนี้

4.1 กลุ่มตัวอย่างของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เพศที่แตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย ทั้ง 6 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2 กลุ่มตัวอย่างของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ช่วงอายุที่แตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย ทั้ง 6 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.3 กลุ่มตัวอย่างของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สถานภาพสมรสที่แตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย ทั้ง 6 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.4 กลุ่มตัวอย่างของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย ทั้ง 6 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.5 กลุ่มตัวอย่างของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า อาชีพที่แตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย ทั้ง 6 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.6 กลุ่มตัวอย่างของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า รายได้ที่แตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย ทั้ง 6 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุป

1. จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 36– 45 ปี สถานภาพสมรส การศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพรับราชการและมีรายได้ต่อเดือน 20,001 – 25,000 บาท มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อความสมานฉันท์ในระดับมาก คือความพอใจร่วมกัน พร้อมใจกัน การประนีประนอม การไกล่เกลี่ย การทำให้ปรองดอง การทำให้คืนดีกัน การทำให้ลงรอยกัน รวมถึงความกลมเกลียว ความสามัคคี ความร่วมใจ ความเห็นพร้อมกัน ทำให้เกิดความเข้าใจ ได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน และมีความเอื้ออาทร และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษากรมวิชาการ (2546 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่นำไปสู่ความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน : กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะที่นำไปสู่ความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกันและเพื่อหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่นำไปสู่ความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน (1) ผู้บริหารโรงเรียนต้องประพฤติปฏิบัติตนอย่างเป็นแบบอย่าง เป็นแกนนำในการกำหนดนโยบาย ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน สร้างจิตสำนึกความสมานฉันท์และเอื้ออาทรให้เกิดขึ้นกับครูในโรงเรียน (2) ครู ต้องประพฤติตนอย่างเป็นแบบอย่าง ประพฤติตามนโยบายและโครงการของโรงเรียนร่วมกันตั้งไว้ มีความสามัคคีในหมู่คณะ ร่วมมือในการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จขององค์กร (3) นักเรียน นำสิ่งที่เรียนรู้ไปปฏิบัติต่ออย่างจริงจัง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดูแลเอาใจใส่ และมีความเห็นอกเห็นใจกัน (4) ผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่การประพฤติปฏิบัติของบุตรหลานร่วมกับโรงเรียนประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนทั้งด้านการปฏิบัติ และร่วมแสดงความคิดเห็น ชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่โรงเรียน (5) กรรมการสถานศึกษาให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะ แนวปฏิบัติแก่สถานศึกษาและชุมชนร่วมดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรม/งบประมาณกับทางโรงเรียนกองวิจัยทางการศึกษา

2. การเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย กรณีศึกษาประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ ที่แตกต่างกันของประชาชน มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีความแตกต่างกัน ด้วยสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครนั้น มีลักษณะที่เป็นพื้นที่หัวใจของการบริหารประเทศและหลากหลาย ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเรื่องการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธ

ศาสนาเพื่อความสมานฉันท์ในสังคมไทย จึงทำให้แตกต่างกันในทุกด้าน อันจักเป็นเพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่ไม่ชอบการเผชิญหน้า ละเลยความขัดแย้ง จึงทำลักษณะส่วนบุคคลในภาพรวมของประชาชนในกรุงเทพมหานคร มีความแตกต่างกันในทุกด้าน สอดคล้องกับการศึกษาของกรมวิชาการ (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องดัชนีวัดความสมานฉันท์เอื้ออาทรต่อสังคมไทย โดยใช้เทคนิคเดลฟาย ผลการวิจัยพบว่า (1) ความสมานฉันท์ หมายถึง ความร่วมมือร่วมใจ หรือสามัคคี ความเอื้ออาทร หมายถึง ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (2) คุณลักษณะของเด็กที่มีความสมานฉันท์ คือ มีความสามัคคี และให้ความร่วมมือกับผู้อื่น (3) คุณลักษณะของเด็กที่มีความเอื้ออาทร คือ มีน้ำใจ และมีความเมตตากรุณา (4) พฤติกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กมีความสมานฉันท์ คือ ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น มีโอกาสช่วยเหลือกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (5) พฤติกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กมีความเอื้ออาทร คือ มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และเห็นอกเห็นใจ (6) ปัจจัยด้านบริบทที่เด็กจะดำเนินการให้สำเร็จ โดยใช้ความสมานฉันท์และความเอื้ออาทร คือ มีบรรยากาศที่เอื้อให้เด็กเกิดความสมานฉันท์และความเอื้ออาทร และจัดสิ่งแวดล้อมให้เด็กทำงานร่วมกัน (7) ปัจจัยด้านกระบวนการที่เด็กจะดำเนินการให้สำเร็จ โดยใช้ความสมานฉันท์ และเอื้ออาทร คือ ครูต้องจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้น การพัฒนาความสมานฉันท์และเอื้ออาทร จัดประสบการณ์ให้เด็กมีความเมตตากรุณา (8) ปัจจัยด้านผลผลิตที่เด็กจะดำเนินการให้สำเร็จ โดยใช้ความสมานฉันท์และความเอื้ออาทร คือ เด็กยอมรับและเห็นคุณค่าของความสมานฉันท์และเอื้ออาทร ครูและเด็ก เห็นคุณค่าและนำความสมานฉันท์ และเอื้ออาทรไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเด็กมีพฤติกรรมความสมานฉันท์และเอื้ออาทร (9) ปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กมีความสมานฉันท์ คือ ไม่มีกิจกรรมที่ให้โอกาสเด็กสมานฉันท์ ไม่ให้เด็กมีโอกาสช่วยเหลือกัน เด็กคิดแต่ประโยชน์ตนเอง และเห็นแก่ตัว (10) ปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กไม่มีความเอื้ออาทร คือ เด็กเห็นแก่ตัว และเด็กชอบเอารัดเอาเปรียบ (11) แนวทางที่ทางโรงเรียนหรือผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา ต้องดำเนินการเพื่อช่วยให้เด็กมีความสมานฉันท์และเอื้ออาทร คือ ส่งเสริมให้เด็กได้ช่วยเหลือกันและทำงานเป็นกลุ่ม สร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความสมานฉันท์และเอื้ออาทร และควรจัดบรรยากาศให้มีความสมานฉันท์และเอื้ออาทร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐที่มีอำนาจในการปกครอง ควรรณรงค์ส่งเสริมให้นำหลักสาราณียธรรมนี้ไปใช้เพิ่มพูนความรู้คู่คุณธรรมแก่ประชาชน เพื่อการพัฒนาคน สังคม ประเทศชาติ ในการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์สามัคคี เพื่อความสมานฉันท์ในสังคมไทย

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

1) ผู้ที่จะนำหลักสาราณียธรรมนี้ไปใช้ ควรทำการศึกษารายละเอียดต่างๆ ของหลักสาราณียธรรมให้เข้าใจโดยละเอียด เมื่อนำหลักธรรมนี้ไปใช้จะได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

2) ผู้นำสังคม หรือชุมชน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในสังคม หรือชุมชน ได้มีการแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อสาธารณชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการฝึกการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยปราศจากอคติ รวมทั้งเป็นการฝึกคิดที่แตกต่างจากสิ่งที่ตนเองพึงมี และควรหากิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดได้หลากหลาย เพื่อฝึกการอภิปราย และหาข้อสรุปภายใต้ความคิดที่หลากหลาย โดยเน้นที่การเรียนรู้ เข้าใจ เคารพ และมิตรภาพระหว่างกัน

3) องค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับราชการหรือเอกชน ควรจัดอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงสมานฉันท์ และทักษะการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ให้กับผู้นำชุมชน หรือผู้มีอิทธิพลต่อประชาชนในสังคมนั้นๆ เพื่อจะได้นำความรู้ ประสบการณ์ ไปถ่ายทอดและพัฒนาความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นกับประชาชนในชุมชนของตน เพื่อจะได้ทำให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เอื้ออาทร เข้าใจกันและกันมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อนำการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อความสมานฉันท์โดยหลักพุทธธรรมอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางแห่งความสมานฉันท์ในรูปแบบต่างๆ ต่อไป เพื่อพัฒนาการคิดเชิงสมานฉันท์ให้กับพระภิกษุสามเณรและประประชาชนทั่วไป

2) ควรสร้างหลักสูตรอบรมหลักพระพุทธศาสนาในการพัฒนาการคิดเชิงสมานฉันท์และทักษะการสอนคิดเชิงสมานฉันท์ เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปพัฒนาการคิดเชิงสมานฉันท์ให้กับผู้สนใจต่อไป

บรรณานุกรม

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ. (2546). การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่นำไปสู่ความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน : กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ. (2545). ดัชนีชี้วัดความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อสังคมไทยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย. กรุงเทพ ฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

ฉันทนา บรรพศิริโชค. (2550). ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับสันติวิธีและธรรมชาติของความขัดแย้งในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทัศนีย์ สาแก้ว. (2552). ความไว้วางใจของประชาชนกับการเสริมสร้างความสมานฉันท์เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย. สถาบันวิจัยทางยุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.

สุภาเพ็ญ จริยะเศรษฐ์. (2542). ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานวิจัย. กาญจนบุรี : สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี.

ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

Effects of Six Thinking Hats on Grade 10 Students' Learning achievement and Critical Thinking

กัญยา เผือดจันทึก[1], พินโย พรมเมือง[2], พวงเพ็ญ อินทรประวัติ[3]
Kanya Phoudjuntek[1], Pinyo Prommuang[2], Puangpen Intraprawat[3]
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
Author for Correspondence:Email : kanya_phoud@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคด้านการโฆษณา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ และเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ กลุ่มป้าหมายของการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 15 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบบแผนการวิจัยเป็นแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test dependent และ Wilcoxon matched paired-rank test ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิตที่ระดับ .01

คำสำคัญ: เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
Received: 24/08/62, **Revised:** 08/09/62, **Accepted:** 12/09/62

Abstract

The objectives of these research were; 1) to compare the learning achievement before and after using Six Thinking Hats Technique of Matayomsuksa 4 students on Consumer Protection Related to Advertising lesson plan, and 2) to compare the critical thinking before and after using Six thinking Hats Technique of Matayomsuksa 4 students on Consumer Protection Related to Advertising lesson plan. The samples were 15 Matayomsuksa 4 students of Sungnoen School, Sungnoen, Nakhon Ratchasima in semester 1, Academic year 2019. The instruments were Six Thinking Hats Technique lesson plan, learning achievement test and critical thinking test. The experimental research used the One Group Pretest-Posttest Design. The data analysis was based on percentage, mean, standard deviation and One-Group Pretest – Posttest Design.

It was found that the student's learning achievement obtained from the posttest scores was significantly higher than the pre-test ones at the level of .01, and the critical thinking ability from the posttest scores was significantly higher than the pre-test ones at the level of .01.

Keywords: Critical Thinking, Learning Achievement, Six Thinking Hats

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของข้อมูลข่าวสารและการเปลี่ยนแปลง ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้การสื่อสารไร้พรมแดนการเข้าถึงแหล่งข้อมูลสามารถทำได้ทุกที่ทุกเวลา อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเชื่อมข้อมูลต่างๆ ของทุกภูมิภาคและทั่วโลกเข้าด้วยกัน ทั้งข้อมูลทางเศรษฐกิจและการลงทุน ความมั่นคงทางการเมืองการปกครอง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและสังคมการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม สังคมจึงมีความซับซ้อนมากขึ้นส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ผลกระทบจากยุคโลกาภิวัตน์นี้ส่งผลให้ผู้เรียนจำเป็นจะต้องมีความสามารถในเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและเป็นผู้แสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา เพราะมีองค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้นมากมายทุกวินาทีทำให้เนื้อหาวิชามีมากเกินกว่าที่จะเรียนรู้จากในห้องเรียนได้หมด (ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์, 2555) จึงจำเป็นต้องอาศัยทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งหมายถึงทักษะต่าง ๆ ที่ผู้เรียนควรจะต้องมีเพื่อใช้ชีวิตให้อยู่รอดและเติบโตได้ในโลกยุคนี้ ทักษะสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ซึ่งรูปแบบ (Model) ที่มาจากเครือข่ายองค์กรความร่วม

มือ (Partnership for 21st Century Skills) หรือเครือข่าย P21 ได้เสนอแนวคิดที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 (Key Subjects – 3Rs and 21st Century Themes) คือ 3Rs ได้แก่ การอ่าน (Reading) การเขียน(Writing) คณิตศาสตร์ (Arithmetic) รวมทั้งมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) คือ ประกอบด้วย 1) ทักษะชีวิตและอาชีพทำงาน(Life and Career Skills) 2) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม4C's (Learning and Innovation Skills)โดยมุ่งเน้นไปที่การคิดวิเคราะห์ (Critical thinking) การสื่อสาร (Communication) การร่วมมือ(Collaboration) การคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และ3) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information, Media and Technology Skills)

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับความก้าวหน้าของสังคมในยุคข้อมูลข่าวสาร อย่างน้อย 2 ประการ คือ 1) ครูเน้นวิธีสอนแบบนำความรู้มาบอกนักเรียน 2) ไม่ค่อยส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง (อนัญญาอินทรภักดิ์, 2558: 478) ซึ่งสอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2555: 3-4) กล่าวว่า วิธีการบรรยาย ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เพียงการจำเนื้อหาต่างๆ ไปสอบ ขาดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้านอื่นๆ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในสภาพการณ์จริง จะทำให้ผลการเรียนรู้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 90 (พรรณี ปานเทวัญ, 2559; สิรีวัฒน์ อายุวัฒน์, 2560) นพ.วิจารณ์ พานิช (2555) ยังกล่าวอีกว่า การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันครูเกือบทั้งหมดยังถ่ายทอดความรู้แบบสอนวิชา ส่งผลให้เด็กมีคุณสมบัติที่น่ากลัวที่สุด คือ ขาดภาวะผู้นำ เด็กจะมีทักษะความเป็นผู้นำได้ก็ต่อเมื่อมีความมั่นใจในตัวเอง มีความคิดเป็นของตัวเอง วิธีการเรียนรู้ของเด็กในยุคใหม่จึงต้องเรียนโดยลงมือทำฝึกให้ปฏิบัติจริงและมีการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น แต่ไม่ควรปล่อยให้เด็กเรียนเอง ครูต้องออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของเด็ก สามารถประเมินเด็กแต่ละคนได้ว่ามีพื้นความรู้เพียงใดเพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และประเมินความก้าวหน้าของเด็กแต่ละกลุ่ม สอดคล้องกับสุนีย์ ชัยสุขสังข์ (2555) กล่าวว่า เด็กไทยมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมได้ดีไม่แพ้ชาติใดในโลก แต่มีปัญหาเรื่องการทำงานเป็นทีม ซึ่งอยู่ในกลุ่มทักษะชีวิตและอาชีพ จึงส่งผลต่อทักษะด้านการสื่อสาร เด็กส่วนใหญ่อยากคิดแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง แต่ปฏิเสธการถามความเห็นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ทั้งที่ทักษะการทำงานร่วมกันถือเป็นคุณลักษณะที่ตลาดแรงงานและบริษัทชั้นนำของโลกต้องการ ทำให้เด็กขาดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ต้องมีคือ 5C ได้แก่ 1) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creativity) 2) ทักษะการคิดวิเคราะห์ (Critical thinking) 3) ทักษะการสื่อสาร (Communication) 4) ทักษะการทำงานเป็นทีม (Collaboration) 5) ทักษะการใช้เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศ (InformationCommunication Technology) (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2558) จะเห็นได้ว่าผู้ที่มีทักษะการคิดจะเป็นที่ต้องการของการทำงาน หากแต่ในปัจจุบัน การคิดเป็นนั้นยังไม่ ยังต้องคิดถูกด้วย ซึ่งความคิดถูกตั้น จะต้องมีทัษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพราะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็น หัวใจหลักที่จะทำให้มนุษย์มีคุณภาพที่ดี ซึ่งการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) เป็น

ความสามารถทางการคิดชนิดหนึ่งที่มี ความสำคัญอย่างมากต่อการดำรงชีวิตประจำวัน เพราะในแต่ละวันมนุษย์ต้องเผชิญกับสถานการณ์ และปัญหาที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การคิดอย่างมีวิจารณญาณจะมีส่วนในการช่วยจัดระบบ ข้อมูล และเชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์อย่างรอบคอบ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และอีกทั้งยังเป็น เครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันที่มุ่งเน้นให้ นักเรียนค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการหาเหตุผลเชิง ตรรกศาสตร์ เพื่อใช้เป็นฐานในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ช่วยเด็กได้คิดโดยอาศัยการเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์เดิม และช่วยให้นักเรียนพิจารณาไตร่ตรองเกิดความรู้ใหม่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถพัฒนาได้หลายวิธี เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดจำแนกประเภท การคิดแบบโยงความสัมพันธ์ การคิดแบบแก้ปัญหาและการคิดแบบหมวกหกใบ เป็นต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษา การคิดแบบหมวกหกใบ (Six thinking hat) ของเอ็ดเวิดเดอ โบโน (EdwardDe Bono) มาใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งประกอบด้วย 1) หมวกสีขาว สีขาวแสดงถึงความเป็นกลาง และวัตถุนิสัย หมวกสีขาวจึงเป็นตัวแทนของข้อมูลตัวเลข ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เป็นสิ่ง ที่ทุกคนยอมรับ ไม่มีการโต้แย้ง 2) หมวกสีแดง สีแดงแสดงถึงความเกรี้ยวกราด อารมณ์ หมวกสีแดงจึงเป็นการ มองทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก การหยั่งรู้ และสัญชาติญาณ 3) หมวกสีดำ สีดำแสดงถึงความมืดครึ้ม หมวกสีดำ จึงเป็นการมองในด้านลบ ข้อเสีย เหตุผลในการปฏิเสธ จุดด้อย และข้อผิดพลาด 4) หมวกสีเหลือง สีเหลืองแสดง ถึงความสดใส สว่าง หมวกสีเหลืองจึงเป็นการมองในด้านบวก แง่ดี ความเป็นไปได้ ความหวัง ความมั่นใจว่าทำได้ และคุณประโยชน์ รวมทั้งเหตุผลในการยอมรับ 5) หมวกสีเขียว สีเขียวแสดงถึงการมีชีวิต ความเจริญงอกงาม และความอุดมสมบูรณ์ หมวกสีเขียวจึงเป็นการมองด้วยความคิดใหม่ ๆ สร้างสรรค์ และ 6) หมวกสีน้ำเงิน สีน้ำเงินแสดงถึงการควบคุม เปรียบท้องฟ้าที่ปกคลุมอยู่เหนือทุกสิ่ง หมวกสีน้ำเงินจึงเป็นการควบคุม การจัดระเบียบ การประเมิน และการสรุปวิธีคิดแต่ละอย่างจะกำหนดจากสีของหมวก ซึ่งสีของหมวกแต่ละใบจะสอดคล้องกับ แนวคิดของหมวกใบนั้น ๆ เป็นการบอกให้ทราบว่าต้องการให้คิดไปในทิศทางใด ในการคิดนักคิดจะใช้หมวกครั้ง ละหนึ่งใบแทนแต่ละความคิด สีของหมวกนี้จะเป็นกรอบที่เป็นรูปธรรมที่สำคัญต่อการรับรู้ช่วยให้เข้าใจ และ จดจำง่ายขึ้น เพราะเป็นการสอนด้วยสัญลักษณ์ (De Bono, 1992 อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2554: 357359) เมื่อผู้เรียนได้จดจำได้ง่าย จึงเป็นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ เพราะเมื่อผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาดีแล้ว จะมอบหมายงานอะไร ผู้เรียนก็สามารถที่จะทำได้ นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนในการคิด และสามารถแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ง่าย และรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ วิจารณ์ คิดสร้างสรรค์ และมีความคิดรวบยอดจากเรื่องนั้น ๆ ซึ่งสามารถใช้สอน ได้ทุกเรื่องทุกเนื้อหารายวิชา หรือแม้แต่การปรับใช้กับชีวิตประจำวันของผู้เรียนเอง (สาโรช โศภีรักษ์, 2546:

86) จึงเป็นการสอนที่สามารถพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนั้นแนวคิดหมวกหกใบยังมีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งจะช่วยกระตุ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์มากยิ่งขึ้น เนื่องจากรูปแบบการจัดการ เรียนรู้ดังกล่าวเน้นการฝึกให้ผู้เรียนช่วยกันคิดในมุมมองต่าง ๆ ที่หลากหลาย อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการ คิดอย่างมีวิจารณญาณ

เนื่องจากผู้วิจัยเป็นครูสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สาขาธุรกิจ ในรายวิชาการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการสังเกต พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เมื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่เป็นการระดมความคิดเป็นกลุ่ม พบว่า นักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดระบบความคิด การลำดับประเด็นและไม่สามารถแก้ปัญหากรณีที่เกิดความ แตกแยกทางความคิด อีกประการหนึ่งคือ ในสภาวะปัจจุบัน (2562) เป็นยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว อันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน รวมทั้งสื่อโฆษณา ที่มีอย่างมากมายเพื่อชักจูง และเชิญชวนให้ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าและบริการของตน นักเรียนบางส่วนติดตามโฆษณาเพื่อนำมาประกอบเป็นข้อมูลในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ แต่ไม่สามารถวิเคราะห์ พิจารณาหรือรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบขาดกระบวนการในการคิดหาเหตุผล การตรวจสอบข้อมูล และเลือกแหล่งข้อมูลที่เหมาะสม

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยตระหนักถึงจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนรู้จักคิดพิจารณาหลากหลายด้าน ไตร่ตรองด้วยความรอบคอบและมีเหตุผล เพื่อประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิต มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ดีขึ้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ ในรายวิชาการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ในพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคด้านการโฆษณา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ

2. เพื่อเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/5 โรงเรียนสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 15 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคด้านการโฆษณา 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาที่นำมาใช้ในการวิจัยเป็นเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่องงานประดิษฐ์ ยึดมาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 4 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง เป็นเวลา 8 ชั่วโมง

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค ทั้งหมด 4 แผน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและตัวเลือกกับพฤติกรรมที่วัด (IOC) ที่มีค่า 0.5 ขึ้นไป เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามคำแนะนำของ ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ นำผลคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบแต่ละข้อ และคัดเลือกเฉพาะข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.20 - 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป คัดเลือกไว้จำนวน 20 ข้อ ผลการวิเคราะห์ได้ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.29 – 0.79 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.40 – 1.00

3. แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ นำผลคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบแต่ละข้อ และคัดเลือกเฉพาะข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.20 - 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป คัดเลือกไว้จำนวน 20 ข้อ ผลการวิเคราะห์ได้ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.39 – 0.79 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่า 0.46 – 1.00

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งมีอยู่ 2 ข้อ ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบ ก่อนที่จะทำการเปรียบเทียบ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเป็นการกระจายแบบปกติ (Normality Test) โดยใช้สถิติ Shapiro-Wilk ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบความเป็นการกระจายแบบปกติ (Normality Test)

เครื่องมือการวิจัย	Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน	.923	15	.217
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน	.949	15	.509
แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียน	.979	15	.966
แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียน	.852	15	.019*

*แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า เครื่องมือการวิจัยที่มีการแจกแจงแบบปกติ (Normal distribution) คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน และ แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียน ซึ่งสามารถที่จะใช้สถิติ t-test dependent ในการวิเคราะห์ได้ ส่วนแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียน ใช้สถิติ non-parametric คือ Wilcoxon matched paired-rank test เนื่องจากว่า แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนมีการกระจายแบบไม่เป็นปกติ

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ

กลุ่มทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D.	$t_{one\text{-}tailed}$	p
ก่อนเรียน	15	5.60	1.88	12.64	.000**
หลังเรียน	15	15.73	1.75		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. **การเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ**

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ		n	MR	SR	Z (one tailed)	p
ก่อนเรียน (Pre) – หลังเรียน (Post)	Pre น้อยกว่า Post	0	1.45	16.60	1.7085	.001**
	Post มากกว่า Pre	15	8.87	2.17		
	Post เท่ากับ Pre	0				
	รวม	15				

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ เรื่อง การคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคด้านการโฆษณาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสูงเนินหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การอภิปรายผล

การศึกษางานวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่าเท่ากับ 5.60 และหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 15.73 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ สูงกว่าก่อนเรียน และเมื่อทดสอบสมติฐาน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนจึงสูงกว่าก่อนเรียนซึ่งสอดคล้อง

กับ งานวิจัยของ วัลลภ สิริผ่องใส (2544 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การเรียนการสอนภาษาโดยวิธีหมวกหกความคิดหกใบ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแผนการสอนวิชาภาษาไทยที่มุ่งส่งเสริมทักษะการคิดโดยวิธีหมวกหกใบ ผลวิจัยพบว่า ทักษะการคิดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีหมวกความคิดหกใบ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิริยา วิริยารัมภะ (2549 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบและวิธีการสอนแบบปกติและเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิธีสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียาภรณ์ โพธิ์บัณฑิต (2544 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาผลของการสอนการวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในด้านพุทธิพิสัย ทักษะการทำงาน และผลงานการวาดภาพกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2544 ที่เรียนวิชาศิลปศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัยสูงขึ้น ค่าเฉลี่ยของคะแนนการวาดภาพระบายสีของนักเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้การประเมินตนเองและการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนพบว่า การเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบส่งเสริมความสามารถในการคิดของนักเรียน

เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาถึงผลที่เกิดจากการวิจัยที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจมีผลสืบเนื่องจากเหตุผลคือ เมื่อนำเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบมาใช้ในการจัดการเรียนรู้แต่ละลำดับขั้นสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม เช่น ในขั้นนำ การสนทนาซักถามในกรอบการใช้หมวกแต่ละสีเป็นการกำหนดทิศทางและบรรยากาศของการเรียนได้เป็นอย่างดีขั้นอธิบายผู้เรียนสามารถหาข้อมูลได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้อีกทั้งยังเป็นการฝึกความเป็นนักวิจัยฝึกความชำนาญในการหาข้อมูลและการนำเสนอ ในขั้นสาธิตเป็นการทบทวนหน้าที่ของหมวกแต่ละสีและทำให้นักเรียนเกิดความชำนาญในการใช้หมวกมากขึ้น เมื่อถึงขั้นฝึกปฏิบัติสามารถทำกิจกรรมได้ชัดเจนตรงตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง อีกทั้งด้วยธรรมชาติของการเรียนสามารถฝึกทักษะต่างๆ ให้แก่ผู้เรียนไปพร้อมกันด้วย และขั้นหารายละเอียดเพิ่มเติม เมื่อการจัดกิจกรรมในลำดับต้นผ่านพ้นไปจะเกิดประเด็นคำถามที่น่าสนใจน่าหาคำตอบเป็นบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้และเพิ่มพูนทักษะการอธิบาย การใช้หมวกแต่ละสีช่วยให้ลดความสับสนและเป็นเครื่องมือในการ

จัดแบ่งหน้าที่ของผู้เรียนได้อย่างดีขั้นสุดท้ายคือขั้นสรุป การใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบมีความเหมาะสมในการนำมาใช้สรุปสาระการเรียนรู้ซึ่งมีความอ่อนไหวในเนื้อหาและการแสดงทัศนะความคิดเห็นอย่างมาก การสรุปโดยใช้หมวกแต่ละสีเป็นกรอบกำหนดแต่ละประเด็น ทำให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจน และเกิดความเข้าใจต่อผู้เรียนอีกทั้งยังเป็นการจบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยบรรยากาศที่ดีอีกด้วย ดังที่กล่าวมานี้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในด้านอื่นๆอีก เช่น สามารถทำให้การดำเนินกิจกรรมกลุ่มประสบความสำเร็จมากขึ้น ทั้งนี้มักพบว่าอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมกลุ่มเป็นเพราะการไม่สามารถจัดการความคิดให้เป็นระบบไม่สามารถวางกรอบและทิศทางการทำกิจกรรมหรือการระดมความคิดที่แตกต่างจากสมาชิกในกลุ่มได้ ความสับสนเมื่อเกิดการโต้แย้งถกเถียงและการสรุปข้ออภิปรายที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการ

กลุ่มอย่างแท้จริง เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบสามารถลดปัญหาความขัดแย้งและความสับสนในการระดมความคิด เป็นการควบคุมทิศทางการคิดที่ง่ายและเป็นขั้นตอนเป็นเครื่องมือที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ทัศนคติของตน ทั้งยังเป็นการวางพื้นฐานให้กับกิจกรรมกระบวนการกลุ่มในสาระการเรียนรู้อื่นๆ ทั้งนี้สอดคล้องกับ เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ (เดอ โบโน. 2535 : 11) ซึ่งกล่าวถึงมีประโยชน์ของการจัดกิจกรรมด้วยเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบว่าง่ายต่อการเรียนรู้และการใช้และเป็นการเร้าความสนใจโดยการใช้สีเป็นสัญลักษณ์แทนการคิดต่าง ๆ ทำให้การคิดนั้นๆ ไม่น่าเบื่อหน่ายทำให้เกิดเวลาสำหรับความคิดสร้างสรรค์ ลดปัญหาความสับสนทางความคิด ในขณะที่คิดแบบใดแบบหนึ่งและทำให้สามารถจัดลำดับการระดมความคิด ให้เหมาะที่สุดกับหัวข้อ หรือประเด็นของการคิด ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบไม่มีข้อจำกัดในด้านรูปแบบหรือขั้นตอนลำดับในการใช้หมวกแต่ละสีผู้วิจัยสามารถจัดลำดับการใช้หมวก ได้ตามสาระการเรียนรู้และสถานการณ์ ในระหว่างการจัดกิจกรรมเพื่อความเหมาะสมกับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน อีกทั้งยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการประเมินผลในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การเขียนรายงาน การเขียนแผนผังมโนทัศน์ โดยตั้งประเด็นแนวคิดตามเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ นอกจากนี้สาระการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้นำมาจัดการเรียนรู้นั้นเป็นเนื้อหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมปัจจุบัน วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และวิกฤตการณ์ทางการเมืองความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางความคิดเห็นทางการเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้สังคมแตกแยก เป็นสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนให้ความสนใจ และทำให้ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่รู้มากขึ้น บรรยากาศในการเรียนมีความสนุกสนาน มีการโต้แย้งระหว่างกันในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นกันอย่างมีระบบและสามารถสรุปประเด็นการอภิปรายได้อย่างชัดเจน

2. การศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนมีค่าเท่ากับ 8.87 และหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 16.60 แสดงว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนจากการทดสอบสมมติฐาน พบ

ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ สามารถพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ สามารถพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น การคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนจึงสูงกว่าก่อนเรียนเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ คชาภรณ์คลังชำนาญ (2547 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง ผลของการสอนคิดโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบด้วยวิธีสอนต่างกัน วัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาผลการคิดวิจารณญาณของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 จากการสอนคิดด้วยเทคนิคหมวกหกใบ และเพื่อเปรียบเทียบผลการคิดวิจารณญาณของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 จากการสอนคิดด้วยเทคนิคหมวกหกใบโดยใช้วิธีสอนที่ต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าผลการคิดวิจารณญาณจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าผลการทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และงานวิจัยของประภาศรี รอดสมจิตร์ (2542 : บทคัดย่อ) ที่พัฒนาโปรแกรม ส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แนวคิดหมวกหกใบของ เดอโบโนผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถทางการคิดวิจารณญาณของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม จากการวิจัยดังกล่าว สรุปผลได้ดังนี้

นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบเป็นวิธีที่ง่าย

เป็นการพัฒนาความคิดของผู้เรียน สามารถนำไปใช้ได้โดยง่าย เพราะไม่มีความซับซ้อน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พยายามคิด ซึ่งเป็นการคิดอย่างรอบด้าน คิดทั้งจุดดีจุดด้อยจุดที่น่าสนใจ ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ แทนที่จะยึดติดอยู่กับความคิดเพียงด้านเดียว สอดคล้องกับทิศนา แขมมณี (2540 : 242) ซึ่งผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ โดยมีการใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมการระดมความคิด

การคิดหลากหลายด้าน ในขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน ด้วยกิจกรรมการใช้คำถามที่หลากหลาย แง่มุมการนำ เสนอข่าว หรือข้อขัดแย้งในสังคม เหตุการณ์ปัจจุบันที่เป็นข้อถกเถียง สถานการณ์ที่สร้างความแตกแยก

ทางความคิด การทำใบงาน การศึกษาใบความรู้ กิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ตลอดเวลาในการคัดเลือกคำถามและกิจกรรมต่างๆ นั้นผู้วิจัยได้คัดเลือกคำถามและสถานการณ์ที่น่าสนใจ เหมาะสมกับนักเรียน ให้มีความยืดหยุ่นในด้านเนื้อหา กิจกรรม และเวลา คอยเสนอแนะ ให้คำปรึกษาให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พร้อมทั้งสนับสนุนให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างเต็มศักยภาพข้อสังเกตของ ผู้วิจัยพบว่า ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยเฉพาะความสามารถในการนิยามปัญหา ความสามารถในการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

กับปัญหาและความสามารถในการตระหนักในข้อตกลงเบื้องต้นมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ผู้เรียนมีความคล่องตัวในการทำกิจกรรมซึ่งการทบทวนความหมายและความสำคัญของหมวกแต่ละสีเป็นเรื่องที่สำคัญและสนับสนุนให้การจัดกิจกรรมแต่ละครั้งสำเร็จลุล่วงไปได้ราบรื่นยิ่งขึ้น และยังสอดคล้องกับ สมศักดิ์สินธุระเวชญ์ (2542 : 106 - 108) ได้กล่าวถึงการนำเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ควรฝึกให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความหมายของหมวกแต่ละสีผู้สอนอาจให้ผู้เรียนใส่หมวก แล้วให้ตอบคำถามตามสีของหมวกที่สวมครั้งละสีหรือให้ผู้เรียนสวมหมวกคนละสีแล้วตอบคำถาม หรือสลับหมวกแล้วตอบคำถาม หรือให้ผู้เรียนตั้งคำถามเองตามสีของหมวกที่สวม วิธีการดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนมีความคุ้นเคยและเข้าใจความหมายของหมวกแต่ละสีได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยสู่การปฏิบัติ

1. ในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้น ควรเป็นเนื้อหาที่นักเรียนมีความสนใจจะทำให้บรรยากาศการจัดการเรียนรู้มีความสนุกสนานและสำเร็จไปด้วยดี ในระหว่างการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการคิด การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาศักยภาพในการคิดของผู้เรียน นอกจากนี้ ควรจัดสรรเวลากับกิจกรรมให้มีความความเหมาะสมและมีความยืดหยุ่นกับเนื้อหาที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นแล้วว่า ในการพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณานั้นจะช่วยพัฒนาให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้ข้อค้นพบ คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบร่วมกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ แต่งานวิจัยนี้ยังไม่ได้ทำการทดสอบสมมติฐานว่า การคิดแบบมีวิจารณญาณกับผลสัมธิ์ทางการเรียนนั้นเป็นเหตุเป็นผลกันหรือไม่ ฉะนั้น จึงควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบไปใช้ในระดับชั้นอื่น เช่น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2, 3, 5 และ 6 เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบร่วมกับทักษะกระบวนการคิดในรูปแบบอื่นๆ เช่น ความคิดแก้ปัญหา ความคิดวิเคราะห์ความคิด

สร้างสรรค์เป็นต้น

4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจและเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบและการเรียนการสอนแบบปกติ

5. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบไปใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เช่น วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

บทสรุป

ผลการวิจัยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หน่วยการเรียนรู้ เรื่องการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคด้านการโฆษณา ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักเรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความสามารถทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ มีความสามารถทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความเมตตากรุณาอย่างยิ่งจากท่าน อาจารย์ ดร. พินโย พรมเมือง และรองศาสตราจารย์ ดร. พวงเพ็ญ อินทรประวัติ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่กรุณาให้ความรู้และคำปรึกษา แนะนำในการดำเนินงานทุกขั้นตอน รวมทั้งความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สงวนพงศ์ ชวนชม อาจารย์ ดร. สมเกียรติ ทานอก ประธานกรรมการและกรรมการสอบสารนิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร. จำเริญรัตน์ จิตต์จิรจรรย์ นายวีระ อ่อนน้ำคำ นายนุเวช ยอดไฟอินทร์ ที่ได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ทำให้งานวิจัยฉบับนี้มีความถูกต้องยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

_____. (2556). **คู่มือฝึกอบรมวิทยากร การปรับกระบวนทัศน์และพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา**. มปท.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ . (2552). **80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.** กรุงเทพฯ: บริษัท แดเน็กซ์ อินเตอร์คอร์ปปอเรชั่น

เดชา จันทร์ศิริ. (2542). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้การสอนตามแนวพุทธศาสตร์กับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์. ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทิศนา แขมมณี และคณะ. (2544). **วิทยาการด้านการคิด.** กรุงเทพฯ : บริษัทเดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมเนจเม้นท์จำกัด.

ทิศนา แขมมณี. (2547). **ศาสตร์การสอน.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประภาศรี รอดสมจิตร. (2542). “การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แนวคิดหมวกหกใบของ DEBE-NO.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์. (2555). **การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21**. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2561, จาก https://www.youtube.com/watch?v=367EirEijRc

พรรณี ปานเทวัญ. (2559). “การพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 กับการเรียนรู้เชิงรุกในวิชาชีพพยาบาล”. **วารสารพยาบาลทหารบก**. 17(3) : 17.

พลกฤช ตันติญานุกูล. (2547). “ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาด้วยการฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหา.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์. (2537). “การพัฒนารูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มยุรี หรุ่นขำ. (2544). “ผลการใช้รูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาในบริบทชุมชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศันศนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ. (2544). **รายงานเรื่องฝึกสมองให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking).** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์

สิรีวัฒน์ อายุวัฒน์. (2560). “การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-Based Learning): ความท้าทายของการศึกษาพยาบาลในการพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21”. **วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข**. 27(2) : 17.

สุนีย์ ชัยสุขสังข์. (2555). “กลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนทางเลือก”. **วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี**. 12(1) : 99.

อนัญญาอินทรภักด. (2558). “ผลการใช้บทเรียนมัลติมีเดียแบบแก้ปัญหาที่มีต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5”. **วารสาร VeridianE-Journal, Silpakorn University.** 8(3) : 478

อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย. (2543). **การคิดอย่างมีวิจารณญาณ : การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.

อรุณีรัตนวิจิตร. (2543).ผลของการฝึกการคิดวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนท่านางแนววิทยา อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เอื้อญาติ ชูชื้น. (2535). “ผลของการฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามแนวทฤษฎีของโรเบิร์ตเอช. เอนนิส ที่มีต่อความสามารถทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล.” ปริญญาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Alfaro-Lefevre, R. (1995). **Critical Thinking in Nursing : A Practical Approcach.** Philandelphia : W.B. Saunders Company.

Dressel, P.L. and Mayhew.(1957). **General Education : Explorations in Evaluation.** 2nd ed. Washington D.C. : American Council on Education.

Ennis, Robert H. (1991). **Critical Thinking Conception.** Draft for Presentation at Area in Chicago.

Good, Carter V. (1973). **Dictionary of Education.** 3rd ed. New York: MaGraw – Hill Book.

Guilfors, J.P. (1967). **The Naure of Human Intelligence.**Newyork :McGrow-Hill.

Phelps, J. (1952). **The Effects of Paticipation in Reflective Thinking on Preservice Teacher' Critical Thinking.**Disstation Abstracts International. 48(9) : 2317 –

A.aDe Bono, Edward. (1992). **Six Thing Hats for school.**London: Haeler Brownlow Education.

_____. (1996). **Teach Yourself to Think**. Englang: Penguin Book.

Sternberg, R.J. (1985). **Beyond IQ : A triarchic theory ofhuman intelligence.**New-york :Canbridge University Press.

Watson, G. and Glaser, E.M. (1964).**Watson – GlaserCritical Thinking Appraisal Manual.** New York : Harcourt, Brace and World, Inc..

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
Factors Affecting The Efficiency of Management in North East Rajabhat University.

รัตนา อาสาทำ[1], ภณิตา สุนทรไชย[2], ศิรินทร เลียงจินดาถาวร[3]
Rattana Arsatum[1], Phanita Soonthornchai[2], Sirintorn Liengjindathaworn[3]
หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Author for Correspondence: E-mail : arsatum55555@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ การบริหารเชิงกลยุทธ์ และหลักธรรมาภิบาลในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเจ้าหน้าที่พัสดุในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานพัสดุในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้บริหาร หัวหน้าสายงาน หัวหน้าส่วนงาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 895 คน ได้กลุ่มตัวอย่างเป็น จำนวน 277 คน โดยวิธีทาโร่ ยามาเน่ และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา และด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ 2) หลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์ ด้านกำหนดกลยุทธ์ ด้านวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และด้านการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ 3) หลักธรรมาภิบาล ในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย

คือ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา และด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ 4) การบริหารงานเชิงกลยุทธ์และหลักธรรมาภิบาลที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และมีอิทธิพลสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของประสิทธิภาพการทำงานของบุคากรได้ร้อยละ 73.60 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) = .736 ได้สมการถดถอยพหุคูณดังนี้ ดังนี้

สมการถดถอบในรูปคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y}_i = 0.306\,X_{3i} + 0.202\,X_{4i} + 0.154\,X_{7i} + 0.278\,X_{9i} \quad ; \quad i = 1, 2, 3, \ldots, n$$

สมการถดถอบในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}_i = 0.276\,Z_{3i} + 0.214\,Z_{4i} + 0.186\,Z_{7i} + 0.347\,Z_{9i} \quad ; \quad i = 1, 2, 3, \ldots, n$$

คำสำคัญ: มหาวิทยาลัยราชภัฏ, การบริหารงานพัสดุ, ประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ
Received: 24/08/62, **Revised:**- **Accepted:** 08/09/62

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the efficiency level of supplies management, strategic administration and good governance of Rajabhat Universities in the Northeast of Thailand, 2) identify factors affecting the supplies management of supplies officers of Rajabhat Universities in the Northeast of Thailand, and 3) study methods for developing supplies management. The research population was 895 administrators, division chiefs, section heads, relevant officers and supplies clerks of Rajabhat Universities in the Northeast of Thailand. The sample group consisted of 277 personnel calculated by Taro Yamane method and selected by using proportional sampling method. The statistics used for analyzing data were frequency, percentage, mean, Pearson's Correlation and Stepwise Multiple Regression Analysis. The statistical significance difference was set at .05 level.

The research results revealed as follows:

1. Overall, the efficiency of supplies management of Rajabhat Universities in the Northeast of Thailand, on average, was at a high level. When considering each aspect, the mean scores were fair service, progressive service, continuous service, prompt service, and sufficient service respectively.

2. Regarding strategic administration in Rajabhat Universities in the Northeast of Thailand, the overall mean score was at a high level. The mean scores of each aspect were administration corresponding to strategies, strategies formulation, SWOT analysis, and strategy control and assessment respectively.

3. Overall, the good governance in Rajabhat Universities in the Northeast of Thailand was at a high level. The mean scores of each aspect were morality, transparency, rule of law, worthiness, participation, prompt service, and sufficient service respectively.

4. Strategic administration and good governance affected the supplies management of Rajabhat Universities in the Northeast of Thailand, having a positive correlation with a statistic significance at .05 level. The influence could explain changes in work efficiency of personnel at 73.60 % which indicated that the correlation coefficient (R^2) was .736. The multiple regression equations were as follows:

Regression equation's raw scores

$$\hat{Y}_i = 0.306\,X_{3i} + 0.202\,X_{4i} + 0.154\,X_{7i} + 0.278\,X_{9i} \quad ; \quad i = 1, 2, 3, \ldots, n$$

Regression equation's standard scores

$$\hat{Z}_i = 0.276\,Z_{3i} + 0.214\,Z_{4i} + 0.186\,Z_{7i} + 0.347\,Z_{9i} \quad ; \quad i = 1, 2, 3, \ldots, n$$

Keywords: Rajabhat University, Supplies Management, Efficiency of Supplies Management

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการบริหารงานพัสดุ เป็นงานที่ต้องยึดหลักกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ ตามมติคณะรัฐมนตรี และระเบียบของทางราชการเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ดังนั้นแล้ว ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีคุณสมบัติและมีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการพัสดุโดยตรง จึงจะทำให้งานสำเร็จลุล่วงและมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานพัสดุ ถ้าหากเกิดข้อผิดพลาด ผู้ปฏิบัติงานจะปฏิเสธไม่ได้ว่างานที่ปฏิบัติหรือได้กระทำไปนั้นเพราะไม่รู้ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายไม่ได้ ซึ่งมีโอกาสที่จะได้รับโทษทางวินัย ทางแพ่ง ทางอาญา หรือพร้อมกัน ทุกกรณี ทั้งนี้ความผิดที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นไปตามลักษณะใด (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 และแก้ไขเพิ่มเติม สำนักนายกรัฐมนตรี 2535, ราชกิจจานุเบกษา: 17)

การบริหารจัดการงานพัสดุในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงต้องมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการบริหารอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งความสำเร็จ

ขององค์กรนั้นจะขึ้นอยู่กับการบริหารงานที่ดีและอย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยปัจจัยการบริหารที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็น ด้านการบริหารงานตามกลยุทธ์ หลักธรรมาภิบาล และประสิทธิภาพการบริหารงาน ได้แก่ การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอการให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการอย่างก้าวหน้า

การบริหารงานงานพัสดุในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้บริหารงานจำเป็นต้องมีเทคนิคกลยุทธ์ มีจุดหมายหรือเป้าหมายขององค์กรที่ชัดเจน และสามารถกำหนดทิศทางขององค์กรในอนาคตมีกระบวนการเพื่อการเปลี่ยนแปลงมากว่าการบริหารแบบเดิมๆ ต้องเปลี่ยนทิศทางและแนวคิดให้สอดคล้องทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีการวางกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง กระบวนการตัดสินใจเพื่อประกอบการตัดสินใจ ที่เกิดจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและข้อมูลสำคัญเพื่อนำไปสู่การวางแนวทางการดำเนินงานของผู้บริหารในการดำเนินงานให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการดำเนินการขององค์กรและควบคุมการปฏิบัติงานเชิงกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อที่จะสร้างความมันใจว่าองค์กรสามารถที่จะดำเนินการได้อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีพัฒนาการและแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (สุริยา ศรีโภคา, 2559)

เนื่องจากงานพัสดุเป็นงานที่มีความเสี่ยงในเรื่องของการเกิดข้อผิดพลาดมีกฎระเบียบและแนวปฏิบัติของทางราชการมีการแก้ไขเพิ่มเติมตลอดเวลา ดังข้อมูล รายงานการบริหารความเสี่ยงประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามในประเด็นยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยที่ 6 : พัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ เป้าประสงค์ที่ข้อที่หนึ่ง มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามหลักธรรมาภิบาลความเสี่ยงในเรื่องการปฏิบัติงานด้านการเงินพัสดุ การเบิกจ่ายล่าช้าไม่เป็นไปตามกำหนดเวลาเป็นความเสี่ยงประเภทด้านการปฏิบัติตามกฎหมายกฎระเบียบ อาจเกิดขึ้นเนื่องจากความไม่ชัดเจน ความไม่ทันสมัยหรือความไม่ครอบคลุมของกฎหมายกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ รวมถึงการทำนิติกรรมสัญญา การร่างสัญญาที่ไม่ครอบคลุมการดำเนินการ ซึ่งมีปัจจัยมาจาก กฎระเบียบบางเรื่องไม่คล่องตัว ไม่สอดคล้องหรือไม่เหมาะสมกับสภาพการปฏิบัติงานจริง ปรากฏว่าระดับความเสี่ยงมีโอกาสเกิดขึ้นบางครั้ง มีระดับความรุนแรงของความเสี่ยงที่เกิดขึ้นระดับฝ่าย กอง มากกว่าระดับคณะ สำนัก สถาบัน และระดับมหาวิทยาลัย สรุปได้ว่า ระดับความเสี่ยงเกี่ยวกับเรื่องการปฏิบัติงานด้านการเงินพัสดุ การเบิกจ่ายล่าช้า ไม่เป็นไปตามกำหนดเวลาเกิดขึ้นในระดับปานกลาง (แผนบริหารความเสี่ยงมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2558 : 49)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่พัสดุ จึงเกิดประเด็นข้อสงสัยว่าการบริหารและประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุอยู่ในระดับใด รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานพัสดุ จึงเป็นประเด็นที่ต้องการศึกษาเพื่อให้ทราบแต่ละด้านชัดเจนและสามารถนำผลที่ได้ไปบริหาร

จัดการในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงานได้อย่างสูงสุด และเพื่อจะทราบข้อมูลอันจะทำให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพิจารณาหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขระบบวิธีการการบริหารจัดการพัสดุให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ การบริหารเชิงกลยุทธ์และหลักธรรมาภิบาลในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเจ้าหน้าที่พัสดุในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานพัสดุในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1) ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานพัสดุ เจ้าหน้าที่พัสดุทั้งหมดที่เป็นข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างทั้งเป็นโดยตำแหน่งและโดยแต่งตั้ง ซึ่งปฏิบัติงานประจำ จาก 11 มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 895 คน แบ่งออกเป็น ดังนี้ (แหล่งที่มา :จากเวปไซต์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 11 แห่ง)

1.2) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบสัดส่วน ตามจำนวนประชากรที่กำหนดไว้ 895 คน คำนวณกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีทาโร่ยามาเน่ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 277 คน และการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 11 แห่ง กำหนดสัดส่วนของประชากรกับกลุ่มตัวอย่างโดยการบัญญัติไตรยางศ์

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยอาศัยข้อมูลจากเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดการวิจัย วัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา โดยมีแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของบุคลากร ในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และประสบการณ์การทำงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย วิเคราะห์สภาพแวดล้อม กำหนดกลยุทธ์ ปฏิบัติตามกลยุทธ์ การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ และหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม และหลักคุณธรรมและประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอการให้บริการอย่างต่อเนื่องและการให้บริการอย่างก้าวหน้า ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของ ลิเคิร์ท (Likert's Scale) โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำตอบตามระดับประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ ได้แก่ การบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 ด้าน ประกอบด้วย วิเคราะห์สภาพแวดล้อม กำหนดกลยุทธ์ ปฏิบัติตามกลยุทธ์ และการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ และหลักธรรมาภิบาล 6 ด้าน ประกอบด้วย หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม และหลักคุณธรรม ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert's Scale) โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำตอบตามระดับประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลระหว่างการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ หลักธรรมาภิบาลที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product – Moment Correlation Coefficients) จากนั้นวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน หรือวิธี Stepwise (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended Questions)

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการดังนี้

3.1) ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างพร้อมกับตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน และสมบูรณ์ของเอกสาร

3.2) ขอหนังสือราชการจาก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยแนบพร้อมแบบสอบถามส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งปฏิบัติงานประจำตามคณะต่างๆ เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

3.3) ดำเนินการส่งแบบสอบถามด้วยตนเองไปให้กับประชากรกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและส่งกลับคืนผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่างตรวจสอบความถูกต้องความครบถ้วนของ

3.4) แบบสอบถาม หลังจากที่ได้ข้อมูลมาแล้วนำมาดำเนินการกรอกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประมวลผลต่อไป

4. ขั้นตอนในการการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอน ดังนี้

4.1) นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์แล้วลงรหัสตามแบบ Coding Form สำหรับประมวลข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรมแกรมสำเร็จรูป

4.2) นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้วให้คะแนนแต่ละข้อจากอำนาจจำแนกรายข้อในแบบสอบถามกำหนดไว้ เพื่อประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามจะใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้ 1) คำนวณค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD) สัมประสิทธิ์สัมพันธ์ของเพียรสัน และการทดสอบถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

4. ผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยได้ดังนี้ ผลการวิจัยข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคล ของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เพศหญิง ร้อยละ 53.4 เพศชาย ร้อยละ 46.6 อายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 36-45 ปี ร้อยละ 40.1 ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ปริญญาโท ร้อยละ 52.7 ตำแหน่งงานส่วนใหญ่ คือ หัวงานหน้าส่วน เป็นร้อยละ 44.4 และประสบการณ์การทำงานส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 11-15 ปี ร้อยละ 40.1 ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการอย่างก้าวหน้า มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.0883, S.D. = .47487) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับความสำคัญตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ($\bar{x}$=4.16, S.D.= 0.57) รองลงมา คือ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ($\bar{x}$=4.12, S.D.= 0.51) ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x}$=4.07, S.D.= 0.54) ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา ($\bar{x}$=4.06, S.D.= 0.57) และด้านการให้บริการ

อย่างเพียงพอ ($\bar{x}$=4.01, S.D.= 0.60) ตามลำดับ

หลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย วิเคราะห์สภาพแวดล้อม กำหนดกลยุทธ์ ปฏิบัติตามกลยุทธ์ และการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.08, S.D.= 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับความสำคัญตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์ ($\bar{x}$=4.15, S.D.= 0.42) รองลงมาคือ ด้านกำหนดกลยุทธ์ ($\bar{x}$=4.10, S.D.= 0.43) ด้านวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ($\bar{x}$=4.04, S.D.= 0.44) และด้านการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ ($\bar{x}$=3.99, S.D.= 0.50) ตามลำดับ

หลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรมและหลักคุณธรรม โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.09, S.D. = .48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับความสำคัญตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านหลักคุณธรรม ($\bar{x}$=4.26, S.D.= 0.56) รองลงมาคือ ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{x}$=4.18, S.D.= 0.57) ด้านหลักนิติธรรม ($\bar{x}$=4.09, S.D.= 0.59) ด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{x}$=4.09, S.D.= 0.62) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$=3.81, S.D.= 0.55) ตามลำดับ

การบริหารงานเชิงกลยุทธ์และหลักธรรมาภิบาลที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณด้วยวิธีวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุโดยรวม คือ ปัจจัยหลักนิติธรรม รองลงมาคือปัจจัยปฏิบัติตามกลยุทธ์ ปัจจัยการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ และปัจจัยหลักความโปร่งใส ตามลำดับ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ .736 ได้สมการถดถอยพหุคูณ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ในการพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ

	Unstandardized		standardized		
ประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของบุคลากร(Y)	**Coefficients**		**Coefficients**	**t**	**Sig**
	B (b)	**Ste.Error (SE_b)**	**Beta (β)**		
	.231	.151		1.528	.128
1.ปฏิบัติตามกลยุทธ์ (X_3)	.306	.051	.276	6.041	.000*
2.การควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ (X_4)	.202	.042	.214	4.782	.000*
3.หลักความโปร่งใส(X_7)	.154	.033	.186	4.616	.000*
4.หลักนิติธรรม (X_9)	.278	.037	.347	7.581	.000*

R = .860, R^2 = .740, Adjusted R Square = .736, F = 193.642

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y}_i = 0.306\,X_{3i} + 0.202\,X_{4i} + 0.154\,X_{7i} + 0.278\,X_{9i} \quad ; \quad i = 1, 2, 3, \ldots, n$$

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}_i = 0.276\,Z_{3i} + 0.214\,Z_{4i} + 0.186\,Z_{7i} + 0.347\,Z_{9i} \quad ; \quad i = 1, 2, 3, \ldots, n$$

แนวทางในการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของบุคลากร ในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มากที่สุด คือ มีความคิดเห็นว่า การให้บริการไม่รวดเร็วและไม่ทันต่อเวลา ควรกำหนดเวลาหรือบริหารเวลาในการบริการและบอก/แจ้ง ให้ชัดเจน กำหนดระยะเวลาในการดำเนินงานที่ชัดเจน ควรมีการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว เพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการ ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นและกำหนดระเบียบฯ การเบิกจ่ายที่ชัดเจน และไม่มีการวางแผนเกี่ยวกับการให้บริการอย่างก้าวหน้า ควรมีการประเมินการใช้พัสดุทุกๆ สามเดือน แล้วนำเสนอผลปรับปรุง/พัฒนาแนวทางในการบริหารงานพัสดุเพื่อจะได้ใช้พัสดุอย่างคุ่มค่า มีการวางแผน การจัดคู่มือเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานพัสดุให้ทันสมัย ทันตามกฎ ระเบียบฯ ประกาศใหม่ๆ ควรมีการวางแผนล่วงหน้าในการปฏิบัติงานหากปัญหาเกิดขึ้นจะได้แก้ไขได้ท่วงที ผู้ปฏิบัติงานต้องรู้และเข้าใจหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติของงานพัสดุ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงระเบียบฯ รองลงมาคือ การให้บริการไม่เท่าเทียมกัน ควรให้บริการกับทุกคนด้วยความเท่าเทียมกัน/เหมือนกัน และสม่ำเสมอ และ

ควรให้บริการยังไม่เพียงพอต่อผู้รับบริการ ควรให้บริการเท่าที่ต้องการ หรือการใช้งาน คำนึงถึงระเบียบการเบิกจ่ายพัสดุด้วยและคณะ/หน่วยงานใช้พัสดุอย่างสิ้นเปลือง มีอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวกอย่างพอเพียงและเพียงพอ ควรมีจำนวนบุคลากรที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานและขึ้นอยู่กับงานที่ได้รับมอบหมาย ควรมีจำนวนบุคลากรที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานและขึ้นอยู่กับงานที่ได้รับมอบหมาย และการให้บริการไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ควรมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ในกระบวนการปฏิบัติงาน ควรมีการให้บริการอยู่ตลอดเวลา เพื่อพร้อมในการปฏิบัติงาน ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับความสำคัญตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน รองลงมาคือ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา และด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ตามลำดับ ผลการวิจัยดังกล่าวสารมารถอภิปรายเหตุผลได้ว่า ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน หน่วยงานมีระบบงานที่ให้บริการด้วยความโปร่งใส มีการให้บริการเป็นไปตามลำดับขั้นตอนก่อน-หลังและมีความกระตือรือร้นในการให้บริการด้วยความเอาใจใส่ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า บุคลากรมีการนำเครื่องมือที่ทันสมัยมาปฏิบัติงานเพื่อทำให้การบริการสะดวกและรวดเร็ว เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ มีการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการตลอดเวลามี ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่มีความรับผิดชอบและมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและไม่ซ้ำซ้อน ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลามีขั้นตอนในการให้บริการให้เสร็จในระยะเวลาที่กำหนด และด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ หน่วยงานมีการจัดสถานที่ตั้งที่เหมาะสมในการให้บริการ จัดบรรยากาศและแสงสว่างที่เหมาะสม มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร มีสิ่งอำนวยความสะอาดแก่ผู้มาติดต่อ เช่น ที่นั่ง หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และน้ำดื่ม ให้บริการอย่างถูกต้องและแม่นยำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจอห์น ดี มิลเล็ท (1954, 397-400) ได้กล่าวเกี่ยวกับความพึงพอใจในการบริการ (Satisfactory Service) หรือความสามารถที่จะพิจารณาว่าบริการนั้นเป็นที่ พึงพอใจหรือไม่ โดยวัดจาก 1) การให้บริการอย่างเท่าเทียม 2) การให้บริการที่ตรงเวลา 3) การให้บริการอย่างเพียงพอ 4) การให้บริการอย่างต่อเนื่อง 5) การให้บริการอย่างก้าวหน้า

5.2 ระดับการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย วิเคราะห์สภาพแวดล้อม กำหนดกลยุทธ์ ปฏิบัติตามกลยุทธ์ การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์ รองลงมาคือ ด้านกำหนดกลยุทธ์ ด้านวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และด้านการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ ตามลำดับ ทั้งนี้ เนื่องจาก

การบริหารงานต่างๆ ที่ทำให้หน่วยงานประสบผลสำเร็จ มีการกำหนดทิศทางที่ชัดเจน มีกระบวนการจัดการ มีการวางแผน การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ การควบคุมและประเมิน ส่งเสริมให้บุคลากรมีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาในงาน มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ ตามยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ เพื่อให้บรรลุตามประสงค์ของหน่วยงาน มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานและหาแนวทางการพัฒนาสภาพปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานของหน่วยงานอย่างชัดเจน และรายงานผลอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ และสามารถปรับปรุงเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนต่อไปในอนาคตเพื่อประสิทธิภาพขององค์การ สอดคล้องกับแนวคิดของ Thompson and Strickland (2003 :6) สรุปว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ (strategic management) หมายถึง ขั้นตอนของการบริหารที่ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ การกำหนดจุดประสงค์ การกำหนดกลยุทธ์ และการปฏิบัติตามกลยุทธ์ การบริหารเชิงกลยุทธ์ จึงเริ่มจากวิสัยทัศน์ จุดประสงค์และการกำหนดกลยุทธ์ แล้วบริหารให้เหมาะสม สอดคล้องกับจักรกฤษณ์ พันธ์โพคา (2558:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การกำหนดทิศทางของสถานศึกษา การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา การกำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษา การปฏิบัติตามกลยุทธ์ของสถานศึกษา และการประเมินและควบคุมกลยุทธ์ของสถานศึกษา ตามลำดับ

5.3 ระดับหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม และหลักคุณธรรม ในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านหลักคุณธรรม รองลงมาคือ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักการมีส่วนร่วมและหลักความรับผิดชอบ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการใช้กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับในการบริหารงานด้วยความเป็นธรรม โดยไม่เลือกปฏิบัติ รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้บุคลากรได้รับความรู้เดี่ยวกับกฎหมาย และมีกิจกรรมให้บุคลากรใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า ซึ่งสอดคล้องกับของพินิจ เชื่อแพ่ง (2556:บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ได้ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า หลักนิติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก หลักคุณธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก หลักความโปร่งใส โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก หลักการ

มีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง หลักความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก หลักความคุ้มค่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Clark (2001) ได้ทำการศึกษาเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลในการกระจายอำนาจการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศกาน่า พบว่า ประเทศที่ด้อยการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นมากขึ้น โดยเสริสร้างให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นทำให้เกิดกลยุทธการพัฒนาที่เป็นจริงได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการปรับตัวในการปฏิบัติต่างๆ ของท้องถิ่น โดยเป็นการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลให้เหมาะสมกับท้องถิ่น เพื่อเป็นการพัฒนาให้เกิดความเท่าเทียมกันภายในสังคม การใช้หลักธรรมาภิบาลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น แต่ก็ยังคงมีปัญหาอยู่จากการที่ยังคงมีการถือพรรคถือพวกหรือการปกครองแบบอุปถัมภ์

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านแล้วปรากฏผลการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ด้านหลักคุณธรรม พบว่า ผู้บริหารหน่วยบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ หน่วยงานมุ่งเน้นให้บุคลากรใช้หลักคุณธรรมในการปฏิบัติงาน ด้วยความเสมอภาคถูกต้องและบุคลากรปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของวรารัตน์ สุวรรณพงศ์ (2554) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลศาลเจ้าไก่ต้อ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ในการจัดสรรงบประมาณ ยังไม่ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่ การบริหารของงาน อบต. ยึดผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าของประชาชน แนวทางแก้ไข มีการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนให้บริการประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

2. ด้านความโปร่งใส พบว่า หน่วยงานปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส โดยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้วยความรู้ ความสามารถ ทุกขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการต่างๆ ทุกขั้นตอนในการปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบความถูกต้อง เปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้แก่ประชาชนได้ สอดคล้องกับวิไลพร จันเสงี่ยม (2555:บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่าง ครูในจังหวัดชลบุรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำนวน 327 คน พบว่า การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหาร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า ด้านหลักความโปร่งใสโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ด้านหลักนิติธรรม พบว่า ซึ่งบุคลากรในหน่วยงานไม่มีการละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ใช้อำนาจของกฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับในการบริหารราชการด้วยความเป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ มีการใช้หลักเกณฑ์พิจารณาวิธีการทำงานได้อย่างเหมาะสม ระเบียบใน

การทำงานของมหาวิทยาลัยฯ สอดคล้องกับสภาพของหน่วยงาน และมีกิจกรรมส่งเสริมให้บุคลากรได้รับความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในการทำงาน เช่น การส่งบุคลากรไปอบรมเกี่ยวกับระเบียบฯ ใหม่ ๆ และทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพินิจ เชื่อแพ่ง (2556:บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ได้ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 จำนวน 302 คน พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า หลักนิติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4. ด้านหลักความคุ้มค่า พบว่า หน่วยงานมีการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม มุ่งเน้นประสิทธิภาพในการบริหารงาน ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เกิดประโยชน์สูงสุด และใช้งบประมาณในการดำเนินงานอย่างคุ้มค่า เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ อริศรา ขาวพล (2552 : 138-164) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการเขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติในระดับมาก

5. ด้านหลักการมีส่วนร่วม พบว่า หน่วยงานเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติและประเมินงานเพื่อแก้ไขปัญหาของหน่วยงาน จัดกิจกรรมโครงการเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่ยอมรับร่วมกัน และได้จัดทำช่องทางรับฟังข้อคิดเห็นจากประชาชน สอดคล้องกับอาทิตย์ แสนมะฮุง (2558) ได้ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.66) โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักนิธิธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.66) หลักหลักคุณธรรมและหลักความรับผิดชอบ (ค่าเฉลี่ย 3.58) ด้านหลักความคุ้มค่า (ค่าเฉลี่ย 3.53) ด้านหลักการมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย 3.52) และด้านหลักความโปร่งใส (ค่าเฉลี่ย 3.51)

6. ด้านความรับผิดชอบ พบว่า หน่วยงานตระหนักในบทบาทหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายจัดทำแผนบริหารความรับผิดชอบในการทำงาน มีการจัดทำแผนบริหารความรับผิดชอบในการทำงาน ผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด มีความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการบริหารงาน และ เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในการเข้ารับฝึกอบรม ฝึกทักษะในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับปาลสิฌาล์ ธีรัฐฌานล์ (2551: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานเทศบาล : ศึกษากรณีเทศบาลตำบลสำโรงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า พนักงานเทศบาลตำบลสำโรงเหนือมีความคิดเห็นต่อการบริหาร

งานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านนิติธรรม รองลงมาคือ ด้านคุณธรรม ด้านความรับผิดชอบ ด้านความโปร่งใส ด้านความคุ้มค่า และด้านการมีส่วนร่วม ตามลำดับ

5.4 จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานเชิงกลยุทธ์และหลักธรรมาภิบาลมีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรียงตามอิทธิพลจากมากไปน้อย คือ หลักนิติธรรม การปฏิบัติตามกลยุทธ์ การควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ และหลักความโปร่งใส เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องมาจาก การบริหารองค์กร ผู้บริหารในมหาวิทยาลัยต้องมีความสามารถในการกำหนดทิศทางขององค์กร มีการกำหนดยุทธศาสตร์ดำเนินการตามยุทธ์ศาสตร์ สนับสนุนแผนกลยุทธ์ของหน่วยงานอย่างชัดเจน จัดฝึกอบรมให้ผู้ปฏิบัติงาน มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ เพื่อให้สอดคล้องและนำไปสู่การปฏิบัติของผู้บริหาร การใช้อำนาจของกฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับในการบริหารราชการด้วยความเป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ โดยบริหารราชการตามหลักนิติธรรมและไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์และกลยุทธ์หลักของหน่วยงาน วิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดจากการดำเนินการตามวิสัยทัศน์เป้าประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้แก่ประชาชน เปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ สอดคล้องกับของ วารุณี วัชรสวัสดิ์ (2558:บทคัดย่อ) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การรับรู้คุณค่าและจรรยาบรรณของสำนักงานบัญชีที่มีผลต่อความจงรักภักดีของผู้ประกอบธุรกิจในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า ระดับจรรยาบรรณของสำนักงานบัญชี ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ความโปร่งใส ความเที่ยงธรรม มาตรฐานในการปฏิบัติงาน ความซื่อสัตย์ การรักษาความลับ ความรู้ความสามารถในงาน และความอิสระตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของภาวิณี ศรีสวัสดิ์ (2556:บทคัดย่อ) ศึกษาการนำหลักธรรมาภิบาลสู่การปฏิบัติในการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) ตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.53 พิจารณารายด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ หลักการมี ส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม และหลักคุณธรรม ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของนุชจรินทร์ ปิ่นทอง (2559:บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์ ด้านการ

ควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ด้านการกำหนดทิศทางองค์กร และด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ตามลำดับ

6. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการวิจัย

1. ข้อเสนอเพื่อการนำไปใช้

จากผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริงานพัสดุในมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยจึงเสนอแนะดังนี้

1.1 จากการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ การบริหารเชิงกลยุทธ์ หลักธรรมาภิบาล ในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ ด้านการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ ถึงแม้จะมีระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากแต่ค่าเฉลี่ยยังต่ำกว่าทุกด้าน ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรการวิเคราะห์โครงสร้างและนโยบายที่ครอบคลุมภารกิจของหน่วยงาน วิเคราะห์สภาพแวดล้อม การให้บริการ และพัฒนาการปฏิบัติงานด้านความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ที่เกิดจากผลการปฏิบัติงาน มีการวิเคราะห์สภาพคล่องในการปฏิบัติงาน วิเคราะห์ปริมาณบุคลากรและคุณภาพของบุคลากร และมีการวิเคราะห์ความพอเพียงขอวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบ และหลักธรรมาภิบาลในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยหลักธรรมาภิบาลด้านหลักการมีส่วนร่วม ถึงแม้จะมีระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากแต่ค่าเฉลี่ยยังต่ำกว่าทุกด้าน ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการและประเมินงานเพื่อแก้ปัญหาของหน่วยงาน ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่ยอมรับร่วมกัน และจัดทำช่องทางรับฟังข้อคิดเห็นจากประชาชน

1.2 จากการวิจับพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ การบริหารเชิงกลยุทธ์ หลักธรรมาภิบาล ในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยประสิทธิภาพด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ถึงแม้จะมีระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากแต่ค่าเฉลี่ยยังต่ำกว่าทุกด้าน ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน่วยงานควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาติดต่ออย่างเพียงพอ มีป้ายบอกจุดต่างๆ อย่างชัดเจน มีเอกสารแผ่นพับสำหรับประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารต่างๆ และมีบรรยากาศ แสงสว่างมีความเหมาะสม

1.3 จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ ได้แก่ หลักนิติธรรม การปฏิบัติตามกลยุทธ์ การควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ และหลักความโปร่งใส ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรมีการกำหนดกลยุทธ์ในการปฏิบัติงาน มีการควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาสภาพปัญหาและนำไปสู่การแก้ไข

ปัญหาร่วมกันต่อไป ควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการรับรู้ และแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับกิ่วางแผนงานในทุกกิจกรรม และมีการปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัญหา และอุปสรรคที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานพัสดุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.3 การศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้ ขอขอบพระคุณคณบดีของแต่ละคณะ ผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หัวหน้างาน หัวหน้าส่วนงาน และผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และที่อนุญาตให้ผู้วิจัยได้เข้าเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำแนะนำในทุกขั้นตอนที่ได้ทำการศึกษารายวิทยานิพนธ์ การตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมถึงบุคลากรผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานวิจัย ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บรรณานุกรม

จักรกฤษณ์ พันธ์โพคา. (2558). *การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี*. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี.

นุชจรินทร์ ปิ่นทอง. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10.* ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี.

ปาลสิฒาล์ ธีรัฐณานล์. (2551). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานเทศบาล : ศึกษากรณีเทศบาลตำบลสำโรงเหนืออำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ.* การค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี. แผนบริหารความเสี่ยงมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2558 : หน้า 49

พินิจ เชื้อแพ่ง. (2556). *การศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ภาวิณี ศรีสวัสดิ์. (2016). *"การนำหลักธรรมาภิบาลสู่การปฏิบัติในการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลอุดรธานี."* รายงานการประชุมวิชาการและนำเสนอผลการวิจัยระดับชาติและนานาชาติ กลุ่มระดับด้านบริหารธุรกิจ และรัฐประศาสนศาสตร์.

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 และแก้ไขเพิ่มเติมสำนักนายกรัฐมนตรี 2535, ราชกิจจานุเบกษาส หน้า 17).

วารุณี วัชรสวัสดิ์. (2557). *การรับรู้คุณค่าและจรรยาบรรณของสำนักงานบัญชีที่มีผลต่อความจงรักภักดีของ ผู้ประกอบธุรกิจในอำ เภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี.* บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พ.ศ. 2558.

วิไลพร จันเสงี่ยม. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิภาพ การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*.

สุริยา ศรีโภคา. (2559). *การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

อริศรา ขาวพล. *การบริหารงานโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2552.

อาทิตย์ แสนมะฮุง. (2558). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร*. ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประสาศาสนศาสตร มหาวิทยาลัยสกลนคร.

Arthur A. Thompson, Jr., and A.J. Strickland. (2003) *Strategic management,* 14th ed. (New York: McGraw-Hill).

Clarke, Vicki Clinell Burge. (2001). *Unit Search of Good Governance : Decentralization and Domocracy in Ghana.* Illionois : Northerm Illinois University.

Hunger, J. David and Thomas L. Wheelen. (2006). *Strategic Management and Business Policy,* 10thed. New Jersey : Pearson, Millet, John D.1954. *Management in the Public Service.* New York : McGraw-Hill. 397-400.

วารสารแสงอีสาน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ผลการจัดการเรียนรู้เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์
Effects of Cooperative Learning-Jigsaw on Student's Learning Achievement of Consumption of Goods and Service Learning Unit

อำนวย ขำเอนก[1], พินโย พรมเมือง[2], พวงเพ็ญ อินทรประวัติ[3],
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
Amnuay Khamanak[1], Pinayo Prommuang[2], Puangpen Intraprawat[3]
Author for Correspondence:Email : Amnuay_poo@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจ เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิกซอว์ 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งจังหัน ตำบลทุ่งจังหัน อำเภอโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 30 คน

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบความรู้ มีค่าความยากง่ายและมีค่าความเชื่อมั่น3) แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียน 4) แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test แบบ Dependent Samples

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความรู้ความเข้าใจ พบว่านักเรียนมีระดับคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิกซอว์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค จิกซอว์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ผลการจัดการเรียนรู้, เทคนิคจิกซอว์,การเรียนรู้แบบร่วมมือ, พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม, ความพึงพอใจ

Received: 24/08/62, **Revised:**08/09/62, **Accepted:** 14/09/62

Abstract

The objectives of this research were: 1) to compare knowledge and understanding on Consumer Protection Related to Advertising lesson plan with Jigsaw Cooperative learning Technique: 2) to study student group behavior of Prathomsuksa 4 student, and 3) to study the satisfaction on learning management. The target group were 30 Prathomsuksa 4 students of Banthungjunghan, Banthungjunghan, Buri Ram in semester 1, academic year 2019. The instruments were: 1) lesson plan, 2) Test with difficulty and reliability, 3) students' satisfaction test, and 4) group work behavior test. The data analysis was based on mean, standard deviation and Dependent Samples t-test.

The research findings indicated that:

1. The knowledge and understanding on Consumer Protection Related to Advertising lesson plan with Jigsaw Cooperative learning Technique, the post-result of knowledge and understanding was higher that the pre-result with statistical significance at .01.

2. The group work behavior of students in Jigsaw Cooperative learning Technique was high level.

3. The satisfaction of Prathomsuksa 4 students toward Jigsaw Cooperative learning Technique was high level.

Keywords: Cooperative learning ,Learning Achievement, Jigsaw, Satisfaction, Working Group Behaviors.

บทนำ

วิชาเศรษฐศาสตร์มีชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า "economic" ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีกว่า "oikonomikos" แปลว่า การบริหารจัดการของครัวเรือน ดังนั้น วิชาเศรษฐศาสตร์จึงมีต้นกำเนิดมาจาก การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมของครัวเรือน (household management) ซึ่งจำเป็นสำหรับทุกคน เพราะในการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน จะต้องมีการตัดสินใจในการใช้จ่ายสิ่งต่างๆ อยู่ตลอดเวลา เช่น ราคาของสินค้า เงินที่มีอยู่ รสนิยมและความ พึงพอใจ เป็นต้น การเรียนรู้วิชาเศรษฐศาสตร์จึงจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังตั้งแต่เป็นเด็ก เพราะจะได้เรียนในการใช้ชีวิตที่ถูกต้อง ทำให้การดำเนินชีวิตของการครองเรือนเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่ในความเป็นจริง

แล้ว ทุกวันนี้เรามิได้บริโภคอรรถประโยชน์ของสินค้า คือ การบริโภคเพื่อความอยู่รอดเพียงอย่างเดียว แต่ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะบริโภคเพื่อสนองความอยากของตนเองมากกว่าอรรถประโยชน์ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ในปัจจุบันมนุษย์ถูกครอบงำด้วยการโฆษณาที่สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนในสังคมได้ ดังจะเห็นได้จาก Baudrillard (อ้างถึงใน กาญจนาภรณ์ พลประทีป , 2543) ที่ได้วิเคราะห์เรื่องการบริโภคสัญญะเอาไว้ คือ งานโฆษณาจะใช้ตรรกะเชิงอรรถประโยชน์ คือ สาระที่แท้จริง มาใช้ในงานโฆษณามากที่สุด เช่น ใช้บำรุงร่างกาย ผิวพรรณ ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค รองลงมาคือ ตรรกะแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ อันดับสาม เป็นตรรกะมูลค่าเชิงสัญญะ และอันดับสุดท้ายน้อยที่สุด เป็นตรรกะแลกเปลี่ยน จะเห็นได้ว่า สินค้าต่างๆ ไม่ได้มีแค่การนำเสนอสาระแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการนำเสนอมูลค่าให้เกิดขึ้นจากสินค้า เช่น ความมีรสนิยม ความหรูหรา ซึ่งเป็นตรรระมูลค่า เพื่อจูงใจให้เกิดการเลือกบริโภคสินค้า ฉะนั้น หากมนุษย์บริโภคไม่รู้จักอรรถะที่แท้จริงในการบริโภค โดยการบริโภคตามความต้องการของตนเอง

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาให้เข้าใจเศรษฐศาสตร์จึงเป็นสิ่งจำเป็น เมื่อเติบโตขึ้นมาจะสามารถที่จะบริหารชีวิต บริหารครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ใช้จ่ายคุ้มค้า และมีประสิทธิผล คือ ใช้ประโยชน์จากสินค้าให้คุ้มค่ามากที่สุด ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้นจึงควรเป็นการสอนที่เน้นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ คือ เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้เป็นอันดับแรก เพื่อที่จะได้นำความรู้ไปใช้สำหรับการดำเนินชีวิต

ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงสนใจที่จะจัดการเรียนรู้ เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค จิกซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพราะการจัดการเรียนรู้ดีโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์ สามารถช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี รวมทั้งได้เรียนรู้ทักษะทางสังคมและการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตด้วย (ทิศนา แขมมณี, 2547 : 99) และผลจากการศึกษางานวิจัยและการศึกษาค้นคว้าอิสระที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือได้ผลตรงกันคือ การเรียนรู้แบบ จิกซอว์ ส่งผลดีต่อผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ นักเรียนมีความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายมากขึ้น มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนดีขึ้นและมีสุขภาพจิตดีขึ้น นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนรู้ ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการ เพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจ เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิกซอว์
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการบริโภคสินค้าและการ

บริการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิกซอว์

3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิกซอว์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านทุ่งจังหัน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รหัส ส 14101 โดยยึดตามมาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก ประกอบด้วย 4 หัวข้อ คือ สินค้าและการบริการ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการ เครื่องหมายรับรองคุณภาพสินค้า และหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า

2. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ประชากรและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งจังหัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำนวน 30 คน

3. ด้านตัวแปร ประกอบด้วยตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิกซอว์ และตัวแปรตาม คือ ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ประกอบด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจ เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการ 2) ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์ และ 3) พฤติกรรมการทำงานกลุ่มโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ 4 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง จำนวน 8 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) แผนการสอน ซึ่งผ่านการประเมินจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีค่าความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 2) แบบวัดผลสัมฤธิ์ทางการเรียน มีค่าความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับแบบทดสอบเท่ากับ 1.00 มีค่าความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.33 - 0.74 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.33 – 0.75 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ (KR-20) เท่ากับ 0.80 3) แบบทดสอบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม เท่ากับ 4.43 4) แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม เท่ากับ 3.13

ผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจ เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์ ในภาพรวม พบว่า นักเรียนมีคะแนนความรู้ความเข้าใจก่อนเรียน เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งจังหัน เท่ากับ 8.77 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 43.83 และคะแนนหลังเรียน เท่ากับ 14.43 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 72.17 ลำดับต่อไป และมีคะแนนพัฒนาการ เท่ากับ 5.77 คะแนน ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน ด้วยสถิติ t-test dependent แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	30	8.77	1.99	10.432	.000*
หลังเรียน	30	14.43	1.65		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อเรียนและหลังเรียน เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งจังหัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน

2. การศึกษาพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก ($\bar{x}$=3.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยใน 3 ลำดับแรก ดังนี้ การปรึกษาหารือกันของสมาชิก ($\bar{x}$=3.22) รองลงมาคือ รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก ($\bar{x}$=3.16) และให้ความร่วมมือในการทำงาน ($\bar{x}$=3.15)

3. การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิกซอว์ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการเรียน เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.43) เมื่อพิจารณาทั้ง

3 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยใน 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านบรรยากาศทางการเรียนและสิ่งแวดล้อม ($\bar{x}$=5.00) รองลงมาคือ ด้านครูผู้สอน ($\bar{x}$=4.70)

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องผลการจัดการเรียนรู้เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย ผู้วิจัยมีประเด็นที่อภิปรายผล ดังนี้

1. การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจ เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์ พบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจาก กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์ เป็นการเรียนรู้ที่สร้างบรรยากาศในการเรียน เปิดโอกาสให้นักศึกษา ได้เรียนรู้และมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน แต่ละคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ รับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายของตน ทำให้นักศึกษาเกิดความตระหนักว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และระหว่างสมาชิกในกลุ่มมีการแบ่งปันความรู้ ความคิดเห็น รวมถึงเป็นกำลังใจให้กันและกัน ทำให้มีความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ และต้องทำคะแนนให้กลุ่มได้คะแนนมากที่สุด เพื่อนำพากลุ่มไปถึงจุดมุ่งหมายและประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปิยะฉัตร ขาวแก้ว (2542) ศึกษาผลการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิกซอว์ที่มีต่อทักษะการทำงานร่วมกัน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชา ส 306 : ประเทศของเรา 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสตรีราชินูทิศ จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิกซอว์สูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จริยา ขุนเศรษฐ์ (2551) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิกซอว์ร่วมกับแผนภูมิมโนทัศน์ที่มีต่อทักษะกกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิกซอว์ร่วมกับแผนภูมิมโนทัศน์ มีผลสัมฤทธิ์ด้านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิกซอว์ร่วมกับแผนภูมิมโนทัศน์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ เศวตกนิษฐ์ ศรีสนาย (2552: 95) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค jigsaw สาระประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค jigsaw สาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นมี ประสิทภาพ 87.43/85.48 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7933 แสดงว่านักเรียนมีการพัฒนาด้านการเรียรู้เพิ่มขึ้น

ร้อยละ 79 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ดังนั้น จึงสรุปเป็นหลักการเบื้องต้นได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์ เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการ สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้

2. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการเรียน เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์เป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือที่นักเรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนร่วมกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมห้อง มีการฝึกการเรียนรู้แบบกลุ่ม มีรับผิดชอบในการศึกษาค้นคว้าตามความสามารถของตนเอง มีจำนวนสื่อและอุปกรณ์การเรียนมีเพียงพอต่อนักเรียน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ รวมทั้งการทำแบบทดสอบย่อยท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนได้แจ้งผลการประเมินให้นักเรียนทราบทันที ทำให้นักเรียนได้รับทราบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ มีความภาคภูมิใจในผลงานและความสามารถของตนเอง ซึ่งเป็นการกระตุ้นหรือเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนในขั้นต่อไป นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลความสามารถในการเรียนรู้ นักเรียนร่วมมือร่วมกันรับผิดชอบศึกษาค้นคว้าในงานที่ได้รับมอบหมาย และนำความรู้ที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาสรุปเป็นของกลุ่ม สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขพร้อม ๆ กับพัฒนาความดีงาม ความรู้ความสามารถไปด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เศวตกนิษฐ์ ศรีสนาย (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค jigsaw สาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค jigsaw โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เดือนเพ็ญ ภูเขียว (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แบบกลุ่มร่วมมือโดยใช้เทคนิค จิกซอว์ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ แบบกลุ่มร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง อาณาจักรอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ดังนั้น จึงสรุปเป็นหลักการเบื้องต้นได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์ เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการ สามารถสร้างความพึงพอใจแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้อยู่ในระดับมาก

3. พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิกซอว์ โดยภาพรวมนักเรียนมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก โดยเฉพาะในการปรึกษาให้ความร่วมมือกัน อย่างไรก็ตาม ทั้งนี้เนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิกซอว์ เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้แนวคิดการต่อภาพ โดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ทุกกลุ่มจะได้รับ

มอบหมายให้ทำกิจกรรมเดียวกันผู้สอนจะแบ่งเนื้อหาของเรื่องที่จะให้เรียนรู้ออกเป็นหัวข้อย่อยเท่ากับจำนวนสมาชิกแต่ละกลุ่ม และมอบหมายให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มศึกษา ค้นคว้าคนละหัวข้อ ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องที่ตนได้รับมอบหมายให้ศึกษาจากกลุ่ม สมาชิกต่างกลุ่มที่ได้รับมอบหมายในหัวข้อเดียวกันก็จะทำการศึกษาค้นคว้าร่วมกัน จากนั้นผู้เรียนแต่ละคนจะกลับเข้ากลุ่มเดิมของตนเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญอธิบายความรู้ เนื้อหาสาระที่ตนศึกษาให้เพื่อนร่วมกลุ่มฟัง เพื่อให้เพื่อนสมาชิกทั้งกลุ่มได้รู้เนื้อหาสาระครบทุกหัวข้อย่อยและเกิดการเรียนรู้เนื้อหาสาระทั้งเรื่อง จากการทบทวนวิจัยในด้านพฤติกรรมในการเรียน ผลการวิจัยสอดคล้องหลายๆ เรื่อง เช่น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชัชวาล แสงจักรวาล (2551 : 82) ได้ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบร่วมมือ แบบผสมผสานการอ่านและการเขียนที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษและพฤติกรรม การทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการทำงานเป็นกลุ่มของนักเรียน โดยรวมและเป็นรายข้อ ทุกข้ออยู่ในระดับเหมาะสมมากถึงมากที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรทัย อินตา (2547) ศึกษาผลการใช้วิธีการต่อบทเรียนเรื่องหลักธรรมการพัฒนาตนเพื่อมงคลแก่ชีวิตต่อพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นมะยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีการต่อบทเรียนพบว่านักเรียนทุกกลุ่มมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มโดยรวมคือ สมาชิกครึ่งหนึ่งของแต่ละกลุ่มร่วมกันทำงานกลุ่ม สำหรับผลการเรียนรู้โดยรวมของนักเรียนต่ละกลุ่มอยู่ในระดับดี พบว่าการทดลองครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 และครั้งที่4 อยู่ในระดับดี ส่วนการทดสอบครั้งที่ 3ผลการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่ในระดับพอใช้

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1.1 การนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์ ไปใช้ครูผู้สอนควรศึกษาหลักการ วิธีการและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เข้าใจอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพบรรลุตามความมุ่งหมาย

1.2 การเตรียมสื่อ เอกสารและอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอว์ ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของเวลา เนื้อหา ภาษาและความน่าสนใจ เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนรู้

1.3 การแบ่งกลุ่มในการจัดกิจกรรมไม่ควรเป็นกลุ่มใหญ่เกินไป จำนวน 4 คน จะเหมาะสมกับการทำงานกลุ่ม สมาชิกแต่ละคนควรมีการแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงานที่ชัดเจน

1.4 ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมีการทดสอบก่อนเรียน ก่อนปฏิบัติกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ สุดท้ายจึงทดสอบหลังเรียน เพื่อให้มีการพัฒนาในเรื่องความรู้ความสามารถที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์ในการพัฒนากระตุ้นทักษะการทำงานกลุ่ม และให้กำลังใจของนักเรียน

2.2 ควรมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิกซอว์กับเทคนิควิธีสอนอื่น ๆ

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถของนักเรียนที่เรียนโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ เทคนิค จิกซอว์ กับรูปแบบการเรียนอื่น

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยผลการจัดการเรียนรู้ เรื่องการบริโภคสินค้าและการบริการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิกซอว์ นั้น ได้องค์ความรู้ใหม่สู่การพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษา ดังนี้

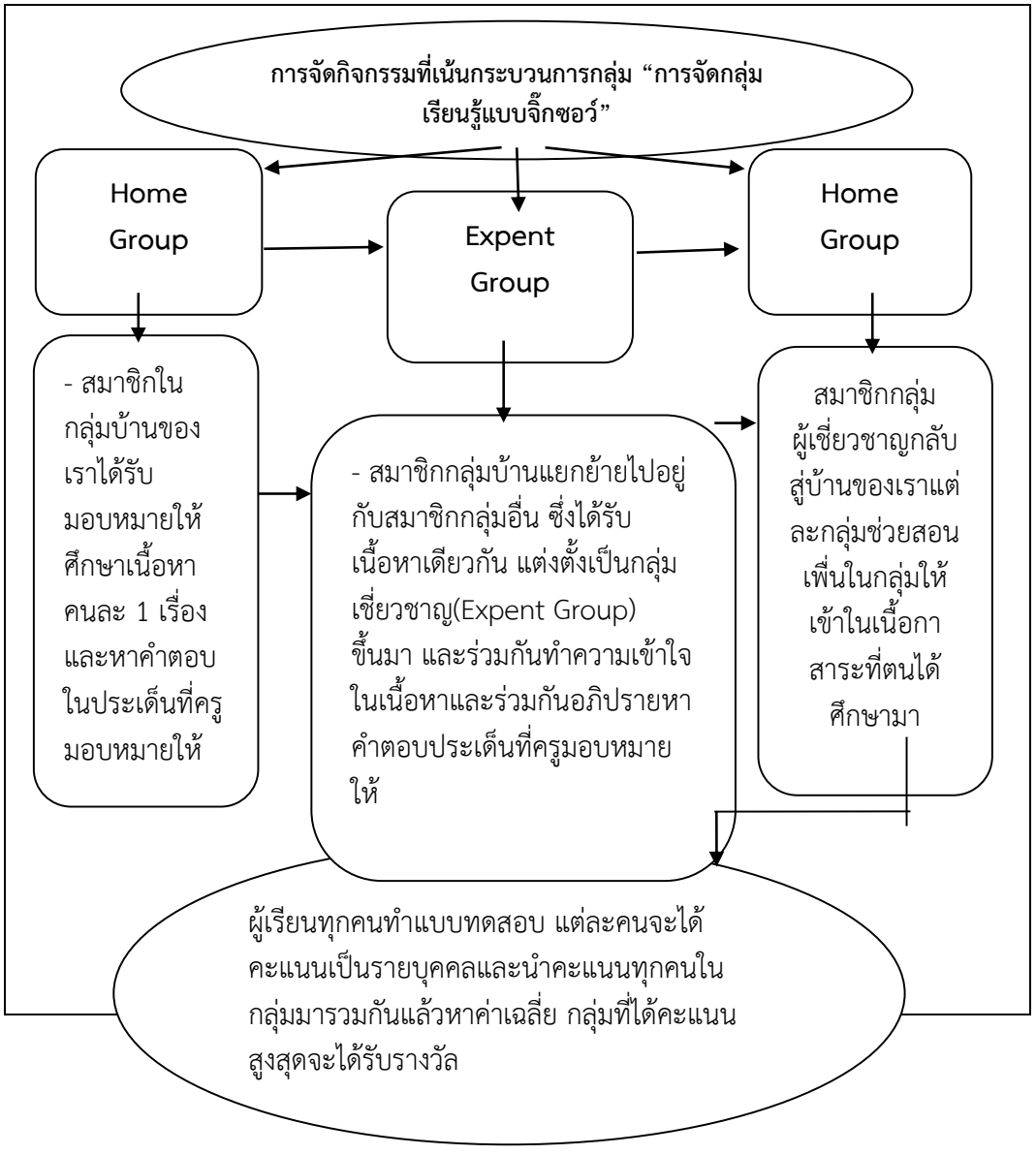

บรรณานุกรม

กาญจนาภรณ์ พลประทีป. (2543). “การบริโภคเชิงตรรกะวิทยา ในโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ”, วิทยานิพนธ์ **วารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**.

จริยา ขุนเศรษฐ์. (2551). **ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิกซอว์ร่วมกับแผนภูมิมโนทัศน์ ที่มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี**

ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชามัธยมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการ สอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ชัชวาล แสงจักรวาล. (2551). **ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบร่วมมือแบบผสมผสานการอ่านและการเขียน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.**วิทยานิพนธ์คุรุศาสตรมหาบัณฑิต สกลนคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราช ภัฏสกลนคร.หน้า 82

เดือนเพ็ญ ภูเขียว. (2553). **การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรกลมสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมแบบกลมรวมมือโดยใช้เทคนิคจิกซอว์ (Jigsaw) เรื่องอาณาจักรอยุธยาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ทิศนา แขมมณี. (2545). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.หน้า 99

ปิยะฉัตร ขาวแก้ว. (2542). **ผลการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิกซอว์ ที่มีต่อทักษะการทำงานร่วมกันและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชา ส 305 : ประเทศของเรา 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสตรีราชินูทิศ จังหวัดอุดรธานี.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

เศวตกนิษฐ์ ศรีสนาย. (2552). ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค Jigsaw สาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. หน้า 95

อรทัย อินตา. (2547). **ผลการใช้วิธีการต่อบทเรียนเรื่องหลักธรรมพัฒนาเพื่อมงคลแห่งชีวิตต่อพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สู่การขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 โดยกลไกประชารัฐ: กรณีศึกษาชุมชนท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

Application of the Sufficiency Economy Philosophy (SEP) of Local Administrative Organization (LAO) to "Thailand 4.0" through The "Pracha Rath" Strategy: A Case Study of LAOs in Nakhon Pathom

รองศาสตราจารย์ ดร.เกศินี ประทุมสุวรรณ[1], ดร.กมลทิพย์ คงประเสริฐอมร[2], พีรพัฒน์ พันศิริ[3]
Assoc. Prof. Dr. Kesinee Pratumsuwan[1], Dr. Kamonthip Kongprasertamorn[2], Phiraphath Phansiri[3]
ศูนย์วิชาการเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Author for Correspondence: Email: kkesinee@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มุ่งที่จะ 1) พัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) 2) ศึกษาระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. และ 3) สังเคราะห์กระบวนการและกลไกการทำงานแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางประชารัฐ โดยศึกษาจาก อปท. 4 แห่ง ในจังหวัดนครปฐม คือ องค์การบริหารส่วนตำบลวัดแค องค์การบริหารส่วนตำบลวัดละมุด องค์การบริหารส่วนตำบลคลองนกกระทุง และเทศบาลตำบลคลองโยง ซึ่งเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสาร การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การรับฟังอย่างรอบด้าน การใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ การสำรวจความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ และการประเมินความสุขของบุคลากรในองค์กร

ผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่สะท้อนการบริหารจัดการตามพันธกิจ มีทั้งหมด 15 ตัว เป็นตัวชี้วัดแกน 12 ตัว และตัวชี้วัดเฉพาะ 3 ตัว ซึ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 และประชารัฐ 2) ทุกองค์กรมีระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับ "เข้าใจ" เป็น "องค์กรแห่งความสุข" คือ สามารถประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับ "วิธีคิด" ปัจจัยความสำเร็จ คือ ภาวะการเป็นผู้นำและการบริหารงานอย่างโปร่งใสของผู้บริหาร วิสัยทัศน์ขององค์กร สัมพันธภาพที่ดีและความสุขของบุคลากร 3) กระบวนการและกลไกการทำงานแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางประชารัฐเพื่อการยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง คือ การจัดให้มี "เวทีความคิด" เพื่อเป็นเวทีระดมความคิดเห็นต่อการพัฒนาใน

รูปแบบต่าง ๆ และ“เวทีกายภาพ” เพื่อการทำงานร่วมกันในเชิงประเด็นโดยคณะทำงานที่มาจากหลายภาคส่วน

คำสำคัญ: ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ประเทศไทย 4.0, ประชารัฐ
Received: 02/09/62, **Revised:** 16/09/62, **Accepted:** 20/09/62

Abstract

This research has three objectives: 1) to develop Sufficiency Economy Philosophy (SEP) indicators of the application of the Local Administrative Organization (LAO) 2) to study the SEP level of LAOs, and 3) to synthesize the processes and mechanisms of participatory action, according to the “Pracha Rath guidelines.”

This study chose four local administrations selected in Nakhon Pathom Province as case studies namely: Tambon Wat Khae local administrative organization, TambonWat Lamood local administrative organization,Tambon Khlong Nok Krathoong local administrative organization and the municipality of Tambon Khlong Yuong. Research was conducted using a triangulation method for data collection and validation. Important tools include document analysis, group discussion, in-depth interview, a survey of levels of satisfaction with local administration service, participatory and non-participatory observation, eavesdropping, and supported by empirical evidence.

The findings were as follows: 1) research developed “15 Indicators of Sufficiency Economy Development” reflecting the nature of responsibilities of LAOs. Among them, 12 of which were core indicators, and 3 additional specific ones. All focused on fundamental economic development, in response to the “Thailand 4.0” and “Pracha Rath” concepts. 2) All administrative units practice Sufficiency Economy at a level of “comprehension”, that can also been interpreted as “organizations advocated for well-being for all their members or being a happy organization”. Thus the philosophy of Sufficiency Economy can be interpreted as being advanced to the level of “way of thinking”. Success factors include the leadership of the local administration, whose most important personal factors were transparent management, good governance, and good relationships in generating a happy work-place.

3) Synthesizing the processes and mechanisms of participatory action according to the “Pracha Rath” guidelines will raise the level of SEP by establishing a “platform for think tank”, a space for people to express their opinions on various forms of development, and a “physical platform” as working groups for area-based development from different regions on various issues.

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy, Local Administrative Organization, Thailand 4.0, Pracha Rath

หลักการและเหตุผล

วิกฤตเศรษฐกิจ 2540 เป็นวิกฤตที่รุนแรงกว่าวิกฤตใด ๆ ที่ผ่านมา และแม้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าวจะผ่านไปแล้วกว่า 20 ปี แต่อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยก็ไม่ได้ขยับตัวสูงขึ้นหาก “คงที่” อยู่เพียงระดับร้อยละ 3-4 เท่านั้น นับว่าเป็นประเทศที่มี “รายได้ปานกลาง”

“ความคงที่ของระดับรายได้ปานกลาง” ที่ยาวนานเช่นนี้ สะท้อนว่า ประเทศไทยไม่สามารถขยับขึ้นไปแข่งขันกับประเทศคู่แข่งที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ เช่น ญี่ปุ่นหรือเกาหลีใต้ ได้ ในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถขยับลงมาแข่งกับประเทศคู่แข่งที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยการผลิตสินค้าต้นทุนต่ำ เช่น จีนในบางอุตสาหกรรมหรือเวียดนามซึ่งมีแรงงานจำนวนมหาศาลและราคาถูก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ในขณะเดียวกัน “ความเหลื่อมล้ำทางสังคม” ก็ยังเป็นปัญหาสำหรับสังคมไทย แม้สถานการณ์ด้านความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงที่สุดและกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยที่สุด มีแนวโน้มแคบลงอย่างต่อเนื่อง จากปี 2551 ถึง 2560 แต่จากภาพรวมการรายงานสถานการณ์ความมั่งคั่งทั่วโลก หรือ Global Wealth Report 2018 ระบุว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำสูงที่สุดในโลก (ทีมเศรษฐกิจ, 2561)นอกจากนี้ การพัฒนาที่ผ่านมายังนำมาซึ่ง “ความไม่สมดุล” และ “ความไม่ยั่งยืน” อย่างเด่นชัด เนื่องจากการเน้นเพียงความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจแต่ละเลยการรักษาสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตลอดทุกช่วงวัย ดังจะเห็นได้ว่า ยิ่งพัฒนา สังคมก็ยิ่งอ่อนแอลง จนเกิดผลกระทบเชิงลบในมิติต่าง ๆ มากมาย

ปัญหาสำคัญดังกล่าวข้างต้น ได้นำมาสู่ทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาประเทศที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ยังคงน้อมนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาประเทศ และเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Develop-

ment Goal: SDG) และนโยบายประเทศไทย 4.0 ด้วยความเชื่อมั่นว่า แนวทางนี้จะนำพาสังคมไทยไปสู่เป้าหมาย “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ได้อย่างเป็นรูปธรรม และกลับมาเป็นสังคมที่เปี่ยมสุข สมานฉันท์ เป็นสังคมที่มีความพอเพียง มีชนชั้นกลางเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี “คนไทย” จะเป็นคนที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน เป็นคนทันโลก ทันเทคโนโลยี สามารถอยู่บนเวทีโลกได้อย่างภาคภูมิใจ ได้รับสวัสดิการทางสังคมที่เหมาะสมตลอดทุกช่วงชีวิต ส่วน “เกษตรกร” ก็จะหลุดพ้นจากความยากจน โดยการผันตัวเองจาก “เกษตรกรผู้ผลิต” ไปเป็น “ผู้ประกอบการทางการเกษตรสมัยใหม่” (Smart farmers) มีการบริหารจัดการที่ดี มีต้นทุนการผลิตต่ำ สามารถสร้างมูลค่าสินค้าทางการเกษตรจากการแปรรูป เกิดวิสาหกิจขนาดเล็ก หรือ SME ที่สามารถสร้างหรือใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ ในการสร้างมูลค่าในสินค้าและบริการ มีความสามารถทางการค้าขาย สามารถเข้าถึงตลาดในประเทศ ตลาดอาเซียน และตลาดโลก ทำให้มีรายได้สูงขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้ เศรษฐกิจก็จะดีทั่วทุกชุมชน ทุกคนสามารถทำงานในท้องถิ่นบ้านเกิดของตนเองได้โดยไม่จำเป็นต้องอพยพโยกย้ายเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ หรือเมืองใหญ่

การกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนการพัฒนาตามนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” แท้จริงแล้วไม่ได้ขัดแย้งกับฐานคิด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกถอดรหัสออกมาเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” 2 ยุทธศาสตร์ คือ การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน (Strength from within) และการเชื่อมโยงกับประชาคมโลก (Connect to the world) โดยการขับเคลื่อนผ่านกลไก “ประชารัฐ”

“การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน” อยู่ที่การเปลี่ยนจุดมุ่งเน้นเป็นสำคัญ กล่าวคือ จากเดิมที่หวังพึ่งเศรษฐกิจโลก มาเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในประเทศ จากการเน้นการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์มาเป็นการผลิตสินค้าเชิงนวัตกรรม จากการเน้นเงินทุนและทุนทางกายภาพมาเป็นการเน้นทุนมนุษย์และเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ความอยู่ดีมีสุขของสมาชิกในสังคม และคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ส่วน “การเชื่อมโยงกับประชาคมโลก” หมายถึง การเชื่อมโยงเศรษฐกิจจาก “ภายใน” สู่ “ภายนอก” ซึ่งอาจมีหลายระดับ อาทิ จากระดับชุมชนสู่ระดับจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัด จากระดับจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัดสู่ระดับภูมิภาค หรือจากระดับภูมิภาคสู่ระดับอาเซียนและระดับโลก เป็นต้น ซึ่งเมื่อโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมภายในเกิดความเข้มแข็งจากการพัฒนาขีดความสามารถ ก็จะมีภูมิคุ้มกันที่เพียงพอเมื่อเผชิญกับโอกาสและความท้าทายจากโลกภายนอก โดยจุดเริ่มต้นของการเชื่อมโยงสู่ประชาคมภายนอกนี้ อาจจะเป็นเรื่อง “ตลาดยั่งยืน” ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งตลาดกายภาพและตลาดออนไลน์ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นโดยยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งจากภายในและการเชื่อมโยงกับประชาคมภายนอก คือ “จุดเชื่อม” สำคัญ ที่นโยบายประเทศไทย 4.0 ได้มาจากรากฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หรือ “ศาสตร์พระราชา” ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานแก่คนไทย ดังจะเห็นได้ว่าหลักการสำคัญ คือ ความพอประมาณ การมีภูมิคุ้มกัน และการมีเหตุผล ภายใต้เงื่อนไขคุณธรรมและความรู้นั้น แท้ที่จริงแล้วก็คือ การพัฒนาจากภายในไปสู่ภายนอก เริ่มจากการรู้จัก เข้าใจ พัฒนาตนเองและชุมชนภายใต้บริบทของตนเองบนฐานความรู้ ฐานคุณธรรม ให้เกิดความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ อันจะช่วยให้ดำรงตนอยู่ได้ทั้งในสถานการณ์ปกติและสถานการณ์ที่มีความเสี่ยง และเมื่อมีการเชื่อมต่อกับโลกภายนอกก็จะเป็นเชื่อมต่อที่มีศักดิ์ศรีและมีความเท่าเทียม

อย่างไรก็ตาม เมื่อต้องนำยุทธศาสตร์ทั้งสองนี้ไปขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ทั่วทั้งประเทศ ซึ่งแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันตามศักยภาพและภูมิสังคม โดยผ่านแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ นั้น จำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นเป็นจุดเริ่มต้น นั่นก็คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพราะ อปท. เป็นหน่วยงานราชการที่อยู่ใกล้ชิดชุมชนมากที่สุด มีความพร้อมด้านทรัพยากรและงบประมาณมากที่สุด และมีอำนาจหน้าที่โดยตรงตามที่ระบุใน มาตรา 250 รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2560)

ทั้งนี้ อปท.ทุกแห่งจะต้องจัดให้ “การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นหนึ่งในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และจะต้องประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนา 7 ด้าน คือ 1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 2) การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ความยั่งยืน 3) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศยั่งยืน 4) การอนุรักษ์ ฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน 6) การจัดระเบียบชุมชน สังคม และรักษาความสงบเรียบร้อย และ 7)การพัฒนาบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2553) ได้จัดทำแนวทางให้ อปท.นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การพัฒนาใน 3 ระดับ คือ ระดับครัวเรือน ระดับชุมชน และระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระดับครัวเรือน กำหนดแนวทางการพัฒนาให้ครัวเรือนมี “ภูมิคุ้มกัน” ในการดำรงชีวิต ประกอบด้วย การทำกิจกรรมส่งเสริมการลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การประหยัด การเรียนรู้การดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผล การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ฯลฯ

ระดับชุมชน กำหนดแนวทางการส่งเสริมและสร้าง “ความเข้มแข็ง” ให้หมู่บ้าน ประกอบด้วย การส่งเสริมให้จัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม การรวมกลุ่มการพัฒนาที่หลากหลาย การพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้นำชุมชน การมีระบบการออมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน การส่งเสริม

กิจกรรมที่นำไปสู่ความรู้ รัก สามัคคี ฯลฯ

ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารองค์กร ประกอบด้วย การกำหนดให้เป็นวิสัยทัศน์ของท้องถิ่น การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น การน้อมนำหลักการทรงงานมาเป็นแนวทางการบริหารงานทุกระดับ ตลอดจนการสร้างระบบเครือข่ายการทำงานทั้งเครือข่ายภายในและภายนอก

ถึงกระนั้นก็ตาม ระดับศักยภาพและสมรรถนะของ อปท. ในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจนั้นมีไม่เท่ากัน ในที่นี้สามารถจำแนกประเภท อปท.ตามระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงได้ 4 ระดับ (สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, 2551) ดังนี้

1. **องค์กรที่ไม่มีความยั่งยืน** หรือระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบ **“ไม่เข้าข่าย”** หมายถึง องค์กรที่ไม่ได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ อันทำให้มีความล่อแหลมหรือมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและมีความเสี่ยงที่จะอยู่รอดท่ามกลางวิกฤตการณ์

2. **องค์กรแห่งความยั่งยืน** หรือระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบ **“เข้าข่าย”** หมายถึง องค์กรที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในแง่ “วิธีการ” ทำให้มี **“ภูมิคุ้มกัน”** ไม่มีความเสี่ยงหรือล่อแหลมต่อการทุจริต บริหารจัดการองค์กรด้วยความโปร่งใส มีคุณธรรม สามารถนำพาองค์กรให้อยู่รอดได้ท่ามกลางวิกฤตต่าง ๆ

3. **องค์กรแห่งความสุข** หรือระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบ **“เข้าใจ”** หมายถึง องค์กรที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ในระดับ **“วิธีคิด”** โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำแนวคิดเรื่อง “ความพอประมาณ” มาใช้เสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ทำให้ไม่มีความเสี่ยงหรือล่อแหลมต่อการทุจริต บริหารจัดการองค์กรด้วยความโปร่งใส มีคุณธรรม และสำคัญที่สุด คือทำให้ทุกคนในองค์กรอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

4. **องค์กรแห่งประโยชน์สุข** หรือระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง แบบ **“เข้าถึง”** หมายถึง องค์กรที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้โดยปฏิบัติจนกลายเป็น **“วิถีชีวิต”** ทำให้องค์กรมีภูมิคุ้มกัน มีความพอประมาณและมีเหตุผล ไม่มีความเสี่ยงหรือล่อแหลมต่อการทุจริต บริหารจัดการองค์กรด้วยความโปร่งใส มีคุณธรรม ทำให้ทุกคนในองค์กรอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และความสุขของทุกคนส่งผลต่องานที่มีประสิทธิภาพสูง อันทำให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

ดังนั้น ถ้ามีตัวชี้วัดที่จะใช้เป็นดัชนีวัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท.ในการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก็จะทำให้จำแนกได้ว่าองค์กรใดมีระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับใด ทั้งยังสามารถที่จะแสวงหาหรือพัฒนากลไกที่จะช่วยยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงให้สูงขึ้น เพื่อเป้าหมายหรือผลลัพธ์สุดท้าย คือ ประโยชน์สุขของคนทุกเพศวัย ทุก

กลุ่มในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ การยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. เพื่อขับเคลื่อนชุมชนไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยมี “ความสุข” และ “ประโยชน์สุข” เป็นเป้าหมายสุดท้ายนั้น การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของทุกภาคส่วนเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นยิ่ง แนวทางการทำงานแบบประชารัฐ จึงเป็น “จุดคานงัด” สำคัญของการขับเคลื่อน

ฐานคิด “ประชารัฐ” อยู่ที่ว่า “คนไทยทุกคนคือประชาชนของชาติ” แนวทางการทำงานแบบประชารัฐ จึงมุ่งที่การรวมพลังทุกภาคส่วน โดยนำพลังจากภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาครัฐ มาสร้างการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติและทุกด้านอย่างยั่งยืน ประชารัฐจึงเป็น “เครื่องมือ” หรือ “วิธีการ” ทำงานที่ อปท. ต้องยึดถือเป็นหลักการ ซึ่งอาจมีได้หลายลักษณะ หลายรูปแบบ เช่น ประชาชนเป็นฝ่ายนำ และ อปท.เป็นฝ่ายสนับสนุน ส่งเสริม อำนวยความสะดวก หรือการช่วยกันคิด ช่วยกันดำเนินงานตามพันธกิจขององค์กร เน้นการทำงานแบบเครือข่ายที่มีการบูรณาการกันภายใต้เป้าหมายเดียวกัน รวมทั้งการมีส่วนร่วมนี้อาจขยายไปถึงทุกภาคส่วนในพื้นที่นั้น ๆ เช่น ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคศาสนา และภาคสื่อมวลชน

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่น่าสนใจว่า อปท.จะน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการภายในองค์กรเองได้ในระดับใด อย่างไร และจะยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. ด้วยการสร้างกระบวนการและกลไกการมีส่วนร่วมตามแนวทาง “ประชารัฐ” ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท.
2. เพื่อศึกษาระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท.
3. เพื่อสังเคราะห์แนวทาง กระบวนการและกลไกการทำงานแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางประชารัฐ อันจะนำไปสู่การยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท.

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ อปท. ในจังหวัดนครปฐม ซึ่งมีทั้งหมด 117 องค์กร กลุ่มตัวอย่าง คือ อปท.ที่ได้จากการเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย 1) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) วัดแค อ.นครชัยศรี 2) อบต.วัดละมุด อ.นครชัยศรี 3) อบต.คลองนกกระทุง อ.บางเลน และ 4) เทศบาลตำบล (ทต.) คลองโยง อ.พุทธมณฑล

เกณฑ์สำคัญที่ใช้ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ วิสัยทัศน์ขององค์กร ผู้บริหารที่มีความมุ่งมั่นในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ และความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการ

กรอบการวิจัยที่แสดงความเชื่อมโยงระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นโยบายประเทศไทย 4.0 และประชารัฐ ปรากฏดังภาพที่ 1

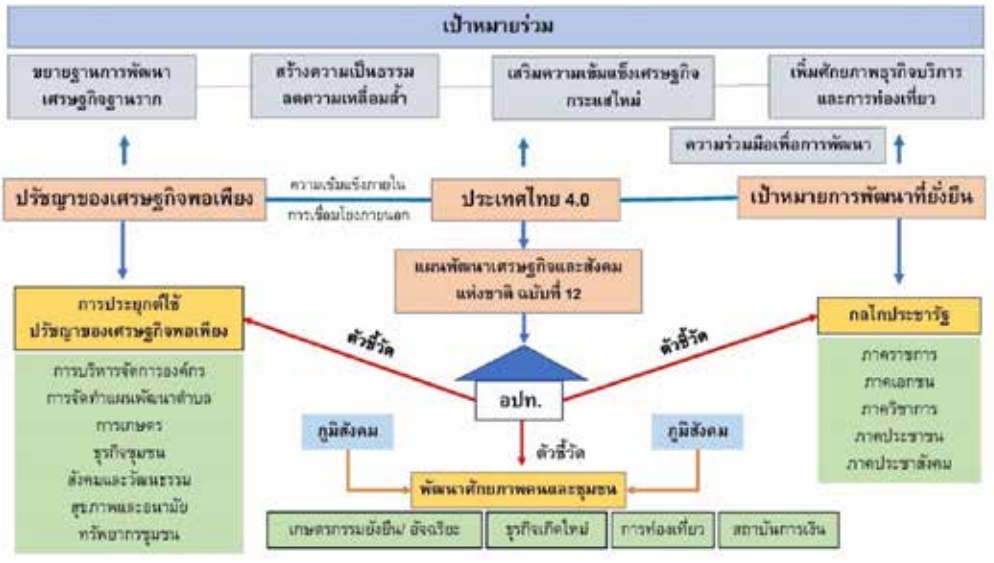

ภาพที่ 1

กระบวนการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ

ระยะที่หนึ่ง การพัฒนาตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. ได้จัดทำขึ้นอย่างเป็นกระบวนการ เริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล การจัดเวทีประชุมร่วมกับคณะทำงานของ อปท. การเก็บรวบรวมศักยภาพ ปัญหา ภูมิสังคมของพื้นที่ การจัดเวทีทบทวนศักยภาพ การออกแบบกรอบเกณฑ์ตัวชี้วัด และการยกร่างตัวชี้วัดขึ้นมา 2 แบบ จากนั้นได้มีการนำไปทดสอบเก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัดทั้งสองแบบ เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษา และนำผลที่ได้มาใช้ในการจัดเวทีวิพากษ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้เสีย แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงจนได้ตัวชี้วัดฉบับสมบูรณ์

ระยะที่สอง การเก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัด เพื่อนำมาวิเคราะห์ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. และกำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อยกระดับโดยกลไกประชารัฐ วิธีการ คือ การเก็บและตรวจสอบข้อมูลแบบ **“สามเส้า”** ในด้านต่าง ๆ *ทั้งสามเส้าของแหล่งข้อมูลบุคคล สามเส้าของการตรวจสอบข้อมูล และสามเส้าของนักวิจัย* เพื่อยืนยันความถูกต้องของกันและกัน

เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) การสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2) การสนทนากลุ่มเฉพาะประเด็น 3) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม 4) การ

สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม 5) การรับฟังอย่างรอบด้าน 6) การใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ 7) การสำรวจความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ และ 8) การประเมินความสุขของบุคลากรในองค์กร

สำหรับการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ ใช้แบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) การให้บริการโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม และ 3) การส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมและวิสาหกิจชุมชน วิเคราะห์ความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คนได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66-1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นโดยการนำไปทดลองใช้กับคนจำนวน 30 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficiency) เท่ากับ 0.85

ส่วนแบบประเมินความสุขของบุคลากรในองค์กร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 15 ข้อ จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.66-1.00 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.87

ระยะที่ 3 การสังเคราะห์แนวทางการยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิธีการจัดเวทีคืนข้อมูล และการสนทนากลุ่มเฉพาะประเด็น

ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย ข้อมูลสะท้อนคุณลักษณะตำบล ข้อมูลสะท้อนคุณลักษณะ อปท. และข้อมูลที่รวบรวมได้จากตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับข้อมูลเชิงตัวเลข วิเคราะห์โดยการตรวจนับ แจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปของตารางและคำอธิบาย ส่วนข้อมูลเชิงคุณลักษณะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การแยกแยะประเภทรายการ การจัดหมวดหมู่ และการนำเสนอในรูปของการบรรยายและพรรณนา

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย จะนำเสนอตามลำดับของวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 การพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สะท้อนความเป็นจริงของ อปท.ตามพันธกิจมีทั้งหมด 15 ตัว เป็นตัวชี้วัดแกน 12 ตัวและตัวชี้วัดเฉพาะ 3 ตัว ซึ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 และประชารัฐ สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 2 เกณฑ์การจำแนกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

คะแนน	การแปลความหมาย
เงื่อนไข คะแนนรวมข้อ 1 2 และ 3 ต้องไม่ต่ำกว่า 70 คะแนน	เข้าข่าย (องค์กรแห่งความยั่งยืน)
เงื่อนไข คะแนนข้อ 5 ต้องไม่ต่ำกว่า 40 คะแนน	เข้าใจ (องค์กรแห่งความสุข) แต่ต้องผ่านการเป็นองค์กรแห่งความยั่งยืนมาก่อน
270 คะแนนขึ้นไป เงื่อนไข คะแนนข้อ 9 ต้องไม่ต่ำกว่า 25 คะแนน	เข้าถึง (องค์กรแห่งประโยชน์สุข) แต่ต้องผ่านการเป็นองค์กรแห่งความสุขมาก่อน

หมายเหตุ คะแนนรวมข้อ1 -12 เท่ากับ 300 คะแนน ส่วนคะแนนข้อ 13-15 ไม่ได้นำมาคิด แต่ใช้เพื่อศึกษาแนวโน้มและศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 ผลการศึกษาระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า อบต.วัดแค อบต.วัดละมุด อบต.คลองนกกระทุง และ ทต.คลองโยง ได้คะแนนความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเท่ากับ 256.5, 246.5, 257.0 และ 255.0 คะแนน ตามลำดับ จัดเป็น “องค์กรแห่งความสุข” อยู่ในระดับ “เข้าใจ” ทั้งหมด โดยแต่ละองค์กรมี “จุดแข็ง” และ “จุดที่ควรพัฒนา” แตกต่างกันตามภูมิสังคม และทุนทางสังคมต่าง ๆ อาทิ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนองค์ความรู้ ทุนบุคคล ทุนภาคีเครือข่าย

“จุดแข็ง” ของ อบต.วัดแค ได้แก่ การที่ อบต.เปิดพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็น “พื้นที่การเรียนรู้” ด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยการทำให้เป็น “ต้นแบบ” เกษตรกรรมยั่งยืน มีศักยภาพและความพร้อมในเรื่อง “ทุนทางสังคม” ทั้งทุนบุคคล ลักษณะการเป็นผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน ทุนทางวัฒนธรรม ทุนองค์ความรู้ที่ได้จากการเดินตามแนวทางศาสตร์พระราชา ผสมผสานกับความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย

“จุดแข็ง” ของ อบต.ละมุด คือ การทำงานบนฐานทุนทางสังคมของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญา ภาคีเครือข่าย ฯลฯ วิสัยทัศน์และความมุ่งมั่นของผู้บริหาร รวมทั้งความสามารถในการต่อยอด ขยายผล จึงทำให้งานบริการโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แก้ปัญหาความเดือดร้อนได้

“จุดแข็ง” ของ อบต.คลองนกกระทุง อยู่ที่การยึดโยงของวัฒนธรรม “บ้าน ๆ” แบบชุมชนเกษตรกรรม การมีความรัก ความสามัคคีของบุคลากรภายในที่ได้เผื่อแผ่ไปยังชุมชนท้องถิ่นผ่านงานบริการต่าง ๆ ทั้งโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานสวัสดิการชุมชน ทั้งยังเป็น “องค์กรต้นแบบ” หรือผู้นำในการลดการใช้พลังงานภายในสำนักงาน

“จุดแข็ง” ของ ทต.คลองโยง อยู่ที่ความมุ่งมั่น ตั้งใจของผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน การมีภาคีเครือข่ายที่หลากหลายโดยเฉพาะภาควิชาการ มีการวางแผน การทำงานเพื่อส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น การจัดการด้านสาธารณสุขและการจัดการขยะในระดับที่สูงขึ้น โดยมี“ทุนทางสังคม” ที่เด่นชัด ได้แก่ องค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดภัย และการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วม

ทุนเหล่านี้ คือ ความเข้มแข็งภายในของตำบลที่ อปท. ทั้ง 4 แห่งเข้าไปหนุนเสริม ร่วมพัฒนาและแปรเปลี่ยนเป็น “คุณค่า” และ “มูลค่า” ทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเศรษฐกิจฐานรากที่เชื่อมโยงกับประชาคมภายนอก ภายใต้กลไกการมีส่วนร่วมแบบประชารัฐ

ส่วนปัจจัยความสำเร็จของการเป็นองค์กรในระดับเข้าใจหรือองค์กรแห่งความสุข คือ ภาวะการเป็นผู้นำของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริหาร การบริหารงานอย่างโปร่งใส วิสัยทัศน์ขององค์กรและสัมพันธภาพที่ดีและความสุขของบุคลากร

สำหรับจุดที่ควรพัฒนาใน“ก้าวต่อไป” ของ อปท.ทุกแห่งโดยภาพรวม มีดังนี้

1. การจัดทำแผนและวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัย “กลไกประชารัฐ” ทั้งการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการตามแผน และร่วมติดตาม ประเมิน ตรวจสอบ

2. การเตรียมความพร้อมสำหรับ “สังคมสูงวัย” ได้แก่ การดูแลผู้สูงอายุไม่ให้เป็นผู้ป่วยติดเตียง การดูแลคนหนุ่มสาวและคนวัยทำงานไม่ให้ป่วยเป็นโรคเรื้อรัง การเตรียมสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งพื้นที่ การจัดสวัสดิการชุมชน การส่งเสริมและปลูกฝัง วัฒนธรรมการออมและแผนการใช้เงิน ฯลฯ

3. การส่งเสริมให้มีสถาบันการเงินชุมชน และ/หรือ กองทุนสวัสดิการชุมชนที่เข้มแข็ง เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมการออม ลดภาระหนี้สิน และเพื่อนำมาใช้เป็นสวัสดิการดูแลกันเองภายในชุมชนตั้งแต่เชิงกรานถึงเชิงตะกอน

4. การจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในตำบล

5. การพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน เกษตรอัจฉริยะ การประกอบอาชีพธุรกิจใหม่ ๆ หรือการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนที่อยู่บนฐานภูมิปัญญาเดิมหรือองค์ความรู้ใหม่ ๆ

6. การวางแผนการทำงานแบบส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น อันหมายถึง การทำงานกับกลุ่มเด็กและยาวชนให้มากขึ้น เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมตามความสนใจและศักยภาพ พร้อมมุ่งพัฒนาให้พวกเขาเป็น “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” และ “นักสื่อสาร” ที่รู้เท่าทันสื่อ เท่าทันตนเองและเท่าทันโลกภายนอก

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 การสังเคราะห์แนวทาง กระบวนการและกลไกการทำงานแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางประชารัฐ อันนำไปสู่การยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. พบว่า กระบวนการและกลไกสำคัญ คือ การจัดให้มี “เวทีทางความคิด” เป็นพื้นที่กลางสำหรับการระดมความคิดเห็นต่อการพัฒนาในรูปแบบที่หลากหลาย และมี “เวทีทางกายภาพ” เป็นเวทีการ

ทำงานร่วมกันในเชิงประเด็นหรือเชิงพื้นที่ โดยมีคณะทำงานที่มาจากหลายภาคส่วน เพื่อทำงานร่วมกันแบบ “ประชารัฐ” หนุนเสริมกันและกันตามความโดดเด่นและความถนัดเฉพาะ โดย *จุดเด่นของภาคราชการและภาคท้องถิ่น* อยู่ที่ทรัพยากร งบประมาณ และอำนาจสั่งการ *จุดเด่นของภาคเอกชน* คือ ความคล่องตัว และความสามารถในด้านการบริหารจัดการ *จุดเด่นของภาคประชาชนและภาคประชาสังคม* คือ ความเป็นพลเมือง การมีจิตอาสา และภูมิปัญญา *จุดเด่นของภาคศาสนา* คือ ความศรัทธา และความเชื่อมั่นไว้วางใจ และ*จุดเด่นของภาควิชาการ* อยู่ที่การเก็บเกี่ยวองค์ความรู้ และการถอดบทเรียน ดังนั้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมโดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนหรือจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้น ทั้งการร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมติดตามและตรวจสอบ เป็นต้น

ส่วนแนวทางการยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในช่วง 1 ปีต่อไป แต่ละองค์กรมีจุดเน้นและความแตกต่างกันอยู่บ้างตามความพร้อมและศักยภาพที่จะก้าวเดิน โดยการยึดตัวชี้วัดและเกณฑ์การชี้วัดเป็นแนวทางในการยกระดับ อาทิ อบต.วัดแค ควรต่อยอดและขยายผลเรื่อง ศูนย์เรียนรู้ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมเกษตรอัจฉริยะและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ “สะพานเสาวภาผ่องศรี” อบต.วัดละมุด ควรต่อยอดเรื่องการจัดการขยะต้นทางให้ครอบคลุมทั้งตำบล การส่งเสริมอาชีพคนพิการหรือผู้เปราะบาง อบต.คลองนกกระทุง ควรส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรม เกษตรอัจฉริยะ วิสาหกิจชุมชนและการตลาด ส่วน ทต.คลองโยง ควรต่อยอดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือการท่องเที่ยวชุมชนที่นำเสนอเสน่ห์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนามัคคุเทศก์ และการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. ทั้ง 4 แห่ง พบว่าอยู่ในระดับเดียวกัน คือ ระดับ “เข้าใจ” จัดเป็นองค์กรแห่งความสุข ปัจจัยความสำเร็จที่ทุกองค์กรมีเหมือนกัน คือ ภาวะการเป็นผู้นำของผู้บริหารองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษยา มั่นฤกษ์ (2556, บทคัดย่อ) เรื่อง “การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนครปฐม” ที่ระบุว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรนั้น ผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุด โดย “ปัจจัยส่วนบุคคล” เช่น ระดับการศึกษา สถานภาพของการเป็นผู้บริหาร ประสบการณ์ในการทำงาน และประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร รายได้เฉลี่ย ฯลฯ มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น ถ้ามีการเติมเต็มความรู้ ประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้บริหารทุกระดับและบุคลากรในองค์กรเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในด้านแนวคิดและการประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรม ก็จะมีประโยชน์อย่างมากทั้งต่อองค์กรและต่อประชาชนผู้รับบริการ

ส่วนข้อค้นพบที่ว่า การบริหารงานอย่างโปร่งใส วิสัยทัศน์ขององค์กร สัมพันธภาพที่ดีและความสุขของบุคลากร เป็นปัจจัยความสำเร็จของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระศักดิ์ สมยานะ (2555, บทคัดย่อ) เรื่อง “การประยุกต์ใช้คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่” ที่พบว่า ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการบริหารงานภายในองค์กร โดย *ความซื่อสัตย์สุจริต* เป็นคุณธรรมที่จำเป็นมากที่สุดสำหรับการบริหารองค์กรการเมือง ในขณะที่ *ความอดทน และความขยันหมั่นเพียร* เหมาะที่จะใช้กับการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน และ *ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่* เป็นคุณธรรมที่องค์กรต้องปฏิบัติโดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง ดังนั้นถ้ามีการส่งเสริมคุณธรรมใน อปท. ให้สูงขึ้น ก็จะส่งผลต่อระดับความอยู่ดีมีสุขของชุมชนด้วย

การที่ อปท.ทั้งหมดมีความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับเดียวกันนี้ เหตุผลสำคัญน่าจะสืบเนื่องมาจากเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งคณะผู้วิจัยได้กลั่นกรองมาค่อนข้างดีแล้วในเบื้องต้น

ข้อค้นพบสำคัญของการวิจัย คือ “นวัตกรรม” หรือ “ตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง” ที่สามารถนำไปใช้กับ อปท. เพื่อเป็น “เครื่องมือ” ในการสะท้อนความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถและศักยภาพขององค์กรในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจมาใช้กับการบริหารคน บริหารงาน และเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนชุมชนทุกระดับ ทั้งสามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์การอ้างอิง เพื่อยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงและต่อยอดขยายผลต่อไป โดยเฉพาะในเรื่องเกษตรอัจฉริยะ ธุรกิจเกิดใหม่ และวิสาหกิจแนวใหม่

ถ้า อปท. มีระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในระดับ “เข้าถึง” หรือเป็น “องค์กรประโยชน์สุข” ย่อมหมายถึง การเป็น “ต้นแบบ” ของการทำงานที่ปลอดจากทุจริตบริหารงานด้วยความโปร่งใส ยึดหลักธรรมาภิบาล การให้บริการโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ โครงสร้างพื้นฐานทางสังคม การดูแลผู้เปราะบาง เช่น คนจน คนไร้ที่พึ่ง คนพิการ ผู้ป่วยติดเตียง ผู้สูงอายุ ฯลฯ ให้เข้าถึงสิทธิและการบริการขั้นพื้นฐาน การยกระดับการจัดการปัญหาขยะ อบายมุข ยาเสพติด ฯลฯ การกล่อมเกลาจิตใจ จิตวิญญาณด้วยงานด้านสังคมและวัฒนธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม โดยกระทำในลักษณะที่เป็น “วิถีชีวิต” อันจะนำมาซึ่ง “ประโยชน์สุข” ของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง นับได้ว่าเป็นการสร้างวัฒนธรรม คือ “คุณค่า” ใหม่ให้กับสังคม ก่อให้เกิดแรงกระเพื่อมแบบข้ามพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย คือ 1) หน่วยงานต้นสังกัด คือ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ควรมี “รางวัล” ตอบแทน เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ อปท.มีแรงบันดาลใจเพิ่มขึ้นในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับองค์กรและขับเคลื่อนชุมชน และ 2) ควรมีการให้ความรู้แก่ผู้บริหารและบุคลากรของ อปท. ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ และกราบขอบพระคุณอย่างสูง ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน ในฐานะอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา และในฐานะที่ปรึกษาโครงการ

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2553). **ทิศทางการดำเนินงานการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น.** ค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2561, จาก http://www.dla.go.th/ upload/ebook/column/2011/12/1163_4495.pdf

ทีมเศรษฐกิจ. (2561, 24 ธันวาคม). เปิดความจริงความเหลื่อมล้ำของคนไทย. **ไทยรัฐ.** ค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2562, จาก https://www.thairath.co.th/news/business/market-business/1452476

บุษยา มั่นฤกษ์. (2556). **การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนครปฐม.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วีระศักดิ์ สมยานะ. (2555). **การประยุกต์ใช้คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนบูรณาการศาสตร์ คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. (2551). **การสังเคราะห์วิธีคิดและแนวทาง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยภูมิปัญญาตะวันออกเพื่อนำไปสู่การประชุมเชิงปฏิบัติการนานาชาติ**. รายงานการวิจัย สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2560). **รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560**. ค้นเมื่อ 5 มกราคม 2561, จาก http://web.krisdika.go.th/data/law/law1/%c306/%c306-10-2560-a0003.pdf

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12.** ค้นเมื่อ 3 มกราคม, 2561, จาก http://www.nesdb.go.th/download/plan12/

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD

A Study of Learning Achievement of Teaching and Learning in a course entitled 'Political Parties, Interest Groups and Elections' of Second Year Students by Using STAD Cooperative Group Learning

ไชยยา เรืองดี[1], วรวุฒิ สุขสมบูรณ์[2], ดร.พนัด ด้วงติลี[2],
ชินกร ทองดี[4], อาทิตย์ ชูชัย[5], ณฐภัทร อยู่เมือง[6], สอาด ภูนาสรณ์[7]
Chaiya Rueangde[1], Worawut Suksomboon[2], Panut Duangthili, Ph.D.[3],
Chinnakorn Thongdee[4], Artit Choochai[5], Nathapat Yumuang[6], Saard Poonasorn[7]
หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
Author for Correspondence Email : chinza44@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้งโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD กลุ่ม ตัวอย่างคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด ประกอบด้วย แบบทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคแบบกลุ่มร่วมมือแบบ (STAD) และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบฝึกทักษะระหว่างเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การทดสอบ (T - test) แบบ Dependent Samples

ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง ด้วยเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือแบบ (STAD) ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตาม สมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ, STAD
Received: 06/09/62, **Revised:**16/09/62, **Accepted:** 30/09/62

Abstract

The purpose of this research is to study about the learning achievement in studying in the course 'Political Parties, Interest Groups and Elections' by using STAD cooperative Group Learning'. The research sample consists of 20 second year undergraduate political science students in governance, Mahamakut Buddhist University, Mahavajiralongkorn Rajavidlayala Campus in the second semester of 2018. There are two kinds of research instruments; 1) experimental instrument which is STAD Cooperative Group Learning Study Plan, and 2) achievement test and in-class assessment exercise. The statistics used to analyzed the data are percentage, mean, standard deviation, and t-test dependent. The research findings reveal that the learning achievement of studying in the course 'Political Parties, Interest Groups and Elections' of second year students by Using STAD Cooperative Group Learning' has a higher achievement at the statistical significant level at 0.5.

Keyword : Academic achievement, Cooperative Learning Management, STAD

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มนุษย์รู้จักพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดำเนินไปได้อย่างปกติและมีความสุขในสังคม และนำความรู้ความสามารถที่มีไปพัฒนาประเทศชาติได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง และทันต่อเหตุการณ์ที่มีการปรับเปลี่ยน ซึ่งนั่นก็หมายความว่า ประชาชนในประเทศนั้น ๆ จะต้องได้รับการพัฒนาทางการศึกษาอย่างถูกวิธีดังคำกล่าว ประเทศใดที่มีจำนวนประชากรได้รับการศึกษามากประเทศนั้นย่อมจะมีการพัฒนาและก้าวไปไกลยิ่งกว่าประเทศอื่น ๆ ที่มีจำนวนประชากรที่ได้รับการศึกษาน้อย (ลัดดา ภู่เกียรติ และสุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม. 2547 : 1)

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่มีพันธกิจหลักคือ งานสอน เพื่อถ่ายทอดความรู้ งานวิจัย งานบริการวิชาการแก่สังคม และงานถ่ายทอดศิลปะวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิดความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งเข้าใจตนเองและปรับตัวเข้ากับผู้อื่น อยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า เป็นการต่อยอดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น องค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการศึกษา ได้แก่ หลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ที่ให้ความรู้และทักษะทางวิชาชีพ สามารถถ่ายทอดมรดกวัฒนธรรมปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และเสริมสร้างความเจริญให้แก่ผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 115) ดังนั้นการจัดหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา จึงต้องจัดให้มีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อที่จะสร้างกำลังคนไปประกอบการงานอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มหาวิทยาลัยจึงไม่ใช่แค่ผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ ทักษะทางวิชาชีพเท่านั้น แต่ต้องเป็นบัณฑิตที่มีคุณธรรม จริยธรรม ตามวิชาชีพและทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2549 : 1) พร้อมทั้งความสามารถด้านทักษะการดำเนินชีวิต เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถดำรงตนอยู่ในสังคม สมควรแก่อัตภาพ มีส่วนช่วยเหลือสร้างสรรค์สังคมได้อย่างเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ที่ได้ชื่อว่าได้รับการศึกษามาอย่างดี

การสอนระดับอุดมศึกษามีหลายวิธี ไม่มีวิธีไหนที่ดีที่สุด วิธีการสอนที่ดีนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สาระการสอน สภาพนิสิตนักศึกษาดังนั้น การเลือกวิธีการสอนจึงขึ้นอยู่กับการวางแผนการสอนของผู้สอนว่ามีวัตถุประสงค์อย่างไร วิธีการสอนนั้นในบทเรียนหนึ่งหรือชั่วโมงสอนชั่วโมงหนึ่งอาจใช้วิธีการสอนหลายๆ แบบก็ได้ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระที่จะสอน (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2551 : 1) ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถหรือความสำเร็จของนักศึกษาที่ได้จากการเรียนการสอน มีการวัดผลความสำเร็จหรือระดับความรู้ความสามารถของนักศึกษาว่ามีความรู้มากน้อย จากผลของคะแนนสอบในแต่ละวิชา และประเมินผลออกมาในรูปของเกรดเฉลี่ยสะสม (ธวัชชัย ศุภดิษฐ์. 2556 : 7) และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ของการเรียน ได้แก่ ความรู้ ความสามารถทักษะ เชาว์ปัญญา ความถนัด ความสนใจ และพื้นฐานของผู้เรียนที่มีมาก่อน ความสนใจในวิชาเรียน การยอมรับความสามารถของตนเอง การเรียนการสอนหรือประสิทธิผลที่ผู้เรียนจะได้รับ ผลสำเร็จในการเรียน ระบบการเรียนและสถาบัน หลักสูตรหรือวิชาที่เรียน อุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย บรรยากาศในการเรียนและสิ่งแวดล้อม ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว การศึกษาของบิดามารดา เป็นต้น และในการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ในรายวิชาพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และการเลือกตั้ง โดยรวมมีผลสัมฤทธิ์ของการเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติในการเรียนการสอน วิชาพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และการเลือกตั้ง ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และการเลือกตั้ง ให้ดียิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้งของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ระหว่างก่อนเรียน

และหลังเรียน

2. เพื่อศึกษาเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้งของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์และเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้งของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการปกครอง วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 45 รูป/คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลาก จำนวน 20 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2.1 แผนการสอนประจำรายวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง ตามหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวิชาการปกครอง ปี 2559 โดยใช้รูปแบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD จำนวน 4 วัน รวมเวลา 12 คาบ คาบละ 50 นาที ประกอบด้วย

(1) แผนการสอนประจำสัปดาห์ที่ 1 ความหมายของพรรคการเมือง

(2) แผนการสอนประจำสัปดาห์ที่ 2 ระบบพรรคการเมือง

(3) แผนการสอนประจำสัปดาห์ที่ 3 กลุ่มผลประโยชน์

(4) แผนการสอนประจำสัปดาห์ที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง เป็นเครื่องมือวัดความรู้ความ สามารถทางการเรียน เรื่องความเป็นสถาบันทางการเมืองของพรรคการเมือง โดยวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ 5 ด้าน คือ คุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.40-0.75 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.25-0.56 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.45

2.3 แบบวัดเจตคติที่มีต่อรายวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง ครอบคลุมเนื้อหาทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมการเรียน ด้านความสนใจใฝ่รู้ และด้านความรับผิดชอบ ข้อคำถาม มีทั้งเชิงลบและเชิงบวก ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) เป็นแบบปรนัยชนิดมาตราส่วนประเมินค่า จำนวน 20 ข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.40-1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.22

3. การเก็บข้อมูล

3.1 ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง กับนักศึกษากลุ่มเป้าหมาย ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการปกครอง ใช้เวลาในการทดสอบ 2 ชั่วโมง

3.2 ดำเนินการสอนโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้งโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการปกครอง เรื่อง ความเป็นสถาบันทางการเมืองของพรรคการเมือง กับกลุ่มเป้าหมายใช้เวลาในการทดสอบ 14 ชั่วโมง

3.3 เมื่อสิ้นสุดการเรียน ผู้รายงานให้กลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง เรื่อง ความเป็นสถาบันทางการเมืองของพรรคการเมือง และแบบวัดเจตคติต่อรายวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้งของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 กับนักศึกษากลุ่มเป้าหมาย สาขาวิชาการปกครอง วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยใช้เวลาใน การทดสอบ 2 ชั่วโมง

3.4 นำผลคะแนนที่ได้จากการตรวจแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง แบบทดสอบและแบบวัดเจตคติต่อรายวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้งมาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง

2. วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ของคะแนนจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง เรื่องความเป็นสถาบันทางการเมืองของพรรคการเมือง ด้วยเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือแบบ (STAD) ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการปกครอง

3. เปรียบเทียบคะแนนเจตคติต่อวิชาความเป็นสถาบันทางการเมืองของพรรคการเมือง เรื่องความเป็นสถาบันทางการเมืองของพรรคการเมือง ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test dependent) นำเสนอข้อมูลโดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้งของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD สรุปผลได้ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง เรื่อง ความเป็นสถาบันทางการเมืองของพรรคการเมือง โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการปกครอง โดยรวมหลังการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 37.50 คะแนน ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.54 คะแนน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อแยกออกเป็นรายด้าน ผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ เรื่อง ระบบพรรคการเมือง โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการปกครอง หลังการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.32 คะแนน ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.62 คะแนน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐาน ที่ตั้งไว้และผลสัมฤทธิ์วิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง เรื่องกลุ่มผลประโยชน์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการปกครอง หลังการจัดการเรียนรู้มี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.35 คะแนน ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.85 คะแนน มีความแตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

จากการการศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้งของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ดังนี้

จากผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการปกครอง โดยรวมหลักการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 37.50 คะแนน ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียนโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.54 คะแนน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตาม สมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อแยกออกเป็นรายด้าน ทั้งนี้ ผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ วิชาวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง เรื่องระบบพรรคการเมือง โดยใช้ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มประกอบด้วยห้องเรียนที่มีความสามารถในการเรียนที่ แตกต่างกัน คือ เก่ง ปานกลาง และอ่อน สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องมีส่วนร่วมในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยนักเรียนแต่ละคนจะต้องพยายามทำความเข้าใจเนื้อหาทุกประเด็นห้องเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนรู้อยู่ในระดับเก่งจะต้องให้ความช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มที่มีความสามารถ ทางการเรียนอ่อนกว่าให้เข้าใจช่วยการชี้แจง อธิบาย ยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และ สามารถคิดได้ด้วยตนเอง และเป็นกิจกรรมที่

เน้นการทำงานกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการทำงานที่มีเป้าหมายร่วมกัน ทำให้สมาชิกทุกคนในกลุ่ม รู้สึกว่าตนเองมีส่วนสำคัญ มีบทบาทเท่าเทียมกัน ซึ่งมีความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้กลุ่มของคนประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้ ทำให้สมาชิกในกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับวุฒิชัย จารุภัทรกูล (2559) กล่าวไว้ว่า การสอนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือกัน ด้วยเทคนิค STAD เป็นวิธีสอนที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องช่วยกันเรียนรู้ หรือทำกิจกรรมที่เป็นเป้าหมายของกลุ่มจนประสบความสำเร็จสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นได้ พร้อมกันนั้นการทดสอบย่อยโดยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบเป็นรายบุคคล แล้วนำคะแนนของสมาชิกแต่ละคนใน กลุ่มรวมกันเฉลี่ยเป็นคะแนนของกลุ่มประกาศคะแนนกลุ่มให้ผู้เรียนทราบ พร้อมทั้งให้คำชมเชยและรางวัลกับกลุ่มที่มีคะแนนสูงสุด ช่วยให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบและทบทวนความรู้ของตนเองจากการทำแบบทดสอบ ผู้เรียนจะเห็นความสำคัญของสมาชิกในกลุ่มทุกคน ดังนั้นสมาชิกในกลุ่มจะต้องช่วยกันพัฒนาความรู้ของตนเองและเพื่อนในกลุ่ม โดยมีการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่ม ผู้เรียนที่เก่งช่วยผู้เรียนที่ไม่เก่ง ผู้เรียนที่ไม่เก่งก็จะพยายามทำความเข้าใจบทเรียนเพื่อให้สามารถทำแบบทดสอบได้ การให้คำชมเชยและรางวัลเป็นการเสริมแรงช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียน พยายามทำคะแนนของกลุ่มให้สูงที่สุดเพื่อที่จะได้รับรางวัล ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับศศิธร เวียงวะลัย (2556) ที่กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค STAD ว่าเป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะการคิดเจตคติต่อการเรียนสมรรถภาพในการทำงานร่วมกันและทักษะทางสังคมทำให้ผู้เรียนเรียนร่วมกันอย่างมีความสุข

เจตคติที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้งของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยเนื่องจากขั้นตอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD จะเป็นช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการฝึกทักษะการเรียนตามเรื่องนั้นๆ สมาชิกในกลุ่มจะช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มอย่างเต็มที่เพื่อให้กลุ่มได้รางวัล เนื่องจากรางวัลที่ครูให้เป็นรางวัลคะแนนพัฒนาการ นั่นคือ กลุ่มใดมีคะแนนมากกว่าครั้งก่อนจะได้รางวัลซึ่งสามารถกระตุ้นให้นักเรียนร่วมมือกัน เพื่อช่วยให้กลุ่มประสบความสำเร็จ ทำให้สมาชิกในกลุ่มช่วยเหลือกันอย่างดีที่สุด ช่วยกันเรียนไม่ว่าเรียนเก่งหรืออ่อนก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการวางเงื่อนไขของสกินเนอร์ ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนการสอนที่ดีควรมีการเสริมแรงหลังจากที่ผู้เรียนเกิดการตอบสนองที่เหมาะสม เช่น การชมเชย การให้รางวัล เป็นต้น และดังที่กรมวิชาการ (2545) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกเพราะทุกๆ คนร่วมมือในการทางานกลุ่มทุกๆ คน มีส่วนร่วมเท่าเทียมกันทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมจิตร หงส์ษา (2551) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เซต ของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการสอนด้วยเทคนิคเอสทีเอดี (STAD) กับการสอนปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการสอนด้วยเทคนิคเอสทีเอดี (STAD) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนปกติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอุณัฏฐ์ชญา อินพูลวงษ์ (2559) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เจตคติต่อคณิตศาสตร์และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนคณิตศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เรื่อง บทประยุกต์ โดยรวมอยู่ในระดับดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การจัดการเรียนการสอนวิชาพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และการเลือกตั้ง ควรมีเวลาให้นักศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนอย่างเพียงพอ ทั้งขั้นการกำหนดปัญหา การตั้งสมมติฐาน การศึกษาและการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุป และการรายงาน เพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาความสามารถของตน

1.2 อาจารย์ต้องเตรียมสื่อการเรียนการสอนให้พร้อมก่อนสอนทุกครั้ง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.3 อาจารย์ต้องศึกษานักศึกษาเป็นรายบุคคลก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการมอบหมายงาน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำการวิจัยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปศึกษาร่วมกับตัวแปรอื่นๆ

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้งของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ในรูปแบบการสอนที่แตกต่างกันที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับวิธีสอนอื่น ๆ เช่น การสอนแบบบทบาทสมมติและการสอนให้คิดมีวิจารณญาณว่าจะส่งผลต่อเจตคติทางการเรียน และการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ. (2545). คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

ณัฏฐ์ชญา อินพูลวงษ์.(2559).**ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เจตคติต่อคณิตศาสตร์ และพฤติกรรมการทางานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD**.วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการ

สอน,คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ธวัชชัย ศุภดิษฐ์.(2556).**ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนในระดับปริญญาโทของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ปีการศึกษา 2554**. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). **จิตวิทยาการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี,

ไพฑูรย์ สินลารัตน์.(2549). **นวัตกรรมการจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปในมหาวิทยาลัยไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.(2543). **การวัดด้านจิตพิสัย.** กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2551). **การเลือกวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา**. ข่าวสารวิชาการ. คณะเภสัชศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,

วุฒิชัย จารุภัทรกูล.(2559).**การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเจตคติต่อวิชาชีววิทยาและพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค STAD**. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์,คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศศิธร เวียงวะลัย. (2556). **การจัดการเรียนรู้ (Learning Management)**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2557). รายงานผลการทดสอบทาง การศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาศึกษาปีที่ 6.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2543).**รูปแบบและภารกิจอุดมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช,

สมจิตร หงส์ษา. (2551). **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เซต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการสอนด้วยเทคนิค เอสทีเอดี (STAD) กับการสอนปกติ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

การให้บริการของรัฐตามมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว และการค้ามนุษย์ ในรูปแบบศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) : กรณีศึกษา จังหวัดขอนแก่น

The Temporary Measure Solving the Problem of Alien Workers and Human Trafficking of the One Stop Service : A Case Study of Khon Kaen Province

อรพรรณ นางแล ผู้วิจัย[1]
Orrapan Nanglae[1]
ดร.อจิรภาส์ เพียรขุนทด อาจารย์ที่ปรึกษา[2]
Dr.Ajirapa Pienkhuntod[2]
อาจารย์ประจำกลุ่มวิจัยการบริหารกิจการท้องถิ่นและการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Author for Correspondence: Email: ajirpi@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการให้บริการของรัฐตามมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ในรูปแบบศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service: OSS) (2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้รับบริการตามมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ในรูปแบบศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service: OSS) จังหวัดขอนแก่น ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยเก็บข้อมูลจากการสืบค้นเอกสารวิเคราะห์และรายงานของภาครัฐ และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ แรงงานต่างด้าวสัญชาติกัมพูชา ลาว และเมียนมาที่ทำงานประเภทคนรับใช้ในบ้าน จำนวน 4 คน นายจ้าง จำนวน 4 คน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ จำนวน 1 คน

ผลการศึกษาพบว่า ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) เป็นการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันให้บริการในจุดเดียว มีทั้งหมด 5 หน่วยงาน ได้แก่ (1) กรมการปกครอง (2) กรมการจัดหางาน (3) สำนักงานตรวจคนเข้าการเมือง (4) สำนักงานประกันสังคม และ (5) กระทรวงสาธารณสุข ทุกหน่วยงานมีหน้าที่ในการจัดทำ ปรับปรุงทะเบียนประวัติ และพิจารณาออกใบอนุญาตให้แก่แรงงานต่างด้าวสัญชาติกัมพูชา ลาว และเมียนมา ซึ่งมีการดำเนินการ 6 ขั้นตอน ใช้เวลาเพียง 1 วันทำการ ส่วนผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้รับบริการตามมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหา

แรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ในรูปแบบศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) จังหวัดขอนแก่น มีข้อคิดเห็นเชิงบวก 5 ประการ ได้แก่ (1) ระยะเวลาดำเนินการกระชับ และรวดเร็ว (2) การให้บริการในจุดเดียวเป็นการอำนวยความสะดวก (3) การได้รับความคุ้มครองและสิทธิตามสัญญาจ้าง (4) การได้รับสิทธิประโยชน์ตามกองทุนประกันสังคม กองทุนเงินทดแทน และประกันสุขภาพ และ (5) การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีข้อคิดเห็นเชิงลบ 3 ประการ ได้แก่ (1) การรอคิวนาน (2) ข้อจำกัดเรื่องอายุของใบอนุญาตทำงาน และ (3) ช่วงเวลาที่สั้นในการเปิดให้บริการ

คำสำคัญ: แรงงานต่างด้าว, การให้บริการของภาครัฐ, ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ
Received: 11/09/62, **Revised:** --**Accepted:** 17/09/62

Abstract

The objectives of this study are (1) to study the government services under a temporary measure to solve the problem of alien labor and human trafficking in the form of One Stop Service (OSS), and (2) to study opinions of Thai employers and housekeeper alien workers, who used the service of the OSS. This study is a qualitative research gathering information through documentary research and interview. There are 9 interviewees consisting of 1 government official, 4 Thai employers, and 4 housekeeper alien workers.

The research result shows that the OSS was an integrative platform coordinated among associated authorities with a mission to provide the inclusive service at one place. There were five departments involved in the OSS; Department of Provincial Administration, Department of Employment, Immigration Bureau, Social Security Office, and Ministry of Public Health. Every department is responsible for registering and updating personal record and considering the issuance of licenses to Cambodian, Laotian, and Myanmar migrant workers. The OSS process had six steps, which were concluded within one day only. Employers and housekeeper alien workers highlighted both positive and negative feedback on the OSS. Positive comments were (1) concise operation time (2) one-stop service as facilitation (3) protection and contractual rights (4) receipt of benefits under a social security fund, a compensation fund, and health insurance, and (5) better life quality. Negative views included (1) long queues (2) limitation of work permit expiration, and (3) short operation time.

Keywords: Alien worker, Public Service, One Stop Service Center

1. บทนำ

ประเทศไทยมีแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีลักษณะทางภูมิประเทศติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมา และมาเลเซีย ไม่ว่าทั้งทางบกและทางน้ำ ซึ่งเป็นช่องทางธรรมชาติที่ยากต่อการป้องกัน จึงทำให้การเดินทางสามารถไปมาหาสู่กันได้ง่ายเอื้อต่อการลับลอบเข้ามาทำงาน ประกอบกับเกิดกระแสโลกาภิวัตน์ยุคแห่งการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การขนส่ง และโลจิสติกส์ ส่งผลทำให้ประเทศไทยมีการพัฒนาและขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงทำให้ผู้ประกอบการในประเทศไทยมีความต้องการแรงงานจำนวนมาก (ชัยพงษ์ สำเนียง, 2556, เว็บไซต์, ค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2562) และด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงมีการลักลอบจ้างแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเข้ามาทำงานในประเทศจำนวนมาก

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้พยายามหาแนวทางแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทยที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น อันส่งผลกระทบหลายด้าน ได้แก่ ด้านมั่นคงและความสงบเรียบร้อยของประเทศ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม (สนิท สัตโยภาส, 2559: 196-197) จึงได้มีมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ (ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 70/2557 เรื่อง มาตรการชั่วในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ประกาศ ณ วันที่ 25 มิถุนายน 2557: 1-4) ให้ทุกจังหวัดทั่วประเทศไทยจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) ให้บริการแก่แรงงานต่างด้าวสัญชาติกัมพูชา ลาว และเมียนมา ไปดำเนินการขึ้นทะเบียนและขอใบอนุญาตทำงานอย่างถูกกฎหมาย เพื่อนำไปสู่การจัดระเบียบแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย และสร้างมาตรฐานในการทำงานของแรงงานต่างด้าวให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล (แนวทางในการบริการจัดการแรงงานต่างด้าว ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อ 16 มกราคม 2561 สำหรับเจ้าหน้า ผู้ปฏิบัติงาน ณ ศูนย์ OSS: 1-6) นอกจากนี้ ยังให้ความเป็นธรรม คุ้มครอง ปกป้องสิทธิ และผลประโยชน์ของแรงงานต่างด้าวโดยยึดหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการให้บริการของรัฐตามมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ในรูปแบบศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) และศึกษาความคิดเห็นของผู้รับบริการตามมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ในรูปแบบศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทย และผลการศึกษาจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการนำไปพัฒนาระบบการให้บริการของรัฐให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการให้บริการของรัฐตามมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงาน ต่างด้าว และการค้ามนุษย์ ในรูปแบบศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service: OSS)

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้รับบริการตามมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ในรูปแบบศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service: OSS) จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยเก็บข้อมูลจากการสืบค้นเอกสาร วิเคราะห์และรายงานของภาครัฐ และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์จะอาศัยการตอบโต้ทางวาจาเป็นหลัก ซึ่งจะทำให้สามารถเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น และทัศนคติในเรื่องต่าง ๆ ได้เป็นอย่างครบถ้วน ทั้งนี้จะใช้เครื่องบันทึกเสียงบันทึกรายละเอียดในการสัมภาษณ์ เพื่อให้สามารถย้อนทวนและสรุปข้อมูลได้อย่างถูกต้องชัดเจน นอกจากนี้จะใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or guided interviews) ที่มีการกำหนดคำถามหรือใช้คำสำคัญ (Keywords) เป็นเครื่องชี้นำการสัมภาษณ์ที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนถ้อยคำให้สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งหมด 9 คน ประกอบด้วย แรงงานต่างด้าวสัญชาติกัมพูชา ลาว และเมียนมา ที่ทำงานประเภทคนรับใช้ในบ้าน จำนวน 4 คน นายจ้าง จำนวน 4 คน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานภายในศูนย์บริการเบ็ดเสร็จจังหวัดขอนแก่น จำนวน 1 คน

การลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะลงพื้นที่ตั้งแต่วันที่ 1-30 มิถุนายน 2562 เพื่อความปลอดภัยของผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยจะไม่เปิดเผยชื่อ ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้จะให้สิทธิแก่ผู้ให้ข้อมูลยุติการให้สัมภาษณ์ได้ทุกเมื่อหากเกิดความกังวล จะไม่มีการบีบบังคับ และละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วนแล้ว จะนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยจะมีการนำข้อมูลมาจัดระเบียบ ตรวจสอบ จัดเตรียม ปรับลดหรือเพิ่มข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปวิเคราะห์ได้ง่ายและให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถสรุปผลการศึกษาได้ 2 ประเด็น ได้แก่ (1) การดำเนินการแบบบูรณาการภายในศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) (2) ข้อคิดเห็นเชิงบวกและข้อคิดเห็นเชิงลบของผู้รับบริการตามมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ในรูปแบบศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) จังหวัดขอนแก่น มีรายละเอียด ดังนี้

1. การดำเนินการแบบบูรณาการภายในศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS)

ผลการศึกษาพบว่า ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จเป็นศูนย์บริการที่มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันให้บริการในจุดเดียว โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดแต่ละจังหวัดเป็นผู้อำนวยการศูนย์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีทั้งหมด 5 หน่วยงาน ประกอบด้วย กรมการปกครอง กรมการจัดหางาน สำนักงานตรวจคนเข้าการเมือง สำนักงานประกันสังคม และกระทรวงสาธารณสุข ทุกหน่วยงานมีหน้าที่ในการจัดทำ ปรับปรุงทะเบียนประวัติ และพิจารณาออกใบอนุญาตทำงานให้แก่แรงงานต่างด้าวสัญชาติกัมพูชา ลาว และเมียนมา ไม่ว่าแรงงานต่างด้าวจะผ่านการพิสูจน์สัญชาติมาแล้วหรือยังไม่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติก็ตาม ใช้เวลาดำเนินการเพียง 1 วันทำการ มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การยื่นเอกสารจุดคัดกรอง ตรวจเอกสาร และรับบัตรคิว ณ ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) มีเอกสารที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ ประกอบด้วย

<u>เอกสารแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติมาแล้ว</u> ได้แก่ หนังสือรับรองการเดินทางไปตรวจสัญชาติ หนังสือรับรองการเดินทางไปนอกราชอาณาจักร บัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย หนังสือเดินทาง เอกสารเดินทาง ใบรับรองแพทย์ เป็นต้น

<u>เอกสารแรงงานต่างด้าวที่ยังไม่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติ</u> ได้แก่ บัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย หนังสือรับรองการเดินทางไปตรวจสัญชาติ หนังสือรับรองการเดินทางไปนอกราชอาณาจักร ใบรับรองแพทย์ เป็นต้น

<u>เอกสารนายจ้าง</u> ได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน กรณีนายจ้างเป็นนิติบุคคลให้นำหนังสือรับรองการจดทะเบียนบริษัท และแบบกรอกข้อมูลทะเบียนประวัติของคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย (ท.บ.1)

ขั้นตอนที่ 2 แรงงานต่างด้าวพบเจ้าหน้าที่กรมการปกครอง ยื่นแบบกรอกข้อมูลทะเบียนประวัติของคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย เพื่อจัดทำปรับปรุงทะเบียนประวัติและกำหนดเลข 13 หลัก ถ่ายรูปใบหน้า เก็บลายนิ้วมือ เก็บข้อมูลอื่น ๆ และเจ้าหน้าที่กรมการปกครองพิมพ์คำขอจดทะเบียน และขอมีบัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย (ท.ต.1)

ขั้นตอนที่ 3 เจ้าพนักงานสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองดำเนินการตรวจลงตรา (Visa) ประเภทคนอยู่ชั่วคราว (Nonimmigrant-LA) และประทับตราอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักร ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2563 สำหรับแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในกิจการประมงทะเลและแปรรูปสัตว์น้ำจะอนุญาตให้อยู่ได้ถึงวันที่ 1 พฤศจิกายน 2562 ทั้งนี้ กรณีแรงงานต่างด้าว ที่ยังไม่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติให้ข้ามไปดำเนินการตามขั้นตอนที่ 4

ขั้นตอนที่ 4 แรงงานต่างด้าวพบเจ้าหน้าที่กรมการจัดหางาน ยื่นคำขออนุญาตทำงานตามแบบ ตท.2 เจ้าหน้าที่กรมการจัดหางานนำคำขอจดทะเบียนและขอมีบัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย (ท.ต.1) และพิจารณาออกใบอนุญาตทำงานให้แก่แรงงานต่างด้าวตามกรณี ดังนี้

<u>กรณีแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติมาแล้ว</u> จะได้รับใบอนุญาตทำงานถึงวันที่ 31 มีนาคม 2563 อย่างไรก็ตาม แรงงานต่างด้าวที่ทำงานในกิจการประมงทะเลและแปรรูปสัตว์น้ำจะได้รับใบอนุญาตทำงานให้อยู่ได้ถึงวันที่ 1 พฤศจิกายน 2562

<u>กรณีแรงงานต่างด้าวที่ยังไม่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติ</u> จะได้รับใบอนุญาตทำงานถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2561

ขั้นตอนที่ 5 แรงงานต่างด้าวพบเจ้าหน้าที่สำนักงานประกันสังคมและสาธารณสุข ตรวจสอบสิทธิประกันสังคมของแรงงานต่างด้าว และให้คำแนะนำการขึ้นทะเบียน ผู้ประกันตน ตามกรณี ดังนี้

<u>กรณีการทำงานแรงงานต่างด้าวเข้าข่ายประกันสังคม</u>

แรงงานต่างด้าวที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติมาแล้ว ทำงานในกิจการที่นายจ้างเข้าประกันสังคมและแรงงานต่างด้าวเคยขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตนมาแล้วให้ดำเนินการต่อไปเช่นเดิมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

แรงงานต่างด้าวที่ไม่เคยขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตน จะต้องทำประกันสุขภาพก่อนสิทธิประกันสังคมเกิดเป็น เวลา 90 วัน

<u>กรณีการทำงานแรงงานต่างด้าวไม่เข้าข่ายประกันสังคม</u> ได้แก่ คนรับใช้ในบ้าน เพาะปลูก ประมง และเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

แรงงานต่างด้าวที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติมาแล้ว ทำงานไม่เข้าข่ายประกันสังคมจะต้องทำประกันสุขภาพ ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2563

แรงงานต่างด้าวที่ยังไม่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติ จะต้องประกันสุขภาพ ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2561

ขั้นตอนที่ 6 แรงงานต่างด้าวชำระเงินกับเจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน โดย แต่ละหน่วยงานจะออกใบเสร็จรับเงิน และให้ชำระเงินตามจำนวนที่ระบุในแผนผังที่แรงงานต่างด้าวได้รับจากจุดคัดกรอง เมื่อได้ใบเสร็จแล้วให้ไปรับบัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยจากเจ้าหน้าที่กรมการปกครอง

จากการศึกษาการดำเนินการแบบบูรณาการภายในศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) เป็นศูนย์บริการที่มีการบูรณาการระหว่าง 5 หน่วยงาน มาร่วมกันให้บริการในจุดเดียว มีหน้าที่ในการจัดทำปรับปรุงทะเบียนประวัติ และพิจารณาออกใบอนุญาตทำงานให้แก่แรงงานต่างด้าวสัญชาติกัมพูชา ลาว และเมียนมา ซึ่งการดำเนินการใช้เวลาเพียง 1 วันทำการ

2. ข้อคิดเห็นเชิงบวกและข้อคิดเห็นเชิงลบของผู้รับบริการตามมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ในรูปแบบศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) จังหวัดขอนแก่น

2.1 ข้อคิดเห็นเชิงบวก สามารถจำแนกได้เป็น 5 ประการ ได้แก่

2.1.1 ระยะเวลาดำเนินการกระชับ และรวดเร็ว

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่า การดำเนินการแต่ละขั้นตอนของศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) มีระยะเวลาดำเนินการกระชับ รวดเร็ว เข้าใจง่าย จึงเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้รับบริการและจูงใจให้มีผู้ไปใช้บริการเป็นจำนวนมาก รายละเอียด ดังนี้

"...ด้วยขั้นตอนการนำคนต่างด้าวเข้ามาทำงานภายใต้ MOU มีขั้นตอนที่ซับซ้อนและมีระยะเวลาดำเนินการที่ล่าช้า จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่มีลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ดังนั้นหากมีการดำเนินการที่กระชับ เข้าใจง่ายรวดเร็ว อย่างเช่นศูนย์บริการเบ็ดเสร็จจะทำให้มีผู้ไปใช้บริการเพิ่มมากขึ้น..." (คุณหม่อง กาน, คุณแก้ว จันทร์ศรี, คุณนิต้า โพธิ์ นามสมมุติ แรงงานต่างด้าว)

"...เนื่องจากมีความจำเป็นต้องใช้แรงงานต่างด้าว จึงต้องมีการลักลอบจ้างแรงงานต่างด้าวที่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน เนื่องจากไม่สามารถรอระยะเวลาดำเนินการของระบบ MOU ได้ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับระยะเวลาดำเนินการของศูนย์บริการเบ็ดเสร็จที่ กระชับ ไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย จึงตัดสินใจนำแรงงานต่างด้าวไปขอใบอนุญาตทำงาน..." (คุณชาติ จิตงาม, คุณประสิทธิ ใจดี นามสมมุติ นายจ้าง)

"...ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จการมีระยะเวลาดำเนินการที่กระชับ และรวดเร็ว ไม่ต้องเสียเวลารอนาน จึงตัดสินใจไปใช้บริการ..." (คุณนา ใจกล้า, คุณสำรวย ทองดี, คุณมานพ บุญมี นามสมมุติ แรงงานต่างด้าว และนายจ้าง)

2.1.2 การให้บริการในจุดเดียวเป็นการอำนวยความสะดวก

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่า ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) เป็นศูนย์ที่มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันให้บริการในจุดเดียว เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้รับบริการที่ไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทางไปดำเนินการติดต่อประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง จึงทำให้มีผู้ไปใช้บริการจำนวนมาก ซึ่งมีความแตกต่างจากการให้บริการผ่านช่องทาง MOU ที่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทำให้การดำเนินการเกิดความล่าช้า และไม่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้รับบริการ รายละเอียด ดังนี้

"...การรวมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้บริการในจุดเดียว เป็นการบริการที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้รับบริการเป็นอย่างมาก ที่ไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไปติดต่อประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง..." (คุณแก้ว จันทร์ศรี, คุณประสิทธิ ใจดี, นามสมมุติแรงงานต่างด้าว และนายจ้าง)

"...การนำคนต่างด้าวเข้ามาทำงานผ่านช่องทาง MOU มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายประเทศ จึงเป็นอุปสรรคทำให้การดำเนินการเกิดล่าช้า..." (คุณสำรวย ทองดี, คุณชาติ

จิตงาม, คุณมานพ บุญมี นามสมมุติ นายจ้าง)

"...การดำเนินการที่มีหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้องมากเกินไป ส่งผลทำให้การดำเนินการเกิดความล่าช้า ดังนั้นหากการทำงานมีบูรณาการร่วมกัน เหมือนดังเช่นศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ จะทำให้การดำเนินการมีความรวดเร็วและอำนวยความสะดวกแก่ผู้รับบริการมากยิ่งขึ้น..." (คุณหม่อง กาน, คุณนิต้า โพธิ์ นามสมมุติ แรงงานต่างด้าว)

"...ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ เป็นศูนย์ที่มีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันให้บริการในจุดเดียว จึงเป็นการให้บริการที่อำนวยความสะดวกและจูงใจให้มีผู้มาใช้บริการเป็นจำนวนมาก..." (คุณนา ใจกล้า นามสมมุติ แรงงานต่างด้าว)

2.1.3 การได้รับความคุ้มครองและสิทธิตามสัญญาจ้าง

ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนมีความคิดเห็นว่า เมื่อแรงงานต่างด้าวได้รับใบอนุญาตทำงานผ่านศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) จะได้ความคุ้มครองและสิทธิตามสัญญาจ้าง ได้แก่ ชั่วโมงการทำงานปกติไม่เกิน 8 ชั่วโมงต่อวัน วันหยุดประจำสัปดาห์ วันหยุดตามประเพณีไทย และที่อยู่อาศัยที่มีความปลอดภัยถูกสุขลักษณะ เป็นต้น ซึ่งได้รับตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 รายละเอียด ดังนี้

"...สิทธิต่าง ๆ ในสัญญาจ้าง นายจ้างไม่ได้เป็นผู้กำหนดสิทธิขึ้นมาเองตามอำเภอใจ แต่เป็นสิทธิที่ได้รับตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 แรงงานต่างด้าวที่มีใบอนุญาตเท่านั้นจะได้รับ..." (คุณประสิทธิ ใจดี นามสมมุติ นายจ้าง)

"...เมื่อแรงงานต่างด้าวมีใบอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายแล้วจะได้รับการคุ้มครองและสิทธิต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในสัญญาจ้างงาน..." (คุณแก้ว จันทร์ศรี นามสมมุติ แรงงานต่างด้าว)

"...เมื่อแรงงานต่างด้าวมีใบอนุญาตทำงาน ดังนั้นหากไม่ได้รับความคุ้มครองหรือสิทธิตามสัญญาจ้างในข้อใด แรงงานต่างดาวก็สามารถบอกเลิกสัญญาและร้องเรียนหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับความเป็นธรรม..." (คุณหม่อง กาน, คุณมานพ บุญมี นามสมมุติ แรงงานต่างด้าว และนายจ้าง)

อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้ให้ข้อมูลบางส่วนมีความคิดเห็นว่า แรงงานต่างด้าวไม่ได้รับความคุ้มครองและสิทธิตามสัญญาจ้างในบางข้อ แต่แรงงานต่างด้าวไม่ได้มีการร้องเรียนเพื่อให้ได้รับความคุ้มครองและสิทธิตามสัญญาจ้างตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ รายละเอียด ดังนี้

"...มีบางครั้งที่ไม่ได้ให้ค่าล่วงเวลาแก่แรงงานต่างด้าวตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญาจ้าง เนื่องจากงานที่แรงงานต่างด้าวทำนั้นเป็นงานที่ทำไม่เสร็จภายในเวลางานปกติ จึงต้องมีการทำงานต่อจนเสร็จ ทั้งนี้แรงงานต่างด้าวอาสาทำงานด้วยความเต็มใจ ไม่ได้มีการบังคับหรือขู่เข็ญจากนายจ้าง..." (คุณสำรวย ทองดี, คุณชาติ จิตงาม นามสมมุติ นายจ้าง)

"...ถึงแม้จะไม่ได้รับค่าล่วงเวลาตามที่ระบุไว้ในสัญญาจ้าง แต่ก็ไม่คิดที่จะร้องเรียนต่อหน่วยงานใด เนื่องจากการทำงานนั้น เป็นการอาสาเข้าไปช่วยนายจ้างด้วยความสมัครใจ และเป็นตอบแทนพระคุณนายจ้างที่ให้ที่อยู่อาศัย อาหาร นอกจากนี้ยังทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น..." (คุณนา ใจกล้า, คุณนิต้า โพธิ์ นามสมมุติ แรงงานต่างด้าว)

2.1.4 การได้รับสิทธิประโยชน์ตามกองทุนประกันสังคม กองทุนเงินทดแทน และประกันสุขภาพ

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่า นอกจากแรงงานต่างด้าวจะได้รับสิทธิตามสัญญาแล้ว ยังได้รับสิทธิอีก 3 ประการ คือ (1) สิทธิตามกองทุนประกันสังคม สิทธิประโยชน์ที่ได้รับ คือ กรณีเจ็บป่วยหรือประสบอันตรายทุพพลภาพ ตาย คลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพ และว่างงาน (2) สิทธิตามกองทุนเงินทดแทน สิทธิประโยชน์ที่ได้รับ คือ กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ทุพพลภาพ ตาย หรือสูญหาย (3) สิทธิตามประกันสุขภาพ เป็นสิทธิที่ให้แก่แรงงานต่างด้าวที่ไม่เข้าข่ายประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทน โดยจะได้รับสิทธิประโยชน์ตามประกันสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข แรงงานต่างด้าวสามารถเลือกสถานพยาบาลที่ต้องการเข้ารับการรักษาพยาบาล ณ สถานพยาบาลที่แจ้งไว้ ซึ่งเป็นสิทธิประโยชน์ที่ได้รับเหมือนแรงงานไทย ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 และพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ.2537 รายละเอียด ดังนี้

"...จากการที่แรงงานต่างด้าวได้ไปใช้สิทธิประกันสุขภาพรักษาตัวในโรงพยาบาลก็ได้รับบริการเป็นอย่างดี ไม่พบปัญหาใด ๆ ดังนั้น หากลูกจ้างไม่ได้สิทธิ ก็มีสิทธิที่จะร้องเรียน เนื่องจากแรงงานต่างด้าวได้เข้าสู่ระบบการประกันสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขแล้ว..." (คุณนา ใจกล้า, คุณประสิทธิ ใจดี, คุณมานพ บุญมี นามสมมุติ แรงงานต่างด้าว และนายจ้าง)

"...เมื่อได้รับใบอนุญาตทำงานก็ได้รับสิทธิตามประกันสุขภาพ และได้รับการรักษาจากทางโรงพยาบาลเป็นอย่างดี แต่อาจจะเจอปัญหาในด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ และขั้นตอนในการยื่นเอกสารที่ไม่เข้าใจเท่านั้น..." (คุณแก้ว จันทร์ศรี, คุณหม่อง กาน นามสมมุติ แรงงานต่างด้าว)

2.1.5 การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่า เมื่อแรงงานต่างด้าวได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทยถูกต้องตามกฎหมายจากศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) ทำให้แรงงานต่างด้าวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับการเป็นแรงงานต่างด้าวที่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน เช่น ไม่ต้องกลัวหรือกังวลในการถูกจับส่งกลับประเทศบ้านเกิด มีความอิสระในการเดินทางและการทำงาน และการดำรงชีวิตมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น รายละเอียด ดังนี้

"...การเข้ามาทำงานโดยไม่มีใบอนุญาตทำงาน นอกจากจะไม่ได้รับสิทธิใด ๆ แล้ว ยังไม่มีอำนาจต่อรองกับนายจ้าง อีกทั้งไม่ได้รับความคุ้มครองและสิทธิตามกฎหมาย แต่เมื่อ

มีใบอนุญาตทำงานถูกต้องตามกฎหมายก็ได้รับสิทธิต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิทธิที่ได้รับเกินความคาดหมาย และมีความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายมากยิ่งขึ้น..." (คุณคุณนา ใจกล้า, คุณหม่อง กาน นามสมมุติ แรงงานต่างด้าว)

"...เมื่อมีใบอนุญาตทำงาน ตนก็สามารถเดินทางไปไหนมาไหนได้สะดวก โดยไม่ต้องกลัวถูกจับกุมและนำตัวส่งกลับประเทศ อีกทั้งหากไม่ได้รับความเป็นธรรมจากนายจ้าง ก็สามารถหางานทำใหม่ได้อย่างอิสระโดยที่ไม่มีความกังวล..." (คุณแก้ว จันทร์ศรี, คุณนิต้า โพธิ์ นามสมมุติ แรงงานต่างด้าว)

จากความคิดเห็นของแรงงานต่างด้าวและนายจ้าง ผู้รับบริการตามมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ในรูปแบบศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) จังหวัดขอนแก่น มีข้อคิดเห็นเชิงบวก 5 ประการ (1) ระยะเวลาดำเนินการกระชับ และรวดเร็ว (2) การให้บริการในจุดเดียวเป็นการอำนวยความสะดวก (3) การได้รับความคุ้มครองและสิทธิตามสัญญาจ้าง (4) การได้รับสิทธิประโยชน์ตามกองทุนประกันสังคม กองทุนเงินทดแทน และประกันสุขภาพ และ (5) การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2.2 ข้อคิดเห็นเชิงลบ สามารถจำแนกได้เป็น 3 ประการ ได้แก่

2.2.1 การรอคิวนาน

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่า ถึงแม้การดำเนินการภายในศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) จะใช้เวลาเพียง 1 วันทำการก็ตาม แต่นายจ้างและแรงงานต่างด้าวต้องเสียเวลาในการไปรอคิวนานมากเกินไป เนื่องจากมีผู้ไปใช้บริการจำนวนมาก ดังนี้

"...ถึงแม้การดำเนินงานตามขั้นตอนจะใช้เวลาเพียง 1 วัน แต่นายจ้างกับแรงงานต่างด้าวต้องเสียเวลาในการรอคิดนาน ดังนั้นหากศูนย์มีการจัดบริการนอกสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่กลุ่มนายจ้าง ผู้ประกอบการหรือบริษัทที่ต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก จะลดปัญหาในการรอคิวนานได้..." (คุณมานพ บุญมี, คุณชาติ จิตงาม, คุณสำรวย ทองดี นามสมมุติ นายจ้าง)

"...ถึงแม้ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จจะอำนวยความสะดวกให้แก่แรงงานต่างด้าวและนายจ้างในการลดขั้นตอนในการไปติดต่อประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ด้วยเองก็ตาม แต่ก็ยังต้องเจอปัญหาในเรื่องการรอนาน จึงทำให้เสียเวลาเป็นอย่างมาก..." (คุณหม่อง กาน, คุณแก้ว จันทร์ศรี, คุณนา ใจกล้า นามสมมุติ แรงงานต่างด้าว)

2.2.2 ข้อจำกัดเรื่องอายุของใบอนุญาตทำงาน

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่า การได้รับใบอนุญาตทำงานผ่านศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) จะมีข้อจำกัดเรื่องอายุของใบอนุญาตทำงานที่มีอายุเพียง 1-2 ปีเท่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทการทำงานของแรงงานต่างด้าว ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับการได้รับใบ

อนุญาตทำงานผ่านช่องทาง MOU ใบอนุญาตทำงานมีอายุให้ทำงานในประเทศไทยได้ครั้งละไม่เกิน 4 ปี ซึ่งมีอายุให้ทำงานนานกว่า จึงทำให้แรงงานต่างด้าวต้องเสียเวลาไปดำเนินการและเสียค่าธรรมเนียมบ่อยครั้ง รายละเอียด ดังนี้

"...การขอใบอนุญาตทำงานผ่านศูนย์บริการเบ็ดเสร็จมีอายุเพียง 1-2 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาที่อนุญาตให้ทำงานน้อยเกินไป ดังนั้นหากมีการขยายเวลาให้นานกว่านี้ ก็จะไม่ต้องเสียเวลาไปดำเนินการบ่อยครั้ง..." (คุณแก้ว จันทร์ศรี, คุณนา ใจกล้า, คุณหม่อง กาน, คุณสำรวย ทองดี นามสมมุติ แรงงานต่างด้าว และนายจ้าง)

"...หากการขอใบอนุญาตทำงานผ่านศูนย์บริการเบ็ดเสร็จมีอายุ 4 ปี เหมือนกับการขอ ใบอนุญาตทำงานผ่านช่องทาง MOU ก็คงจะดีมาก เพราะจะไม่ต้องเสียเวลาไปดำเนินการและเสียค่าธรรมเนียมบ่อยครั้ง..." (คุณนิต้า โพธิ์, คุณมานพ บุญมี, คุณชาติ จิตงาม นามสมมุติ แรงงานต่างด้าว และนายจ้าง)

2.2.3 ช่วงเวลาที่สั้นในการเปิดให้บริการ

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่า ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) เปิดให้บริการในช่วงเวลาสั้นเกินไป และเปิดให้บริการเพียงชั่วคราว ดังนั้นจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทยในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ รายละเอียดดังนี้

"...ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ เปิดให้บริการในช่วงเวลาสั้น ๆ เพียงชั่วคราว จึงทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาทำงานประเทศไทยได้ ดังนั้นหากเปิดให้บริการอย่างถาวรจะสามารถแก้ไขปัญหาในระยะยาวได้..." (คุณนา ใจกล้า, คุณนิต้า โพธิ์, คุณชาติ จิตงาม, คุณประสิทธิ ใจดี นามสมมุติ แรงงานต่างด้าว และนายจ้าง)

"...การเปิดให้บริการในช่วงเวลาสั้น เป็นการแก้ไขปัญหาแรงงานต่าง ด้าวผิดกฎหมายเพียงชั่วคราว จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ..." (คุณแก้ว จันทร์ศรี, คุณหม่อง กาน, คุณมานพ บุญมี, คุณสำรวย ทองดี นามสมมุติ แรงงานต่างด้าว และนายจ้าง)

จากความคิดเห็นของผู้รับบริการตามมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ในรูปแบบศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) จังหวัดขอนแก่น และมีข้อคิดเห็นเชิงลบ 3 ประการ ได้แก่ ได้แก่ (1) การรอคิวนาน (2) ข้อจำกัดเรื่องอายุของใบอนุญาตทำงาน และ (3) ช่วงเวลาที่สั้นในการเปิดให้บริการ

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาการให้บริการของรัฐตามมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงาน ต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ในรูปแบบศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลได้ให้ความสำคัญใน

การแก้ไขปัญหาและจัดระเบียบแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยให้แรงงานต่างด้าวมาดำเนินการขึ้นทะเบียนและขอใบอนุญาตทำงานอย่างถูกกฎหมาย และหลังจากที่แรงงานต่างด้าวได้รับใบอนุญาตทำงานแล้ว ยังได้ความคุ้มครองและสิทธิต่างๆ ตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกับแรงงานไทย โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติในฐานะที่เป็นมนุษย์ มีความสอดคล้องกับคำอธิบายของ อุดม ศักดิ์ สินธิพงษ์ (2553) สิทธิที่แรงงานต่างด้าวได้รับ ได้แก่ สิทธิตามสัญญาจ้าง สิทธิรักษาพยาบาล การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ปลอดภัย เป็นต้น และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับหลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights) และสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคี ในปี พ.ศ. 2546 เรื่องการดำเนินมาตรการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติทุกรูปแบบ

อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อกังวลของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เกี่ยวกับรูปแบบการเปิดให้บริการศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) เป็นเพียงมาตรการที่รัฐบาลสร้างขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาเพียงชั่วคราว ฉะนั้นจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาการแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาทำงานในระยะยาวได้ และการบริการที่ดีนั้นจะต้องมีความต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ นัทวัฒน์ บรมานันท์ (2547) ดังนั้น รัฐบาลควรเอาใจใส่และแก้ไขปัญหาในด้านนี้อย่างจริงจัง โดยต้องมีแผนการแก้ไขปัญหาในระยะยาวหรือมีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภสร เจริญโพธิ์ (2560) และประกาศ คสช. ฉบับที่ 70/2557 ประกาศ ณ วันที่ 25 มิถุนายน 2557

สำหรับความคิดเห็นของผู้รับบริการตามมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ในรูปแบบศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) จังหวัดขอนแก่น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในรูปแบบการให้บริการของศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ในด้านระยะเวลาดำเนินการที่กระชับ เข้าใจง่าย และการทำงานในรูปแบบบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมให้บริการจุดเดียวจะช่วยลดระยะเวลาการดำเนินการ อีกทั้งยังเป็นอำนวยความสะดวกแก่ผู้รับบริการอีกด้วย มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภสร เจริญโพธิ์ (2560) และ ประยูร กาญจนดล (2549)

อย่างไรก็ตาม การรอคิวนานเพื่อดำเนินการในรูปแบบศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ มีระยะเวลานาน เนื่องจากมีแรงงานต่างด้าวจำนวนมากที่สนใจมาร่วมลงทะเบียนและขอใบอนุญาตทำงานในช่วงเวลาจำกัด ดังนั้นรัฐบาลควรรีบไปแก้ไขปัญหาหรือนำไปพัฒนาปรับปรุงระบบการให้บริการให้ดียิ่งขึ้น เพราะถือว่าการบริการที่มีสะดวกและรวดเร็วเป็นปัจจัยสำคัญ ในการตัดสินใจไปรับบริการ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ ศุภชัย ยาวะประภาษ (2539)

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาการให้บริการของรัฐตามมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ในรูปแบบศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) กรณีศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 4 ประการ ดังนี้

1. รัฐบาลควรมีแผนระยะยาวเชิงระบบในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยการนำรูปแบบการทำงานบูรณาการร่วมกันในจุดเดียวของศูนย์บริการเบ็ดเสร็จที่มีประโยชน์มาศึกษาและพัฒนาต่อยอดให้เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยอาจจะการศึกษาความคิดเห็นและความต้องของผู้มีส่วนร่วมทุกภาคส่วน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนทุกด้าน ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ แรงงานต่างด้าว และนายจ้าง เป็นต้น ก่อนดำเนินการจัดทำแผนในระยะยาว

2. หากมีการนำศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) เปิดให้บริการอีกครั้ง ควรมีการพิจารณาเพิ่มจุดให้บริการมากขึ้น เพื่อที่จะช่วยลดปัญหาในการรอคิวนานของผู้รับบริการและลดปัญหาในการเข้าถึงบริการ

3. การพัฒนาฝีมือแรงงานต่างด้าว โดยมีการกำหนดหลักสูตรเตรียมความพร้อมและพัฒนาการทำงานให้แก่แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานอย่างถูกกฎหมาย อย่างเป็นระบบ มีมาตรฐานและมีความต่อเนื่อง เพื่อยกระดับความรู้ ความสามารถในการทำงานของแรงงาน ต่างด้าว อันเป็นการสร้างผลผลิตและความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย

4. การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาด้านความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างไทยและลูกจ้างแรงงานต่างด้าว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว เพื่อประโยชน์ในการนำมาพัฒนาระบบการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ยังจะเป็นกลไกช่วยลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้างแรงงานต่างด้าวอีกด้วย

บรรณานุกรม

กรมจัดหางาน. [ม.ป.ป.]. **คู่มือสำหรับอบรมแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในประเทศไทย**. สืบค้น เมื่อ 1 กรกฎาคม 2561. จาก https://www.doe.go.th/.

กรมองค์การระหว่างประเทศ และ กระทรวงต่างประเทศ. (2551). **ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน**. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2562. จาก http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/udhr-th-en.pdf/.

กระทรวงแรงงาน. (2561). **แนวทางในการบริการจัดการแรงงานต่างด้าวตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อ 16 มกราคม 2561 สำหรับเจ้าหน้า ผู้ปฏิบัติงาน ณ ศูนย์ OSS และศปก.บต**. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2562. จาก https://www.doe.go.th/.

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ. **ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 70/2557 เรื่อง มาตรการชั่ว ในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์**. สืบค้นจาก 25 มิถุนายน 2557. จาก http://www.dld.go.th/th/images/stories/npomc/kct70.pdf/.

จุมพล หนิมพานิช และ วรวลัญช์ โรจนพล. (2561). **การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ**. สืบค้นเมื่อ 27 มิถุนายน 2562. จาก https://www.stou.ac.th/Schoolnew/polsci/UploadedFile/% E0% B8%99 %207%20.pdf/.

ชัยพงษ์ สำเนียง. (2556). **แรงงานต่างด้าว: มนุษย์ล่องหนในประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2562. จาก https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/503498.

นภสร เจริญโพธิ์. (2560). **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การให้บริการแรงงานต่างด้าวแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประเทศไทย**. วารสารสมาคมนักวิจัย. ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2560, 230-243.

ประยูร กาญจนดุล. (2549). **คำอธิบายกฎหมายปกครอง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2539). **การปรับปรุงกระบวนงานอย่างต่อเนื่อง: กลยุทธ์ในการเพิ่มคุณภาพบริการภาครัฐ**. พิมพ์ครั้งที่1. คณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สนิท สัตโยภาส. (2559). **แรงงานต่างด้าวกับความมั่นคงทางสังคม**. วารสารบัณฑิตวิจัย. ปีที่ 7 ฉบับที่1 มกราคม-มิถุนายน 2569, 193-207.

สำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น. **กฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว**. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2562. จาก https://www.doe.go.th/khonkaen/.

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2553). **สิทธิมนุษยชน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

Thai students' Perspective on Native and Non-native Teachers' Pronunciations and Accents

Lalana Pathomchaiwat
Department of English Education, Nakhon Pathom Rajabhat University
Author for Correspondence: Email linchie1977@yahoo.com

Abstract

Thailand is one of the non-colonized countries with fully endeavor to educate and improve students' English proficiency at all levels. However, the English communicative skills among Thai learners are obviously considers limited. And one of the crucial questions is if the teachers' pronunciation and accent affect Thai learners' success. For the effect of teachers' intonation and accent of the Expanding Circle learner particularly in Thailand seem scattered. The research aimed to investigate how the native and non-native English instructors' pronunciations and accents affected students' English perspectives. The study has precious prove and benefit for the teaching professional education development as well as andragogy improvement. The primary consideration points to the intonations and accents as the immense influence of English learners' development. The insufficient knowledge of language pronunciation turns remarkably cause of deficient communicative production. In addition, the finding remarkably expressed learners' prospect on communicative difficulty which is worthwhile for further exploration.

Key words: World Englishes, Pronunciation and Accent, Native and Non-native English Teachers, Students' perspectives
Received: 14/09/62, **Revised:**26/09/62, **Accepted:** 29/09/62

The Introduction:

"English" has been acquired as the international language and known in the name of "*global language*" for several decades (Crystal, 2003). It pays an essential role of an international language or a medium tool of the communication among various countries therefore it was known as a "*lingua franca*" or "*common language*" for the countless number of speakers. And both Asia and Europe where English isn't the native language the people also need the language to communicate among countries constantly.

Jennifer Jenkins (2015) points several reasons for English promotion which include historical, internal political and external economic, practical, intellectual and entertainment reasons. The historical reason referred to the imperialism of British and American influences which turns English a great significant value. And the essence of English has been increased as the role of communication means for colonized countries. And with the power of economic attraction for international business, trade, and work connection makes English the main practical language as an "inter-language". The last are the reasons of intellectual and entertainment causes. Both bases pay a role as the international syndicate in various areas like technology, development, cultural, philosophy, religion, academic work and entertainment.

As said by David Crystal (2003) that since the economic and political power had increased, Britain and the USA had finally become the world leaders and that cause English used around the globe expeditiously. Moreover, as the World Standard English or "Received Pronunciaton" [RP], the language was traditionally taught as the way it was spoken and written by native speakers, hence its focus was mainly about lexical and grammatical features of the language Jennifer Jenkins (2015) .

On the other hand, the conceptual framework of the RP model as the standard language education has altered instantly after Braj Kachru's model of World Englishes was introduced in 1985 (Kachru:1985)(1990). This historical model released the three sessions of English users around the world. "The Inner Circle" comprised of English native-speaker's countries where the language is used as the traditional base of English like the United Kingdom, the United States of America, Australia, New Zealand and Canada. The next part is "Outer Circle" which included countries where

they had been colonized like Bangladesh, Nigeria, Singapore and India. And the last is "Expanding Circle" where English is used as the foreign language like Saudi Arabia, Egypt, China, Japan and Indonesia.

The priority of Kachru's propose is related to a unique cultural pluralism and a variety of speeches and due to the several English languages produced among these circle countries, the Standard English has been turned to "World Englishes". Finally, this model of English acquisition paradigm has so much effect on the English pedagogy that it has been promoted as the era of New Englishes.

World Englishes and a variety of the language:

The term 'World Englishes' has been continuously discussed and investigated all over the world for the last three decades (Kingsley Bolton 2012). Since English is used both for native and non-native speakers, a number of diversity has been raised and introduced to the world significantly. The variety of the dialect has become more commonly implemented in several parts of the world and that is way English has described as "an international auxiliary language" or called "***EIAL***" (Larry Smith, 1976). The currency of "World Englishes" has a powerful impact on English teaching around the world. Due to the different aspect of "***EIAL***" pedagogy comparing to teaching English as a Native Language [ENL], English as a Second Language [ESL], English as a Foreign Language [EFL], and English as an International Language [EIL], the aim of English teaching pointed to English language usage around the world (Larry Smith 1976). As the studies of Braj Kachru and Larry Smith as well as other linguists, the word "Englishes" is being known as "a variety of English" and this topic has been become as a shift of studies (Kingsley Bolton, 2012). The diversity of New Englishes or World Englishes was diffusion for several aspects. Tom McArthur (2003) suggested that the variety of English determined as "***English Language Complex***" [ELC]. The concept of ***ELC*** comprises several subtypes which include "Metropolitan standards", "Colonial standards", "Regional dialects", "Social dialects", "Pidgin Englishes", "Creole Englishes", "English as a Second Language", " English as a Foreign Language", " Immigrant Englishes", "Language-shift", "Jargon Englishes", and "Hybrid Englishes".

Although both the metropolitan and colonial standards focus on the language used for native and non-native speakers, there is a slightly difference between them. The standards pay important role on language usages and represent the majority of the group whereas the regional and social dialects trends to be the creation of particular community. And the evolved language pattern like Pidgin and Creole Englishes are considered smaller group as compared to "***ESL***" and "***EFL***". Besides the similarity of being used by non-native speakers, "ESL" seems to be well-performed for ESL speakers in both "*intra-language*" and "*inter-language*" aims. However, "EFL" is mainly produced among people who gain other language dominant which becomes an obstacle for some EFL speakers' limitation of English fluency. For this mention of the variety of Englishes has a significant impact on the New Englishes development in diversely. And with the comprehension of the mentions encourage the extension of World Englishes works. These varieties influence a number of currents work in English language pedagogy development conduced worldwide.

In short, this is the potential change of Englishes which has been established and used in more convenient ways. And the significant diversity can be arises in every part of the world.

Englishes in Asia and Europe:

For Asia and Europe, English has been contributed as the *lingual franca* over decades. And both continents reflect sides or their own Englishes. This is the common role of changes shared between Asian and European Englishes.

The first mention is the impact of world economic movement in both Asia and Europe. In Europe, the political and economic union or called "***European Union***" [EU] is the association consisted of 28 European countries such as English, German, France, Italy, Denmark, and Finland. Whereas in Asia, a group of economic, political security, and social-cultural collaboration called "ASEAN" or the ***Association of South-East Asia Nations*** is comprised. Thailand, Brunei, the Philippines, Indonesia, Malaysia, Singapore, Burma, Laos, Vietnam, Cambodia are included in ASEAN association. Because of the variety of non-native countries comprise, the English has become very diverse in several aspects. As noted by Van Parijs (2011) pointed out the non-

native speakers' capacity of inventive though on language fabrication. For example, the phonetic, grammatical and lexical rules inflected as the speakers' creation. This can be explained by the dominant of L1 that people using English as ESL or EFL in both sides of the world acquire numerous localized dialects Jennifer Jenkins (2008). And those pidgins influence the diversity of Englishes. Not only the structure of the language can be altered, the new vocabulary of Englishes is also modified. The second point is the lexicon used among the non-native speakers derived by the local language. Andy Kirkpatrick (2015) noted that in Asian countries, many coinages of words can be samples like in the Philippines, "*carnapper*" refers to "*car thief*" and "*holdupper"* means "*thief*". The other sample are called "***Hybrids***" or how a new word formed as a word compound such as "*captain ball"* is "*team captain*" and "*pulot boy*" means "*a tennis ball boy*" Andy Kirkpatrick (2015).

Asian Englishes:

According to the Three Circles of Kachru, Asian Englishes is separated into "Outer Circle" and "Expanding Circle". There are several outstanding aspects on Asian Englishes included under the dimensions of "World Englishes". For the Outer Circle model included several countries colonized by Western countries like the Philippines, Hong Kong, Singapore and India. Bolton (2012) pointed that this Outer Circle societies are remarkable for the variety of vocabulary coinage and pattern of sentences used or called "*structural nativisation*". As the ESL speakers, their capacity and fluency of English usage resemble the native; however, there is a noteworthy dissimilar between the ESL and native speakers like the diversity of cultural backgrounds and social contexts.

Besides the significant historic variety of Asian countries, Asian Englishes was promoted in the country's education similarly. It is the same line as Crystal (2003) and Bolton (2012) shared about the education policy in many Asian countries. In Singapore English was promoted as the medium alongside Chinese and other language as a bilingual educational program. While Malaysia and the Philippines government emphasized English in the national school curricular in 2000 but the plan was reversed in 2000. Another example of English launching is in Hong Kong where English and

Chinese linkage has become close as the official. And the government policy for English promotion as the official language is used in Hong Kong nowadays. Despite Chinese dominates and the transfer of power, English still pays important role in Hong Kong education. Besides, another example is cited by Kalra and Thanavisuth (2018) and Singer (2012) who agree to the classified Vietnamese in the Austro-Astatic language family. A variety of Vietnamese English can also be explained in many aspects. Many of Vietmesese use the cross-etymological impact and the impact of L2 etymology on English speaking for example the way people produce the pitch stature of a yes-no question (Wennerstorm, 1994).

The variety of World Englishes has mostly been studied and investigated significantly in Asian regions especially in the features of phonology, vocabulary, and grammar (Bolton, 2012). The level of grammar in the Circle of Asian societies is inflected and differentiated to standard of "RP" such as the use of plural forms, the omission of third person singular *-s*, and the use of count and mass noun distinction.

Thailand English:

Thailand, as the country of non-native speaker and the Expanding Circle, English status is the foreign language and the English fundamental education and curriculum embarks as a compulsory subject at the grade 1 to 12. Thai language is the official language. At the higher education, English subject required as general education and taught through the native language shifted by English.

The English instructions seem to base on the RP or the standard of English form the native speakers. However, in the international university, English medium of teaching is constructed. Bolton (2008) noted that only about 10 percent of the total Thais population considered as English speakers. Although numerous studies on English proficiency have been conducted constantly, learners' English effectiveness is considered below the standard level (Kanoksilpatham, 2016) As mentioned by Wiriyachitra (2001) the difficulties of leaning English elaboration is noted into learners and teachers aspects. As the learners, the students should be improved like appropriate learning styles, effective self-motivations, the limitation of mother tongues influences, and proper learners' personalities. Whereas the teachers' obstacles in

English teaching are about teachers' heavy teaching loads, the suitable numbers of students in the class, professional development on language skills and teaching methodology, and the sufficient teaching equipment in the classroom.

The study by Bickerton (1975) mentioned that Thai English can be classified in three language genres which are *basilect, mesolect* and *acrolect*. And it is ranging from non-standard to the most standard form of English. The *acrolect* or standard form and variety of English exert the successful communication of the language. There are some distinctive characters of Thai Englishes development should be noted like culture, rhetorical styles, communication norm, the transformation from the background of native language to English (Trakulkasemsuk, 2012). Thai English is inflected by several processes considered as the variety of World English for instance; transfer, translation, shift, lexical borrowing, Hybridization, Reduplication, Cohesive devices, Noun modifiers, vowel and consonant differences. These features of Thainess can be derived in many level of the language like lexicon, syntax, phonology and discourse.

The Pronunciation and Accent in English Teaching:

Teaching pronunciation and accent is very genuine essence for non-native speaker students in many reasons. Firstly, since the decades ago, pronunciation teaching has been various in methodologies such as the Audio-lingualism and the typical methods (Atar :2018). These teaching approaches inspired teaching pronunciation as the RP model that students required to use the English language and pronounced it as the native-like. Morley [1991] mentioned about the "Intelligible pronunciation" which crucially related to the communicative competence and the communicative approach. The good pronunciation provided the better communication. Nevertheless, after the 21st century, the English pedagogy has been diverse. And researchers found that the pronunciation teaching and the students' better speaking skills didn't corporate to each other. This results gained lots of change in language teaching.

Although the standard pronunciation has been declined for pedagogy recently, a number of the non-native learners especially on the teaching professional areas still flavor the RP model. Owing to the fact that, the native-liked accent supports the better job and social level, they strongly expected the label standard

accent. And for this reason, RP is the best accent for the non-native students (Atar :2018).

In ESL and EFL, the pronunciation is important for the successful oral communication as a result of the essential of transaction. English learners stand in need of the knowledge of pronunciation to get rid of their first language interference (Atar :2018). Moreover, commutation across cultures is also the salient noted for the non-native students. The pronunciation mistakes commonly bring about misunderstood for the listeners especially in the diverse cultural background. Consequently, preparing students for those varieties is the key of communicative success. And the number of language teaching studies, there are evidences of the importance pronunciation instruction emphasizing in the class. In this case, Pimwan (2012) emphasizes that English pronunciation deals with many sound and words that some unusually appear in Thai. And this also caused learners' difficulty when distinguishing the difference of the sounds and pronouncing the words. The pronunciation teaching in the classroom for Thai learners therefore becomes necessary topic as the key of the positive impression and correct message of the speakers to the students (Pimwan ,2012). As Morley (1991) stated that the pronunciation teaching in EFL and ESL is the requirement.

The Relevant Researches:

Perception is one essential areas research on World English. Due to the fact that the variety of New English is the established and communicated increasingly, it is discussed over the world for learners' interest and perception on this diversity.

Mohammed Hadj Said, Dian Al-Jamal Yarmouk (2018) investigated the students' perceptions of their native and non-native teachers' effect on their oral fluency. The 50 tenth grade students taught by native speakers and another 50 who attended non-native teachers' class were selected as the sampling of the study. Both groups completed the questionnaire of their perception as well as attitude on their teachers after the class. The interesting results were that students' perception on native speakers' pronunciation was slightly higher than those who were non-native. The same as the research conducted by Demirezen (2000) that the finding of the study showed the students' praise for native speakers' pronunciation and the deficiency of non-

native speakers' speaking was the result of the mother tongue interference. And from the study of Mohammed Hadj Said, Dian AI-Jamal Yarmouk (2018) the students' pointed that the native teachers' oral fluency was higher than those who were non-native. However, students' perception on the oval language classroom management of non-native teachers was higher than the native speakers'. Another study by Manboob (2004) also concluded that both native and non-native speaker teachers of English both benefit the students' learning in several ways. The native teachers provided speaking proficiency as well as cultural knowledge. While the non-native teachers' translation was very essential for the students' examination skills. Moreover, the students admitted for the advantage of the authentic learning sources by the native speakers as the English teachers. And the non-native speakers also praised for the aware of psychological and flexible aspects towards students' learning in the classroom (Samimy & Brutt-Griffler, 1999).

According to Enchong Liaw (2012) study, the result found that Taiwanese students' perception on native and non-native teachers was diverse. The study comprised 206 first year university students enrolled the course and they all gained learning experience with both native and non-native teachers. The finding released students' more positive perspective on non-native speakers on the area of classroom management and focused skills learning. Despite the fluency of pronunciation, learning particular English skills like 'writing' and 'English for proficiency test' required well-explanation from the teachers. The reason for students' higher perspective for non-native teachers on the topic of classroom management was the better comprehension on teacher's instructions. As Arva and Medgyes (2000) carried the survey on students' perception of native and non-native teachers of English and the results were high rate for both groups of instructors on the topics of teaching flexibility and classroom management. However, the students praised for the native's various materials and adjustable teaching approaches rather than the non-native teachers' style e.g. drills, translation, and relying on the textbook. As the study of Shouchun Chien (2014) on the Taiwanese students' perception of variety of Englishes e.g. Australian Englishes, General American English, Indian English, Japanese English, Spanish English, and Standard Southern British English. The result released the variety of English di-

versely. And among all non-native varieties, TE or 'Taiwanese English' identified solidarity or in-group identity. However, as the EFL learners, students noted GAE the highest positive rates of all other native Englishes. As the study conducted in Turkey by Pinar Topal and Fatma Feyza öztürk (2018) investigated the university students and teachers' perception about native and non-native teachers through the questionnaire and the interview. The results showed the students' perspective on teachers' speaking skills and cultural information differently. The native speakers gained remarkable higher students' perspective than the others in both topics. However, Pinar Topal and Fatma Feyza öztürk (2018) noted that from the students' interview, they insisted for essential L1 usage in the classroom to discard the students' productive skills difficulties. In China, Kyunghee Choi (2007) studied on various level of 118 university students' attitude towards World Englishes and non-native English teachers found that the level of students' proficiency gains the diversity of teacher choices. The higher level of students prefers native speakers as the reason of language proficiency practices while the lower on chose non-native teachers. For the aspect of World Englishes, the lower students take significant proclivity on non-native speakers for more benefit in the classroom comparing to the native teachers because of the similar cultural a geographical background.

Additionally, the deeper investigation on the pronunciation and accent has been popular among language researches. Ahmed, Abdullah and Heng (2014) found the result of Malaysian university students' attitudes towards six varieties of accented speech in English that the students' bias toward in-group accent and positively evaluated to the non-native lecturers. And the students' distinguishing on the native and the non-native accents was the result of the study. However, the students had difficulty to tell the difference between the British and the American English. Aydn and Akyuz (2017) studied about a brief comparison of the current approaches in teaching pronunciation and they found that learning environment was important for English students. The teachers were noted as the good models of English pronunciation since they relied on and imitated teachers' accents. The students' perspective specified that pronunciation and accent instruction considered a vital part of English teaching (Gilakjani and Ahmadi, 2011). Cox, Henrichsen, Tanner, and McMurry (2019)

confirmed the importance of pronunciation teaching that it was the major key of ESL learners' accomplishment in English communication. In this case, Derwing & Munro (2005) defined the intelligibility extent that helps listeners to comprehend the utterance was dealing with pronunciation teaching. Furthermore, Moedjito (2016) recommended that the intelligibility and pronunciation pedagogy in EFL classroom was essential as the teaching goal. Therefore it is potential to provide the teachers' professional development about knowledge of pedagogy to enrich teachers language constructions and skills (Jansem ,2014).

Methodology:

The population of the study aimed to 280 students of English education department of Nakhonpathom Rajabhat University, Thailand. The 120 English major students of the fourth and fifth year were selected as the purposive sampling of the study. They also completed all courses of the curriculum by the academic year of 2018. Since they were completed all the English course of the English Education Curriculum that meant they already attended more than twenty English subjects. They had experiences learning with both native English teachers and the non-native English teachers.

Since the study was conducted in both quantitative and qualitative methods, the data collection relied on the questionnaire and the semi-constructed interview. The quantitative instrument was a five-point Likert-type scales questionnaire. The topics of questionnaire comprised of four parts; 1) the students' background information, 2) the students' perspective toward 'Native' and 'Non-native' English Teachers' pronunciations and accents, 3) the students' perspective toward 'Native' and 'Non-native' English Teachers' teaching styles, 4) the further information.

Since the study required the qualitative discussion, the interview was developed and used for other relevant information toward the students' perspective of the native and the non-native teachers' pronunciations and accents. The interview questions included six items which both dealing with the teachers' pronunciations and accents.

The Instrument Constructions:

First of all, the relevant data about investigation of students' perspective focused on pronunciations and accents was gathered. Then the researcher concluded the precise information for drafting the questionnaire and the interview questions. The teacher's need analysis was constructed by three of the English teachers in the curriculum of English education department. And both original research tools were applied through the following stages.

In order to get the effective questionnaire for the study, the researcher used the information of topics of the experienced English teachers both the native and non-native speakers to conduct the draft of the questionnaire. And the original version instrument was examined by the expertise through the method of Item Objective Congruence (IOC). After the statements and questions were corrected and selected for the actual research instrument, it was consequently used with the non-sampling group of the students who were the third year students of English education major. The pilot questionnaire was analysed and adapted before using with the sampling of the study.

The trustworthiness of the qualitative method was done through the semi-structure interviewed to complete the study productively. First of all, the teacher's need analysis which was the pilot tool of suitable topics been the significant guideline for the interview questions. The questions pointed to the teacher's pronunciations and accents. The fifteen draft questions were composed and investigated by the experts. By the Item Objective congruence (IOC), the questions were edited and selected for six items.

The participants were recruited and introduced the information of the study; 1) the aims of the study, 2) the stages of the data collection, 3) the further information appointment for the interviews. Namely the researcher explained the students about the how to complete the questionnaire and also answer students' questions about the tool. Then the students were working on the questionnaire individually. After all data of the questionnaire was entirely done, the random of students for the interview was organized. Each student was interviewed discretely in the separated area. Thai language was used through the procedure in order to get the most effec-

tive and best descriptive information from the students. The frame work of the data collection was completed through both effectual quantitative and qualitative methods. And the data analysis was adapted by SPSS program for the questionnaire and the ethnographic description for the qualitative way.

The Findings:

As the quantitative method is applied, the questionnaire was produced for the major data collection for the student's background information and the students' perspective toward "native and non-native English teachers' intonation and accents

The total of students attended in this study is 123 persons. And a number of students are female (74.7%) while the male are a smaller size (25.2%). And all of them gained more than 12 years of English learning experience. They are from mostly in the centre part of the country. All of them are studying in the curriculum of English Education, Nakhonpathom Rajabhat University. The fourth year students completed the core course and they are getting themselves ready for the practice professional training in the coming academic year (1/2019). While the fifth year students have already achieved the training course. Both groups are willing to provide the information and perspective of the native teachers and the non-native teachers' pronunciations and accents.

No.	Topics	NS		NNS		df	
		X	SD	X	SD.	X	SD.
1	I have the comprehension on overall English language in the classroom	3.82	0.53	4.56	0.56	0.74	0.03
2	I have the comprehension on the teacher's pronunciation	4.15	0.63	4.61	0.41	0.47	0.22
3	I have the comprehension on the teacher's accents	3.92	0.40	4.50	0.31	0.58	0.09
4	I have the difficulty of English used in the classroom	4.33	0.33	4.02	0.50	0.31	0.17
5	It is easy to communicate to the teacher in the classroom	3.52	0.56	3.85	0.18	0.33	0.38
6	The teacher is considered as the model of English pronunciation and accent	4.98	0.20	3.93	0.53	1.05	0.33
7	I feel the teacher's explanation about the lesson is easy to understand.	4.65	0.06	3.72	0.55	0.93	0.49
8	I think it is easy to follow the lesson and comprehend the lesson while studying.	3.88	0.55	4.12	0.57	0.24	0.02

No.	Topics	NS		NNS		df	
		X	SD	X	SD.	X	SD.
9	I would like to sound like the teacher.	4.65	0.38	4.02	0.59	0.63	0.21
10	I have the difficulty of the teacher's vocabulary and language used in the classroom	4.13	0.80	3.88	0.56	0.25	0.24
11	I think the teacher's English language used is suitable to non-native students	4.59	0.20	3.81	0.58	0.78	0.38
12	The teacher's intonation and accents are accepted	4.95	0.22	4.22	0.80	0.73	0.58
13	I think the teacher's mistake on English speaking while teaching in the classroom	0.81	0.15	1.25	0.56	0.44	0.06
14	I think the position of attitude on the teacher's English	4.86	0.30	4.35	0.51	0.51	0.21

Figure 1 the table of the students' perspective toward 'Native' and 'Non-native' English Teachers' Intonations and Accents

According to the above figure, the students' perspective of "The comprehension on overall English language in the classroom" for the native speaker teachers is 3.82 (SD is 0.53). While the non-native speaker's one is 4.56 (SD is 0.56). Moreover, the highest students' perspective for native English teacher is the topic of "The teacher is considered as the model of English pronunciation and accent" with the average 4.98 (SD is 0.20). The lowest is the topic of "The teachers' mistake on English speaking while teaching in the classroom with the average 0.81 (SD is 0.15). On the other hand, the non-native speaker English teacher gains the students 'perspective on the topic of "The comprehension on the teacher's intonations" with the average 4.61 (SD is 0.41). And the lowest of students' perspective is the topic of "The teachers' mistake on English speaking while teaching in the classroom" with the average 1.25 (SD is 0.56).

Apart from the average of students' perspective rating, the significant difference for the students' perspective toward 'Native' and 'Non-native' English Teachers' Intonations and Accents is noted. In this case, the highest different rating turns to the topic of "The teacher is considered as the model of English pronunciation and accent" with the different value "1.05". However, the lowest different value is on the topic of "It is easy to follow the lesson and comprehend the lesson while studying"

with the different value "0.24".

The qualitative data was collected as the last part of the questionnaire, some students attached important to learn intonation and accent with the native speakers rather than the non-native. And they noted that they prefer the native-like accent than Thai accent, nonetheless they admitted that the local intonation and accent is acceptable and confident in the real-world communication.

The qualitative method was conducted to make research data intelligible. In this case, the researcher composed 8 interview questions for the semi-constructed interview.

Question 1: "***Who is the better model of English pronunciations and accents the native teacher or the non-native teacher?***"

This question reflected the interviewees' perspective that the native English speakers were better model. All of them said that they were going to be an English teacher in the future so they expected to know the native's accent as much as possible. Even though, they didn't expect to have a native -like accent, they wanted to know how the native speakers' pronounce words so they could teach their students this too.

Question 2: "***Do you have different attitude for the native speaker and the non-native speakers' English pronunciations and accents?***"

Many of them gained diverse attitude for the two groups of English teachers. They were separated in three mains reasons. For the Chinese English teacher was the most difficult to understand. They also preferred speaking Thai instead of English with them but they appreciated the class because of the teacher's kindness and patient. They also noted that the most different between the native speakers and the non-native speakers were the language activities in the classroom and the teacher's disciplines. The non-native speakers made them feel more calm and easier convince than the native speakers. They felt less confident to speak English to the native teachers than they did to the non-native. This was because they thought that they felt losing face when making mistake to the native speakers but with the non-native, they were more comfort to talk. In this case, one of them mention about the reason was the similarity of other the non-native countries and Thai culture.

Question 3: "***Which is more advantage learning English with the native speaker or with the non-native speakers?***"

The interviewees clearly mentioned that learning English with the native speakers was more advantages. In this case, the focused on the authenticity and the native speakers' culture. Almost all of them relieved that it was more difficult to understand the native's accents but they realized that it was important to overcome this learning obstacles. They also added that some non-native teachers for example the Vietnamese and Thai teachers' intonation and accents sound similar to the native and that caused them felt appreciated to learn with them as well. On the contrary, two of the expressed that there was a benefit of the non-native teachers' accent like learning with the Chinese teacher. Because they had an experience to know how the Chinese speak English and they thought without this, they would have had misunderstood the Chinese English accent.

Question 4: "***Do you want to have the native-like pronunciations and accents?"***

Students were diverse on this topic. Some of them would like to have the native speakers' accents because they wanted to use the Standard English and also expected to teach their students in the future in the same way. While the other group didn't mind have Thai accent and from their experience with the non-native teachers of English, they felt the local intonation was acceptable also.

Question 5: "***Why does the teacher's intonation and accent effect on your English learning?***"

From this question, the interviewee intelligibly expressed their perspective on the native speaker and the non-native speakers' accent. Firstly, students' comprehension is affected directly from teachers' English accent. And they pointed in the same way that Thai teacher gained less complicated. Secondly, they preferred the native's accent as the perfect model. Finally, apart from the imitating, the attractive ness of real accent attached the great learners' motivation.

Question 6: "***Who do you feel more comfortable to study with the native or the non-native speaker?***"

The last question is very benefit for teachers. Since the university students'

perspective on the teaching pedagogy reflects their expectation of teachers' knowledge and preparation. From the interview, students focused that the teacher's attention and warm-welcoming characteristic was the first impact of their learning condition. Consequently, almost all participants noted that the teachers' teaching style was a precious impact for them. Due to the fact that, many participants were the overseas exchanging students, they perceived various teaching pedagogy and they prefer well-prepared teachers. The last focus displayed students' perspective on the curriculum management for the appropriateness of the teacher on the course. For more description, students were rather merit for the native teachers teaching on the communicative course however, for the academic courses, they declined toward the non-native speaker.

The Discussion and Implication:

The findings of the research have manifested several dimensions of the Thai undergraduates on the native and the non-native English teachers' pronunciations and accents.

Initially, the students on the interview all agreed that the native English teachers praised as the better model of the intonation and accent for them in several reasons. This is the same line as the provided questionnaire (no.6) result that pointed to the model of English pronunciation and accent. Seeing that English learners concerned on the real-world used of English, the standard of English made them feel more confident when communicating to others (Liaw :2012) (Farrell and Martin 2009). Moreover, the low proficiency English has effected students' poor language production as less confident and experiences (Bruthiaux, 2010)(Derwing and Munro, 2005).

Secondly the students' perspective on the "English as the Global language" (Crystal: 2003) both on the interview and the questionnaire about the World Englishes was diverse. On one hand, it is very benefit for English learners because students gain not only the language ability but also strategic and intercultural competence skills (Farrell and Martin :2009). Moreover, the standard of English has been the foundation of English learning all over the world, the students' perspective is very significant on the important of the native English teachers as a result of the actual accent

and cultural knowledge (Liaw: 2012)(Rubin 1990).Vocabulary teaching is one vital example of the teacher's cultural knowledge that the native speakers trend to be very effective (Jansem,2014). On the other hand, the participants' interview, more than half of them prefer Thai English for many reasons. As the expanding circle location, university students realized the real-world communication as the main goal. Therefore the outside world English as well as the English teaching pedagogy should be noted as the importance impact of language learning (Bruthiaux,2010).

Furthermore, the participants' perspective on the questionnaire as well as the interview indicated that the English teachers' accent and intonation precisely related to the learners' comprehension, intercultural aspect and language accuracy. First of all, when learners are not familiar with the teachers' accent or intonation, they trended to be in troubles with the lesson comprehension undoubtedly. They need time and practice to cope with the problems. In this case students mentioned that they preferred the near-native English proficiency teachers not the native speaker for the high-level of academic or communicative writing skills. Moreover, for the comprehension, the Intercultural varieties has become the require knowledge for students (Kachru and Nelso, 2006). Jenkins (2006) pays particular attention to the vocabulary and idiom background limitation that basically caused the communication breakdown. And the root of the difficulty for the expanding circle English learners is the sufficient knowledge of cultural diversity.

Additionally, aside from the comprehension and cultural issues, many participants who answered the survey were aware of the teachers' mistake while teaching particularly speaking accents. They praised for the native speakers for the accuracy accent rather than the non-native teachers. Because of the qualified pronunciation, a number of the native speakers are noted for the English teachers. The participants also relieved that some had experience with the non-native speakers who used wrong accent and pronunciation. And they didn't want to be like them. Daftari and Tavil (2017) mention that the qualified English is important for the non-native English teachers. Although many non-native English teachers are recruited for the English learning classroom, "a global prejudice" against them is still found when hiring. The answer of this discrimination is the effective English teacher production

process and the productive professional development.

In conclusion, this brief survey and interview revealed information both sides of quantitative and qualitative method to reaffirm English teaching and students communicative capacity are connected significantly. And the crucial factor of learners' achievement is "the instructor". This is because the students' initially comprehensible input for English teaching is "teacher's pronunciation and accent". It is the first gate of knowledge that encourages students' English experience and communicative practice. The variety of teachers' pronunciation and accents affects students' learning both for in the classroom and the authentic language communication. Therefore it is recommended that the non-native teachers' practice knowledge of English pronunciation and accent be promoted continuously to serve for the ESL and EFL student's proficiency practice and experience.

References:

Anchalee Jansem (2014). ***"Exploring Non-Native EFL Teachers' Knowledge Base: Practices and Perceptions".*** International Journal of Applied Linguistics & English Literature. Vol.3 [6]. p.23

Arva and Medgyes (2000) "***Native and non-native teachers in the classroom***". System, 28[3], pp.355-372

Andy Kirkpatrick (2015) "***World Englishes: Implication for International communication and English language Teaching***". Cambridge; Cambridge University Press] p.132

Arunee Wiriyachitra (2001) "***A Thai University English Scenario in the Coming Decade***" Thai TESOL, [14] p.4

Budsaba Kanoksilpatham. (2016). "***Promoting Global English while Forging Young Northeastern Thai Learners' Identity***", The Southeast Asian Journal of English Languaage Studies; 22[3]. p.128

Cihat Atar. (2018). ***"Should We Teach Pronunciation Explicitly in L2/EFL Classrooms?"*** Accessed on 10 May 2019. Retrieved from https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1207520.pdf

David Crystal, (2003). ***"English as a global language"***. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press. p1

Donald Rubin and Kim A. Smith. (1990). ***"Effects of Accent, Ethnicity, and Lecture Topic on Undergraduates' Perceptions of Nonnative English-Speaking Teaching Assistants."*** International Journal of Intercultural Relations, vol.14. Pergamon Press plc.

Demirezen. (2000). "***The 'Foreign accent' problem in the pronunciation of non-native foreign language teachers."*** In Confernece Proceedings –Challenges for language teachers towards the millennium Çanakkale Onsekiz Mart University-[Ed. DinÇay Köksal ve Hakki erten] Çanakkale. p.172

Enchong Liaw. (2012). "***Examining Students Perspective on the Differences between Native and Non-native Language Teachers***". The journal of Asia TEFL. Vol.9, No.3, , Autumn 2012. pp.27-50, p.42

Farrell and Martin. (2009). "***To Teach Standard English or World Englishes? A balanced Approach to Instruction***" English Teaching Forum.

Gilakjani, A. P., & Ahmadi, M.R. (2011). ***Why is pronunciation so difficult to learn? English Language Teaching***. 4[3], pp74-83.

Giti Ehtesham Daftari and Zekiye Muge Tavil. (2017). "***The impact of non-native English teachers' linguistic insecurity on the learners 'productive skills***" Journal of Language and Linguistic Studies, 13[1], pp.379-398; 2012.

Jenelle L. Cox, Lynn E. Henrichsen, Mark W. Tanner and Benjamin L. McMurry. (2019). " ***The Needs Analysis, Design, Development, and Evaluation of the English Pronunciation Guide: An ESL Teachers' Guide to Pronunciation Teaching Using online Resources***". Accessed on 10 May, 2019. Retrieved from https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1204566.pdf

Jennifer Jenkins. (2015). "***Global Englishes***": a Resource Book for Students. Great Britain: TJ International. p.45

Jennifer Jenkins. (2009). "***English as a lingual franca: interpretations and attitudes***" World Englishes. Vol.28 [2] pp.200-207.

Kachru, B.B. (1997). "***English is an Asian language. In English***" is an Asian Language: the Philippine Context [Proceedings of the conference held in Manila

on August 2-3, 1996], M.L.S. Bautista [ed], pp.1-23. North Ryde NSW: Macquarie Library.

Kachru B. Bjad. (1988). "***The sacred cows of English***". English Today. Cambridge University Press. Vol.4 pp.2-8.

Kachru B. Bjad. (1990). "***World English and Applied Linguistics***". Accessed on 2 April 2019. Retrieved from https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED347805.pdf /

Kachru B. Bjad. (1985). "***Standards, codification and sociolinguistic realism: the English language in the outer circle"***. English in the world: Teaching and learning the language and literature. Britain; Cambridge University Press.

Karchru. Y. & Nelson, C.L. (2006). "***The World English in Asian Contexts***". Hong Kong.: Hong Kong University Press. pp.11-12, 20-21

Kachru B. Bjad. (2008). ***"World Englishes: the Study of New Linguistic Varieties"***. Cambridge University Press.

Kingsley Bolton. (2012). ***"English as an International Language in Asia: Implications for language Education"*** p.13

Kyunghee Choi. (2007). "***Study on Students' Attitude towards World Englishes and Non-native English Teachers***". Accessed from http://journal.kate.or.kr/wp-content/uploads/2015/02/kate_62_4_3.pdf

Kanlayanee Pimwan. (2012). ***The Effect of Teaching English Pronunciation through Songs of Prathomsuksa 4 students at Watratchaphatigaram School***. Accessed on 10 May 2019. Retrieved from http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Tea_Eng_For_Lan%28M.A.%29/Kanlayanee_P.pdf

Larry Smith. (1976) ***"English as an international auxiliary language"***. *RELC Journal* 7: pp.38-42

Mohammed Hadj Said. (2018). "***Students' Perceptions of their Native and Non-Native Teachers' Effect on their Oral Fluency EFL Context as an Example***". Cambridge Journals: Cambridge University Press. Accessed from https://repositori.udl.cat/bitstream/handle/10459.1/31325/_LTA_LTA41_03_S0261444808005028a.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Manboob. (2004). "***Native or non-native: What do students enrolled in an intensive English program think? In Kamhi-Stein***" [Ed.], Learning and teaching

from experience: Perspective on non-native English-speaking professionals. Annn Arbor, MI: The University of Michigan Press. pp.121-149

Moedjito. (2016). ***"The Teaching of English Pronunciation: Perceptions of Indonesian School Teachers and University Students"***. Accessed on 10 May 2019. Retrieved from https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1101214.pdf

Morley.J. (1991). "***The pronunciation component in teaching English to speakers of other languages***". TESOL Quarterly. 25 pp.481-520.

Nha T.T. Vu and Anne Burns. (2014). "***English as a Medium of Instruction: Challenges for Vietnamese Tertiary Lectures***". The Journal of Asia TEFL. Vol.11 [3] p.1-31.

Paul Bruthiaux. (2010). "***World Englishes and the Classroom: An EFL perspective***" TESOL Quarterly. Vol.44. No.2, June 2010. p.366

Pinar Topal and Fatma Feyza öztürk . (2018). "***Student and Teacher Perceptions about Native and Non-Native Speaker Teachers of English***". Accessed from https://www.researchgate.net/publication/323174926_Student_and_Teacher_Perceptions_about_Native_and_Non-Native_Speaker_Teachers_of_English

Rusma Kalra and Chayada Thanavisuth. (2018). "***Do you like My English? Thai Students' Attitudes towards Five Different Asian Accents***" Arab Society of English Language Studies: From the selected Works of Arab World English Journal AWEJ. Winter December 15, 2018. p.284

Samimy & Brutt-Griffler. (1999). "***To be a Native Speaker: Perceptions of non-native students in a graduate TESOL program***." In. G. Braine [Ed.], Non-native educators in English language teaching. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc. pp.127-145

Selami Aydin and Serhat Akyuz. (2017). "***A Brief Comparison of the Current Approaches in Teaching Pronunciation".*** Accessed on 10 May 2019. Retrieved from https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED581298.pdf

Shouchun Chien. (2014). "***Varieties of English: Taiwanese Attitudes and Perceptions***" Newcastle and Northumbria Working Papers in Linguistics 20. Accessed from https://www.ncl.ac.uk/media/wwwnclacuk/crills/files/vol21-chien.pdf

Singer, E. (2012). ***Vietnamese Accent***. Accessed from http://www.yorku.ca/earmstro/asia/Vietnamese_accent.pdf

Tracey M. Derwing and Murray J. Munro. (2005). ***"Second language accent and pronunciation teaching: A research-based approach"***. TESOL QUARTERLY vol.39 [3], September.

Tom McArthur. (2002). ***"The Oxford Guide to World English".*** Oxford: Oxford University Press.

Van, H.V. (2008). "***Factors affecting the quality of English education for non-major students at Vietnam National University-Hanoi***." 24[1], pp.22-37.

Van Parijs. (2011). "***Linguistic Justice for Europe and for the World***". Oxford: Oxford University Press.

Ann Wennerstorm. (1994). "***Intonational meaning in English discourse: A study of non-native speakers***." Applied Linguistics, 15. pp.399-420.

Wannapa Trakulkasemsuk. (2012). "***Thai English***". In "English in Southeast Asia: features, policy and language in use. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. p.103

Zainab Thamer Ahmed, Ain Nadzimah Abdullah and Chan Swee Heng. (2014). ***Malaysian University Students' Attitudes towards Six Varieties of Accented Speech in English***. Accessed on 10 May 2019. Retrieved from https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1128821.pdf

วารสารแสงอีสาน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

การพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์
The Development of Fine Motor Muscle of Early Childhood Students by Implementing Creative Molding Activities.

ดวงฤทัย คำพะรัก[1], นนทชนนปภพ ปาลินทร[2],
ทองสุข วันแสน[3], ศิริพร อยู่ประเสริฐ[4]
Daungruthai Kamparak[1], Nontachanonpaphop Palintorn[2],
Thongsook wansaen[3],Siriporn Yooprasert [4]
คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชธานี[1]
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี[2,3,4]
Author for Correspondence: Email: Chuleeae@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กอายุระหว่าง 3-4 ปี ซึ่งเป็นนักเรียนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเด็กวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 20 แผน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t (t-test Dependent Sample) และสรุปข้อสังเกตระหว่างปฏิบัติกิจกรรม โดยการบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ มีพัฒนาการอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ได้แก่ ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อมัดเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา ความคล่องแคล่วของกล้ามเนื้อเกิดจากการทำซ้ำ ซึ่งกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์เป็นพื้นฐานสำคัญของเด็กปฐมวัยทั้งภาพรวมและรายด้าน หลังการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์

คำสำคัญ: กล้ามเนื้อมัดเล็ก, เด็กปฐมวัย, กิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์
Received: 18/09/62, **Revised:** 10/10/62, **Accepted:**26/10/62

Abstract

The objective of this research was to compare the development of Fine Motor Muscle of early childhood student before and after the implement of Creative Molding Activities. The sample included 15 students, ages between 3-4 years old, studying in Pre-Primary School 2 at Warinchamrap Bandek school, Warinchamrap District, Ubonratchathani Province, under the Jurisdiction of Office of the Private Education Commission. The research tools were 20 lesson plans, and analyzed the data by mean, standard deviation, t-test (Dependent Sample) .

The research findings were as follow:

The overall Development of fire motor Muscle of Early Childhood by implementing creative molding activities, muscle strength, relation between hands and eyes, and flexibility of muscle, has improved with .01 significant statistic level.

Keywords: Fine-Motor, Preschool Children, Creative Arts Activities

บทนำ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 มุ่งพัฒนาเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีความสุขและเหมาะสมตามวัย มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และสำนึกความเป็นไทย โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก ดังนั้น การจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัยหากได้รับการส่งเสริมและช่วยเหลืออย่างถูกวิธี เด็กจะมีความพร้อมและมีศักยภาพที่จะพัฒนาและการเรียนที่ต่อเนื่องเพื่อเป็นพื้นฐานตลอดชีวิต รวมไปถึงเด็กจะเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว จากการสังเกต การเล่น การสัมผัส การซักถาม การอยากรู้ อยากเห็น การเรียนรู้ต้องอาศัยจากประสบการณ์ตรงที่หลากหลาย เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้ใช้ประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ของร่างกาย โดยเฉพาะด้านกล้ามเนื้อเล็กเป็นทักษะการใช้มือ นิ้วมือ การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา และความคล่องแคล่ว ควรให้ความสำคัญยิ่ง

การพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็ก มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน โดยกล้ามเนื้อมัดเล็ก เป็นอวัยวะหนึ่งที่ใช้ในการทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง เช่น การใส่ – การถอด การติดกระดุม รูดซิป การแปรงฟัน ผูกเชือกรองเท้า งานศิลปะ เป็นต้น เป็นการพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก กล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ การประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อมือและระบบประสาทตา

มือได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน ในทฤษฎีพัฒนาการของ (Gesell, 1940: 17; อ้างอิงใน ญาณิศา บุญพิมพ์, 2552: 13-14) ได้กล่าวว่า ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็ก สามารถแบ่งออกเป็นระยะและมีขั้นตอน พัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กนั้นมีความสำคัญแก่ชีวิตเพราะเป็นรากฐานของบุคคลเมื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่พฤติกรรมของบุคคลจะมีอิทธิพลมาจากสภาพความพร้อมทางร่างกาย ได้แก่ กล้ามเนื้อ ต่อมกระดูก และประสาทต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมเป็นเพียงส่วนประกอบของการเปลี่ยนแปลงได้ (Gesell) แบ่งพัฒนาการของเด็กในพฤติกรรมด้านการเคลื่อนไหว เป็นความสามารถของร่างกายที่ครอบคลุมอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายและความสัมพันธ์ทางด้านการเคลื่อนไหวทั้งหมด และพฤติกรรมด้านการปรับตัว เป็นความสามารถในการประสานงานระหว่างระบบการเคลื่อนไหวกับระบบความรู้สึก เช่น การประสานงานระหว่างตากับมือ ซึ่งดูได้จากความสามารถในการใช้มือของเด็ก เช่น ในการตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นลูกบาศก์ การสั่นกระดิ่ง การแกร่งกำไล ฯลฯ ฉะนั้นพฤติกรรมด้านการปรับตัว จึงสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางการเคลื่อนไหว และ (Mayesky, 1998: 103-105; อ้างอิงใน กฤษณา รักนุช, 2560: 2-3) กล่าวว่า กล้ามเนื้อมือจะมีการพัฒนาที่ดีที่สุดในช่วงอายุ 4-5 ขวบ การพัฒนากล้ามเนื้อมือควรทำต่อเนื่องและสม่ำเสมอจึงควรจัดกิจกรรม เช่น การลากเส้น การวาดภาพ การฉีก ตัด ปะกระดาษให้เป็นรูปต่าง ๆ และการปั้น ซึ่งล้วนเป็นการส่งเสริมความสามารถของกล้ามเนื้อมัดเล็กให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี เป็นกิจกรรมหนึ่งที่อยู่ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะการบูรณาการผ่านการเล่น การลงมือกระทำจากประสบการณ์ตรงอย่างหลากหลาย เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ในการเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวันสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการนำไปใช้ของแต่ละหน่วยงานและสภาพชุมชน ที่สำคัญผู้สอนต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน ซึ่งในด้านการพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เป็นการพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก กล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ การประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อมือและระบบประสาทตามือได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน โดยจัดกิจกรรมให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมการศึกษา ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับช้อนส้อม และใช้วัสดุอุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย มีกิจกรรมหลากหลายกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก ผู้วิจัยพบว่ากิจกรรมการปั้น เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เด็กได้ใช้ความคิด จินตนาการ เด็กลงมือปฏิบัติจริง ได้ใช้ประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ใช้ทั้ง ฝ่ามือ ข้อมือ และนิ้วมือ ซึ่งส่งผลให้กล้ามเนื้อเหล่านี้แข็งแรงทำงานได้คล่องตัวขึ้น และยังพัฒนาการการทำงานประสานสัมพันธ์กันระหว่างการ

ใช้กล้ามเนื้อนิ้วมือและประสาทตา ดังแนวคิดของ (Golomb. 1974) กล่าวเกี่ยวกับการปั้นของเด็กอายุ 3-6 ปี โดยแคลร์ โกลอมบ์ รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีของอาร์นไฮม์ ในเรื่องการรับรู้และการแสดงออกของเด็กว่า เด็กจะมีการแสดงออกผ่านสื่อประเภท 3 มิติ แตกต่างไปจากการแสดงออกผ่านสื่อประเภท 2 มิติ การปั้นของเด็กจะแปรผันตามอายุ และเด็กจะแสดงออกตามพัฒนาการที่สูงขึ้นหรือต่ำลงในระหว่างช่วงอายุใดอายุหนึ่งและจะพบมากที่สุดในช่วงอายุ 3-6 ปี ส่วนวนิดา พลยางนอก (2555: 48-49) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมศิลปะกับความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กจะเป็นในลักษณะที่ส่งผลซึ่งกันและกัน คือ เมื่อเด็กมีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะได้เป็นอย่างดี แสดงว่าเด็กมีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อมือดีตามไปด้วย และถ้าเด็กมีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กดี ทักษะในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะหรือผลงานด้านศิลปะของเด็กจะดีตามไปด้วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กกับพัฒนาการทางศิลปะจะมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งพัฒนาการเหล่านี้จะเป็นไปตามแบบแผนเฉพาะเป็นระยะ ๆ มิได้เกิดขึ้นโดยการบังเอิญ และจากผลการวิจัยของอาทิตยา วงศ์มณี (2553: 96) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการปั้นที่มีต่อทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการปั้นสามารถช่วยส่งเสริมทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็กให้มีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น และผลการวิจัยของสุปราณี งามหลอด (2557: 57) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นที่มีต่อทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมศิลปะการปั้น ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดเชิงเหตุผลสูงขึ้น

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญ และสนใจศึกษาการพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ โดยศึกษาพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็ก ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านแข็งแรงกล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ ด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา และด้านความคล่องแคล่วกล้ามเนื้อมัดเล็ก ว่าส่งผลต่อพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยหรือไม่ อย่างไร ซึ่งคาดหวังว่าผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางหนึ่งสำหรับครูผู้สอนระดับปฐมวัย และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์

สมมติฐานในการวิจัย

กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ มีคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ โดยศึกษาการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (2560 : 43)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร คู่มือการจัดกิจกรรมบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านแข็งแรงกล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ ด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา และด้านความคล่องแคล่วกล้ามเนื้อมัดเล็ก

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กอายุระหว่าง 3-4 ปี ซึ่งกำลังจะศึกษาต่อในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเด็กวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2561 จำนวน 116 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กอายุระหว่าง 3-4 ปี ซึ่งกำลังจะศึกษาต่อในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเด็กวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนปีการศึกษา 2561 จำนวน 15 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากการจับฉลากของเด็กที่มาสมัครเรียนในภาคฤดูร้อน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์

3.2 ตัวแปรตาม คือ พัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย

3.2.1 ด้านแข็งแรงกล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ

3.2.2 ด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา

3.2.3 ด้านความคล่องแคล่วกล้ามเนื้อมัดเล็ก

4. ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ปีการศึกษา 2561 (ภาคฤดูร้อน) จำนวน 4 สัปดาห์ ในวันจันทร์ -วันศุกร์ วันละ 40 นาที เวลา 10.00-10.40 น. (ช่วงเวลากิจกรรมสร้างสรรค์)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนกับนักเรียนกลุ่มเดียว โดยมีการประเมินก่อนเรียน และหลังเรียน โดยดำเนินการกึ่งทดลองใช้แบบแผนการทดลองแบบ One–Group Pre-test Post-test Design ดำเนินการในภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2561 กลุ่มการทดลองจะได้รับการจัดกิจกรรมปั้นสร้างสรรค์ ในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ จำนวน 4 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน วันจันทร์–วันศุกร์ วันละ 40 นาที ช่วงเวลา 10.00-10.40 น. รวมเป็นระยะเวลาในการทดลองทั้งสิ้น 20 ครั้ง ดังนี้

1) สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 1 สัปดาห์

2) ดำเนินการประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กเด็กปฐมวัย ก่อนการจัดกิจกรรมปั้นสร้างสรรค์ (Pre-test) ด้วยแบบประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย จำนวน 15 ข้อ ๆ ละ 3 คะแนน รวม 45 คะแนน พร้อมเก็บคะแนนไว้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

3) จัดเตรียมความพร้อมในห้องเรียนที่ใช้ในการทดลองให้เหมาะสม โดยแบ่งเนื้อที่สำหรับการทำกิจกรรมปั้นในห้องเรียนให้ชัดเจน และจัดอุปกรณ์และสิ่งของที่ดึงดูดความสนใจ

4) ดำเนินการทดลองกับเด็กอายุระหว่าง 3-4 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 1/4 ซึ่งกำลังจะศึกษาต่อในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเด็กวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนปีการศึกษา 2561 จำนวน 15 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายจากการจับฉลากเด็กที่มาสมัครเรียนในภาคฤดูร้อน

5) ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง มีขั้นตอน 3 ขั้น ได้แก่ (1) ขั้นนำ เป็นการนำเข้าสู่กิจกรรมการปั้น โดยการร้องเพลง คำคล้องจอง พร้อมกับทำท่าทางประกอบ เพื่อเป็นการบริหารกล้ามเนื้อเล็ก มือ นิ้วมือ ก่อนการลงมือปฏิบัติกิจกรรมแนะนำอุปกรณ์ ขั้นตอนในการทำ และสาธิตการปั้นและสร้างข้อตกลงเบื้องต้นในการจัดกิจกรรม (2) ขั้นดำเนินการ เด็กเข้ากลุ่ม ๆ ละ 3 คน ครูจัดประสบการณ์ในลักษณะที่เป็นฐานแบ่งออกทั้งหมด 5 ฐาน ได้แก่ ฐานปั้นดินน้ำมัน ฐานปั้นแป้งโดว์ ฐานปั้นขนมปัง ฐานปั้นกระดาษทิชชู่ ฐานปั้นกระดาษหนังสือพิมพ์ โดยเด็ก ๆ เลือกทำกิจกรรมในแต่ละฐานได้ตามเสียงส่วนมากและในวันอื่น ๆ ก็จะใช้ข้อตกลงเช่นเดิมเพื่อเวียนให้ครบทั้ง 5 ฐาน ในขั้นตอนนี้ ครูมีหน้าที่แนะนำ กระบวนการต่าง ๆ ในการปั้น และสังเกตพฤติกรรมระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม และรายบุคคล ประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กในแต่ละด้าน เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ต่อไป (3) ขั้นสรุป เด็กและครูร่วมกันสรุป เปิดโอกาสให้เด็กได้นำเสนอผลงานตนเอง ครูจดบันทึกคำพูดและเรื่องราวที่เด็กเล่าเกี่ยวกับผลงาน เด็กและครูช่วยกันสรุปถึงกิจกรรม เมื่อทำกิจกรรมเสร็จแล้ว เด็กช่วยกันเก็บอุปกรณ์และทำความสะอาด

6) เมื่อดำเนินการทดลองกิจกรรมครบ 4 สัปดาห์แล้ว ผู้วิจัยดำเนินการประเมินหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ชุดเดิมที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน จำนวน 15 ข้อ ๆ ละ 3 คะแนน รวม 45 คะแนน พร้อมเก็บคะแนนไว้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ชนิด ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และแบบประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย วิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 20 แผน ดำเนินการหาคุณภาพโดยรวบรวมคะแนนของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยนำไปวิเคราะห์หาคุณภาพโดยการหาความเหมาะสมระหว่างแผนการจัดกิจกรรมและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลปรากฏว่ามีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.78 และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยรวมเท่ากับ .08 หมายความว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความเหมาะสมมากที่สุด

2) แบบประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย จำนวน 15 ข้อ ดำเนินการหาคุณภาพโดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมที่ประเมินคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจน ความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และความสอดคล้อง ด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objectives Congruence: IOC) ผลการปรากฏว่า มีค่า IOC 1.00 ทุกข้อ และได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .82

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1) รวมรวบคะแนนจากแบบประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย

2) คะแนนที่ได้จากแบบประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย นำไปวิเคราะห์หาคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3) เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกิจกรรมปั้นสร้างสรรค์ โดยการทดสอบสมมติฐานใช้สูตร t-test แบบ Dependent Sample ก่อนและหลังเรียน

4) ข้อสังเกตระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. พัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ ภาพรวมและรายด้าน ดังตาราง 1

ตาราง 1 พัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์

N = 15

พัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย	ก่อนการจัดกิจกรรม			หลังการจัดกิจกรรม		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านความแข็งกล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ	10.27	.88	พอใช้	13.60	.63	ดีมาก
ด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา	9.07	.80	พอใช้	13.27	.46	ดี
ด้านความคล่องแคล่วกล้ามเนื้อมัดเล็ก	8.27	.70	พอใช้	13.40	.63	ดี
รวม	**9.20**	**.50**	**พอใช้**	**13.42**	**.30**	**ดี**

จากตาราง 1 พบว่า พัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ ภาพรวมก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ และหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านความแข็งกล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ และหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดีมาก 2) ด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ และหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดี และ 3) ด้านความคล่องแคล่วกล้ามเนื้อมัดเล็ก ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ และหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดี

สรุปได้ว่า พัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ได้แก่ ด้านความแข็งกล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ ด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา และด้านความคล่องแคล่วกล้ามเนื้อมัดเล็ก หลังการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ทุกด้าน

2. เปรียบเทียบพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ ดังตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์

N = 15

พัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย	ก่อนการจัดกิจกรรม		หลังการจัดกิจกรรม		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านความแข็งกล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ	10.27	.88	13.60	.63	14.349*	.000
ด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา	9.07	.80	13.27	.46	21.000*	.000
ด้านความคล่องแคล่วกล้ามเนื้อมัดเล็ก	8.27	.70	13.40	.63	21.717*	.000
รวม	**9.20**	**.50**	**13.42**	**.30**	**30.880***	**.000**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ พัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านความแข็งกล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ ด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา และด้านความคล่องแคล่วกล้ามเนื้อมัดเล็ก สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

3. ข้อสังเกตระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

ในช่วงแรกพบว่าการจัดกิจกรรมเป็นฐานนั้นเด็กส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นชินกับการร่วมกิจกรรมแบบนี้ทำให้เด็กสับสนกับการเข้าฐาน และยังอยากเข้าให้ครบทุกฐาน ครูได้แนะนำให้เด็กเข้าตามฐานที่กลุ่มตนเองสนใจก่อนยังไม่จำเป็นต้องเข้าให้ครบทุกฐาน เมื่อปฏิบัติจนคุ้นเคยแล้วเด็กสามารถเข้าได้หลายฐานขึ้นในหนึ่งวันจนสามารถเรียนรู้ได้ครบทุกฐานในสัปดาห์ที่ 3-4 และในสัปดาห์ที่ 4 คือสัปดาห์ที่เด็ก ๆ จะต้องระดมความคิดทั้งหมดเพื่อสรรสร้างงานในการนำเสนอในวันสุดท้ายของการเรียนในหน่วย “หนูน้อย Show off” ซึ่งจะทำให้เด็ก ๆ เกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง

จากผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า เด็กอายุระหว่าง 3-4 ปี ซึ่งกำลังจะศึกษาต่อในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเด็กวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานีสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนปีการศึกษา 2561 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว พบว่า หลังการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ทุกด้าน ดังนั้น กิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ ถือเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญและเหมาะสมที่จะนำไปจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กสูงขึ้นได้จริง

สรุปได้ว่า กิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง โดยสัมผัส หยิบ จับวัสดุต่าง ๆ ในขณะทำกิจกรรม และเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้จากอุปกรณ์และวัสดุต่าง ๆ จากการทำซ้ำ ๆ บ่อย ๆ เด็กจะพัฒนากล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ ที่ใช้ในการเคลื่อนไหว การใช้มือและนิ้วมือทั้งสองข้างในการหยิบ จับ วาง บีบ ทุบ หั่น กำ นวด ขยำ คลึง แผ่ ปั้น เป็นต้น นอกจากนั้นกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ ช่วยให้เด็กผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์อย่างอิสระ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และฝึกการทำงานด้วยตนเองผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ทั้งพัฒนาด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ในการใช้นิ้วมือและมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันกับการมองเห็น และยังพัฒนาด้านความคล่องแคล่ว การใช้มือและนิ้วได้อย่างคล่องแคล่วในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ

จากการวิจัยสรุปได้ว่า พัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ ภาพรวมและรายด้าน หลังการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และจากข้อสังเกตระหว่างปฏิบัติกิจกรรม พบว่า กิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ สามารถช่วยส่งเสริมกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยให้มีการพัฒนาสูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ ภาพรวมและรายด้าน หลังการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง โดยสัมผัส หยิบ จับวัสดุต่าง ๆ ในขณะทำกิจกรรม และเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้จากอุปกรณ์และวัสดุต่าง ๆ จากการทำซ้ำ ๆ บ่อย ๆ เด็กจะพัฒนากล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ ที่ใช้ในการเคลื่อนไหว นอกจากนั้นยังพัฒนาประสาทสัมพันธ์สอดคล้องระหว่างตากับมือระหว่างที่ปั้น ฝึกสมาธิทำให้เด็กจดจ่อกับงานที่ทำได้นานมากขึ้น เด็กผ่อนคลายอารมณ์เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินขณะทำกิจกรรม เสริมสร้างความภูมิใจในตัวเอง พึงพอใจในผลงานของตน สอดคล้องกับผลการวิจัยของอาทิตยา วงษ์มณี (2553: 96) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการปั้นที่มีต่อทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า หลังการจัดกิจกรรมการปั้น มีการเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างของคะแนนพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก โดยเฉลี่ยรวมและแยกเป็นรายด้าน สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

เมื่อเปรียบเทียบพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ ภาพรวมและรายด้าน หลังการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็ก สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ เด็กได้เรียนรู้โดยการลงมือกระทำผ่านกิจกรรมที่

หลากหลายตามความสนใจให้เด็กได้เรียนรู้ ลงมือกระทำด้วยตนเอง และได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จากการเข้าฐานกิจกรรม 5 ฐาน เด็กมีความพร้อมในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีพัฒนาการที่ดีขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรรณี อยู่คง (2547: 56) ที่พบว่าเด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ ชั้นอนุบาลปีที่ 1 มีคะแนนความสามารถการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กหลังเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาความแตกต่างแยกเป็นรายด้าน ดังนี้

1) ด้านความแข็งแรงกล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ สังเกตจากการประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็ก ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ เด็กส่วนใหญ่ไม่สามารถทำได้ ในการทำกิจกรรม อาทิเช่น กิจกรรมระบายสีในรูป △ ขนาดความยาวด้านละ 3 นิ้ว การใช้มือและนิ้วมือ ในการจับดินสอสีเพื่อระบายสีในรูป △ ตามที่กำหนดให้อยู่ในกรอบของเด็กยังทำได้ไม่ดี เด็กส่วนใหญ่ระบายสีออกนอกกรอบที่กำหนด และกิจกรรมคีบเมล็ดถั่วแดงใส่จาน เด็กไม่สามารถควบคุมมือและนิ้วมือในการคีบเมล็ดถั่วแดงใส่จานได้ เด็กส่วนใหญ่คีบมาแล้วแต่ก็ทำหล่นไปอีก ส่งผลให้เด็กไม่อยากทำกิจกรรม ขาดความไม่มั่นใจ ผู้วิจัยจึงเข้าไปแนะนำวิธีการทำที่ถูกต้อง ทำให้เด็กมีความสนใจที่จะทำกิจกรรมและสามารถใช้มือหยิบจับวัสดุ อุปกรณ์ และควบคุมการทำงานของมือ นิ้วมือ ได้ถูกต้องและดีขึ้นตามลำดับ และจากข้อสังเกตระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม สัปดาห์ที่ 1-2 เด็กส่วนใหญ่ยังใช้มือและนิ้วมือ ได้ยังไม่คล่องแคล่ว ควบคุมการทำงานของมือ นิ้วมือ ได้ยังไม่ดี สัปดาห์ที่ 3 เด็กสามารถใช้มือและนิ้วมือได้คล่องแคล่วขึ้น สามารถควบคุมการทำงานของมือ นิ้วมือ ได้ดีขึ้น สัปดาห์ที่ 4 เด็กทุกคนสามารถใช้มือและนิ้วมือหยิบจับวัสดุ อุปกรณ์ ได้คล่องแคล่ว และควบคุมการทำงานของมือ นิ้วมือ ได้ถูกต้องและดีขึ้น และเมื่อเด็กได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ ครบทั้ง 4 สัปดาห์แล้วมาทำการประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กอีกครั้งในกิจกรรมเดิม ผลปรากฏว่า คะแนนพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กด้านกล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ เพิ่มขึ้นจากเดิม พฤติกรรมที่สังเกตได้ในการทำแบบประเมินคือ เด็กสามารถคีบเมล็ดถั่วแดงใส่จานได้โดยไม่หล่น สามารถควบคุมมือและนิ้วมือได้ดี มีความสามารถในการหยิบ จับ มีความคล่องแคล่ว และความแม่นยำมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าเด็กมีความแข็งแรงกล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ ดีขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของสายพิณ มะโนรัตน์ (2559: 837) ได้ศึกษาการส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่าพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็ก โดยใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ โดยรวมและรายด้าน ด้านกล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ หลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) ด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา สังเกตจากการประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็ก ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ เด็กส่วนใหญ่ไม่สามารถทำได้ ในการทำกิจกรรม อาทิเช่น กิจกรรมแยกสีลูกปัด เด็กส่วนใหญ่สามารถใช้นิ้วหยิบลูกปัดสีที่กำหนดให้ได้ แต่หยิบได้ช้า

และไม่คล่อง และกิจกรรมวาดภาพ ○ □△ตามภาพที่กำหนด การใช้มือให้ประสานสัมพันธ์กับตาในการจับดินสอเพื่อวาดภาพตามที่กำหนดให้อยู่ในกรอบของเด็กยังทำได้ไม่ดีนัก เด็กส่วนใหญ่วาดภาพออกนอกกรอบที่กำหนด และจากข้อสังเกตระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม สัปดาห์ที่ 1-2 เด็กส่วนใหญ่ยังใช้มือให้ประสานสัมพันธ์กับตาได้ยังไม่คล่องแคล่ว สัปดาห์ที่ 3 เด็กสามารถใช้มือให้ประสานสัมพันธ์กับตาได้คล่องแคล่วมากขึ้น สัปดาห์ที่ 4 เด็กทุกคนสามารถใช้มือให้ประสานสัมพันธ์กับตาได้อย่างคล่องแคล่วและรวดเร็ว และเมื่อเด็กได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ ครบทั้ง 4 สัปดาห์แล้วมาทำการประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กอีกครั้งในกิจกรรมเดิม ผลปรากฏว่า คะแนนพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา เพิ่มขึ้นจากเดิม พฤติกรรมที่สังเกตได้ในการทำแบบประเมินคือ เด็กมีการใช้มือให้สัมพันธ์กับสายตาในกิจกรรมแยกสีลูกปัดและกิจกรรมวาดภาพตามที่กำหนดได้ดีขึ้น และสามารถทำได้แม่นยำและรวดเร็วขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการวาดภาพต่างๆ เป็นงานที่เด็กมีโอกาสได้ทำบ่อยในชั้นเรียน เด็กได้พัฒนาทักษะด้านนี้อย่างต่อเนื่อง เด็กเกิดการพัฒนาได้รวดเร็วและมีความชำนาญมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของบุญธรรม โสภา (2556: 56-58) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์กล้ามเนื้อมือกับตาเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า การจัดประสบการณ์การใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุในท้องถิ่น ส่งผลให้เด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 มีพัฒนาการการใช้กล้ามเนื้อมือประสานสัมพันธ์กับตาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการด้านการเขียน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการ เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนระดับสูงขึ้นไป

3) ด้านความคล่องแคล่วกล้ามเนื้อมัดเล็ก สังเกตจากการประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็ก ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ เด็กส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้กล้ามเนื้อมือและการประสานกันระหว่างมือกับตาได้คล่อง การใช้นิ้วมือและมือทั้งสองข้างให้ประสานกันในการทำกิจกรรมอาทิเช่น กิจกรรมติดกระดุมเสื้อ เด็กใช้สองมือช่วยกันในการติดกระดุมจริง แต่ยังทำได้ช้าและมีท่าทีเก้งก้าง ในขณะบางคนติดกระดุมไม่ตรงจุด และกิจกรรมร้อยลูกปัดขนาดเล็ก เด็กส่วนใหญ่ร้อยลูกปัดได้ช้า การใช้กล้ามเนื้อมือและการประสานกันระหว่างมือกับตา ยังทำได้ไม่คล่อง และจากข้อสังเกตระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม สัปดาห์ที่ 1-2 เด็กส่วนใหญ่ยังใช้กล้ามเนื้อมือ ได้ยังไม่คล่องแคล่ว สัปดาห์ที่ 3 เด็กสามารถใช้กล้ามเนื้อมือและการประสานกันระหว่างมือกับตา ได้คล่องแคล่วมากขึ้น สัปดาห์ที่ 4 เด็กทุกคนสามารถใช้กล้ามเนื้อมือและการประสานกันระหว่างมือกับตา ได้อย่างคล่องแคล่ว และเมื่อเด็กได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ ครบทั้ง 4 สัปดาห์แล้วมาทำการประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กอีกครั้งในกิจกรรมเดิม ผลปรากฏว่า คะแนนพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กด้านความคล่องแคล่วเพิ่มขึ้นจากเดิม พฤติกรรมที่สังเกตได้ในการทำแบบประเมินคือ เด็กมีการใช้กล้ามเนื้อมือและการประสานกันระหว่างมือกับตา ได้อย่างคล่องแคล่วและรวดเร็วขึ้น ที่เด็กสามารถปั้นได้อย่าง

คล่องแคล่วขึ้นเป็นเพราะเด็กได้รับการจัดกิจกรรมการปั้น เด็กใช้มือและนิ้วมือทั้งสองข้างในการหยิบ จับ วาง บีบ ทุบ หั่น กำ นวด ขยำ คลึง แผ่ ปั้น กดทุกครั้งที่ทำกิจกรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อาทิตยา วงษ์มณี (2553: 97) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการปั้นที่มีต่อทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า เมื่อเด็กได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นแล้วคะแนนทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กในด้านความคล่องแคล่วเพิ่มขึ้นจากเดิม

เมื่อพิจารณาพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ที่แยกเป็นรายด้านดังกล่าวข้างต้นแล้ว พบว่า มีการพัฒนาเพิ่มสูงขึ้นอย่างสอดคล้องสัมพันธ์กัน ในระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกต การบันทึกพัฒนาการ ทำให้สะท้อนเห็นถึงพัฒนาการและความสามารถของเด็กได้ เพราะการสังเกตจะแสดงให้เห็นหลักฐานการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กทุกด้าน จะเห็นได้ชัดว่าเด็กมีการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กในทุกด้านมากขึ้นจากเดิม ในระยะแรกของการปฏิบัติงานเด็กยังทำได้ไม่ค่อยคล่องแคล่ว เมื่อเด็กมีการปฏิบัติกิจกรรมซ้ำ ๆ บ่อย ๆ ไปเรื่อย ๆ จนชำนาญ จะทำให้พัฒนาการทางร่างกายมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น คือ สามารถใช้มือในการหยิบจับวัสดุอุปกรณ์ ด้วยความคล่องแคล่วและถูกวิธี เด็กแสดงออกถึงความสามารถในการบังคับการเคลื่อนไหวของนิ้วมือกล้ามเนื้อมือ ไหล่ ให้ประสานสัมพันธ์กับสายตาและประสาทสัมผัสให้ทำงานประสานกันเป็นอย่างดีในการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในการทำกิจกรรม เนื่องจากเด็กได้เรียนรู้ ลงมือกระทำด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้วยการมอง การฟัง การดมกลิ่น และการสัมผัสผ่านการกระทำกับสื่อ การสัมผัสวัตถุ การเลือกและตัดสินใจ การใช้ภาษาและการคิด ครูเป็นผู้กระตุ้นและให้คำแนะนำ ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยังพบข้อสังเกตอีกว่า เด็กมีความชอบ และให้ความสนใจในกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์มากขึ้น ในช่วงสัปดาห์ที่ 2 เด็กมีความอยากรู้ อยากเห็น อยากทดลอง อยากสัมผัส กับอุปกรณ์และวัสดุมากขึ้น มีการโต้ตอบกับครูมากขึ้น เห็นถึงการกล้าแสดงออกของเด็ก มีความสนุกสนานในการปั้น มีความสุขเมื่อสามารถสร้างผลงานปั้นของตนเองได้ แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กเพิ่มขึ้นจากเดิม สอดคล้องกับแนวคิดของ (Schirrmacher. 1988: 260) กล่าวว่า การเล่นปั้นส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กไปพร้อม ๆ กัน ขณะที่เด็กเล่นปั้น เด็กต้องใช้แรงมากตั้งแต่ บ่า แขน มือ นิ้วมือ และรู้จักควบคุมส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้ทำงานประสานกันไม่ว่าจะนั่งหรือยืนทำกิจกรรมให้กล้ามเนื้อทุกส่วนมีปฏิกิริยาตอบสนองงานปั้นจึงจะบรรลุเป้าหมาย

โดยสรุป ผลของการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า เด็กอายุระหว่าง 3-4 ปี ซึ่งกำลังจะศึกษาต่อในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเด็กวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนปีการศึกษา 2561 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว พบว่า หลังการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ทุกด้าน ดังนั้น กิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์ ถือเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ

และเหมาะสมที่จะนำไปจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กสูงขึ้นได้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูควรเตรียมความพร้อมให้เด็กในการจัดกิจกรรม

1.2 ครูจำเป็นต้องศึกษาแผนและเตรียมอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมให้พร้อม

1.3 ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรม

1.4 ผู้ปกครองควรนำตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมไปพัฒนาบุตรหลานต่อที่บ้านเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมอื่นๆ เช่น กิจกรรมจากวัสดุที่มาจากสื่อธรรมชาติ หรือวัสดุในท้องถิ่น กิจกรรมศิลปะประดิษฐ์ กิจกรรมฉีก ตัด ปะ กิจกรรมกระดาษ หรือกิจกรรมประเภทอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมที่จัดอาจเป็นการผสมผสานระหว่างกิจกรรมที่มีความแตกต่างกัน ควรเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะในแต่ละด้านอย่างชัดเจน

2.2 ควรศึกษาการทำกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์กับตัวแปรอื่น ๆ เช่น ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านการสื่อสาร หรือพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เป็นต้น

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กฤษณา รักนุช. (2560). **การพัฒนาชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิดของ Gesell เพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของนักเรียนระดับปฐมวัย**. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ญาณิศา บุญพิมพ์. (2552). **การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมประกอบอาหารประเภทขนมไทย.** ปริญญานิพนธ์. กศม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บุญธรรม โสภา. (2556). **การใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์กล้ามเนื้อมือกับตาเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ.ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.

วนิดา พลยางนอก. (2555). **การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และความสามารถการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ระหว่างการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์กับการจัดประสบการณ์แบบปกติ.** ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วรรณี อยู่คง. (2547). **ความสามารถของกล้ามเนื้อมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้น.** ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.

สายพิณ มะโนรัตน์. (2559). **การส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์.** การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ. **ราชธานีวิชาการ** ครั้งที่ 2 “การวิจัย 4.0 เพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” วันที่ 26 - 27 กรกฎาคม 2560. หน้า 834-840.

สุปราณี งามหลอด. (2557). **ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นที่มีต่อทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็ก ปฐมวัย**. ปริญญานิพนธ์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อาทิตยา วงศ์มณี (2553). ผลของการจัดกิจกรรมการปั้นที่มีต่อทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย. **วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี.** ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 มีนาคม 2555 - พฤษภาคม 2555. หน้า 94-100.

2. ภาษาอังกฤษ

Gesell, Arnoid. (1940). T**he First Five Years of Life: A Guide to the Study of the Preschool Child.** New York: Harper.

Golomb, Claire. (1973). Children’s representation of the human figure: The effects of models, media, and instruction. **Genetic Psychology Monographs**. 87 : 197-251.

Mayesky. M. and others. (1998). **Creative Activities for Young Children**. New York: Delmar.Schirrmacher, R. (1988). **Art and creative development for young Childern**. New York: Delmar.

การมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

Participation in Solid Waste Management of Nguirai Community Nakhon Chaisi District Nakhon Pathom Province

ปริญญา ตรีธัญญา
Parinya Treethanya
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ศาลายา, จังหวัดนครปฐม
Author for Correspondence: Email: Prinn98@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชน 3. เพื่อหาแนวทางและมาตรการในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน โดยการศึกษาสถานการณ์ การจัดการขยะมูลฝอย การมีส่วนร่วมในการจัดการ หาแนวทาง และมาตรการในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลงิ้วราย จำนวน 301 คน

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการลดปริมาณมูลฝอยในหลายมิติ ตั้งแต่ขั้นริเริ่มการค้นหา ปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชน ซึ่งแนวทางและมาตรการในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ได้แก่ การกระจาย อำนาจในการจัดการสิ่งแวดล้อมจากส่วนกลางสู่ประชาชนในท้องถิ่นให้ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและวางแผน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การจัดการ, ขยะมูลฝอย,ชุมชน
Received: 15/09/62, **Revised:** 23/09/62, **Accepted:** 28/10/62

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the management of solid waste problems in Nguirai sub-district, Nakhon Chai Si district, Nakhon Pathom province, 2). the participation in the management of solid waste of the community, and 3) the guidelines and measures for solid waste management of the community. The sampling population were 301 people living in Nguirai Sub-district.

The finding were as follows:

Participation in solid waste management of people in Nguirai sub-district, Nakhon Chai Si district, Nakhon Pathom province was at the at a medium level due to lack of participation in many dimensions of solid waste reduction from the beginning of finding the problem. The guidelines and measures for solid waste management of the community include decentralization of environmental management from the central to the local to the public to participate in policy making and planning.

Keywords: Community, Management, Participation, Solid Waste

บทนำ

จากสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมือง โดยปัญหาสำคัญอย่างหนึ่ง คือ ปัญหาขยะมูลฝอยยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจัดการขยะมูลฝอยในปี2561 (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมควบคุมมลพิษ เผยสถานการณ์มลพิษประเทศไทย ปี 2560 เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2561) มีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศประมาณ 27.40 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.26 จากปี 2559 ที่เกิดขึ้น 27.06 ล้านตัน การจัดการขยะมูลฝอยใน 2560 เปรียบเทียบกับ ปี 2559 ปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้องเพิ่มขึ้นร้อยละ 22 จาก 9.57 ล้านตัน เป็น 11.70 ล้านตัน มีปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น ร้อยละ 47 จาก 5.80 ล้านตัน เป็น 8.52 ล้านตัน ส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดอย่างไม่ถูกต้องลดลง ร้อยละ 39 จาก 11.69 ล้านตัน เป็น 7.18 ล้านตัน อย่างไรก็ตามปัจจัยที่ส่งผลให้การจัดการขยะมูลฝอยยังดำเนินการได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ อาทิ อัตราค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บจากประชาชนยังไม่สอดคล้องกับต้นทุนการดำเนินงาน การคัดแยกขยะมูลฝอยจากต้นทางยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องโดยบางแห่งยังมีการเก็บขนขยะมูลฝอยที่คัดแยกไว้แล้วรวมกับขยะที่จะต้องกำจัด ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอย การกำจัดขยะมูลฝอยในบางพื้นที่ยังดำเนินการไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

บางพื้นที่ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากประชาชนต่อต้าน การขาดความร่วมมือและความตระหนักจากประชาชน นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการในการลดและคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง รวมถึงยังมีการใช้สินค้าและ/หรือบรรจุภัณฑ์ที่กำจัดยากและย่อยสลายตามธรรมชาติได้ยากโดยเฉพาะถุงพลาสติกและโฟม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มีการประเมินปริมาณขยะมูลฝอยที่ตกค้างประมาณ 30.49 ล้านตัน (แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ.2559-2564) ขยะมูลฝอยตกค้างเมื่อได้รับการจัดการไม่ถูกต้องจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็น น้ำเสีย มลพิษจากน้ำชะขยะปนเปื้อนออกสู่แหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อม มลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอยในที่โล่งหรือไฟไหม้ และส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนจากมลพิษต่างๆ และแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาไฟไหม้บ่อฝังกลบขยะมูลฝอยส่งผลให้เกิดการแพร่กระจายของสารพิษและมลพิษทางอากาศที่รุนแรง ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของประชาชนประชาชนในบริเวณใกล้เคียง เช่น กรณีที่เกิดขึ้นแล้วในบริเวณบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยจังหวัดสมุทรปราการ และบ่อฝังกลบขยะมูลฝอย จังหวัดชลบุรี เป็นต้น (แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ.2559-2564)

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ได้มีการดำเนินการโครงการต่างๆ โดยยึดหลักความรับผิดชอบและ หลักการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนทุกคน ในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการผลิตและการจัดการขยะ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรการที่กำหนดไว้ในทิศทางแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่ให้ความสำคัญกับการคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ตามกระบวนการการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่12) โดยระบุถึงการจัดการขยะ ในหัวข้อ 5.5.4 การจัดการมลพิษและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมดังนี้“...เร่งรัดการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะเป็นอันดับแรก โดยส่งเสริมให้เกิดกลไกการคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ให้มากที่สุด เร่งกำจัดขยะมูลฝอยตกค้างสะสมในสถานที่กำจัดในพื้นที่วิกฤต สร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายที่เหมาะสม เน้นการแปรรูป เป็นพลังงาน สร้างวินัยของคนในชาติมุ่งสู่การจัดการที่ยั่งยืน โดยให้ความรู้แก่ประชาชน และการบังคับใช้กฎหมาย...”

ซึ่งชุมชนตำบลงิ้วรายที่อยู่ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหงวัดนครปฐม เป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และเป็นชุมชนที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง ด้วยความเจริญที่เริ่มเข้ามาประกอบกับพื้นที่ที่อยู่อาศัยเริ่มหนาแน่นมากขึ้น มีการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวมเร็ว เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นสิ่งที่ตามมาคือแหล่งสาธารณูปโภคตามมาด้วย ไม่ว่าจะเป็นตลาดหรือร้านขายของชำ ประกอบกับตำบลงิ้วรายเป็นเขตติดต่อกับอำเภอพุทธมณฑล ตำบลศาลายา ตำบลมหาสวัสดิ์ และอำเภอนครชัยศรี ซึ่งมีถนนเส้นหลักวิ่งผ่าน ทำให้

ตำบลงิ้วรายเป็นเส้นทางผ่านของความความเจริญ และยานพาหนะจำนวนมาก สิ่งเหล่านี้เป็นบ่อเกิดของขยะมูลฝอยทั้งสิ้น จากข้อมูลสถิติเกี่ยวกับปริมาณขยะปีงบประมาณ 2561 องค์การบริหารส่วนตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่าปัจจุบันมีปริมาณขยะมูลฝอยประมาณ 2.39 ตัน/วัน อัตราการผลิตขยะมูลฝอย โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 0.83 กิโลกรัม/คน/วัน ซึ่งปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลงิ้วรายต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก เพื่อการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน ทั้งในมิติทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ และคุณภาพดิน คุณภาพน้ำ และคุณภาพอากาศของชุมชนตำบลงิ้วราย เพื่อลด หรือขจัดปัญหาผลกระทบด้านสุขภาพของผู้คนในชุมชน และสิ่งแวดล้อมในชุมชนจากการจัดการขยะมูลฝอย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดที่ว่าปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยในชุมชนเป็นปัญหาที่จำเป็น ต้องมีการแก้ไข ตั้งแต่ต้นเหตุในการเกิดขยะมูลฝอย นั่นคือ ประชาชนในชุมชนต้องตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและเข้ามามีส่วนร่วม ปัญหาดังกล่าวนั้นจึงจะได้รับการแก้ไข ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย ซึ่งจะก่อให้เกิดความสามัคคี มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ทำให้เกิดการพึ่งตนเองจนเกิดเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนในที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อหาแนวทางและมาตรการในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

กรอบแนวคิดการวิจัย

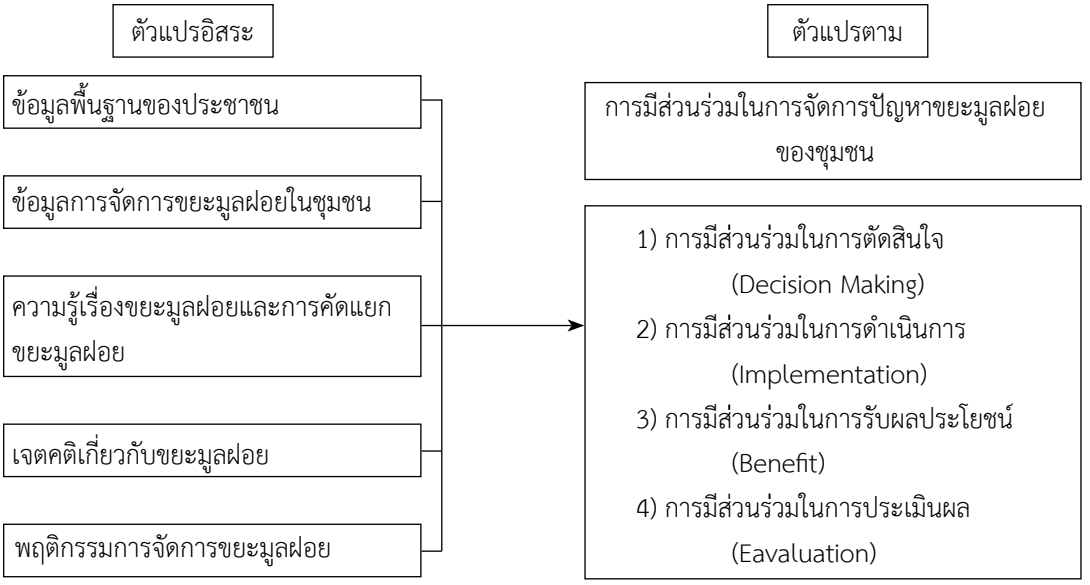

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed research) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีวิธีการและขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ศึกษาและกลุ่มประชากร

การเลือกพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เหตุที่ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ดังกล่าว ตำบลงิ้วรายเป็นชุมชน ที่มีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบทและเป็นชุมชนที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง เพราะ เป็นชุมชนที่ติดกับเขตเมืองมาก ด้วยความเจริญที่เริ่มเข้ามาประกอบกับพื้นที่ที่อยู่อาศัยมีอย่างจำกัด และ มีการเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น สิ่งที่ตามมาเกิดแหล่งสาธารณูปโภคตามมาด้วย ไม่ว่าจะเป็นตลาดหรือร้านขายของชำ ซึ่งเหล่านี้เป็นบ่อเกิดของขยะมูลฝอยทั้งสิ้นและยังไม่มีระบบ การจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 4 หมู่บ้าน

รวม 2,891 คน

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาโดยการเปิดตารางของทาโร ยามาเน่(Taro Yamane,1973) (อ้างถึงใน วนิดา วาดีเจริญ 2560) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละหมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 1.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนหลังคาเรือน	จำนวนตัวอย่าง
หมู่ที่ 1 บ้านท่าเรือ	139	34
หมู่ที่ 2 บ้านโรงหวด	265	65
หมู่ที่ 3 บ้านกลาง	487	120
หมู่ที่ 4 บ้านประตูน้ำ	332	82
รวม	1,223	301

2. เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือ 2 ชนิด ได้แก่

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย แบบสอบถาม จำนวน 6 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 ข้อ ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check Lists)

ตอนที่ 2 ข้อมูลการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน จำนวน 6 ข้อ ลักษณะคำถามปลายปิดและ ปลายเปิดรวมกัน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการคัดแยกขยะมูลฝอย เป็นคำถาม แบบเลือกตอบถูกหรือผิด จำนวน 12 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำถามเชิงบวกและเชิงลบ ดังนี้

คำถามเชิงบวก **คำถามเชิงลบ**

ตอบถูกใช่ 1 คะแนน ตอบถูกใช่ 0 คะแนน

ตอบไม่ใช่ 0 คะแนน ตอบไม่ใช่ 1 คะแนน

การแปรผลคะแนนความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย และการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยใช้เกณฑ์การแบ่ง ระดับคะแนนแบบอ้างอิงเกณฑ์ตามหลักการของบลูม (Bloom, 1971) โดยมีค่าคะแนนอยู่ระหว่าง 0-12 คะแนน ออกเป็น 3 ระดับ คือ

คะแนนร้อยละ 80 - 100 (ได้คะแนน มากกว่า 9.48 คะแนน) อยู่ในระดับสูง
คะแนนร้อยละ 60 - 79 (ได้คะแนน 7.20 - 9.48 คะแนน) อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60 (ได้คะแนนน้อยกว่า 7.20 คะแนน) อยู่ในระดับต่ำ

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างของคะแนนด้านความรู้ก่อนและหลังการพัฒนาใช้ สถิติ Paired t-test

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับเจตคติเกี่ยวกับขยะมูลฝอย เป็นคำถามที่ประยุกต์จากแบบมาตรวัดประมาณค่า (rating scale) ของลิเคอร์ท (Likert Scale) จำนวน 10 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 3 ระดับ ยึดเนื้อหาของข้อความเป็นหลัก ถ้าข้อความใดมีลักษณะเป็นบวก คือ มีเนื้อความเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ให้คะแนนตรงกับที่ต้องการศึกษา ข้อความใดมีลักษณะเป็นลบ มีเนื้อความตรงข้าม กับวัตถุประสงค์ จะให้คะแนนกลับกัน (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธ, 2549) ดังนี้

ข้อความลักษณะเป็นบวก	**ข้อความลักษณะเป็นลบ**
เห็นด้วย ได้ 3 คะแนน	ได้ 1 คะแนน
ไม่แน่ใจ ได้ 2 คะแนน	ได้ 2 คะแนน
ไม่เห็นด้วย ได้ 1 คะแนน	ได้ 3 คะแนน

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน เป็นลักษณะ แบบสอบถามปลายปิดแบบประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 14 ข้อ โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน 3 ระดับ ดังนี้

ระดับความสำคัญ	เกณฑ์การให้คะแนน
ปฏิบัติทุกครั้ง	ให้ 3 คะแนน
ปฏิบัติบางครั้ง	ให้ 2 คะแนน
ไม่เคยปฏิบัติ	ให้ 1 คะแนน

ตอนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะมูลฝอย เป็นคำถามที่ประยุกต์ขึ้นจากแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (Likert Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับความสำคัญ	**เกณฑ์การให้คะแนน**
มากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
มาก	ให้ 4 คะแนน
ปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
น้อย	ให้ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ พูดคุยทั่วไป แต่มีจุดมุ่งหมายว่าต้องการข้อมูลเรื่องใด โดยทำการสัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ประชาชน เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยที่ผ่านมา การสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน

3. ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

3.1 ขั้นเตรียมการก่อนเก็บข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

1) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และปรึกษาที่ปรึกษางานวิจัย

2) ทำหนังสือประสานงานและขอความร่วมมือจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

3) จัดการประชุมเพื่อปรึกษาหารือทีมวิจัยเพื่อเตรียมความพร้อมและกำหนดแผนเข้าศึกษาในชุมชน

4) สร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้นำชุมชนและประชาชน

3.2 ขั้นดำเนินการเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลทีมผู้วิจัยชี้แจงทำความเข้าใจในการเก็บข้อมูล เพื่อความเข้าใจที่ถูก และตรงกันก่อนการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลมีดังต่อไปนี้ คือ

1) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1) ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ จากแหล่งข้อมูลเอกสารของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยข้อมูลที่เก็บควรพิจารณาความถูกต้องและน่าเชื่อถือได้

1.2) ใช้แบบสอบถาม โดยการไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการวิจัย ซึ่งมีการนัดหมายไว้ล่วงหน้าและชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการและสร้างความคุ้นเคย ความเป็นกันเองต่อกลุ่มตัวอย่างผู้ที่ให้สอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริงและถูกต้องมากที่สุด

2) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ใช้การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ประชาชน โดยสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรม การมีส่วนร่วม และการดำเนินงาน ในการจัดการขยะมูลฝอย ในเรื่องสถานการณ์ขยะมูลฝอยในตำบล หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วม การสนับสนุน หรือบริการต่างๆ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน แนวทางในการแก้ปัญหา ตลอดจนมาตรการและแนวทางในการจัดการมูลฝอยให้ดีขึ้น

3.3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้มีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

3.3.1 ระยะเตรียมการ (Pre - research phase)

1) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เนื่องจากการวิจัยเป็นการศึกษาการมีส่วนร่วม ของประชาชนต้องมีความเชื่อถือและให้ความร่วมมือในการวิจัยอย่างเต็มใจ จึงจะทำให้งานวิจัยประสบผลสำเร็จ โดยการเข้าไปพบปะพูดคุยกับประชาชนในหมู่บ้าน

2) การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบพื้นที่ เช่น เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน

3) การสำรวจข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน

3.1) ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชากร เศรษฐกิจสังคม สถานที่ตั้งของหมู่บ้านทางด้านกายภาพ ส่วนมากจะได้จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

3.2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ด้านสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต ในกลุ่มแกนนำ ผู้นำชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ความต้องการสนับสนุนหรือบริการต่างๆ ตลอดจนปัญหาอุปสรรค ในการจัดการขยะมูลฝอย โดยการสอบถาม ในกลุ่มแกนนำ ผู้นำชุมซน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

3.3.2 ระยะดำเนินการวิจัย (Research phase) ประกอบด้วย ขั้นตอน ดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและการวิเคราะห์ปัญหา เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย ซึ่งในขั้นตอนนี้ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้ คือ

1) จัดทำแบบสอบถามในการจัดการมูลฝอย เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในด้านความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการคัดแยกขยะมูลฝอย เจตคติเกี่ยวกับขยะมูลฝอย พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยใน ครัวเรือน และแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อนำเสนอต่อที่ประชุม ในกลุ่มแกนนำ ผู้นำชุมซน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยจะทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาของการจัดการขยะมูลฝอย สถานการณ์ของขยะมูลฝอย ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ยังก่อให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

2) เมื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาแล้ว ทำการสรุปสภาพปัญหาสาเหตุของปัญหา และนำเสนอข้อมูลทั้งหมดต่อที่หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เพื่อร่วมกันรับทราบปัญหาต่างๆ ของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการ มูลฝอย ว่าเป็นปัญหาของชุมชน และชุมชนควรร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ภายหลังจากได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นจึงได้นำเอาข้อมูล มาเพื่อนำไปประมวลผลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อหาค่าแจกแจงความถี่ ค่า

ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการจัดการขยะมูลฝอย ข้อมูลด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และการมีส่วนร่วม

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้จากการประชุมวางแผน แบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม จะนำมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล หลังจากตรวจสอบความถูกต้องแล้ว จะนำมาแยกออกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นปัญหา เช่น สภาพปัญหาของขยะมูลฝอย การจัดการขยะมูลฝอย ฯลฯ และนำมาทำการตีความหมายจากข้อมูลที่ได้ ซึ่งทั้งหมดนั้นเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูล (Content Analysis) เพื่อสรุปและนำไปเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในการทำการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ศึกษาการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

การจัดการขยะมูลฝอยในตำบลงิ้วราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.8 อายุมากกว่า 60 ปี ร้อยละ 21.9 สถานะสมรส ร้อยละ 53.8 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบประถมศึกษา ร้อยละ 23.6 อาชีพส่วนใหญ่รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 25.2 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 5,000 บาท ร้อยละ 29.6 สถานภาพในชุมชน เป็นประชาชนทั่วไป ร้อยละ 76.1 และมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 26 ปีขึ้นไป ร้อยละ 55.8

ด้านการจัดการขยะในชุมชน กลุ่มตัวอย่างได้ลดปริมาณขยะในครัวเรือนโดยการไม่สร้างขยะให้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 91.4 มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง คิดเป็นร้อยละ 75.4 ส่วนใหญ่เลือกวิธีทิ้งขยะรวมกันในถุงเดียว คิดเป็นร้อยละ 64.1 เลือกวิธีการจัดการขยะในครัวเรือนโดยวิธีการส่งต่อให้เทศบาล คิดเป็นร้อยละ 78.1 ประเภทของขยะเป็นขยะประเภทผัก ผลไม้ และเศษอาหาร คิดเป็นร้อยละ 63.8 ต้องการความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการขยะ ด้านวิธีการแยกขยะอย่างถูกวิธีมากที่สุด 948 คะแนน

ด้านความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการคัดแยกขยะมูลฝอย

โดยเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการคัดแยกขยะมูลฝอยในระดับสูง โดยพบว่าคำถามเกี่ยวกับ เขม่าควันที่เกิดจากการเผาขยะมูลฝอยกลางแจ้ง ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศได้ โดยกลุ่มตัวอย่างตอบถูกมากที่สุด รองลงมา คือ ขยะมูลฝอยพวกกระดาษ พลาสติก เศษเหล็ก แก้ว กระป๋องอลูมิเนียม เศษไม้ สามารถคัดแยกเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้อีก และการคัดแยกขยะมูลฝอยควรเริ่มมาจากครอบครัวก่อน

ด้านเจตคติที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย

เจตคติเกี่ยวกับขยะมูลฝอยของประชาชนตำบลงิ้วราย ภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยพบว่าเจตคติเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยที่ได้ผลดีมากที่สุดควรเริ่มมาจากครัวเรือนก่อนมากที่สุด รองลง

มาคือ คิดว่าการลดปริมาณขยะมูลฝอยช่วยลดปัญหาโลกร้อนได้ และเจตคติที่กลุ่มตัวอย่างไม่เห็นด้วยมากที่สุด คือ การคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนไม่ใช่หน้าที่ของท่าน

ด้านพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนตำบลงิ้วราย ภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยพบว่าพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน พบว่า พฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติทุกครั้ง คือ ทิ้งขยะมูลฝอยในถังขยะทุกครั้ง รองลงมา คือ คัดแยกขยะมูลฝอยที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น เศษกระดาษขวดพลาสติก เศษเหล็ก ขวดแก้วไปขายหรือนำมาใช้ใหม่ และพฤติกรรมที่ไม่เคยปฏิบัติมากที่สุด คือ ชักชวนเพื่อนบ้านนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์

2. ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมพบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนตำบลงิ้วราย ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

3. หาแนวทางและมาตรการในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลงิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมจากการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการจัดการปัญหาขยะในชุมชนโดยการลดปริมาณขยะในครัวเรือนโดยมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยและคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับสูง มีเจตคติต่อการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับสูง และมีพฤติกรรมในการจัดการขยะในครัวเรือนอยู่ในระดับสูง เมื่อมาพิจารณาในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านจัดการขยะมูลฝอยโดยภาพรวม พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง โดยการมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จึงพิจารณาเห็นว่าสมควรทีจะมีแนวทางและมาตรการในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย โดยผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์แสดงให้เห็นว่า ประชาชนเริ่มเข้าใจ เกี่ยวกับสถานการณ์ดังกล่าวแล้ว ถ้าปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ที่ร่วมกันกำหนดจะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในขุมชนตำบลงิ้วรายได้

2. การกำหนดแผนงานหรือนโยบาย จะต้องมีการวางแผน และการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนเพื่อที่จะให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้โดยมีการตั้งเกณฑ์ในการเลือกปัญหาเพื่อให้สอดคล้องและสามารถเกิดได้จริง

3. การส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย โดยเฉพาะในส่วนที่จะต้องมีการตัดสินใจในการพิจารณาเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไข โดยประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า ประชาชนในตำบลงิ้วราย มีการลดปริมาณขยะในครัวเรือนโดยการไม่สร้างขยะเพิ่มขึ้น และส่วนใหญ่ได้มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ขยะที่ทิ้งจากครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นขยะประเภทผัก ผลไม้ และเศษอาหาร กล่อง กระดาษ และหนังสือพิมพ์ ขวด กระป๋อง และถุงพลาสติก แต่ยังมีพฤติกรรมในการแยกขยะก่อนทิ้งด้วยวิธีการทิ้งขยะรวมกันในถุงเดียว โดยเลือกวิธีการจัดการขยะในครัวเรือนโดยวิธีการส่งต่อให้เทศบาล หากสังเกตจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ครั้งนี้ ทำให้พอสรุปให้เห็นว่าประชาชนมีปัญหาการจัดเก็บขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนหลายเงื่อนไข เช่น ขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการ ทำให้ประชาชนส่วนมากจัดการมูลฝอยในครอบครัวด้วยวิธีทิ้งรวมกันมากกว่าวิธีการอย่างอื่นซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักวิชาการ ปัญหาดังที่พบจากการศึกษา คือ ปัญหาที่รองรับมูลฝอยของครอบครัวมีจำนวนไม่เพียงพอ กลายเป็นปัญหาอย่างอื่นติดตามมา โดยเฉพาะ การกระจัดกระจายซองมูลฝอยเต็มไปทั่วพื้นที่สาธารณะ ซึ่งตามข้อเท็จจริงแล้วประชาชนต้องการให้ปัญหาเหล่านี้หมดสิ้นไป เพียงแต่ยังไม่มีการสนองความต้องการของประชาชนโดยฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และผลจาก การวิจัยในครั้งนี้ก็พบว่าความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกเป็นรายข้อ จะพบว่า เขม่าควันที่เกิดจากการเผามูลฝอยกลางแจ้ง ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศได้มากที่สุด เป็นเพราะ ประชาชนเห็นข้อคำถามเป็นเชิงประจักษ์ว่า ถ้ามีการเผากันทุกครัวเรือนก็ก่อให้เกิดมลพิษได้ รองลงมา คือ สุนัขและแมวที่ชอบหาอาหารกินตามกองขยะมูลฝอย สามารถช่วยลดการแพร่ระบาดของเชื้อโรคได้ อีกทางหนึ่งและการทิ้งมูลฝอยไม่ควรแยกขยะมูลฝอยเปียกกับมูลฝอยแห้งออกจากกัน ซึ่งเป็นข้อคำถามใน เชิงลบ แต่ประชาชนก็มีความรู้ทั้งสองข้อ แสดงให้เห็นว่าประชาชนได้ทำความเข้าใจในข้อคำถาม เจตคติ เกี่ยวกับมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเมื่อแยกเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีเจตคติที่ดีในด้าน การจัดการขยะมูลฝอยที่ได้ผลดีที่สุด ควรเริ่มจากครัวเรือนก่อน และอยากให้มีโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับ การคัดแยกมูลฝอยในชุมชน ทำให้ทราบว่าประชาชนมีเจตคติที่ดีในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วม เพราะ ประชาชนคิดว่าการจัดการที่ได้ผลดี ควรเริ่มจากครัวเรือน และพฤติกรรมการจัดการมูลฝอย อยู่ในระดับ ปานกลาง ขัดแย้งกับการศึกษาของ ศุภัศร์มา ยี่ลุ่นศรี (2554) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องผลของความรู้ และเจตคติ ที่มีต่อการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลฉลุง อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล พบว่า ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยของประชาชน ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลฉลุง อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 76.50) เจตคติเกี่ยวกับขยะมูลฝอยของประชาชน ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ตำบลฉลุง

อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ.25) การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลฉลุง อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 38.50)

จากการศึกษา พบว่าสาเหตุของปัญหาดังกล่าวเกิดจากสองฝ่าย คือ ปัญหาที่เกิดจากฝ่ายประชาชน พบว่ามี เจคติคติไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการลดปริมาณมูลฝอย เช่น สาเหตุจากความเคยชิน คิดว่าหน้าที่ การจัดการมูลฝอยเป็นของ อบต. ปล่อยให้ อบต. จัดการเองหรือให้คนอื่นๆ ทำก่อน การไม่ตระหนัก ในการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันคิดหาทางแก้ไข ไม่คิดเป็นธุระในการเข้า ไปร่วมแก้ปัญหาขยะมูลฝอยในพื้นที่ พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนและในที่สาธารณะยังไม่ถูกต้อง คือ การทิ้งขยะมูลฝอยแต่ละประเภทยังไม่เหมาะสม เช่น มูลฝอยที่สามารถนำมาใช้ใหม่ได้กลับถูกละเลย และไม่ใส่ใจ มูลฝอยอันตรายก็ยังทิ้งรวมกับมูลฝอยทั่วไป ปัญหาที่เกิดจากฝ่าย อบต. พบว่า อบต. งิ้วราย ขาดมาตรการเชิงบังคับให้ประชาชนจัดการมูลฝอยตามครรลองที่ควรปฏิบัติ อบต. มีการรณรงค์ให้ประชาชน ลดปริมาณมูลฝอยไม่มากพอ และยังไม่มีการจัดทำนโยบาย/แผนงานด้านการจัดการมูลฝอย และนอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดอื่นๆ อีกหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ การขาดแคลนที่ดินสำหรับใช้เป็นสถานที่ กำจัดขยะมูลฝอยที่เหมาะสม และขาดความร่วมมือทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

จากการศึกษา พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนตำบลงิ้วราย อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการลดปริมาณมูลฝอยในหลายมิติ ตั้งแต่ขั้นริเริ่มการค้นหา ปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชน การวางแผนแกไขปัญหาการจัดการมูลฝอย ในชุมชน การดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชนอย่างต่อเนื่องโดยการสนับสนุนทรัพยากร การบริหาร โครงการ การประสานงานและการขอความความร่วมมือ ซึ่งแนวทางที่ผู้วิจัยเสนอแนะ คือ การกระจาย อำนาจในการจัดการสิ่งแวดล้อมจากส่วนกลางสู่ประชาชนในท้องถิ่นให้ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย และวางแผน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องสนับสนุนองค์กรประชาชนในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจน เปลี่ยนนโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เป็นการริเริ่มจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชน มีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ เช่น สร้างแกนนำ และกลุ่มตัวอย่างในการเรียนรู้ การแก้ไขปัญหาโดยการใช้กฎกติกาการอยู่ร่วมกันทางสังคม เป็นตัว ขับเคลื่อนให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของประชาชนให้ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1) จากการศึกษาความรู้และเจตคติของประชาชน มีผลไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยการรณรงค์ หรือจัดโครงการให้ประชาชนได้ทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดการปัญหาขยะ

มูลฝอยที่มีคุณภาพ

2) ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีสวนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร ตั้งแต่การลด การสร้างขยะ การคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง การมีส่วนร่วมในการวางแผน ปฏิบัติการและการติดตามประเมินผล

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย

2) ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

บรรณานุกรม

กรมควบคุมมลพิษ. (2560). **แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ.2559-2564)** สืบค้นเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2561. จาก http://www.pcd.go.th/public/Publications/print_waste.cfm?task=WasteMasterPlan

กรมควบคุมมลพิษ. (2560). **แถลงข่าวสถานการณ์มลพิษประเทศไทย ปี2560. วันที่ 12 มกราคม 2561** สืบค้นเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2561. จาก http://www.mnre.go.th/th/news/detail/9278.

จรรยา ปานพรม. (2554). **การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือน : เทศบาลตำบลคลองจิก อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.** สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2542). **ทฤษฎีองค์การ.** (พิมพ์ครั้งที่4). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ทนงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ, บุญศรี แก้วคำศรี, โกวิทย์ พวงงาม และปรีดี โชติช่วง. (2534). **การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.

ทานตะวัน อินทร์จันทร์. (2546). **การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อยในเขต เทศบาลเมืองลำพูน.** การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธรรมจรรย์ ตุลยธำรง, (2546). **การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษา เทศบาลภายในเขตอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.** ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากร, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นัยนา เดชา(2557). **การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี.** มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ณรงค์ วารีชล. (2551). **การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลสู่เมืองน่าอยู่. กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางพระ.** ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ

บริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ระบุถึงสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อม (หน้าที่ 12)

ถวัลย์ พวงบุบผาและคณะ (2560). โครงการ การพัฒนารูปแบบการขยายผลการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน.

พิศิพร ทัศนา และคณะ (2558) **"การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก"** รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ (Proceedings) เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). **หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท.** กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี และคณะ (2558). **"การจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา"** วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2558 (หน้าที่ 7-29)

วนิดา วาดีเจริญ. (2560). **ระเบียบวิธีวิจัย จากแนวคิด ทฤษฎี สู่ภาคปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ : ซีเด็ดยูเคชั่น.

วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2535). **การพัฒนาต้องมาจากประชาชน.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

วีรวัฒน เติมสันติกุล. (2550). **"การมีสวนรวมของสมาชิกชุมชนในการจัดการสิ่งแวดลอม: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชน ในเขตบางซื่อจังหวัดกรุงเทพมหานคร."** วิทยานิพนธปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชา การจัดการทรัพยากรมหาวิยาลัยเกษตรศาสตร 2550.

ศุภัศร์มา ยี่สุ่นศรี. (2554). **ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และเจตคติ กับพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลฉลุง อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล.** วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

อรพรรณ ภมรสุวรรณ. (2544). **การมีส่วนร่วมของสมาชิกนิคมในการจัดการนิคมสร้างตนเอง เพื่อการพึ่งพาตนเอง : ศึกษานิคมสร้างตนเองภาคใต้ตามแผนถอนสภาพนิคม.** วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วารสารแสงอีสาน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

การเปรียบเทียบตัวชี้วัดการเป็นเมืองที่มีการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ
Comparison of Criterion Indicators for Evaluating Smart Governance

จีรนันท์ แท่นทอง[1], รศ. ดร.ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ[2]
Jiranan Thaenthong[1], Associate Professor Dr.Supawatanakorn Wongthanavasu[2]
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Author for Correspondence: Email: Jeeranan_t@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ตัวชี้วัดการเป็นเมืองที่มีการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ ซึ่งเป็นมิติหนึ่งของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งตัวชี้วัดจะคัดเลือกจากองค์กรในระดับนานาชาติและเมืองที่มีความโดดเด่นในด้านการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ อันได้แก่ ISO, City Key, ITU, U4SSC, เมืองสิงคโปร์, เมืองนิวยอร์ก, เมืองบาร์เซโลนา และเมืองดูไบ

ผลการศึกษาพบว่า ตัวชี้วัดการเป็นเมืองที่มีการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะอย่างน้อยที่สุดจะต้องประกอบไปด้วย ตัวชี้วัดด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน, ด้านการให้บริการสาธารณะและการให้บริการทางสังคม, และด้านความโปร่งใสในการทำงานของภาครัฐ ซึ่งดูจากตัวชี้วัดของเมืองที่มีการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ

คำสำคัญ: การเปรียบเทียบ, ตัวชี้วัด, เมืองอัจฉริยะ, การจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ
Received: 17/09/62, **Revised:** 28/09/62, **Accepted:** 02/10/62

Abstract

This research aims to study about comparing and analyzing of the indicators for being a city that has Smart Governance which is another dimension of Smart City. This research is a qualitative research which collects data from the documents and related researches. Regarding the indicators, all are selected by international organizations and the outstanding cities in terms of Smart Governance: ISO, City Key, ITU, U4SSC, Singapore, New York, Barcelona, and Dubai.

The results indicates that the least indicators for evaluating Smart Governance including, public participation, public and social service, and transparent governance which taken from the main indicators of the cities with Smart Governance.

Keyword: Comparison, Indicators, Smart City, Smart Governance

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และนวัตกรรมใหม่ ๆ มีศักยภาพมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา ส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นำไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์ (globalization) ที่การเชื่อมต่อถึงกันเป็นไปอย่างง่ายดาย และด้วยความก้าวหน้าของวิทยาการเหล่านี้ จึงส่งผลให้เมืองต่าง ๆ ทั่วโลกเกิดการขยายตัว (urbanization) อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง (United Nations, 2014; Khatoun & Zeadally, 2016 อ้างถึงใน สุริยานนท์ พลสิม, 2561) เมื่อเมืองไม่มีแผนรองรับการขยายตัวของเมือง ทำให้เมืองขยายตัวออกไปอย่างไร้ทิศทาง (urban sprawl) ด้วยเหตุนี้จึงเกิดแนวคิดเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ขึ้นมา เพื่อให้สอดรับกับความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น

Smart Governance หรือการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบเมืองอัจฉริยะ ซึ่งเป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากการบริการงานภาครัฐแบบเดิมไปสู่การบริหารงานภาครัฐรูปแบบใหม่ คือ มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information Communication and Technology: ICT) เข้ามาใช้กับการบริหารงานภาครัฐ รวมถึงการให้บริการประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ (ICT) จะทำให้เกิดการพัฒนาฐานข้อมูลของหน่วยงานรัฐในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ไปจนถึงส่วนท้องถิ่น ให้สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ (Smart City, 2017) อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มขีดความสามารถของภาครัฐ ในการให้บริการประชาชนที่เข้ามาขอรับบริการ และทำให้ภาครัฐสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื่องจากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการภาครัฐผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) ระบบการบริหารงานแบบนี้จะทำให้การให้บริการประชาชนเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ประชาชนที่เข้ามารับบริการเกิดความพึงพอใจต่อการให้บริการของหน่วยงานรัฐ และยังทำให้เกิดทัศนคติที่ดีแก่หน่วยงานรัฐด้วย นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ถือเป็นการยกระดับความโปร่งใส และทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นต่อการบริหารงานภาครัฐ (เอกชัย สุมาลี, 2558) ข้อมูลของภาครัฐจะไม่เป็นที่เก็บข้อมูลของคนส่วนน้อยอีกต่อไป แต่จะสามารถเข้าถึงได้จากทุกภาคส่วนของสังคม

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกเมืองที่มีความน่าสนใจในด้านการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะมาด้วยกันจำนวน 4 เมือง ได้แก่ สิงคโปร์ นิวยอร์ก บาร์เซโลนา และดูไบ ซึ่งเมืองเหล่านี้ตั้งอยู่คนละพื้นที่และมีรูปแบบการจัดการปกครองที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เมืองดังกล่าวได้ติด Top 50 ของเมืองที่มีรูปแบบการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance) ในปี 2018 ซึ่งจะทำให้เห็นถึงจุดเด่นในด้านการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะของเมืองแต่ละเมืองที่ได้เลือกมา โดยเมืองสิงคโปร์ถูกจัดอยู่ในลำดับที่ 2 เมืองนิวยอร์กถูกจัดอยู่ในลำดับที่ 4 เมืองบาร์เซโลนาถูกจัดอยู่ในลำดับที่ 9 และเมืองดูไบถูกจัดอยู่ในลำดับที่ 40 (Eden Strategy Institute, 2018) อีกทั้งยังมีมาตรฐานตัวชี้วัดในระดับนานาชาติ ได้แก่ ISO, City Key, ITU, และ U4SSC ซึ่งตัวชี้วัดการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะสามารถแบ่งออกเป็น 3 มิติ (Giffinger et al, 2017) ตามกรอบการพิจารณาตัวชี้วัดเมืองอัจฉริยะของ Rodolf Giffinger ได้แก่ ด้านการให้บริการสาธารณะและการให้บริการทางสังคม, ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน, และด้านความโปร่งใสในการทำงานของภาครัฐ

International Organization for Standardization หรือ ISO เป็นองค์กรในระดับนานาชาติที่ได้สร้างตัวชี้วัดที่จะนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการพัฒนาตัวชี้วัดของเมืองที่ต้องการเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) จำนวน 3 ชุดตัวชี้วัดมาใช้ประกอบกัน ได้แก่ ISO 37120, ISO 37122 และ ISO 37123 ซึ่งในที่นี้ได้เลือกมาจำนวน 2 ชุด คือ ISO 37120 และ ISO 37122 ชุดของมาตรฐานตัวชี้วัดนี้จะมีความยืดหยุ่น และรูปแบบตัวแปรของการชี้วัดก็มีความเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด ในมาตรฐานตัวชี้วัดนี้ ไม่ได้กำหนดค่าที่ใช้ตัดสิน เกณฑ์ หรือเป้าหมายสำหรับตัวชี้วัดที่ตายตัว แต่ใช้ในการอ้างอิงและเปรียบเทียบกับเมืองอื่นเท่านั้น (International Organization for Standardization, 2014) ตัวชี้วัด ISO 37120 และ ISO 37122 นี้ สามารถใช้ในการวางแผนเมืองสำหรับความต้องการที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้น ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงมาเพื่อช่วยวัดประสิทธิภาพของการบริการและคุณภาพชีวิตของเมือง (International Organization for Standardization, 2018) เพื่อเพิ่มความรวดเร็วให้กับผลลัพธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เมืองอัจฉริยะตอบสนองต่อความท้าทาย

City Key Indicators for Smart City Projects and Smart Cities เป็นชุดตัวชี้วัดที่ใช้วัดความเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ในยุโรป เมืองต่าง ๆ ในยุโรปเชื่อว่าเมืองอัจฉริยะ (Smart City) เป็นสิ่งที่จะพัฒนาเมืองให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนและประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และนวัตกรรม (Innovation) ผสมผสานเข้ากับพลังงานและโครงสร้างพื้นฐานของเมือง เพื่อปรับปรุงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ ในการวางแผนและใช้ทางแก้ไขปัญหาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) การจะวัดประสิทธิภาพของเมืองได้นั้นจะต้องใช้ตัวชี้วัด ซึ่งเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Bosch et al, 2017) จึงได้มีการสร้างตัวชี้วัด city keys Indicators for smart city projects and smart cities ขึ้นมา เพื่อ

ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสมกับเมืองแต่ละเมืองในยุโรป

International Telecommunication Union: ITU สหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ เป็นหน่วยงานของสหประชาชาติ และเป็นองค์กรในระดับสากลที่เก่าแก่ที่สุดในโลก ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 1895 โดยวัตถุประสงค์เพื่อประสานงานปฏิบัติการ ในด้านการสื่อสารและบริการทั่วทั้งโลก ทำหน้าที่ในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ในด้านการติดต่อสื่อสารและโทรคมนาคม รวมถึงการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการด้านโทรคมนาคมแก่ประเทศกำลังพัฒนา เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชาติทั้งปวง ทั้งนี้ ITU ได้จัดทำแนวทางการประเมินเมืองอัจฉริยะ (Smart City) จำนวน 3 ชุดตัวชี้วัด ได้แก่ ITU-T Y.4901, ITU-T Y.4902, และ ITU-T Y.4903 ซึ่งตัวชี้วัดเหล่านี้ถูกใช้ในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) อย่างยั่งยืน ภายใต้เกณฑ์ตัวชี้วัด 4 ประเด็นหลัก คือ ด้านเศรษฐกิจ, ด้านสังคม, ด้านสิ่งแวดล้อม, และด้านการจัดการปกครอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการเป็นเกณฑ์กำหนดการประเมินผลลัพธ์ของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ในการทำให้เมืองเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) และยั่งยืนมากขึ้น (International Telecommunication Union, 2016) เพื่อให้เมืองมีวิธีในการประเมินตนเอง

United for Smart Sustainable Cities (U4SSC) เป็นความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ ทั้งหมด 16 องค์กร เช่น CDB, UNESCO, ITU, UNECE, UN-Women, FAO เป็นต้น **(**Smiciklas et al, 2017) การร่วมกันดำเนินงานในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกในการเปลี่ยนไปสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) และการสนับสนุนนโยบายการรับรองว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เข้ามามีบทบาทในเมืองอัจฉริยะ โครงการนี้เป็นที่รู้จักในระดับโลกครั้งแรกของเมืองอัจฉริยะ และได้มีเมืองที่เข้าร่วมโครงการนำร่องในการดำเนินการตามตัวชี้วัดและผลการดำเนินงานที่สำคัญของเมืองอัจฉริยะกว่า 50 เมือง

เมืองสิงคโปร์ (Singapore) ขับเคลื่อนโดยสมาร์ทเนชัน (Smart Nation) และสำนักงานรัฐบาลดิจิตอลได้ลงทุนด้วยงบประมาณ 1.75 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ตลอดสี่ปีเพื่อช่วยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และต้องการให้ทั้งเมืองเป็น Internet of Things (IoT) กล่าวคือ การเชื่อมต่ออุปกรณ์และสิ่งต่าง ๆ เข้ากับอินเทอร์เน็ต ทำให้สามารถควบคุมการทำงานผ่านอุปกรณ์ใดอุปกรณ์หนึ่งได้ จึงได้มีการกำหนดกลยุทธ์และกำหนดแผนต่าง ๆ ตามมา (John Smiciklas, 2017) การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการพัฒนาเมือง จะช่วยให้การทำธุรกรรมของรัฐบาลง่ายขึ้น

เมืองนิวยอร์ก (New York) เป็นเมืองที่มีความหลากหลาย มีการเจริญเติบโตของประชาชนในเมืองและผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองเพิ่มมากขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐานของเมือง จึงต้องการพัฒนาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้มีความยืดหยุ่นและยั่งยืน เพื่อตอบสนองต่อความท้าทายใหม่ ๆ จึงได้นำแนวคิดเมืองอัจฉริยะ (Smart City) เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการเมือง เพื่อให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองได้อย่างเท่าเทียมกัน แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ

และประชาชนได้รับโอกาสในการทำงานในเมือง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เชื่อมต่อระหว่างกัน ทำให้สามารถให้บริการประชาชนได้อย่างสะดวกรวดเร็ว (The City of New York, 2018) โดยได้กำหนดแผนงานที่มีหลักการและแนวทางที่ชัดเจน ในการวางแผนและการควบคุมแผน

เมืองบาร์เซโลนา (Barcelona) ได้ประกาศเจตนารมณ์ที่จะเป็นเมืองที่มีการเชื่อมโยงถึงกันมากที่สุดในโลก โดยมีการพัฒนาแผนเศรษฐกิจใหม่ภายใต้ Barcelona Growth เพิ่มบทบาทให้กับส่วนท้องถิ่น โดยใช้ Big Data ในการดึงดูดภาคเอกชนเข้ามาลงทุน เพื่อเพิ่มอัตราการจ้างงานและการผลิตนวัตกรรม มีการลงทุนในแอพพลิเคชั่น Internet of Things (IoT) โดยเชื่อว่าเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ที่ขับเคลื่อนด้วย IoT มีโอกาสที่ดีกว่าในการเป็นเมืองที่มีคุณภาพดีขึ้น และยังลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มสวัสดิการสังคมด้วยการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ข้อมูลเพื่อแจ้งการตัดสินใจในลงทุน มีการคาดการณ์ไว้ว่าการลงทุนในเมืองอัจฉริยะของบาร์เซโลนา จะได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสะสม 970 ล้านเหรียญสหรัฐภายในปี 2569 และในปัจจุบันระบบ IoT ของบาร์เซโลนาได้ช่วยเมืองไว้ 58 ล้านเหรียญสหรัฐต่อปี และสร้างงานใหม่ 47,000 ตำแหน่ง (Eden Strategy Institute, 2018) นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับความโปร่งใสและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการพัฒนาระบบ City OS โดยกำหนดให้การบริหารจัดการการใช้ฐานข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลเป็นไปอย่างโปร่งใส ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ผ่านระบบ Competitive dialogue หรือการปรึกษาหารือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาคเอกชน เพื่อให้ภาคเอกชนทราบข้อมูลและความต้องการของส่วนท้องถิ่นในการดำเนินโครงการนั้น ๆ (Globthailand, 2017)

เมืองดูไบ (Dubai) เป็นรัฐที่ใหญ่เป็นอันดับสองของสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และมีความพร้อมอย่างมากในเริ่มต้นโครงการเมืองอัจฉริยะเป็นเมืองแรก ดังนั้นในปี 2015 เมืองดูไบจึงได้ร่วมมือกับ ITU ในการนำร่องการพัฒนาตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการจัดการเมือง เพื่อการประเมินผลกระทบในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ภายในเมือง มีการศึกษาในด้านผลกระทบในทุก ๆ ด้าน เช่น สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การลดการใช้พลังงาน การปล่อยก๊าซคาร์บอน ความแออัด เป็นต้น โดยให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้อยู่อาศัย และใช้เทคโนโลยีสร้างเมืองที่ยั่งยืนอย่างอัจฉริยะ มีเป้าหมายหลักเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในเมืองด้วยวิธีการใหม่ที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมมากขึ้น ภายใต้แนวคิด Smart Dubai ซึ่งสอดคล้องกับ UAE Vision 2021 โดยมี 4 เสาหลักยุทธศาสตร์ ได้แก่ ทรัพยากรที่ได้รับการปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสูงสุดในการให้บริการ, การบูรณาการการให้บริการเป็นไปอย่างราบรื่น, บุคคลและข้อมูลได้รับการป้องกัน, และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นรวมถึงประสบการณ์ทางธุรกิจที่เป็นไปได้สำหรับทุกคน (Torres et al, 2016) โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาคประชาชน

ภาครัฐ และภาคเอกชน

ดังนั้น ในบทความนี้จึงเป็นการนำเสนอถึงตัวชี้วัดด้านการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance) โดยเป็นการเปรียบเทียบตัวชี้วัดของเมืองที่มีการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance) ของเมืองต่าง ๆ ในแต่ละมิติ เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของตัวชี้วัดการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance) ในบริบทของเมืองต่าง ๆ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ตัวชี้วัดการเป็นเมืองที่มีการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการรวบรวมจากข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) โดยมีประเด็นเบื้องต้นที่ต้องการศึกษาคือ เปรียบเทียบหาตัวชี้วัดของเมืองที่มีระบบการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance) ของเมืองจากกรณีศึกษา (Case Study) โดยคัดเลือกตัวอย่างที่ดี (Best Practice) เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างกันของตัวชี้วัดแต่ละมิติของการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance) ซึ่งจากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารร่วมกับการวิเคราะห์กรณีศึกษา ข้อมูลที่ได้จะถูกรวบรวมเปรียบเทียบและนำเสนอเป็นตัวชี้วัดด้านการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเปรียบเทียบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำเสนอโดยการพรรณนาความที่ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการสังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยยังได้แบ่งมิติในการอธิบายตัวชี้วัดการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะออกเป็น 3 มิติ ตามกรอบการพิจารณาตัวชี้วัดเมืองอัจฉริยะของ Rodolf Giffinger และคณะ ได้แก่ ด้านการให้บริการสาธารณะและการให้บริการทางสังคม, ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน, และด้านความโปร่งใสในการทำงานของภาครัฐ

ตารางแสดงการเปรียบเทียบตัวชี้วัดการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ

กลุ่มตัวชี้วัด	ISO		City Key	ITU-T			U4SSC	Singapore	New York	Barcelona	Dubai
	37120	37122		Y.4901	Y.4902	Y.4903					
ด้านการให้บริการสาธารณะและการให้บริการทางสังคม											
การให้บริการของภาครัฐที่สามารถเข้าถึงได้ทางออนไลน์ หรือระบบ E-Government		✓		✓				✓	✓	✓	✓
เวลาตอบกลับโดยเฉลี่ย สำหรับการสอบถามที่เกี่ยวข้องที่ทำผ่านระบบการสอบถามฉุกเฉินของเมือง (ต่อวัน)		✓									
การหยุดทำงานโดยเฉลี่ยของโครงสร้างพื้นฐานทางด้าน IT ของเมือง		✓									
การสนับสนุนแบบออนไลน์สำหรับผู้อยู่อาศัยในเมือง				✓							
การเข้าถึงทรัพยากรทางวัฒนธรรมแบบออนไลน์					✓	✓					
ความพร้อมของการใช้งานทรัพยากรทางวัฒนธรรมแบบออนไลน์				✓							✓
ระบบการจัดหาแบบออนไลน์ สำหรับการจัดการบริการสาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ				✓	✓						✓
การให้บริการเพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีความต้องการเฉพาะด้าน				✓		✓					✓
ความเท่าเทียมกัน						✓	✓	✓	✓		
การกระจายรายได้							✓	✓			
กลยุทธ์และนโยบายเมืองอัจฉริยะ			✓								
จำนวนสถาบันด้านวัฒนธรรมต่อผู้อยู่อาศัยในเมือง						✓	✓				
กลยุทธ์ กฎ ระเบียบ และข้อบังคับ เพื่อให้สามารถใช้บริการข้อมูลสาธารณะได้				✓							✓
ความพอใจของผู้อยู่อาศัยในเมืองกับการจัดการสังคม					✓						
ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน											
การมีส่วนร่วมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งระดับชาติครั้งล่าสุด	✓		✓				✓				

ภาครัฐหลายระดับ: การมีส่วนร่วมระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ			✓						✓		
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ			✓			✓				✓	
การมีส่วนร่วมของเทศบาล-การสนับสนุนทางด้านงบประมาณ จำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้ามาสนับสนุนทางด้านงบประมาณในโครงการ Smart City			✓								
การมีส่วนร่วมของประชาชนแบบออนไลน์ (E-Participation)				✓				✓	✓	✓	✓
ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ลงทะเบียนเป็นร้อยละของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด	✓										
จำนวนร้อยละของผู้หญิงที่ได้รับการเลือกตั้ง	✓										
จำนวนร้อยละของผู้หญิงที่ทำงานในหน่วยงานรัฐ	✓										
ตัวแทนของประชาชน จำนวนบุคคลที่ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่ง	✓										
ด้านความโปร่งใสในการทำงานของภาครัฐ											
ข้อมูลภาครัฐที่เปิดเผยต่อสาธารณะ		✓	✓					✓	✓	✓	
การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล			✓								
การรับรู้และปราบปรามการทุจริต	✓										
รวม	6	4	7	7	3	5	4	5	6	4	5
รวมทั้งหมด	56										

จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล พบว่า ตัวชี้วัดของเมืองแต่ละเมืองนั้น จะต้องพิจารณาถึงความต้องการและสภาพปัญหาของเมืองอย่างรอบด้าน ตัวชี้วัดด้านการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะล้วนแล้วแต่มีการพัฒนาปรับปรุงมาทางด้านความโปร่งใส ความเป็นธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วมโดยการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เข้ามาประยุกต์ใช้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการอธิบายออกเป็น 3 มิติ ดังนี้

มิติแรก ด้านการให้บริการสาธารณะและการให้บริการทางสังคม ตัวชี้วัดในด้านนี้มีด้วยกันจำนวน 31 ตัวชี้วัด มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกันอยู่จำนวน 26 ตัวชี้วัด ซึ่งในด้านนี้ ISO 37122, ITU-T Y.4901, เมืองสิงคโปร์, เมืองนิวยอร์ก, เมืองบาร์เซโลนา, และเมืองดูไบ ต่างมุ่งเน้นไปที่ตัวชี้วัดการให้บริการของภาครัฐโดยการที่ภาครัฐได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) หรือระบบ Electronic Government (E-Government) เข้ามาใช้ในการให้บริการประชาชน เนื่องจากตัวชี้วัด

ตัวนี้เป็นตัวชี้วัดที่จะทำให้ทราบถึงการมีอยู่ของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ในเมืองแต่ละเมืองว่ามีอยู่มากหรือน้อยเพียงใด สามารถให้บริการประชาชนได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึงหรือไม่ เพราะเมื่อต้องการที่จะเป็นเมืองที่มีการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance) ก็จะต้องมีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และนวัตกรรม (Innovation) ต่าง ๆ เข้ามาปรับใช้ในการบริหารจัดการปกครองและให้บริการประชาชน นอกจากนี้การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เข้ามาใช้ยังทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการเหล่านั้นได้อย่างง่ายดายและทั่วถึง และยังทำให้ประชาชนได้รับการให้บริการที่รวดเร็วและสะดวกสบาย นอกจากนี้ ITU-T Y.4903, U4SSC, เมืองสิงคโปร์ และเมืองนิวยอร์กยังให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดความเท่าเทียมและการกระจายรายได้ เพราะหากเมืองสามารถสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นได้ ก็จะช่วยแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ประกอบกับการใช้ตัวชี้วัดการกระจายรายได้ให้สอดคล้องกันกับ Gini Coefficient เป็นค่าดัชนีทางสถิติที่ใช้วัดการกระจายรายได้ หรือความมั่งคั่งของประชากรในประเทศ ซึ่งเป็นค่าที่ใช้บอกความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และการบริโภคภายในประเทศ ตัวชี้วัดความเท่าเทียมจะเป็นสิ่งที่จะช่วยอุดช่องว่างของปัญหาความไม่เท่าเทียมและความไม่เสมอภาคที่เกิดขึ้นในสังคม

มิติที่สอง ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มีตัวชี้วัดทั้งหมด 18 ตัวชี้วัด โดยมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกันจำนวน 13 ตัวชี้วัด ITU, เมืองสิงคโปร์, เมืองนิวยอร์ก, เมืองบาร์เซโลนา, และเมืองดูไบ ให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมของประชาชนแบบออนไลน์ หรือ Electronic Participation (E-Participation) เนื่องจากเมืองอัจฉริยะ (Smart City) จะต้องมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เข้ามาประยุกต์ใช้ในทุก ๆ ด้าน ตัวชี้วัดตัวนี้จึงเป็นสิ่งที่จะชี้ให้เห็นว่า นี่คือผลลัพธ์ของการนำเครื่องมือทางดิจิทัลเข้ามาใช้ ทำให้ประชาชนได้ใกล้ชิดกับภาครัฐมากยิ่งขึ้น และทำให้ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการตัดสินใจ ที่จะนำไปสู่การออกนโยบายสาธารณะและการใช้บริการของภาครัฐ ประชาชนสามารถสร้างนโยบายและบริการสาธารณะได้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมแบบออนไลน์ (E-Participation) ทำให้เมืองเป็นเมืองอัจฉริยะและก่อให้เกิดการปรับโครงสร้างการบริหาร และเพิ่มการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชน อินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่ที่จะให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากเป็นพื้นที่ว่างเปล่า ไม่มีการควบคุม ทำให้ทุกคนสามารถออกความคิดเห็นได้ในทุก ๆ เรื่อง ทำให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น เช่น การลงคะแนนเสียงออนไลน์ แม้การกระทำดังกล่าวอาจจะไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นคะแนนเสียงของประชาชน แต่ก็เป็นการแสดงออกถึงความพึงพอใจต่อสถานการณ์นั้น ๆ แต่ตัวชี้วัดของ ISO และ U4SSC จะมุ่งเน้นไปที่ตัวชี้วัดกระบวนการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง แม้จะเป็นการชี้ให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตยโดยการมาลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่นั่นก็เป็นรูปแบบการจัดการปกครองแบบเดิม ที่มิได้นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาปรับใช้ขาดความเป็นเมืองอัจฉริยะ และติดอยู่ในกรอบเดิม ๆ

มิติสุดท้าย ด้านความโปร่งใสในการทำงานของภาครัฐ ประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 7 ตัวชี้วัด และมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกันจำนวน 5 ตัวชี้วัด โดยมี ISO 37122, City Key, เมืองสิงคโปร์, เมืองนิวยอร์ก, และเมืองบาร์เซโลนาที่มุ่งเน้นไปที่ตัวชี้วัดการเปิดเผยข้อมูลของภาครัฐ ซึ่งการกระจายข้อมูลเหล่านี้สามารถกระทำได้โดยการทำแบบดิจิทัล ประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้ง่ายเพียงแค่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เป็นเครื่องมือที่จะช่วยในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้รับยังมีความน่าเชื่อถือด้วย และยังช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในการทำงานของภาครัฐให้เป็นไปอย่างโปร่งใส นอกจากนี้ข้อมูลที่ประชาชนเข้าถึงได้นั้น ประชาชนสามารถนำมาเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาการออกนโยบายและบริการสาธารณะได้ เช่น งบประมาณและการใช้จ่ายของรัฐบาล, การจัดซื้อจัดจ้าง, ผลการเลือกตั้ง, สถิติแห่งชาติ, และกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เป็นต้น ซึ่งในด้านนี้ชุดตัวชี้วัดของ ITU และ U4SSC ไม่ได้ให้ความสำคัญ

ทั้งนี้ ในการพัฒนาเมืองไปสู่การเป็นเมืองที่มีการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance) นั้น เมืองจะต้องมีรัฐบาลหรือผู้นำที่มีความสามารถที่จะแก้ไขปัญหาของเมืองและความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของเงินทุน เพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลและสามารถเชื่อมโยงทุกอย่างหากันได้แบบออนไลน์ รัฐบาลจะต้องมีการลงทุนจำนวนมาก และแม้ว่าเมืองต่าง ๆ จะให้ความสำคัญกับธรรมาภิบาลที่ดี (Good Governance) ที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น แต่บางหน่วยงานก็ไม่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งหมด เนื่องด้วยเหตุผลด้านความปลอดภัยของข้อมูลหากเปิดเผยแล้วอาจไม่เกิดผลดีต่อประเทศ นอกจากนี้ไม่ใช่ประชาชนทุกคนที่จะรู้หนังสือและมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล ประชาชนที่อาศัยอยู่ในแถบชนบทและมีครอบครัวที่ยากจนไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตหรือเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างง่ายดาย จากความท้าทายเหล่านี้จะเห็นว่า ผู้นำหรือรัฐบาลก็มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเมืองไปสู่การเป็นเมืองที่มีการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเปรียบเทียบตัวชี้วัดของเมืองที่มีการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance) สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. ตัวชี้วัดขององค์กรในระดับนานาชาติถูกพัฒนาออกมาให้ครอบคลุมในทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ เพื่อให้เมืองต่าง ๆ สามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัดในการพัฒนาตัวชี้วัดของเมืองให้มีระบบการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance) ในบริบทที่เหมาะสมกับเมืองของตน เนื่องจากเมืองแต่ละเมืองนั้นมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน มีความต้องการและโอกาสเป็นของตนเอง ไม่สามารถทำกันซ้ำได้ ตัวชี้วัดที่ใช้ได้กับทุกสถานการณ์ (one size

fits all) ไม่ใช่ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดที่เหมาะสมกับเมืองทุกเมือง ดังนั้น เมืองแต่ละเมืองจึงต้องออกแบบการบริหารจัดการปกครองเมืองในแบบของตนให้เหมาะสม และมีความยืดหยุ่นพอที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงในที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้การจัดการปกครองสอดรับกับรูปแบบความเป็นเมืองในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าเมืองต่าง ๆ ได้ตระหนัก และกระตือรือร้นที่จะแก้ไขปัญหาการจัดการปกครอง พร้อมทั้งหาทางออกที่เหมาะสมให้กับเมืองของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทวัน วงศ์ขจรกิตติ (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง นโยบายการให้บริการจังหวัดอัจฉริยะของประเทศไทย ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การสร้างเมืองอัจฉริยะของแต่ละประเทศนั้นมีองค์ประกอบที่เหมือนกันคือ วิสัยทัศน์, ประชาชนเป็นศูนย์กลาง, การเชื่อมต่อถึงกันโดยใช้ ICT, และนวัตกรรม ซึ่งในแต่ละประเทศจะมีโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเป็นเมืองอัจฉริยะ ตามยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ของแต่ละประเทศ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับสภาพการบริหารจัดการของประเทศนั้น ๆ ซึ่งดูจาก ความพร้อมด้าน ICT, เศรษฐกิจ, ภูมิประเทศ, ภาครัฐ เป็นต้น

2. การจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance) เป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาเมืองไปสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) เมืองจะพัฒนาไปได้จะต้องอาศัยการจัดการปกครองที่ดี หากเมืองใดขาดการจัดการปกครองที่ดี เมืองนั้นย่อมไม่เกิดการพัฒนา หรือเมืองมีการพัฒนาไปอย่างเชื่องช้า การจะเป็นเมืองที่มีการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance) จะต้องพัฒนาเมืองไปด้วยกัน 3 มิติ ได้แก่ ด้านการให้บริการสาธารณะและการให้บริการทางสังคม, ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน, และด้านความโปร่งใสในการทำงานของภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rasoul Adnan Abbas (2017) ได้ทำการศึกษาเรื่อง A Comparison of Smart City Indicators for Three Top Ten US Cities ผลการวิจัยพบว่า การจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะและการนำระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ (E-Government) จะต้องแสดงให้เห็นด้วยการเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ (Open Data) ตัวชี้วัดส่วนใหญ่มุ่งไปที่การนำระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Government) มาใช้ในการให้บริการ, ความเท่าเทียม, การกระจายรายได้, การมีส่วนร่วมของประชาชนแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Participation), และการเปิดเผยข้อมูลของภาครัฐ ซึ่งตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะสะท้อนให้เห็นว่า การจะเป็นเมืองที่มีระบบการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance) ได้นั้น จะต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง มิใช่มีเพียงแต่การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เข้ามาใช้เท่านั้น แต่ผู้นำก็มีส่วนสำคัญที่จะขับเคลื่อนเมืองไปสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) เช่นเดียวกับสิงคโปร์ เราจะเห็นว่าสิงคโปร์มีผู้นำที่สร้างความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญให้กับประเทศ และจากการเปลี่ยนแปลงครั้งนั้น นำพาให้เมืองสามารถเจริญเติบโตมาได้อย่างมั่นคง เข้มแข็ง และยั่งยืน ทำให้สิงคโปร์ก้าวไปสู่การเป็นเมืองที่มีความโดดเด่นในด้านการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และพระถนัด วฑฺฒโน (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำกับการพัฒนาชุมชน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้นำ

เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนา มีความสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความยั่งยืน แต่ในขณะเดียวกันจะต้องได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนที่ให้ความสำคัญ และรับรู้ถึงปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นในชุมชน เนื่องจากชุมชนไม่ได้เกิดขึ้นจากคนเพียงคนเดียว ทุกคนจึงต้องร่วมมือกันและหาทางแก้ไขไปด้วยกัน

ดังนั้น การเป็นเมืองที่มีการปกครองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance) จะต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ แนวทาง หรือแบบแผนที่ชัดเจน ผู้นำจะต้องมีความรู้ความสามารถในการสร้างความเข้าใจและปลุกเร้าในประชาชนตระหนัก และมองเห็นเป้าหมายของการพัฒนาการจัดการปกรองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance) เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ความไว้ใจ (Trust) ที่ประชาชนมีต่อภาครัฐก็จะเป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนเมืองให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ สิ่งนี้จะทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธา พร้อมที่จะให้ความร่วมมือ สนับสนุน และเดินไปตามวิสัยทัศน์ แนวทาง หรือแบบแผนที่ตั้งไว้ได้

ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยต้องการพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) แต่จากสภาพการจัดการปกครองของไทยในปัจจุบันชี้ให้เห็นว่า อนาคตของไทยดูจะมืดมนอันเนื่องมาจากการขาดแนวทางในการพัฒนาให้เป็นประเทศที่มีระบบการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาเมืองไปสู่เมืองอัจฉริยะ (Smart City) ขณะนี้ประเทศไทยไม่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจนการจัดการปกครองตามกรอบแนวคิดการจัดการปกครองอย่างอัจฉริยะ (Smart Governance) ต้องเริ่มต้นด้วยการพัฒนาตัวชี้วัดให้เป็นรูปธรรม ประกอบกับการที่จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา Smart Governance จะต้องมีตัวชี้วัดทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ จึงจะสามารถทำให้สามารถกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาสู่ความเป็น Good Governance ได้ ผู้วิจัยจึงคิดว่าประเด็นนี้ควรศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และพระถนัด วฑฺฒโน. (2561). **ภาวะผู้นำกับการพัฒนาชุมชน**. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 6 (พิเศษ), 537.

นันทวัน วงศ์ขจรกิตติ. (2559). **นโยบายการให้บริการจังหวัดอัจฉริยะของประเทศไทย**. *วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 11(3), 372.

สุริยานนท์ พลสิม. (2561). **นิยาม องค์ประกอบ ดัชนีชี้วัด และผลลัพธ์แห่งการเป็นเมืองอัจฉริยะ**. เอกสาร ประกอบการศึกษาทบทวนวรรณกรรมเมืองอัจฉริยะ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เอกชัย สุมาลี. (2558). **Smart City: การพัฒนาและปรับใช้ระบบ IT ในการบริหารจัดการเมือง**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

Bosch, P., Jongeneel, S., Rovers, V., Hans-Martin, N., Ariaksinen, M., & Huovila, A. (2017). **CITYKeys Indicators for Smart City Projects and Smart Cities**. the European Commission within the H2020 Programme.

Eden Strategy Institute. (2018). **Top 50 Smart City Governments**. Retrieved 2 July 2019, from: https://www.smartcitygovt.com/

Giffinger, R., Fertner, C., Kramar, H., Kalasek, R., Pichler-Milanovic, N., & Meijers, E. (2007). **Smart Cities: Ranking of European Medium-sized Cities**. Vienna University of Technology.

Globthailand. (2017). **บาร์เซโลนา ต้นแบบเมืองอัจฉริยะ**. Retrieved 23 June 2019, from: https://globthailand.com/spain_0002/#

International Organization for Standardization. (2014). **ISO 37120 Indicators for City Services and Quality of Life**. Retrieved 7 June 2019, from: https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:37120:ed-2:v1:en

International Organization for Standardization. (2018). **ISO 37122 Sustainable Development of Communities – Indicators for Smart Cities**. Retrieved 7 June 2019, from: https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std: iso:37122: dis:ed-1:v1:en

International Telecommunication Union. (2016). **Key performance indicators related to the use of information and communication technology and smart sustainable cities**. Telecommunication Standardization Sector of ITU.

John Smiciklas. (2017). **ITU Indicators for Smart Sustainable Cities: Pilot Project Singapore**. International Telecommunication Union.

Rasoul Adnan Abbas. (2017). **A Comparison of Smart City Indicators for Three Top Ten US Cities**. (Master of Science in Civil Engineering, the University of Texas at Arlington).

Smart City. (2017). **Smart Governance for Smart Cities**. Retrieved 18 July 2019, from: https://www.smartcity.press/smart-governance-for-smart-cities/

Smiciklas, J., Prokop, G., Stano, P., & Sang, Z. (2017). **Collection Methodology for Key Performance Indicators for Smart Sustainable Cities**. Retrieved 25 June 2019, from: https://www.unece.org/fileadmin/DAM/hlm/documents/Publica-

tions/U4SSC-CollectionMethodology forKPIfoSSC-2017.pdf

The City of New York. (2018). **OneNYC Progress Report 2018**. Retrieved 1 August 2019, from: https://onenyc.cityofnewyork.us/wpcontent/uploads/2018/04/OneNYC_Progress_2018-2.pdf

Torres, D., Guzman, S., Smiciklas, J., & Cash, C. (2016). **Implementing ITU-T International Standards to Shape Smart Sustainable Cities: The Case of Dubai**. Retrieved 7 June 2019, from: https://www.itu.int /en/publications/Documents/tsb/2016-DubaiCase/files/downloads/

การเปรียบเทียบตัวชี้วัดการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ
Comparing Criterion Indicators for Evaluating Smart Living

ธนัญญา หลาวทอง[1], รศ. ดร ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ[2]
Thananya Laothong[1], Associate Professor Dr. Supawatanakorn Wongthanavasu[2]
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิยาลัยขอนแก่น
Author for Correspondence: Email: thananya.laothong@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ตัวชี้วัดการเป็นเมืองที่มีการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ ซึ่งเป็นด้านหนึ่งของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งตัวชี้วัดจะคัดเลือกจากองค์กรในระดับนานาชาติและเมืองที่มีความโดดเด่นในด้านการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ ได้แก่ ISO37120 ISO37122 ITU-T Y.4901 ITU-T Y.4902 ITU-T Y.4903 U4SSC เมืองลอนดอน เมืองนิวยอร์ก เมืองสิงคโปร์ และเมืองดูไบ

ผลการศึกษาพบว่า ตัวชี้วัดการเป็นเมืองที่มีการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะอย่างน้อยที่สุดจะต้องประกอบไปด้วย ตัวชี้วัดด้านความปลอดภัย ด้านสุขภาพ ด้านการพักอาศัย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านสันทนาการ ซึ่งดูจากตัวชี้วัดของเมืองที่มีการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ

คำสำคัญ: การเปรียบเทียบ, ตัวชี้วัด, เมืองอัจฉริยะ, การใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ
Received: 20/09/62 **Revised:** 28/09/62 **Accepted:** 04/10/62

Abstract

The purpose of this research is to study, compare and analyze the indicators of a smart living city as one of the smart city developments, qualitative research by collecting data from documents and research. Associated the indicators will be chosen from international organizations and cities that stand out in the field of intelligent living; as well as brilliant cities such as ISO37120, ISO37122, ITU-T, Y.4901, ITU-T Y.4902, ITU-T Y.4903, U4SSC, London, New York, Singapore and Dubai

The study indicated that the indicators of a smart living city must at least consist of Occupational safety and health indicators Infrastructure And recreation Which can be seen from the indicators of a city with a smart lifestyle

Keywords: Comparison, Indicators, Smart city, Smart Living

1. บทนำ

ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี (ICT) และนวัตกรรม ทำให้เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นการติดต่อสื่อสารกันอย่างไร้พรมแดน และทำให้เมืองต่าง ๆ มีการขยายตัว (Urbanization) อย่างรวดเร็ว (ISO, 2014) แต่เมืองที่ไม่มีการวางแผนการขยายตัวของเมืองอย่างเป็นระบบ ทำให้การเติบโตของเมืองเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง (Urban sprawl) จึงการแนวคิดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ในการพัฒนาเมืองที่มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Caroline Colldahl at el., 2013)

การใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ (Smart Living) เป็นด้านหนึ่งของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต้องการพัฒนาการอยู่อาศัยของประชาชนที่มีวิถีชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิม และเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นเมืองในปัจจุบัน โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information Communication and Technology: ICT) เข้ามาอำนวยความสะดวกและช่วยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี (ITU, 2016) ทำให้การพัฒนาการใช้ชีวิตให้เกิดความผาสุก ประชาชนมีสุขภาพและสุขภาวะที่ดี มีความปลอดภัยอย่างทั่วถึง (Lauren Callaway, 2016) ซึ่งความเป็นอยู่ของประชาชนส่งผลกระทบอย่างมากต่อสังคมและเศรษฐกิจโดยรวม เนื่องจากประชาชนเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาเมือง

จากความสำคัญดังกล่าว การพัฒนาด้านการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ ซึ่งย่อมส่งผลต่อเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยรวมให้ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ตัวชี้วัดเมืองอัจฉริยะด้านการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ เพื่อประโยชน์ในการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทย โดยการเปรียบเทียบได้นำองค์การในระดับนานาชาติคือ ISO และ ITU ซึ่งเป็นองค์กรที่ได้รับการยอมรับจากทั่วโลกและมาตรฐานโลก และเมืองที่ได้รับการจัดอันดับ 1 ใน 20 โดย Juniper Research (Navin Sregantan, 2018) ว่าเป็นเมืองที่มีความเป็นเมืองอัจฉริยะสูง ได้แก่ เมืองลอนดอน เมืองนิวยอร์ก เมืองสิงคโปร์ และเมืองดูไบ อีกทั้ง 4 เมืองนี้ประชาชนในเมืองมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ตัวชี้วัดการเป็นเมืองที่มีการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ

1. แนวคิดเมืองอัจฉริยะ (Smart City)

เมืองอัจฉริยะเป็นแนวคิดการพัฒนาเมืองที่มีการใช้นวัตกรรมในการบริหารจัดการเมือง โดยการพัฒนาการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะเป็นด้านหนึ่งของเมืองอัจฉริยะ เพื่อเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งมีความเกี่ยวโยงและเป็นประโยชน์ต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ต่อไปจึงจะกล่าวถึงความหมายของเมืองอัจฉริยะ

คำว่า เมืองอัจฉริยะ (Smart City) ในปัจจุบันถูกใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งเมืองอัจฉริยะหมายถึง เมืองที่มีประสิทธิภาพสามารถคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้อย่างแม่นยำ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การปกครอง การสัญจร การใช้ชีวิต และสิ่งแวดล้อม (Giffinger et al., 2007) หรือเป็นการเรียกเมืองที่มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) เพื่อให้เมืองมีความชาญฉลาดและมีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการลดต้นทุน การใช้พลังงาน และการบริโภคสินค้า ในขณะเดียวกัน ปรับปรุงการให้บริการสาธารณะ คุณภาพชีวิต และการใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามาช่วยในการออกแบบการจัดการเมือง และแก้ไขปัญหาความซับซ้อนของเมือง เพิ่มความเมืองน่าอยู่ให้กับเมือง และยกระดับความเป็นเมืองสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะ (C.Harrison et al., 2010) จัดการทรัพยากรผ่านทางการปกครองแบบการมีส่วนร่วม และเพิ่มความรวดเร็วในกระบวนการระบบราชการ (Caragliu et al., 2009) ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ระบบขนส่งและการสื่อสารอัจฉริยะ การใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ พลเมืองอัจฉริยะ เศรษฐกิจอัจฉริยะ และการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ

2. การใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ (Smart Living)

การใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ มีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งความเป็นอยู่ของคนในเมืองสะท้อนถึงประสิทธิในการจัดการเมือง โดยที่เมืองสามารถความสะดวกให้แก่การใช้ชีวิตได้และเอื้ออำนวยต่อการเข้ามาอาศัยอยู่ในเมือง เพื่อการพัฒนาการใช้ชีวิตให้ครอบคลุมและมีประสิทธิจึงต้องมีศึกษาเกี่ยวกับความหมายของการใช้ชีวิต และลักษณะของการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ

2.1 ความหมายของใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ (Smart Living) การใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะหมายถึง การพัฒนาเมืองให้ประชาชนได้รับระบบบริการที่สะดวก เช่น การบริการด้านสาธารณะที่ทำให้มีสุขภาพและสุขภาวะที่ดี ระบบดูแลความปลอดภัยแบบครบวงจร การลดพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชาญกรรม โดยใช้ความเชื่องโยงของข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และมีการเฝ้าระวังภัยจากอาชญากรรม การเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน การทำให้ประชาชนรู้สึกว่ามีความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้านสุขภาพ ความปลอดภัย

และสิ่งอำนวยความสะดวก

2.2 ลักษณะของการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ (Smart Living) เนื่องจากการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะมีความหมายกว้าง การแบ่งแยกลักษณะของการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะนั้น ในแต่ละบริบทก็มีการตีความที่แตกต่างกันออกไป โดยหลักเป็นการกล่าวถึง การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้ระบบอัจฉริยะ ให้ประชาชนได้รับการบริการสาธารณะที่ดี (Public Service) เมืองปลอดภัย (Public safety) และสุขภาพดี (Health) (Boyd Cohen, 2012a อ้างอิงใน Gert-Joost Peek, Peter Troxler Peter Troxler, 2014) มีสิ่งอำนวยความสะดวกรอบตัว (Full of Intelligent Living Facilities) (สำนักงานส่งเสริมเศรฐกิจดิจิตอล, 2560) ทั้งนี้ยังกล่าวถึง โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) อาคาร (building) บ้าน (Housing) การวางแผนผังเมือง (Planning) (ITU-T, 2018) และพื้นที่สาธารณะ (Public space) อีกทั้งนอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้น ในบางกรณีได้กล่าวครอบคลุมไปถึง กิจกรรมความบันเทิงที่ช่วยกระตุ้นการท่องเที่ยว (Entertainment) การรองรับผู้คนเข้าเมือง ไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาต่างชาติหรือนักท่องเที่ยว (Hospitality) สวัสดิการและสังคม (Welfare and social) สิทธิจากความพิการและผู้สูงอายุ (Inclusion) การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมทางวัฒนธรรม (Culture) (Paolo Neirotti et al., 2014)

3. ตัวชี้วัดที่พัฒนาโดยองค์กรระดับนานาชาติและเมืองที่มีความเป็นเมืองอัจฉริยะ

การศึกษาตัวชี้วัดการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะขององค์กรระดับนานาชาติและเมืองประกอบไปด้วย ISO37120 ISO37122 ITU-T Y.4901 ITU-T Y.4902 ITU-T Y.4903 U4SSC เมืองลอนดอน เมืองนิวยอร์ก เมืองสิงคโปร์ เมืองดูไบ ซึ่งเป็นองค์กรที่มีเป้าหมายเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ และเมืองที่มีความเป็นเมืองอัจฉริยะโดยมีบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ ให้ได้มาซึ่งความเหมือนและความแตกต่างของแนวทางในการพัฒนาที่หลากหลายรูปแบบ

3.1 องค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน หรือ ISO เป็นมาตรฐานการวัดคุณภาพองค์กรต่าง ๆ เพื่อรับรองระบบการบริหารและการดำเนินงานขององค์กรนั้น ทั้งในมาตรฐานด้านวิชาการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และเศรษฐกิจ เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก หรือเรียกว่า มาตรฐานระหว่างประเทศ (International Standard)

องค์กร ISO ได้จัดทำมาตรฐาน ISO37120 ซึ่งเป็นตัวชี้วัดฉบับแรกในการให้บริการของเมือง คุณภาพชีวิตในชุมชน และเมืองสามารถสื่อสารเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถคาดการณ์อนาคตได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกของเมือง นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองยั่งยืน โดยมุ่งเน้นประสิทธิภาพในการบริการและคุณภาพชีวิต ซึ่งในตัวชี้วัดชุดนี้มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 18 ตัวชี้วัด เช่น จำนวนผู้เสียชีวิตด้วยเหตุเพลิงไหม้ จำนวนเจ้าหน้าที่ตำรวจ และนักดับเพลิง (ISO, 2014)

หลังจาก ISO37120 ได้มีการเผยแพร่ออกไป ตัวชี้วัดชุดนี้มีหลายเมืองที่ให้ความสนใจและนำไปใช้ ต่อมามีการปรับปรุงตัวชี้วัดนี้ให้ทันสมัยขึ้น เนื่องจากความต้องการของเมืองที่มากขึ้น และวิเคราะห์ช่องว่างตัวชี้วัดเดิม จึงทำตัวชี้วัดใหม่เป็น ISO37122 Sustainable development in communities – Indicators for Smart Cities ซึ่งเปลี่ยนจากตัวชี้วัดเดิมเล็กน้อย เพื่อการประเมินและปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการในเมือง และเป็นแนวทางการเป็นเมืองอัจฉริยะ ซึ่งตัวชี้วัดชุดนี้มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 6 ตัวชี้วัด เช่น การแจ้งเตือนภัยพิบัติและเหตุฉุกเฉิน ร้อยละการใช้มิเตอร์น้ำอัจฉริยะ และมิเตอร์ไฟฟ้าอัจฉริยะ (ISO, 2017)

3.2 สหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ หรือ ITU เป็นหน่วยงานของสหประชาชาติและเป็นองค์ระดับนานาชาติเก่าที่สุดในโลก ก่อตั้งเพื่อประสานงานปฏิบัติการในด้านการสื่อสารและบริการทั่วทั้งโลก ทำหน้าที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ในด้านการติดต่อสื่อสารและโทรคมนาคม รวมถึงการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการด้านโทรคมนาคมแก่ประเทศกำลังพัฒนา ซึ่ง ITU มีการแบ่งกลุ่มการทำงานออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ได้แก่ 1) Radio communication (ITU-R) การสื่อสารด้วยคลื่นวิทยุ ทั้งบริหารความคลื่นถี่ และวงโคจรดาวเทียม 2) Telecommunication Standardization (ITU-T) กำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวกับโทรคมนาคม 3) Telecommunication Development (ITU-D) การส่งเสริมสังคม ทั้งนี้ ITU-T ได้จัดทำแนวทางการประเมินที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะอยู่ทั้งหมด 3 ฉบับได้แก่ ITU-T Y.4901 ITU-T Y.490 และ ITU-T Y.4903

ITU-T Y.4901 เป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในเมืองอัจฉริยะ และมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด เช่น การใช้เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ การแบ่งปันทรัพยากรทางการแพทย์ ร้อยละการใช้มิเตอร์น้ำอัจฉริยะ (ITU-T, 2016)

ITU-T Y.4902 เป็นตัวชี้วัดผลกระทบทางด้านความยั่งยืนของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ในเมืองอัจฉริยะ และมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 6 ตัวชี้วัด เช่น การชีวิตที่มีสุขภาพดีตลอดทั้งปี (HLY) การรั่วไหลของน้ำในระบบน้ำประปา ความถี่ของระบบไฟฟ้าขัดข้อง (ITU-T, 2016)

ITU-T Y.4903 เป็นตัวชี้วัดสำหรับการประเมินประสิทธิภาพและความสำเร็จของเมืองที่อัจฉริยะ ที่มีเป้าหมายหลักในการใช้เทคโนโลยี (ICT) ในเมือง และมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 15 ตัวชี้วัด เช่น สุขาภิบาลในครัวเรือน อายุขัยเฉลี่ย การใช้เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ (ITU-T, 2016)

3.3 United for Smart Sustainable Cities (U4SSC) เป็นความร่วมมือกันระหว่างสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) กับคณะกรรมาธิการเศรษฐกิจแห่งสหประชาชาติสำหรับยุโรป (UNECE) และหน่วยงานระดับนานาชาติอื่น ๆ อีก 16 หน่วยงาน โดยมีความประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกในการเปลี่ยนไปสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ และการสนับสนุนนโยบายการรับรองว่าเทคโนโลยีสารสนเทศ และได้นำเมืองเข้าร่วมโครงการนำร่องในการดำเนินการตามตัวชี้วัดและผลการ

ดำเนินงานที่สำคัญของเมืองอัจฉริยะกว่า 50 เมือง ซึ่งจากการศึกษามีตัวชี้วัดชุดนี้ มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 31 ตัวชี้วัด เช่น จำนวนคดีอาชญากรรมกรรม การประกันสุขภาพ การตรวจสอบระบบไฟฟ้าโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (United for Smart Sustainable Cities, 2017)

3.4 เมืองลอนดอน เป็นเมืองเก่าแก่ที่เต็มไปด้วยวัฒนธรรมระดับโลก และเป็นเมืองที่ได้รับการจัดอันดับว่าเศรษฐกิจใหญ่เป็นที่ห้าของโลก ซึ่งในอดีตผู้คนในลอนดอนมีทั้งความยากจนและปัญหาของคุณภาพชีวิต เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจึงกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการส่งเสริมคุณภาพชีวิต เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน ลอนดอนจึงมีการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และสุขภาพที่ดี และมีความยืดหยุ่นต่อประชาชนที่อาศัย โดยไม่ส่งผลกระทบถึงคนรุ่นต่อไป อีกทั้งในการจัดอันดับเมืองอัจฉริยะของโลกโดย Juniper Research เมืองลอนดอนถูกจัดอันดับอยู่ในอันดับที่ 2 ในปี 2017 (Navin Sregantan, 2018) และมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 7 ตัวชี้วัด เช่น การชีวิตที่มีสุขภาพดีตลอดทั้งปี (HLY) การที่อยู่อาศัยที่ดี ความสุขของประชาชน (London Sustainable Development Commission, 2017)

3.5 เมืองนิวยอร์ก เป็นเมืองชั้นนำด้านเศรษฐกิจของโลก และต้องการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีความยืดหยุ่น และมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาการใช้ชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมืองนิวยอร์ก จากความท้าทายเหล่านี้ ส่งไปถึงเป้าหมายในการบริหารปกครอง เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองได้อย่างเท่าเทียมกัน และมีโอกาสในการทำงานในเมือง นิวยอร์คจึงมีการวางแผนในอนาคตให้มีเศรษฐกิจที่เจริญรุ่งเรือง เป็นเมืองที่ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม โดยกำหนดโครงการที่มีหลักการและแนวทางอย่างชัดเจน เช่น การมีที่อยู่อาศัยในราคาที่ไม่แพง การเรียนรู้ก่อนอนุบาล การต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อีกทั้งในการจัดอันดับเมืองอัจฉริยะของโลกโดย Juniper Research เมืองนิวยอร์กอยู่ในอันดับที่ 3 ในปี 2017 (Navin Sregantan, 2018) ซึ่งมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 15 ตัวชี้วัด เช่น ครัวเรือนที่อยู่ในเขตพื้นที่น้ำท่วมที่มีการประกันน้ำท่วม การอัตราการออกกำลังกาย จำนวนผู้ที่ตกเป็นเหยื่อด้านความรุนแรงในครอบครัว (The City of New York, 2015)

3.6 เมืองสิงคโปร์ เมืองสิงคโปร์เป็นเมืองที่มีวิสัยทัศความเป็นเมืองอัจฉริยะสูง เนื่องจากมีการเปลี่ยนวิสัยทัศน์เป็น Smart Nation และต้องการให้ทั้งเมืองเป็น Internet of Things (IoT) กล่าวคือ การเชื่อมต่ออุปกรณ์และสิ่งต่าง ๆ เข้ากับอินเทอร์เน็ต ทำให้สามารถควบคุมการทำงานผ่านอุปกรณ์ใดอุปกรณ์หนึ่งได้ จึงกำหนดกลยุทธ์และแผนที่มีการเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการพัฒนาเมืองด้วย จากจุดเริ่มต้นนี้ทำให้เป็นหนึ่งในผู้นำของความเป็นเมืองอัจฉริยะ และได้ร่วมมือกับ ITU ในการพัฒนามาตราฐานตัวชี้วัดเมืองอัจฉริยะ อีกทั้งในการจัดอันดับเมืองอัจฉริยะของโลกโดย Juniper Research เมืองสิงคโปร์อยู่ในอันดับที่ 1 ในปี 2017 (Navin Sregantan, 2018) ซึ่งมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 9 ตัวชี้วัด เช่น การใช้ระบบกล่องวงจรปิด CCTV การแจ้งเตือนภัยพิบัติและ

เหตุฉุกเฉิน การแบ่งปันทรัพยากรทางการแพทย์ (ITU, 2017)

3.7 เมืองดูไบ เป็นเมืองที่มีความพร้อมอย่างมากในเริ่มต้นโครงการเมืองอัจฉริยะ เมืองดูไบจึงได้ร่วมมือกับ ITU ในการนำร่องการพัฒนาตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการจัดการเมือง เพื่อการประเมินผลกระทบในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารภายในเมือง มีการศึกษาในด้านผลกระทบในทุกด้าน เช่น สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การลดการใช้พลังงาน ความแออัด เป็นต้น นอกจากนี้ เมืองดูไบเองก็มีเป้าหมายที่จะสร้างภาพลักษณ์ที่ทันสมัยในด้านคุณภาพชีวิต เมืองที่เอื้อต่อการทำธุรกิจ ในส่วนในการจัดอันดับเมืองอัจฉริยะของโลกโดย Juniper Research เมืองดูไบอยู่ในอันดับที่ 11 ในปี 2017 (Navin Sregantan, 2018) ซึ่งมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 7 ตัวชี้วัด เช่น การใช้ ICT ในการจัดการกับภัยพิบัติ การใช้เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละการใช้มิเตอร์น้ำอัจฉริยะ (Government of Dubai, D. E., 2017)

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวชี้วัดการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ (Smart City) โดยศึกษาจากเอกสาร บทความ และงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเปรียบเทียบตัวชี้วัดของเมืองด้านการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ (Smart Living) ได้แก่องค์กร ISO องค์กร ITU องค์กร U4SSC เมืองลอนดอน เมืองนิวยอร์ก เมืองดูไบ และเมืองสิงคโปร์ ให้ได้มาซึ่งความเหมือนและข้อแตกต่างของตัวชี้วัด เพื่อนำเสนอและเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะด้านการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะในประเทศไทย

ผลการศึกษา

จากการเปรียบเทียบการตัวชี้วัดการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะจากองค์กรระดับนานาชาติและเมืองที่มีการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ พบว่ามีตัวชี้วัดที้เกี่ยวข้องทั้งหมด 122 ตัวชี้วัด และผู้วิจัยยังได้แบ่งด้านออกเป็น 5 ด้าน โดยแต่ละด้านสามารถสรุปภาพรวมได้ดังนี้

ตารางแสดงการเปรียบเทียบตัวชี้วัดการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ

ตัวชี้วัด/กรณีตัวอย่าง	ISO37120	ISO37122	ITU-T Y.4903	ITU-T Y.4902	ITU-T Y.4901	U4SSC	สิงคโปร์	ดูไบ	ลอนดอน	นิวยอร์ก
ด้านความปลอดภัย										
นักดับเพลิง	/					/				
จำนวนผู้เสียชีวิตด้วยเหตุเพลิงไหม้	/									
เจ้าหน้าที่ตำรวจ	/					/				
จำนวนสถานีตำรวจ	/									
จำนวนคดีอาชญากรรมกรรม	/					/			/	/
ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อด้านความรุนแรงในครอบครัว										/
อัตราการเกิดอุบัติเหตุ	/									
จำนวนประชากรในคุกเฉลี่ยต่อวัน (ADP)										/
การใช้ระบบกล่องวงจรปิด CCTV		/					/			
การใช้ ICT ในการจัดการกับภัยพิบัติ				/	/		/	/		
การแจ้งเตือนภัยพิบัติและเหตุฉุกเฉิน		/					/			
ค่าใช้จ่ายด้านความเสียหายลดลงเนื่องจากการใช้งาน ICT										/
การลดความเสี่ยงการเกิดอุทกภัยในชุมชนที่ได้รับผลกระทบ									/	/
ด้านสุขภาพ										
จำนวนเตียงผู้ป่วยในภายในโรงพยาบาล	/					/				/
ระยะเวลาในรายงานบริการเหตุฉุกเฉิน			/			/	/			
การใช้เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์			/		/	/		/		
การแบ่งปันทรัพยากรทางการแพทย์			/		/		/			
การมีชีวิตที่มีสุขภาพดีตลอดทั้งปี (HLY)				/			/	/	/	
อายุขัยเฉลี่ย	/		/			/			/	
อัตราผู้เสียชีวิตที่อายุต่ำกว่า 5 ปี ต่อผู้เกิด 1,000 ราย	/		/							
อัตราการตายของมารดา			/			/				
ความพร้อมของแพทย์	/		/			/				
การประกันสุขภาพ				/		/	/			/
อัตราการฆ่าตัวตาย	/									
บุคลากรทางการพยาบาลและการผดุงครรภ์	/									
อัตราความครอบคลุมการบริการสุขภาพในชุมชน										/
จำนวนการบริโภคผักและผลไม้ของประชาชนในเมือง										/
ร้อยละประชาชนที่มีปัญหาทางจิตใจและได้รับการรักษา										/
การอัตราการออกกำลังกาย										/

ตัวชี้วัด/กรณีตัวอย่าง	ISO37120	ISO37122	ITU-T Y.4903	ITU-T Y.4902	ITU-T Y.4901	U4SSC	สิงคโปร์	ดูไบ	ลอนดอน	นิวยอร์ก
ด้านการพักอาศัย										
การที่อยู่อาศัยที่ดี									/	/
การตั้งถิ่นฐานนอกระบบ						/				
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการอยู่อาศัย						/				
ครัวเรือนที่อยู่ในเขตพื้นที่น้ำท่วมมีที่มีการประกันน้ำท่วม										/
จำนวนที่อยู่อาศัยที่ได้ยกระดับในโปรแกรม Build-it-Back										/
จำนวนยูนิตของที่อยู่อาศัยที่ได้ออกใบอนุญาตก่อสร้างใหม่										/
ความสุขของประชาชน									/	
ความพึงพอใจในเมือง									/	
ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย						/				
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน										
โครงสร้างพื้นฐานด้านทางเท้า						/				
ความมั่นคงของอาคารสาธารณะ						/				
ระบบการจัดการอาคารแบบบูรณาการของอาคารสาธารณะ		/			/	/		/		
สุขาภิบาลในครัวเรือน	/		/			/				
การเก็บขยะมูลฝอย	/		/			/				
น้ำประปาพื้นฐาน					/	/		/		
การรั่วไหลของน้ำในระบบน้ำประปา				/		/	/	/		
ร้อยละการใช้มิเตอร์น้ำอัจฉริยะ		/	/		/	/		/		
ร้อยละของระบบกระจายน้ำที่ตรวจสอบโดย ICT		/				/				
คุณภาพน้ำ	/		/			/				
การจัดหาน้ำดื่ม	/		/			/				
ระบบการระบายน้ำ / พายุฝน ที่ตรวจสอบโดย ICT					/	/	/			
มิเตอร์ไฟฟ้าอัจฉริยะ		/	/		/	/				
การตรวจสอบระบบไฟฟ้าโดย ICT						/				
ความถี่ของระบบไฟฟ้าขัดข้อง			/	/		/				
ระยะเวลาที่ระบบไฟฟ้าขัดข้อง			/			/				
ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ หรือสันทนาการ										
สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสันทนาการ	/			/		/				
การเข้าถึงพื้นที่สีเขียว	/					/				

จากตารางสามารถอธิบายตัวชี้วัดการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะทั้งหมดได้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความปลอดภัย เป็นการปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ผ่านการมีส่วนร่วมอย่างเข็มแข็งขององค์กรภาครัฐในท้องถิ่น 2) ด้านสุขภาพ เป็นการป้องกัน วินิจฉัยและการรักษาโรค โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น รวมถึงอำนวยความสะดวกในการบริการของระบบการรักษาพยาบาล 3) ด้านการพักอาศัย คือความเป็นอยู่ของประชาชนภายในเมือง บ้านเรือนควรสูงกว่ามาตรฐานและไม่ควรอยู่ในพื้นที่เสี่ยง 4) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นประเมินผลโครงสร้าง

พื้นฐาน เช่น การจัดการระบบน้ำ และอาคาร 5) ด้านการสันทนาการ เป็นการเพิ่มกิจกรรมด้านความบันเทิง กิจกรรมทางเลือกในเวลาว่าง และสรุปความเหมือนและความแตกต่างของตัวชี้วัดทั้ง 5 ด้าน ได้ดังนี้

6.1 ด้านความปลอดภัย มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 24 ตัวชี้วัด ซึ่งจากการเปรียบเทียบพบว่า ISO37120 U4SSC เมืองลอนดอน และเมืองนิวยอร์ก ได้ให้ความสำคัญด้านความปลอดภัยเหมือนกัน โดยมีตัวชี้วัดจำนวนเจ้าหน้าที่ตำรวจ และการเกิดอาชญากรรม โดยรายละเอียดมีความแตกต่างกันที่เมืองลอนดอนจะมุ่งเน้นการลดอัตราการเกิดอาชญากรรม เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญต่อคุณภาพชีวิต และต่อความรู้สึกปลอดภัยของประชาชน ซึ่งกระทบต่อจิตใจและร่างกาย นอกจากนี้ส่งผลถึงค่าใช้จ่ายทางสังคม ในการเสริมสร้างพัฒนาสังคมให้เข็มแข็งและการฟื้นฟูสุขภาพของผู้เสียหาย ในขณะที่เมืองนิวยอร์กมุ่งเน้นในเรื่องการปฏิรูปความยุติธรรมทางอาญา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เมืองมีความปลอดภัย ลดอัตราการจำคุกในเมือง ลดปริมาณเหยื่อความรุนแรง และสามารถทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ และการใช้เทคโนโลยีในการป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรม สำหรับองค์กร ISO37122 ITU-T Y.4901 ITU-T Y.4902 ITU-T Y.4903 เมืองสิงคโปร์ และเมืองดูไบไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องการลดอัตราการเกิดอาชญากรรม-

ISO37122 และเมืองสิงคโปร์มีความเหมือนกันคือ มีการมุ่งเน้นการใช้ระบบกล่องวงจรปิด CCTV ในการเฝ้าระวังการเกิดอาชญากรรมและการล่อลวง และการเฝ้าระวังต้องมีความครอบคลุมทุกพื้นที่ เนื่องจากกล้องดิจิตอลยังมีความน่าเชื่อถือและสามารถบันทึกภาพได้จำนวนมาก และการส่งต่อไฟล์สามารถทำได้ง่ายไม่ซับซ้อน ในส่วนการแจ้งเตือนความปลอดภัย ระบบจะอ้างอิงถึงข้อมูลที่บันทึกไว้และแจ้งเตือนทันที ผ่านทางข้อความ, e-mail หรือข้อความเสียงที่บันทึกไว้ล่วงหน้า ในที่นี่อาจอยู่ในรูปแบบของแอปพลิเคชันบนมือถือหรือสื่อออนไลน์ ในขณะเดียวกันยังสามารถปรึกษาหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัย หรือการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ หรือสามารถช่วยเหลือบรรเทาผลจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ ในส่วน ISO37120 ITU-T Y.4901 ITU-T Y.4902 ITU-T Y.4903 เมืองนิวยอร์ก เมืองลอนดอน และเมืองดูไบไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องการใช้กล่อง CCTV ในการเฝ้าระวังความปลอดภัย

องค์กร ITU-T Y.4902 ITU-T Y.4901 เมืองสิงคโปร์และเมืองดูไบเหมือนกันคือ มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีในการดำเนินการตอบสนองต่อภัยธรรมชาติและอุบัติเหตุ จึงการประเมินความพร้อมใช้งานของเทคโนโลยี (ICT) และพัฒนากระบวนการตอบรับกับสถานการณ์ฉุกเฉิน และปรับปรุงรักษาระบบความปลอดภัย ในขณะที่เมืองนิวยอร์กและเมืองลอนดอนมีความแตกต่างออกไป เนื่องจากเมืองทั้งสองมุ่งเน้นการป้องกันการเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ชุมชนที่มีความเสี่ยงสูง ทั้งจากระดับน้ำทะเลและจากปริมาณน้ำฝน และเมืองลอนดอนยังคำนึงไปถึงผลกระทบของน้ำท่วมในด้านสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสุขภาพจิต และคุณภาพชีวิตที่เป็นผลมาจากความเครียด ในส่วน ISO37120 ISO37122

ITU-T Y.4903 และมาตรฐาน U4SSC ไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องการใช้เทคโนโลยีในตอบสนองต่อภัยธรรมชาติ

ISO37120 และ U4SSC มีความเหมือนกันคือ การมุ่งเน้นการตอบสนองสถานการณ์ไฟไหม้ ซึ่งเป็นหนึ่งในบริการพื้นฐานของทุกเมือง เป็นบทบาทสำคัญในการปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของพลเมือง เป็นการป้องกันการสูญเสียจากเหตุเพลิงไหม้ จึงมีการประเมินเกี่ยวกับนักดับเพลิง และการป้องกันเหตุเพลิงไหม้ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น ในส่วน ISO37122 ITU-T Y.4901 ITU-T Y.4902 ITU-T Y.4903 เมืองนิวยอร์ก เมืองลอนดอน และเมืองดูไบและสิงคโปร์ไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องการเกิดเหตุเพลิงไหม้

6.2 ด้านสุขภาพอัจฉริยะ มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 38 ตัวชี้วัด ซึ่งจากการเปรียบเทียบตัวชี้วัดพบว่า ISO37120 U4SSC และเมืองนิวยอร์ก ให้ความสำคัญกับจำนวนเตียงผู้ป่วยในภายในโรงพยาบาล เพื่อประเมินความหนาแน่นของโรงพยาบาลในการให้บริการด้านระบบสุขภาพ

ISO37120 และ U4SSC ให้ความสำคัญในเรื่อง อายุขัยโดยเฉลี่ยของประชาชน สะท้อนถึงระดับสุขภาพและคุณภาพชีวิตโดยรวม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสุขภาพ นอกจากนี้เป็นหนึ่งในตัวแปรที่กำหนดขนาดและศักยภาพการทำงานของประชาชน และการเติบโตของเมืองในอนาคต อีกทั้งยังสามารถคาดการตอบแทนการจ้างแรงงาน

ISO37120 และ U4SSC ให้ความสำคัญในเรื่อง ความพร้อมของแพทย์ บุคลากรทางการพยาบาล และการผดุงครรภ์ เพื่อการช่วยหลือชีวิตมารดาที่เกิดสภาวะแทรกซ้อนขณะตั้งครรภ์หรือขณะคลอด ตัวบ่งชี้นี้แสดงถึงความแข็งแกร่งของระบบบริการสุขภาพ นอกจากนี้ ISO37120 ยังให้ความสำคัญกับการใช้วัคซีนดูแลเด็กและทารก การช่วยลดอัตราการเสียชีวิตของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี จากปัญหาสุขภาพ ซึ่งเป็นการประเมินสุขภาพความแข็งแรงของเด็ก และปัญหาการฆ่าตัวตายที่ในหลายเมืองกำลังประสบอยู่ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงสุขภาพจิตใจของประชาชน

ITU-T Y.4902 U4SSC และเมืองนิวยอร์ก มุ่งเน้นในเรื่อง การให้บริการทางการแพทย์และการประกันสุขภาพ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ โดยการส่งเสริมให้ประชาชนมีอาหารและเครื่องดื่มที่มีคุณค่าทางโภชนาการ มีโอกาสในการออกกำลังกาย และการให้คำปรึกษาสำหรับผู้มีปัญหาสภาพจิตใจ เพื่อสุขภาพของประชาชนทุกครัวเรือน ซึ่งแตกต่างกับ ITU-T Y.4902 และเมืองลอนดอน ที่มุ่งเน้นการมีสุขภาพที่ดีตลอดชีวิตตั้งแต่แรกเกิดจนถึงสิ้นอายุขัย ซึ่งพัฒนาได้จากเกิดจากการวางแผนการใช้ชีวิตที่ดี ความรู้ด้านสุขภาพ การได้รับอากาศบริสุทธิ์ หรือการเข้าถึงพื้นที่สีเขียว

ISO37120 U4SSC ITU-T Y.4901 และเมืองดูไบ มุ่งเน้นในเรื่อง การใช้เทคโนโลยีเข้ามาส่งเสริมด้านสุขภาพ โดยการบันทึกข้อมูลเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การบันทึกสุขภาพมีข้อมูลเกี่ยวกับน้ำหนัก ความสูง อัตราการเต้นของหัวใจ เป็นต้น นอกจากนี้ ISO37120 และเมืองสิงคโปร์

ยังให้ความสำคัญกับการประกันสุขภาพ ส่งเสริมให้ประชาชนมีชีวิตที่มีสุขภาพดี และมุ่งเน้นการแบ่งปันข้อมูลสุขภาพระหว่างโรงพยาบาล รวมถึงระยะเวลาตอบสนองต่อสถานการณ์เหตุฉุกเฉิน ซึ่งแตกต่างกับ ITU-T Y.4903 ให้ความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน และมาตรฐาน ISO37122 ไม่ได้ต้องการพัฒนาด้านสุขภาพ

6.3 ด้านการพักอาศัย มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 10 ตัวชี้วัด ซึ่งจากการเปรียบเทียตัวชี้วัดพบว่า เมืองนิวยอร์ก เมืองลอนดอน มุ่งเน้นในเรื่อง การพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนในเมือง จึงมีการวัดที่อยู่อาศัยที่ดีของคนในเมือง ซึ่งในมุมมองของเมืองนิวยอร์ก ต้องการการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในปัจจุบันและเพื่อคนรุ่นต่อไป ต้องการเพิ่มพื้นที่สาธารณะและพื้นที่สำหรับอยู่อาศัย โดยมีการก่อสร้างที่อยู่อาศัยในราคาที่ไม่แพงทุกระดับรายได้สามารถเข้าถึงได้ ส่วนเมืองลอนดอน มีมุมมองที่แตกต่างออกไป โดยมองว่าที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพไม่ดีเป็นอันตรายต่อสุขภาพ และเชื่อมโยงกับการเกิดปัญหาสังคม จึงมุ่งเน้นการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ดี เพื่อเป็นลักษณะพื้นฐานของคุณภาพชีวิตที่ดี และมองว่าความรู้สึกของผู้อยู่อาศัยเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการพัฒนาเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับ U4SSC ไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องดังกล่าว แต่มุ่งเน้นประเมินในภาพรวมของการอยู่อาศัย ได้แก่ ประชาชนมีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในความปลอดภัย รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการอยู่อาศัย เมืองดูไบและสิงคโปร์ไม่ได้มุ่งเน้นการพัฒนาในด้านการพักอาศัย

6.4 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 45 ตัวชี้วัด ซึ่งจากการเปรียบเทียตัวชี้วัดพบว่า ISO37120 และ ITU-T Y.4903 มุ่งเน้นในเรื่อง การเข้าถึงน้ำดื่มเป็นความต้องการพื้นฐานที่สำคัญต่อสุขภาพของทุกคน ทุกปีมีคนตายจากโรคอุจจาระร่วง เนื่องการบริโภคน้ำและสุขาภิบาลพื้นฐานที่ไม่มีความปลอดภัย การบริโภคน้ำของประชาชนขึ้นอยู่กับความพร้อมของการให้บริการ ราคา สภาพภูมิอากาศ ซึ่งแตกกับองค์กร ISO37120 และITU-T Y.4903 และเมืองดูไบ ที่มุ่งเน้นในเรื่องปรับปรุงและพัฒนาระบบน้ำประปา เพื่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพน้ำ ซึ่งเชื่อมโยงกับแหล่งน้ำ และการบำบัดน้ำ เป็นตัวบ่งชี้ว่าน้ำประปามีความน่าเชื่อถือหรือไม่ ซึ่งความน่าเชื่อถือของน้ำประปาขึ้นอยู่กับปริมาณและคุณภาพ การปรับปรุงน้ำประปารวมถึง น้ำปะปารั่วไหลหรือการใช้น้ำปะปาโดยไม่ได้รับอนุญาต ในขณะที่ ITU-T Y.4902 ให้ความสำคัญกับน้ำปะปารั่วไหล ความถี่ของระบบไฟฟ้าขัดข้อง และเมืองดูไบ ต้องการปรับปรุงและพัฒนาระบบน้ำประปาพื้นฐาน เพื่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพน้ำ

ISO37122 ITU-T Y.4903 และ ITU-T Y.4901 มุ่งเน้นในเรื่อง การใช้เทคโนโลยีในการจัดการโครงสร้างพื้นฐานเหมือนกัน โดยให้ความสำคัญในรายละเอียดย่อยแตกต่างกัน ได้แก่ ISO37122 มีตัวชี้วัดการใช้มิเตอร์น้ำอัจฉริยะ ITU-T Y.4903 และ ITU-T Y.4901 มีตัวชี้วัดการพัฒนาน้ำประปาพื้นฐาน และ ITU-T Y.4901 มีตัวชี้วัดมิเตอร์ไฟฟ้าอัจฉริยะ ITU-T Y.4901 มีตัวชี้วัดการปรับปรุงระบบระบายน้ำ ISO37122 และ ITU-T Y.4901 มีตัวชี้วัดการจัดการอาคารสาธารณะแบบ

บูรณาการ เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ยืดหยุ่น มีความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และช่วยลดการใช้พลังงาน ในส่วน U4SSC มุ่งเน้นในทุกด้านของโครงสร้างพื้นฐานที่กล่าวมา ในส่วนเมืองสิงคโปร์จะมีความแตกต่างออกไป โดยจะมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงในการเกิดน้ำท่วม โดยใช้เทคโนโลยีสารสรเทศในระบบระบายน้ำ และพัฒนาน้ำประปา เพื่อป้องกันการรั่วไหลของน้ำและสามารถแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เมืองลอนดอนและเมืองนิวยอร์ก ไม่ได้มุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมือง

6.5 ด้านสันทนาการ ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 5 ตัวชี้วัด ซึ่งจากการเปรียบเทียบตัวชี้วัดพบว่า ISO37120 ITU-T Y.4902 และ U4SSC ได้ให้ข้อเสนอแนะที่คล้ายกันคือ เมืองควรมีพื้นที่สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสันทนาการ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของชีวิตที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดีของประชาชน โดยการจัดให้มีสวนสาธารณะและพื้นที่สันทนาการทั้งแบบกลางแจ้งและในร่ม ในขณะที่ ISO37120 และ U4SSC จะมีมุมมองที่ต่างออกไปคือ มุ่งเน้นการมีพื้นที่สีเขียวสำหรับการพักผ่อน เนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญต่อประเทศกำลังพัฒนา เพราะนอกจากจะช่วยในด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว การเพิ่มพื้นที่พักผ่อนเป็นเหมือนพลังให้กับประชาชนเมือง และเพิ่มความดึงดูดให้กับเมือง และอีก 4 เมืองไม่ได้เน้นในด้านการจัดสรรพื้นที่สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจและสันทนาการ

7. อภิปรายผล

จากการวิจัยเปรียบเทียบตัวชี้วัดของเมืองที่มีการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ (Smart Living) โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวกับตัวชี้วัดเมืองที่มีการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ (Smart Living) ขององค์กรในระดับนานาชาติและเมืองที่มีการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ ได้แก่ ISO ITU U4SSC เมืองลอนดอน เมืองนิวยอร์ก เมืองสิงคโปร์ เมืองดูไบ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเหมือนและความแตกต่าง และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองที่มีการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะในประเทศไทย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถอธิบายได้ดังนี้

7.1 ตัวชี้วัดด้านการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะขององค์กรระดับนานาชาติ ได้แก่ ISO ITU U4SSC คือการกำหนดตัวชี้วัดที่เป็นมาตราฐานโลก และเป็นแนวทางการพัฒนาเมืองให้กลายเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) อย่างรอบด้าน และตัวชี้วัดของเมืองที่มีการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ ได้แก่ เมืองสิงคโปร์ เมืองนิวยอร์ก เมืองลอนดอน และเมืองดูไบ เป็นเมืองที่ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี อีกทั้งยังเป็นเมืองที่ติดอันดับ 1 ใน 20 ของเมืองที่เป็นเมืองอัจฉริยะ ซึ่งในด้านการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ (Smart Living) องค์กรเหล่านี้ได้มีการออกแบบเป็นแนวทางในการพัฒนาและการประเมินผลไว้อย่างครอบคลุม และสอดคล้องกับบริบทของตนทำให้การพัฒนาเมืองด้านการใช้ชีวิตมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการนำแนวทางเหล่านี้มาปรับใช้นั้น ตัวชี้วัดไม่สามารถใช้ประเมินได้กับทุกสถานการณ์ (One size Fits all) เพื่อให้การพัฒนาเมืองที่มีการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะเกิดประสิทธิผลดีที่สุด จึงต้องมีการ

พิจารณาถึงความเหมาะสมกับเมือง โดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชน ผ่านการมีส่วนร่วมอยู่เสมอ เนื่องจากกาลเวลาเปลี่ยนไปความต้องการก็เปลี่ยนไป ซึ่งในแต่ละเมืองย่อมประสบกับปัญหาที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตไม่เหมือนกัน อาทิเช่น ปัญหาด้านสุขภาพที่เกิดจากโรคติดต่อหรือสุขาภิบาลที่ไม่ได้มาตราฐาน หรือความปลอดภัยจากการเกิดอาชญากรรมหรือภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง เมืองอัจฉริยะ (ทวีวงศ์ ศรีบุรี, 2561) เป็นการกล่าวถึงการสร้างเมืองอัจฉริยะ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนมีการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง และต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนอยู่เสมอว่า ความต้องการของเมืองยังคงเดิมอยู่หรือไม่ ซึ่งหากสามารถดำเนินการตามกรอบแนวคิดนี้ ความสำเร็จของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะย่อมเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน และสอดล้องกับงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง ได้อธิบายว่าปัจจัยด้านที่อยู่อาศัย ด้านสุขภาพอนามัยมีผลต่อคุณภาพชีวิต และแต่ละพื้นที่มีค่าดัชนีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน เนื่องมาจากในแต่ละพื้นที่มีสภาพปัญหาและสาเหตุที่ต่างกัน (ดวงกมล คณโฑเงิน, 2556)

7.2 การใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ (Smart Living) มีความสำคัญในการพัฒนาเมืองไปสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะ เนื่องจากประชาชนเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการพัฒนาเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ การที่ประชาชนจะสร้างความเปลี่ยนแปลงนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งประกอบไปด้วยตัวชี้วัด 8 ตัวชี้วัด ในองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความปลอดภัย มีตัวชี้วัดจำนวนคดีอาชญากรรม และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) ในการจัดการกับภัยพิบัติ 2) ด้านสุขภาพ มีตัวชี้วัดการใช้เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ และการประกันสุขภาพ 3) ด้านการพักอาศัย มีตัวชี้วัดการที่อยู่อาศัยที่ดี 4) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีตัวชี้วัดคุณภาพน้ำ และการจัดเก็บขยะมูลฝอย 5) ด้านพักผ่อนหย่อนใจและสันทนาการ มีตัวชี้วัดการเข้าถึงพื้นที่สีเขียว และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตควบคุมมลพิษของประเทศไทย อธิบายว่าปัจจัยชี้วัดคุณภาพชีวิตมีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านสุขภาพอนามัย และปัจจัยที่ชี้วัดคุณภาพชีวิตมีทั้งหมด 26 ตัวชี้วัด (ดวงกมล คณโฑเงิน, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อประเมินการเป็นเมืองสีเขียวใน 14 จังหวัดภาคใต้ ประจำปี 2560 อธิบายว่า จากการศึกษาความหมายของตัวชี้วัดสามารถจัดกลุ่มตัวชี้วัดที่ซ้ำได้ 12 กลุ่มตัวชี้วัด เช่น การจัดการน้ำ สัดส่วนประชากร พื้นที่สีเขียว ของเสียและการจัดการขยะ ความปลอดภัย โดยมีตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับกลุ่มย่อย เช่น กลุ่มของเสียและการจัดการขยะ ตัวชี้วัดคือ การจัดการของเสียและขยะ สัดส่วนปริมาณขยะในพื้นที่ (สำนักงานฝ่ายเลขานุการกรอบการประชุมระดับมุขมนตรีและผู้ว่าราชการจังหวัด, 2561)

เนื่องจากตัวชี้วัดเป็นเรื่องสำคัญที่สะท้อนให้เห็นว่า การจะเป็นเมืองอัจฉริยะด้านการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะได้นั้นมีองค์ประกอบหลายปัจจัยที่เป็นเรื่องพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวันของ

ประชาชน โดยมิได้หมายความเพียงแต่การนำนวัตกรรมเข้าช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนเท่านั้น ดังนั้น การพัฒนาตัวชี้วัดการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะที่เหมาะสมและมีประสิทธิผลที่ดี ควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายแห่งการพัฒนาเมืองที่ชัดเจน โดยการศึกษาและสำรวจความเป็นเมืองก่อนที่จะกำหนดแนวทางในการพัฒนาแล้วจึงกำหนดตัวชี้วัดเพื่อวัดประสิทธิภาพในการนั้น

8. ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาตัวชี้วัดการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะในประเทศไทยควรพิจารณาถึงบริบท พื้นฐานความเป็นเมือง ลักษณะภูมิประเทศของแต่ละพื้นที่ และความต้องการของประชาชนเมือง โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเลือกแนวทางพัฒนาให้เหมาะสม ซึ่งในแต่ละพื้นไม่จำเป็นต้องมีการพัฒนาเหมือนกัน ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพในการพัฒนา ควรพัฒนาด้านอื่น ๆ ไปพร้อมกันกับการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ ในส่วนการนำแนวทางขององค์กรระดับนานาชาติที่เป็นมาตรฐานและเมืองที่มีการใช้ชีวิตอย่างอัจฉริยะ ควรปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของการพัฒนาตัวชี้วัดในประเทศ

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

ดวงกมล คณโฑเงิน. (2556). ปัจจัยชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตควบคุมมลพิษของประเทศไทย. MFU Connexion. 2(2), 1-34

ดวงกมล คณโฑเงิน. (2556). ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม. 9(2), 65-86

ทวีวงศ์ ศรีบุรี. (2561). เมืองอัจฉริยะ. Unisearch Journal. 5(1), 43-46

สำนักงานฝ่ายเลขานุการกรอบการประชุมระดับมุขมนตรีและผู้ว่าราชการจังหวัด. (2561). **การพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อประเมินการเป็นเมืองสีเขียวใน 14 จังหวัด ภาคใต้ประจำปี 2560.** ค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2561 จาก http://www.cmgfthailand. psu.ac.th/images/doc/Green-CityIndicators0.pdf

สำนักงานฝ่ายเลขานุการฝ่าย CMGF ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2561). **การวิจัยการประเมินการเป็นเมืองสีเขียวของเทศบาลใน 14 จังหวัดภาคใต้ ประจำปี 2561.** ค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2562. จาก http://www.cmgf thailand.psu.ac.th/images/doc/1ProposalGreen City61.pdf

2. ภาษาอังกฤษ

Aapo Huovila, Peter Bosch, Miimu Airaksinen. (2019). **Comparative analysis of standardized indicators for Smart sustainable cities: What indicators and standards to use and when?.** Retrieved November 21,2018, from https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/ S0264275118309120?fbclid=IwAR1-GoPrV1-AfLHZpG7V4ZWeUSjbeKf 83wvgKCt0Rrfg7llf4jn6P8fAQEY

Andrea Caragliu, Chiara Del Bo & Peter Nijkamp. (2011). **Smart Cities in Europe, Journal of Urban Technology.** Retrieved August 22, 2018 from http://curis.ku.dk/ws/files/37640170/smart_cities_final_ repoit.pdf

C. Harrison, B. Eckman, R. Hamilton, P. Hartswick, J. Kalagnanam, J. Paraszczak, P. Williams, (2010). **Foundations for Smarter Cities.** Retrieved August 24, 2018 from http://fumblog.um.ac.ir/gallery/902/Foundation s%20for%20Smarter%20 Cities.pdf

Caroline Colldahl, Sonya Frey, Joseph E. Kelemen. (2013). **Smart Cities: Strategic Sustainable Development for an Urban World.** Retrieved September 1, 2018 from https://www.diva-portal.org/smash/get/diva 2:832150/FULLTEXT01.pdf

Gert-Joost Peek, Peter TroxlerPeter Troxler. (2014). **City in Transition: Urban Open Innovation Environments as a Radical Innovation.** Retrieved August 2, 2018 from https://www.researchgate.net/publication/ 281626440_City_in_Transition_Urban_Open_Innovation_Environments_as_a_Radical_Innovation

Giffinger, R., Fertner, C., Kramar, H., Kalasek, R., Pichler-Milanovic, N., & Meijers, E. (2007). **Smart Cities - Ranking of European medium-sized cities.** Retrieved August 18, 2018 from http://curis.ku.dk/ws/files/37640170/ smart_cities_final_repoit.pdf

Government of Dubai, D. E. (2017). **Dubai Economic Report 2017.** Retrieved September 11, 2018, from http://www.dubaided.ae/StudiesAnd ResearchDocument/ DubaiEconomic Report_EN_2017.pdf

ISO. (2014). **ISO37120 Sustainable development of communities Indicators** for city services and quality of life. Retrieved July 3, 2018, from https://data.melbournevic. gov.au/api/views/e6er-4cb3/files/ knfQXAsM64HVBqEqe0Ha4bF3zddp-

8nRp09gjisw DjGk?download =true&filename=ISO_37120_2014(en)%20(3).pdf

ISO. (2017). **ISO/CD 37122 Sustainable development in communities Indicators for Smart Cities.** Retrieved July 7, 2018, from https:// standardsmichigan.com/ wp-content /uploads/2018/01/ISO-CD-37122N345-File-18-5.pdf

ITU. (2017). **Implementing ITU-T International Standards to Shape Smart Sustainable Cities: The Case of Singapore.** Retrieved August 22, 2018, from https:// www.itu.int/en/publications/Documents/tsb/ 2017-Implementing%20ITU-T%20 International%20Standards%20 to%20Shape%20Smart%20Sustainable%20 Cities-The%20Case% 20of%20 Singapore/mobile/index.html#p=14

ITU-T (2016). **ITU-T Y.4903/L.1603 Key performance indicators for smart sustainable cities to assess the achievement of sustainable development goals.** Retrieved August 22, 2018, from https://www. itu.int/rec/dologin_pub. asp?lang=e&id=T-REC-Y.4903-201610-I!!PDF-E&type=items

ITU-T. (2016). **ITU-T Y.4901/L.1601 Key performance indicators related to the use of information and communication technology in smart sustainable cities.** Retrieved August 14, 2018, from https://www.itu. int/rec/dologin_pub. asp?lang= e&id=T-REC-L.1601-201606-I!!PDF-E&type=items

ITU-T. (2016). **ITU-T Y.4902/L.1602 Key performance indicators related to the sustainability impacts of information and communication technology in smart sustainable cities.** Retrieved August 17, 2018, from https://www.itu. int/rec/dologin _pub. asp?lang=e&id=T-REC-L.1602-201606-I!!PDF-E&type=items

Lauren Callaway. (2016). **Smart cities: The future of sustainable living.** Retrieved September 11, 2018 from https://www.sciencedirect .com/science/article/abs/ pii /S1755008416300357?via%3Dihub

London Sustainable Development Commission. (2017). **LONDON'S QUALITY OF LIFE INDICATORS REPORT 2017: Measuring London's progress towards becoming a sustainable world city Part 2 Evidence Report.** Retrieved September 11, 2018, from https://londondata store-upload.s3.amazonaws.com/ QoL_2017_Report_ online.pdf

Navin Sregantan. (2018) **Singapore tops global smart city performance ranking in 2017: study.** Retrieved September 28, 2018 from https://www.businesstimes.

com.sg/ government-economy/singapore-tops-global-smart-city-performance-ranking-in-2017-study

Paolo Neirotti, Alberto De Marco, Anna Corinna Cagliano, Giulio Mangano, Francesco Scorrano. (2014). **Current trends in Smart City initiatives: Some stylised facts.** Retrieved September 21, 2018, from https://www.sciencedirect.com/ science/ article/pii/S0264 275113001935#!

The City of New York. (2015). **The City of New York Mayor Bill de Blasio One New York The Plan for a Strong and Just City Introduction and Evolution 8.** Retrieved September 11, 2018, from https://onenyc.cityofnewyork.us/wp-content/uploads/2018/04/ OneNYC-1.pdf

United for Smart Sustainable Cities. (2017). **Collection Methodology for Key Performance Indicators for Smart Sustainable Cities.** Retrieved September 11, 2018, from https://www.unece.org/fileadmin/DAM /hlm/documents/Publications/U4SSC-CollectionMethodology forKPIfoSSC-2017.pdf

Vito Albino Umberto Berardi Rosa Maria Dangelico. (2015). Smart cities: definitions, dimensions, and performance. Journal of Urban Technology. 22(1), 87-100

วารสารแสงอีสาน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

เกณฑ์การพิจารณาเลือกผู้สมัครในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น
Criteria for Selecting the Representatives of Local Elections in Khon Kaen Province.

สุจิตตาภรณ์ นะชา[1]
Sujittaporn Nacha
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต วิทยาลัยปกครองท้องถิ่นม, มหาวิทยาลัยขอนแก่น[1]
พีรสิทธิ์ คำนวณศิลป์[2]
Peerasit Kamnuasilpa
รองศาสตราจารย์ วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น นักวิจัยกลุ่มวิจัยการบริหารกิจการท้องถิ่นและการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ[2]
Author for Correspondence: Email: sujittapornn@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เสนอผลจากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อวิเคราะห์ว่า ประชาชนมีมุมมอง และใช้เกณฑ์ ในการพิจารณาเลือกผู้สมัครเลือกตั้งระดับท้องถิ่นที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในปีพุทธศักราช 2563 อย่างไร การสำรวจครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากรจังหวัดขอนแก่น ที่ถูกเลือกมาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) เป็นจำนวน 384 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีมุมมองว่า การเลือกตั้งระดับท้องถิ่นเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้น ประชาชน 87.7% ต้องการให้มีการจัดเลือกตั้งระดับท้องถิ่นโดยเร็ว เนื่องมาจากเหตุผลหลักที่ว่า การเลือกตั้งเป็นหน้าที่และตนเองต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง (54.9%) และเหตุผลรองลงมา ประชาชนมองว่าการเลือกตั้งท้องถิ่นจะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น (35.3%) โดยเกณฑ์ที่ประชาชนใช้ในการเลือกผู้สมัครเลือกตั้งระดับท้องถิ่นมาจากการพิจารณาพิจารณาผลงานที่ผ่านมาและการช่วยเหลือดูแลของผู้สมัคร (37.8%) และจากวิสัยทัศน์และนโยบายของผู้สมัคร (33.8%) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประชาชนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการซื้อสิทธิขายเสียงอย่างในอดีตที่ผ่านมา โดยประชาชนที่ตกเป็นตัวอย่างเกือบทั้งหมด (97.9%) ตอบว่า ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นประชาชนตัดสินใจจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งดังกล่าวอย่างแน่นอน

คำสำคัญ: เกณฑ์การพิจารณาเลือกผู้สมัคร, การเลือกตั้งระดับท้องถิ่น, จังหวัดขอนแก่น
Received: 29/09/62 **Revised:** -- **Accepted:** 04/10/62

Abstract

This survey research analyzed the opinions of the population and criteria for considering candidates for local elections, anticipated to take place in 2020. This survey collected data from 384 members of the Khon Kaen population using multi-stage sampling and a structured questionnaire.

This study found that the respondents feel that local elections are one way to change society for the better and accelerate development of the locality. Fully 87.7% would like to see local elections held soon. That is because they see elections as the responsibility of a democracy, and they would like to participate in the political process (54.9%). The respondents also feel that free and fair elections help to produce positive change in the lives and livelihoods of the population (35.3%). This sample of the Khon Kaen population feel that candidates for elected office should have demonstrated some ability and track record of achieving good results and genuinely care for their constituency (37.8%). Also, important is the vision and proposed policies of the candidate (33.8%). These findings show that the Khon Kaen population reject the notion of vote-buying or selling their vote (as occurred in the past). What is more, nearly all (97.9%) reported that they intend to vote in the next round of elections.

Keywords: Criteria for Considering Candidates for Elections, Local Elections, Khon Kaen Province

บทนำ

ประเทศไทยได้ว่างเว้นจากการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น (Local Elections) มาเป็นระยะเวลานานกว่า 5 ปี เนื่องมาจากประกาศคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 1/2557 เรื่องการได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว (ราชกิจจานุเบกษา, 2558) จากการปฏิวัติรัฐประหาร (Coup D'etat) ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ทำให้ประเทศไทยไม่ได้มีการเลือกตั้งในทุกระดับ แต่ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการเลือกตั้งระดับประเทศ (General Elections) หรือการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปแล้วเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พุทธศักราช 2562 และในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งนี้พบว่า ประชาชนมีความตื่นตัว และให้ความสนใจ กับการเลือกตั้งดังกล่าวเป็นอย่างมาก โดยประชาชนได้ออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจำนวน 38,532,645 คน คิดเป็น

ร้อยละ 74.69 ของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด (บีบีซี เนวิเกชัน, 2562) และพบว่า ประชาชนพิจารณาเลือกตั้งผู้สมัครจากความซื่อสัตย์และมีคุณธรรม การมีวิสัยทัศน์และความคิดก้าวหน้า ผลงานที่เป็นที่ประจักษ์ในพื้นที่ ความสามารถในการนำเงินมาพัฒนาท้องถิ่น และความสามารถในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ตามลำดับ (วุฒิสาร ต้นไชย และสติธร ธนานิธิโชติ, 2562) ทั้งนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นตัวแทนของประชาชนในการบริหารงานประเทศในภาพรวม ไม่ใช่การบริหารงานที่เข้าไปใกล้ชิดกับแต่ละท้องถิ่นโดยตรง จึงมีความน่าสนใจว่า การเลือกตั้งท้องถิ่นภายหลังจากนี้ ที่เป็นการเลือกผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ที่ต้องบริหารงานใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ประชาชนจะให้ความสนใจ และมีมุมมอง ต่อการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นอย่างไร และจะใช้เกณฑ์การพิจารณาการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นเหมือนกับเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกตั้งระดับประเทศหรือไม่ หรือจะใช้เกณฑ์การพิจารณาแบบเดิมที่มีการพิจารณาจากระบบอุปถัมภ์ การซื้อสิทธิขายเสียง การไปร่วมงานบุญ ความสัมพันธ์เพื่อนฝูงญาติพี่น้อง (วัฒนิกา ศิลปกุล, 2550) และระบบหัวคะแนนเสียง (ชัยวัฒน์ สีเหนี่ยง, 2560) ซึ่งเป็นการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมของท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังไม่ได้มีการจัดให้มีการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น และยังไม่ได้มีกำหนดเวลาอย่างเป็นทางการแน่ชัด ทำให้ท้องถิ่นหลายพื้นที่ไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาที่สะสมมาเป็นระยะเวลานานกว่า 5 ปี อย่างเหมาะสม ทั้งปัญหาสาธารณูปโภค ปัญหาการไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการของประชาชน และปัญหาการไม่มีสิทธิไม่มีเสียงในการเลือก เปลี่ยนแปลง หรือตรวจสอบ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น แทนบุคคลที่หมดวาระลงในช่วงที่ไม่มีการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น เมื่อพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นประกอบกับกระแสความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนภายหลังจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือการเลือกตั้งระดับประเทศ ทำให้การพิจารณาเลือกผู้สมัครเลือกตั้งระดับท้องถิ่นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก

จากความเป็นมาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า ประชาชนมีมุมมอง และใช้เกณฑ์ ในการพิจารณาการเลือกผู้สมัครเลือกตั้งระดับท้องถิ่นที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในปีพุทธศักราช 2563 อย่างไร โดยคาดว่าการศึกษาวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการทราบถึงมุมมอง และหลักเกณฑ์ ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน และเพื่อทำความเข้าใจถึงเหตุผลของการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน ทั้งยังนำไปสู่การทำให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมือง และความต้องการที่แท้จริงของตนเอง ตามระบอบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น รวมถึงเป็นแนวทางให้ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกสภาท้องถิ่น พัฒนาการบริหารงานท้องถิ่นให้มีศักยภาพ และประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงเป้าหมาย และมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการเมืองการปกครองและการพัฒนาประชาธิปไตย ระดับประเทศให้มีความเข้มแข็ง และเสถียรภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษามุมมองที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้สมัครเลือกตั้ง และหลักเกณฑ์ ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน
2. เพื่อทำความเข้าใจถึงเหตุผลของการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษามุมมอง หรือความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพิจารณาผู้สมัครเลือกตั้งระดับท้องถิ่นที่จะเกิดขึ้นในปีพุทธศักราช 2562 โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Questionnaire) ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน ใน 32 หมู่บ้าน

2. การสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่ได้จากการเก็บรวบรวมแบบสอบถามของประชาชนจังหวัดขอนแก่นจำนวน 384 คน ใน 32 หมู่บ้าน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดของประชากรกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane ที่กำหนดให้ค่าความคาดเคลื่อน คือ 0.05 โดยสุ่มจากประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดขอนแก่นจำนวน 1,432,858 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดขอนแก่น, 2562) ทำให้ได้ประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดให้อำเภอเป็นหน่วยตัวอย่างขั้นที่ 1 ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มพื้นที่จังหวัดขอนแก่นออกเป็น 4 พื้นที่ พื้นที่ละ 2 อำเภอ โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก ทำให้ได้จำนวนอำเภอทั้งสิ้น 8 อำเภอ ได้แก่ 1) อำเภอพื้นที่ทางเหนือ คือ อำเภอสีชมพู และอำเภอภูเวียง 2) อำเภอพื้นที่ทางตะวันออก คือ อำเภอเมืองขอนแก่น และอำเภอกระนวน 3) อำเภอพื้นที่ทางตะวันตก คือ อำเภอมัญจาคีรี และอำเภอโคกโพธิ์ชัย และ 4) อำเภอพื้นที่ทางใต้ คือ อำเภอพล และอำเภอหนองสองห้อง

ขั้นที่ 2 กำหนดให้ตำบลเป็นหน่วยตัวอย่างขั้นที่ 2 และเลือกตำบลในแต่ละอำเภอมา 2 ตำบล โดยการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับฉลาก ทำให้ได้ตำบลทั้งสิ้น 16 ตำบล โดยกลุ่มอำเภอพื้นที่ทางเหนือ ได้แก่ 1) อำเภอสีชมพู คือ ตำบลสีชมพู และตำบลบริบูรณ์ และ 2) อำเภอภูเวียง คือ ตำบลภูเวียง และตำบลนาหว้า กลุ่มอำเภอพื้นที่ทางตะวันออก ได้แก่ 1) อำเภอเมืองขอนแก่น คือ ตำบลในเมือง และตำบลท่าพระ และ 2) อำเภอกระนวน คือ ตำบลหนองโก และตำบลบ้านฝาง กลุ่มอำเภอพื้นที่ทางตะวันตก ได้แก่ 1) อำเภอมัญจาคีรี คือ ตำบลกุดเค้า และตำบลนาข่า และ 2) อำเภอโคกโพธิ์

ไชย คือ ตำบลโพธิ์ไชย และตำบลภูผาแดง และกลุ่มอำเภอพื้นที่ทางใต้ ได้แก่ 1) อำเภอพล คือ ตำบลเมืองพล และตำบลลอมคอม และ 2) อำเภอหนองสองห้อง คือ ตำบลหนองสองห้อง และตำบลหนองเม็ก

ขั้นที่ 3 กำหนดให้หมู่บ้านเป็นหน่วยตัวอย่างขั้นที่ 3 และเลือกหมู่บ้านในแต่ละตำบลมา 2 หมู่บ้าน โดยการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับฉลาก ทำให้ได้หมู่บ้านทั้งสิ้น 32 หมู่บ้าน ดังต่อไปนี้

กลุ่มอำเภอพื้นที่ทางเหนือ ได้แก่ 1) อำเภอสีชมพู คือ หมู่บ้านสีชมพู และหมู่บ้านจอมบึง ในตำบลสีชมพู และหมู่บ้านบริบูรณ์ และหมู่บ้านท่าช้างน้อย ในตำบลบริบูรณ์ และ 2) อำเภอภูเวียง คือ หมู่บ้านภูเวียง และหมู่บ้านดอนหัน ในตำบลภูเวียง และหมู่บ้านนาหว้า และหมู่บ้านโนนสะอาด ในตำบลนาหว้า

กลุ่มอำเภอพื้นที่ทางตะวันออก ได้แก่ 1) อำเภอเมืองขอนแก่น คือ หมู่บ้านศิลา และหมู่บ้านโกทา ในตำบลศิลา และหมู่บ้านวังหิน และหมู่บ้านหนองบัวดีหมี ในตำบลท่าพระ และ 2) อำเภอกระนวน คือ หมู่บ้านคำไฮ และหมู่บ้านโนนราศี ในตำบลหนองโก และหมู่บ้านฝาง และหมู่บ้านทุ่งใหญ่ ในตำบลบ้านฝาง

กลุ่มอำเภอพื้นที่ทางตะวันตก ได้แก่ 1) อำเภอมัญจาคีรี คือ หมู่บ้านหนองโน และหมู่บ้านโจด ในตำบลกุดเค้า และหมู่บ้านนาข่า และหมู่บ้านเหล่าใหญ่ ในตำบลนาข่า และ 2) อำเภอโคกโพธิ์ไชย คือ หมู่บ้านโพธิ์ไชย และหมู่บ้านมูลนาค ในตำบลโพธิ์ไชย และหมู่บ้านหินตั้ง และหมู่บ้านซับแดง ในตำบลซับสมบูรณ์

และกลุ่มอำเภอพื้นที่ทางใต้ ได้แก่ 1) อำเภอพล คือ หมู่บ้านหญ้าคา และหมู่บ้านหันใหญ่ ในตำบลเมืองพล และหมู่บ้านลอมคอม และหมู่บ้านหนองดู่ ในตำบลลอมคอม และ 2) อำเภอหนองสองห้อง คือ หมู่บ้านหนองสองห้อง และหมู่บ้านเมย ในตำบลหนองสองห้อง และหมู่บ้านหนองเม็ก และหมู่บ้านวังคูณ ในตำบลหนองเม็ก

ขั้นที่ 4 กำหนดให้ครัวเรือนเป็นหน่วยตัวอย่างขั้นที่ 4 และเลือกประชาชนกลุ่มตัวอย่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งครัวเรือนละ 1 คน โดยผู้วิจัยเห็นสมควรว่า ขนาดของตัวอย่างประชาชนที่เหมาะสมจากจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่จะศึกษา 384 คน คือ หมู่บ้านละ 12 คน ใน 32 หมู่บ้านที่ได้รับเลือก และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (System Random Sampling) คือ การเลือกกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของแต่ละหมู่บ้าน N ครัวเรือน หารด้วยจำนวนตัวอย่างประชากร n = 12 คน จะได้ช่วงห่างระหว่างแต่ละครัวเรือนที่ระยะ k ครัวเรือน และเริ่มสุ่มตัวอย่างประชากรที่บริเวณกลางหมู่บ้าน

3. วิธีการเก็บข้อมูล

การศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูล

ทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์ มุมมองและเกณฑ์ที่ประชาชนใช้ในการพิจารณาการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น และข้อเสนอแนะ โดยก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์จากประชาชนผู้ถูกสัมภาษณ์ ในการให้ความร่วมมือสนับสนุนการศึกษาวิจัย และดำเนินการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากประชาชนจำนวน 384 คน ใน 32 หมู่บ้าน โดยการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามด้วยตนเอง และทีมงาน ซึ่งใช้เวลา 4 วัน

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ และประมวลผล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม โดยใช้การอธิบายเชิงปริมาณประกอบตัวเลขเชิงสถิติ และสังเคราะห์เป็นแนวทางในพัฒนาการบริหารงานท้องถิ่น และการบริหารงานประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนอย่างเหมาะสมมากที่สุด

ผลการวิจัย

ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเห็นความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น โดยประชาชนมีมุมมองว่า การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย และประชาชนต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง (54.9%) และ ประชาชนต้องการการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นจากการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น (35.3%) สะท้อนให้เห็นว่า การเลือกตั้งระดับท้องถิ่นที่จะเกิดขึ้น ประชาชนจะเลือกบุคคลที่ตนมีความคิดเห็นว่า สามารถจะเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นให้พัฒนาและมีความเจริญมากขึ้นจากที่ผ่านมา และประชาชนบางส่วนจะไปเลือกตั้งเนื่องจากความชื่นชอบตัวผู้สมัครเลือกตั้ง (5%) จากความสอดคล้องของนโยบายกับความต้องการ (2.4%) จากความชื่นชอบพรรคการเมือง (1.6%) จากค่านิยมของบุคคลรอบตัว (0.5%) และอื่น ๆ ไม่ระบุ (0.3%) ทั้งนี้ หากมีการจัดการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นขึ้น ประชาชน 97.9% จะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างแน่นอน

ในการพิจารณาเลือกผู้สมัครในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นที่จะเกิดขึ้นภายในปีพุทธศักราช 2563 นี้ ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาเลือกผู้สมัครจากผลงานที่ผ่านมาและการช่วยเหลือดูแลของผู้สมัคร 37.8% ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานตามนโยบายหรือแผนปฏิบัติงาน และพฤติกรรมที่ผ่านมาของผู้สมัคร ทั้งด้านที่ดี และด้านที่ควรปรับปรุง เนื่องจากประชาชน 59.4% ได้ติดตามการการทำงานของผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น แม้ว่าประชาชน 55.3% ไม่เคยประสบหรือพบเห็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมของสมาชิกดังกล่าว แต่ประชาชนบางส่วนกลับเคยประสบหรือพบเห็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมของสมาชิกดังกล่าว ได้แก่ การดำเนินงานล่าช้า (23.5%) การเลือกปฏิบัติไม่เป็นธรรม (7.1%) การจัดสรรงบประมาณไม่เหมาะสม (6.6%) การไม่ปฏิบัติหน้าที่ (3.1%) และการทุจริต (1.8%) ซึ่งสมาชิกดังกล่าวเป็นตัวแทนของประชาชนที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด แต่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำทั้งหมด คือ ประชาชน เนื่องจากหากประชาชนได้รับปัญหา

ในท้องถิ่น และได้มีการแจ้งหรือร้องเรียนปัญหาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือสภาท้องถิ่นแล้ว แต่ผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นกลับละเลยดำเนินการหรือดำเนินการล่าช้า ประชาชนจะต้องหาทางแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าด้วยตนเองไปก่อน

ผลงานและการช่วยเหลือดูแลที่ผ่านมาของผู้สมัคร ทำให้ประชาชนมีความเป็นห่วงการบริหารงานด้านงบประมาณของผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ซึ่งได้รับมาจากส่วนกลาง แต่ผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นกลับนำงบประมาณดังกล่าวมาจัดสรรใช้ในการบริหารงานไม่เหมาะสม ได้แก่ การจัดสัมมนาที่ไม่ใช่สัมมนาเชิงวิชาการ ซึ่งไม่ได้ทำให้ปัญหาในท้องถิ่นได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น แต่เป็นการใช้งบประมาณที่มาจากภาษีประชาชนเพื่อประโยชน์ส่วนตน โดยไม่ได้ตระหนักถึงความเดือดร้อนของประชาชนในท้องถิ่น ดังเช่นที่ประชาชนกล่าวว่า *“...พี่รู้ดี ที่จริงเขาเอางบไปเที่ยวตั้งสองสามรอบ มีคนมาชวนไปด้วยกันอยู่ บอกงบเหลือ...”* และประชาชนมีความเป็นห่วงในเรื่องการผูกขาดบริษัทก่อสร้าง ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือสภาท้องถิ่น ตกลงกันกับบริษัทก่อสร้างเอาไว้ โดยให้บริษัทดังกล่าวออกค่าใช้จ่ายในการดำเนินการไปก่อน แล้วเมื่องบประมาณจากทางราชการมาถึงจึงจ่ายให้กับทางบริษัท โดยไม่มีการตรวจสอบการทำงานของบริษัทดังกล่าวอย่างเหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาความไม่ได้มาตรฐานของงานขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่น หรือผู้ที่เดินทางผ่าน ดังเช่นที่ประชาชนกล่าวว่า *“...เขาก็ผูกขาดกับบริษัทที่รู้จักกัน ทั้ง ๆ มีบริษัทอื่นที่ทำดีกว่า...”* สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการจัดสรรงบประมาณที่ผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นจะต้องทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ประชาชนเคยประสบหรือพบเห็นการดูแลช่วยเหลือเป็นพิเศษจากผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น (33.9%) เคยประสบหรือพบเห็นการแจกของจากสมาชิกดังกล่าว (65%) เคยประสบหรือพบเห็นการมาร่วมงานบุญของสมาชิกดังกล่าว (86.5%) เคยประสบหรือพบเห็นสถานการณ์การใช้อำนาจของสมาชิกดังกล่าว (8.1%) และเคยประสบหรือพบเห็นหัวคะแนนเสียงของสมาชิกดังกล่าว (28.7%) อย่างไรก็ตาม การดูแลช่วยเหลือประชาชนข้างต้นกลับมีความไม่สม่ำเสมอ ดังเช่นที่ประชาชนกล่าวว่า “...เขาเป็นคนในท้องถิ่น เขาก็ช่วยเหลือดีอยู่ แต่บางคนก็มาแค่ช่วงหาเสียงก็มี...” สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนต้องการได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอจากผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นในทุกช่วงเวลา

นอกจากการพิจารณาเลือกผู้สมัครเลือกตั้งระดับท้องถิ่นจากผลงานที่ผ่านมาและการช่วยเหลือดูแลของผู้สมัครดังข้างต้น ประชาชนได้พิจารณาผู้สมัครจากวิสัยทัศน์และนโยบายของผู้สมัคร (33.8%) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมองกาลไกล การคาดการณ์ การกำหนดเป้าหมายที่ผู้สมัครต้องการทำให้สำเร็จภายในระยะเวลาต่าง ๆ และการมุ่งหวังผลจากการดำเนินงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และการกำหนดนโยบายแก้ไขปัญหาให้ประชาชน ทั้งนโยบายด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน และสาธารณูปโภค นโยบายด้านสังคม ได้แก่ เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ป่วย และผู้ประสบภัย นโยบายด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรักษาพยาบาล มลพิษ และขยะ และนโยบายด้าน

การศึกษา ได้แก่ อุปกรณ์การเรียน อาหารกลางวัน และทุนการศึกษา และประชาชนได้พิจารณาเลือกผู้สมัครจากคุณสมบัติและประวัติส่วนบุคคลของผู้สมัคร (23.9%) พิจารณาจากพรรคการเมืองที่ผู้สมัครสังกัด (2.9%) และอื่น ๆ ไม่ระบุ (1.6%) ทั้งนี้ ประชาชนมีความคิดเห็นว่า คุณสมบัติในอุดมคติที่ผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นทุกคนควรมี คือ ความซื่อสัตย์และมีจริยธรรม (32.9%) และรองลงมา ได้แก่ ความเห็นแก่ประโยชน์ของประชาชนก่อนเสมอ (13.9%) การรักษาคำพูดและทำตามนโยบาย (12.9%) การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล (12.9%) การมีประสบการณ์ทางการเมือง (9.2%) และการดำเนินงานรวดเร็ว (8.4%) อย่างไรก็ตาม ประชาชนส่วนใหญ่กลับมีความคิดเห็นว่า นักการเมืองท้องถิ่นไม่ควรสังกัดพรรคการเมือง (54.6%) เนื่องจากต้องการให้ผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นบริหารงานอย่างเต็มความสามารถ และมีอิสระในการดำเนินงานอย่างเหมาะสม ดังเช่นที่ประชาชนกล่าวว่า “...พอสังกัดพรรคก็ต้องทำตามพรรค เพราะฉะนั้นไม่ต้องสังกัดพรรคดีกว่า...” สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นบางคนอาจขาดคุณสมบัติที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ประชาชนให้ความสำคัญ และต้องการให้ผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวมาบริหารงานในท้องถิ่น

ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้ผู้สมัครเลือกตั้ง ผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือรัฐบาล ออกนโยบายและแผนปฏิบัติงานในหลาย ๆ ด้านให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยประชาชนต้องการนโยบายด้านเศรษฐกิจ (68.9%) และรองลงมา ได้แก่ นโยบายด้านสังคม (16.9%) นโยบายด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม (5.8%) และนโยบายด้านการศึกษา (4.5%) และอื่น ๆ ไม่ระบุ (3.9%) เนื่องจากประชาชนเคยประสบปัญหาต่าง ๆ ในท้องถิ่น แต่กลับไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม (42.4%) โดยปัญหาที่ประชาชนประสบ ได้แก่ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ (68%) ปัญหาด้านสังคม (10.8%) ปัญหาด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม (7.5%) ปัญหาด้านการศึกษา (3.5%) และอื่น ๆ ไม่ระบุ (10.2%) ทำให้ประชาชนต้องจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยตนเอง ทั้งการขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อใช้ในการทำนา หรืออุปโภคบริโภค การหาช่างซ่อมไฟฟ้าจากนอกพื้นที่เมื่อไฟฟ้ามีปัญหา การรวมตัวกันขุดลอกคลองในท้องถิ่น และการช่วยกันออกค่าซ่อมถนนเบื้องต้น ดังเช่นที่ประชาชนกล่าวว่า *“...ชาวนาประสบภัยแล้ง น้ำทำนาก็ไม่มี รัฐไม่มาช่วยแก้ปัญหา เครื่องบินทำฝนเทียมก็มี แต่ชาวนาต้องพากันใช้น้ำบาดาล รัฐก็จะมาเก็บภาษีน้ำบาดาลอีก...”* ซึ่งสะท้อนถึงการประสบปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไขจากผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น และความเกรงกลัวต่อการมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้ ปัญหายาเสพติดเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่ประชาชนต้องการให้ผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นออกนโยบายในการแก้ไข เนื่องจากยาเสพติดมีการแพร่ระบาดในเยาวชนอย่างรวดเร็ว ครอบครัวของเยาวชนไม่สามารถดูแลเยาวชนได้ตลอดเวลา ประชาชนจึงต้องการให้รัฐบาลควรเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดในท้องถิ่นให้เร็วที่สุด ดังเช่นที่ประชาชนกล่าวว่า *“...อย่างปัญหายาเสพติดก็ควรเร่งแก้ได้แล้ว ลูกหลานพากันติดจนเสียคน...”* สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนต้องการผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นที่มีนโยบายสอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาในท้อง

ถิ่น และดำเนินการตามนโยบายที่ให้ไว้เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น

ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ประชาชน 87.7% ต้องการให้จัดการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นโดยเร็ว และต้องการจัดในช่วงหลังการเลือกตั้งระดับชาติภายใน 160 วัน (ช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน) 62.4% และรองลงมา ได้แก่ หลังการเลือกตั้งระดับชาติภายใน 200 วัน (ช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม) 19.7% และหลังการเลือกตั้งระดับชาติภายใน 240 วัน (ช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน) 10.7% โดยต้องการให้การจัดการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นมีการพัฒนาในด้านความโปร่งใส (56.4%) ด้านการประชาสัมพันธ์ (15.5%) ด้านความรวดเร็วในการดำเนินงาน (15.5%) ด้านรูปแบบการลงคะแนนเสียง (5.9%) และด้านการประชาพิจารณ์ (4.5%) สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนประชาชนต้องการเลือกตั้งโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และต้องการให้เกิดความโปร่งใสในการเลือกตั้ง

ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงเจตจำนงของประชาชนที่อยากจะไปเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นแนวทางในการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้น โดยประชาชนเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง เนื่องจากประชาชนมีความคิดเห็นว่า การไปเลือกตั้งเป็นหน้าที่และต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง และต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น โดยประชาชนจะพิจารณาเลือกผู้สมัครจากผลงานที่ผ่านมาและการช่วยเหลือดูแลของผู้สมัครในทุกด้าน และพิจารณาถึงวิสัยทัศน์และนโยบายของผู้สมัครจะมีความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา และสอดคล้องกับความต้องการของตนมากน้อยเพียงใด

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนมีมุมมอง และใช้เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกผู้สมัครเลือกตั้งระดับท้องถิ่นจากการพิจารณาผลงานและการช่วยเหลือดูแลที่ผ่านมาของผู้สมัครเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อวิเคราะห์ว่าผู้สมัครแต่ละคนมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด พิจารณาทั้งด้านที่ดี และด้านที่ควรปรับปรุงแก้ไข จากการติดตามการทำงานหรือการดำเนินการต่าง ๆ ที่ผ่านมาของผู้สมัคร รวมถึงการพิจารณาวิสัยทัศน์และนโยบายของผู้สมัคร ที่สะท้อนความคิดและแผนการบริหารงานท้องถิ่นของผู้สมัคร โดยประชาชนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการซื้อสิทธิขายเสียงแต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างไปจากอดีตที่ผ่านมา ที่ประชาชนพิจารณาเลือกผู้สมัครเลือกตั้งระดับท้องถิ่นจากความพอใจส่วนบุคคล จิตสำนึกหน้าที่ ความต้องการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย ความนิยมของประชาชนที่มีต่อผู้สมัคร ความนิยมของนโยบาย เพื่อนฝูงญาติพี่น้อง การถูกร้องขอจากผู้สมัครหรือหัวคะแนน และการถูกร้องขอจากเจ้าหน้าที่ราชการ ตามลำดับ (วัฒนิกา ศิลปกุล, 2550) และในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือการเลือกตั้งระดับชาติที่ผ่าน ๆ มา ผลงานวิจัยในอดีตชี้ให้เห็นว่า ประชาชนพิจารณาเลือกตั้งจากปัจจัยทางการเมืองในเรื่องคุณสมบัติของพรรคการเมือง คุณสมบัติของหัวคะแนน และคุณสมบัติของผู้สมัคร ตามลำดับ และพิจารณาเลือกผู้สมัครเลือกตั้งจากพรรค และตัวผู้สมัคร ที่

ประชาชนเห็นว่ามีความเข้าใจปัญหาในท้องถิ่น (สุรพล พรมกุล, 2559)

การศึกษามุมมอง และเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกผู้สมัครเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน นี้สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีเจตจำนงต้องการให้มีการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นโดยเร็วที่สุด เนื่องจากประชาชนประสบปัญหาที่สะสมมาเป็นระยะเวลานานหลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา และด้านอื่น ๆ ซึ่งประชาชนได้มีการแจ้งหรือร้องเรียนปัญหาดังกล่าวไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือสภาท้องถิ่นที่มีอำนาจหน้าที่แล้ว แต่กลับไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม ประชาชนจึงต้องหาทางแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าด้วยตนเองไปก่อน การเลือกตั้งระดับท้องถิ่นจึงเป็นแนวทางหนึ่ง ที่ประชาชนจะได้มีส่วนร่วมในการเลือกผู้สมัครเลือกตั้งระดับท้องถิ่นมาบริหารงานท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น เปลี่ยนแปลงท้องถิ่น และพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) ของประชาชน (McCoisky, 1973 อ้างถึงใน เอกวุฒิ เกตุประยูร, 2554) สอดคล้องกับผลงานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นเป็นอย่างมาก (ฤทัยรัตน์ สุพะนามัย, 2557) และคาดหวังกับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นเป็นอย่างมาก โดยคาดหวังว่าจะได้ผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นที่จะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ และบริหารงานท้องถิ่น ด้วยความสามารถ และศักยภาพ อย่างเหมาะสม (สาโรชน์ เอกระ, 2553) อย่างไรก็ตาม ผู้สมัครเลือกตั้ง ผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น และรัฐบาล ควรตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นที่ตนมีอำนาจหน้าที่ และให้ความสำคัญกับมุมมองความคิดเห็นของประชาชนมากขึ้น ควรดำเนินงานตามนโยบายที่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นของประชาชนอย่างจริงจัง พัฒนาคุณสมบัติและศักยภาพในการทำงาน เพื่อสร้างสรรค์ผลงานการบริหารงานตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนให้เป็นที่ประจักษ์ และพัฒนากระบวนการตรวจสอบและกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารงานท้องถิ่น ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย และเกิดความเชื่อมั่นในการทำงานของผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น นำไปสู่การพัฒนาการเมืองการปกครอง และการพัฒนาประชาธิปไตย ทั้งระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ ให้มีความเข้มแข็งและมีเสถียรภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เพื่อตอบสนองมุมมอง และความคิดเห็น ของประชาชนต่อการเลือกผู้สมัครเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ควรจัดให้มีการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นโดยเร็ว เนื่องจากเป็นความต้องการของประชาชน และเป็นแนวทางหนึ่งที่ประชาชนจะได้มีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะช่วยพัฒนาประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็ง และมีเสถียรภาพมากขึ้น และควรมีการพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้นในทุกด้าน เนื่องจากประชาชนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการซื้อสิทธิขายเสียงอีกต่อไป แต่ให้ความสำคัญ

กับผลงานและการดูแลช่วยเหลือของผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นหลัก ทำให้ผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับนโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และดำเนินการตามแผนปฏิบัติงาน อย่างรวดเร็วและเหมาะสม เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการศึกษาการพัฒนากระบวนการดำเนินงานตามนโยบายของผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ศึกษาการพัฒนาคุณสมบัติและศักยภาพในการบริหารงานของผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ศึกษาการพัฒนาความโปร่งใสและการตรวจสอบการบริหารงานของผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น และศึกษาการพัฒนาวิธีการต่อยอดทางด้านเศรษฐกิจให้กับประชาชนในท้องถิ่น

บรรณานุกรม

ชัยวัฒน์ สีเหนี่ยง. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค, 1*(2), 42-52.

บีบีซี เนวิเกชัน. (2562). ผลเลือกตั้ง 2562 : กกต. แถลงผลเลือกตั้ง 100% คะแนนมหาชนของ พปชร. พุ่งเป็น 8.4 ล้านเสียง. *บีบีซี เนวิเกชัน.* ค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2562, จาก https://www.bbc.com/ thai/thailand-47730271

ราชกิจจานุเบกษา. (2558). *คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 1/2557 เรื่องการได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว*. สืบค้นเมื่อ 30 ธันวาคม 2561, จาก https://library2.parliament.go.th/giventake/content_ncpo/ncpo-head-order1-2557.pdf

ฤทัยรัตน์ สุพะนามัย. (2557). *จิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วัฒนิกา ศิลปะกุล. (2550). *ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษากรณี การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ.* (รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานท้องถิ่น). วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

วุฒิสาร ต้นไชย และสติธร ธนานิธิโชติ. (2562). ปัจจัยในการเลือกผู้สมัคร/พรรค คุณลักษณะของนายกรัฐมนตรีที่พึงประสงค์ และความมุ่งมั่นในการเลือกตั้ง. *สถาบันพระปกเกล้า.* สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2562, จาก https://image.makewebeasy.net/makeweb/0/aef-C7RLgX/ Document/แถลงข่าว_5_มีค234.pdf

สาโรชน์ เอกระ. (2553). *เปรียบเทียบความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นกับนักการเมืองระดับชาติ กรณีศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร*. (รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น). วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุรพล พรมกุล. (2559). พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2557 ในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารธรรมทรรศน์, 15*(3), 103-118. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2562, จาก https://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas/article/view/75894/61068

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดขอนแก่น. (2562). *สรุปผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ.2562 จังหวัดขอนแก่น เขตเลือกตั้งที่ 1-10 (อย่างไม่เป็นทางการ).* ค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2562, จาก https://www.ect.go.th/khonkaen/ewt_dl_link.php?nid=205 &filename=index

เอกวุฒิ เกตุประยูร. (2554). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสระสี่เหลี่ยม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง (พนัสนิคม)). คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2562, จาก http://opac.lib.buu.ac.th/opac/

การเปรียบเทียบตัวชี้วัดของการเป็นเมืองที่มีระบบเศรษฐกิจอัจฉริยะ
A Comparison for Smart Economy Indicators

นายกิตติธัช คล้อสวัสดิ์[1],รศ. ดร.ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ[2]
Kittithat Klosawat[1], Associate Professor Dr.Supawatanakorn Wongthanavasu[2]
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Author for Correspondence Email : k_kittithat@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบตัวชี้วัดของเมืองที่มีเศรษฐกิจอัจฉริยะ ซึ่งทำการศึกษาจากองค์กร หรือสถาบัน และเมืองต่าง ๆ ได้แก่ สถาบันวิจัย VTT, องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐาน (ISO), องค์การสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU), สถาบันมาตรฐานโทรคมนาคมยุโรป (ETSI), สิงคโปร์, นิวยอร์ก, ลอนดอน และดูไบ โดยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยด้วยวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) เป็นการศึกษาและวิเคราะห์จากเอกสาร รายงานการวิจัย บทความวิชาการ หนังสือ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ตลอดจนเอกสารออนไลน์ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจอัจฉริยะและการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และสังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis) โดยผลการศึกษาพบว่า สามารถแบ่งได้เป็น 4 ด้าน ประกอบไปด้วย ด้านสภาวะแรงงาน ด้านผู้ประกอบการ ด้านประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ และด้านการพัฒนานวัตกรรม ซึ่งตัวชี้วัดดังกล่าวนั้นเป็นการกำหนดขอบเขตแบบกว้าง ๆ เป็นมาตรฐานจากการเป็นตัวชี้วัดที่เมืองหลายรูปแบบและแตกต่างกัน ได้นำไปปรับใช้เป็นส่วนมาก ทำให้เมืองที่ต้องการพัฒนาด้านเศรษฐกิจอัจฉริยะนั้นสามารถนำไปประเมินและปรับใช้ได้

คำสำคัญ: การเปรียบเทียบ, ตัวชี้วัด, เมืองอัจฉริยะ, เศรษฐกิจอัจฉริยะ
Received: 29/09/62, **Revised:**04/10/62, **Accepted:** 09/10/62

Abstract

The purpose of this research was to compare the indicators of the cities with “Smart Economy”, the VTT Research Institute, the International Organization for Standardization (ISO), the International Telecommunications Union (ITU), the European Telecommunications Standards Institute (ETSI), as well as Singapore, New York,

London, and Dubai. The study was conducted utilizing the documentary research method, which is the study and analysis of documents, research reports, academic articles, books, and publications. Online documents related to “Smart Economy” and “Smart City” development were also included in order to analyze and synthesize the contents. According to the study, it was found that the indicators could be divided into 4 areas consisting of labor conditions, entrepreneurs, economic efficiency, and the development of innovation. The indicators were a broad scope of standards representing a variety of indicators, which had been applied and used in many different cities. Therefore, for the purposes of developing “Smart Economy” cities, these indicators can be evaluated and adapted.

Keywords: Comparison, Indicators, Smart Cities, Smart Economy

1. บทนำ

การพัฒนาความเจริญของเมืองต่าง ๆ ในอดีตที่ผ่านมานั้นไม่ได้มีการวางแผนการขยายตัวของเมืองเพื่อรองรับการเจริญเติบโตอย่างดีเท่าที่ควรมากนัก เป็นเหตุให้ทิศทางการเจริญเติบโตและพัฒนาเมืองเป็นไปในรูปแบบไร้ทิศทาง (Urban sprawl) และส่งผลต่อการอยู่อาศัยของประชาชน และการจัดการโครงสร้างพื้นฐานภายในเมืองต้องใช้งบประมาณเพิ่มขึ้น นำมาซึ่งอุปสรรคในการพัฒนาเมืองในปัจจุบันที่รูปแบบของเมืองได้เติบโตขึ้นเป็นอย่างมาก (อรทัย ก๊กผล,2559) ด้วยเหตุนี้เอง ประเทศไทยจึงได้เริ่มมีการวางแผนการพัฒนาเมือง โดยดำเนินโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองอัจฉริยะตามแนวคิดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ที่หลายประเทศในโลก โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้วได้มีการออกแบบให้เข้ากับเมืองของตน **(**อริสา จันทรบุญทา,จิรัฐ เจนพึ่งพรม, 2561)

เศรษฐกิจอัจฉริยะ หรือ Smart Economy ถือเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของเมืองอัจฉริยะ ซึ่งเป็นแนวคิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของเมือง ผสมกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ คือ มีการสร้างนวัตกรรม และนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information Communication and Technology: ICT) เข้ามาประยุกต์ ใช้ในการพัฒนาธุรกิจและเพิ่มใความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ เพราะเนื่องจากการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) จะทำให้เกิดสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เอื้ออำนวยต่อการทำธุรกิจภายในเมืองและยังเป็นการสร้างแรงดูดใหม่ให้เกิดการลงทุนและการรักษาธุรกิจที่มีอยู่เดิมภายในเมืองด้วย Hollands, RG (2008) ซึ่งเศรษฐกิจเศรษฐกิจอัจฉริยะนี้จะทำลายอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจแบบเดิม และเพิ่มการกระจายโอกาสสำหรับ

บริษัทต่าง ๆ การดำเนินธุรกิจ (Smart Nation and Digital Government Office, 2019)

การเกิดขึ้นของเมืองอัจฉริยะในหลาย ๆ เมืองนั้น จะต้องมีการพัฒนาเมืองในหลาย ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กัน เพื่อสนองความต้องการของประชาชนในเมืองให้มีความสุขภายใต้แนวคิดการพัฒนาเมืองรูปแบบต่าง ๆ แต่ในปัจจุบันนั้นจะเห็นได้ว่า ความเจริญทางเศรษฐกิจถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนอันเป็นปัจจัยต่อยอดเพื่อให้ประเทศได้รับการพัฒนาจนเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศได้ (Elsa Estevez,2016) เช่นนี้ ในการนำแนวคิดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) มาปรับใช้ในหลายประเทศจึงปฏิเสธถึงความนิยมไม่ได้เลยว่า หลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยในหลายจังหวัดจะให้ความนิยมในการพัฒนาเศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy) เป็นหนึ่งในด้านการพัฒนาเมืองของตนรวมทั้งในประเทศไทยด้วย แต่ทั้งนี้ในการพัฒนาเมืองนั้น สิ่งหนึ่งที่ทั่วโลกให้ความสำคัญสำหรับดำเนินการสิ่งใดให้เห็นผลถึงการพัฒนาเป็นที่ประจักษ์ คือ “ตัวชี้วัดผลปฏิบัติงานหลัก (Key Performance Indicators: KPI)” ซึ่งจะทำให้ทราบความเป็นไปของโครงการตามแต่ละเป้าหมายย่อยของการพัฒนาว่า มีความครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ หรือ เป้าหมายย่อยในแต่ละด้านหรือไม่ อย่างไร และระดับใด อีกทั้งจะเป็นสิ่งยืนยันถึงการบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2555) ซึ่งในที่นี้ย่อมหมายถึง เป็นสิ่งยืนยันถึงความสำเร็จในการพัฒนาเมืองของตนให้เป็นเมืองเศรษฐกิจอัจฉริยะนั่นเอง ซึ่งหลายประเทศที่ได้รับการยอมรับให้เป็นต้นแบบเมืองอัจฉริยะก็ได้นำแนวคิดตัวชี้วัดมาใช้การพัฒนาเมืองของตนทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตามแม้ตัวชี้วัดจะมีมาตรฐานจากการถูกปรับใช้ในหลายเมืองเพียงใด แต่ทั้งนี้ในการพัฒนาเมืองต่าง ๆ ภายใต้แนวคิดเมืองเศรษฐกิจอัจฉริยะนั้น จะเห็นได้ว่าแต่ละตัวชี้วัดของแต่ละเมืองหรือแต่ละประเทศนั้นมักจะมีความแตกต่างกันไป ด้วยเหตุผลของความหลากหลายทางปัจจัยแวดล้อมเมืองในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไป เพื่อให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้อง และเป็นประโยชน์ต่อเมืองของตนมากที่สุด (AapoHuovila , PeterBosch, MiimuAiraksinen, 2019) โดยแต่ละตัวชี้วัดนั้นมีความยากและซับซ้อนเป็นอย่างยิ่งที่จะพัฒนาได้ Albino, Vito & Berardi, Umberto & Dangelico, Rosa. (2015). แต่กระนั้นเมื่อการพัฒนาเศรษฐกิจอัจฉริยะดังกล่าวเป็นการดำเนินการภายใต้แนวคิดต้นแบบการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (smart city) เช่นเดียวกันนี้ ย่อมเป็นปกติที่จะต้องมีแนวคิดพื้นฐานเดียวกันปรากฏอยู่ในองค์ประกอบตัวชี้วัดตามหลักความเป็นสากลด้วย ซึ่งหากไม่ศึกษาทำความเข้าใจในประการสำคัญขององค์ประกอบพื้นฐานดังกล่าว จะเป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจที่คาดเคลื่อนจนไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการใช้แนวคิดดังกล่าวได้

โดยในการศึกษานั้นมีความนิยมที่จะศึกษาจากเมืองที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาตัวชี้วัดจนเป็นที่ยอมรับโดยสากลแล้ว ซึ่งเมืองที่ได้รับการยอมรับเหล่านั้นมักอยู่ในประเทศกลุ่มที่พัฒนาแล้วแถบยุโรปและอเมริกาเหนือ ซึ่งจากการทำความเข้าใจเบื้องต้น ผู้วิจัยทำการศึกษาเมืองกลุ่มตัวอย่างที่มีความน่าสนใจด้านเศรษฐกิจอัจฉริยะมาจำนวน 4 เมืองที่มีการพัฒนาที่โดดเด่นในแต่ละ

ภูมิภาค ได้แก่ เมืองนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกาจากทวีปอเมริกา เมืองลอนดอน ประเทศอังกฤษจากทวีปยุโรป เมืองดูไบ ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์จากทวีปเอเชีย และประเทศสิงคโปร์ จากกลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งเป็นประเทศอยู่ในกลุ่มภูมิภาคเดียวกันกับประเทศไทย ซึ่งทั้งนี้เมืองดังกล่าวได้ติดอันดับเมืองอัจฉริยะ จากการศึกษา ดัชนีการเคลื่อนไหวของเมืองของ สถาบัน IESE (Berrone, Pascual; Ricart, Joan Enric; Duch, Ana; Carrasco, Carlos,2019) ซึ่งศึกษาข้อมูลจาก 174 เมือง จาก 80 ประเทศ โดยผลการจัดอันดับในปี 2019 พบว่าเมือง เมืองลอนดอน ได้อันดับที่ 1 เมืองนิวยอร์ก ได้อันดับที่ 2 เมืองสิงคโปรได้อันดับที่ 7 และเมืองดูไบได้อันดับที่ 99 และ ในมิติเศรษฐกิจเมืองนิวยอร์ก ได้อับดับที่ 1 ลอนดอน ได้อันดับที่ 12 เมืองสิงคโปรอันดับที่ 21 เมืองดูไบ อันดับที่ 64 ในการจัดอันดับ Smart City Index 2019 พบว่า สิงคโปร์ได้อันดับที่ 1 ลอนดอนได้ อับดับที่ 20 เมืองนิวยอร์กได้อันดับที่ 38 และดูไบได้อันดับที่ 45

ดังนั้น จากที่มาและความสำคัญในข้างต้น จากการที่แนวคิดการพัฒนาเมืองโดยพัฒนาเศรษฐกิจอัจฉริยะนั้นยังเป็นแนวคิดที่ริเริ่มนำเข้ามาปรับใช้ในประเทศไทยได้ไม่นาน และมีผู้ศึกษาทำความเข้าใจตัวชี้วัดพื้นฐานดังกล่าวไม่มากนัก แต่มีผลต่อการพัฒนาประเทศและความเป็นอยู่ของประชากรอันถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งจนนานาประเทศต่างยอมรับและริเริ่มนำมาปรับใช้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและเห็นสมควรที่จะ ศึกษาเปรียบเทียบตัวชี้วัดความเป็นเมืองเศรษฐกิจอัจฉริยะเพื่อทำความเข้าใจถึงพื้นฐานของตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจอัจฉริยะที่ควรจะมี โดยทำการศึกษาในรูปแบบเชิงเปรียบเทียบให้เห็นความเหมือนในตัวชี้วัดเศรษฐกิจอัจฉริยะจากตัวชี้วัดของเมือง องค์กร หรือประเทศ ที่ได้รับการยอมรับจากหลายประเทศทั่วโลก จำนวน 4 เมือง ได้แก่ ลอนดอน สิงคโปร์ นิวยอร์ค และ ดูไบ ตามที่ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเลือกเมืองดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีถึงตัวชี้วัดพื้นฐานที่จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงการมีเศรษฐกิจอัจฉริยะ ตามแนวคิดการพัฒนาเมืองแบบ smart city ที่มีผลดีอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศ ให้ทัดเทียมและมีมาตรฐานในแนวทางเดียวกับนานาอารยประเทศที่ประสบความสำเร็จแล้วต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ตัวชี้วัดการเป็นเมืองที่มีเศรษฐกิจอย่างอัจฉริยะ

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อความละเอียดของเนื้อหาทำการศึกษาโดยรูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยศึกษาและวิเคราะห์จากเอกสาร รายงานการวิจัย บทความวิชาการ หนังสือ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ตลอดจนเอกสารออนไลน์ ที่เกี่ยวข้องกับการเศรษฐกิจอัจฉริยะ การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content

analysis) และการสังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis) มีวิธีการและขั้นตอนดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ทำการศึกษาเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจอัจฉริยะ ผ่านจากการศึกษาพัฒนาเมืองอัจฉริยะ แบบจำลองและทฤษฎี มาตรฐานตัวชี้วัด และงานวิจัยที่เกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลเชิงเอกสารเพียงอย่างเดียว ได้แก่การศึกษา เอกสารชั้นปฐมภูมิ เช่นมาตรฐานตัวชี้วัดต่าง ๆ และเอกสารชั้นทุติยภูมิ เช่นบทวิเคราะห์ บทวิชาการ ทั้งระบบออนไลน์ และเอกสารปกติ เป็นต้น

3. กรณีศึกษา คือ องค์กรซึ่งกำหนดมาตรฐาน จำนวน 3 องค์กร โครงการวิจัยและพัฒนาตัวชี้วัด 2 โครงการ และเมืองตัวอย่างจำนวน 4 เมือง โดยคัดเลือกจากเมืองที่มีความแตกต่างกันทางภูมิภาค และเป็นตัวอย่างที่ดี (Best Practice) นำมาประกอบการศึกษาในวัตถุประสงค์การวิจัย ด้านการเปรียบเทียบตัวชี้วัด และทำความเข้าใจองค์ประกอบพื้นฐานของเมืองมีเศรษฐกิจอัจฉริยะ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปด้วยหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จ โดยจะนำข้อมูลที่ได้ทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ มาตรวจสอบแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจรูปแบบการองค์ประกอบและตัวชี้วัดของเมืองที่มีระบบเศรษฐกิจอัจฉริยะ โดยจะใช้วิเคราะห์เนื้อหา และการสังเคราะห์เนื้อหา ผ่านการนำเสนอสิ่งที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและการบรรยายเปรียบเทียบ

5. การนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการเขียนเชิงพรรณนา (Description) ลักษณะเชิงการบรรยายเปรียบเทียบ (Comparative) เทียบระหว่าง ตัวชี้วัดมาตรากับเมืองต่าง ๆ

4. ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์มาตรฐานตัวชี้วัดและเมืองต่าง ๆ พบว่าในแต่ละองค์กรและเมืองนั้นมีความแตกต่างกันออกไปตามเป้าหมายของการพัฒนา และบริบทของแต่ละเมืองด้วยซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐาน (International Organization for Standardization : ISO) เป็นองค์กรในระดับสากลที่ได้สร้างมาตรฐานตัวชี้วัดอุตสาหกรรมในด้านต่าง ๆ ซึ่งในจากการศึกษาพบว่าได้กำหนดตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับเมืองอัจฉริยะ ไว้ 2 มาตรฐานคือ ISO 37120 Indicators for City Services and Quality of Life ที่มุ่งเน้นไปที่ประสิทธิภาพของการให้บริการในเมืองและคุณภาพชีวิต และ ISO 37122 Sustainable Development of Communities – Indicators for Smart Cities ที่มุ่งเน้นเรื่องเมืองและชุมชนที่ยั่งยืน และเป็นตัวชี้วัดสำหรับเมืองอัจฉริยะ ซึ่งตัว

ชี้วัดชุดนี้นั้นเป็นตัวชี้วัดเสริมที่ใช้คู่กับ ISO 37120 (International Organization for Standardization, 2014) ซึ่งตัวชี้วัด ISO 37120 และ 37122 สามารถใช้อ้างอิงในการวางแผนและออกแบบเมือง ซึ่งจะรับการพัฒนาและปรับปรุงมาเพื่อช่วยวัดประสิทธิภาพของการบริการ และคุณภาพชีวิตของเมือง (International Organization for Standardization, 2018) และเพิ่มความรวดเร็วให้กับผลลัพธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เมืองอัจฉริยะตอบสนองต่อความท้าทาย เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเติบโตอย่างรวดเร็วของประชากร และความไม่มั่นคงทางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยการปรับปรุงวิธีการมีส่วนร่วมของสังคมให้ดีขึ้น ใช้วิธีการเป็นผู้นำการทำงานร่วมกัน และคุณภาพชีวิตของผู้คนในเมือง

องค์การสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (International Telecommunication Union: ITU) เป็นหน่วยงานของสหประชาชาติ และเป็นองค์กรในระดับสากลที่เก่าแก่ที่สุดในโลก โดยวัตถุประสงค์เพื่อประสานงานปฏิบัติการ ในด้านการสื่อสารและบริการทั่วทั้งโลก ทำหน้าที่ในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ในด้านการติดต่อสื่อสารและโทรคมนาคม รวมถึงการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการด้านโทรคมนาคมแก่ประเทศกำลังพัฒนา เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชาติ ซึ่งได้กำหนดชุดตัวชี้วัดสำหรับเป็นมาตรฐานการพัฒนาด้านเมืองอัจฉริยะไว้ 3 ชุด คือ ITU 4901 มุ่งเน้นไปที่การใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ (ICT), โดยมีตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจเป็น 4 มิติ คือด้านเงินทุน การแลกเปลี่ยน นวัตกรรมและเศรษฐกิจ ITU 4902 เกี่ยวกับผลกระทบด้านความยั่งยืนของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งแบ่งตัวชี้วัดออกเป็นมิติย่อยอีก 5 มิติ ด้านงาน ด้านความประหยัด ด้านส่งออก/นำเข้า และด้านนวัตกรรม และ ITU 4903 นั้นมุ่งวัดประสิทธิภาพสำเร็จของเป้าหมายการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ซึ่งแบ่งด้านเศรษฐกิจออกเป็น 3 มิติ คือ ด้านนวัตกรรม ด้านงาน และด้านประสิทธิภาพ (International Telecommunication Union, 2016)

สถาบันมาตรฐานโทรคมนาคมยุโรป (European Telecommunication Standards Institute : ETSI) เป็นองค์กรที่สร้างมาตรฐานที่บังคับใช้ทั่วโลกสำหรับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) รวมถึงเทคโนโลยีโทรศัพท์พื้นฐานโทรศัพท์มือถือวิทยุโทรทัศน์ระบบการบินการออกอากาศและอินเทอร์เน็ตและได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการจากสหภาพยุโรปในฐานะองค์กรมาตรฐานยุโรป ETSI เป็นสมาคมอิสระที่ไม่แสวงหาผลกำไรโดย (ETSI,2019) โดยได้เผยแพร่มาตรฐาน ETSI TS 103463 V1.1 สำหรับตรวจสอบวิวัฒนาการของเมือง เพื่อพัฒนาการไปสู่เมืองที่ชาญฉลาดยิ่งขึ้น โดยกรอบการตรวจสอบนั้นแบ่งออกเป็น 4 กรอบใหญ่ คือ เกี่ยวกับประชากร สิ่งแวดล้อม ความเจริญรุ่งเรืองและการกำกับดูแล โดยในด้านที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ แบ่งออกเป็น 4 มิติ ประกอบไปด้วยด้านงาน ด้านประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ด้านนวัตกรรม ด้านความน่าสนใจในการแข่งขัน (ETSI,2017)

City Key Indicators for Smart City Projects and Smart Cities : City Key เป็นโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสหภาพยุโรป เพื่อพัฒนาและตรวจสอบตัวชี้วัดของเมือง โดยความร่วมมือของสถาบันวิจัย 3 สถาบันคือ สถาบันวิจัย VTT (ฟินแลนด์), AIT (ออสเตรีย) และ TNO (เนเธอร์แลนด์) และร่วมมือกับ 5 เมือง ได้แก่ Rotterdam, Tampere, Vienna, Zagreb และ Zaragoza และ EUROCITIES เพื่อการพัฒนาตัวชี้วัดสำหรับการประเมินประสิทธิภาพเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ในยุโรป โดยมุ่งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และนวัตกรรม (Innovation) ร่วมเข้ากับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมือง เพื่อปรับปรุงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ ในการวางแผนและใช้ทางแก้ไขปัญหาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) การจะวัดประสิทธิภาพของเมืองได้นั้นจะต้องใช้ตัวชี้วัด (Indicators) ซึ่งเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ จึงได้มีการสร้างตัวชี้วัด city keys Indicators for smart city projects and smart cities ขึ้นมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสมกับเมืองแต่ละเมืองในยุโรป โดยพื้นที่เมืองส่วนใหญ่ต้องการตัวชี้วัด (Indicators) เพื่อวัดประสิทธิภาพของเมืองอัจฉริยะ (Smart City) โดยแบ่งการพัฒนาเป็น 5ด้าน คือ ประชากร ระบบนิเวศ ความเจริญ การปกครอง และด้านการเผยแพร่ ซึ่งในด้านเศรษฐกิจ หรือความเจริญนั้นแบ่งออกเป็น 4 มิติ คือด้านการจ้างงาน ด้านประสิทธิภาพของเศรษฐกิจ ด้านความสามารถในการแข่งขันและความน่าดึงดูด และด้านนวัตกรรม (Peter Bosch et al., 2017)

United for Smart Sustainable Cities : U4SSC เป็นความร่วมมือกันระหว่างสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) กับคณะกรรมาธิการเศรษฐกิจแห่งสหประชาชาติสำหรับยุโรป (United Nations Economic Commission for Europe - UNECE) และหน่วยงานระดับนานาชาติอื่น ๆ อีก 16 หน่วยงาน โดย UNECE และ ITU ได้รวบรวมความพยายามในการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนอย่างชาญฉลาดด้วยวิธีการที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายกลุ่มซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศเข้าร่วมกว่า 300 คน การร่วมกันดำเนินงานในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนเมืองที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านและประเทศกำลังพัฒนาเพื่อพัฒนาโซลูชั่นเมืองที่ชาญฉลาดและยั่งยืนมากขึ้นสร้างแพลตฟอร์มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและศูนย์กลางเนื้อหาสำหรับโครงการเมืองอัจฉริยะ กลไกการจัดหาเงินทุนใหม่ที่ชาญฉลาด และสร้างความมั่นใจในการถ่ายโอนความรู้เพื่อระบุแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดและบทเรียนที่ได้เรียนรู้ระหว่างเมืองต่าง ๆ ซึ่งแบ่งการพัฒนาออกเป็น 3 ด้านคือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านระบบนิเวศ และด้านสังคมและวัฒนธรรม

เมืองสิงคโปร์ (Singapore) ตั้งอยู่ในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมืองสิงคโปร์ขับเคลื่อนโดยสมาร์ทเนชัน (Smart Nation) ผ่านเสาหลักการพัฒนา 3 เสาหลักคือ ด้านเศรษฐกิจดิจิทัล ด้านรัฐบาลดิจิทัล และด้านสังคมดิจิทัล ซึ่งมีโดดเด่นด้านการพัฒนาและปรับการเทคโนโลยี เพื่อปรับเปลี่ยนข้อจำกัดการดำเนินธุรกิจแบบเดิม โดยการมองว่า ดิจิตอลเป็นรากฐานที่สำคัญ ของการพัฒนา

เศรษฐกิจ โดยการเร่งความเร็วของระบบดิจิตอลของอุตสาหกรรมและสนับสนุนธุรกิจและแรงงาน เพื่อใช้เทคโนโลยี เพิ่มผลิตภาพแรงงานและยกระดับเศรษฐกิจ เพิ่มความสามารถในการแข่งขันโดยการสร้างระดับนิเวศเชิงธุรกิจใหม่ และเป็นการตัวกลางของตลาด โดยประเทศสิงคโปร์ได้ทำความร่วมมือกับสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ ITU ตั้งแต่ปี 2015 โดยร่วมกันพัฒนาเพื่อออกแบบมาตรฐานตัวชี้วัดที่เหมาะสมสำหรับเมืองอัจฉริยะ ซึ่งประเทศสิงคโปร์นั้นต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายด้านความแน่นหนาของประชากร อายุ (ITU,2017)

เมืองนิวยอร์ก (New York) ตั้งอยู่ในทวีปอเมริกาเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่ เป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจของโลก มีค่า GDP ที่สูง และการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่โดดเด่น อีกทั้งยังเป็นเมืองที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงและมีความหลากหลายของประชากร ในการพัฒนาเมืองนั้นจึงมุ่งเน้นความยืดหยุ่นและยั่งยืน เพื่อตอบสนองต่อความท้าทายใหม่ ๆ จึงได้นำแนวคิดเมืองอัจฉริยะ (Smart City) เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการเมือง เพื่อให้ประชากรทุกคนมีโอกาสอาศัยอยู่ในเมืองได้อย่างเท่าเทียมกัน และมีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงมีการวางแผนในอนาคตให้มีเศรษฐกิจที่เจริญรุ่งเรือง เป็นเมืองที่ประชาชนมีความรับผิดชอบของสภาพแวดล้อม (The City of New York, 2018)

เมืองลอนดอน (London) ตั้งอยู่ในทวีปยุโรป ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศอังกฤษ และสหราชอาณาจักรเป็นเมืองที่มีพัฒนาเทคโนโลยี มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่และสำคัญต่อเศรษฐกิจแห่งหนึ่งของยุโรปและโลก โดยลอนดอนมีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต ของชาวลอนดอนให้ดีขึ้น โดยการทบทวนปัญหาคุณภาพชีวิต เพื่อให้เป็นเมืองที่ยั่งยืนมีสังคมสิ่งแวดล้อม สุขภาพที่ดี และยืดหยุ่นสำหรับประชากรโดยไม่ลดคุณภาพชีวิตของคนรุ่น (The London Sustainable Development Commission,2017)

เมืองดูไบ (Dubai) ตั้งอยู่ในทวีปเอเชียตะวันตกเฉียงใต้ เป็นรัฐที่ใหญ่เป็นอันดับสองของสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่มีอัตรการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงที่สุดในภูมิภาค และอยู่ในประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจมากที่สุดในโลก โดยการจัดอันดับของ World Economic Forum (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม,มปป) ซึ่งเป้าหมายของการพัฒนา Smart Dubai 2021 ด้านเศรษฐกิจของดูไบ คือ เป็นศูนย์กลางที่สำคัญในเศรษฐกิจโลก โดยการใช้ประโยชน์จากนวัตกรรม ICT เพื่อเปลี่ยนภาคเศรษฐกิจเชิงกลยุทธ์แบบดิจิทัล สร้างระบบนิเวศนวัตกรรมที่เกิดจากการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่มุ่งเน้นไปในด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อจะส่งเสริมประสิทธิภาพทาเศรษฐกิจและการเป็นคู่แข่งทางการค้าที่แข็งแกร่ง โดยดูไบนั้นได้ทำความร่วมมือ กับสถาบัน ITU เพื่อร่วมนำร่องการพัฒนาตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการจัดการเมืองอัจฉริยะ โดยให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้อยู่อาศัย และใช้เทคโนโลยีสร้างเมืองที่ยั่งยืนอย่างอัจฉริยะ มีเป้าหมายหลักเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในเมืองด้วยวิธีการใหม่ที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมมากขึ้น (International Telecommunication Union, 2016) ภายใต้กลยุทธ์ Smart

Dubai 2021 ซึ่งจะมุ่งพัฒนาให้ดูไบเป็นเมืองที่มีความสุขที่สุดในโลกด้วยการรวบรวมนวัตกรรมเทคโนโลยีทำให้ดูไบเป็นเมืองที่ราบรื่นปลอดภัยมีประสิทธิภาพและเป็นส่วนตัวสำหรับผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือนทุกคน (Smart Dubai Office,2019) (ITU,2017)

ผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่ในการศึกษาตัวชี้วัดเศรษฐกิจอัจฉริยะ ออกเป็น 4 มิติ ตามแนวคิดกรอบแนวคิดตัวชี้วัด การจัดอันดับเมืองอัจฉริยะในยุโรป (Giffinger et al, 2017) ได้แก่ ด้านความยืดหยุ่นของตลาดแรงงาน ด้านผู้ประกอบการ ด้านประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ และด้านจิตวิญญาณแห่งนวัตกรรม ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงการเปรียบเทียบตัวชี้วัดเศรษฐกิจอัจฉริยะ

ตัวชี้วัด	ISO		ITU-T			ETSI	U4SSC	City Key	ดูไบ	สิงคโปร	นิวยอร์ก	ลอนดอน
	37120	37122	Y.4901	Y.4902	Y.4903							
ความยืดหยุ่นของตลาดแรงงาน												
อัตราการว่าง	/					/	/	/				
อัตราการจ้างงาน	/				/						/	/
อัตราการว่างของเยาวชน	/					/	/	/				
พนักงานที่อยู่ในภาคไอซีที		/	/				/		/	/		
พนักงานอาชีพในการศึกษาและวิจัย & ภาคการพัฒนา		/										
การจ้างงานในอุตสาหกรรมบริการ				/			/		/	/		
การจ้างงานอุตสาหกรรมสร้างสรรค์										/	/	
ผู้ประกอบการ												
จำนวนธุรกิจใหม่	/	/				/		/			/	
แอพลิเคชันของธุรกรรม e-commerce			/						/			
บริษัทที่ให้บริการอิเล็กทรอนิกส์			/						/	/		
แอพลิเคชันของแพลตฟอร์มคอมพิวเตอร์			/							/		
ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ												
การมูลค่าประเมินของอสังหาริมทรัพย์เชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรม	/											
จำนวนนักท่องเที่ยว (ค้างคืน)	/							/				
จำนวนการเชื่อต่อการบิน	/											
GDP					/	/		/			/	

ค่าครองชีพ						/		/			/	/
อัตราการประหยัด				/								
การส่งออก/นำเข้าที่มีเทคโนโลยี				/								
รายจ่าย ICT สำหรับใช้ในครัวเรือน				/						/		
การจัดกิจกรรมระดับนานาชาติ								/				
อัตราเงินเฟ้อ									/	/		
มูลค่ารวมเพิ่ม (GVA)												/
จิตวิญญาณแห่งนวัตกรรม												
สิทธิบัตร	/			/	/		/		/			
อุตสาหกรรมสร้างสรรค์						/						
ศูนย์นวัตกรรมในเมือง						/						
รายจ่ายด้านการวิจัยและพัฒนา ICT (R&D)			/	/	/	/	/		/	/		
ความเข้มของการลงทุนในโครงการ ICT ที่เปิดใช้งาน SSC			/	/								
การวิจัยและพัฒนาความเข้มข้นของ ICT			/	/						/		
เงินลงทุนไม่มีตัวตนเป็นสัดส่วนของ GDP			/	/								
ปรับปรุงประสิทธิผลของอุตสาหกรรมผ่าน ICT				/								
รวม	8	3	8	10	4	8	6	7	7	9	5	3

จากการวิเคราะห์มาตรฐานเปรียบเทียบมาตรฐานตัวชี้วัดและตัวชี้วัดของเมืองต่าง ๆ พบว่าในแต่ละองค์กรและเมืองนั้นมีความแตกต่างกันออกไปตามเป้าหมายของการพัฒนา และบริบทของแต่ละเมืองด้วยซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้ โดยแบ่งออกเป็น 4 มิติ

มิติที่แรกด้านความยืดหยุ่นของตลาดแรงงาน มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง 24 ตัวชี้วัด และตัวชี้วัดที่มีความคล้ายถึงกัน 5 ตัวชี้วัดซึ่งในด้านนี้นั้น ISO 37120, ETSI TS 103, U4SSC และ City Key ซึ่งเป็นกลุ่มมาตรฐานของตัวชี้วัดต่างให้ความสนใจกับเรื่องของอัตราการว่างงาน และอัตราการว่างงานของเยาวชน เพราะจะเป็นตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ ที่สะท้อนถึงสัญญาณทางเศรษฐกิจ ที่อ่อนแอเติบโตช้าและมีการใช้จ่ายที่ต่ำ อีกทั้งอัตราการว่างงานของเยาวชนนั้น เป็นตัวบ่งชี้สำหรับการวิเคราะห์แนวโน้มของตลาดแรงงานสำหรับคนหนุ่มสาวได้อีกด้วย แต่ในในด้านนี้นั้นก็สนใจในด้านของอัตราการจ้างงาน ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การจ้างงานในด้าน ICT และอุตสาหกรรมการบริการ ด้านการจ้างงานด้าน ICT นั้น ISO 37122 ITU-T Y.4902 U4SSC ต่างได้ให้ความสำคัญ ตัวชี้วัดนี้ เพราะโครงสร้างพื้นฐานของเมืองอัจฉริยะนั้น อาศัย ICT เป็นสำคัญ การมีบุคคลทาง ICT จำเป็นเรื่องที่จำเป็นในการการ

ดำเนินงานและอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิตอล ซึ่งในตัวชี้วัดนี้ก็สอดคล้องกับ ตัวชี้วัดของเมืองดูไบ และประเทศสิงคโปร ที่เป็นเมืองตัวอย่าง ที่มีการพัฒนาความเป็นเมืองอัจฉริยะที่โด่ดเด่น ส่วนการจ้างงานนอุตสาหกรรมการให้การนั้น ประเทศสิงคโปรและเมืองดูไบ นั้นได้ให้ความสำคัญมุ่งเน้นที่ สอดคล้องไปกับ ITU-T Y.4902 และ U4SSC เพราะอุตสาหกรรมการให้บริการ การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมการสร้างรายได้และการจ้างงาน ซึ่งเป็นตัวผลักดัน GDP ของประเทศ อีกทั้งยังเพิ่มความสามารถของธุรกิจขนาดเล็ก SMEs และเป็นการดึงดูเงินทุนจากต่างประเทศ นักลงทุนและธุรกิจที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตทางธุรกิจอีกด้วย

มิติที่สองผู้ประกอบการ นั้นมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง 12 ตัว แต่ตัวชี้วัดที่มีคล้ายคลึงกันอยู่ 2 ตัวชี้วัดที่น่าสนใจ ในมาตรฐาน ISO 37120, ISO 37122, ETST TS 103 และ City Key นั้นได้ให้ความสำคัญกับจำนวนธุรกิจใหม่ ที่จดทะเบียน เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่จะบ่งบอกถึงบรรยากาศทางธุรกิจ โดยรวมของทัศนคติของผู้ประกอบการซึ่งจำนวนของธุรกิจนี้ยังแสดงถึงการแข่งขันทางธุรกิจอีกด้วย และในลอนก็ได้กำหนดตัวชี้วัดที่สอดคล้องกันด้วย แต่พิจารณาถึงความอยู่รอดทางธุรกิจภายหลัง 1 ปีด้วย ซึ่งยังมีอีกตัวชี้วัด ตาม ITU-T Y.4902 โดยมีเมืองดูไบและ สิงคโปร์ นำไปใช้ คือ บริษัทที่ให้บริการ e-services ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงระดับความสำคัญของการเข้าถึงบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ ของผู้ประกอบการและรัฐบาล

มิติที่สามประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ นั้นมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง 20 ตัว แต่ตัวชี้วัดที่มีคล้ายคลึงกันอยู่ 4 ตัวชี้วัดที่น่าสนใจ ซึ่ง มาตรฐาน ETSI TS 103, ITU-T Y.4903 และ City Key ได้ให้ความสำคัญร่วมกันคือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ GDP เป็นตัวชี้วัดพื้นฐานของการผลิตทางเศรษฐกิจโดยรวมของเมือง ซึ่งเป็นที่ยอมรับและรู้จักกันดีสำหรับการวัดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งก็สอดคล้องกับเมืองนิวยอร์กและลอนดอน ที่ให้ให้ความสำคัญตัวชี้วัดนี้ไว้ด้วย โดยนอกจากนี้แล้ว มาตรฐาน ETSI TS 103, City Key ยังสนใจระดับมาตรฐานค่าครองชีพของประชากรที่สูงขึ้นของประชากร ซึ่งจะช่วยพัฒนาระดับคุณภาพของชีวิต ความเป็นอยู่ และความมั่งคั่งเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับเมืองนิวยอร์กและลอนดอนที่ให้ความสอดคล้องกับตัวชี้วัดนี้เช่นกัน

มิติที่สี่จิตวิญญาณแห่งนวัตกรรม นั้นมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง 22 ตัว แต่ตัวชี้วัดที่มีคล้ายคลึงกันอยู่ 2 ตัวชี้วัด โดย ETSI TS 103, ITU-T Y.4901, ITU-T Y.4902, ITU-T Y.4903, U4SSC เมืองดูไบ และสิงคโปร ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา ด้าน ICT เพราะเนื่องจาก การวิจัยและพัฒนา (R&D) เป็นการสร้างสรรค์ผลงานที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มคลังความรู้และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้งานต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองอัจฉริยะและเป็นทางเลือกของการพัฒนาได้ และในมาตรฐาน ISO 37120, ITU-T Y.4902, U4SSC และเมืองดูไบที่ให้ความสำคัญของจำนวนสิทธิบัตร ร่วมกันเพราะตัวบ่งชี้นี้จะแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการเปลี่ยนการวิจัย เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถเพิ่มมูลค่าหรือแก่ผู้ใช้งานได้ ซึ่งความ

ก้าวหน้าทางสิทธิบัตรนี้สามารถสร้างรายได้ให้แก่นักวิจัยและนักวิชาการได้ด้วย

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา การเปรียบเทียบตัวชี้วัดของการเป็นเมืองที่มีระบบเศรษฐกิจอัจฉริยะ สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. ตัวชี้วัดขององค์กรในระดับนานาชาตินั้นถูกพัฒนาออกแบบให้มีความครอบคลุมในมิติต่าง ๆ ของเศรษฐกิจอัจฉริยะ ถูกออกแบบมาเพื่อให้เมืองต่าง ๆ นั้นสามารถนำไปปรับใช้เป็นตัวชี้วัดในการพัฒนาเมืองให้มีความเป็นเศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy) ให้เข้ากับบริบทของเมืองตนได้ เพราะในแต่ละเมืองนั้นมีเป้าหมายการพัฒนา หรือปัจจัยพื้นฐานที่แตกต่างกันไป ทำให้ไม่สามารถกำหนดให้ครอบคลุมกับทุกสถานการณ์ได้ ในแต่ละเมืองจึงต้องมีการเลือกใช้ตัวชี้วัด และนำมาออกแบบให้เหมาะสมกับเมืองตน ซึ่งสอดคล้องกับงามวิจัยของ Aapo Huovila, Peter Boschb, MiimuAiraksinen (2019) ที่ทำการศึกษาเรื่อง Comparative analysis of standardized indicators for Smart sustainable cities: What indicators and standards to use and when? ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ชุดมาตรฐานนั้น มีความแตกต่างกันที่จุดมุ่งหมายของตัวชี้วัด ที่มีการกระจายตัวชี้วัดที่มีความยั่งยืน หรือความอัจฉริยะ ซึ่งผู้จัดการเมืองหรือผู้กำหนดนโยบายต้องเลือกชุดตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมที่สุด สำหรับความต้องการของพวกเขา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทวัน วงศ์ขจรกิตติ (2559) ที่ทำการศึกษาเรื่อง นโยบายการให้บริการจังหวัดอัจฉริยะของประเทศไทย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการการสร้างเมืองอัจฉริยะในแต่ละประเทศนั้น มีเหมือนกันที่ วิสัยทัศน์, ประชาชนเป็นศูนย์กลาง, การเชื่อต่อถึงการโดยใช้ ICT และนวัตกรรม ซึ่งในแต่ละประเทศหรือโครงการนั้นมีเป้าหมายการเป็นเมืองอัจฉริยะ ที่มีความแตกต่างไม่เหมือนกัน ได้แก่ ความพร้อมด้าน ICT เศรษฐกิจ ภูมิประเทศ ภาครัฐ เอกชน เป็นต้น

2. เศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy) นั้นเป็นมิติหนึ่งที่สำคัญของการพัฒนาเมืองไปสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ซึ่งเมืองอัจฉริยะนั้นจะพัฒนาไปต่อได้จำเป็นต้องอาศัยการวางแผนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตของเมือง หากเมืองขาดการวางแผนหรือกำหนดเป้าหมายที่ดีเมืองนั้นก็ย่อมจะไม่พัฒนา หรือพัฒนาไปได้อย่างเชื่องช้าซึ่งสอดคล้องกันกับงานวิจัยของ RASOUL ADNAN ABBAS ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง A Comparison of Smart City Indicators for Three Top Ten US Cities พบว่าเศรษฐกิจอัจฉริยะนั้นเป็นส่วนต่อประสานระหว่างเมืองอัจฉริยะและเศรษฐกิจ ซึ่งเป้าหมายของเศรษฐกิจอัจฉริยะ คือการปรับปรุงธุรกิจเพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างความรวดเร็ว ซึ่งจากการนั้นพบว่าการพัฒนาเมืองด้านเศรษฐกิจ อัจฉริยะ นั้นจะต้องประกอบไปด้วยกันอย่างน้อย 4 มิติ ได้แก่ ด้านความยืดหยุ่นของตลาดแรงงาน ด้านผู้ประกอบการ ด้านสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ด้านการพัฒนาและนวัตกรรม ซึ่งตัวชี้วัดส่วนใหญ่มุ่งไปรายจ่ายด้าน

การพัฒนาและวิจัยเทคโนโลยีเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) (R&D), การจดสิทธิบัตรและพนักงานที่อยู่ในภาค ICT ซึ่งตัวชี้วัดเหล่านี้นั้นจะสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญด้าน ICT ที่มีต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ที่ไม่ใช่การเพียงแต่การนำเทคโนโลยีเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) เข้ามาปรับใช้เพียงเท่านั้น แต่ต้องเป็นการสร้างปัจจัยที่มาจากการพัฒนาภายใน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ของ Boyd Cohen (2014) เรื่องแนวคิด Smart Cities Wheel ซึ่งได้ศึกษาและเปรียบเทียบมาตรฐานตัวชี้วัด และจัดทำเป็นวงล้อที่บรรจุตัวชี้วัดที่สำคัญ และสอดคล้องกับบทความ ของ IBM Global Business Services ที่ศึกษาเรื่อง A Vision of Smarter Cities: How Cities Can Lead the Way into a Prosperous and Sustainable Future อธิบายว่าเศรษฐกิจอัจฉริยะ นั้นไม่ใช่เพียงการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาเมืองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการจ้างงานในภาคเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในกิจกรรมของบริษัทด้วย การเติบโตของธุรกิจนั้นเป็นการพัฒนาของพนักงานด้วย แต่เพียงแค่การพึ่งพาเทคโนโลยีและนวัตกรรมนั้นไม่เพียงพอที่จะเป็นเครื่องมือที่สร้างแรงดึงดูดการลงทุนได้ จำเป็นต้องมีเครื่องมืออื่นเพื่อแสดงถึงความสามารถทางเศรษฐกิจในการแข่งขันทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างความมั่นให้กับนักลงทุนด้วย ซึ่งตัวชี้วัดเรื่องจำนวนธุรกิจใหม่ อัตราการเจริญเติบโตของ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ Gross Domestic Product (GDP) อัตราการว่างงาน (Unemployment Rate) ซึ่งตัวชี้วัดเหล่านี้นั้นสอดคล้องกับบทความของ SET (2558) เรื่อง วิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน ซึ่งอธิบายถึง GDP นั้นเป็นตัวชี้วัดที่ใช้วัดความเคลื่อนไหวอย่างกว้าง ๆ ได้ดีที่สุดเพราะเนื่องจาก GDP จะเคลื่อนไหวขึ้นลงสอดคล้องไปกับทิศทางของเศรษฐกิจ และอัตราการว่างงานนั้นจะเป็นตัวเลขที่แสดงถึงอัตราร้อยละของผู้ว่างงานในระบบ ว่างจะสามารถบ่งบอกสภาพเศรษฐกิจโดยร่วมว่าจะมีทิศทางที่กำลังขยายตัวหรือหดตัว ซึ่งหากเศรษฐกิจนั้นขยายตัว อัตราการว่างงานมักจะต่ำ แต่การพัฒนาเศรษฐกิจอัจฉริยะไม่ได้มุ่งแต่การพัฒนาเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยังสนใจในด้านคุณภาพชีวิตของประชากรภายในเมืองด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ งานของ T.M.Vinod Kumar,Bharat Dahiya (2017) ที่ศึกษาเรื่อง Smart Economy in Smart Cities ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะของเศรษฐกิจอัจฉริยะนั้น นอกจากมีลักษณะของการประยุกต์ใช้ ICTs ในทุกกิจกิจกรรมทางเศรษฐกิจแล้ว คุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับทุกคนนั้นก็เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจอัจฉริยะ ซึ่งอาจสะท้อนได้จากตัวชี้วัดอัตราการจ้างการและค่าครองชีพของประชากรภายในเมือง

ดังนั้น การเป็นเมืองที่มีเศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy) นั้นไม่ได้อาศัยเพียงแต่ปัจจัยด้านเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ เช่นการร่วมลงทุนจากภาคเอกชน (PPP) การมีส่วนร่วมของประชาชน เข้ามาเกื้อหนุนจากภาครัฐ ด้วยเช่น การกำหนดวิสัยทัศน์ แนวทางหรือแบบแผนที่ดี เพื่อเป็นการสร้างปัจจัยต่าง ๆ ที่จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศการลงทุนของเมืองให้มีความน่าดึงดู สำหรับนักลงทุน

สรุป

ในการพัฒนาตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจอัจฉริยะนั้น แต่ในแต่ละมาตรฐานตัวชี้วัดและในแต่ละเมืองนั้นมีเป้าหมายหรือจุดประสงค์ในการพัฒนาที่แตกต่างกันไป ทำให้ตัวชี้วัดนั้นต่างกันไป แต่ก็มีจุดร่วมกันอยู่บ้าง ซึ่งเศรษฐกิจอัจฉริยะนั้นเป็นการมุ่งการพัฒนาระบบเศรษฐกิจโดยการใช้เทคโนโลยีและนวัติกรรมเข้ามาปรับเปลี่ยนการดำเนินธุรกิจ ซึ่งจากผลการศึกษาว่า ควรมีตัวชี้วัดอย่างน้อย 7 ตัวชี้ได้แก่ ค่าใช้ค่าด้านการวิจัยและพัฒนา ICT จำนวนสิทธิบัตร จำนวนพนังงานที่อยู่ในภาค ICT จำนวนธุรกิจใหม่ GDP อัตราการจ้างงาน อัตราการว่างงานและค่าครองชีพ ที่จะเป็นตัวชี้วัดและแสดงศักยภาพและน่าน่าลงทุนภายในเมืองที่มีเศรษฐกิจอัจฉริยะ

ข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนาตัวชี้วัดเศรษฐกิจอัจฉริยะนั้นต้องคำนึงถึงบริบท อันเป็นปัจจัยพื้นฐานความเป็นเมืองของแต่ละเมือง และความต้องการของประชากรด้วย

2. เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยมีโครงการนำร่อง ในการพัฒนาให้เมืองต่าง ๆ เป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City แต่ยังไม่มีการกำหนดตัวชี้วัดของเมืองอัจฉริยะที่แน่นอน ซึ่งเศรษฐกิจอัจฉริยะก็เป็นด้านหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ที่จะช่วยขับเคลื่อนให้เมืองนั้นสามารถเจริญไปได้อย่างรวดเร็ว จึงควรมีการศึกษาและพัฒนาตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมและมีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

3. เนื่องจากบริบทการพัฒนาเศรษฐกิจอัจฉริยะนั้น จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งเป็นการพัฒนาที่มีต้นทุนสูง ทำให้จำเป็นต้นมีงบประมาณหรือค่าใช้จ่ายในการลงทุนที่สูง ทำให้การลงทุนพัฒนาด้านเศรษฐกิจอัจฉริยะในประเทศไทยจำเป็นต้องกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง จำควรมีการศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุน ด้านเศรษฐกิจอัจฉริยะในเมืองต่าง ๆ ของประเทศ

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, (2018). **วิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน.** ค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2562, จาก https://www.set.or.th/education/th/begin/stock_content04.pdf

นันทวัน วงศ์ขจรกิตติ. (2559). **นโยบายการให้บริการจังหวัดอัจฉริยะของประเทศไทย**. *วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 11(3), 372.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, (2555), **KPIs ไม่ยุ่งยาก อย่างที่คิด**. ค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2562, จาก https://www.etda.or.th/content/1128.html

สำนักงานเมืองอัจฉริยะประเทศไทย (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล). (2562). **รายงานผลการดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ปี 2561**. ค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2562 ,จาก https://smartcitythailand.or.th/face/images/card/1555662395.pdf

สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม.(มปป). UAE/สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2562,จาก http://fic.nfi.or.th/mena/index.php/arabdt/uae-business

อรทัย ก๊กผล, (2559). **Urbanization เมื่อ "เมือง" กลายเป็นโจทย์ของการบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่.** ค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2562 ,จากwww.kpi.ac.th/media/pdf/book/m10_672_0ba988a084a09c1533f007140fcc1631.pdf

อริสา จันทรบุญทา,จิรัฐ เจนพึ่งพรม. (2561). **ความเป็นเมือง (Urbanization) และนัยเชิงนโยบายของไทย** สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2562, ,https://www.bot.or.th/Thai/Monetary-Policy/ArticleAndResearch/FAQ/FAQ_128.pdf

เอกชัย สุมาลี. (2558). Smart City: การพัฒนาและปรับใช้ระบบ IT ในการบริหารจัดการเมือง (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

2. ภาษาอังกฤษ

Aapo Huovila, Peter Bosch, Miimu Airaksinen. (2019). **Comparative analysis of standardized indicators for Smart sustainable cities: What indicators and standards to use and when?** Retrieved May 2, 2019, from https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264275118309120?fbclid=IwAR1-GoPrV1- AfLHZpG-7V4ZWeUSjbeKf83wvgKCt0Rrfg7llf4jn6P8fAQEY

Albino, Vito & Berardi, Umberto & Dangelico, Rosa. (2015). **Smart Cities: Definitions, Dimensions, Performance, and Initiatives**. Retrieved June 21, 2019, from https://www.researchgate.net/publication/311947485_Smart_Cities_Definitions_Dimensions_Performance_and_Initiatives

Bee smart city (2018) **Smart City Indicators: Six Strategic Fields of Action** Retrieved June 25, 2019, from https://hub.beesmart.city/smart-city-indicators/

Boyd Cohen (2014) **Smart City Index Master Indicators Survey** Retrieved June 21, 2019, from https://smartcitiescouncil.com/resources/smart-city-index-master-indicators-survey

Boyd Cohen. (2014). **The Smartest Cities in The World 2015: Methodology** Retrieved June 21, 2019, from https://www.fastcompany.com/3038818/the-smartest-cities-in-the-world-2015-methodology

Elsa Estevez, (2016), **Smart Sustainable Cities: Reconnaissance Study, United Nations University Operating Unit on Policy-Driven Electronic Governance** Retrieved June 19, 2019, from http://collections.unu.edu/eserv/UNU:5825/Smart_Sustainable_Cities_v2final.pdf

Dirks, S.; Keeling, M. 2009. **A Vision of Smarter Cities: How Cities Can Lead the Way into a Prosperous and Sustainable Future**. Somers, NY: IBM Global Business Services. Retrieved October 5, 2019, from https://www-03.ibm.com/press/attachments/IBV_Smarter_Cities_-_Final.pdf

IMD. (2019). **Smart City Index 2019**. Retrieved June 1, 2019 from www.imd.org/globalassets/wcc/docs/smart_city/smart_city_index_digital.pdf

International Organization for Standardization. (2014). **ISO 37120 Indicators for City Services and Quality of Life**. Retrieved 7 June 2019, from: https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:37120:ed-2:v1:en

International Organization for Standardization. (2018). **ISO 37122 Sustainable Development of Communities – Indicators for Smart Cities**.Retrieved 7 June 2019, from: https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:37122: dis:ed-1:v1:en

ITU. (2014). **Collection Methodology for Key Performance Indicators for Smart Sustainable Cities**. Retrieved June 23, 2019, from https://www.unece.org/fileadmin/DAM/hlm/documents/Publications/U4SSC-CollectionMethodology-forKPIfoSSC-2017.pdf

Pascual Berrone, Joan Enric Ricart. (2019). IESE Cities in Motion Index 2019. Retrieved October 5, 2019, from https://media.iese.edu/research/pdfs/ST-0509-E.pdf

Peter Bosch, Sophie Jongeneel, Vera Rovers, Hans-Martin Neumann, Miimu Airaksinen and Aapo Huovila (VTT)., (2017)**. CITYkeys indicators for smart city projects and smart cities** Retrieved June 28, 2019, from http://nws.eurocities.eu/MediaShell/media/CITYkeysD14Indicatorsforsmartcityprojectsandsmartcities.pdf

Rasoul Adnan Abbas. (2017). **A Comparison of Smart City Indicators for Three Top Ten US Cities**. Retrieved October 5, 2019, from https://pdfs.semanticscholar.org/b0d2/d1e96e908ce04a1c118e906eef92ee7e11ba.pdf

Report, D. E. (2017). **Dubai Economic Report 2017.** Retrieved June 2, 2019, from http://www.dubaided.ae/StudiesAndResearchDocument/DubaiEconomicReport_EN_2017.pdf

Robert G. Hollands (2008) Will the real smart city please stand up?. Retrieved June 1, 2019 from https://doi.org/10.1080/13604810802479126

Smart Nation and Digital Government. (2019). **Transforming Singapore Office** Retrieved June 21, 2019, from https://www.smartnation.sg/why-Smart-Nation/transforming-singapore

The City of New York. (2015). **The City of New York Mayor Bill de Blasio One New York The Plan for a Strong and Just City Introduction and Evolution 8.** Retrieved June 1, 2019, from

https://onenyc.cityofnewyork.us/wp-content/uploads/2018/04/OneNYC-1.pdf

The London Sustainable Development Commission. (2018). **London's Quality of Life Indicators Report 2017**. Retrieved July 2, 2019, from https://data.london.gov.uk/londons-quality-of-life-indicators-report/

United Nations Economic Commission for Europe. (2017). **United for Smart Sustainable Cities (U4SSC)** Retrieved July 2, 2019, from https://www.unece.org/fileadmin/DAM/hlm/documents/Publications/U4SSC-CollectionMethodology-forKPIfoSSC-2017.pdf

VTT - Technical Research Centre of Finland. (2017). **CITYkeys indicators for smart city projects and smart cities**. Retrieved July 1, 2019, from http://nws.eurocities.eu/MediaShell/media/CITYkeystheindicators.pdf

ยุทธศาสตร์การจัดศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จังหวัดหนองบัวลำภู
Strategy on Education management in Leading Buddhist Way Schools of Nongbua Lamphu Province

ดร.อำนวย มีราคา
Dr.Amnuai Meerakar
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
Author for Correspondence: Email Meerakar1973@gmail.com

บทคัดย่อ

ยุทธศาสตร์การจัดศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู เป็นการวิจัยใช้วิธีวิจัยแบบผสม (Mixed - Method Research) ได้แก่ วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ 2) เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู 3) เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกพื้นที่วิจัยแบบเจาะจง ได้แก่ โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 9 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบบันทึกวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และ แบบสังเกต การวิจัยในชั้นนี้มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารคู่มือตำราวิชาการที่เกี่ยวกับการสร้างแบบบันทึกวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต 2) สร้างแบบบันทึกวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต 3) นำเสนอแบบบันทึกวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียน สรุปได้ว่า โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ มีความสำคัญ คือ โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ มีจุดเน้น คือเป็นโรงเรียนที่ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น โดยนำหลักพุทธธรรมหรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การนำหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้เกิดกัลยาณมิตรที่ดีตามหลักไตรสิกขา

2. ผลการสร้างยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ พบว่า การสร้างยุทธศาสตร์ โดยภาพรวมผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนให้แนวคิดที่ดีในการสร้างและสนับสนุนข้อยุทธศาสตร์

การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู อาจจะเป็นเพราะว่ายุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นยุทธศาสตร์ที่สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำได้

3. ผลการประเมินยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมโดยรวม อยู่ในระดับดีมาก และความเป็นไปได้โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์, โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ, จังหวัดหนองบัวลำภู
Received: 07/10/62, **Revised:**18/10/62, **Accepted:**25/10/62

Abstract

Strategy of Education management of Leading Buddhist Schools in Nongbua Lamphu Provinci was mixed – method research included qualitative Research and Qualitative the research. The Objectives were 1) to create the strategy on the education management in the leading Buddhist way schools, 2) to create the model on education management in Leading Buddhist Way Schools and 3) to evaluate the model on education management of Leading Buddhist Way Schools in Nongbua Lamphu Province. The purposive samples were 9 schools for the leading buddhist way schools of Nongbua Lamphu Province. The instruments using for data collecting included memory model for document analysis, model of interview and model of observation. The steps of research were as follows : 1) A study on documents such as handbooks and textbooks concerning on the instruments as mentioned above, 2) Creation of memmory model for memery and analysis of the documents, interview model and model of observation and 3) Present on memory model and analysis of documents, interview model and the model of observation.

The findings were as follows :

1. The Results of study on current problems of the Leading buddhist way schools on emphasis were on development for the students by using the principle of triple education as sila (precept), smathi (concentration) and panya (wisdom) on integration. The students were on learning through the development on eating, residing and listening by using the moral principle of buddhism. The important emphasis was on bringing the moral principle of the buddha on development for the students

on being good friendship by the principle of triple education.

2. The Results of creation the strategy on education management in leading Buddhist way schools for overall were founded that the wise people played attention for the concepts on outline and supported the model on the Leading Buddhist Way Schools of Nongbua Lamphu Prouince. So, the mentioned model was the model on problems solving and for development of the leading Buddhist way schools as mentioned above for overall.

3. The results of evaluation on the strategy for the Leading Buddhist Way Schools of Nongbua Lamphu Province by the wise people was founded that the model was appropriated for overall in the high level and in possibility for overall and was in the highest level.

Keywords : Strategy, Leading Buddhist Way School, Nongbua Lamphu Province.

บทนำ

สังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดรวดเร็ว ทั้งทางด้านเทคโนโลยีสภาพแวดล้อม การเปลี่ยนแบบวัฒนธรรมตะวันตก มีความเจริญทางด้านวัตถุมากขึ้น การพัฒนาประเทศโดยมุ่งความเจริญทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีโดยขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดี ก่อให้เกิดปัญหาส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในประเทศจำนวนมาก (ทิศนา แขมมณี,2546 : 4) ผลของการเจริญทางด้านวัตถุที่ขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจและคุณธรรมของตนในสังคมกำลังถดถอยลงเรื่อยๆ โดยเฉพาะการสื่อสารที่หลากหลายผ่านเทคโนโลยีต่างๆเข้าสู่เยาวชนในสถานศึกษาอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงไปทางวัฒนธรรมของการปฏิบัติตนต่อกันในครอบครัวและสังคม ล้านเป็นสาเหตุที่ส่งผลกระทบด้านคุณธรรมของเยาวชนไทยเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะพบปัญหามากมายในสถานศึกษา เช่น การทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายหนีเรียน มีพฤติกรรมการแสดงออกที่ก้าวร้าว เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่มักมีพฤติกรรมปฏิบัติผิดศีลธรรม เอารัดเอาเปรียบกันในสังคม ขาดน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงจำเป็นจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้เกิดความตระหนักและจิตสำนึกในคุณธรรม จริยธรรมอย่างเร่งด่วน เพื่อจะได้เติบโตขึ้นเป็นคนดีมีประโยชน์และมีชีวิตที่สะอาด ที่เจริญมั่นคง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 47)

การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจ การเมืองและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วิธีชีวิตโดยเฉพาะการจัดการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งพระ

ธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาไว้ว่า ในทางการศึกษามองเป็นภาพรวมจัดเป็นวิชาสำหรับการเรียนรู้ว่าในทางหลักเป็นระบบจริยธรรมสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ทั้งด้านวัตถุธรรมและนามธรรม เป็นการเตรียมคนรุ่นใหม่ให้พร้อมที่จะมาอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและช่วยพัฒนาสังคมไทยให้เจริญก้าวหน้า (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ,2541 : 34 – 35)

ในขณะที่บทบาทที่สำคัญของการศึกษา คือการพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความคิด ความสามารถ เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และคุณสมบัติ เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และให้คุณค่าแก่การพัฒนาประเทศ การพัฒนาบุคคลให้เจริญงอกงาม โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือนั้น จำเป็นต้องมีการจัดระบบการวางแผนและดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และเนื่องจากการศึกษามีความสัมพันธ์กับระบบสังคม การจัดการศึกษาของสังคมจึงต้องสอดคล้องกับปรัชญาสังคม มีโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของสังคมเป็นพื้นฐาน และการจัดระบบการศึกษาทุกขั้นตอนจะมีการตรวจสอบโดยระบบต่างๆในสังคมนั้นๆ (อุทัย ดุลยเกษม, 2534 : 13)

ส่วนแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย (พระธรรมปิฎก,2541 : 118) กล่าวไว้ว่า สิ่งที่สังคมไทยต้องการอย่างมาก คือ พลังทางคุณธรรม จริยธรรมที่ยึดเหนี่ยวผู้คนให้สัมพันธ์ต่อกันด้วยความเกื้อกูลและร่วมกันสร้างสังคมให้น่าอยู่และยังได้กล่าวถึงการเสริมสร้างคุณธรรมธรรมจริยธรรมเพื่อรับมือกับปัญหาของยุคพัฒนาว่า คุณธรรม จริยธรรมเป็นสิ่งที่จะเป็นสำหรับชีวิตและสังคม ในยุคที่คนกำลังเรียกร้องถึงคุณธรรม จริยธรรมในสภาพที่สังคมเสื่อมโทรมทางจิตใจ จำเป็นต้องเร่งรัดการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและพัฒนาจิตใจเป็นพิเศษรวมถึงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมชนิดที่เตรียมรับมือไว้ให้พร้อมกับการพัฒนายุคใหม่ที่กำลังจะมาถึงพร้อมความเจริญวัตถุต่างๆ ที่จะตามมาในอนาคต

ดังนั้นการศึกษาแนวพุทธ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) จึงกล่าวว่า โรงเรียนวิถีพุทธ คือ โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยดำเนินตามมรรคซึ่งเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนา ที่แปลว่า ทางอันประเสริฐ มีองค์ประกอบ 8 ประการ สรุปตรงกับไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญาโรงเรียนวิถีพุทธจึงเป็นสถานศึกษาในระบบปกติที่นำหลักพุทธธรรมหรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น โดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือ การนำหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา ซึ่งอาจเป็นการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษา หรือการจัดระบบวิถีชีวิตในภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษาส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถ กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น คือใช้ปัญญาและเกิดประโยชน์แท้จริงต่อชีวิต ทั้งนี้การพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวจัดผ่านระบบไตรสิกขา ที่ผู้เรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรม ทั้งศีลหรือพฤติกรรมหรือวินัย ในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับตนและสังคม สมาธิหรือด้านการพัฒนาจิตใจที่มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งและสงบสุข และปัญญาที่มีความรู้ที่ถูกต้องมีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญญาที่แยบคาย (โยนิโส

มนสิการ) โดยมีครูและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกัลยาณมิตรที่สำคัญ ที่รักและปรารถนาดี ที่จะพัฒนาผู้เรียนอย่างดีที่สุดด้วยความเพียรพยายาม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ,2550 : 12-13)

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ได้นำแนวคิดโรงเรียววิถีพุทธมาสู่สถานศึกษา เพราะเห็นว่าโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำเป็นโรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น โดยเน้นการอบรมพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศิล สมาธิ และปัญญา ซึ่งจะช่วยให้การจัดการศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี เก่งและมีความสุขอย่างแท้จริง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า การทำการศึกษา ยุทธศาสตร์การจัดศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู เป็นการนำแนวคิดโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อไปปรับใช้ในการบริหารจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นบริบทของการศึกษาที่เป็นกัลยามิตรที่ดีงามตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันส่งผลให้เป็นยุทธศาสตร์การจัดศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ
2. เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู โดยใช้วิธีการวิจัยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกพื้นที่วิจัยแบบเจาะจง ได้แก่ โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จำนวน 9 โรงเรียน จำนวน 132 คน จาก 200 คนเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่ 1) แบบบันทึกวิเคราะห์เอกสาร 2) แบบสัมภาษณ์ และ 3) แบบสังเกต การวิจัยในชั้นนี้มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารคู่มือตำราวิชาการที่เกี่ยวกับการสร้างแบบบันทึกวิเคราะห์เอกสาร แนวคิดทฤษฎี ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เกี่ยวกับโรงเรียนเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาปรับปรุงแก้ไขตรวจความถูกต้อง เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป 3) นำเสนอแบบบันทึกวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตเพื่อใช้กับประชากรกลุ่มเป้าหมายต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ 2) เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ 3) เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู เป็นการนำเสนอรายละเอียดที่สำคัญและให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญที่จะทำการศึกษาวิจัย ซึ่งมีกระบวนการและขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียน

1. ศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ บทความ หนังสือ วารสาร สื่อออนไลน์ เกี่ยวกับสภาพปัญหายุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดคำถามในแบบสัมภาษณ์

2. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้รับผิดชอบด้านวิถีพุทธชั้นนำ โดยเลือกแบบเจาะจงตามโรงเรียนที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากขั้นที่ 1 แล้วผลการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นที่ 1 มาสร้างยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ

2. นำยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ที่ได้สร้างขึ้นมาปรึกษาผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาพิจารณาด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เสร็จแล้วนำมาพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ แล้วนำผลมาวิเคราะห์เนื้อหามาปรับปรุงให้ได้ร่างยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ (ฉบับร่าง)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู

ส่วนที่ 1 ผู้วิจัยได้นำร่างยุทธศาสตร์จัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู ที่ผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน จากขั้นที่ 2 มาประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและนำผลมาวิเคราะห์เนื้อหาปรับปรุงให้ได้ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น แล้วดำเนินการนำเสนอยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงแก้ไข จนได้ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อนำไปใช้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 เป็นนำผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู ของกลุ่มผู้ปฏิบัติในตอนที่ 3 มาทำการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู โดยการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อสอบถามความคิดเห็นและการวิพากษ์ วิจารณ์จากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 รูป/คน เพื่อให้ได้ยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู ที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปของยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู ในการนำไปสู่การปฏิบัติ

ผลการวิจัย

จากผลการดำเนินการวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู” ทั้งในส่วนของการศึกษาเอกสารหลักการแนวคิดทฤษฎีและสภาพปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากผู้บริหารโรงเรียน ครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมาบูรณาการหลอมรวมเข้าด้วยกันเพื่อสร้างแบบสอบถาม และนิมนต์/เชิญผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อสร้างยุทธศาสตร์ แล้วนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ เพื่อตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขเป็นขั้นตอนสุดท้าย แล้วกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียน

ผลจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียน ผลการศึกษาและวิเคราะห์ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาใน 2 เรื่อง คือ (1) ผลการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบและมาตรฐานการศึกษา (2) ผลการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนา การบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพปัญหายุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการสถานศึกษาสรุปได้ว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณลักษณะของการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมเป็นระบบเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีมาตรฐานบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้สอดคล้องกับความต้องการและเป็นที่พึงพอใจของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คุณภาพการศึกษา หมายถึง การที่ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะต่าง ๆ

ครบถ้วนตามความคาดหวังของหลักสูตรและเป็นผลการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สามารถบรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้และสนองความต้องการของผู้เรียน

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับสภาพปัญหายุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียน สรุปได้ว่า โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำมีความสำคัญ คือ โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ มีจุดเน้น คือเป็นโรงเรียนที่ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา“การกินอยู่ ดู ฟัง เป็น”คือ มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าแท้ ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตรเพราะโรงเรียนวิถีพุทธเป็นสถานศึกษาในระบบปกติที่นำหลักพุทธธรรมหรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การนำหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา ซึ่งอาจเป็นการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษา หรือ การจัดเป็นระบบวิถีชีวิตในสถานศึกษาของผู้เรียนส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถ กิน อยู่ ดู ฟังเป็น คือ ใช้ปัญญาและเกิดประโยชน์แท้จริงต่อชีวิต โดยมีครูและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกัลยาณมิตรสำคัญที่รักและปรารถนาดี ที่จะพัฒนาผู้เรียนอย่างดีที่สุดด้วยความเพียรพยายาม ระบบพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา

ตอนที่ 2 เป็นผลการสร้างยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การสร้างยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ เบื้องต้น ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 2. ด้านการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ 3. ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน 4. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอก 5. ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านที่ 6. ด้านการจัดการศึกษาตามแนวทางวิถีพุทธชั้นนำ

ส่วนที่ 2 การประเมินความสอดคล้องของยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ที่สร้างขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน สรุปได้ว่า มีความสอดคล้องกับแนวดำเนินการโดยรวมทุกข้อ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.91 – 0.95

ตอนที่ 3 เป็นผลการประเมินยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู สรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู มีความเหมาะสมโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (= 4.55, = 0.15) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มี

ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ (9) ยกย่องเชิญชูเกียรติของผู้กระทำดีทั้ง ครู อาจารย์นักเรียน บุคลากรของโรงเรียนและบุคคลในชุมชน เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่บุคคลทั่วไป เพื่อให้วิถีพุทธเป็นวิถีชีวิตของคนทั้งชุมชน และ (10) พัฒนาตามระบบไตรสิกขาที่เป็นลักษณะบูรณาการ ทั้งในกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร และกิจกรรมวิถีชีวิตต่างๆ ที่ส่งเสริม “การกิน อยู่ ดู ฟังให้เป็น”เป้าหมายการพัฒนาจัดให้มีความชัดเจนที่พัฒนาทั้งองค์รวมของชีวิต ที่จะนำสู่การพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ในที่สุด รูปแบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู ความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (= 4.43, = 0.15) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดเกือบทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ (9) ยกย่องเชิญชูเกียรติของผู้กระทำดีทั้ง ครู อาจารย์นักเรียน บุคลากรของโรงเรียนและบุคคลในชุมชน เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่บุคคลทั่วไป เพื่อให้วิถีพุทธเป็นวิถีชีวิตของคนทั้งชุมชน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ (2) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม (3) สร้างกลไกส่งเสริมประสานความร่วมมือ วัด คณะสงฆ์ และชุมชน ในการจัดการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและสภาพปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ พบว่า การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ด้านจัดการโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ มีจุดเน้น คือเป็นโรงเรียนที่ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา“การกินอยู่ ดู ฟัง เป็น”คือ มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าแท้ ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตรเพราะโรงเรียนวิถีพุทธเป็นสถานศึกษาในระบบปกติที่นำหลักพุทธธรรมหรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา โดยโรงเรียนในสังกัดได้นำแนวคิดวิถีพุทธมาสู่สถานศึกษา เพราะเห็นว่าเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันเป็นการพัฒนาด้าน ศีล สมาธิ ปัญญาเพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และเป็นคนดี เก่งและมีความสุข ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้คำนึงถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาและความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการ รับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น

2. การสร้างยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ พบว่า การสร้างยุทธศาสตร์ โดยภาพรวมผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนให้แนวคิดที่ดีในการร่างและสนับสนุนข้อยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ อาจจะเป็นเพราะว่ายุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นยุทธศาสตร์ที่สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับศึกษาและปฏิบัติตามศีลธรรมอันดีงามเพื่อความเจริญงอกงามตามหลักพระพุทธศาสนาตามยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อให้เกิดประโยชน์ในวงกว้างต่อการศึกษาได้

3. การประเมินยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู เป็นการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภูประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 25 คน ผลการประเมินพบว่า โดยภาพรวม ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน คือ ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ (= 4.72 = 0.45) ผลการประเมินเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู เป็นยุทธศาสตร์ที่ผ่านการศึกษาวิจัยอย่างละเอียดรอบคอบหลายขั้นตอน และครอบคลุมทุกด้าน เป็นการศึกษาจาก สภาพปัญหาประวัติ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์องค์กร หรือบริบทของโรงเรียนทั้ง 9 โรงเรียนโดยตรง คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู ที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนางสาวณัฏฐิกา ลิ้มเฉลิม (บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 พบว่า การศึกษา ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมวิถีพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์และด้านการบริหารจัดการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็น ผู้บริหาร จำนวน 127 คน ครูผู้สอน จำนวน 317 คน และนักเรียนชนประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 350 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) และแบบสอบถามปลายเป็น สถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีเขต 1 ตามความคิดเห็นองผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน พบว่า มีสภาพการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษา ด้านกายภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับค่อนขางมาก สำหรับด้านบริหารจัดการ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถี

ชีวิต ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์และด้านการเรียนการสอน ตามความ คิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 2. สภาพการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ตามความคิดเห็นของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์และด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต มีการปฏิบัติอยู่ ในระดับปานกลาง 3. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ได้กล่าวถึง ปัญหาที่สำคัญ คือ สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินกิจกรรม ผู้ปกครองไม่อนุญาตให้นักเรียนข้าร่วมกิจกรรม การผลิตสื่อทาง พระพุทธศาสนาขาดความน่าสนใจ ขาดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรม ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการ เข้าร่วมกิจกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนได้ให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาสภาพแวดล้อม ควรมีการประสานงานกับวิทยากรที่มีความรู้ทางพระพุทธศาสนามาให้ ความรู้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ควรสนับสนุนให้ครูเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดแทรกหลักธรรม อย่างต่อเนื่อง หน่วยงานตนสังกัดควรมีงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา ควรจัดกิจกรรม โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนรวมในการปฏิบัติกิจกรรมและสอดคล้องกับ วิชาญ สมยา (2552) บทคัดย่อ ได้ทำการวิจัย การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธรเขต 1 โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก 2. ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน 3. ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านการจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ แตกต่างต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน ไม่แตกต่างกัน

4. ได้ยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภูฉบับสมบูรณ์

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่า ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของจังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์นั้น ควรส่งเสริมและฝึกหัดครูให้มีความซื่อสัตย์ มีจิตวิญญาณของความเป็นครู ให้ครูมีความเข้าใจในด้านวัฒนธรรมแห่งการแสวงหาปัญญา สร้างบทบทของครูเพื่อความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีงาม ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการ

ศึกษา โดยการสร้างจิตสำนึกในด้านวิถีพุทธ ใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อการเรียนรู้ของครูและนักเรียน เพื่อที่จะได้บรรลุตามจุดหมายของการศึกษา ให้เป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข นำเอาอริยสัจ 4 มาปรับใช้เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน และนำเอาหนักประกันคุณภาพทางคุณธรรม จริยธรรมมาเป็นเป้าหมายของยุทธศาสตร์ โดยยึดหลักยุทธศาสตร์การบริหาร การเรียนและการสอนในการจัดการศึกษาตามแนวทางของวิถีพุทธที่ดีตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธรรมนิตย์ บ้านพวน (บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนเกาะสีชัง สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลวิจัย พบว่า 1. การศึกษาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนเกาะสีชัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกได้แก่ ด้านความสะอาด ด้านความสามัคคี และด้านความขยันตามอันดับ 2. การศึกษาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนเกาะสีชัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านความประหยัด ด้านความมีวินัย ด้านความสุภาพ ด้านความสะอาด ด้านความสามัคคี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3. การศึกษาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนเกาะสีชัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามระดับชั้นโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความประหยัด ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีวินัย แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านความขยัน ด้านความสุภาพ ด้านความสะอาด ด้านความสามัคคี และด้านความมีน้ำใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จ 4. การศึกษาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนเกาะสีชัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามสถานภาพทางครอบครัว โดยรวมและรายด้าน มีความแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับ ศศิธร ศรีพรหม (2559) บทคัดย่อ ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนากระบวนการส่งเสริมการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนวิธีพุทธ ผลการวิจัย พบว่า 1.การคิดเชิงอนาคตของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธโดยรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเชิงอนาคตตามสภาพที่เป็นจริงด้านการคิดจินตนาการมีค่าสูงสุดอยู่ในระดับมาก ส่วนระดับการคิดเชิงอนาคตตามสภาพการณ์ที่คาดหวังด้านการคิดจินตนาการมีค่าสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด 2. องค์ประกอบเชิงยืนยันการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนวิถีพุทธมีจำนวน 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย การมองภาพอย่างองค์รวม การคิดอย่างต่อเนื่อง การคาดการณ์แนวโน้ม และการจินตนาการสอดคล้องกับข้อมูลทฤษฎีที่ศึกษามาและได้เกณฑ์ปกติการคิดเชิงอนาคต ส่วนเกณฑ์ปกติแบบวัดการคิดเชิงอนาคต ของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า มีช่วงของคะแนนที่ตั้งแต่ 35 ลงไป, 36 – 44, 45 – 55, 56 - 64 ขึ้นไป ตามลำดับ 3. กระบวนการส่งเสริมการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพและคุณลักษณะของนักเรียน ขั้นที่ 2 การวางแผนจัดกิจกรรมการส่งเสริมการคิดเชิงอนาคตวิถี

พุทธให้กับนักเรียน ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผน ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการจัดกิจกรรม ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลการดำเนินกิจกรรม ขั้นตอนที่ 6 การให้ข้อมูลย้อนกลับ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาการนำยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำไปสู่การปฏิบัติ

2. ควรมีการศึกษาวิจัย ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ในจังหวัดอื่นๆ

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำกับโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทานเกี่ยวกับประสิทธิผลอื่น ๆ

บรรณานุกรม

ณัฏฐิกา ลิ้มเฉลิม. (2549). **การศึกษาสภาพการทำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1.** สารนิพนธ์ **:** มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทิศนา แขมมณี. (2546). **การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม : จากทฤษฎีสู่ปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร : เมธีทิปส์.

ธรรมนิตย์ บ้านพวน**. (**2559**). การศึกษาคุณธรรมของนักเรียนเกะสีชังสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18**. วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2541). **วิถีพุทธ ปฏิรูปการศึกษา อย่างบูรณาการ.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

วิชาญ สมยา. (2552). **การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ.** กรุงเทพมหานคร : อุษาการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). **แนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.** กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์.

ศศิธร ศรีพรหม. (2559). **การพัฒนากระบวนการสงเสริมการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ**, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยวัดผลและสถิติการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

อุทัย ดุลยเกษม. (2534). **คุณภาพประชากรกับการศึกษา ใน รายงานการสัมมนาเรื่องคุณภาพประชากรไทยในทศวรรษหน้า**. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

An application of sevenfold Sappurisadhamma to youth to strengthen Nonchai Community, Mueang KhonKaen District, Khonkaen Province

นางสาวณฐอร เจือจันทร์[1], ดร.อภิชิต เหมือยไธสง[2], พระครูวินัยธรวรชัด ปยุตฺโต[3]
Nathaorn ChuaChan[1], Dr.Aphichit Mueaithaisong[2],
Phrakhru Winaithon Worachat Payutto[3]
ภาควิชารัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Author for Correspondence: Email: tucky_aa@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชน 3) เพื่อจัดทำคู่มือการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ เยาวชนในชุมชนโนนชัย จำนวน 113 คน โดยประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมานได้แก่ ค่าไค - สแคว์

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชน ในการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโนนชัย มีระดับความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกปัจจัย มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโนนชัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้าน มีระดับการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ และระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย

คำสำคัญ: สัปปุริสธรรม 7, เยาวชน, ชุมชนโนนชัย, การเสริมสร้างความเข้มแข็ง, การประยุกต์ใช้
Received: 09/10/62, **Revised:**21/10/62, **Accepted:**30/10/62

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study an application of the sevenfold Sappurisadhamma to youth to strengthen Nonchai Community, Muang Khon Kaen district, Khon Kaen province, 2) to analyze the factors related with an application of the sevenfold Sappurisadhamma to youth to strengthen Nonchai Community, and 3) to make the manual to support the youth's strength, There sampling population were 113 youth in Nonchai community .The instrument used in the research was a questionnaire with confidence value = 0.99. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and chi-square.

The results of research were found that: 1) factors that strengthen youth in applying the Principle of the Seven Sappurisadhamma to Non Chai community has overall level of importance at a high level. When considered in each aspect, it was found that all factors were important at a high level. 2) The overall level of application of the Seven Sappurisadhamma to the youth to strengthen Non Chai community is at a high level. While considering each aspect, it was found that every aspect had high level of application. 3) Personal factors are gender, age and educational has no relationship with the application of the Sappurisadhamma 7 to youths to strengthen Non Chai community.

Keywords: The Sevenfold Sappurisadhamma, Youth, Nonchai Community, Support of Strength, Application**.**

บทนำ

สังคมไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตทางศีลธรรมซึ่งโดยเนื้อแท้แล้วยังเป็นรากเหง้าของวิกฤตต่าง ๆ อีกมากมายในปัจจุบัน อาทิ วิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม วิกฤตทางการเมือง และวิกฤตทางเศรษฐกิจ นอกจากนั้นวิกฤตศีลธรรมดังที่กล่าวมายังเป็นภาพสะท้อนถึงความล้มเหลว สถาบันต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ในการเสริมสร้างศีลธรรมในสังคมไทย อาทิ ครอบครัว ชุมชน วัด และโรงเรียน

ชุมชนในอดีตครอบครัวถูกแวดล้อมด้วยชุมชน ชุมชนจึงมีความสำคัญรองลงมาจากครอบครัว ในการกล่อมเกลาทางด้านศีลธรรมแก่บุคคลตั้งแต่เล็กจนโต การกล่อมเกลานั้นอาจเกิดจากปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในชุมชน ซึ่งมักเอาใจใส่ดูแลกันในฐานะที่เป็นเครือญาติกัน หรือเพราะนับญาติกันทั้งหมู่บ้าน นอกจากนั้นการกล่อมเกลาส่วนหนึ่งยังเกิดจากประเพณีที่มีส่วนร่วมกันทั้งชุมชน ซึ่งช่วยเสริมสร้างสำนึกทางศาสนาท่าทีต่อธรรมชาติแวดล้อม และความรู้สึกผูกพันแน่นแฟ้นกับชุมชน นอกจากนั้นวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ในชุมชน ยังทำให้ทุกคนไม่อาจทำใจตนหรือละเมิดกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมของชุมชนได้ การละเมิดกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมของชุมชนอาจมีผลให้ถูกลงโทษจากชุมชนได้ นอกจากการกล่อมเกลาแล้ว ชุมชนยังมีบทบาทในการกำกับศีลธรรมของบุคคลด้วยอย่างไรก็ตาม สภาพดังกล่าวได้เปลี่ยนไปอย่างแทบจะสิ้นเชิง ความผูกพันแน่นแฟ้นภายในชุมชนได้จางคลายไปมากเพราะผู้คนมีความจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกันน้อยลงทิศทางการพัฒนาเยาวชนที่จะให้สามารถเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในวันข้างหน้าจะต้องเป็นการพัฒนาทางด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ทางด้านสติปัญญาความสามารถการพัฒนาความพร้อมทางด้านอาชีพ และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การพัฒนาทางด้านสังคม วัฒนธรรมและจริยธรรม เสาวนีย์ เสนาสุ (2532 : 32) ได้อธิบายถึงทิศทางในการพัฒนาเยาวชนไว้คือ 1) เยาวชนพึงพัฒนาเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีความเข้าใจและความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง (Self - Concept) ที่ถูกต้องตามความเป็นจริงรวมทั้งเข้าใจความต้องการและบทบาทของตนเองและของผู้อื่น มีโอกาสพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง พัฒนาศักยภาพของตัวเองและของผู้อื่น พัฒนาศักยภาพของตนเองด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และพึงมีความรักในเพื่อนมนุษย์ 2) เยาวชนพึงมีโอกาสในการพัฒนาตนเองด้านสุนทรียภาพ ด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมศิลปะ การกีฬาและนันทนาการ ต่างพึงมีความรับผิดชอบในการสืบเนื่องทางวัฒนธรรมเพื่อความอยู่รอดของชาติ รู้จักคัดเลือกภาษา พัฒนาสมบัติวัฒนธรรมอันเป็นมรดกและเป็นเอกลักษณ์ของชาติ 3) เยาวชนพึงยึดถือในเรื่องคุณธรรมในสังคม โดยตระหนักความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม พึงรักในเสรีภาพของตนแต่จะต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น รู้จักร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมเต็มใจช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวมมีความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกที่ดีของชาติ มีส่วนร่วมในการปกครองและการเมือง อันได้แก่ความเข้าใจและปฏิบัติบทบาทของตนให้ถูกต้องและเหมาะสมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ในการดำรงชีวิต และในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น

สำนักสวัสดิการสังคม เทศบาลนครขอนแก่น (2555 : ออนไลน์) ได้สรุปข้อมูลพื้นฐานไว้ว่า ชุมชนโนนชัย 1 เขต 1 มีปัญหายาเสพติดอยู่ในระดับน้อย ปัญหาเด็กและเยาวชน อยู่ในระดับมาก ชุมชนโนนชัย 2 เขต 1 มีปัญหายาเสพติดอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาเด็กและเยาวชน อยู่ในระดับน้อย ชุมชนโนนชัย 3 เขต 1 ไม่มีปัญหายาเสพติดและปัญหาเด็กและเยาวชน จากข้อมูลดังกล่าว คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาพื้นที่ชุมชนโนนชัย ซึ่งเป็นชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัด

ขอนแก่น เป็นพื้นที่ชุมชนเมืองมีเยาวชนอาศัยอยู่จำนวนมาก อีกทั้งมีสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ใกล้เคียงล้อมรอบพื้นที่ชุมชน มักประสบสภาพปัญหาของเยาวชนเรื่องเพศสัมพันธ์ ติดเหล้า บุหรี่ ยาเสพติด ทะเลาะวิวาท เล่นการพนัน เที่ยวเตร่ตามสถานบันเทิง ติดเกม อินเตอร์เน็ต เข้าถึงสื่อลามกอนาจาร หรือสื่อที่แสดงความรุนแรง และการขับรถเร็ว เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้นคณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม อันเป็นธรรมที่ทำให้คนเป็นสัตบุรุษ หรือ เป็นคนดี เป็นคนมีคุณธรรม เป็นคนเก่ง 7 ประการ คือ 1) ธัมมัญญุตา เป็นผู้รู้จักเหตุ 2) อัตถัญญุตา เป็นผู้รู้จักผล 3) อัตตัญญุตา เป็นผู้รู้จักตน 4) มัตตัญญุตา เป็นผู้รู้จักประมาณ 5) กาลัญญุตา เป็นผู้รู้จักกาล 6) ปริสัญญุตา เป็นผู้รู้จักชุมชน 7) ปุคคลัญญุตา หรือปุคคลปโรปรัญญุตา เป็นผู้รู้จักบุคคล เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนและส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้เติบโตเป็นคนดี เป็นคนมีคุณธรรม เป็นคนเก่ง เพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

3) เพื่อจัดทำคู่มือการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) โดยผู้วิจัยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

1.1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนโนนชัย 1 เขต 1 ชุมชนโนนชัย 2 เขต 1 และชุมชนโนนชัย 3 เขต 1 เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 135 คน โดยคณะผู้วิจัยได้ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง (สำนักงานสวัสดิการสังคม เทศบาลนครขอนแก่น, 2561, ออนไลน์) คณะผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม แต่ได้กลับคืนมาจำนวน 113 ชุด

1.2) ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ 1.2.1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1.2.1.1) ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา 1.2.1.2) ปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชน ประกอบด้วย ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางวัฒนธรรม ปัจจัยเศรษฐกิจของชุมชน

ปัจจัยทางศาสนา 1.2.2) ตัวแปรตาม ได้แก่ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชนโดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย ธัมมัญญุตา เป็นผู้รู้จักเหตุ อัตถัญญุตา เป็นผู้รู้จักผล อัตตัญญุตา เป็นผู้รู้จักตน มัตตัญญุตา เป็นผู้รู้จักประมาณ กาลัญญุตา เป็นผู้รู้จักกาล ปริสัญญุตา เป็นผู้รู้จักชุมชน ปุคคลัญญุตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญุตา เป็นผู้รู้จักบุคคล

1.3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นและพัฒนาขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวของ Likert ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ โดยมีเนื้อหาแบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) ธัมมัญญุตา เป็นผู้รู้จักเหตุ 2) อัตถัญญุตา เป็นผู้รู้จักผล 3) อัตตัญญุตา เป็นผู้รู้จักตน 4) มัตตัญญุตา เป็นผู้รู้จักประมาณ 5) กาลัญญุตา เป็นผู้รู้จักกาล 6) ปริสัญญุตา เป็นผู้รู้จักชุมชน 7) ปุคคลัญญุตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญุตา เป็นผู้รู้จักบุคคล โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (The Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่า ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.99

2. ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อจัดทำคู่มือการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชนโดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2.1) การวิเคราะห์สภาพปัญหาให้ชัดเจน โดยใช้ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณ ในระยะที่ 1 ที่เกี่ยวกับการพัฒนาและการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ให้ดีขึ้น

2.2) จัดทำคู่มือการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชนโดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชุมกลุ่มย่อยและการระดมสมอง โดยผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 6 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัย และบุคลากรฝ่ายกิจกรรมเด็กและเยาวชน เทศบาลนครขอนแก่น เพื่อพิจารณากิจกรรมการพัฒนาการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2.3) การทดลองใช้คู่มือฯ กับเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนโนนชัย 1 เขต 1 ชุมชนโนนชัย 2 เขต 1 และชุมชนโนนชัย 3 เขต 1 เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 135 คน

2.4) ทำการประเมินและปรับปรุงคู่มือฯ แล้วนำมาทดลองใช้กับกลุ่มเยาวชนที่มีขนาดใหญ่ขึ้น ทำการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในระยะที่ 2 ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปและอภิปรายผลการวิจัย เพื่อจัดทำคู่มือฯ ฉบับสมบูรณ์

2.5) เผยแพร่คู่มือการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชนโดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจ ได้แก่ เทศบาลนครขอนแก่น โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนคร

ขอนแก่น ชุมชนโนนชัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 113 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 53.10 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 46.90 มีอายุ 14 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.18 อายุ 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.05 และอายุ 16 ปี คิดเป็นร้อยละ 1.77 กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 98.23 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 1.77

2. ระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม

ระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ความเป็นผู้รู้จักเหตุ	4.11	0.55	มาก	3
2. ความเป็นผู้รู้จักผล	4.04	0.51	มาก	5
3. ความเป็นผู้รู้จักตน	4.13	0.57	มาก	1
4. ความเป็นผู้รู้จักประมาณ	4.04	0.54	มาก	6
5. ความเป็นผู้รู้จักกาล	4.04	0.55	มาก	7
6. ความเป็นผู้รู้จักชุมชน	4.12	0.55	มาก	2
7. ความเป็นผู้รู้จักบุคคล	4.06	0.57	มาก	4
รวม	**4.11**	**0.55**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 ระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษากับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษากับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม

ปัจจัยส่วนบุคคล	Chi-Square	Significance	ผลการทดสอบ
เพศ	0.649	0.723	ไม่มีความสัมพันธ์
อายุ	7.771	0.100	ไม่มีความสัมพันธ์
ระดับการศึกษา	0.386	0.824	ไม่มีความสัมพันธ์

จากตารางที่ 2 พบว่า เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยรวม พบว่า ตัวแปรเพศ อายุ และระดับการศึกษากับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชนกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชนกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม

ปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชน	Chi-Square	Significance	ผลการทดสอบ
1. ปัจจัยสังคม	76.743	<.001	มีความสัมพันธ์
2. ปัจจัยทางการเมือง	68.459	<.001	มีความสัมพันธ์
3. ปัจจัยทางวัฒนธรรม	71.873	<.001	มีความสัมพันธ์
4. ปัจจัยเศรษฐกิจของชุมชน	84.118	<.001	มีความสัมพันธ์
5. ปัจจัยทางศาสนา	82.246	<.001	มีความสัมพันธ์

จากตารางที่ 3 พบว่า เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชน ประกอบด้วย ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางวัฒนธรรม ปัจจัยเศรษฐกิจของชุมชน ปัจจัยทางศาสนา กับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความ

เข้มแข็งของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยรวม พบว่า ตัวแปรปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชน ประกอบด้วย ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางวัฒนธรรม ปัจจัยเศรษฐกิจของชุมชน ปัจจัยทางศาสนา กับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

1) ความเป็นผู้รู้จักเหตุ เยาวชนควรมีจิตอาสาช่วยเหลือคนอื่นในชุมชน 2) ความเป็นผู้รู้จักผล เยาวชนควรรับรู้ถึงกฎแห่งกรรมว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว 3) ความเป็นผู้รู้จักตน เยาวชนควรทำในสิ่งที่ตนเองชอบและไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม 4) ความเป็นผู้รู้จักประมาณ เยาวชนควรใช้ชีวิตอย่างมีสติ ประหยัด อดออม 5) ความเป็นผู้รู้จักกาล เยาวชนควรตรงต่อเวลา และแบ่งเวลาให้เหมาะสม 6) ความเป็นผู้รู้จักชุมชน เยาวชนควรช่วยกันดูแลชุมชน ไม่สร้างขยะ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม 7) ความเป็นผู้รู้จักบุคคล เยาวชนควรมีมารยาท อ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การวิเคราะห์สภาพปัญหาให้ชัดเจน

การวิเคราะห์สภาพปัญหาให้ชัดเจนโดยใช้ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณ ในระยะที่ 1 ที่เกี่ยวกับการพัฒนาและการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ให้ดีขึ้น โดยคณะผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาจัดทำเป็นร่างคู่มือการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชนโดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2. จัดทำคู่มือ

การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชนโดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชุมกลุ่มย่อยและการระดมสมอง โดยผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 6 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ 1) ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัย จำนวน 2 คน 2) ผู้อำนวยการนักสันทนาการ เทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 1 คน 3) ครูสอนเด็กด้อยโอกาส จำนวน 1 คน 4) ประธานชุมชนโนนชัย จำนวน 1 คน 5) อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จำนวน 1 คน เพื่อพิจารณากิจกรรมการพัฒนาการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ระดับคุณภาพของคู่มือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. การทดลองใช้คู่มือฯ

คณะผู้วิจัยได้ทดลองใช้คู่มือโครงการอบรมการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนกับเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนโนนชัย 1 เขต 1 ชุมชนโนนชัย 2 เขต 1 และชุมชนโนนชัย 3 เขต 1 เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 113 คน ซึ่งจัดโครงการฯ ในระหว่างวันที่ 18 – 19 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562

4. ทำการประเมินและปรับปรุงคู่มือฯ

คณะผู้วิจัยได้ทดลองใช้คู่มือโครงการอบรมการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนกับเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนโนนชัย 1 เขต 1 ชุมชนโนนชัย 2 เขต 1 และชุมชนโนนชัย 3 เขต 1 เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 113 คน โดยใช้แบบสอบถาม ประเมินความพึงพอใจโครงการอบรมการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ซึ่งจัดขึ้นในระหว่างวันที่ 18 – 19 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ผลการประเมิน พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อโครงการฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

5. ทดลองใช้กับกลุ่มเยาวชนที่มีขนาดใหญ่ขึ้น

คณะผู้วิจัยได้ทดลองใช้คู่มือกับเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านสามเหลี่ยม ในเขตให้บริการของโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม จำนวน 369 คน ซึ่งจัดขึ้นในระหว่างวันที่ 25 – 26 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ผลการประเมิน พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อโครงการฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

6. จัดทำคู่มือฉบับสมบูรณ์ และเผยแพร่คู่มือ

คณะผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือฯ ฉบับสมบูรณ์ และได้เผยแพร่คู่มือการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชนโดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจ ได้แก่ เทศบาลนครขอนแก่น โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ชุมชนโนนชัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 200 เล่ม

เผยแผ่ทางเว็บไซต์: https://sappurisadhamma7.home.blog

เผยแผ่ทาง Facebook: https://www.facebook.com/Sappurisadhamma7-399410250660973/

การอภิปรายผล

จากการวิจัย การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า

1. ปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชน ในการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชน ในการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีระดับความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านปัจจัยสังคม มีระดับความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เยาวชนเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ซื่อสัตย์ สุจริต และชุมชนมีความเข้มแข็ง ร่วมมือกัน ช่วยเหลือเจือจุนกัน ยกย่องเชิดชูคุณธรรม มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นสังคมแห่งความเป็นพลเมืองดี เพื่อนหรือครอบครัว มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และชนชั้นทางสังคม เป็นสังคมที่ให้ความเคารพผู้อาวุโส เป็นสังคมที่มีเหตุผล ไม่เชื่อเรื่องงมงาย ซึ่งสอดคล้องกับ **ณฐปกรณ์ จันทะปิดตา** (2545 : 105) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ห้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยที่ขั้นมาก ถึงมากที่สุด ระดับประเมินดีถึงดีเยี่ยมทุกองค์ประกอบ จึงเป็นจุดเด่นของกลุ่มหรือเครือข่าย

ด้านปัจจัยทางการเมือง มีระดับความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องผูกพันกับกลุ่มที่ตนเองเป็นสมาชิก ยึดหลักการปกครองตามระบบประชาธิปไตย ระบบการเมืองในประเทศดำเนินไปอย่างเรียบร้อยอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง การปรองดองทางการเมืองทำให้ประเทศสงบสุข และรัฐบาลบริหารจัดการให้การเมืองดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ **ศิริพร ใจสุข** (2552 : 57 - 65) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านวังป้อง ตำบลเหมืองแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนบ้านวังป้องมีลักษณะวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านการเคารพเหตุผลมากกว่าตัวบุคคล การประนีประนอม การมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เป็นการดำรงชีวิตประจำวันที่เน้นบทบาทหน้าที่ของบุคคลในสังคมอันเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนอย่างยั่งยืน สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดเป็นพลังชุมชนในการทำกิจกรรมสาธารณะเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ด้านปัจจัยทางวัฒนธรรม มีระดับความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งดีงามและยอมรับมาปฏิบัติเพื่อให้สังคมดำเนินและมีการพัฒนาไปได้ด้วยดี เป็นเครื่องผูกพันบุคคลในกลุ่มไว้ด้วยกัน เป็นสิ่งที่กำหนดความต้องการพื้นฐานและพฤติกรรมของบุคคล กระบวนการทางสังคมมีความเกี่ยวข้องกับครอบครัว และสถาบันต่าง ๆ ในสังคม และรูปแบบหรือวิธีทางในการดำเนินชีวิตที่สามารถเรียนรู้และถ่ายทอด สืบต่อกันมาโดยผ่านขบวนการอบรมและ

ขัดเกลาทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ **ฉวีวรรณ สุวรรณาภา** (2553 : 303) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : มิติทางด้านศาสนา วัฒนธรรมประเพณี ผลการวิจัยพบว่า นอกจากมิติทางศาสนาแล้ว จำเป็นต้องใช้วัฒนธรรมและประเพณีเพื่อช่วยเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน เช่น 1) ให้การสนับสนุนปลูกฝังในเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านและภูมิปัญญาไทย มีการรณรงค์ให้นิยมและใช้สินค้าไทย รักเมืองไทย ดังคำขวัญที่ว่า “ไทยช่วยไทย กินของไทย ใช้ของไทย เที่ยวเมืองไทย รักวัฒนธรรมไทย ร่วมใจประหยัด” 2) หน่วยงานของรัฐและเอกชน ร่วมกันจัดกิจกรรมที่เป็นประเพณีระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่นให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการทำงาน เช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันเด็กแห่งชาติ วันผู้สูงอายุ เป็นต้น ให้เกิดความภาคภูมิใจในประเพณีของตน 3) ปลูกฝังให้สมาชิกในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของหมู่บ้านและสังคม ทุกคนควรรักและทำประโยชน์ให้กับสังคมของตน ได้รักษาเอกลักษณ์ประเพณีของหมู่บ้านตนเองได้

ด้านปัจจัยเศรษฐกิจของชุมชน มีระดับความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในชุมชนมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เยาวชนร่วมมือในการจัดกิจกรรมส่งเสริมหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน และทรัพยากรมนุษย์ คุณค่าของประชากร ซึ่งสอดคล้องกับ **ประสิทธิ์ นิ่มจันดา และคณะ** (2544 : 137 - 151) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้เศรษฐกิจชุมชน : กรณีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนโพธิ์มี ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนมีความพร้อมในการทำงานแบบมีส่วนร่วมโดยมองเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและชุมชนทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อส่งผลต่ออนุชนรุ่นหลัง มีการร่วมกลุ่มกิจกรรม โดยเริ่มตั้งแต่การคิด การวิเคราะห์สถานการณ์ การแก้ไขปัญหา การลงมือปฏิบัติ และการปรับปรุงพัฒนางานให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งมีกลุ่มเกิดขึ้นในลักษณะประชาคมจำนวน 3 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีการทำงานเป็นระบบมากขึ้นกว่าก่อน การดำเนินงานตามโครงการอย่างเห็นได้อย่างชัด ทั้งการบริหารจัดการกลุ่ม การผลิต การตลาด การเงินและบัญชี ซึ่งแต่ละกลุ่มมีการทำงานแบบมีส่วนร่วม โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ในระดับหนึ่ง หากมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เป็นบทเรียนที่จะส่งผลต่อการสร้างกลุ่มที่เข้มแข็งได้ 2) กลุ่มอาชีพแต่ละกลุ่มสามารถที่จะบริหารจัดการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพตามศักยภาพของกลุ่ม ความมุ่งมั่นของกลุ่มสมาชิกซึ่งมีความสนใจ ความต้องการที่แตกต่างกันไปตามสภาพของท้องถิ่น

ด้านปัจจัยทางศาสนา มีระดับความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เยาวชนเข้าใจหลักความเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งเป็นหลักของเหตุปัจจัยที่อิงอาศัยซึ่งกันและกัน หลักการทำความดี ละเว้นความชั่ว และ ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส หลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา หลักหิริ โอตตัปปะ เป็นการเตือนสติให้มีสติยั้งคิด ให้ไตร่ตรองก่อนการกระทำใด ๆ และหลักอริยสัจ 4 ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ซึ่งสอดคล้องกับ **ฉวีวรรณ สุวรรณาภา** (2553 : 303) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : มิติทางด้านศาสนา วัฒนธรรมประเพณี ผลการวิจัยพบว่า

มิติทางด้านศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีจึงเข้ามาเกี่ยวข้องและนำมาเป็นพลังสร้างสรรค์ในการพัฒนา เพราะเป็นทุนที่สำคัญของสังคมไทย เนื่องด้วย “ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี” คือ องค์รวมของวิธีคิด คุณค่าและอุดมการณ์ของสังคมที่มนุษย์สร้างสรรค์และสะสมขึ้นมาภายใต้ภูมิปัญญาและการแสดงออกถึงจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ ศาสนาวัฒนธรรมและประเพณีถูกหยิบยกขึ้นมาในฐานะเป็นแกนกลางทางจิตใจเป็นกรอบแห่งความประพฤติของประชาชนในสังคม ซึ่งในอดีตพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทโดยตรงในการให้การศึกษาและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2. ระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านความเป็นผู้รู้จักเหตุ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เยาวชน ทราบระเบียบข้อปฏิบัติกฎเกณฑ์ของชุมชน ความรับผิดชอบในหน้าที่การให้ความช่วยเหลือช่วยเหลือของผู้นำชุมชน ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบและปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกัน และตั้งมั่นอยู่ในหลักแห่งกฎหมาย ดำเนินชีวิตโดยยึดหลักความถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ **ธนวัสน์ คงสระบัว** (2553 : 1) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ตามหลักพระพุทธศาสนาของผู้นำชุมชนตามความคิดเห็นของประชาชน : กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ผลวิจัยพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ ปริสัญุตา ธัมมัญุตา อัตถัญุตา มัตตัญุตา กาลัญญุตา และปุคคลัญญุตา

ด้านความเป็นผู้รู้จักผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เยาวชน มุ่งมั่นในการเรียนให้ถึงจุดหมายที่ตนเองและผู้ปกครองต้องการ ทราบถึงผลเสียหายที่เกิดจากการบริหารจัดการอย่างไม่ถูกต้อง ให้ความช่วยเหลือเต็มที่เมื่อมีบุคคลอื่นมาขอความช่วยเหลือหรือติดต่อซักถาม เมื่อผู้ปกครองสั่งสอน ตักเตือน เยาวชนสามารถยอมรับและชี้แจงได้ และมีการบริหารจัดการชีวิตที่ดีก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ **พระมหาคมเพชร วชิรปญฺโญ (เรืองผา)** (2553 : ก) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง 7 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่อยู่ในระดับมากคือ ด้านความเป็นผู้รู้จักบุคคลด้านความเป็นผู้รู้จักผล ด้านความเป็นผู้รู้จักชุมชน ด้านความเป็นผู้รู้จัก ด้านความเป็นผู้รู้จักเหตุ ความเป็นผู้รู้จักตนและ ด้านความเป็นผู้รู้จักประมาณ

ด้านความเป็นผู้รู้จักตน โดยรวมอยู่ในระดับทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เยาวชน มีความสามารถในการวางตัวได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการจิตอาสาแก่ชุมชน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี และสามารถแก้ไข เรียนรู้จากสิ่งที่ผิดพลาด เพื่อนำมาปรับปรุงตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ **พิสิษฐ์ เปรื่องโอภาสิริ** (2556 : ก) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม ในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษากลุ่มเขตเจ้าพระยาผลการวิจัย พบว่ามีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมโดยรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านที่มีค่าสูงที่สุดได้แก่ ความเป็นผู้รู้จักตน รองลงมาได้แก่ ความเป็นผู้รู้จักกาล ความเป็นผู้รู้จักเหตุ การผู้รู้จักชุมชน การรู้จักประมาณ การรู้จักบุคคล และด้านทีมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านความเป็นผู้รู้จักผล ตามลำดับ

ด้านความเป็นผู้รู้จักประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เยาวชนมีจิตอาสาพัฒนาชุมชนตามความจำเป็นของชุมชนนั้น ๆ รู้จักประมาณในการใช้ทรัพยากรภายในชุมชน มีการใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมส่งเสริมหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงบประมาณภายในชุมชนได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับ **พระมหาพชร อคฺคปญฺโญ (วลัยศรี)** (2553 : ก) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหาร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธโดยรวม ทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากน้อยไปมากได้แก่ ปุคคลัญญุตา ความรู้จักบุคคล ด้านธัมมัญญุตา ความรู้จักธรรม ด้านปริสัญญุตา ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน ด้านอัตถัญญุตา ความรู้จักประโยชน์ รู้ความมุ่งหมาย ด้านอัตตัญญุตา ความรู้จักตน และด้านมัตตัญญุตา ความรู้จักประมาณ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางคือ ด้านกาลัญญุตา ความรู้จักกาล

ด้านความเป็นผู้รู้จักกาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เยาวชน มีการลำดับขั้นตอนในการทำงาน ทำหน้าที่ของตนให้ตรงและเหมาะสมกับเวลา สามารถแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ทันท่วงที และรู้ว่าอะไรควรทำก่อนอะไรควรทำทีหลัง ถูกจังหวะ ให้ความร่วมมือในการดูแลความปลอดภัยในสถานการณ์ฉุกเฉินในช่วงเวลาที่เหมาะสม และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและตรงต่อเวลา ซึ่งสอดคล้องกับ **พระจำรัส จิตธมฺโม (สวาสโพธิกลาง)** (2555 : 1) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารจัดการชุมชน : กรณีศึกษา ชุมชนวัดใหม่พิเรนทร์ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารจัดการชุมชนวัดใหม่พิเรนทร์ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ประชาชนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านความเป็นผู้รู้จักชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เยาวชน มีความจริงใจต่อการให้ความช่วยเหลือกับบุคคลอื่น ให้ความช่วยเหลือต้อนรับ ดูแลผู้เข้ามาศึกษาดูงานในชุมชนเป็นอย่างดี รับฟังเหตุผลทั้งฝ่ายผู้นำและบุคคลอื่นในชุมชน สามารถวางตัวได้อย่างเหมาะสม เมื่อตกอยู่ในสถานการณ์คับขัน และให้ความช่วยเหลือตามสภาพความเดือดร้อนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ **พระยุทธศิลป์ ยุทธสิปฺโป (อุปศรี)** (2555 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานโดยการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานโดยการประยุกต์ใช้หลัก สัปปุริสธรรม 7 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.85 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ตามลำดับ ค่าเฉลี่ย คือ ด้านมัตตัญญู (ผู้รู้จักประมาณ) ด้านอัตตัญญู (ผู้รู้จักตน) ด้านปุคคลัญญู (ผู้รู้จักบุคคล) ด้านกาลัญญู (ผู้รู้จักกาลเวลา) ด้านปริสัญญู (ผู้รู้จักชุมชน)ด้านธัมมัญญู (ผู้รู้จักเหตุ) และด้านอัตถัญญู (ผู้รู้จักผล)

ด้านความเป็นผู้รู้จักบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เยาวชน เข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล และสามารถปฏิบัติต่อบุคคลอื่นได้ด้วยดี เข้าร่วมกิจกรรมที่บุคคลทุกคนในชุมชนเข้าร่วมได้ ให้ความอนุเคราะห์ดูแลผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย รับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่นในชุมชนทุกระดับฐานะ พร้อมช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับ **พระมหาพชร อคฺคปญฺโญ (วลัยศรี)** (2553 : ก) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ครูอาจารย์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธโดยภาพ ทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากน้อยไปมากได้แก่ ด้านอัตตัญญุตา ความรู้จักตน ด้านธัมมัญญุตา ความรู้จักธรรมปุคคลัญญุตา ความรู้จักบุคคล ด้านปริสัญญุตา ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน ด้านกาลัญญุตา ความรู้จักกาล ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางคือ ด้านอัตถัญญุตา ความรู้จักประโยชน์ รู้ความมุ่งหมาย และด้านมัตตัญญุตา ความรู้จักประมาณ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชนกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยดังนี้

สมมติฐานที่ 1 เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ ระหว่าง 2 ตัวแปรด้วย Chi-Square Test ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ และระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ ซึ่งสอดคล้องกับ **พระจำรัส จิตธมฺโม (สวาสโพธิกลาง)** (2555 : 1) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารจัดการชุมชน : กรณีศึกษา ชุมชนวัดใหม่พิเรนทร์ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารจัดการชุมชนวัดใหม่พิเรนทร์ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร โดยจำแนก ตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนทีLมีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารจัดการชุมชนวัดใหม่พิเรนทร์ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และบุคคลที่มีอายุ อาชีพ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารจัดการชุมชนวัดใหม่พิเรนทร์ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา รายได้รวมต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ ระหว่าง 2 ตัวแปรด้วย Chi-Square Test พบว่าตัวแปรปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของเยาวชน ประกอบด้วย ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางวัฒนธรรม ปัจจัยเศรษฐกิจของชุมชน ปัจจัยทางศาสนา กับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งไม่สอดคล้อง **พระยุทธศิลป์ ยุทธฺสิปฺโป (อุปศรี)** (2555 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานโดยการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ต่อการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ สถานภาพ และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานโดยการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มี ระดับการศึกษา และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ในการทำวิจัยในครั้งนี้ พบว่า 1) ในการบรรยายเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ควรนิมนต์พระภิกษุมาบรรยาย เพราะเป็นผู้ที่มีความรู้ลึกซึ้งในหลักธรรม 2) กิจกรรมฐานสัปปุริสธรรม 7 จำนวน 7 ฐาน ควรใช้วิทยากรที่เป็นคฤหัสถ์

เพราะต้องใกล้ชิดกับนักเรียนที่มาเข้าฐาน เช่น พาร้องเพลง เต้นประกอบเพลง ทำกิจกรรมต่างๆ ในฐาน 3) โครงการฯ ประสบความสำเร็จเพราะการนำหลัก “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน (มหาวิทยาลัย) มาใช้ โดยประสานงานให้ทุกหน่วยงานได้มีส่วนร่วมในการจัดโครงการ 4) เยาวชนชุมชนบ้านโนนชัยได้เสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนด้วยการจัดตั้งชมรมเยาวชนบ้านโนนชัย (Ban Non Chai Youth Club) โดยประกาศใช้ “ระเบียบข้อบังคับของชมรมเยาวชนบ้านโนนชัย Ban Non Chai Youth Club พ.ศ. 2562” เมื่อวันที่ 19 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2562

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เนื่องจากคณะผู้วิจัยค้นพบว่า ในการจัดทำโครงการการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และขาดการบูรณาการองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาชุมชน

จึงเสนอแนะว่าควรมีการประสานความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น มหาวิทยาลัย โรงเรียน ชุมชน วัด เพื่อทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ ควรจัดโครงการการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ปีละครั้งในกลุ่มเป้าหมายใหม่ โดยให้เยาวชนที่ผ่านการอบรมแล้วเป็นพี่เลี้ยงช่วยดูแลในโครงการฯ

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอื่น ๆ เพื่อที่จะได้ทำการเปรียบเทียบ

บรรณานุกรม

ฉวีวรรณ สุวรรณาภา. (2553). **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : มิติทางศาสนาวัฒนธรรมประเพณี**. สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬากรณราชวิทยาลัย.

ณฐปกรณ์ จันทะปิดตา. (2545). **ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์**. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ธนวัสน์ คงสระบัว. (2553). **ภาวะผู้นำพึงประสงค์ตามหลักพุทธศาสนาของผู้นำชุมชนตามความคิดเห็นของประชาชน : กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี**.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประสิทธิ์ นิ่มจันดา และคณะ. (2544). **กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้เศรษฐกิจชุมชน : กรณีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนโพธิ์มี**. รายงานการวิจัย. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามหาสารคาม.

พระจำรัส จิตธมฺโม (สวาสโพธิกลาง). (2555). **การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารจัดการชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนวัดใหม่พิเรนทร์ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาคมเพชร วชิรปญฺโญ (เรืองผา). (2553). **การนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาพชร อคฺคปญฺโญ (วลัยศรี). (2552). **การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระยุทธศิลป์ ยุทธสิปฺโป (อุปศรี). (2555). **การบริหารงานโดยการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม**. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิสิษฐ์ เปรื่องโอภาสิริ. (2556). **การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร : ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มเขตเจ้าพระยา**. สารนิพนธ์ (ศน.ม.) รัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ศิริพร ใจสุข. (2552). **กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบ้านวังป้อง ตำบลเหมืองแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักสวัสดิการสังคม เทศบาลนครขอนแก่น. (2555). **ข้อมูลพื้นฐาน ชุมชนโนนชัย**. ค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2561, จาก http://www.kkict.org/~kkwelfare/2012/images/information/1nonchai1.pdf

เสาวนีย์ เสนาสุ. (2532). **งานอาสาสมัครและกิจกรรมเยาวชน**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

การเสริมสร้างศักยภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสตร์ คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

A Potentiality Development of The Lecturers Faculty of Religion and Philosophy Mahamakut Buddhist University

พระราชปฏิภาณโกศล,ผศ.ดร.[1], พระครูสุธีปริยัติโกศล,ดร.,[2]
ดร.อำนาจ ศรีบรรเทา[3], ดร.กำธร เพียเอีย[4]
Asst. Prof.Dr.Phrarajpatibhankosol[1], Dr.Phrakrusuteepariyatikosol,[2]
Dr.Amnart Sribantao[3], Dr.Kamthon Piaeia[4]
คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Author for Correspondence: Email:manussupap@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการเสริมสร้างศักยภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสตร์ คณะศาสนาและปรัชญา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อแสวงหาแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร 2) เพื่อสร้างแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร 3) เพื่อจัดทำคู่มือการเสริมสร้างศักยภาพแก้ปัญหาและพัฒนาอาจารย์ประจำหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างการวิจัยคือ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพุทธศาสตร์ คณะศาสนาและปรัชญา จำนวน 20 รูป/คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เมื่อได้ข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า การเสริมสร้างศักยภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพุทธศาสตร์ตามกรอบพันธกิจมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ทั้ง 4 ด้าน 1) ด้านผลิตบัณฑิต มีหลักสูตร รายวิชา เนื้อหารายวิชาที่เหมาะสม เป็นจุดเด่นของสาขาวิชาที่เน้นผลิตบัณฑิตมีคุณภาพให้มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนา, 2) ด้านการวิจัย ส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำหลักสูตร การทำผลงานทางวิชาการ ส่งเสริมและสร้างเครือข่ายการทำวิจัยกับหน่วยงานภายนอกสถาบันเพื่อให้ได้ผลงานวิจัย การผลิตตำรา, 3) ด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม มีการจัดการบริการทางวิชาการแก่สังคม เช่นการจัดอบรม กิจกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา, 4) ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม มีการสอน การจัดกิจกรรมเพื่อความรู้ ตระหนักถึงคุณค่า เกิดความซาบซึ้งและมีสุนทรียะต่อศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

สำคัญ : การเสริมสร้าง, ศักยภาพ, อาจารย์ประจำหลักสูตร
Received: 28/09/62, **Revised:**31/10/62, **Accepted:**06/11/62

Abstract

The purposes of this research were to: 1) find ways to enhance capacity Of course lecturers, 2) to create guidelines to develop potentiality and competency of lecturer, and 3) create handbook to develop and improve potentiality and competency of the lecturers in Faculty of Religion and Philosophy. The researchers studied and collected the data from 20 lecturers from Religion and Philosophy department.

The finding were as follows:

There were 4 missions that the department should develop according to the office of higher education: 1) Graduation: the department should create proper matter of the subjects, and emphasized to develop and improve on quality of the students based on Buddhism, 2) Research: the department should to enhance and support the faculties to do research, and find the connection with other institutes, 3) Academic service: the department should serve the societies with Buddhist way, and 4) Arts and Culture: the department should teach and create the activities to motivate the people to interest with the culture.

Keyword : Lecturers, Development, Potentiality

บทนำ

ตามมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้คณะกรรมการการอุดมศึกษา เสนอมาตรฐานการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของ สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่งและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

สถาบันอุดมศึกษาที่จะเปิดการเรียนการสอนได้แต่ละสาขาวิชาจำเป็นต้องมีอาจารย์ประจำหลักสูตร และอาจารย์ประจำหลักสูตรต้องมีศักยภาพบริหารจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถาบันหรือสาขาวิชานั้น ๆ คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ถือว่าเป็นสาขาวิชาหลักของมหาวิทยาลัย เป็นอัตลักษณ์ ของมหาวิทยาลัย ที่มุ่ง

เน้นผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ คู่คุณธรรม โดยเฉพาะวิชาการด้านพระพุทธศาสนา

การเสริมสร้างศักยภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร จึงจำเป็นต้องพัฒนาให้ทันต่อการเจริญของโลกในปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาททางสังคมมากขึ้นการจัดการเรียนการสอน จึงต้องมีความทันสมัยตามยุคสมัย ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของประเภทสถาบันและสังคม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการเรียนรู้และการสร้างงานด้วยตนเองตามสภาพจริง เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันได้ในระดับนานาชาติของสังคมและประเทศชาติ มีการให้บริหารวิชาการที่ทันสมัย เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของสังคม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของสังคมและประเทศชาติ มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสาน พัฒนา เผยแพร่ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและความภาคภูมิใจในความเป็นไทยมีการปรับใช้ศิลปะ วัฒนธรรมต่างประเทศอย่างเหมาะสม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ มาตรฐานด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ การแสวงหา การสร้างและจัดการความรู้ตามแนวทาง หลักการ อันนำไปสู่สังคมฐานความรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ ได้แก่ มีการแสวงหาการสร้าง และการใช้ประโยชน์ความรู้ ทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทศ เพื่อเสริมสร้างสังคมฐานความรู้ มีการบริหารจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ โดยใช้หลักการวิจัยแบบบูรณาการ หลักการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หลักการสร้างเครือข่าย และหลักการประสานความร่วมมือรวมพลังอันนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553) ราชกิจจานุเบกษา ตอนพิเศษ 47 ง 24 เมษายน 2554 เล่ม 128 หน้า 44)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อแสวงแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสตร์ คณะศาสนาและปรัชญา
2. เพื่อสร้างแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสตร์ คณะศาสนาและปรัชญา
3. เพื่อจัดทำคู่มือการเสริมสร้างศักยภาพแก้ปัญหาและพัฒนาอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสตร์ คณะศาสนาและปรัชญา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยวิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documents) เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interviews) และการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ (Non-participants observation) ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจาก บทความ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นหลักในการวิเคราะห์ปัญหาการเสริมสร้างศักยภาพของอาจารย์

2. ทำการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการเพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน ของอาจารย์ประจำหลักสูตร ได้แก่ (1) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัย (2) วิทยาเขตสิรินธรราช (3) วิทยาเขตล้านนา (4) วิทยาเขตศรีล้านช้าง

3. ทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพุทธศาสตร์ จำนวน 10 รูป/คน ได้แก่ (1) พระศรีรัชมงคลบัณฑิต,รศ.ดร. (2) พระมหาวิสูตร วิสุทฺธิปญฺโญ (3) ดร.วิญญู กินะเสน (4) พระสัญชัย ฌาณวีโร (5) พระมหาปุณณ์สมบัติ ปภากโร (6) พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร (7) นายทวีศักดิ์ ใครบุตร (8) พระครูปริยัติสาทร (9) นายสุดใจ ภูกงลี (10) ผศ.ดร. แหวน ทอง บุญคำ แล้วรวบรวมข้อมูลทั้งหมด มาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียง และนำเสนอผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1) การเสริมสร้างศักยภาพอาจารย์ประจำหลักสูตรมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อให้การบริหารงานเกิดผลสัมฤทธิ์มากที่สุด บทบาทหน้าที่ของอาจารย์ประจำหลักสูตรจึงมีความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรที่กำหนด ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558 ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของอาจารย์ประจำหลักสูตร ซึ่งมีหน้าที่บริหารหลักสูตรนั้นตามมาตรฐานการอุดมศึกษา มีหน้าที่สอน ผลิตตำราหลักสูตร และค้นคว้าวิจัยในสาขาวิชา มีภาระหน้าที่ในการบริหารและพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ตั้งแต่การวางแผน การควบคุมคุณภาพ การติดตามประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรต้องอยู่ประจำหลักสูตร (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนพิเศษ 295 ง, ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558 : 12) จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของอาจารย์ให้ได้ผลดี มีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล ช่วยให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร การพัฒนาอาจารย์ เป็นการพัฒนาที่เน้นสัมฤทธิ์ผลในการปรับปรุงศักยภาพ อาจารย์เป็นหลัก โดยทั่วไป สถาบันอุดมศึกษาจะพัฒนาทักษะด้านการสอนของแต่ละบุคคลเป็นหลัก ในความเป็นจริงอาจารย์ควรได้รับการพัฒนาให้มีทักษะเสริมต่อพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา คือ การสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ ตลอดจนทักษะการเป็นคนดีของสังคม (วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2558 : บทคัดย่อ)

2) พันธกิจหลักที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาหรือ มหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นขุมปัญญาของสังคมที่เป็น พันธกิจที่ยอมรับในระดับสากลมี 4 ประการ คือ 1) การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเพื่อ

พัฒนากำลังคนในระดับสูงให้กับสังคมประเทศชาติ 2) การวิจัยเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ 3) การบริการทางวิชาการแก่สังคมเพื่อสร้างสรรค์ จรรโลงให้สังคมเจริญก้าวหน้าและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม โดยใช้วิชาการขั้นสูงเป็นพื้นฐาน 4) การทำนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรมเพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์แห่งชาติไทย (วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม–ธันวาคม 2559 :169) อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสตร์ คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งมีบทบาทสำคัญในจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นวิชาการด้านพระพุทธศาสนาเป็นหลัก โดยปฏิบัติงานตามพันธกิจ ทั้ง 4 ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนการสอนด้านพระพุทธศาสนา ที่ผู้เรียนสามารถนำเอาวิชาการความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ภาระงานของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสตร์ จึงมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการเรียนการสอนแก่ผู้ที่สนใจศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้สาขาวิชาพุทธศาสตร์ ได้เกิดประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลมากที่สุด และเพื่อรองรับกับภาระงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ การเสริมสร้างศักยภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร จึงเป็นเรื่องสำคัญเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เจริญด้วยเทคโนโลยี

อภิปรายผลการวิจัย

การเสริมสร้างศักยภาพอาจารย์ประจำหลักสูตร ด้านความจำเป็นในพันธกิจทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ 2) การวิจัยเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ 3) การบริการทางวิชาการแก่สังคม 4) การทำนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรม พบว่า ด้านการผลิตบัณฑิต อาจารย์ประจำหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ สามารถผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพได้ตามเป้าประสงค์ เพราะอาจารย์ส่วนมากจบการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา การบริหารจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ แม้ว่าจะมีเหตุปัจจัยให้มีการเปลี่ยนแปลง หลายด้าน เช่น ด้านทรัพยากรบุคคลผู้เรียน สิ่งแวดล้อม สังคม ความเจริญด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น จึงทำให้ระบบการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปด้วย แต่อาจารย์ก็ปรับตัวให้ทันกับยุคสมัยได้เป็นอย่างดี เพื่อให้ได้สิ่งใหม่ๆที่เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคของโลกดิจิตอล ในการระบบศึกษาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) หมวดที่ 1 หมวดทั่วไป (2545 : มาตรา 6) ได้ให้ความมุ่งหมายและหลักการว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การเสริมสร้างศักยภาพอาจารย์ให้มีคุณภาพ เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะในวิชาชีพเป็นสิ่งสำคัญต่ออาจารย์ประจำหลักสูตรเป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 หมวด 7 มาตรา 52 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนา ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ว่าให้กระทรวงส่ง

เสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง

การเสริมสร้างศักยภาพก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ จากผลการวิจัยสอดคล้องกับ ฐนันดร์ศักดิ์ บวรนันทกุล (2557 : 187-188) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า 1) การเสริมสร้างศักยภาพ ช่วยพัฒนาคุณภาพและวิธีการทำงานของบุคคล ทำให้บุคคลมีสมรรถภาพในการดำเนินงาน มีความรู้เพิ่มมากขึ้น เข้าใจบทบาทหน้าที่และปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขข้อบกพร่องให้ดีขึ้น 2) การเสริมสร้างศักยภาพ ช่วยทำให้เกิดการประหยัดเวลา และลดความสูญเปล่าทางการดำเนินงาน เพราะบุคคลที่ได้รับการพัฒนาจนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพนั้นย่อมไม่ทำสิ่งใดผิดพลาด 3) การเสริมสร้างศักยภาพ ช่วยทำให้บุคคลได้เรียนรู้งานในหน้าที่ได้เร็วขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่พึ่งได้รับการเรียนรู้ในการดำเนินการใหม่ 4) การเสริมสร้างศักยภาพ ช่วยแบ่งเบาหรือลดภาระหน้าที่ของรัฐ หรือการดำเนินการต่าง ๆ เพราะบุคคลที่ได้รับการพัฒนาอย่างดีและอย่างต่อเนื่อง จะมีความเข้าใจงาน การดำเนินงานและงานอื่น ๆได้เป็นอย่างดี 5) การเสริมสร้างศักยภาพ ช่วยกระตุ้นให้บุคคลปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้าในชุมชน การงานกล่าวคือทำให้บุคคลทุนคนมีโอกาสพัฒนาและชุมชนก้าวหน้าไปสู่สภาพที่ดีขึ้น 6) การเสริมสร้างศักยภาพ ช่วยทำให้บุคคลเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งในด้านความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ รวมทั้งหลักการปฏิบัติงานและเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

ปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างศักยภาพอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสตร์ คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตามพันธกิจทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ 2) การวิจัย 3) การบริการทางวิชาการแก่สังคม 4) การทำนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรม โดยภาพรวมมีดังนี้ **ด้านการผลิตบัณฑิต** พบว่าผู้สนใจที่จะเข้ามาเรียนในสาขาวิชานี้ลดน้อยลง จากการสัมภาษณ์อาจารย์ส่วนมากมีความเห็นว่าสาขาวิชายังไม่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานทางสังคม **ด้านการวิจัย** ยังไม่ได้รับการเสริมสร้างอย่างเต็มที่ เนื่องจากภาระงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมีมาก ทำให้การเพิ่มขีดความสามารถของอาจารย์ลดลง ขาดปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่จะสนับสนุนในการพัฒนาอาจารย์ให้เจริญก้าวหน้า เช่น การทำวิจัย บทความวิชาการ การทำผลงานทางวิชาการ ผลิตตำรา และการเสริมสร้างศักยภาพด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของอาจารย์ไม่ได้พัฒนาเท่าที่ควร เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มากยิ่งขึ้น ควรจัดให้มีการอบรม สัมมนา ด้านวิชาการ วิจัย ผลิตตำรา เป็นต้น สรุปคือสถาบันหรือหน่วยงานต้นสังกัดของอาจารย์ประจำหลักสูตร ควรสนับสนุนให้มีการเสริมสร้างศักยภาพมากว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน **ด้านการบริการทางวิชาการแก่สังคม** ด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคมมีปัญหาด้านภารงานอาจารย์มีมากการให้บริการวิชาการแก่สังคมทำได้ไม่เต็มที่ เพราะอาจารย์ทำหน้าที่หลายอย่าง เช่น การเตรียมการประกันคุณภาพการศึกษาในแต่ละระดับ เป็นต้น ด้าน**การทำนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรม**

ในด้านนี้ไม่ค่อยมีปัญหาเพราะศิลปะวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับด้านศาสนาอยู่แล้ว แต่ปัญหามีอยู่คือ อาจารย์ประจำหลักสูตร จัดทำโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทำนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรม มีความลำบาก ในการบริหารจัดการในเรื่องของระเบียบต่าง ๆ ที่ ซับซ้อน ยุ่งยาก เช่นงบประมาณ ต้องผ่านหน่วยงานต่าง ๆ กว่าโครงการจะสำเร็จได้ใช้เวลานานมาก จึงทำให้อาจารย์มีความยากลำบากในการจัดทำโครงการฯ ในด้านนี้

สรุป การการเสริมสร้างศักยภาพอาจารย์ประจำหลักสูตร ความต้องการในการเสริมสร้างศักยภาพของอาจารย์ ด้านต่าง ๆ พบว่า ด้านวิจัย มีระดับความต้องการมากที่สุด จากการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำหลักสูตร มีความต้องการให้สถาบันหรือหน่วยงานต้นสังกัด จัดหางบประมาณหรือแหล่งทุนและจัดให้มีการพัฒนาด้านการทำวิจัย เพราะในปัจจุบันแผนการทำวิจัยด้านต่าง ๆ มีโจทย์ยากขึ้น แหล่งทุนมีไม่เพียงพอที่จะให้ทุนทำวิจัย เช่น วิจัยแห่งชาติ ได้เสนอหัวข้อหรือโครงการวิจัยไปแล้ว แต่ไม่ได้การอนุมัติให้ผ่านหรือรับทุนตามโครงการวิจัยที่เสนอไป ทำให้อาจารย์ไม่มีทุนในการทำวิจัย ปัญหาคือไม่มีงานวิจัย ความต้องการด้านการเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เช่น การทำผลงานทางวิชาการ ตำแหน่งทางวิชาการ ก็ยังเป็นปัญหา ซึ่งมีข้อจำกัดหลายด้าน ต้องการให้ผู้บริหารสถาบันหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบให้ความสำคัญมากกว่านี้ เพื่อความมั่นคงในวิชาชีพและมีอาชีพในการดำเนินชีวิตที่มั่นคง ของอาจารย์ประจำหลักสูตร ความต้องการรองลงมาคือด้านการผลิตบัณฑิต มีความต้องการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและตอบโจทย์ของผู้เรียน เมื่อเรียนจบแล้วมีตลาดแรงงานรองรับที่มากขึ้น เพราะปัญหาปัจจุบัน คือผู้เรียนในสาขาวิชานี้ ลดน้อยลง การบริการวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรม มีความต้องการให้วางกฎระเบียบหรือการดำเนินงานให้คล่องตัวมากกว่าที่เป็นอยู่ เช่น การจัดทำโครงการต่าง ๆ มีการดำเนินการล่าช้า งบประมาณไม่เพียงพอ ผู้ที่สามารถยืมเงินโครงการไม่เพียงพอ หรือไม่ต้องการรับผิดชอบการยืมเงินสำรองจ่าย ทำให้กิจกรรมหรือการดำเนินไม่เป็นไปตามเป้าประสงค์ของทั้งสองด้านนี้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยเรื่องการเสริมสร้างศักยภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสตร์ คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดังกล่าวมาแล้ว เพื่อนำผลการวิจัยมาดำเนินการจัดทำเป็นข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรสนับสนุนส่งเสริมและกำหนดเป็นแผนพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร เช่น การจัดอบรมเชิงวิชาการ การเขียนหลักสูตร ตำรา งานวิจัย โดยมีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษา มีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ โดยเฉลี่ยให้ทั่วถึงทุกคน ทุกวิทยาลัยเขต วิทยาลัย โดยเฉพาะทุนวิจัยแห่งชาติหรือแหล่งทุนอื่น เพิ่มสิ่งสนับสนุน หรือส่งเสริมความเจริญในหน้าที่การงาน

เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่อาจารย์ประจำหลักสูตร เพื่อให้ความมั่นคงในวิชาชีพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนพัฒนาการเสริมสร้างศักยภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

ควรนำองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย ในครั้งนี้ มาเป็นแผนพัฒนาการเสริมสร้างศักยภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสตร์ คณะศาสนาและปรัชญา มาปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร โดยการเป็นผู้มีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกันระหว่างผู้บริหารหน่วยงานกับอาจารย์ประจำหลักสูตร เพื่อให้สร้างศักยภาพในการทำงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรให้มีการพัฒนาขีดความสามารถให้เพิ่มมากขึ้น เมื่ออาจารย์ประจำหลักสูตรมีศักยภาพครอบคลุมทุกด้านแล้ว สามารถนำความสามารถที่ได้จากการเสริมสร้างศักยภาพนั้น มาพัฒนาหน่วยงานหรือองค์กรให้เจริญและให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานอย่างสูงสุด

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อเป็นการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวเนื่องกัน มีข้อเสนอสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการเสริมสร้างศักยภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตรหรือบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยด้านอื่นอีกหรือศึกษาประสิทธิผลที่เกิดจากการสร้างเสริมศักยภาพอาจารย์ประจำหลักสูตรด้วย

บรรณานุกรม

ฐนันดร์ศักดิ์ บวรนันทกุล. (2557). **การเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์** วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทมุธานี ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2557.น. 187-188

เพ็ญศรี ฉิรินัง. (2550). **การพัฒนาอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาไทย: ศึกษาเปรียบเทียบมหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชน**.ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2550

สุวรรณา วังโสภณ. (2541). **การศึกษากระบวนการพัฒนาอาจารย์ ของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.** วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต บริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541

สุชาติ เมืองแก้ว. (2550). **แนวทางการพัฒนาอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา.** เอกสารการประชุมสัมมนาประจำปี 2550. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม** (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 **ราชกิจจานุเบกษามาตรฐานการอุดมศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง**.

ผลการเล่านิทานชาดกในการปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 ให้กับเด็กปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น

The Effect of Telling Jataka Tales in Inculcating Gharavasadhamma 4 to Early Childhood Children in Child Development Center of Local Administrative Organizations, Khon Kaen Province.

รัชนีบูรณ์ เนตรภักดี[1], คัมภีรภาพ คงสำรวย[2],
ชุลีพร นาหัวนิล[3], สุทธินันท์ พรหมพันธุ์ใจ[4]
Radchaneeboon Neadpuckdee[1], Khamphiraphap Kongsumruay[2]
Chuleeporn Nahuanin[3], Sutthinun Promphanjai[4]
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Author for Correspondence: Email:Pim_kku@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 ให้กับเด็กปฐมวัยในชุมชนด้วยการเล่านิทานชาดก เปรียบเทียบฆราวาสธรรม 4 ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการเล่านิทานชาดก และเพื่อสร้างคู่มือในการส่งเสริมฆราวาสธรรม 4 สำหรับเด็กปฐมวัยโดยการเล่านิทานชาดก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่นักเรียนชาย – หญิง ที่มีอายุ 3-5 ขวบที่กำลังศึกษาอยู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดขอนแก่น จำนวน 327 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) นิทานชาดก จำนวน 4 เรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ ฆราวาสธรรม 4 2) แผนการ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ 3) แบบประเมินผลฆราวาสธรรม 4 สำหรับเด็กปฐมวัย

ผลการวิจัย พบว่า ผลการปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 ให้กับเด็กปฐมวัยในชุมชนโดยการเล่านิทานชาดก 5 วิธี โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกรูปแบบ ผลการเปรียบเทียบหลักฆราวาสธรรม 4 ทุกด้าน พบว่า การปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 ในเด็กปฐมวัย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลี่ยหลักฆราวาสธรรม 4 ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมประกอบการเล่านิทานชาดกพบว่าหลักฆราวาสธรรม 4 ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้ การเล่านิทานชาดก มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ < 0.001 ซึ่งผลที่เกิดจากงานวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ จัดทำคู่มือการเล่านิทานชาดกโดยในคู่มือจะประกอบไปด้วย การนำแผนการการจัดประสบการณ์ไปใช้ เทคนิคการเล่านิทานชาดกทั้ง 4 แบบได้แก่ การเล่าแบบเปิด CD การเล่าประกอบหนังสือ การเล่าประกอบหุ่นมือ การเล่า

นิทานแบบเล่าไปวาดไป และการเล่านิทานแบบผู้เรียนมีส่วนร่วม รวมถึงการวัดและประเมินผล เป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการปลูกฝังให้เยาวชนเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นประชากรที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ : นิทานชาดก, ฆราวาสธรรม 4, ชุมชน, ปฐมวัย
Received: 28/10/10 **Revised:**-- **Accepted:** 7/11/62

Abstract

The purposes of this research were :1) to cultivate the Gharavasa-dhamma 4 for early childhood in the community by telling Jataka Tales, 2) to compare the Gharavasa-dhamma 4 of early childhood before and after telling Jataka Tales, and 3) to create a handbook to promote the Gharavasa-dhamma 4 for early childhood by telling Jataka Tales. The samples in the research were male and female aged 3-5 years old studying at the child development centers under the local administrative organizations in the Khon Kaen province. There were 327 students. The tools used in the research were 1) 4 stories of Jataka tales with content related to Gharavasa-dhamma 4, 2) Learning experience plans, and3) Gharavasa-dhamma 4's Evaluation Form for early childhood.

The results were as follows:

The result of cultivating the Gharavasa-dhamma 4 for early childhood in the community by telling 5 methods. The overall result was at a high average level. The results of the comparison of Gharavasa-dhamma 4 in all aspects were at high level. The average value of the Gharavasa-dhamma 4 before and after by using the activity with telling Jataka tales had significant differences at the level < 0.001. From the result of the research, the researchers created the handbook for telling Jataka tales. The handbook consisted of the implementation of Learning experience plans, techniques for telling the four Jataka tales styles, including the telling with CD, the telling with book, the telling with hand puppets, telling with drawing and telling with participation, measurement and evaluation. That was a guideline for related people to cultivate youth into ethics and quality citizens in the future.

Keyword : Early-Childhood, Gharavasa-Dhama 4,Jataka, Local

บทนำ

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน สภาพสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วดังจะเห็นได้จากสังคมที่ยึดถือศีลธรรมจรรยา ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี มาสู่สังคมแห่งวัตถุ อันเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของคนในปัจจุบันการเลื่อนไหลของพหุวัฒนธรรม ส่งผลให้แนวคิด วิถีชีวิต ค่านิยมของบุคคลในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากหลักของการมีศีลธรรม จริยธรรมอันดีงามตามหลักธรรมของพุทธศาสนา จากกการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลให้เกิดแนวคิดการจัดการศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 กล่าวว่า พัฒนาการของมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ เริ่มตั้งแต่การปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา จะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกันไปตามวัย โดยที่พัฒนาการเด็กปฐมวัยบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวเด็กอย่างต่อเนื่องในแต่ละวัย เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 5 ขวบ ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก จึงเป็นเสมือนหนึ่งแนวทางให้ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจเด็กซึ่งจากการที่คณะผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ไปนิเทศนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ซึ่งปฏิบัติการสอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า เด็กปฐมวัยในชุมชน มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กเป็นอย่างมาก เช่นเด็กมีพฤติกรรม สมาธิสั้น พฤติกรรมความก้าวร้าว รุนแรง ซึ่งล้วนมีสาเหตุมาจากปัญหาในชุมชน โดยทั้งสิ้น ซึ่งปัญหาในชุมชนนับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ปัญหาหลัก ๆ ที่พบโดยส่วนใหญ่ในชุมชน คือ ปัญหาการอย่าร้าง ปัญหาการปล่อยลูกไว้กับผู้สูงอายุ ปัญหายาเสพติด ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ส่งผลให้เด็กปฐมวัย เรียนรู้และจดจำพฤติกรรมดังกล่าว และมาแสดงออกกับเพื่อนที่โรงเรียน เด็กบางรายโดนผู้ปกครองทำร้ายร่างกายถึงขั้นรุนแรง ซึ่งถ้ายังปล่อยให้ปัญหาดังกล่าวดำเนินไปจะส่งผลให้เด็กปฐมวัย ซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เป็นกำลังของชาติในอนาคตจะมีพฤติกรรมรุนแรงก้าวร้าวติดตัวไปจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งส่งผลต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้คณะผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะปลูกฝังหลักธรรมฆราวาสธรรม 4 สำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้การเล่านิทานชาดกเพื่อให้เด็กเป็นผู้ที่คุณธรรมจริยธรรมในการใช้ชีวิตในภายภาคหน้า และเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ให้เป็นคนดีพร้อมที่จะก้าวเดินไปสู่สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุขและเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 ให้กับเด็กปฐมวัยในชุมชนด้วยการเล่านิทานชาดก
2. เพื่อเปรียบเทียบฆราวาสธรรม 4 ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการเล่านิทานชาดก
3. เพื่อสร้างคู่มือในการส่งเสริมฆราวาสธรรม 4 สำหรับเด็กปฐมวัยโดยการเล่านิทานชาดก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่นักเรียนชาย – หญิง ที่มีอายุ 3-5 ขวบที่กำลังศึกษาอยู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดขอนแก่น จำนวน 9 แห่ง ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 327 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้
   2.1 นิทานชาดก จำนวน 4 เรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ ฆราวาสธรรม 4 คือ

สัปดาห์ที่	หน่วย	นิทานเรื่อง	หลัก ฆราวาสธรรม 4	วิธีการเล่า
1	หนูน้อยอดทน	โภชาชานียะอาชาใจเพชร	ความอดทน	วันที่ 1 การเปิด VDO วันที่ 2 การเล่านิทานประกอบหนังสือภาพ วันที่ 3 การเล่านิทานประกอบหุ่นนิ้วมือ วันที่ 4 การเล่านิทานแบบเล่าไปวาดไป วันที่ 5 การเล่านิทานโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม
2	หนูขี่มใจได้	มหาเศรษฐีผู้ใจบุญ	ความข่มใจ	
3	เด็กดีต้องซื่อสัตย์	ดาบสขี้โกง	ความซื่อสัตย์	
4	การเสียสละ	พญาลิง	ความเสียสละ	

ได้นิทานชาดกจำนวน 4 เรื่องจากจำนวน 20 เรื่องจากผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันในการเลือกนิทานชาดกที่มีเนื้อเรื่องสอดคล้องกับหลักฆราวาสธรรม 4 โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกัน 2 ท่านจาก 3 ท่าน

2.2 แบบทดสอบค่าเฉลี่ยหลักฆราวาสธรรม 4 ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการเล่านิทานชาดก โดยวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักฆราวาสธรรม 4 คือ ความอดทน ความข่มใจ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.50-1.00 มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.40 - 0.79 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.59 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.54

2.3 แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยการใช้นิทานชาดกจำนวน 4 แผนใช้เวลาวันละ 40 นาที ทุกวันจันทร์- ศุกร์ เป็นเวลา 4 สัปดาห์ ซึ่งมีค่าความเหมาะสมอยู่ที่ 4.69

2.4 แบบประเมินผลการเล่านิทานชาดก ทั้ง 4 ด้าน ด้านละ 10 ข้อ รวม 40 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.50-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90

3. การเก็บข้อมูล

3.1 ปฐมนิเทศ ชี้แจงวัตถุประสงค์ และอบรมผู้ร่วมวิจัยในการใช้ แบบทดสอบการปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 โดยการเล่านิทานชาดก แผนการจัดการเรียนรู้ เทคนิคการเล่านิทานในรูปแบบทั้ง 5 รูปแบบพร้อมวิธีการวัดผลประเมินผล ซึ่งจะมีวิธีการวัดและประเมินผลเพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อโดยใช้วิธีการในการประเมินดังนี้

1) ทดสอบก่อนการจัดกิจกรรม (Pretest) ด้วยแบบทดสอบการปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 โดยการเล่านิทานชาดก ให้กับกลุ่มตัวอย่าง ใช้เวลาในการทดสอบ 30 นาที

2) จัดการเรียนรู้โดยผู้ช่วยวิจัย ตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน เป็นเวลาทั้งสิ้น 4 สัปดาห์ ซึ่งการดำเนินการวิจัยในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นเวลา 40 นาที สัปดาห์ละ 5 วัน รวมทั้งสิ้น 20 ครั้ง โดยใช้แบบประเมินประเมินตามหลักฆราวาสธรรม 4 แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาคะแนนพื้นฐานของเด็กปฐมวัยในแต่ละด้าน

3) เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรม ทำการทดสอบหลังการจัดกิจกรรม (Posttest) ด้วยแบบทดสอบการปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 โดยการเล่านิทานชาดก ให้กับกลุ่มตัวอย่าง ใช้เวลาในการทดสอบ 30 นาที

4) เมื่อเสร็จสิ้นการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบการวัดผลประเมินผลกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีทางการสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับกลุ่มตัวอย่าง โดยการแจกแจงความถี่(Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลผลการปลูกฝังหลักงฆราวาสธรรม 4 ให้กับเด็กปฐมวัยที่กำลังศึกษาอยู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดขอนแก่น ด้วยการเล่านิทาน

ชาดกโดยใช้เทคนิคการเล่า 5 แบบ ด้วยเทคนิค STAD ด้วยการทดสอบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยบแบนมาตรฐาน

4.3 วิเคราะห์ ข้อมูล เปรียบเทียบฆราวาสธรรม 4 ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการเล่านิทานชาดกด้วยเทคนิค STAD ด้วยการทดสอบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยบแบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ค่าสถิติเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 ให้กับเด็กปฐมวัยในชุมชนด้วยการเล่านิทานชาดก โดยคณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานสำหรับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสำรวจโดยคณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์เกี่ยวกับ ชื่อ – สกุล เพศ อายุ สถานภาพ ของการศึกษาอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตจังหวัดขอนแก่น ของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่(Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 55.4 มีอายุระหว่าง 4 – 5 ขวบ จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 60.8 แล เป็นนักเรียนที่เรียนอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตจังหวัดขอนแก่น จำนวน 327 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ผลการปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 ให้กับเด็กปฐมวัยในชุมชนด้วยการเล่านิทานชาดกจากแบบประเมินผล การเล่านิทานชาดกในการปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 ให้กับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น พบว่าผลการเล่านิทานชาดกทั้ง 5 รูปแบบ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกรูปแบบ ($\bar{X}$ = 3.72 และ S.D. = 0.84)

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบฆราวาสธรรม 4 ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการเล่านิทานชาดกโดยคณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ค่าสถิติเปรียบเทียบ

ค่าสถิติสำหรับใช้ในการทดสอบค่าเฉลี่ยหลักฆราวาสธรรม 4 ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมประกอบการเล่านิทานชาดก พบว่า ค่าสถิติสำหรับทดสอบที่คำนวณได้จากข้อมูลตัวอย่างโดยจะใช้เทียบกับค่าจากตารางมาตรฐาน และจากค่าที่ได้เท่ากับ -16.357 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ < 0.001

ตอนที่ 3 คณะผู้วิจัยได้สร้างคู่มือในการส่งเสริมฆราวาสธรรม 4 สำหรับเด็กปฐมวัยโดยการเล่านิทานชาดกโดยคณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูล และได้จัดทำคูมือการเล่านิทานชาดกโดยในคู่มือจะประกอบไปด้วย 1) การนำแผนการการจัดประสบการณ์ไปใช้ 2) เทคนิคการเล่านิทานชาดกทั้ง 4 แบบได้แก่ การเล่าแบบเปิด CD การเล่าประกอบหนังสือ

การเล่าประกอบหุ่นมือ การเล่านิทานแบบเล่าไปวาดไป และการเล่านิทานแบบผู้เรียนมีส่วนร่วม 3) การวัดและประเมินผล

สรุปผลการวิจัย

1. ด้านสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 55.4 มีอายุระหว่าง 4 – 5 ขวบ จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 60.8 แล เป็นนักเรียนที่เรียนอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตจังหวัดขอนแก่น จำนวน 327 คน คิดเป็นร้อยละ 100

2. ผลการปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 ให้กับเด็กปฐมวัยในชุมชนด้วยการเล่านิทานชาดก5 วิธี พบว่าผลการเล่านิทานชาดกทั้ง 5 รูปแบบ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกรูปแบบ ($\bar{x}$= 3.72 และ S.D. = 0.84) โดยรูปแบบการเล่าที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การเล่าแบบให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ($\bar{x}$= 3.88 และ S.D. = 0.75)

3. ผลการเปรียบเทียบหลักฆราวาสธรรม 4 ทุกด้าน พบว่า การปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 ในเด็กปฐมวัย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับ มาก ($\bar{x}$= 3.68 และS.D. = 0.80) และหลักฆราวาสธรรม 4 ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ข้อ จาคะ คือ ความเสียสละ ($\bar{x}$= 4.56 และ S.D. = 0.89)

ด้านพฤติกรรมด้านความอดทน ของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 โดยการเล่านิทานชาดก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตจังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวม ($\bar{x}$= 2.86 และ S.D. = 0.79) อยู่ในระดับปานกลาง และในรายการส่วนใหญ่ อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ รอคอยได้เมื่อสั่งให้รอ ($\bar{x}$= 3.37 และ S.D. = 0.76) อยู่ในระดับมาก

ด้านพฤติกรรมด้านความขยันหมั่นเพียร ของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการปลูกฝังฆราวาสธรรม 4โดยการเล่านิทานชาดก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม ($\bar{x}$= 3.34 และ S.D. = 0.86) อยู่ในระดับปานกลาง และในรายการส่วนใหญ่ อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ แก้ปัญหาในการปฏิบัติกิจกรรมในชั้นเรียน ($\bar{x}$= 3.58 และ S.D. = 0.73) อยู่ในระดับมาก

ด้านพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ ของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 โดยการเล่านิทานชาดก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม ($\bar{x}$= 4.12 และ S.D. = 0.83) อยู่ในระดับมาก และในรายการส่วนใหญ่ อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจและสนุกสนาน ($\bar{x}$= 4.38 และ S.D. = 0.84) อยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านพฤติกรรมด้านความเสียสละ ของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 โดยการเล่านิทานชาดก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม ($\bar{x}$= 4.56 และ S.D. = 0.89) อยู่ในระดับมากที่สุด และในรายการทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน ($\bar{x}$= 4.65 และ S.D. = 0.78) อยู่ในระดับมากที่สุด

และค่าเฉลี่ยหลักฆราวาสธรรม 4 ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมประกอบการเล่านิทานชาดกพบว่าหลักฆราวาสธรรม 4 ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้ การเล่านิทานชาดก มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ < 0.001

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ผลการเล่านิทานชาดกในการปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 ให้กับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

รูปแบบการเล่านิทาน ทั้ง 5 รูปแบบ คือ 1) การเล่าประกอบ CD 2) การเล่าประกอบหนังสือภาพ 3) การเล่าประกอบหุ่นนิ้วมือ 4) การเล่าแบบเล่าไปวาดไป 5) การเล่าแบบให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม อยู่ในระดับดีมาก ทั้ง 5 รูปแบบ ซึ่งการเล่านิทานทั้ง 5 รูปแบบ ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก อาจเป็นเพราะถึงแม้จะเป็นวิธีการที่แตกต่างกันแต่ก็เป็นการเล่านิทานเหมือนกันจึงทำให้เด็กมีความชอบในทุกรูปแบบ และการเล่าแต่ละรูปแบบนั้นมีเนื้อเรื่องที่เป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งในการทดลองช่วงแรกเด็กมีความสนุกสนานและตื่นเต้นแต่เมื่อจัดกิจกรรมในรูปแบบเดิมในแต่ละสัปดาห์ทำให้เด็กเข้าใจและสามารถรู้ล่วงหน้าได้ว่าในแต่ละวันจะมีการจัดกิจกรรมการเล่านิทานในรูปแบบใด ซึ่งแต่ละรูปแบบก็เป็นสิ่งที่เด็กชื่นชอบจึงส่งผลให้การเล่านิทานแต่ละรูปแบบไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่ว่าจะจัดกิจกรรมการเล่านิทานแบบใด เด็กก็ยังคงชอบฟังนิทานและนิทานก็ยังมีผลต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัยในทุกด้าน ซึ่งสอดคลองกับมออริจจิ (Amorggi,1981) ได้ศึกษาความสามารถในการเล่านิทานของเด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยจะเล่านิทานให้เด็กฟัง แล้วให้เด็กเล่าเรื่องย้อนกลับและเล่าเรื่องราว ต่อจากผู้วิจัย ซึ่งทำการทดลองครั้งละ 15 – 20 นาที เป็นเวลา 2 สัปดาห์ผลการศึกษาพบว่าเด็กสามารถเล่านิทานได้ถูกต้องการเรียงลำดับเหตุการณ์ต่างๆ พัฒนามากขึ้น ในขณะทำการทดลอง เด็กสามารถนำเอานิทานที่ฟังไปประยุกต์ และเล่าเรื่องต่อไปหลักการทดลองผ่านไป 3 สัปดาห์

ผลการเปรียบเทียบหลักฆราวาสธรรม 4 ซึ่งในสัปดาห์ ที่ 1 จะปลูกฝังหลักฆราวาสธรรม 4 ด้าน ขันติ คือ ความอดทน สัปดาห์ที่ 1 ด้าน ทมะ คือ ความข่มใจ สัปดาห์ที่ 3 ด้าน สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ และสัปดาห์ที่ 4 จาคะ คือความเสียสละ พบว่าในสัปดาห์ที่ 1 และ 2 แปลผล อยู่ในระดับปานกลาง สัปดาห์ที่ 3 แปลผลในระดับ ดีมาก และสัปดาห์สุดท้าย สัปดาห์ที่ 4 แปลผลในระดับ มากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้ อาจจะป็นไปได้ว่า เด็กได้รับการปลูกฝังหลักฆราวาสธรรมในด้านต่าง ๆ มาแล้ว ถึง 3 สัปดาห์ ซึ่งส่งผลให้เด็กเข้าใจ และสามารถนำมาปฏิบัติในการดำรงชีวิตในชีวิตประจำวันได้แล้ว ส่งผลให้การประเมินในสัปดาห์สุดท้ายมีคะแนนเฉลี่ยค่อนข้างสูง ซึ่งจะเห็นได้ว่า ถ้ามีการปลูกฝังในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อย่างสม่ำเสมอแล้วจะส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กของข้างสูง สอดคล้องกับ Dixon (1992) ได้ศึกษาการเล่านิทานกับเด็กปฐมวัย ณ โรงเรียนดีทรอยด์ จำนวน 146 คน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม

แต่ละกลุ่มหลังจากที่ได้ฟังนิทานแล้วมีการสนทนา พาไปศึกษานอกสถานที่ แสดงบทบาทเลียนแบบตัวละคร ส่วนกลุ่มที่ 4 ซึ่งเป็นกลุ่มควบคุมจะได้ฟังนิทานอย่างเดียว ผลการทดลอง พบว่าในการฟังนิทานนั้นถ้าเด็กได้แสดงบทบาทเลียนแบบตัวละครในเรื่องไปด้วยจะพัฒนาความคิดต่าง ๆ ได้ดีที่สุด แสดงว่าเมื่อเด็กได้ฟังนิทานแล้วมีความต้องการที่จะเลียนแบบตัวละครที่ตนชอบ หรือตัวละครที่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นผู้รับผิดชอบจึงควรที่จะมีความเข้าใจและร่วมมือกันในการที่จะปลูกฝังพฤติกรรมด้านคุณธรรม หรือ การเรียนรู้ในรูปแบบอื่นๆ ที่จะเป็นประโยชน์สำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในภายภาคหน้าต่อไป ส่งผลให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดี มีคุณธรรมและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น ที่ได้รับการปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 คือ ขันติ คือ ความอดทนทมะ คือ ความข่มใจสัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ จาคะ คือความเสียสละ โดยผ่านการเล่านิทานชาดกด้วยวิธีการเล่า ทั้ง 5 รูปแบบได้แก่ 1) การเล่าประกอบ CD 2) การเล่าประกอบหนังสือภาพ 3) การเล่าประกอบหุ่นนิ้วมือ 4) การเล่าแบบเล่าไปวาดไป 5) การเล่าแบบให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมซึ่งการที่เด็กมีพัฒนาการ จริยธรรมที่สูงขึ้นในระดับดีที่สุด แตกต่างจากการทดลองในระยะแรก เป็นไปได้มากเพราะว่า นิทานกับเด็กเป็นสิ่งคู่กัน โดยธรรมชาติของเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่ชอบฟังนิทานและชอบเลียนแบบตัวละครที่ตนเองได้รับฟัง เพราะนิทานนั้นให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และตอบสนองความต้องการของเด็ก กิจกรรมนิทานจึงเปรียบเสมือนเป็นสิ่งเร้าที่ทำให้เด็กสนใจ ซึ่งความสนใจนี้เป็นแรงจูงใจภายในที่มีอานุภาพผลักดันให้เด็กเกิดความใฝ่รู้ ใคร่เรียนนำไปสู่ความงอกงาม ดังนั้น ถ้าต้องการปลูกฝังในเรื่องหนึ่งเรื่องใดสำหรับเด็กปฐมวัยแล้ว การใช้นิทานก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้เด็กปฐมวัยมีคุณลักษณะที่ต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิมปภา ร่วมสุขและคณะ (2558) ที่พบว่า สื่อนิทานที่มีประสิทธิภาพและมีความน่าสนใจสามารถพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมด้านความมีน้ำใจใน เด็กปฐมวัยเป็นอย่างดี และครู สามารถสอดแทรกเนื้อหาและข้อความรู้ ที่ต้องการสอนเด็กลงไปในนิทานตามจุดประสงค์ที่ต้องการได้ เป็นการเรียนรู้แบบแทรกซึม ซึ่งในที่นี้ ผู้วิจัยมีจุดประสงค์ที่จะให้เด็กพัฒนาการทางจริยธรรม ในด้านหลักฆราวาสธรรม 4 จึงได้นำนิทานชาดกที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักฆราวาสธรรม 4 ไปจัดกิจรรมให้เด็กปฐมวัยและนำรูปแบบการเล่านิทาน 1 เรื่องที่มีการเล่านิทาน 5 รูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจและได้รับกิจกรรมที่หลากหลาย ส่งผลให้เด็กได้รับเนื้อหาความรู้และได้ปฏิบัติกิจกรรมที่ทำให้เกิดพัฒนาการทางจริยธรรม ที่ปรากฏในนิทาน โดยไม่รู้สึกว่าถูกบังคับ เด็กจึงเรียนรู้ได้อย่างสนุกสนานเหมาะสมกับวัยของเด็ก

ข้อเสนอแนะในการนำผลการไปใช้วิจัย

1. ในการจัดกิจกรรมการเล่านิทานที่มีหลากหลายรูปแบบ ควรมีการอบรมให้ผู้เล่า มีทักษะและความสามารถในการเล่านิทานแต่ละรูปแบบด้วยความเข้าใจ

2. การจัดกิจกรรมการเล่านิทานแต่ละครั้ง นักเรียนมีความสนใจ ตื่นเต้น และกระตือรือร้นในการฟังนิทานและการร่วมกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนาน มีสื่ออุปกรณ์ที่หลากหลายสื่ออุปกรณ์บางอย่างนักเรียนยังไม่เคยได้เรียนรู้ ทำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง

3. ในช่วงแรกของการทดลองเด็กยังไม่คุ้นเคยกับกิจกรรมแต่ละชนิด เด็กต้องใช้เวลาปรับตัวทำความรู้จักสร้างความคุ้นเคย เด็กบางคนมัวแต่สนใจแต่สื่อ อุปกรณ์ ดังนั้นครูต้องคอยกระตุ้นให้เด็กร่วมกิจกรรม และต้องเข้าใจพัฒนาการและความแตกต่างของเด็กแต่ละคน ครูต้องคอยหาวิธีที่จะทำให้เด็กร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจ เช่น การเก็บเด็กเป็นระยะ เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

4. นิทานมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็ก ทำให้เด็กเรียนรู้ตามวัยและพัฒนาการของเด็ก ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเล่านิทานจึงส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมตามตัวละครที่อยู่ในนิทาน ซึ่งในนิทานชาดกที่นำมาจัดกิจกรรมให้เด็กจึงส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กในเรื่องของหลักฆราวาสธรรม 4 ซึ่งส่งผลให้เด็กนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความความสุข

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผลการจัดกิจกรรมการเล่านิทานกับการจัดกิจกรรมในรูปแบบอื่น เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม ของเด็กปฐมวัยในรูปแบบอื่นต่อไป

2. ควรมีการศึกษากิจกรรมในลักษณะเดียวกันกับการเล่านิทาน สำหรับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับหลักธรรมในรูปแบบอื่น ๆ ประกอบการทำกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อดูผลการเรียนรู้ของเด็กและเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการกิจกรรมสำหรับเด็กต่อไป

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2561**. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2547).**การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย.**กรุงเทพฯ: เอดิสันเพรส โปรดักส์.

เกริก ยุ้นพันธ์. (2547). **การเล่านิทาน (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยสาส์น.

ทิศนา แขมมณี. (2550). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 5).**กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิมปภา ร่วมสุขและคณะ. (2558). **การสร้างสื่อนิทานเพื่อพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมด้านความมีน้ำใจในเด็กปฐมวัย**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิเชียร เกษประทุม. (2550). **นิทานพื้นบ้าน.** กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา.

สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.). (2558). สสย. **เด็กไทยรู้ไม่เท่าทันสื่อออนไลน์**. (online). เข้าถึงได้จาก http://www.thaihealth.or.th สืบค้นเมื่อ25/08/2559.

C. and Barbour, N. (1994). **Early Childhood Education : An Introduction**. Netherland : Sweets and Zealander B.V.

Worldfable. (2011). **จุดกำเนิดและวิวัฒนาการของนิทาน**. (online). เข้าถึงได้จาก. https://worldfable.wordpress.com/category. สืบค้นเมื่อ 25/08/2559.

การบริหารภาครัฐแนวใหม่กับการพัฒนามิติทางสังคมไทย
New Public Administration and the Development in Thai Social Dimensions

พระครูปลัดเถรานุวัฒน์ (สุเทพ) ดีเยี่ยม
Phrakrupaladteranuwatra (Suthep) Deeyiam
อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
Author for Correspondence: Email: sutep111_dee@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความที่เกี่ยวกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่กับการพัฒนาในมิติทางสังคม เป็นหลักแนวคิดใหม่ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาในด้านมิติสังคมใหม่ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หลักการที่อาศัยแนวคิดและทฤษฎีทางสังคมและยุทธวิธีในการพัฒนาในทางการบริหารภารรัฐแนวใหม่ที่เน้นการบริหารจัดการ ในการด้านการนำเสนอบทความประกอบด้วย มิติทางสังคม ทฤษฎีทางสังคม การบริหารภาครัฐโดยการเน้นกระบวนการวิธีการสู่การพัฒนาในระบบบริหารโดยมีการกำหนดกรอบการดำเนินงานตามหลักการบริหารแนวใหม่ที่ส่งผลให้การดำเนินงานและการปฏิบัติการทั้งผู้นำและผู้ปฏิบัติสามารถช่วยกันวิเคราะห์นำผลการปฏิบัติการมาปรับปรุงจนสามารถพัฒนาไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบริหารภาครัฐแนวใหม่, การพัฒนามิติทางสังคมไทย
Received: 15/09/62, **Revised:** 24/09/62, **Accepted:** 05/10/62

Abstract

This article is about the new government administration and social development. It is the new concept that arises from the development process in the new social dimension that occurs today. Principles based on social concepts and theories and development strategies in the new public administration. Focused on management in the presentation of articles, consisting of social dimensions, social theory public administration by focusing on the process, methodology for development in

the administration system, with the framework of implementation. According to the new leaders management principles that result in operations and the operations for both leaders and practitioners help to analyze, bring the results to improve until it can be developed effectively.

Keywords: New public administration, Thai Social Dimension Development

บทนำ

มิติทางสังคมไทย รวมถึงวิถีการอยู่ร่วมกันในเชิงสร้างสรรค์โดยเฉพาะในบริบทการมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยยึดหลักการกำหนดตามหลักกฎหมายที่ทางรัฐเป็นผู้นำระบบมาเป็นมาตรฐานในการพิจารณา มิติทางสังคมที่ในแต่ละความเห็นย่อมมีความแตกต่างกันในแต่ละยุค สมัยขึ้นอยู่กับความคิด การใช้หลักการเชิงอำนาจและหนีไม่พบในเรื่องเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันอย่างหลีกหนีไม่พ้น (ธีรยุทธ บุญมี, 2546: 34) ซึ่งสะท้อนมิติของสังคมที่การดำเนินชีวิตของคนในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยการดำรงชีวิตที่มีการติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมข้ามชาติ วิถีถิ่นเริ่มมีการปรับตัว สอดแทรก ประยุกต์ตามความพึงพอใจของแต่ละบุคคล ดังนั้นโครงสร้างของทางสังคมแต่ละพื้นทีที่นับว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงประวัติศาสตร์ที่มีในด้านอำนาจแบบทุนนิยมที่เป็นตัวขับเคลื่อนของสังคม (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2543: 97)

ทฤษฎีสังคมบ่อเกิดแนวการบริหารภาครัฐแนวใหม่

ทฤษฎีสังคมตามความหมายดังกล่าว จึงมีขอบเขตกว้างขวาง เป็นคำอธิบายเกี่ยวกับคนแต่ละบุคคล กลุ่มคน ความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างๆรวมไปถึงคำอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ข้อสำคัญนั้นจะต้องเป็นไปตามหลักเหตุผล มีระบบระเบียบพอที่จะเป็นฐานในการพยากรณ์เรื่องทำนองเดียวกันในอนาคตได้ Jame Miley “โดยทั่วไป ความพยายามที่จะอธิบายส่วนหนึ่งส่วนใดของสังคม (Social life) ถือได้ว่าเป็นทฤษฎีสังคม” และ Henry P Fairchild ให้ความหมายว่า “ทฤษฎีสังคม คือ การวางนัยทั่วๆไปหรือข้อสรุปที่ใช้ได้ทั่วไป เพื่ออธิบายปรากฏการณ์สังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง” (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. 2543: 21) ด้วยหลักแนวคิดดังนี้

ประการแรก ทฤษฎีทางสังคมเป็นคำอธิบายเรื่องเกี่ยวกับคน หรือความสัมพันธ์ระหว่างคน ซึ่งเป็นการรู้ระดับหนึ่งที่ยังไม่ถึงขั้นอธิบาย

ประการที่สอง ทฤษฎีทางสังคมแสดงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ของคนหรือระหว่างคนต่อคนอย่างมีระบบ แต่ความคิดทางสังคมไม่กำหนดว่าต้องเป็นเช่นนั้น

ประการที่สาม ทฤษฎีทางสังคมมีความสามารถพยากรณ์อนาคตได้ แต่ความคิดทางสังคมไม่ถึงขั้นนั้น

ประการที่สี่ ทฤษฎีทางสังคมอาจมีรูปของข้อความที่เตรียมไว้สำหรับการพิสูจน์ด้วยข้อมูลประจักษ์ ทฤษฎีทางสังคมอาจมีทั้งที่เคยตรวจสอบด้วยข้อมูลประจักษ์ หรือยังไม่เคยผ่าน แต่ได้มีการเตรียมหรือมีลักษณะที่พร้อมจะให้พิสูจน์

สรุปได้ว่าทฤษฎีสังคม คือ คำอธิบายปรากฏการณ์สังคมอย่างใดอย่างหนึ่งตามหลักเหตุผล โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของปรากฏการณ์สังคมนั้น จนสามารถที่จะพยากรณ์ปรากฏการณ์สังคมในอนาคตได้ สังคมเป็นในส่วนของการบริหารจัดการที่จำเป็นต้องมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันโดยเฉพาะในระหว่างตัวบุคคล ตามหลักแนวคิดของพฤติกรรมทางจิตวิทยาของมนุษย์ด้วยรูปแบบและวัฒนธรรมที่ทั้งเหมือนและแตกต่างกันส่งผลให้เกิดในด้านการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะในด้านการปกครองการบริหารจัดการเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขขึ้นอยู่กับนโยบายของภาครัฐที่นำพาและเอื้อผลประโยชน์ให้กับประชาชนได้มากที่สุดเพียงใด การบริหารภาครัฐแนวใหม่กับการจัดการในบริบททางสังคมจำเป็นต้องอิงหลักและแนวทางการการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

แนวคิดทางสังคม (Social thought) หมายถึง ความคิดของมนุษย์โดยมนุษย์และเพื่อมนุษย์ ความคิดที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมา จะกระทำโดยคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ กรณีที่คิดคนเดียวก็ต้องเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นด้วย แม้ไม่ยอมรับทั้งหมดก็อาจยอมรับเพียงบางส่วน ความคิดนั้นจึงคงอยู่ได้ Emory Bogardus ได้ให้ความหมายแนวคิดทางสังคมว่า “เป็นความคิดเกี่ยวกับการสอบถามหรือปัญหาทางสังคมของบุคคลต่างๆไม่ว่าจะเป็นอดีตหรือปัจจุบัน เป็นการคิดร่วมกันของเพื่อนหรือผู้ที่อยู่ในความสัมพันธ์ เป็นความคิดของแต่ละคนและของกลุ่มคน ในเรื่องรอบตัวมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ของสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยก็ต้องคิด เพื่อหาทางแกปัญหาหรือทำให้ปัญหาบรรเทาลง ความคิดความอ่านที่ได้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาแล้ว และใช้การได้ดีก็จะได้รับการเก็บรักษาสืบทอดจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง” อาจารย์ วราคม ทีสุกะ ให้ความหมายว่า “แนวคิดทางสังคมเป็นความคิดของมนุษย์เกิดจากการรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนของมนุษย์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์โดยทั่วไป และปัญหาที่ประสบ ความคิดนี้เป็นที่ยอมรับกันในหมู่มนุษย์ ไม่สูญหาย มีการสืบความคิดกันต่อไป” (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. 2543: 70)

ดังนั้นแนวคิดทางสังคมเกิดขึ้นจาก ความคิดความเห็นของบุคคลที่กล่าวถึงตัวบุคคล โดยมีการกำหนดขึ้นจากบุคคลผู้เดียวหรือแม้กระทั้งเกิดขึ้นจากหลายคนร่วมกันสร้างโดยได้รับการยินยอมและปฏิบัติตามร่วมกัน ซึ่งเมื่อกล่าวถึงการสำรวจความคิดเห็นของสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งภายในอดีตที่ผ่านและปัจจุบัน

ประเภทแนวคิดทางสังคม

สังคมเกิดจากการถูกหล่อหลอมวิถีชีวิต ปรัชญาชีวิตของแต่ละสังคมจนเกิดขึ้นเป็นความเชื่อ ศาสนาที่ครอบคลุมตั้งแต่สถาบันครอบครัว สังคม เศรษฐกิจ การศึกษาและการเมืองการปกครอง ซึ่งเป็นเรื่องราวโดยการอิงประวัติศาสตร์ของชุมชน จนกลั่นกรองเป็นรูปแบบของวรรณคดี สร้างเป็นภูมิปัญญาที่มีส่วนเกี่ยวกันกับทุกบริบททางสังคม ด้วยหลักการเหล่านี้จึงถูกเรียบเรียงเป็นหลักแนวคิด Bogardus ได้ 5 ประเภท เรียกว่า “แนวทางห้าสายของความคิดมนุษย์” (five lines of human thought) (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2532: 5) ดังนี้

1. ความคิดเกี่ยวกับจักรวาล เป็นความคิดของคนโบราณเกี่ยวข้องกับลักษณะของสากลจักรวาล และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับจักรวาล มนุษย์ยุคโบราณสนใจในศาสนา ในจิตและวิญญาณ มีความคิดความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า ภูต ผี เทวดา ลัทธิศาสนาต่างๆ เช่น ลัทธิเทพเจ้าองค์เดียว (monotheism) ลัทธิเทพเจ้าหลายองค์ (polytheism) การปกครองโดยสงฆ์ (monotheism) สิ่งเหล่านี้ทำให้มนุษย์เกิดความกลัวและความหวัง อุดมการณ์และการบูชายันต์ด้วยชีวิต

2. ความคิดเกี่ยวกับปรัชญา ในขั้นนี้มีระดับความคิดเชิงปัญญาสูงขึ้น แต่ก็ยังเป็นความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับจักรวาลเกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต แต่ไม่เกี่ยวกับศาสนาหรือไม่ใช่ความคิดที่สนองความจำเป็นทางศาสนา ความเชื่อ มนุษย์พยายามลดความคลุมเครือ หาความกระจ่างในสิ่งแวดล้อมของจักรวาล

เกณฑ์คำอธิบายต่างๆอย่างมีเหตุผล หาเอกภาพจากการเปลี่ยนแปลงและหาแก่นสารในความซับซ้อน มนุษย์ได้พบว่าในยุคนี้ควรมีการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ เชื่อมั่นในความสามารถของมนุษย์ และรู้ว่าในที่สุดทุกสิ่งจะต้องแตกดับไป มนุษย์พยายามสร้างความหมายสูงสุดของสิ่งต่างๆอย่างไม่มีอคติตามความรู้ความสามารถที่สูงขึ้นของตน

3. ความคิดเกี่ยวกับตนเอง เมื่อมีความรู้เกี่ยวกับจักรวาลและความรู้ทางปรัชญาเพียงพอแล้ว มนุษย์ก็หวนกลับมาคิดถึงตัวเอง คิดถึงบุคลิกลักษณะ โครงสร้างและหน้าที่ของการคิดการกระทำหรือการประพฤติปฏิบัติของตนเอง คิดถึงความฉลาด ความโง่ ความจำ ความฝันและสิ่งต่างๆเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งเป็นที่มาของวิชาจิตวิทยาสมัยใหม่

4. ความคิดเกี่ยวกับวัตถุ ได้แก่ความรู้สึกเกี่ยวกับ หิน ดิน น้ำ อากาศ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ และมนุษย์จำเป็นต้องรู้จัด เพื่อป้องกันอันตราย หรือใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านี้ การคิดเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ ทำให้มนุษย์ได้บ่อถ่านหิน บ่อน้ำมัน บ่อแก๊ส นำมาปรับปรุงการคมนาคมขนส่ง ความคิดความรู้อันแยบยลของมนุษย์ ทำให้มนุษย์รู้จักใช้ประโยชน์จากวัตถุต่างๆ สามารถควบคุมธรรมชาติได้ นั่นคือที่มาของความคิดทางวิทยาศาสตร์ ที่ทำให้เกิดความสะดวกสบาย

5. ความคิดเกี่ยวกับเพื่อนมนุษย์หรือสังคมมนุษย์ ในประวัติศาสตร์มนุษย์มีความคิดเกี่ยวกับเพื่อนมนุษย์ในลักษณะเป็นกลุ่มน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนที่ทำให้กับเรื่องต่างๆใน 4 ข้อแรก

และได้หันมาสนใจเรื่องของเพื่อนมนุษย์เมื่อไม่นานมานี้ โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ระหว่างมนุษย์กับสังคม ภาระหน้าที่ความผูกพันที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ ต่อสังคม ลักษณะของชีวิตสังคม แนวโน้มทางสังคม ปัญหาสังคม หลักการ การศึกษาวิเคราะห์สังคม อันเป็นความคิดพื้นฐานของสังคมศาสตร์ในสังคมสมัยใหม่

สรุปได้ว่าหลักแนวคิดของทางสังคมเกิดขึ้นที่เริ่มต้นจากจากระบบจักรวาล ปรัชญาลงสู่ตัวบุคคลเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับวัตถุและมนุษย์ด้วยกันเอง จนเกิดขึ้นเป็นสังคมที่นำมาหล่อหลอมรวมกันเป็นหนึ่งเดียว ด้วยภาพของสังคมที่เกิดขึ้นได้มีการนำบทสรุปเข้ามามีส่วนสัมพันธ์กันทั้งทางด้านพฤติกรรม มนุษย์จึงนับว่าเป็นสัตว์สังคมที่ต้องส่วนเกี่ยวข้องและต้องอยู่ร่วมกันจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จำเป็นต้องเข้าใจในทุกบริบทเพื่อเข้าใจและมุ่งไปสู่การพัฒนาร่วมกันภายในสังคม

แนวทางการบริหารภาครัฐแนวใหม่ทางสังคมไทย

รัฐบาลพยายามนำหลักการในการบริหารเพื่อมุ่งสู่การแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนด้วยการสร้างหลักแนวคิดเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วยมีการจัดการบริหารผ่านโครงสร้างการดำเนินงานภาครัฐแนวใหม่กับการสร้างชุมชนเข้มแข็งลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ เพิ่มศักยภาพมนุษย์ด้วยการแข่งขันเพื่อให้เกิดรายได้ อาชีพที่สามารถสร้างเศรษฐกิจที่ดีภายในประเทศได้ด้วยหลักแนวคิดเชิงนโยบายของทางรัฐบาลที่ต้องการสร้างคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนจึงมีหลักแนวคิดดังต่อไปนี้ (สำนักเสริมสร้างความเข็มแข็งชุมชน, 2559: 1-2)

1. การกำหนดนโยบายลดปัญหาความเหลื่อมล้ำของประชาชน สร้างรายได้และความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจทั้งประเทศด้วยหลักวิสัยทัศน์ของสังคมไทยคือ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน
2. ภาครัฐต้องมีการกระจายประชาชนให้เต็มพื้นที่ มีการสร้างองค์ความรู้ งบประมาณและบทบาทหน้าที่ตามความรับผิดชอบแต่ละส่วนงาน

ด้วยหลักของภารกิจสำคัญของรัฐบาลยุคใหม่ คือการสร้างฐานรากประเทศสู่อนาคตตามโมเดล “ไทยแลนด์ 4.0” ซึ่ง 1 ใน องค์ประกอบหลัก คือ การขับเคลื่อนประเทศผ่านกลไก“ประชารัฐ” (อานันท์ เกียรติสารพิภพ,2560: 1) จะต้องมุ่งทำงานแบบบูรณาการ ให้เกิดการเชื่อมโยง ประสานสอดคล้องกัน เพราะปัญหาของหลายภาคส่วนล้วนมีความเกี่ยวข้องและมีผลกระทบซึ่งกันและกัน ปัญหาสาธารณะของประเทศมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น หลายฝ่ายจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือผนึกกำลังระหว่างหน่วยงานต่างๆ ภายในภาครัฐด้วยกันเองและระหว่างภาครัฐกับภาคส่วนอื่นๆ ในสังคมมากขึ้น

กล่าวได้ว่าการบริหารราชการในลักษณะบนลงล่าง แต่จากนี้เราต้องบริหารงานทั้งล่างขึ้นบน/บนลงล่างทั้งในแนวตั้งและแนวนอน จึงขอให้ท่านมองและคิดแบบองค์รวมหรือการเชื่อมโยงผสมผสานกัน (Matrix) โดยใช้กลไกประชารัฐควบคู่กันไป เอาความต้องการประชาชนเป็นตัวตั้ง เน้น

การมีส่วนร่วม หน่วยงานภาครัฐต้องไปช่วยสะท้อนความต้องการของประชาชนให้มากที่สุด ขอให้เข้าใจว่า ยุทธศาสตร์ประชารัฐของรัฐบาลนี้จะเป็นความร่วมมือกันในเชิงสร้างสรรค์ดึงเอาจุดแข็งที่แต่ละภาคส่วนมี ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน มาช่วยกันสร้างพลังในการทำความดีเพื่อชาติ เพื่อประชาชนทุกคน โดยจะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังตามหลักของบทบาทและหน้าที่ในการดำเนินงาน

สรุปได้ว่าการบริหารงานแนวใหม่โดยใช้นโยบายสาธารณะเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการดำเนินงานทางด้านการบริหารเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาร่วมกันโดยมีภาครัฐเป็นส่วนงานในการขับเคลื่อนด้วยบริบทและความหลากหลายทางสังคมซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานมีจุดมุ่งหมายในการทำงานที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมีองค์ประกอบของนโยบายสาธารณะดังนี้

การบริหารภาครัฐแนวใหม่กับการพัฒนาในมิติทางสังคมไทย

ในปัจจุบันรัฐบาลได้มุ่งพัฒนาระบบราชการ ระบบการบริหารที่มีกระบวนการในการสร้างกระบวนทัศน์ในทางการบริหารภาครัฐ (ประสบโชค ประมงกิจ, 2549: 8-10) เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐปรับปรุงการทำงาน ยกระดับการบริหารจัดการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการ ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีข้างต้น โดยนำแนวคิดและเครื่องมือการบริหารจัดการสมัยใหม่เข้ามาในภาคราชการ ภายใต้การประยุกต์ใช้จากหลักการบริหารของภาคธุรกิจ เช่น การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ การลดขั้นตอนการทำงาน การประเมินความพึงพอใจ คำรับรองการปฏิบัติราชการ ข้อเสนอการเปลี่ยนแปลง การบริหารความเสี่ยง การพัฒนาระบบสนเทศ เป็นต้นเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างยั่งยืน สามารถยกระดับมาตรฐานการทำงาน รองรับการพัฒนาระบบราชการ เป็นกรอบการประเมินตนเอง และสามารถติดตามการจัดการของภาครัฐได้อย่างต่อเนื่อง คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเห็นชอบให้นำเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาระบบราชการ เริ่มดำเนินการตามระบบคำรับรองการปฏิบัติราชการในปี พ.ศ. 2549 โดยประยุกต์ใช้จากระบบคุณภาพการบริหารภาครัฐและเอกชนของต่างประเทศ เกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนาองค์กรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ผ่านระบบการประเมินให้รางวัลคุณภาพ

แนวคิดหลักของการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2543: 146) เน้นการวางแผนการกำหนดเพื่อให้ได้เป้าหมายให้องค์กรภาครัฐมีความเข้าใจ เรียนรู้ และให้ความสำคัญกับการปฏิบัติราชการตามหลักการ แนวคิด และวิธีการที่ดี สำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งเป็นเรื่องพื้นฐานดั้งเดิมเกี่ยวกับกระบวนการบริหารองค์กรและการจัดการ หลักรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นต้น แต่ได้ผ่านการพัฒนาทางวิชาการให้สอดคล้องกับยุคสมัยและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป โดยการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐมีจุดมุ่งเน้นที่สำคัญ คือ การนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ มีความรับผิดชอบต่อสังคม ให้ความสำคัญกับประชาชน

และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ปรับปรุงระบบบริหารจัดการให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัว พัฒนาการบริหารคนและการพัฒนาคน มีความคิดริเริ่มและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลสารสนเทศ และทำงานโดยมุ่งผลลัพธ์เป็นสำคัญ (ประโยชน์สุขของประชาชน)

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐสังคมไทย

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐสังคมไทยมีประเด็นหลักในการดำเนินงาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ

ส่วนที่ 1 ลักษณะสำคัญขององค์กร เน้นการอธิบายถึงภาพรวมของส่วนราชการ สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน (ข้อมูลพื้นฐานหน่วยงาน) ความสัมพันธ์กับผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้อง (ประชาชน ส่วนราชการ หน่วยงานภายนอก) สิ่งสำคัญที่มีผลต่อการทำงานของส่วนราชการ ความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์ที่กำลังเผชิญอยู่ รวมทั้งระบบการปรับปรุงผลการดำเนินงานของส่วนราชการ

ส่วนที่ 2 เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ เป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่ดีของส่วนราชการที่เป็นไปตามมาตรฐานที่ควรจะเป็น เน้นความสอดคล้องเชื่อมโยงและบูรณาการอย่างเป็นระบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจประเมินการดำเนินการของส่วนราชการในประเด็นต่างๆ ตามหมวดของเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ทำให้เห็นโอกาสในการปรับปรุงกระบวนการของส่วนราชการ นำไปสู่การยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่อไป ประกอบด้วย 7 ส่วนงาน (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ, 2549: 9-13) ได้แก่

ส่วนงานที่ 1 การนำองค์กร กำหนดวางวิสัยทัศน์ ค่านิยม ทิศทางการทำงาน เพื่อเป็นการประเมินด้านการทำงานให้ตรงตามที่กำหนดได้ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้เสีย การกระจายรูปแบบการตัดสินใจ เพื่อให้เกิดกระบวนการการเรียนรู้ใหม่ในส่วนของการทำงานของราชการไทย ด้านการกำกับดูแลตนเองให้มีประสิทธิภาพและตระหนักถึงพันธกิจในด้านการดูแลสังคม รับผิดชอบสังคมและชุมชน

ส่วนงานที่ 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ (วางยุทธศาสตร์ การบริหารความเสี่ยงการถ่ายทอดเป้าหมายและตัวชี้วัดขององค์กรไปสู่หน่วยงาน/บุคคล (การนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ) เป็นการประเมินวิธีการกำหนดและถ่ายทอดประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ กลยุทธ์หลัก และแผนปฏิบัติราชการ เพื่อนำไปปฏิบัติและวัดผลความก้าวหน้าของการดำเนินการ

ส่วนงานที่ 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้เสีย (การรับฟังความเห็นหรือมีส่วนร่วมจากประชาชน การปรับระบบให้บริการประชาชน การสำรวจความพึงพอใจ) เป็นการประเมินการกำหนดความต้องการ ความคาดหวัง และความนิยมชมชอบ การสร้างความสัมพันธ์ และการกำหนดปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้รับบริการและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจ

ส่วนงานที่ 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (การจัดการสารสนเทศ การจัดการความรู้) เป็นการประเมินการเลือก รวบรวม วิเคราะห์ จัดการ และปรับปรุงข้อมูลและสารสนเทศและการจัดการความรู้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงผลการดำเนินการขององค์การ

ส่วนงานที่ 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล (ระบบการบริหารทรัพยากรบุคคล: HRM และ HRD การปรับกระบวนทัศน์ ค่านิยม ทัศนคติ คุณธรรมจริยธรรม กระบวนการสร้างคุณค่า) เป็นการประเมินระบบงาน ระบบการเรียนรู้ การสร้างความผาสุกและแรงจูงใจของบุคลากร เพื่อให้บุคลากรพัฒนาตนเองและใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ตามทิศทางองค์การ

ส่วนงานที่ 6 การจัดการกระบวนการ(การลดขั้นตอน การเปลี่ยนแปลงกระบวนงาน) เป็นการประเมินการจัดการกระบวนการ การให้บริการ และกระบวนการอื่นที่ช่วยสร้างคุณค่าแก่ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและกระบวนการสนับสนุนเพื่อให้บรรลุพันธกิจขององค์การ

ส่วนงานที่ 7 ผลลัพธ์การดำเนินการ(ผลการปฏิบัติงานตามมิติการประเมิน 4 ด้าน) เป็นการประเมินผลการดำเนินการและแนวโน้มของส่วนราชการในมิติด้านประสิทธิผล มิติด้านคุณภาพการให้บริการ มิติด้านประสิทธิภาพ และมิติด้านการพัฒนาองค์การ

สรุปได้ว่าการนำการบริหารจัดการภาครัฐทั้ง 7 ส่วนงาน ตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐจะสามารถกำหนดในด้านการจัดทำวิสัยทัศน์ ค่านิยม เป้าประสงค์ เพื่อเป็นทิศทางในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน (SWOT Analysis) และนำมากำหนดเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องเชื่อมโยงกัน รวมทั้งการถ่ายทอดตัวชี้วัดและเป้าหมายของระดับองค์กรสู่ระดับบุคคล นอกจากนี้ได้นำเทคนิค การบริหารความเสี่ยงเข้ามาใช้ควบคู่กับการบริหารเชิงยุทธศาสตร์และสามารถเพิ่มช่องทาง และหน่วยงานราชการที่เน้นการทำงานเชิงรุก เพื่อนำบริการให้เข้าถึงประชาชนมากขึ้น ทั้งเคาน์เตอร์บริการประชาชน ศูนย์บริการร่วม การจัดหน่วยบริการเคลื่อนที่ และอื่นๆ อีกมากมาย นอกจากนี้ยังมีการนำผลสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการมากำหนดเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในมิติ 2 คุณภาพการให้บริการ ในคำรับรองการปฏิบัติราชการอีกด้วยมีการวิเคราะห์สมรรถนะของบุคลากรที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำข้อเสนอการเปลี่ยนแปลง และการส่งเสริมการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วัฒนธรรมและค่านิยม (I AM READY) ลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานการจัดทำข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงด้านขั้นตอนและการปฏิบัติงาน ซึ่งได้นำไปสู่การปฏิบัติต่อเนื่องเป็นปีที่สามแล้วเป็นหมวดที่ส่วนราชการจะได้ตรวจสอบผลการดำเนินการว่าได้บรรลุผลตามเป้าหมายยุทธศาสตร์หรือไม่ ความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นอย่างไร ประสิทธิภาพการบริหารงานผลที่เกิดขึ้นตามตัวชี้วัดต่าง ๆ เป็นเช่นไร และผลการพัฒนาองค์กรเป็นอย่างไร ซึ่งก็เป็นผลลัพธ์ตามมิติต่างๆ ของคำรับรองการปฏิบัติราชการ และตัวชี้วัดเชิงกระบวนการของแต่ละหน่วยงาน

บทสรุป

การบริหารภาครัฐแนวใหม่กับการพัฒนาในมิติทางสังคมไทยจึงเป็นการปฏิรูประบบราชการภายใต้หลักการ เชิงบริหารราชการต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอน การปฏิบัติงาน การลดภารกิจและยุบเลิกหน่วยงานที่ไม่จำเป็น กระจายภารกิจและทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่น การกระจายอำนาจการตัดสินใจ การอำนวยความสะดวก และการตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยได้นำแนวคิดและหลักการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ข้ามาประยุกต์ใช้กับระบบราชการ เพื่อให้ภาคราชการมีสมรรถนะสูงสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องตลอดเวลา พร้อมต่อการแก้ไขปัญหาของประชาชน และเป็นกลไกหลักที่สำคัญในการพัฒนาประเทศและสังคมไทยในมิติใหม่

บรรณานุกรม

ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2543). **การบริหารผลการดำเนินงาน (Performance Management) รวมบทความวิชาการ 100 ปี รัฐประศาสนศาสตร์ไทย**. ภาควิชารัฐประศาสนาศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีรยุทธ บุญมี. (2546). **ความหลากหลายของชีวิตความหลากหลายของวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สายธาร.

ประสบโชค ประมงกิจ. (2549). **รูปแบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์. ในคู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพริ้นติ้ง.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2532). **สังคมวิทยาการเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ. (2549). **คู่มือการนำระบบการบริหารจัดการเพื่อสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์มาใช้ในรัฐวิสาหกิจ**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการคลัง, 2549

สำนักเสริมสร้างความเข็มแข็งชุมชน. (2559). **คู่มือการดำเนินงานกรมพัฒนาชุมชน ประจำปี 2559,** หน้า 1-2

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. พื้นที่ในทฤษฎีสังคมศาสตร์. (2543). **วารสารสังคมศาสตร์**. ปีที่ 12 ฉบับที่ 2, 2543

อานันท์ เกียรติสารพิภพ. (2560). **เอกสารออกรายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย. ยุทธศาสตร์ประชารัฐ**, ออกอากาศ เดือน ธันวาคม 2560, หน้า 1.

วารสารแสงอีสาน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่เชิงนโยบายของรัฐไทย
The Efficiency of the New Government Administration Policy in Thailand

พระศรีรัตนมุนี
Phrasirattanamunee
อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
Author for Correspondence:Email: rattanamunee@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นบทความที่กล่าวถึงประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่เชิงนโยบายของรัฐไทย เน้นการนำเสนอในด้านหลักแนวคิดเบื้องต้นของการดำเนินงาน ด้วยการกำหนดนโยบาย การวางแผนตามหลักเกณฑ์การสร้างยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพเพื่อเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารงานที่มีการกำหนดด้านการพัฒนารูปแบบ การปฏิบัติงานให้สอดรับกับบริบทการบริหารภาครัฐของไทย ที่เน้นด้านทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพเพื่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดกระบวนทัศน์ใหม่ที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละภาคส่วนในการบริหารภาครัฐโดยเฉพาะในสังคมไทยด้วยเหตุนี้การนำเสนอระบบการบริหารจัดการภาครัฐในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการภาครัฐตามโครงสร้างระบบการทำงานของสังคมไทย ที่จำเป็นต่อการพัฒนาที่ยังประโยชน์สุขแก่ประชาชนในระดับรากหญ้าอย่างยั่งยืนรวมทั้งการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้ก้าวทันโลก

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการบริหาร, ภาครัฐแนวใหม่, นโยบายของรัฐไทย
Received: 15/09/62, **Revised:** 24/09/62, **Accepted:** 05/10/62

Abstract

This academic article is an article that mentioned the efficiency of the new government administration policy in Thailand, Emphasizes the presentation of the basic concepts of operations by formulating of planning policies, planning in accordance with the criteria for creating strategies and quality development strategies

in order to apply the management concepts that are defined in the form of development Operations in line with the Thai public administration context that focuses on quality human resources for effectiveness and efficiency, As a result, a new paradigm that is identity unique to each sector in public administration, especially in Thai society. For this reason, the presentation of the public administration system for the development of knowledge in public administration according to the working system structure of Thai society necessary for sustainable development, that benefits the people at the grassroots level, as well as enhancing the competitiveness of the country to keep pace with the world.

Keywords: Administration Efficiency, New Government Sector, Thai Government Policy.

บทนำ

บทบาทหน้าที่ของการบริหารและการจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่มีการปรับเปลี่ยนจากรูปแบบการบริหาร ด้วยเหตุปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจการเมือง บริบททางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในมิติใหม่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่การพัฒนาด้วยการผ่าฟันวิกฤตต่างๆ โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันในด้านการสื่อสารซึ่งเอื้อต่อการดำรงชีวิตตลอดจนถึงการติดต่อประสานงานทางด้านธุรกิจการงานที่เน้นความคล่องตัวและรวดเร็ว ระดับของการแข็งขันที่สูงขึ้นทำให้เกิดกลยุทธวิธีการเพื่อให้เกิดเสถียรภาพอันสูงสุดในการผลิตการบริหารจัดที่อย่างเป็นระบบที่รัฐต้องให้ความสำคัญทั้งในด้านการทำงานด้วยประสิทธิภาพอันสูงสุด อาศัยกลไกลด้วยพันธกิจ กลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน บุคลากรได้รับการเสริมเสริม วิเคราะห์ความเสี่ยง สรุปและประเมินผลงาน การมีส่วนร่วมเพื่อเกิดการกระจายอำนาจในด้านการบริหาร ลงสู่เป้าหมายตั้งแต่จุดเริ่มต้น ให้ทั่วถึง ถูกต้องและเหมาะสม ให้คุณและโทษเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจตลอดถึงการตระหนักรู้ถึงคุณค่าด้วยความเข้าใจให้หลักการทำงาน การบริหารและการจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่กำลังอยู่ในมุมของการเปลี่ยนแปลงที่กำลังก้าวสู่ระบบ รูปแบบการทำงานที่ลงสู่ภาคประชาชน เป้าหมาย ความต้องการเริ่มจากประชาชนเป็นหลัก ด้วยการทำลายความเป็นระบบเดิมที่มีทั้งความซับซ้อน ยุ่งยาก ขาดการรายงานอย่างเป็นระบบ การใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลช่วยในด้านของความแม่นยำ งบประมาณที่สามารถถูกจัดสรรได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม แนวคิดของการบริหารจัดการแนวใหม่ต้องเป็นรูปแบบสากล เพื่อเอื้อและให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์สูงสูด

การบริหารงานของภาครัฐ

ความหมายของการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) คือ การบริหารที่ภาครัฐได้ดำเนินการปรับเปลี่ยนเพื่อเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพในระบบการทำงานของภาครัฐ ให้เกิดระบบที่มุ่งผลประโยชน์สูงสุดโดยระบบภาครัฐต้องปรับปรุงระบบการทำงานโดยให้ความสำคัญในด้านการนำยุทธวิธีการบริหารงานในรูปแบบของเอกชน เน้นการแข่งขันและยึดหลักด้านความคุ้มทุน การจัดระเบียบโครงสร้างที่กระชับ ลดขั้นตอนสะดวกรวดเร็วของการทำงานกลยุทธ์ในการทำงานเน้นการแข่งขันในด้านการให้บริการแก่ประชาชนด้วยประสิทธิภาพและมีความเป็นเลิศด้านคุณภาพในรูปแบบการบริหารอย่างมืออาชีพเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาในการสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้วยยุทธศาสตร์ พันธกิจและนโยบายการพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2546- 2550) มุ่งให้มีการกำหนดในรูปแบบของการปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการทำงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของการทำงานด้วยความสามารถและตรงตามเกณฑ์มาตรฐานของระบบการทำงานของรัฐไทยให้อยู่ในระดับสูงเทียบเท่ามาตรฐานสากล โดยยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ การวางแผนการดำเนินงานที่ดีขอภาครัฐ (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2556: 1)

สิ่งที่นำหลักแนวคิดการบริหารแนวใหม่มาดำเนินการเปลี่ยนแปลง คือด้วยกระแสของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลให้ทุกบริบททุกภาคส่วนโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรการบริหารจัดการทั้งภาครัฐและเอกชนที่ต้องปรับตัว เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ลดแรงเสียดทานเพิ่มความยืดหยุ่นในการทำงานเพื่อให้เกิดการตอบสนองของโลกยุคโลกาภิวัฒน์ได้อย่างเหมาะสมและสมบูรณ์แบบด้วยเหตุของปัญหาของการทำงานที่ขาดจริยธรรมในการทำงาน ความถดถอยของระบบภาครัฐที่ไม่ปรับตัวในการพัฒนาการทำงานในรูปแบบบริหารจัดการทันต่อเหตุการณ์มักส่งผลให้เกิดการขาดเสถียรภาพด้านการต่อรอง การแข่งขันที่จำเป็นสร้างศักยภาพในการทำงานเพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตได้ (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2556: 7)

สรุปได้ว่าการจัดบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ จึงเป็นหลักคิดพื้นฐานของการบริหารจัดการภาครัฐมุ่งเน้นไปสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบต่างๆ ของภาครัฐและยุทธศาสตร์ด้านต่างๆ ด้วยกลยุทธวิธีการที่เป็นรูปธรรม การกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการ ที่เน้นการให้บริการที่มีคุณภาพแก่ประชาชน ลดการควบคุมจากส่วนกลางและเพิ่มอิสระในการบริหารให้แก่หน่วยงาน การกำหนดการวัด และการให้รางวัลแก่ผลการดำเนินงานทั้งในระดับองค์กร และระดับบุคคลการสร้างระบบเอื้อและสนับสนุนทั้งในด้านบุคลากร (เช่น การพัฒนาตนเอง ผลประโยชน์ที่เป็นธรรมด้วยระบบที่มีคุณธรรม) การใช้เทคโนโลยี เพื่อช่วยให้ประสิทธิภาพในการทำงานของ หน่วยงานสามารถทำงานได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์การเปิดกว้างต่อแนวคิดในเรื่องของการแข่งขัน ทั้งการแข่งขันระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกัน และระหว่างหน่วยงานของรัฐกับหน่วยงานของภาคเอกชน ในขณะเดียวกันภาครัฐก็หันมาทบทวนตัวเองว่าสิ่งใดควรทำเองและสิ่งใดควรปล่อยให้เอกชนทำ

นโยบายและการวางแผนงานภาครัฐ

การจัดการด้านการบริหารจัดการภาครัฐ การวางแผนขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการทางนโยบาย (คณาจารย์ภาควิชาการบริหารรัฐกิจ,2545: 137) เป็นการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์มาตรฐานเชิงคุณภาพการบริหารการจัดการภาครัฐ ซึ่งมีพื้นฐานทางเทคนิคและกระบวนการเทียบเท่ากับเกณฑ์รางวัลของนานาชาติ เป็นกรอบแนวคิดในการบริหารการจัดการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารราชการเพื่อให้องค์กรภาครัฐมีกระบวนการทำงานและผลของการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายคือประโยชน์สุขของประชาชนและประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติ พื้นฐานของการนำหลักการการปฏิบัติของ “ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการภาครัฐ” มาใช้นั้นในด้านความรับผิดชอบที่นำหลักเกณฑ์ในการบริหารมาเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานตามเหลักยุทธศาสตร์แนวใหม่ (พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เล่มที่ 120 ตอนที่ 100 ก) คือ

1. สร้างให้เกิดการยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานของภาครัฐ ให้สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546
2. สร้างให้หน่วยงานภาครัฐนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการของหน่วยงานสู่ระดับมาตรฐานสากล
3. สร้างการกำหนดกรอบแนวทางในการประเมินตนเอง และเป็นบรรทัดฐานการติดตามและประเมินผล

สิ่งที่ได้รับจากการกำหนดให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์และวัตถุประสงค์ ประโยชน์ต่อส่วนราชการส่วนราชการที่นำเกณฑ์คุณภาพการบริหารการจัดการภาครัฐ ซึ่งเป็นกรอบการประเมินระดับมาตรฐานสากลไปเปรียบเทียบกับระบบการบริหารส่วนราชการ ซึ่งจะทำให้สามารถกำหนดวิธีการและเป้าหมายที่ชัดเจนในการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงองค์กรให้สมบูรณ์มากขึ้นต่อไป

ดังนั้น การจัดนโยบายและการวางแผนภาครัฐ เป็นการบริหารการจัดการที่เป็นเลิศจะต้องมีภาพลักษณ์ที่ดีได้รับการยอมรับในด้านการจัดการโดยเฉพาะในด้านการได้รับความนิยมชมชอบจากผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วยคุณภาพในระดับสากล การจัดการประเมิน และเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารและแลกเปลี่ยนวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศของส่วนราชการเพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่ส่วนราชการอื่นๆ นำไปประยุกต์ใช้ให้ประสบผลสำเร็จเช่นเดียวกัน

การบริหารการจัดการของหน่วยงานภาครัฐ

การบริหารจัดการภาครัฐที่เน้นการบริหารจัดการด้นผลสำเร็จและความรับผิดชอบในงานด้วยระบบที่ใช้ระเบียบและขั้นตอนในการปฏิบัติเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายด้วยเทคนิคและวิธีการรูปแบบของการแข่งขันแบบเอกชน ด้วยกลยุทธวิธีการสำคัญ 7 ประการคือ (คณาจารย์ภาควิชาการบริหารรัฐกิจ. 2545:184)

1. จัดการโดยนักวิชาชีพที่ชำนาญการ (Hands-on professional management) หมายถึง ให้ผู้จัดการมืออาชีพได้จัดการด้วยตัวเอง ด้วยความชำนาญ โปร่งใส และมีความสามารถในการใช้ดุลพินิจ เหตุผลก็เพราะเมื่อผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายแล้ว ก็จะเกิดความรับผิดชอบต่อการตรวจสอบจากภายนอก

2. มีมาตรฐานและการวัดผลงานที่ชัดเจน (Explicit standards and measures of performance) ภาครัฐจึงต้องมีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายของผลงาน และการตรวจสอบจะมีได้ก็ต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน

3. เน้นการควบคุมผลผลิตที่มากขึ้น (Greater emphasis on output controls) การใช้ทรัพยากรต้องเป็นไปตามผลงานที่วัดได้ เพราะเน้นผลสำเร็จมากกว่าระเบียบวิธี

4. แยกหน่วยงานภาครัฐออกเป็นหน่วยย่อยๆ (Shift to disaggregation of units in the public sector) การแยกหน่วยงานใหญ่ออกเป็นหน่วยงานย่อยๆ ตามลักษณะสินค้าและบริการที่ผลิต ให้เงินสนับสนุนแยกกัน และติดต่อกันอย่างเป็นอิสระ

5. เปลี่ยนภาครัฐให้แข่งขันกันมากขึ้น (Shift to greater competition in the public sector) เป็นการเปลี่ยนวิธีทำงานไปเป็นการจ้างเหมาและประมูล เหตุผลก็เพื่อให้ฝ่ายที่เป็นปรปักษ์กัน (rivalry) เป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้ต้นทุนต่ำและมาตรฐานสูงขึ้น

6. เน้นการจัดการตามแบบภาคเอกชน (Stress on private sector styles of management practice) เปลี่ยนวิธีการแบบข้าราชการไปเป็นการยืดหยุ่นในการจ้างและให้รางวัล

7. เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีวินัยและประหยัด (Stress on greater discipline and parsimony in resource use) วิธีนี้อาจทำได้ เช่น การตัดค่าใช้จ่าย เพิ่มวินัยการทำงาน หยุดยั้งการเรียกร้องของสหภาพแรงงาน จำกัดต้นทุนการปฏิบัติ เหตุผลก็เพราะต้องการตรวจสอบความต้องการใช้ทรัพยากรของภาครัฐ และ “ทำงานมากขึ้นโดยใช้ทรัพยากรน้อยลง” (do more with less)

สรุปได้ว่าการจัดการบริหารของภาครัฐต้องคำนึงถึงความสามารถของบุคคลากรที่ต้องมีความรู้ความชำนาญเพื่อจัดให้เกิดมาตรฐาน ทั้งรูปแบบของการประเมินคุณภาพและควบคุมการจัดการให้เกิดผลลัพธ์ตามแต่หน่วยในด้านการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เน้นการจัดการในแบบรูปธรรมที่เกิดแรงกระตุ้นในการทำงาน การสร้างขวัญกำลังและบทลงโทษตามเหตุปัจจัยย่อมสามารถส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในด้านการจัดการได้อย่างเหมาะสม ตรวจสอบได้คล่องตัวและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ

การบริหารจัดการภาครัฐที่ดีที่มุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาถึงความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2557: 3-4) การเปิดเผยข้อมูล การติดตามตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานมีการ

กำหนดภาคส่วนในการดำเนินให้เกิดประสิทธิภาพเชิงการพัฒนาโดยมีจุดเน้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2559: 44) ดังนี้

1. การเน้นลักษณะสำคัญขององค์กรที่มีจุดเน้นเพื่อสร้างความเข้าใจ ทำให้เข้าใจถึงองค์รวมของภาครัฐและสิ่งที่เป็นส่วนย่อยของภาครัฐ ที่ให้เห็นถึงความสำคัญ ในการระบุข้อมูลสำคัญที่อาจขาดหายไป และทำให้เกิดการมุ่งเน้นที่ผลสำเร็จของกระบวนการ และผลลัพธ์การดำเนินการโดยมีจุดเริ่มต้นที่เหมาะสมในการตรวจประเมินองค์กรในเรื่องใดไม่มีข้อมูลหรือมีข้อมูลแต่ไม่เพียงพอหรือมีข้อมูลแต่ขัดแย้งกันให้ส่วนภาครัฐจัดให้มีหรือหาข้อมูลเพิ่มเติมหรือหาข้อติแล้วแต่กรณีก่อนดำเนินการประเมินตนเองต่อไปด้วยการตั้งคำถามและให้สรุปผลการดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดความท้าทายในการทำงานภายในองค์กรเชิงยุทธศาสตร์และนำมาปรับปรุงระบบเพื่อดำเนินการต่อไป

2. การกำหนดเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดประสิทธิภาพโดยเน้น การจัดการเพื่อการนำองค์กรมาวางแผนเชิงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคลการจัดการกระบวนการผลลัพธ์การดำเนินการด้วยลักษณะของการนำองค์กรเพื่อมุ่งไปสู่ความรับผิดชอบต่อสังคม

ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการบริหารและการจัดการจุดเน้นที่ควรให้ความสำคัญคือ การสร้างความเข้าใจที่มุ่งเข้าสู่กระบวนการจัดการ โดยเน้นการประเมินผลลัพธ์เพื่อนำไปสู่กระบวนการพัฒนาตามเกณฑ์ที่กำหนดด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และวิธีการในการดำเนินงานของแต่ละภาคส่วนด้วยความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ร่วมกัน

ลักษณะภาครัฐการการนำองค์กรและความรับผิดชอบของสังคม

การนำองค์กรจะพิจารณาในประเด็นหลักใหญ่ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2557: 5-8) คือ

1. การกำหนดทิศทางของส่วนราชการ โดยให้ความสำคัญต่อการที่ผู้บริหารระดับสูงจะต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ ค่านิยม ทิศทาง ผลการดำเนินการที่คาดหวัง และการถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บุคลากรขององค์การได้รับรู้อย่างต่อเนื่อง

2. การกำกับดูแลตนเองที่ดี โดยให้ความสำคัญต่อการบริหารองค์การที่ยึดหลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ความรับผิดชอบ ตลอดจนการปกป้องผลประโยชน์ของประเทศชาติ

3. การทบทวนผลการดำเนินการของส่วนราชการ โดยให้ความสำคัญต่อการที่องค์การจะต้องมีการทบทวนผลการดำเนินการ ตลอดจนการนำผลมาปรับปรุงส่วนราชการ

สำหรับในส่วนของความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น จะเป็นการพิจารณาในประเด็นหลักๆ คือ

1. ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ โดยให้ความสำคัญในการพิจารณาต่อการดำเนินการกรณีที่การปฏิบัติงานมีผลกระทบต่อสังคม

2. การดำเนินการอย่างมีจริยธรรม โดยให้ความสำคัญต่อการพิจารณาในเรื่องที่องค์การมีการดำเนินการอย่างมีจริยธรรม ตลอดจนการวัดและการตรวจติดตามการมีจริยธรรม

3. การให้การสนับสนุนต่อชุมชนที่สำคัญ โดยให้ความสำคัญต่อการที่องค์การสนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนที่สำคัญ

ดังนั้นนี้เป็นการตรวจประเมินว่าผู้บริหารของส่วนภาครัฐ ดำเนินการอย่างไร ในเรื่องวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม เป้าประสงค์ระยะสั้นและระยะยาว และความคาดหวังในผลการดำเนินการ รวมถึงการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหลาย การกระจายอำนาจการตัดสินใจ การสร้างนวัตกรรม และการเรียนรู้ในส่วนราชการ รวมทั้งตรวจประเมินว่า ส่วนราชการมีการกำกับดูแลตนเองที่ดี และดำเนินการเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสาธารณะและชุมชนอย่างไร

หลักการวางยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการปฏิบัติการ

การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ ประกอบไปด้วย 2 ส่วนงานหลักๆ คือ การจัดทำยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ กับการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติโดยในส่วนของการจัดทำยุทธศาสตร์และกลยุทธ์จะเป็นตัวกำหนดกระบวนการ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2559: 183) ดังนี้

1. กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์และกลยุทธ์โดยพิจารณาในเรื่องของวิธีการวางแผนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ ตลอดจนการนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการวางแผน

2. เป้าประสงค์ เชิงยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ โดยพิจารณาในเรื่องของการกำหนดเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์และกรอบเวลาในการบรรลุผล ตลอดจนพิจารณาความสมดุลระหว่างความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด

สำหรับในส่วนของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติจะเป็นการพิจารณาใน 2 เรื่อง คือ

1. การจัดทำแผนปฏิบัติการและการนำแผนไปปฏิบัติ โดยพิจารณาในเรื่องของการจัดทำแผนปฏิบัติการ การนำแผนไปปฏิบัติ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากร การตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง และแผนหลักด้านทรัพยากรบุคคล

2. การคาดการณ์ผลการดำเนินการ โดยพิจารณาในเรื่องของวิธีการคาดการณ์ผลการดำเนินการ ตลอดจนเกณฑ์เปรียบเทียบที่สำคัญต่างๆ

ดังนั้นจะเป็นการตรวจประเมินวิธีการกำหนดเป้าประสงค์ เชิงยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติราชการของส่วนราชการ รวมทั้งการถ่ายทอดเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ รวมถึงแผนปฏิบัติราชการที่เลือกไว้ ไปปฏิบัติและการวัดผลความก้าวหน้า

หลักการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

หลักการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ ความรู้เกี่ยวกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและความสัมพันธ์และความพึงพอใจของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2549: 58)

ด้านการพิจารณาเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยพิจารณาในเรื่องของการกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ การรับฟังและเรียนรู้เพื่อกำหนดความต้องการของผู้รับบริการ และส่วนที่สองจะเป็นการพิจารณาในด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสร้างความสัมพันธ์กับผู้รับบริการ กลไกหลักๆที่ผู้รับบริการติดต่อส่วนราชการตลอดจนกระบวนการจัดการข้อร้องเรียน และการวัดความพึงพอใจของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวัดความพึงพอใจ ไม่พึงพอใจการใช้ข้อมูลมาปรับปรุงการดำเนินการ ตลอดจนการติดตามข้อมูลจากผู้รับบริการ

ดังนั้นจะเป็นการตรวจประเมินว่าส่วนราชการกำหนดความต้องการ ความคาดหวัง และความนิยมชมชอบของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างไร รวมถึงส่วนราชการมีการดำเนินการอย่างไรในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการกำหนดปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจ และนำไปสู่การกล่าวถึงในทางที่ดีหรือในทางบวก

การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้

การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือการวัดและวิเคราะห์ผลการดำเนินการของส่วนราชการ และการจัดการสารสนเทศและความรู้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2549: 83)

การวัดผลการดำเนินการ โดยพิจารณาในเรื่องของการเลือกการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศที่สอดคล้องและบูรณาการ การเลือกและการใช้ข้อมูลสารสนเทศเชิงเปรียบเทียบ

การวิเคราะห์ผลการดำเนินการ โดยพิจารณาในเรื่องการวิเคราะห์เพื่อประเมินผลการดำเนินการและแผนเชิงกลยุทธ์ ตลอดจนวิธีการสื่อผลการวิเคราะห์เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและสำหรับในส่วนที่สองจะเป็นการพิจาณาในเรื่องของ ความพร้อมใช้งานของข้อมูลและสารสนเทศ โดยพิจารณาในเรื่องของการทำให้ข้อมูลและสารสนเทศพร้อมใช้งาน การเปิดเผยข้อมูลและ สารสนเทศ ตลอดจนถึงการที่ฮาร์ดแวร์และซอฟท์แวร์มีความเชื่อถือได้ ปลอดภัย ใช้งานง่าย และการจัดการความรู้ โดยพิจารณาในเรื่องของวิธีการจัดการความรู้ขององค์การตลอดจนการทำให้มั่นใจว่าข้อมูลและสารสนเทศถูกต้อง ทันการณ์ เชื่อถือได้ ปลอดภัย แม่นยำ และเป็นความลับ

สรุปได้ว่าการตรวจประเมินว่าส่วนราชการเลือก รวบรวม วิเคราะห์ จัดการและปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศ และจัดการความรู้เพื่อนำข้อมูลมาจัดการดำเนินการตามแผนเพื่อให้สอดคล้องใน

ด้านการปฏิบัติงานโดยที่ลักษณะของข้อมูลที่ใช้ในด้านการจัดการต้องเป็นที่น่าเชื่อถือสามารถนำมาปฏิบัติได้จริงในรูปแบบการประชาสัมพันธ์และนำเสนอข้อมูลได้อย่างเหมาะสม

การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล

การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล ประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ ระบบบริหารงานบุคคล การเรียนรู้ของบุคลากรและการสร้างแรงจูงใจ และความผาสุกและความพึงพอใจของบุคลากร

ระบบบริหารงานบุคคล คือการจัดระบบบริหารงาน บุคคล โดยพิจารณาในเรื่องของการจัดระบบและบริหารงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือ และความคล่องตัว ตลอดจนการนำความคิดที่หลากหลายมาใช้ในระบบงาน มุ่งสู่ระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยพิจารณาในเรื่องของการประเมินผลและให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อสนับสนุนผลการดำเนินการ ตลอดจนการบริหารค่าตอบแทน รางวัล และสิ่งจูงใจต่างๆ ตลอดจนถึงการจ้างงาน และความก้าวหน้าในการงาน โดยพิจารณาในเรื่องของการกำหนดคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็น ตลอดจนการสรรหาว่าจ้างการสืบทอดตำแหน่ง (พะยอม วงศ์สารศรี, 2538: 2)

การเรียนรู้ของบุคลากรและการสร้างแรงจูงใจคือ การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนาบุคลากร โดยพิจารณาในเรื่องของการหาความต้องการในการฝึกอบรม ตลอดจนการส่งเสริมการให้ความรู้และทักษะใหม่ การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาความก้าวหน้าในงาน โดยพิจารณาในเรื่องของวิธีการจูงใจให้พนักงานพัฒนาตนเองและใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่

และความผาสุกและความพึงพอใจของบุคลากรคือสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดยพิจารณาในเรื่องการปรับปรุงสุขอนามัย ป้องกันภัยการเตรียมพร้อมต่อภาวะฉุกเฉินการให้การสนับสนุนและสร้างความพึงพอใจแก่บุคลากร โดยพิจารณาในเรื่องการกำหนดปัจจัยที่สำคัญต่อความผาสุกความพึงพอใจและแรงจูงใจตลอดจนการบริการสวัสดิการและนโยบายสนับสนุนพนักงาน

ดังนั้นระบบงานบุคคลและระบบการเรียนรู้ ของบุคลากรและการสร้างแรงจูงใจ ช่วยให้บุคลากรพัฒนาตนเองและใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่เพื่อให้มุ่งไปในแนวทางเดียวกันกับเป้าประสงค์ และแผนปฏิบัติการโดยรวมของส่วนราชการอย่างไร รวมทั้งตรวจประเมินความใส่ใจ การสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมในการทำงาน สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งจะนำไปสู่ผลการดำเนินการที่เป็นเลิศและความเจริญก้าวหน้าของบุคลากรและส่วนราชการ

การจัดการกระบวนการ

การจัดการกระบวนการประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ กระบวนการที่สร้างคุณค่า โดยพิจารณาในเรื่องการกำหนดกระบวนการที่สร้างคุณค่า การจัดทำข้อกำหนดของกระบวนการสร้างคุณค่า การออกแบบกระบวนการเพื่อตอบสนองข้อกำหนดที่สำคัญ การควบคุมและปรับปรุงกระบวนการที่สร้าง

คุณค่าตลอดจนการลดค่าใช้จ่ายด้านการตรวจสอบการทดสอบและตรวจประเมิน และกระบวนการสนับสนุน โดยพิจารณาในเรื่องการกำหนดกระบวนการสนับสนุน การจัดทำข้อกำหนดของกระบวนการสนับสนุน การออกแบบกระบวนการเพื่อตอบสนองข้อกำหนดที่สำคัญ การควบคุมและปรับปรุงกระบวนการสนับสนุน ตลอดจนการลดค่าใช้จ่ายด้านการตรวจสอบ ทดสอบและตรวจประเมิน

ดังนั้น การจัดการกระบวนการ การให้บริการ และกระบวนการอื่นที่สำคัญที่ช่วยสร้างคุณค่าแก่ผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และส่วนราชการ ตลอดจนกระบวนการสนับสนุนที่สำคัญต่างๆ

ประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่เชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์

ในด้านของผลดำเนินงานส่งให้เกิดผลการทำดำเนินงานในด้านมิติต่างๆ (Osbome D,& Garebler T., 1992) คือ

1. มิติด้านประสิทธิผลตามแผนปฏิบัติราชการ โดยพิจารณาในเรื่องผลการบรรลุความสำเร็จของยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงาน ตลอดจนผลด้านการบูรณาการกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกันในการให้บริการ หรือการปฏิบัติงาน

2. มิติด้านคุณภาพการให้บริการโดยพิจารณาในเรื่องผลความพึงพอใจและไม่พึงพอใจของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนผลตัวชี้วัดที่สำคัญอื่นๆ ที่เกี่ยวกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3. มิติประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ โดยพิจารณาในเรื่องผลด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของกระบวนการที่สร้างคุณค่า และผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของกระบวนการสนับสนุน

4. มิติด้านการพัฒนาองค์กรโดยพิจารณาในเรื่องผลด้านระบบบริหารงานบุคคลผลด้านการเรียนรู้และพัฒนาของบุคลากรผลด้านความผาสุก ความพึงพอใจและไม่พึงพอใจของบุคลากรผลด้านการสร้างนวัตกรรมและการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ผลการเปิดเผยรายงานผลการใช้งบประมาณรายรับ-รายจ่ายประจำปี รายการเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างโดยให้ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตรวจสอบได้ผลด้านการปฏิบัติตามข้อบังคับและกฎหมาย ผลด้านการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรมการสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารงาน และผลด้านการเป็นองค์กรที่ดี (Organizational Citizenship) ในการสนับสนุนชุมชนที่สำคัญ

สรุปได้ว่า การดำเนินการและแนวโน้มของส่วนภาครัฐในมิติต่างๆ ได้แก่ มิติด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติด้านคุณภาพการให้บริการ มิติด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ และมิติด้านการพัฒนาองค์กร นอกจากนี้ยังตรวจประเมินผลการดำเนินการของส่วนราชการโดยเปรียบเทียบกับส่วนราชการหรือองค์กรอื่นที่มีภารกิจคล้ายคลึงกันในด้านการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาค

รัฐ ถ้าวิเคราะห์แล้วจะเห็นได้ว่าถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนที่สำคัญ คือ ส่วนที่เป็นกระบวนการ และส่วนที่เป็นผลลัพธ์นั่นเอง

กระบวนการด้านการบริหารจัดการ

กระบวนการในด้านการบริหารจัดการ จึงมีหลักการจัดกลุ่มการดำเนินงานดังนี้

กลุ่มแรก ได้แก่ กลุ่มการนำองค์กร (การนำองค์กร การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ และการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย)

กลุ่มที่สอง ได้แก่ กลุ่มปฏิบัติการ (การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล และการจัดการกระบวนการ)

กลุ่มที่สาม ได้แก่ กลุ่มพื้นฐานของระบบ (การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้)

สำหรับในด้านที่เป็นผลลัพธ์ ได้แก่ ด้านผลลัพธ์การดำเนินการ ซึ่งก็คือ การแบ่งการตรวจประเมินออกเป็น 4 มิติ ตามคำรับรองการปฏิบัติราชการนั่นเอง คือ มิติด้านประสิทธิผลตามแผนปฏิบัติราชการ มิติด้านคุณภาพการให้บริการ มิติด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ มิติด้านการพัฒนาองค์กร (ชินวัฒน์ สุพัฒนจันทร์, 2555)

การบริหารงานระบบวิถีไทยกับการพัฒนาสังคมไทยภาครัฐ

ระบบการบริหารวิถีไทยและสังคมไทยโดยที่ประเทศไทยได้รับอิทธิพลของการบริหารงานแบบดังเดิมที่กล่าวได้ว่าทั้งรูปแบบและวิธีการในด้านการปกครองที่มีการกำหนดอำนาจในการบริหารแบบการยึดครองอำนาจภายใต้การปกครองของกฎหมาย (Tompkins, J.R. ,2005: 43) ที่ Weber เน้นการกำหนดรูปแบบ “ทฤษฎีระบบภาครัฐ” ที่มีหลักและกระบวนการคือ (พิทยา บวรวัฒนา. 2547: 21-23)

1. การกำหนดอำนาจหน้าที่ความชัดเจนในด้านการบริหาร
2. การบริหารที่ยึดหลักเกณฑ์แนวทางปฏิบัติโดยการลงลายระเอียดด้วยลายลักษณ์อักษร
3. การไม่ยึดติดตัวบุคคล
4. การจัดลำดับการทำงานผู้นำ
5. การให้ค่าตอบแทนด้วยความสุจริตและยุติธรรม
6. ระบบภาครัฐแบบถาวร
7. การไม่เปิดเผยข้อมูลที่เป็นแนวโน้มของการทุจริต

ดังนั้นการดำเนินการบริหารแบบกระจายอำนาจจึงเป็นสิ่งที่ภาครัฐของไทยความเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงที่ควรกำหนดขึ้นภายใต้นโยบายที่ในด้านการบริหารเน้นเป้าหมายการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ได้อย่างสูงสุด

การพัฒนาการบริหารภาครัฐในสังคมไทย

การพัฒนาการบริหารภารรัฐในสังคมไทยที่มีแนวโน้มและทิศทางจาการปฏิรูปโครงการองค์กรในการปรับโครงสร้างการบริหารงานของส่วนราชการให้มีความเหมาะสมกับภารกิจ สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัวและสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย โดยยึดถือประชาชนเป็นศูนย์กลาง กระจายอำนาจให้จังหวัดเป็นศูนย์กลางการบริหารงานส่วนภูมิภาค เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน (ชวลิต สละ,2551: 14) ดังนี้

1. คณะรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรีได้กำหนดให้คณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามกฎหมายและนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา เพื่อให้การประชุมคณะรัฐมนตรีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว คณะรัฐมนตรีสามารถมอบหมายให้ นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ดำเนินการอนุมัติ อนุญาต ให้ความเห็นชอบ หรือรับทราบ ข้อราชการใดที่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี แทนคณะรัฐมนตรีได้ และเมื่อดำเนินการแล้ว จึงให้รายงานต่อคณะรัฐ-มนตรีเพื่อทราบ ทั้งนี้ เพื่อให้คณะรัฐมนตรีสามารถพิจารณาเรื่องที่เป็นนโยบายได้มากยิ่งขึ้น

สำหรับนายกรัฐมนตรี ได้มีการแยกอำนาจของนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล และนายกรัฐมนตรีในฐานะรัฐมนตรีออกจากกันให้ชัดเจน และปรับปรุงอำนาจนายกรัฐ-มนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลให้มีความเหมาะสมกับสภาพการบริหารราชการในปัจจุบัน เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติเพื่อทำหน้าที่เสนอแนะต่อรัฐบาลในการพิจารณาแก้ไขปัญหาของชาติหรือกำหนดแนวทางการบริหารประเทศ แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนอิสระเพื่อทำหน้าที่สอบสวนข้อเท็จจริงในเรื่องที่มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นต้น

2. การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลางประกอบด้วยสำนักนายก-รัฐมนตรี กระทรวง ทบวง ส่วนราชการที่ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง เพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์ภาพรวมในการบริหารราชการ กำหนดหลักเกณฑ์ มาตรฐานและการกำกับการปฏิบัติราชการในส่วนที่รับผิดชอบ ซึ่งอาจจัดตั้ง หน่วยงานรูปแบบพิเศษโดยจัดส่วนราชการภายในเป็นสำนักงานชำนัญพิเศษ เพื่อปฏิบัติภารกิจเฉพาะที่ต้องการบุคลากรซึ่งมีความชำนาญเฉพาะด้านเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายและระยะเวลาที่กำหนดและจำเป็นต้องมีวิธีการปฏิบัติแตกต่างจากราชการรูปแบบปกติ สำหรับส่วนราชการที่มีลักษณะงานที่ให้การบริการอาจแยกการบริหารออกเป็นหน่วยบริการพิเศษ

2.1 การบริหารราชการในสำนักนายกรัฐมนตรีมีการปรับปรุง ผู้ปฏิบัติงานในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็นบุคคลตามสัญญาจ้างที่มิใช่ข้าราชการเพื่อให้นายกรัฐมนตรีสามารถเลือกสรรบุคคลที่จะมาทำงานในด้านนโยบายให้กับนายกรัฐมนตรีเป็นการเฉพาะได้ สำหรับข้าราชการประจำจะมีเป็นส่วนน้อยเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานประจำด้านธุรการที่มีลักษณะต่อเนื่องเท่านั้น

ปรับปรุง สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็น ศูนย์ประสานการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อทำหน้าที่หลักในการประสาน ตรวจ แนะนำ และประเมินผลการปฏิบัติราชการของราชการทั้งราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น ให้เป็นไปตามแผนการบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์การบริหาร และยุทธศาสตร์พื้นที่ เพื่อรายงานตรงต่อนายกรัฐมนตรี โดยมี ปลัดบริหารราชการแผ่นดินซึ่งเป็นข้าราชการพลเรือนเป็นผู้บังคับบัญชา และมี ผู้ตรวจราชการแผ่นดินซึ่งเป็นข้าราชการพลเรือน โดยแต่งตั้งจากข้าราชการที่มีประสบการณ์ และมีความรู้ ความชำนาญ ซึ่งดำรงตำแหน่งอธิบดี หรือเทียบเท่า เป็นผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ประสานการบริหารราชการแผ่นดิน

2.2 การบริหารราชการในกระทรวงมีแนวคิดที่เปลี่ยนไปจากเดิมคือการยกเลิก**ความเป็น**นิติบุคคลของกรมแต่ยังคงความเป็นนิติบุคคลของกระทรวงไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจในด้านต่างๆ ได้อย่างคล่องตัวยิ่งขึ้น และสามารถบริหารทรัพยากรของกระทรวงได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งเมื่อกรมและส่วนราชการอื่นที่มีฐานะเป็นกรม**ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล**ทำให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารสามารถมอบหมายงานหรือเปลี่ยนแปลงงานที่มอบหมายให้ปฏิบัติได้ ซึ่งการจัดส่วนราชการในระยะต่อไปสามารถจำแนกตามภารกิจได้ คือ งานที่เป็นงานประจำที่มีลักษณะถาวร หรือต้องใช้อำนาจตามกฎหมาย อาจจัดตั้งเป็น กรมแต่หากงานที่มีการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมาย และระยะเวลาสิ้นสุดที่ชัดเจน สามารถนำบุคลากรจากกรมต่างๆ มาจัดตั้งเป็น หน่วยงานรูปแบบพิเศษเพื่อดำเนินการตามภารกิจนั้นได้

2.3 การบริหารราชการในทบวงแนวคิดการจัดตั้งทบวงได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่กำหนดให้จัดตั้งทบวงในสำนักนายกรัฐมนตรีหรือกระทรวงเป็นการย่อส่วนของกระทรวงให้มีขนาดเล็ก แต่ในร่างกฎหมายนี้ ทบวง จะเป็นส่วนราชการในระดับเดียวกับกระทรวงแต่จะมีภารกิจเฉพาะที่ไม่อาจบริหารงานแบบกระทรวง และกรมได้โดยอาจจัดให้มีหน่วยงานรูปแบบพิเศษ หน่วยบริการพิเศษ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หน่วยงานในกำกับ หรือหน่วยงานรูปแบบอื่นๆ ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุตามภารกิจที่กำหนดไว้

2.4 การบริหารราชการในหน่วยงานรูปแบบพิเศษมีฐานะเป็นส่วนราชการในรูปสำนักงานชำนัญพิเศษ เป็นส่วนราชการภายใน สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง จัดตั้งขึ้นตามระเบียบคณะรัฐมนตรี เพื่อปฏิบัติงานเฉพาะด้านซึ่งต้องการผู้มีความชำนาญเฉพาะด้านเพื่อบรรลุเป้าหมายและระยะเวลาที่กำหนดหรือเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานหรือเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหรือบริการที่จำเป็นต้องมีวิธีปฏิบัติที่แตกต่างไปจากการปฏิบัติราชการปกติเพื่อให้เหมาะสมกับภารกิจที่เปลี่ยนแปลงไปได้อยู่เสมอและก่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนดเป้าหมายขึ้นไว้ได้ ซึ่งการบริหารงานในรูปแบบ ทั่วไปนั้น ไม่เหมาะสมกับลักษณะของงานที่มีภารกิจเฉพาะหากนำกฎ ระเบียบ ที่กำหนดไว้สำหรับการดำเนินงานของส่วนราชการทั่วไปมาใช้กับการปฏิบัติงานดังกล่าวจะเป็นอุปสรรคในการบริหารและไม่อาจดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายหรือ

ไม่เกิดความคุ้มค่าในการปฏิบัติงาน ภารกิจดังกล่าวจำเป็นต้องมีผู้ปฏิบัติงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

2.5 การบริหารราชการหน่วยบริการพิเศษเป็นการแยกงานการให้บริการเพื่อจัดรูปแบบการบริการให้เกิดความคล่องตัวโดยให้ทบวง หรือกรมเสนอขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เพื่อจัดตั้งหน่วยบริการพิเศษมีหน้าที่ปฏิบัติงานให้กับส่วนราชการตามภารกิจที่จัดตั้งและสนับสนุนภารกิจอื่นของส่วนราชการดังกล่าว

3. การปฏิบัติราชการแทนกำหนดให้สามารถมอบอำนาจได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยผู้มอบอำนาจสามารถมอบอำนาจให้แก่ผู้รับมอบอำนาจได้ทั้งในส่วนราชการเดียวกัน หรือมอบอำนาจให้ส่วนราชการอื่นปฏิบัติราชการแทนได้ และสามารถมอบอำนาจให้แก่ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นในแนวดิ่งจากระดับสูงลงมาระดับล่าง หรือระดับล่างไปให้ระดับสูงหรือในแนวระนาบ

ได้ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด โดยยกเลิกการมอบอำนาจในแนวดิ่งจากบนลงล่างที่ผูกติดไว้กับตำแหน่งทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ให้เกิดความรวดเร็วในการปฏิบัติราชการกระจายความรับผิดชอบ แต่ผู้มอบอำนาจยังมีความรับผิดชอบ และมีหน้าที่กำกับดูแล ติดตาม แนะนำหรือแก้ไขการปฏิบัติราชการของผู้รับมอบอำนาจอยู่

4. การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคประกอบด้วย จังหวัด อำเภอ และส่วนราชการภูมิภาคตามที่กฎหมายกำหนดมีหน้าที่ในการนำนโยบายและแผนปฏิบัติราชการของรัฐบาลและราชการบริหารส่วนกลางไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่ และความต้องการของประชาชนด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ของจังหวัด โดยรวมภารกิจของทุกส่วนราชการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่บูรณาการร่วมกันเพื่อให้การปฏิบัติงานมีความสอดคล้องเกิดประสิทธิภาพและมีความคุ้มค่า โดยจัดระเบียบราชการส่วนภูมิภาคไว้ ดังนี้

4.1 จังหวัดยังคงเป็นนิติบุคคล มีฐานะเป็นราชการส่วนภูมิภาค มีผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นข้าราชการพลเรือนในร่างกฎหมายนี้ไม่ได้ระบุให้สังกัดกระทรวงมหาดไทยเหมือนกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน และคณะรัฐมนตรีอาจกำหนดให้จังหวัดใดมีการสรรหาผู้ว่าราชการจังหวัด และรองผู้ว่าราชการจังหวัดก็ได้ ส่วนราชการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อปฏิบัติงานในจังหวัดให้มีฐานะเป็นราชการส่วนภูมิภาคทั้งหมด เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดเป็นอย่างอื่น หรือได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี เพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารราชการจังหวัดแบบบูรณาการ การแบ่งส่วนราชการและอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนภูมิภาคให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานผู้ว่าราชการจังหวัดอาจจัดให้มี กลุ่มภารกิจของจังหวัดโดยรวมเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการต่างๆ ที่ปฏิบัติงานในเขตจังหวัด จัดตั้งเป็นกลุ่มงานเพื่อปฏิบัติภารกิจด้านใดด้านหนึ่งของจังหวัดโดยมีหัวหน้ากลุ่มภารกิจเป็นผู้กำกับดูแล หรือเพื่อประโยชน์ในการให้บริการประชาชนอาจจัดตั้ง หน่วยบริการของจังหวัดเพื่อทำหน้าที่อนุมัติ อนุญาต หรือการสั่งการใดๆ ของหลายหน่วยงานในเขตจังหวัดไว้ในหน่วยงานบริการ

ของจังหวัด การบังคับบัญชาข้าราชการส่วนภูมิภาค ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการที่อยู่ในเขตจังหวัดให้ดำรงตำแหน่งอื่นในจังหวัดเดียวกัน และสังกัดเดียวกัน พิจารณาเลื่อนเงินเดือนประจำปี และให้ผู้บังคับบัญชาข้าราชการผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งสั่งย้ายข้าราชการออกจากพื้นที่ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเสนอ หากจะแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่นอกเขตจังหวัดต้องรับฟังความเห็นของผู้ว่าราชการจังหวัดประกอบด้วย ในกรณีที่จำเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดอาจขอให้รอการแต่งตั้งไว้ได้ไม่เกินหกเดือน

4.2 อำเภอไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีนายอำเภอเป็นหัวหน้าบังคับบัญชาข้าราชการในอำเภอ ในร่างกฎหมายนี้ไม่ได้ระบุให้นายอำเภอสังกัดกระทรวงมหาดไทยเหมือนกฎหมายปัจจุบันมีการปรับปรุงอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของประชาชนในเขตอำเภอเพื่อเป็นการช่วยเหลือประชาชนในการระงับข้อพิพาทเพื่อลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล ลดค่าใช้จ่ายของประชาชน โดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นจะดำเนินการในรูปคณะบุคคล (ลักษณะใกล้เคียงกับอนุญาโตตุลาการ) การแบ่งส่วนราชการอำเภอให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

4.3 ราชการส่วนภูมิภาครูปแบบอื่นที่มีกฎหมายกำหนดเป็นรูปแบบการบริหารงานส่วนภูมิภาคที่อาจจัดให้มีขึ้นตามกฎหมายในอนาคต

การปรับปรุงการบริหารราชการในด้านโครงสร้างขององค์กรตามร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน จะเห็นได้ว่ายังคงจัดรูปแบบการบริหารราชการแผ่นดินเป็น ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น เป็นการสะท้อนแนวความคิดว่าการจัดการบริหารราชการส่วนภูมิภาคยังมีความจำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดินในระยะ 5–10 ปีข้างหน้า เพียงแต่มีการปรับปรุงวิธีการบริหารงานและโครงสร้างองค์กรให้มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรและวิธีการบริหารให้สอดคล้องกับภารกิจหรือบริการสาธารณะที่ภาครัฐมีหน้าที่จัดทำเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ข้าราชการกระทรวงมหาดไทยจะต้องเตรียมพร้อม และพัฒนาตนเองอยู่สม่ำเสมอให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะมาถึงในอนาคตอันใกล้นี้

สรุป

การจัดการด้านการบริหารภาครัฐเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสิ่งที่สำคัญในด้านการขับเคลื่อนที่ทำให้เกิดการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมองถึงหลักการทำงานที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญในด้านการทำงานด้วยหลักเกณฑ์การทำงานด้วยความโปร่งใส สร้างความเชื่อมั่นในด้านหลักการทำงานที่มีประสิทธิภาพการจัดการด้วยระบบการวางกลยุทธ์ สร้างยุทธศาสตร์ การจัดประเมินระบบเพื่อการพัฒนาสู่การดำเนินงานที่ดียิ่งขึ้นส่งผลให้การจัดการโครงสร้างไปได้ตามแผนการทำงาน ภาครัฐต้องเริ่มตระหนักเห็นถึงผลประโยชน์ที่เริ่มต้นจากประชาชนจึงจำเป็นต้องทำหลักการมุ่งการ

วิเคราะห์ให้เกิดการเรียนรู้เพื่อนำมาจัดการด้านประสิทธิภาพในการบริหารในด้วยระบบโครงการการดำเนินงานของภาครัฐในสังคมไทย การปฏิรูปเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาในรูปแบบการจัดการของรัฐบาลไทยตามแบบฉบับของการจัดการยิ่ง

บรรณานุกรม

คณาจารย์ภาควิชาการบริหารรัฐกิจ. (2545). **การบริหารรัฐกิจเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชวลิต สละ. (2551). **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชินวัฒน์ สุพัฒนจันทร์. (2555). **การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการเทศบาลตามการจัดการภาครัฐแนวใหม่: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลบ้านฉาง**, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 เล่ม 120 ตอนที่ 100 ก

พะยอม วงศ์สารศรี. (2538). **การบริหารทรัพยากรมนุษย์.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

พิทยา บวรวัฒนา. (2547). **รัฐประศาสนศาสตร์: ทฤษฎีและแนวการศึกษา (ค.ศ.1887-ค.ศ.1970)**, พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2559). **การบริหารภาครัฐ**. นนทบุรี: โรงพิมพ์หาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ.(2556). **การจัดการภาครัฐแนวใหม่**,กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, หน้า 1.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.).(2558). **เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ พ.ศ. 2558**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิชั่น พริ้นท์ แอนด์ มีเดีย จำกัด,

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.).(2557). **เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐระดับพื้นฐาน ฉบับที่ 2**, พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิชั่น พริ้นท์ แอนด์ มีเดีย จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.).(2549). **ชุดคู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี "การบริหารราชการโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง" และ "การเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน"**. สำนักงาน ก.พ.ร. 2549.

Osbome D,& Garebler T. Reinventhing.(2005). **Government: How the Entrepreneurial Spirit is Transforming The Public sector**. Addison-Wesley Publish Co.

Tompkins, J.R.(1992). **Organization theory and public management**. Belmont, CA: Thomson Wadsworth.

บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย

Roles of Monk Teachers in Buddhist Subject Teaching in Thai Basic Education Curriculum

พุทธรักษ์ ปราบนอก[1], วัชรพล ศิริสุวิไล[2], พระครูสุธีจริยวัฒน์[3],
พระมหาสมบัติ คุเณสโก[4], กระเศียร อาคาสุวรรณ[5],
ปัญญา คล้ายเดช[6] และ สกัน ลีสีคำ[7]
Puttharak Prabnok[1], Watcharapong Sirisuwilai[2], Phrakhrusutheejariyawat[3],
Phramaha Sombat Kunesako[4], Krasien Arkasuwan[5],
Panya Klaydesh[6] and Saka Leesikam[7]
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์[1,2]
มหาวิทยาลัยขอนแก่น[1,2]
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน[3,4,5]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย[6]
โรงเรียนบ้านดอน (สหรัฐ-ราษฎร์อุทิศ)[7]
Author for Correspondence: Email: sakorn2514@gmail.com

บทคัดย่อ

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พระภิกษุได้เข้าไปพัฒนาศีลธรรมของนักเรียน บทบาทของพระพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประกอบด้วยการสอนวิชาพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การนำผู้เรียนฝึกสมาธิ และทำพิธีทางพุทธศาสนา สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียนเพื่อเข้าสอบธรรมศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย และให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธโดยการสอนวิชาพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตให้แก่นักเรียนชาวพุทธ

บทบาทหน้าของพระสอนศีลธรรมเน้นไปที่การสอนวิชาพุทธศาสนาเป็นหลัก ทำให้เกิดประเด็นคำถามว่า บทบาทหน้าที่ดังกล่าวเป็นการสอนศีลธรรมตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ เพราะการสอนวิชาพุทธศาสนาเพื่อเข้าสู่ระบบการวัดผลและประเมินผล ทำให้เน้นการสอนเนื้อหาในเชิงความจำมากกว่ากระบวนการสร้างหรือพัฒนาศีลธรรมให้แก่ผู้เรียน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงควรมีบทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาศีลธรรมของผู้เรียนมากกว่าเน้นสอนเนื้อหาทางพุทธศาสนา โดยการนำปฏิบัติเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะในการคิดเชิงวิพากษ์ในประเด็นทางศีลธรรม

คำสำคัญ พระสงฆ์, การสอน, ศีลธรรม
Received: 11/11/62, **Revised:**--- **Accepted:**24/11/62

Abstract

The project entitled, “Monk Teachers in Teaching Morality” which receives financial support from the Thai government aims to encourage Buddhist monks to take part in teaching morality to Thai students. In this respect, the general responsibilities of Buddhist monks are to 1) teaching Buddhist described subjects in basic education curriculum, 2) leading the practice of meditation, 3) conducting Buddhist ceremonies, 3) giving tutorials to students who prepare to take access exam into the Buddhist Education Program of Buddhist clergy curriculum, as well as 4) supporting Buddhist oriented schools through teaching subjects that Buddhist subjects which are integrated into everyday life of the students.

Currently, however, it has been witnessed that only the one role of classroom teaching has been focused. This leads to a question, “whether this way of moral teaching is follow the project objective or not”, because teaching for measurement and evaluation system improve only student’s memory skill not the process of creating or developing their morality.

Having a teaching role in schools, it is suggested that monk teachers should create student’s learning activities to develop their morality by creating their critical thinking skill and motivating them to criticize on moral issues, not just tutorial Buddhist content only.

Keywords : Monk, Morality,Teaching

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน สังคมทั้งหลายในโลกถูกเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และการคมนาคมขนส่ง ทำให้สังคมที่อยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของ

โลก สามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว หรือที่นิยมเรียกกันว่า “โลกาภิวัตน์ (globalization)” ปัจจัยดังกล่าวจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลายประการ ปรากฏการณ์ที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ ความเจริญทางด้านวัตถุและการให้ความสำคัญต่อคุณค่าของสิ่งรอบกายภายนอกมากกว่าคุณค่าที่แท้จริงภายในจิตใจ จากปรากฏการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นในสังคมอย่างมากมาย เพราะวิถีการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ตามที่กล่าวไปข้างต้น

ปัญหาสังคมในปัจจุบันได้ทวีความรุนแรงและเกิดได้หลากหลายรูปแบบมากขึ้น สาเหตุหลักของปัญหาส่วนหนึ่งมาจากสภาพแสดล้อมและความเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของความโลภและความโกรธ จะเห็นได้จากพฤติกรรมของคนในสังคมที่ปรารถนาฝักใฝ่ในสิ่งที่ตนพึงอยากจะได้ บางครั้งความปรารถนาดังกล่าวมีปริมาณที่มากเกินความพอดีจนยากจะหยั่งรู้และคำนึงถึงความผิดชอบชั่วดีจนก่อให้เกิดปัญหาในสังคมต่าง ๆ ตามมา เช่น การปล้นธนาคาร การข่มขืนกระทำชำเรา การฉกชิงวิ่งราว การฉ้อโกง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นมาจากกระแสของความโลภทั้งสิ้น นอกจากนี้ ปัญหาความรุนแรงต่าง ๆ ในสังคม เช่น ความขัดแย้งกันทางการเมือง การทะเลาะวิวาท การทำร้ายกัน การยกพวกตีกัน การฆ่ากัน เป็นต้น ก็เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากกระแสของความโกรธ ปัญหาสังคมดังกล่าวล้วนเกิดมาจากการขาดจิตสำนึกทางจริยธรรม ทำให้แสดงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาในสังคม

ประเทศไทยมีรากฐานทางสังคมส่วนใหญ่มาจากพุทธศาสนา คนไทยเชื่อว่า การได้ศึกษาหลักธรรมทางพุทธศาสนาจะทำให้คนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีได้ บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการอบรมปลูกฝังจริยธรรมให้แก่คนในสังคมชาวพุทธก็คือพระสงฆ์ ด้วยเหตุนี้พระสงฆ์จึงได้รับการยกย่องและเคารพในฐานะผู้ที่มีความรู้และความประพฤติที่ดี ดังจะเห็นได้จากการศึกษาในสมัยก่อนก็เริ่มต้นขึ้นที่วัด บุคคลที่ทำการสอนก็คือพระสงฆ์ แม้ในปัจจุบันจะมีการแยกการศึกษาออกมาจากระบบวัดแล้วก็ตาม แต่ระบบการศึกษาของไทยก็ยังให้ความสำคัญต่อการศึกษาพุทธศาสนาอยู่เช่นเดิม จึงกำหนดให้มีการศึกษาวิชาพุทธศาสนาในโรงเรียนขึ้น เพื่อปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน และส่วนใหญ่ก็ใช้ครูที่เป็นฆราวาสทำหน้าที่สอนวิชาพุทธศาสนา ไม่ได้มีพระสงฆ์เข้าไปทำหน้าที่สอนพุทธศาสนาในโรงเรียนอย่างที่เคยทำมาแล้วในอดีต

ในปัจจุบัน องค์กรภาครัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของสถาบันพระพุทธศาสนาในการทำหน้าที่สั่งสอนเยาวชนให้เป็นผู้มีศีลธรรมและจริยธรรมมากยิ่งขึ้น ในปีพุทธศักราช 2548 กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมจึงได้ดำเนินการจัดตั้งโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนขึ้น ซึ่งได้รับการอุดหนุนงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายในโครงการจากรัฐบาล ต่อมาได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการเพื่อนำพระไปสอนในโรงเรียนเฉพาะที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมีเป้าหมายเพื่อให้พระสงฆ์ได้เข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียนอันจะเป็นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนให้ดีขึ้น โดยมีฐานคิดที่สำคัญก็คือพระสงฆ์สามารถปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนได้ดีกว่าชาวบ้านทั่วไป

ดังนั้น ประเด็นที่จะนำเสนอในบทความนี้จึงมี 3 ประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่งโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนคืออะไร ประการที่สองบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างไร และประการที่สามการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมีความจำเป็นหรือไม่ ตามลำดับดังต่อไปนี้

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ในปีพุทธศักราช 2548 กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินการจัดตั้งโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยแรกเริ่มรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณเพื่ออุดหนุนให้เป็นค่าใช้จ่ายถวายพระสงฆ์ที่เข้าไปสอนศีลธรรมในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวะศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ต่อมา กระทรวงวัฒนธรรมได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการซึ่งต้องการครูพระไปสอนในโรงเรียนเฉพาะที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ไม่น้อยกว่า 58,073 รูป โดยเฉพาะโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งมีจำนวนมากกว่า 10,000 แห่งทั่วประเทศ ดังนั้น กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้วิเคราะห์เหตุผลตามความจำเป็นและบริบทที่เกี่ยวข้องทุกด้านแล้วจึงมีแนวคิดในการขยายครูพระให้เข้าไปสอนในโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ คือ 1 ตำบล ต่อ 1 ครูพระสอนศีลธรรม โดยจะขยายเพิ่มขึ้นอีก 4,000 รูปเพื่อเป็นการนำร่อง จากนั้นได้เสนอของบประมาณจากรัฐบาล เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายของพระสอนศีลธรรมต่อเดือน และเป็นค่าดำเนินการจัดทำหนังสือ อุปกรณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้สาธารณชนทั่วประเทศเห็นความสำคัญของพระสงฆ์ โดยมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะได้รับ คือ ผู้เรียน ที่เป็นเด็ก เยาวชน นักเรียน และนักศึกษา (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

ต่อมาในปีงบประมาณ 2551 กรมการศาสนาได้โอนการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนพร้อมงบประมาณให้กับกระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการ และได้มอบหมายให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งรับมาดำเนินการต่อ โดยจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน ได้มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5 หน่วยงาน ได้แก่ (1) มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งมีพระสงฆ์ที่มีความพร้อมและมีพระที่สอนอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ อยู่แล้ว (2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีศึกษานิเทศก์และสถานศึกษาหรือโรงเรียนที่มีความต้องการพระสอนศีลธรรม (3) กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งเป็นผู้ดูแลโครงการ ฯ มาแต่แรกเริ่ม (4) สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ มีผู้อำนวยการพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้ส่งเสริมพระสอนศีลธรรมที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียน และ (5) คณะสงฆ์ประกอบด้วยเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดที่ปกครองดูแลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ (เรื่องเดิม, 2560)

มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง เมื่อได้รับมอบโครงการพร้อมทั้งงบประมาณพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาแล้ว เพื่อให้การดำเนินงานโครงการพระสอนฯ มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อันพึงประสงค์แก่นักเรียน โดยนักเรียนจะต้องได้รับการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมจากพระสอนศีลธรรมโดยตรง และคุ้มค่ากับงบประมาณที่ได้รับมากที่สุด จึงได้เตรียมแผนปฏิบัติการรองรับการดำเนินการโครงการ ฯ อย่างเป็นระบบ และได้ดำเนินการประสานงานกับคณะสงฆ์ สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยได้มีการประชาสัมพันธ์โครงการ ฯ และจัดอบรมถวายความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ เพื่อสร้างศักยภาพในการทำงานให้เป็นที่ยอมรับของสถานศึกษา และเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพุทธศาสนาอย่างถูกต้องพร้อมกับมีความประพฤติที่ดีงาม

กระบวนการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองประกอบด้วยการจัดประชุมคณะกรรมการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการหรืออำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมทั่วประเทศ การปฐมนิเทศพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเข้มข้นวิทยากรแกนนำโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การอบรมพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การจัดทำคู่มือ หนังสือการจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา พ.ศ. 2544 และพัฒนาเว็บไซต์โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การวิจัย การนิเทศ และการติดตามประเมินผล การจัดถวายค่าตอบแทน การรับสมัคร และการคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ (เรื่องเดิม, 2560)

สรุปได้ว่า โครงการพระสอนศีลธรรมเกิดขึ้นจากความพยายามที่จะพัฒนาศีลธรรมและจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาและระดับอาชีวะศึกษา โดยมีฐานความคิดว่าศีลธรรมและจริยธรรมมีความเกี่ยวเนื่องอย่างใกล้ชิดกับพุทธศาสนา การกำหนดให้เรียนรู้วิชาพุทธศาสนาในโรงเรียนจะเป็นการพัฒนาศีลธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนได้ บุคคลที่จะทำหน้าที่สอนวิชาพุทธศาสนาและสามารถปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรมของนักเรียนได้ดีกว่าครูผู้สอนทั่วไปที่เป็นฆราวาส ก็คือ พระภิกษุสงฆ์ เพราะท่านมีความรู้เกี่ยวกับศีลธรรมและจริยธรรมอย่างลึกซึ้ง อีกทั้งรูปแบบการครองตนในฐานะเป็นนักบวชก็น่าเคารพเลื่อมใสมากกว่า โครงการดังกล่าวจึงมีการกำหนดแผนการในการดำเนินงาน มีระบบการคัดเลือก และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมที่ชัดเจน อาจกล่าวได้ว่า โครงการครูพระสอนศีลธรรมได้รับการคาดหมายจากรัฐว่าจะช่วยปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรมให้แก่เยาวชนของชาติได้เป็นอย่างดี จึงทำให้เกิดประเด็นที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอในบทความนี้ว่า บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างไร การทำหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ ทั้งนี้ก่อนที่จะวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าว จะนำเสนอสาระการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมตามระเบียบการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย เพื่อแสดงให้เห็นว่าพระที่ไปสอนศีลธรรมจริยธรรมในโรงเรียนจะต้องสอนเนื้อหาในประเด็นใดบ้าง

สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย

กระทรวงศึกษาธิการได้ออกคำสั่งให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีมาตรฐานการเรียนรู้จำนวน 8 ด้าน โดยเฉพาะการเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์นั้น หลักสูตรฯ ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยสาระการเรียนรู้ที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ได้แบ่งมาตรฐานการเรียนรู้ออกเป็น 2 ประการ ในระดับประถมศึกษา มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) มาตรฐาน ส 1.1 ระบุไว้ว่า รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) กำหนดเนื้อหาของศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมที่ผู้เรียนระดับประถมศึกษาจะต้องเรียนรู้ ได้แก่ พุทธประวัติหรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือโดยสังเขป แบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติพระสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและหลักในการพัฒนาชาติไทย ความหมาย ความสำคัญและการเคารพพระรัตนตรัย หลักไตรสิกขาและโอวาท 3 ในพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด การสวดมนต์แผ่เมตตา การมีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพุทธศาสนา หรือพัฒนาจิตตามแนวทางศาสนาที่ตนนับถือ องค์ประกอบและความสำคัญของพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ การปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถานและศาสนบุคคลของศาสนาอื่น ๆ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อการพัฒนาตนเองและสิ่งแวดล้อม และเพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด ลักษณะสำคัญของศาสนาพิธีกรรมของศาสนาอื่น ๆ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อเข้าร่วมพิธี

2) มาตรฐาน ส 1.2 ระบุไว้ว่า เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ (เรื่องเดิม, 2554) กำหนดให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาต้องบำเพ็ญประโยชน์ต่อวัด หรือศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนในศาสนพิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนาได้อย่างถูกต้อง อภิปรายประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวก ศาสนสถาน ศาสนวัตถุของศาสนาที่ตนนับถือ สามารถอภิปรายความสำคัญและมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ สามารถจัดพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถืออย่างเรียบง่ายและมีประโยชน์ อธิบายความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ในศาสนสถาน มีมารยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี

ส่วนในระดับมัธยมศึกษาก็มีการแบ่งมาตรฐานการเรียนรู้ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมออกเป็น 2 ประการเช่นเดียวกับระดับประถมศึกษา แต่มีรายละเอียดของเนื้อหาที่ระบุให้เรียนแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

1) มาตรฐาน ส 1.1 ระบุเนื้อหาของศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมที่ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาจะต้องเรียนรู้ ได้แก่ ความสามารถในการอธิบายการเผยแผ่พุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศไทย วิเคราะห์ความสำคัญของพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคมไทยรวมทั้งการพัฒนาตนเองและครอบครัว อภิปรายความสำคัญของพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน วิเคราะห์พุทธประวัติ วิเคราะห์และประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด อธิบายโครงสร้างและสาระสังเขปของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ อธิบายคุณของพระรัตนตรัยและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด สามารถเห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของตนเอง ครอบครัว ปัญหาของชุมชนและสังคม เห็นคุณค่าการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ สวดมนต์แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือในการดำรงชีวิตแบบพอเพียง และดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นที่ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ศาสนา การปฏิบัติตนต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม วิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่เป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์และนำเสนอแนวทางการปฏิบัติของตนเอง วิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือเพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข วิเคราะห์ความแตกต่างและยอมรับวิถีการดำเนินชีวิตของศาสนิกในศาสนาอื่นๆ วิเคราะห์หลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของศาสนาอื่น ๆ และชักชวนส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลอื่นเห็นความสำคัญของการทำความดีต่อกัน เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมความร่วมมือของทุกศาสนาในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม (เรื่องเดิม, 2554)

2) มาตรฐาน ส 1.2 กำหนดให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาต้องบำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตนเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด จัดพิธีกรรมและปฏิบัติตนในศาสนพิธีกรรมได้ถูกต้อง สามารถอธิบายประวัติความสำคัญและปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด อธิบายความแตกต่างของศาสนพิธีตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับและความเข้าใจซึ่งกันและกัน แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ นำเสนอแนวทางการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสมาชิกในครอบครัวและคนรอบข้าง แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ วิเคราะห์หลักธรรมคติธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับวันสำคัญทางศาสนาและเทศกาลที่สำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ และปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง สัมมนาและเสนอแนะแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถืออันส่งผลถึงการพัฒนาตน พัฒนาชาติ และโลก (เรื่องเดิม, 2554)

สรุปได้ว่า มาตรฐานการเรียนรู้ของสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม กำหนดให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาที่ประกอบด้วยความสำคัญของพุทธศาสนาและศาสนาที่ตนนับถือ พุทธประวัติหรือประวัติศาสนาที่ตนนับถือ ประวัติพุทธสาวก หลักธรรมทางพุทธศาสนาหรือหลักธรรมที่ตนนับถือ การสวดมนต์แผ่เมตตา การบริหารจิตและเจริญปัญญา การปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี การสัมมนาและเสนอแนะแนวทางในการธำรงรักษาพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถืออันส่งผลถึงการพัฒนาตนเอง ประเทศชาติ และโลก การยอมรับความแตกต่างในการนับถือศาสนา แนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมที่เป็นพหุนิยมทางศาสนา จะเห็นได้ว่า แม้มาตรฐานการเรียนรู้ของสาระที่ 1 เน้นให้ศึกษาศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม แต่เนื้อหาที่ให้เรียนรู้เน้นหนักไปที่ศาสนาโดยเฉพาะพุทธศาสนาเป็นหลัก ดังนั้น ประเด็นที่จะนำเสนอเป็นลำดับถัดไป คือ บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนว่าเป็นอย่างไร และพระได้เข้าไปสอนศีลธรรมตามความคาดหมายของโครงการหรือไม่

บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

คำว่า “บทบาท” มีความหมายว่า บทบาท (บดบาด) น. การทำท่าตามบท, การรำตามบท, โดยปริยายหมายความว่า การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) นั่นแสดงว่า บทบาทคือการกระทำหน้าที่ตามที่กำหนดขึ้นตามสถานะของแต่ละบุคคล ดังนั้นบทบาทจะเกี่ยวข้องกับหน้าที่ กล่าวคือ การกระทำหน้าที่ จะเห็นได้จากคำที่นิยมใช้กันเสมอ นั่นคือ คำว่า “บทบาทหน้าที่” หากเราพิจารณาจากคำจำกัดความดังกล่าว คำว่า บทบาท หมายถึง การกระทำ ส่วนคำว่า หน้าที่ หมายถึง กิจที่จะต้องทำด้วยความรับผิดชอบ (เรื่องเดิม, 2546) ซึ่งคำว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การยอมรับตามผลทั้งที่ดีและไม่ดีในกิจการที่ตนได้ทำลงไปหรือที่อยู่ในความดูแลของตน (เรื่องเดิม, 2546) จะเห็นได้ว่า คำว่า หน้าที่ มักจะมาควบคู่กับคำว่า รับผิดชอบเสมอ เมื่อมีหน้าที่ก็ต้องมีความรับผิดชอบ เพราะการกระทำสิ่งใดลงไปก็ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำไม่ว่าจะดีหรือไม่ดี ดังนั้น บทบาทของพระสอนศีลธรรม จึงหมายถึงการกระทำหน้าที่ตามที่กำหนด นั่นคือ การสอนศีลธรรม

ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในคราวประชุมครั้งที่ 8/2557 เมื่อวันพุธที่ 9 กันยายน 2557 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของการเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไว้ 4 ประการ ได้แก่ (1) สอนสาระการเรียนรู้วิชาพุทธศาสนาตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทำการสอนตามมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (2) เป็นผู้นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิ บริหารจิต เจริญปัญญา และทำพิธีทางพุทธศาสนา (3) สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียนและผู้สนใจทั่วไปเพื่อเข้าสอบธรรมศึกษาประจำปี และ (4) ส่งเสริมสนับสนุน

โรงเรียนวิถีพุทธโดยการสอนวิชาพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตจริงให้แก่นักเรียนชาวพุทธ คือ มีศีล สมาธิ ปัญญา (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

แม้จะกำหนดบทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมออกเป็น 4 ประการก็ตาม แต่ภารกิจหลักก็คือการสอนวิชาพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะต้องมีรายงานการปฏิบัติงานตามที่ได้ไปสอนในโรงเรียนต่าง ๆ ในแต่ละปีการศึกษา แสดงให้เห็นว่า การที่พระเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนา หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาล้วนได้รับการนิยามว่าเป็นการสอนศีลธรรมทั้งสิ้น ประเด็นที่จะต้องตั้งคำถามก็คือ ภารกิจทั้ง 4 ประการดังกล่าวจัดเป็นการสอนศีลธรรมหรือไม่ เนื่องจากเนื้อหาที่ระบุไว้ในสาระการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรมจริยธรรมในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่เน้นหนักไปที่เนื้อหาของศาสนามากกว่าศีลธรรมจริยธรรม พระสงฆ์ที่ไปสอนในสถานศึกษา จึงมีหน้าที่ทำการสอนตามที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ กล่าวคือ การสอนวิชาพุทธศาสนา เพราะฉะนั้นการสอนก็ต้องเป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้ในแต่ละประเด็นของเนื้อหา ทำให้ไม่แตกต่างจากครูทั่วไปที่ทำหน้าที่สอนวิชาพุทธศาสนาในสถานศึกษาต่าง ๆ ที่ไม่มีพระไปทำหน้าที่สอน จึงไม่สามารถเป็นหลักประกันหรือสรุปได้ว่า การที่พระไปสอนในโรงเรียนจะเป็นการสอนศีลธรรมตามที่สังคมคาดหวังไว้หรือไม่ เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้เอาไว้อย่างชัดเจนแล้ว

ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่า การใช้คำว่า “พระสอนศีลธรรม” จำเป็นจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการสอนศีลธรรมมากกว่าการสอนวิชาพุทธศาสนาในโรงเรียน สิ่งสำคัญก็คือเราจะต้องกำหนดให้ได้เสียก่อนว่า คำว่า “ศีลธรรมจริยธรรม” ที่ต้องการสั่งสอนอบรมและปลูกฝังให้นักเรียนนั้นคืออะไร ต้องแยกคำว่า “ศาสนา” ออกจากคำว่า “ศีลธรรมและจริยธรรม” แม้อาจจะมีข้อโต้แย้งว่าคำว่า “ศีลธรรมจริยธรรม” รวมอยู่ในศาสนาในส่วนที่เป็นคำสอน แต่ในความเป็นจริง การสอนศาสนาในสถานศึกษาก็เน้นในเรื่องอื่นมากกว่าจะเป็นศีลธรรมจริยธรรมจริง ๆ ตามเนื้อหาสาระที่กำหนด เพราะถ้ามิเช่นนั้นแล้ว การสอนศีลธรรมในโรงเรียนของพระสงฆ์ก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของโครงการได้

การสอนศีลธรรมในโรงเรียนของพระสงฆ์ควรเน้นการนำปฏิบัติอย่างแท้จริง ควรจะแยกออกอย่างชัดเจนว่า ศีลธรรม จริยธรรมที่ต้องการให้นักเรียนในแต่ละช่วงชั้นเรียนนั้นคืออะไร ไม่ใช่การคิดแบบเหมารวมว่า การสอนพุทธศาสนาคือการสอนศีลธรรมและจริยธรรมตามที่เข้าใจกันในปัจจุบันนี้ เพราะเนื้อหาของพุทธศาสนาที่กำหนดให้สอนตามหลักสูตรก็ไม่ใช่เรื่องศีลธรรมและจริยธรรมทั้งหมด แต่ถ้าจะเน้นการสอนศาสนาในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานก็ควรต้องระบุให้ชัดเจนว่าเป็นการสอนศาสนา แล้วแยกการสอนศีลธรรมและจริยธรรมออกไปเป็นอีกประเด็นหนึ่ง น่าจะดีกว่าแนวคิดที่ว่า “การสอนพุทธศาสนาในโรงเรียนคือการสอนศีลธรรม” เพราะเนื้อหาที่ระบุไว้ในสาระการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมคาดหวังให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาทางพุทธศาสนามากกว่าส่วนที่เป็นศีลธรรมและจริยธรรม เช่น การเผยแผ่พุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศไทย ประเทศเพื่อน

บ้าน และประเทศต่างๆ ทั่วโลก ความสำคัญของพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือที่มีต่อสภาพแวดล้อม การพัฒนาตนเองและครอบครัวในสังคมไทย ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน และช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขแก่โลกในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรมเอกลักษณ์ของชาติและมรดกของชาติ พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่างๆ หรือประวัติศาสดาของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด โครงสร้างและสาระสังเขปของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ คุณของพระรัตนตรัย เป็นต้น

บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมควรเป็นการอบรมศีลธรรม จรรยา พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560) มากกว่าการสอนวิชาพุทธศาสนาอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การอบรมศีลธรรมและจริยธรรมควรเน้นการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวันจริง ๆ มากกว่าจะเป็นหลักธรรมที่มีความลุ่มลึกและไม่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยนักเรียนเป็นผู้คิดวิเคราะห์และอภิปรายถึงความจำเป็นในการใช้หลักธรรมดังกล่าวด้วยตนเองอันจะเป็นการฝึกให้นักเรียนมีทักษะในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Complex Problem Solving) และการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน พระสอนศีลธรรมต้องไม่ทำตนเป็นเหมือนบ่อเกิดหรือเป็นเจ้าของความดีแต่เพียงผู้เดียวโดยการเทศน์บรรยายตามรูปแบบเดิม แต่ควรจะเป็นผู้แนะนำให้นักเรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอันจะเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ทางศีลธรรมและการสร้างเหตุผลเชิงศีลธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียนมากยิ่งขึ้น

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า บทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของโครงการมุ่งให้สอนวิชาพุทธศาสนา ให้นำนักเรียนฝึกและปฏิบัติกิจทางพุทธศาสนา พร้อมทั้งนำหลักสูตรธรรมศึกษาของคณะสงฆ์เข้าไปสอนในโรงเรียนเพื่อเข้าสอบธรรมศึกษาตามระบบการศึกษาที่กำหนดโดยคณะสงฆ์ไทย แต่ปัญหาส่วนใหญ่ของพระสอนศีลธรรม คือ ระบบการเรียนการสอนเนื้อหาเพื่อท่องจำเพื่อนำไปใช้ในการสอบ อันเนื่องมาจากระบบการศึกษาที่จะต้องมีการวัดและประเมินผล ซึ่งก็เป็นไปไม่ได้ที่จะไม่มีการสอบ ประเด็นนี้เป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งในการสอนวิชาพุทธศาสนาในโรงเรียนที่มีเนื้อหากำหนดให้เรียนรู้จำนวนมากและมุ่งเน้นการจำได้เพื่อการสอบ ไม่ได้สร้างทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ให้แก่ผู้เรียน บางครั้งนำไปสู่การตั้งคำถามว่า การเรียนวิชาพุทธศาสนาในโรงเรียนยังมีความจำเป็นหรือไม่ ความสามารถในการจดจำเนื้อหาจะสามารถพัฒนาศีลธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนได้หรือไม่ เพราะบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรจะเป็นการสอนศีลธรรมจริง ๆ แยกออกจากเนื้อหาที่เป็นศาสนาตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร จึงจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่มุ่งเน้นให้พระภิกษุเข้าไปมีบทบาทในการสอนศีลธรรมแก่นักเรียนอย่างแท้จริง จึงเป็นประเด็นที่นำไปสู่การพิจารณาต่อไปว่า การสอนวิชาพุทธศาสนาในโรงเรียนยังมี

ความจำเป็นหรือไม่ อันเนื่องมาจากปัญหาที่ได้ปรารภมาแล้วข้างต้นนั้นซึ่งสร้างความกังวลใจให้ผู้เรียน หรือแม้กระทั่งผู้ปกครองก็เริ่มตั้งคำถามต่อการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนาในโรงเรียนเช่นเดียวกัน

การสอนวิชาพุทธศาสนาในโรงเรียน

ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน พุทธศาสนาถือว่าเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย แม้แต่สถานศึกษาของคนไทยในอดีตก็เริ่มต้นที่วัดโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอนความรู้และศีลธรรมอันดีงามให้แก่คนไทย ในปัจจุบัน รูปแบบการศึกษาสมัยใหม่ได้แยกสถานศึกษาออกจากสถาบันทางศาสนาอย่างชัดเจน แต่ก็ยังคงมีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดให้มีการศึกษาศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ซึ่งก็เน้นการศึกษาพุทธศาสนาเป็นหลัก ประเด็นที่จะนำเสนอต่อไปนี้ คือ การเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนาในโรงเรียนมีความจำเป็นหรือไม่ โดยพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (ปัจจุบันคือสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์) ได้กล่าวถึงเหตุผลที่คนไทยต้องเรียนรู้พุทธศาสนาไว้ ดังต่อไปนี้

1) พุทธศาสนาเป็นจริยศึกษา เพื่อรับมือกับปัญหาของยุคพัฒนา

การศึกษาพุทธศาสนาจะให้คนไทยได้รู้จักรวบรวม ศึกษา และเลือกไปใช้ประโยชน์จากข้อมูลทั้งหลายเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเจริญอย่างพอเพียง ยิ่งกว่านั้น สภาพความเจริญที่รออยู่ข้างหน้าในวิถีทางแห่งการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างที่ทำกันอยู่ทุกวันนี้ จริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่มีความต้องการเป็นอย่างยิ่ง

2) พุทธศาสนาเป็นระบบจริยธรรมที่ติดต่อกับพื้นฐานเดิมของสังคมไทย

แม้ในปัจจุบันในระดับพื้นผิวจะเห็นว่า ผู้คนเดินห่างจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา แต่ระบบศีลธรรมตามหลักธรรมของพุทธศาสนาก็ยังคงสืบต่ออยู่อย่างหนาแน่นในรากฐานของวัฒนธรรมไทย การสอนจริยธรรมตามหลักพุทธศาสนา หรือการนำพุทธศาสนามาใช้ในการสอนจริยศึกษาเป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องกลมกลืนกับรากฐานทางวัฒนธรรมและพื้นเพทางจิตใจของคนไทย เป็นจริยธรรมที่กลมกลืนบนพื้นฐานที่ต่อเนื่อง อีกทั้งเป็นการรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วให้เป็นประโยชน์ ซึ่งทำให้พร้อมที่จะทำงานได้ง่าย ฉับไว และเบาแรงกว่าการกระทำด้วยวิธีอื่น จึงไม่มีเหตุผลที่จะปฏิเสธการสอนพุทธศาสนาเพื่อประโยชน์ในทางจริยธรรม

3) ชาวพุทธควรมีสิทธิเรียนจริยศึกษาแบบพุทธ

การปลูกฝังจริยธรรมต้องดำเนินไปอย่างมีกระบวนการและเป็นระบบ โดยสอดคล้องกับกฎเกณฑ์แห่งสัจธรรมที่รองรับเป็นพื้นฐาน การที่สังคมไทยยอมรับพุทธศาสนา และระบบได้สืบต่อกันมาก็เพราะมีความเชื่อในพระปรัชญาญาณของพระพุทธเจ้าว่าได้ทรงค้นพบสัจธรรม และทรงสั่งสอนระบบจริยธรรมที่ถูกต้องจริงแท้ตรงตามสัจธรรมนั้น จึงเห็นชอบพอใจที่จะนำเอาหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมหรือระบบการปลูกฝังจริยธรรมของพุทธศาสนามาใช้เป็นระบบชีวิตทางศีลธรรมของตน พูดอีกนับหนึ่งว่า ชาวพุทธนับถือพุทธศาสนาก็คือเชื่อในระบบจริยศึกษาแบบพุทธ ชาวพุทธจึงควรมีสิทธิ

ที่จะเรียนจริยธรรมด้วยจริยศึกษาแบบพุทธ การปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องนี้คือช่วยกันค้นหาให้พบและจัดจริยศึกษาแบบพุทธให้ผู้เรียนที่เป็นพุทธศาสนิกชนได้เข้ามาศึกษา

4) สังคมไทยมีข้อได้เปรียบในการจัดจริยศึกษาที่มีเอกภาพ

สังคมไทยมีประชากรส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน แม้จะมีความแตกต่างหลากหลายแต่ก็เป็นความแตกต่างระดับพัฒนาการทางจิตปัญญา ส่วนความเชื่อและหลักคำสอนทั่วไปคงเป็นตัวแบบเดียวกันทั่วโลก จึงน่าจะใช้ข้อได้เปรียบของสังคมไทย กล่าวคือความมีเอกภาพทางศาสนาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ดังนั้น สังคมไทยจึงไม่มีเหตุผลที่จะไม่สอนจริยศึกษาตามหลักพุทธศาสนา เพราะพุทธศาสนาในประเทศไทยมีเอกภาพมากถึงขั้นที่อาจพูดได้ว่ามากที่สุดแห่งหนึ่งในโลก

5) การเรียนพุทธศาสนาเพื่อมาอยู่ร่วมกันและร่วมพัฒนาสังคมไทย

การศึกษาพุทธศาสนาก็คือการเรียนรู้สิ่งที่คนที่อยู่ในสังคมไทยต้องรู้ ในฐานะที่เป็นการรู้จักเรื่องราวประเทศของตน เป็นความรับผิดชอบของการศึกษาที่จะต้องจัดให้คนไทยได้เรียนรู้พระพุทธศาสนา ถ้าคนไทยไม่รู้จักพระพุทธศาสนาทั้งในด้านเนื้อหาและสถาบันก็คงต้องถือว่าเป็นความบกพร่องของการศึกษาของชาติ (กรมวิชาการ กระทรงศึกษาธิการ, 2544)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า ประชาชนชาวไทยควรที่จะเรียนวิชาพุทธศาสนา เพราะประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยนับถือพุทธศาสนา การศึกษาจริยธรรมที่มีรากฐานมาจากพุทธศาสนาเป็นการเรียนรู้รากฐานของความเป็นไทย เป็นแนวทางทางในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทยที่เป็นสังคมชาวพุทธได้อย่างสันติสุข พุทธศาสนามีฐานะเป็นสถาบันหลักของชาติ วิถีการดำรงชีวิตของชาวไทยล้วนได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตนแตกต่างจากประเทศอื่น ๆ ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ดังนั้น หลักปฏิบัติทางจริยธรรมซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมอันดีงามของชาวไทยจึงน่าจะมาจากหลักคำสอนทางพุทธศาสนา การศึกษาเล่าเรียนวิชาพุทธศาสนาจะเป็นการกล่อมเกลาจิตสำนึกดีชั่วของชาวไทยได้เป็นอย่างดี นั่นคือความจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนา

แต่นักวิชาการทางปรัชญาไม่เห็นด้วยที่จะมีการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนาในโรงเรียน ดังที่สุรพศ ทวีศักดิ์ (2558) ได้เสนอทัศนะไว้ในบทความเรื่อง ควรใช้เหตุผลสร้างจริยธรรม ที่ว่า

“ควรยกเลิกหลักสูตรวิชาพุทธศาสนาระดับมัธยมปลายให้เรียนวิชาจริยศาสตร์แทน การใช้เหตุผลสร้างจริยธรรมตรงกับความคิดหลักในการเรียนวิชาจริยศาสตร์ (ethics) หรือ ปรัชญาศีลธรรม (moral philosophy) ซึ่งไม่ใช่การเรียนแบบท่องจำหัวข้อศีลธรรมเป็นข้อ ๆ เป็นชุด ๆ แบบที่เรียนในวิชาศาสนา หรือหน้าที่พลเมือง ไม่ใช่เรียนสิ่งที่ถูกอำนาจรัฐกำหนดให้จดจำและนำไปปฏิบัติ แต่เรียนในรูปแบบที่ชวนกันอภิปราย ถกเถียงในประเด็นพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ถ้าเราบอกว่า การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งดีหรือถูกต้อง ทำไมมันถึงดีหรือถูกต้อง มีเหตุผลสนับสนุน และข้อโต้แย้งต่าง ๆ อย่างไร ถ้ามีบางแนวคิดบอกว่า การกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นสิ่งที่ดีหรือถูกต้อง ก็ต้องถาม

ต่อว่า มีเหตุผลอย่างไรถึงดีหรือถูกต้อง แล้วเราก็จะเข้าใจเหตุผลของแนวคิดนั้นว่าคืออะไร จากนั้นก็จะดูว่า ถ้ามีข้อโต้แย้งว่า การอ้างเรื่องประโยชน์ส่วนรวมเพื่อละเมิดเสรีภาพของปัจเจกบุคคลและเสรีภาพทางการเมือง จะสามารถอ้างได้หรือไม่ แนวคิดนั้นจะมีคำตอบอย่างไร คำตอบก็อาจจะเป็นไปได้ว่า ไม่สามารถอ้างประโยชน์ส่วนรวมเพื่อละเมิดเสรีภาพของปัจเจกบุคคลและเสรีภาพทางการเมืองได้ เนื่องจากการมีเสรีภาพดังกล่าวเป็นหลักประกันพื้นฐานที่ขาดไม่ได้ของการสร้างประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น จากนั้นผู้เรียนกับครูก็จะร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนกันว่าตนเองคิดอย่างไรต่อแนวคิดดังกล่าว

วิธีการเรียนจริยศาสตร์หรือปรัชญาศีลธรรมดังกล่าวมา ไม่ใช่การยัดเยียดความคิดทางจริยธรรมให้ผู้เรียนจำหรือเชื่อ แต่เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักตั้งคำถาม รู้จักใช้เหตุผลโต้แย้งในประเด็นปัญหาพื้นฐานต่างๆ เกี่ยวกับความถูกผิดทางจริยธรรม ความเป็นมนุษย์ คุณค่า และเป้าหมายของชีวิต เป็นการเรียนรู้เพื่อเข้าใจความเป็นมนุษย์ของตัวเอง เคารพตัวเอง เชื่อมั่นในตัวเองที่จะคิดเองได้ ตัดสินเรื่องถูกผิด และรับผิดชอบตัวเองได้เมื่อเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตจริง หรือเมื่อต้องวิเคราะห์เรื่องถูก ผิดในทางสังคม รวมทั้งมีจิตใจเปิดกว้างต่อความคิดหรือเหตุผลที่แตกต่าง นี่จึงเป็นการศึกษาที่สร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพราะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องมีความเป็นมนุษย์ให้ได้ก่อน ไม่ใช่เป็นเพียงสัตว์เลี้ยงที่ถูกปลูกฝังให้เชื่อฟัง และเกรงกลัวผู้มีอำนาจเท่านั้น”

จะเห็นได้ว่า ทัศนะดังกล่าวต้องการนำเสนอว่า การเรียนวิชาพุทธศาสนาหรือแม้กระทั่งวิชาหน้าที่พลเมืองเป็นการเรียนแบบท่องจำ ไม่ส่งเสริมการใช้ความคิดหรือการให้เหตุผลต่อสิ่งที่เรียกว่าจริยธรรมหรือเหตุผลเชิงจริยธรรม เพราะหลักจริยธรรมได้ถูกกำหนดไว้เรียบร้อยแล้วหรือที่เรียกว่า เป็นชุด หรือเป็นหัวข้อธรรมตามที่ปรากฏในแบบเรียนแล้ว การเรียนเช่นนี้ถูกเรียกว่า การยัดเยียดจริยธรรมหรือหน้าที่พลเมืองตามที่คนมีอำนาจในรัฐได้กำหนดไว้แล้ว จึงเป็นสิ่งที่ควรจะยกเลิกแล้วให้หันมาศึกษาวิชาจริยศาสตร์หรือปรัชญาศีลธรรมแทน ซึ่งเป็นการเรียนแบบเน้นการอภิปรายโต้แย้งใช้เหตุผลซึ่งจะส่งผลต่อทักษะในการใช้ความคิดของผู้เรียนมากกว่าท่องจำดังเช่นที่ทำกันอยู่ในปัจจุบันนี้ นั่นแสดงให้เห็นว่า สิ่งที่บกพร่องคือวิธีการสอนอาจจะไม่ใช่เนื้อหาของจริยธรรมทางศาสนา แต่อย่างไรก็ตาม ทัศนะดังกล่าวก็ระบุเพียงว่าควรยกเลิกหลักสูตรวิชาพุทธศาสนาในระดับมัธยมปลายเท่านั้น ส่วนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นไม่ได้ระบุไว้ว่าควรจะยกเลิกหรือไม่ อาจเป็นเพราะนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควรมีทักษะในการใช้เหตุผลในการสร้างจริยธรรมดังกล่าวแล้ว

ทัศนะทั้งสองข้างต้นมีรากฐานความคิดที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เพราะทัศนะแรกมีรากฐานมาจากแนวความคิดทางศาสนาหรือแนวจารีตนิยมที่เห็นว่า หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นสัจธรรม หากน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติย่อมสร้างสันติสุขให้แก่ชีวิตได้อย่างแท้จริง การศึกษาหลัก

จริยธรรมทางพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับพุทธศาสนิกชนผู้เลื่อมใส จึงไม่มีเหตุผลใดที่จะคัดค้านการศึกษาหลักจริยธรรมหรือวิชาพุทธศาสนาในโรงเรียนอันจะเป็นเบ้าหลอมแห่งวิถีชีวิตของชาวพุทธ ส่วนทัศนะที่เสนอให้ยกเลิกการเรียนวิชาพุทธศาสนาในสถานศึกษา มองไปที่กระบวนการการเรียนการสอนในลักษณะของการท่องจำเพื่อการสอบว่าไม่ใช่วิธีการที่จะสร้างเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ นั่นแสดงว่า สิ่งที่บกพร่องคือวิธีการสอน ไม่ใช่ตัวหลักศีลธรรมทางศาสนา หากเรามีวิธีการสอนให้ผู้เรียนได้ใช้เหตุผลเชิงวิพากษ์จริยธรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์กว่าการสอนให้จดจำหลักจริยธรรมทางศาสนา

ปัญหาของการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนาในโรงเรียนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย จึงมีทั้งประเด็นที่เน้นเนื้อหาจำนวนมากและกระบวนการการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำโดยปราศจากการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ดังกล่าวแล้วข้างต้น จึงเป็นปัญหาที่ควรจะคิดต่อไปว่า การสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรจะมีเนื้อหาของสิ่งที่เรียกว่า ศีลธรรมจริยธรรมต่างหากหรือไม่แยกให้ขาดจากประเด็นเนื้อหาทางศาสนา และระบุให้ชัดเจนว่า ศีลธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมหรือนักเรียนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยควรมีนั้นต้องประกอบด้วยศีลธรรมจริยธรรมอะไรบ้าง ที่จะบ่งบอกหรือสื่อถึงอัตลักษณ์ของความเป็นคนไทย

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีทัศนะว่า การเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนาในสถานศึกษายังมีความจำเป็นอันเนื่องมาจากพุทธศาสนาเป็นรากฐานของสังคมไทย วิถีชีวิตของชาวไทยส่วนใหญ่ก็ได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนา แต่ประเด็นที่จะต้องนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของนักวิชาการดังที่กล่าวมาแล้วก็คือกระบวนการสอนที่จะต้องเปลี่ยนแปลงจากการท่องจำหัวข้อธรรมเป็นชุด ๆ เพื่อสอบวัดผลมาเป็นการสอนในเชิงอภิปราย วิเคราะห์เพื่อสร้างเหตุผลเชิงจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนต่างหาก เช่น การตั้งคำถามว่า ทำไมเราจะต้องมีความกตัญญู ทำไมเราต้องเคารพผู้อื่น ทำไมเราต้องมีความรับผิดชอบ เป็นต้น

สรุป

โครงการพระสอนศีลธรรมได้รับการอุดหนุนงบประมาณจากรัฐบาลบนพื้นฐานความคิดที่ว่าพระมีศักยภาพที่จะสอนศีลธรรมให้แก่นักเรียนในระบบการศึกษาระดับพื้นฐานได้ดีกว่าครูทั่วไป บทบาทหน้าที่ของพระที่ไปสอนในโรงเรียนจึงถูกคาดหวังว่าจะสามารถพัฒนาศีลธรรมและจริยธรรมของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกลับเป็นเพียงการสอนวิชาพุทธศาสนา การนำปฏิบัติและประกอบกิจทางพุทธศาสนา รวมทั้งการสอนและอบรมธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน จึงเกิดประเด็นคำถามว่า บทบาทของพระที่ไปสอนในโรงเรียนดังกล่าวนั้นเป็นการสอนศีลธรรมตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่

บทบาทของพระสอนศีลธรรมจึงไม่ควรเป็นเพียงการสอนวิชาพุทธศาสนาหรือธรรมศึกษาตามหลักสูตรของคณะสงฆ์แต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรเน้นหนักในเรื่องศีลธรรมจริยธรรมที่จำเป็นสำหรับสังคมไทยด้วย เพื่อให้ตรงกับฐานความคิดสำคัญของโครงการดังกล่าว โดยลดการเน้นให้นักเรียนท่องจำเนื้อหา แต่เปลี่ยนมาเป็นการสอนให้นักเรียนอภิปรายตั้งคำถามเพื่อสร้างเหตุผลเชิงจริยธรรมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่เน้นการสอนให้ได้เนื้อหาจำนวนมากในเชิงความจำ แต่ขาดการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตั้งคำถามและแสดงทัศนะของตนต่อประเด็นศีลธรรมหรือจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่จะสร้างนักเรียนให้สามารถพัฒนาความเป็นคนมีเหตุผลเชิงจริยธรรมได้มากยิ่งขึ้น

แม้สังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยซึ่งมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างไม่หยุดนิ่ง แต่เราก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า พุทธศาสนาเป็นรากฐานส่วนใหญ่ของสังคมไทย ดังนั้น การสอนวิชาพุทธศาสนาในโรงเรียนยังมีความจำเป็นต่ออัตลักษณ์ของความเป็นคนไทยที่มีวิถีชีวิตบนพื้นฐานทางพุทธศาสนา ดังนั้นเนื้อหาและวิธีการสอนควรจะเน้นการสร้างเหตุผลให้แก่ผู้เรียนต่อหลักศีลธรรมจริยธรรมที่นำมาสอนซึ่งเป็นไปตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาที่เน้นให้บุคคลพิจารณากระบวนการการใช้สติปัญญาเสียก่อนแล้วค่อยเชื่อหรือศรัทธาต่อหลักคำสอนนั้น ๆ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการสร้างความสามารถในการใช้เหตุผลต่อผู้เรียนล้วนเกิดผลดีมากกว่าการมุ่งเน้นให้จดจำหัวข้อธรรมทางพุทธศาสนาได้ แสดงให้เห็นว่าการเรียนการสอนควรมุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติมากกว่าเน้นสอนเนื้อหาทางพุทธศาสนา โดยการนำปฏิบัติเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะในการคิดเชิงวิพากษ์ในประเด็นทางศีลธรรม จึงจะเรียกได้ว่าเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลอันสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมอีกด้วย

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

_____. (2544). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.(2544). **การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). **โครงการครูพระสอนศีลธรรม.** สืบค้นเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2560, จากhttps://www.krupra.net/new/index.php?url=krupra.(2560).

ราชบัณฑิตยสถาน.(2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542.** กรุงเทพฯ : บริษัทนานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่น จำกัด.

สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). **คู่มือพระสอนศีลธรรม.** กรุงเทพ ฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุรพศ ทวีศักดิ์. (2558). **ใช้เหตุผลสร้างจริยธรรม.** สืบค้นเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2558, จาก https://prachatai.com/journal. (2015).

ภาวะผู้นำยุคใหม่และทักษะในการบริหารงานในองค์กร
New Leadership and Organizational Management Skills

ทวีสันต์ วิชัยวงษ์, รศ.ดร. ยุภาพร ยุภาศ
Taweesan Wichaiwong, Assoc. Prof. Dr.Yupaporn Yupas
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Author for Correspondence: Email:thapra.tractor@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเล็งเห็นความสำคัญของภาวะผู้นำยุคใหม่ และทักษะในการบริหารงานในองค์กร และมีความเร่งด่วนในการที่จะต้องเปลี่ยนแปลงตนเอง และเพื่อให้ตระหนักถึงภาวะผู้นำยุคใหม่และทักษะในการบริหารงานในองค์กร ผลการศึกษา พบว่า ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปไปอย่างรวดเร็วตามลำดับ ผู้บริหารต่างก็มีเทคนิคในการบริหารงานที่เก่ง ดูทันสมัยขึ้น และเพื่อให้งานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นจุดประกายก่อให้เกิดการประสบความสำเร็จในทุกๆ ด้านในการบริหารองค์กรภาวะผู้นำยุคใหม่ และทักษะในการบริหารงานในองค์กร จากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ส่งผลทั้งทางตรง และทางอ้อมสำหรับประเทศไทย ทั้งในระดับองค์กรทุกภาคส่วน ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ ซึ่งในความเป็นภาวะผู้นำยุคใหม่เป็นหน้าที่หนึ่งในหลายๆ หน้าที่ของผู้บริหาร มีอำนาจโดยตำแหน่ง และเป็นผู้บริหารจะต้องมีลักษณะที่ดีครบองค์ประกอบของผู้นำองค์กรทุกๆ ด้าน

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำยุคใหม่และทักษะในการบริหารงานในองค์กรคือศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานของผู้นำหรือผู้บริหาร ควรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หมั่นศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ รวมทั้งปรับปรุงตัวเองและองค์กรให้ดียิ่งขึ้น ทักษะผู้นำที่ดีต้องสามารถโน้มน้าวผู้ตามให้ลงมือทำงานจนบรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย ที่ได้ตกลงร่วมกันด้วยความเต็มใจ ซึ่งอาศัยเทคนิคการมีส่วนร่วมของคนในองค์กรเป็นสำคัญ

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำยุคใหม่, ทักษะการบริหารงานในองค์กร
Received: 25/10/62, **Revised:**29/10/62, **Accepted:** 24/11/62

Abstract

The purposes of this article are to realize the importance of modern leadership and management skills in the organization, and the urgency to change yourself to be aware of modern leadership and management skills in the organization. The results show that the current situations have been changed rapidly. Executives also have good management techniques and modern to manage effectively. From these changes, it has direct and indirect effects for Thailand, both the organizational level in every sector, including in the government, private sectors, and state enterprises in which modern leaders must have good characteristics in every aspect of the organization's leaders.

In conclusion, modern leadership and organizational management skills are the science and art of management of leaders or executives to develop themselves, including improving themselves and the organization to be better. Good leadership skills is able to persuade your followers to work, and achieve their goals together which relies on the participation techniques of people in the organization

Keyword : New Leadership, Organizational Management Skills

บทนำ

เนื่องจากสังคมไทยยุคปัจจุบันมีสภาวะที่มีการแข่งขันสูง ภาวะผู้นำถือเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยผลักดัน ให้องค์กรประสบความสำเร็จ ดังนั้นภาวะผู้นำจึงต้องได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง จากเดิมที่ผู้นำมีหน้าที่ในการวางแผนและบริหารเพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้เท่านั้น แต่สำหรับในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร สภาพ แวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ดังนั้น นอกจากความสามารถ ในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ผู้นำยังต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและดำเนินงานในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิผลและเพื่อใช้ในการวางแผนและดำเนินการภายใต้กรอบทางด้านคุณภาพและความพึงพอใจเป็นหลัก โดยพิจารณาจากสิ่งสำคัญ 2 ประการคือ

1. ภาวะผู้นำ ที่จะมีส่วนช่วยในการเพิ่มขีดความสามารถขององค์กร การสื่อสารในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการสร้างภาวะผู้นำ นั้นต้องอาศัย ความตั้งใจ ความพยายาม รวมถึงประสบการณ์ของตัวผู้นำเอง

2. การใช้ระบบการรวบรวมข้อมูลสำคัญๆ ต่างๆ ทั้งจากภายในและภายนอกองค์กรความรู้ต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารองค์กรอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากขึ้นในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วนี้ ทำให้เกิดปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อองค์กร อย่างมากมายทั้งในด้านเทคโนโลยีที่สูงขึ้น ระยะเวลาในการผลิตสินค้าที่สั้นลง ความรู้และ ความต้องการของลูกค้าเพิ่มมากขึ้น การที่โลกเข้าสู่ยุคที่มีการติดต่อสื่อสาร เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว และเข้าถึงคนได้ทั่วโลก เช่น Internet และอื่นๆ อีกมากมาย ทำให้บทบาท ของผู้นำในอดีต หรือบุคคลเพียงคนเดียวไม่สามารถรับผิดชอบได้ ในยุคนี้จึงเน้น การพัฒนา ภาวะผู้นำยุคใหม่กับทักษะการบริหารงานภายในองค์กร ควบคู่ไปกับการทำงานเป็นทีมเป็นสำคัญ และในขณะเดียวกัน การติดต่อสื่อสารภายในองค์กรก็ได้กลายเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะการที่จะสื่อสารในเรื่องของภารกิจ วิสัยทัศน์ และค่านิยมต่างๆขององค์กรไปสู่พนักงานที่อยู่ในองค์กร เนื่องจากหากพนักงาน เหล่านั้น มีความเข้าใจและมีความรู้ไปในทิศทาง เดียวกันความมีประสิทธิภาพขององค์กรก็จะเพิ่มมากขึ้นและเป็นการช่วยลดปัญหาต่างๆในองค์กรได้เป็นอย่างดี และผู้นำยังต้องพยายามจูงใจ พนักงานให้ เขาเกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น ให้มีส่วนร่วมในทีม มีส่วน ร่วมในความสำเร็จที่สำคัญ มีการแบ่งผลกำไร อย่างเป็นธรรม ให้การยอมรับ ในตัวพนักงาน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผล ให้เกิดความเข้าใจและแนวคิดในวัตถุประสงค์ ขององค์กรในตัวพนักงานตรงกัน และนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรในที่สุด นอกจากนี้การที่ภาวะผู้ยุคใหม่นั้นมีสภาพแวดล้อมในองค์กรมีส่วนช่วยสนับสนุน ดังนั้นผู้นำที่ต้องการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับ “ภาวะผู้นำยุคใหม่กับทักษะในการบริหารงานในองค์กร” รวมถึงกระจายอำนาจแก่พนักงานให้เหมาะสมกับความรับผิดชอบของเขาซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้นำในองค์กรและในขณะเดียวกันก็เป็นการช่วยผลักดันให้องค์กรพัฒนาประสิทธิภาพด้วย เนื่องจากพนักงานรวมถึงทุกคนที่อยู่ใน องค์กรจะให้การยอมรับในตัวผู้นำและเต็มใจที่จะทำงานให้กับองค์กรที่เขาอยู่อย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ และทำให้ผู้นำได้ทราบถึงความเป็นไปภายในการบริหารภายในองค์กร ทราบถึงความคิด และปัญหาของผู้ที่อยู่ภายในองค์กร ฯลฯ เพื่อที่จะได้กำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินการ และการแก้ไขได้อย่างถูกต้องในยุคนี้นอกจากภาวะผู้นำมีความสำคัญแล้วก็มีความจำเป็นอย่างมาก เนื่องจาก เป็นที่รวมข้อมูล ความรู้ รวมทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญต่อกลยุทธ์และเทคนิคในการดำเนินการของธุรกิจภายในองค์กร และเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารที่ทำให้ทุกคนที่ปฏิบัติงานเฉพาะของตนสามารถเชื่อมโยงระหว่างกันได้ทั้งองค์กร อาจมีในส่วนของการวางแผน การรวมศูนย์ การใช้งานประจำวัน การทำงาน เป็นทีม ระบบข้อมูลข่าวสารฯลฯ ซึ่งการวางแผนงาน การวางแผนกลยุทธ์ในอนาคตนั้น จะอาศัย กระบวนการที่มีความต่อเนื่อง หรือเป็น การปรับเปลี่ยนให้ถูกต้องอยู่ตลอดเวลา จะสร้าง ความเป็นหนึ่งเดียว เปรียบเสมือนสิ่งที่เป็นสื่อกลางขององค์กรและเป็นที่รวบรวม และ วิเคราะห์ข้อมูลต่างๆเพื่อการตัดสินใจขององค์กร การกระจายทรัพยากรต่างๆเป็นต้น และในระบบจะมีการรับข้อมูล ในรูปแบบต่างๆ เหล่านี้จะตั้งอยู่ในจุดหรือ

หน่วยที่สำคัญในองค์กรเพื่อ สามารถเรียกข้อมูลผลการดำเนินการขององค์กรในแต่ละส่วนได้อย่างรวดเร็ว เพื่อใช้ในการประมวลผล กำหนดกลยุทธ์ หรือ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้ทันเวลาเพื่อลดความเสียหาย ให้น้อยที่สุด โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบันภาวะผู้นำยุคใหม่

ทักษะในการบริหารงานในองค์กรควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. ความรู้

การเป็นผู้นำนั้น ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่สุด ความรู้ในที่นี้มิได้หมายถึงเฉพาะความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่เท่านั้น หากแต่รวมถึงการใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมในด้านอื่นๆ ด้วย การจะเป็นผู้นำที่ดี หัวหน้างานจึงต้องเป็นผู้รอบรู้ ยิ่งรอบรู้มากเพียงใด ฐานะแห่งความเป็นผู้นำก็จะยิ่งมั่นคงมากขึ้นเพียงนั้น

2. ความริเริ่ม

ความริเริ่ม คือ ความสามารถที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องคอยคำสั่ง หรือความสามารถแสดงความคิดเห็นที่จะแก้ไขสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้น หรือเจริญขึ้นได้ด้วยตนเองความริเริ่มจะเจริญงอกงามได้ หัวหน้างานจะต้องมีความกระตือรือร้น คือมีใจจดจ่องานดี มีความเอาใจใส่ต่อหน้าที่ มีพลังใจที่ต้องการความสำเร็จอยู่เบื้องหน้า

3. มีความกล้าหาญและความเด็ดขาด

ผู้นำที่ดีจะต้องไม่กลัวต่ออันตราย ความยากลำบาก หรือความเจ็บปวดใดๆ ทั้งทางกาย วาจา และใจผู้นำที่มีความกล้าหาญ จะช่วยให้สามารถผจญต่องานต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้นอกจากความกล้าหาญแล้ว ความเด็ดขาดก็เป็นลักษณะอันหนึ่งที่จะต้องทำให้เกิดมีขึ้นในตัวของผู้นำเองต้องอยู่ในลักษณะของการ “กล้าได้กล้าเสีย” ด้วย

4. การมีมนุษยสัมพันธ์

ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์สามารถทำงานร่วมกับคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษาได้ ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีจะช่วยให้ปัญหาใหญ่เป็นปัญหาเล็กได้

5. มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต

ผู้นำที่ดีจะต้องอาศัยหลักของความถูกต้อง หลักแห่งเหตุผลและความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น เป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยสั่งการ หรือปฏิบัติงานด้วยจิตที่ปราศจากอคติ ปราศจากความลำเอียง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก

6. มีความอดทน

ความอดทน จะเป็นพลังอันหนึ่งที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทางได้ อย่างแท้จริง

7. มีความตื่นตัวแต่ไม่ตื่นตูม

ความตื่นตัว หมายถึง ความระมัดระวัง ความสุขุมรอบคอบ ความไม่ประมาท ไม่ยึดยา ขาดความกระฉับกระเฉง มีความฉับไวในการปฏิบัติงานทันต่อเหตุการณ์ความตื่นตัวเป็นลักษณะที่แสดงออกทางกาย แต่การไม่ตื่นตูม เป็นพลังทางจิตที่จะหยุดคิดไตร่ตรองต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น รู้จักใช้ดุลยพินิจที่จะพิจารณาสิ่งต่างๆ หรือเหตุต่างๆได้อย่างถูกต้องพูดง่ายๆ ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักควบคุมตัวเองนั่นเอง (Self control)

8. มีความภักดี

การเป็นผู้นำหรือหัวหน้าที่ดีนั้น จำเป็นต้องมีความจงรักภักดีต่อหมู่คณะ ต่อส่วนรวม และต่อองค์กร ความภักดีนี้ จะช่วยให้หัวหน้าได้รับความไว้วางใจ และปกป้องภัยอันตรายในทุกทิศได้เป็นอย่างดี

9. มีความสงบเสงี่ยมไม่ถือตัว

ผู้นำที่ดีจะต้องๆไม่หยิ่งยโส ไม่จองหอง ไม่วางอำนาจ และไม่ภูมิใจในสิ่งที่ไร้เหตุผลความสงบเสงี่ยมนี้ ถ้ามีอยู่ในหัวหน้างานคนใดแล้ว ก็จะทำให้ลูกน้องมีความนับถือ และให้ความร่วมมือเสมอ

ความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำ

“ผู้นำ” หมายถึงหน้าที่หนึ่งในหลายๆ หน้าที่ของผู้บริหาร ซึ่งความเป็นผู้นำกับ ผู้บริหารจึงแตกต่างกันกล่าวคือ ผู้บริหารเป็นตำแหน่งที่กำหนดขึ้นในองค์กร มีอำนาจโดยตำแหน่งและ ได้รับความคาดหวังในหน้าที่เฉพาะเจาะจง จะมุ่งเน้นที่การควบคุม การตัดสินใจ และผู้บริหารจะต้องมีลักษณะของผู้นำส่วนผู้นำจะไม่ได้รับมอบอำนาจทางสายงานแต่มีอำนาจโดยวิธีอื่นมีบทบาทที่กว้างกว่าบทบาทผู้บริหารผู้นำจะเน้นที่กระบวนการกลุ่ม การรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร การให้ข้อมูลย้อนกลับและการใช้อำนาจกับบุคคลอื่น ดังนั้น ภาวะผู้นำคือศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานของผู้นำและผู้บริหาร จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรงานจะดำเนินไปด้วยดีและบรรลุวัตถุประสงค์ย่อมขึ้นอยู่กับทักษะการบริหารงานซึ่งบุคคลได้ให้ความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำ ดังนี้

ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการนำ (The American Heritage Dictionary, 1985: 719) ซึ่งเป็นความสำเร็จอย่างยิ่งสำหรับความสำเร็จของผู้นำ ภาวะผู้นำได้รับความสนใจและศึกษามานานแล้ว เพื่อให้รู้ว่าอะไรเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้ผู้นำมีความสามารถในการนำ หรือเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ กวี วงศ์พุฒ อ้างใน ขวัญเรือง โพงขุนทด (2557: 14-15) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำไว้ 5 ประการ คือ

1. ผู้นำหมายถึง ผู้ซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในกลุ่ม เปรียบเสมือนแกนของกลุ่ม เป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของ

กลุ่มสูง

2. ผู้นำหมายถึง บุคคลซึ่งนำกลุ่มหรือพากลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์หรือจุดหมายที่วางไว้ แม้แต่เพียงชี้แนะให้กลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางก็ถือว่าเป็นผู้นำ ทั้งนี้รวมถึงผู้นำที่นำกลุ่มออกนอกลู่นอกทางด้วย

3. ผู้นำหมายถึง บุคคลที่สมาชิกส่วนใหญ่คัดเลือกหรือยกให้เขาเป็นผู้นำของกลุ่ม ซึ่งเป็นไปโดยอาศัยลักษณะทางสังคม มิติของบุคคลเป็นฐาน และสามารถแสดงพฤติกรรมของผู้นำได้

4. ผู้นำหมายถึง บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะอย่าง คือสามารถสอดแทรกอิทธิพลบางประการอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้มากที่สุด

5. ผู้นำหมายถึง บุคคลซึ่งสามารถนำกลุ่มไปในทางที่ต้องการ เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วม และเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการแสดงบทบาท หรือพฤติกรรมการเป็นผู้นำ

“ภาวะผู้นำยุคใหม่” หมายถึงนักฟังและผู้สนับสนุนที่ดี การเป็นผู้นำในเศรษฐกิจยุคใหม่ ย่อมมีความแตกต่างไปจากการเป็นผู้นำในแบบเดิมๆ เพราะโลกเราเปลี่ยนแปลงทุกวินาที ลูกน้องคุณก็เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน คนทำงานสมัยนี้อาศัยอยู่ในสังคมแห่งความรู้ ข้อมูลต่างๆ อยู่ใกล้เพียงปลายนิ้วคลิก การเป็นผู้นำสมัยนี้ จึงต้องเปลี่ยนจาก “ผู้บัญชาการ” มาเป็น “ผู้สนับสนุน” เจ้านายที่เอาแต่สั่งและเผด็จการกับลูกน้องอย่างเดียวนั้นจะรู้สึกว่า การทำงานในบรรยากาศที่ไม่คุ้นเคย และการยอมรับแนวคิดใหม่ๆ เป็นเรื่องยากเย็นสำหรับเขา ผู้นำแบบเก่าเคยชินกับการบอก หรือสั่งงานลูกน้องแต่เพียงอย่างเดียว ในขณะที่ ผู้นำแบบใหม่ใช้วิธีตั้งคำถาม ผู้นำแบบใหม่ใช้วิธีตั้งคำถาม ผู้นำแบบเก่ายึดติดอยู่กับวิธีแก้ปัญหาของตนแต่เพียงผู้เดียว ในขณะที่ ผู้นำแบบใหม่เปิดกว้างต่อความคิดและข้อเสนอใหม่ๆ ผู้นำแบบเก่าคิดว่าโลกนี้มีเพียงสีขาวกับสีดำ ในขณะที่ผู้นำใหม่มองเห็นเฉดสีเทาเข้มอ่อน การสื่อสารกับลูกน้องในโลกยุคข้อมูลข่าวสารทำให้รู้สึกดีว่า โลกนี้ไร้พรมแดนจริงๆ ไม่มีกำแพงใดๆ มาขวางกั้นความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้อีกต่อไป ตัวผู้นำเองและลูกน้องมีแหล่งข้อมูลเดียวกัน ไม่ว่าข้อมูลนั้นจะเป็นทักษะการบริหารจัดการ หรือข่าวสารจากมุมไหนของโลก ทุกคนสามารถเข้าถึงได้เหมือนๆ กันหมด จริงอยู่ผู้นำหน่วยอาจจะเป็นเจ้านาย และอาจเป็นคนคอยบอกอะไรต่อมิอะไรให้ลูกน้อง แต่อย่าลืมว่า มันไม่ได้แปลว่า ผู้นำจะรู้ดีที่สุด การที่ผู้นำพูดคุยกับเขาในลักษณะของการรู้จักป้อนคำถามให้ถูกจุด จับประเด็นสำคัญได้ ให้การสนับสนุนเขา นอกจากจะทำให้พนักงานรู้สึกมีส่วนร่วมมากกว่าแล้ว เขายังรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการบริหารองค์กรอีกด้วย พร้อมกับมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการหรือกฎเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงของโลกแล้วเราคงต้องปรับภาวะผู้นำของเราเองให้เป็นภาวะผู้นำยุคใหม่

แนวคิดภาวะผู้นำสมัยใหม่

นอกจากแนวคิดทั้งสามกลุ่มที่กล่าวมาแล้ว ในปัจจุบัน ยังมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำอยู่ตลอดเวลา จึงเกิดเป็นแนวคิดที่สำคัญๆ (มัลลิกา ต้นสอน, 2544: 54) ดังนี้ ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนและแบบเปลี่ยนแปลง ผู้นำแบบแลกเปลี่ยน คือ ผู้นำแบบเดิมที่ใช้การแลกเปลี่ยนโดยรางวัลต่างๆ เป็นเครื่องมือในการชักจูงให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็ได้รับผลประโยชน์ที่แลกเปลี่ยนกัน ส่วนผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงนั้นจะใช้ความสามารถเปลี่ยนความเชื่อ ทัศนคติของสมาชิก เพื่อให้สมาชิกทำงานได้บรรลุเหนือกว่าเป้าหมายที่ต้องการ โดยผู้นำจะถ่ายทอดความคิด ประสบการณ์ และกระตุ้นทางด้านความคิดต่างๆ ให้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

ความหมายของทักษะและทักษะในการบริหารงานภายในองค์กร

1. ทักษะ หมายถึง ความสามารถในการทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว ว่องไว รวดเร็ว ถูกต้องแม่นยำ และความชำนาญในการปฏิบัติจนเป็นที่เชื่อถือและยอมรับของบุคคลทั่วไป

2. การบริหาร หมายถึง การยอมรับของบุคคลทั่วไป ดำเนินงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากองค์กร โดยใช้ทรัพยากรบุคคลและอื่นๆ ที่มีอยู่โดยผ่านกระบวนการทางการบริหารอย่างมีระบบเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทักษะการบริหาร หมายถึง ความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากองค์กรอย่างรวดเร็วและถูกต้อง โดยใช้ทรัพยากรบุคคลและอื่นๆ ที่มีอยู่ โดยผ่านกระบวนการทางการบริหารอย่างมีระบบ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ทักษะบริหารตามแนวคิด

4. ทักษะในการบริหารงานในองค์กร หมายถึง การที่ผู้บริหารจะสามารถทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการได้ประสบผลสำเร็จนั้น ต้องมีทักษะที่ดีด้านการจัดการ ซึ่งทักษะที่สำคัญในเบื้องต้นที่ผู้บริหารควรมีอย่างน้อย 3 อย่าง ได้แก่ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านคน และทักษะด้านความคิด

(1) ทักษะด้านเทคนิคในองค์กร เป็นความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเกี่ยวกับงานสำหรับผู้บริหารระดับสูง ทักษะความสามารถนี้จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปขององค์กร และสำหรับผู้บริหารระดับกลางและระดับต้น จะเป็นทักษะความสามารถเฉพาะด้านในงานที่ทำ เช่น การเงิน ทรัพยากรบุคคล เทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบคอมพิวเตอร์ กฎหมาย การตลาด เป็นต้น ทักษะทางด้านเทคนิคมักเป็นความสามารถเกี่ยวกับตัวงาน

(2) ทักษะด้านคน เป็นทักษะในการทำให้เกิดความประสานงานกันของกลุ่มที่ผู้บริหารนั้นรับผิดชอบ เป็นการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทัศนคติ การสื่อสาร และผลประโยชน์ของบุคคลรวม

ทั้งเป็นทักษะการทำงานกับคน

(3) ทักษะด้านความคิด เป็นความสามารถในองค์กรในภาพรวม ผู้บริหารที่มีทักษะด้านความคิด จะสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ของหน่วยงานต่างๆ ในองค์กรว่ามีผลต่อกันอย่างไร และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับปัจจัยแวดล้อมองค์กร รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในส่วนหนึ่งขององค์กรมีผลกระทบกับส่วนอื่นๆ อย่างไร ทักษะด้านความคิดนี้จะยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น เมื่ออยู่ในระดับบริหารที่สูงขึ้น ขณะที่ทักษะด้านเทคนิคจะมีความสำคัญน้อยลงในระดับบริหารที่สูงขึ้น เนื่องจากผู้บริหารในระดับที่สูงจะเข้ามาดูแลในรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ในการผลิต และด้านเทคนิคน้อยลง แต่จะเน้นไปที่การมองภาพรวมขององค์กรและทิศทางที่จะพัฒนาไปขององค์กรมากกว่า ส่วนทักษะด้านคนยังคงมีความสำคัญอย่างมากในทุกระดับของการบริหาร เพราะทุกระดับต้องเกี่ยวข้องกับคน ซึ่งความรู้ การศึกษาดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริงในการบริหารงานในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดปัญหาให้น้อยที่สุดหรือสามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาให้ลดลงได้

แนวคิดในการบริหารงานในองค์กร

แนวคิดว่ายุคที่มีการเปลี่ยนแปลงสูง องค์กรต้องสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงนั้นได้ สิ่งสำคัญที่องค์กรปัจจุบันต้องการมากคือการสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนการใช้เทคนิคต่างๆ ในการแก้ปัญหาในหนังสือAdhocracy: the Power to Change ท่านได้ใช้ทักษะจากการเป็นที่ปรึกษาด้านการบริหารจัดการมากว่า 25 ปีนำเสนอวิธีการในการที่จะสร้างองค์กรแบบ adhocracy และผลักดันให้มันทำงานได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างทีมงานและการแยกกระจายหน่วยงานที่ใหญ่และซับซ้อนออกเป็นหน่วยย่อย สร้างวัฒนธรรมให้มุ่งเน้นการแก้ปัญหาอย่างเป็นธรรมชาติ

โธมัส เจ ปีเตอร์ส (Thomas J. Peters) และโรเบิร์ต เอช วอเตอร์แมน จูเนียร์ (Robert H.Waterman, Jr.) ในการค้นหาความเป็นเลิศ ในช่วงต้นปี 1977 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานนอกจากกลยุทธ์และโครงสร้าง ยังมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งหมด 7 ปัจจัยได้แก่

- โครงสร้าง (structure)
- กลยุทธ์ (strategy)
- บุคลากร (staff)
- สไตล์การจัดการ (style)
- ระบบ (systems)
- ค่านิยมร่วม (sharedvalue)
- ทักษะ (skills)

แนวคิดการจัดการในองค์กรยุคใหม่

เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950 – ปัจจุบัน เป็นยุคขอการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และมีความสลับซับซ้อนในองค์กรมากขึ้น จึงต้องใช้หลักทางคณิตศาสตร์ และการจัดการเชิงระบบที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยทฤษฎีการจัดการสมัยใหม่ 3 แนวคิด ได้แก่

1. แนวคิดการจัดการเชิงระบบ เป็นแนวความคิดที่มององค์กรเปรียบเสมือนร่างกาย กลไกภายใน และทุกภาคส่วนในองค์กรมีความสำคัญในการทำงาน โดยที่แต่ละแผนกหรือภาคส่วนในองค์กรนั้นทำงานต่างกันแต่ต้องพึ่งพาอาศัยกันอยู่เสมอๆ โดยมีองค์ประกอบ 5 ส่วน คือ 1. Input ได้แก่ ปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ เช่น วัตถุดิบ แรงงาน เครื่องจักร เป็นต้น 2. Process คือ ผ่านกระบวนการและกิจกรรมทางการบริหาร 3. Output คือ สินค้าหรือบริหาร 4. Feedback คือ ข้อมูลป้อนกลับ และ 5. Environment คือ สภาพแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอก ดังนั้นองค์กรจึงต้องมีการปรับตัวตามตัวแปรที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

2. เป็นบริหารที่จำเป็นต้องพึ่งการคิดคำนวณและสถิติมาช่วยในการตัดสินใจในงานบริหาร ข้อจำกัดคือ ตัวเลขและสถิตินั้นใช้ได้ในวงแคบ การรอข้อมูลและสถิติอาจทำให้การตัดสินใจนั้นล่าช้า และหากข้อมูลไม่ทันสมัยอาจทำให้การตัดสินใจผิดพลาด

3. เป็นวิธีการบริหารที่พัฒนามาจาก Systems Approach โดยมองว่าทุกแผนกในองค์กรมีความเกี่ยวพันกัน ต้องสื่อสาร และต้องพึ่งพาอาศัยกัน การบริหารคือการต่อสู้กับสถานการณ์เฉพาะหน้า ไม่มีวิธีการแก้ไขปัญหาไหนดีที่สุด และผู้บริหารควรที่จะมีการวางแผน มีนโยบายเพื่อเตรียมรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นอยู่เสมอๆ เนื่องจากแนวคิดนี้ไม่มีทฤษฎีการแก้ปัญหาที่ตายตัว ดังนั้นผู้บริหารควรที่จะมีความคิดสร้างสรรค์และมีความคิดวิเคราะห์ที่ดี

การบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพ

Thomas J. Peters & Robert H. Waterman, Jr. เขียนในหนังสือชื่อ In Search of Excellence. เรียบเรียงเป็นไทยโดย วีรชัย ตันติวีระวิทยา (2530)

คุณลักษณะ 8 ประการของเชิงการบริหารของบริษัทอเมริกันที่ประสบความสำเร็จ คือ

1. มุ่งเน้นการปฏิบัติ (a bias for action)
2. มีความใกล้ชิดกับลูกค้า (close to the customer)
3. มีความอิสระในการทำงานและความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจการ ((autonomy and entre-preneur-ship)
4. เพิ่มผลผลิตโดยอาศัยพนักงาน (productivity through people)
5. สัมผัสกับงานอย่างใกล้ชิดและความเชื่อมั่นในคุณค่าเป็นแรงผลักดัน (hands-on and value driven)

6. ทำแต่ธุรกิจที่มีความเชี่ยวชาญและเกี่ยวเนื่อง (stick to the knitting)

7. รูปแบบเรียบง่ายธรรมดา พนักงานอำนวยการหรือส่วนกลางมีจำกัด (simple form and lean staff)

8. เข้มงวดและผ่อนปรนในเวลาเดียวกัน (simultaneous loose-tight properties)

ความเปลี่ยนแปลงของภาวะผู้นำยุคใหม่กับการบริหารงานในองค์กร

ในสภาวะที่มีการแข่งขันสูง ภาวะผู้นำยุคใหม่ถือเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยผลักดัน ให้องค์กรประสบความสำเร็จ ดังนั้นภาวะผู้นำจึงต้องได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง จากเดิมที่ผู้นำมีหน้าที่ในการวางแผนและบริหารเพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้เท่านั้น แต่สำหรับในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร สภาพ แวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ดังนั้น นอกจากความสามารถ ในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ผู้นำยังต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล โดยอาศัย เทคโนโลยีทางด้านข้อมูลข่าวสารต่างๆเป็นเครื่องมือในการที่จะรวบรวมข้อมูลต่างๆทั้งด้าน กล่าวคือ เป็นการใช้ข้อมูลข่าวสารต่างๆที่ได้รับจากทั้งในองค์กร และนอกองค์กรเพื่อใช้ในการวางแผนและดำเนินการภายใต้กรอบทางด้านคุณภาพและความพึงพอใจของลูกค้าเป็นหลัก โดยเน้นไปที่กระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษา ความได้เปรียบและ รักษาความเป็นผู้นำในตลาดไว้ โดยพิจารณาจากสิ่งสำคัญ 2 ประการคือ

1. ภาวะผู้นำ ที่จะมีส่วนช่วยในการเพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจ ทีมงานในองค์กร การสื่อสารในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการสร้างภาวะผู้นำ นั้นต้องอาศัย ความตั้งใจ ความพยายาม รวมถึงประสบการณ์ของตัวผู้นำเอง

2. การใช้ระบบการรวบรวมข้อมูลสำคัญๆ ต่างๆ ทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร, ข้อมูลข่าวสารความรู้ต่างๆ ที่เรียกว่า เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนา องค์กรอย่าง ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากขึ้นในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วนี้ ทำให้เกิดปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อองค์กร อย่างมากมาย ทั้งในด้านเทคโนโลยีที่สูงขึ้น ระยะเวลาในการผลิตสินค้าที่สั้นลง ความรู้และ ความต้องการของลูกค้าเพิ่มมากขึ้น การที่โลกเข้าสู่ยุคที่มีความเจริญทางเทคโนโลยี ทำให้การติดต่อสื่อสาร เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ทำให้บทบาท ของผู้นำในอดีต หรือบุคคลเพียงคนเดียวไม่สามารถรับผิดชอบได้ ในยุคนี้จึงเน้น การพัฒนา ภาวะ ผู้นำควบคู่ไปกับการทำงานเป็นทีมเป็นสำคัญ และในขณะเดียวกัน การติดต่อสื่อสารภาย ในองค์กรก็ได้กลายเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะการที่จะสื่อสารในเรื่องของภารกิจ วิสัยทัศน์ และค่านิยมต่างๆขององค์กรไปสู่พนักงานที่อยู่ในองค์กร เนื่องจากหากพนักงาน เหล่านั้น มีความเข้าใจและมีความรู้ไปในทิศทางเดียวกันประสิทธิภาพขององค์กรก็จะเพิ่มมากขึ้นและเป็นการช่วยลดปัญหาต่างๆในองค์กรได้เป็นอย่างดี และผู้นำยังต้องพยายามจูงใจ พนักงานให้ เขาเกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น ให้มีส่วนร่วมในทีม มีส่วน ร่วมในความสำเร็จที่

สำคัญ มีการแบ่งผลกำไร(Profit Sharing)อย่างเป็นธรรม ให้การยอมรับ ในตัวพนักงาน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผล ให้เกิดความเข้าใจและแนวคิดในวัตถุประสงค์ของ องค์กรในตัวพนักงานตรงกัน และนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรในที่สุด นอกจากนี้การที่ภาวะผู้นำจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องเกิดจากสภาพแวดล้อมในองค์กรมีส่วนช่วยสนับสนุน ดังนั้นผู้นำที่ต้องการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องต่อไปนี้

- ผู้นำควรจะวางตัวให้เสมอต้นเสมอปลาย ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป
- ต้องสื่อสารความสำคัญของวิสัยทัศน์ให้แก่พนักงานทุกคน
- ให้ความเคารพทุกคนในองค์กรอย่างเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์เหมือนกัน
- ให้ความสำคัญและเปิดกว้างต่อความคิดของผู้อื่น
- ต้องโปร่งใส
- พยายามทำให้คนในองค์กรยอมรับ
- ช่วยผลักดันและแก้ไขเพื่อให้พนักงานประสบความสำเร็จในงานของเขา
- กระจายอำนาจแก่พนักงานให้เหมาะสมกับความรับผิดชอบของเขา

ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้นำในองค์กรและในขณะเดียวกันก็เป็นการช่วยผลักดันให้องค์กรพัฒนาประสิทธิภาพด้วย เนื่องจากพนักงานรวมถึงทุกคนที่อยู่ใน องค์กรจะให้การยอมรับในตัวผู้นำและเต็มใจที่จะทำงานให้กับองค์กรที่เขาอยู่อย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ และทำให้ผู้นำได้ทราบถึงความเป็นไปภายในองค์กร ทราบถึงความคิด และปัญหาของผู้ที่อยู่ภายในองค์กร ฯลฯ เพื่อที่จะได้กำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินการ และการแก้ไขได้อย่างถูกต้องในยุคนี้นอกจากภาวะผู้นำมีความสำคัญแล้ว ยังมีความจำเป็นอย่างมาก เนื่องจาก ที่รวมข้อมูล ความรู้ รวมทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญต่อกลยุทธ์ และเทคนิคในการดำเนินการของธุรกิจ และเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารที่ทำให้ ทุกคนที่ปฏิบัติงานเฉพาะของตนสามารถเชื่อมโยงระหว่างกันได้ทั้ง ใช้ในการประมวลผลกำหนดกลยุทธ์ หรือ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้ทันเวลาเพื่อลดความ เสียหาย ให้น้อยที่สุด โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบันบทบาทของภาวะผู้นำในการบริหารงานในยุคที่ผ่าน ๆ มานั้น ถือว่าไม่มีบทบาทที่สำคัญ โดยถือว่าผู้นำเกิดขึ้นโดยกำเนิด หรือเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่ในสภาวะปัจจุบันนี้ ถือว่าผู้นำนั้นสามารถเรียนรู้ ฝึกอบรม และเสริมสร้างขึ้นมาได้ ทั้งนี้เพราะว่าผู้นำได้เป็นที่ยอมรับว่า มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารงานภายในองค์กร ลักษณะของผู้นำก็แตกต่างกันไปตามสถานการณ์ ซึ่งทำให้เกิดผู้นำในแบบต่าง ๆ แต่ลักษณะของผู้นำที่เป็นที่ยอมรับคือผู้นำในฐานะผู้นำทาง ไม่ว่าจะเป็นผู้นำขององค์กร หรือผู้นำทางสังคม ก็หมายถึง คนที่สามารถให้คนอื่นดำเนินการไปในทางที่ถูกต้อได้ ในปัจจุบันเรามักจะมุ่งที่ตัวผู้นำที่สามารถชักจูงให้ผู้ปฏิบัติงานดำเนินงานไปพร้อม ๆ กันอย่างมีประสิทธิภาพ งานขององค์กรจะก้าวหน้าอย่างไรอยู่ที่ตัวผู้นำเป็นสำคัญ ผู้นำจะต้องเรียนรู้สิ่งต่างๆ มากกว่าคนอื่น แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ สามารถทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา

ร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างสอดคล้องตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจน องค์กรมีขนาดใหญ่และมีความสลับซับซ้อนในการบริหารงานตามสถานการณ์ที่ผู้นำต้องมีความสามารถหลายอย่าง ลักษณะการบริหารไม่ได้อยู่ที่ผู้นำคนเดียว แต่อยู่ที่ผู้ปฏิบัติงานทุกคน ดังนั้น ผู้นำในทศวรรษหน้าจะต้องเป็นนักพัฒนา ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละคนสามารถทำงานได้เองทุกอย่าง ทั้งในงานที่ทำร่วมกัน และงานที่ทำเฉพาะตัวผู้นำในทศวรรษหน้าจะต้องพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความสามารถที่จะทำงานได้เองไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้นำองค์กรหรือหัวหน้างาน

ภาวะผู้นำยุคใหม่แห่งความสำเร็จ

1. ตัดสินใจเด็ดขาด รู้จักตัดสินใจอย่างเด็ดขาด ตัดสินใจเร็ว ถูกต้องและมีเหตุผล
2. มีเป้าหมายชัดเจน ต้องมีจุดยืน มีอุดมการณ์หรือจุดหมายที่ชัดเจน ทำให้สามารถมุ่งหน้าไปยังจุดๆ นั้นได้ง่ายและเร็วขึ้น
3. รู้จักใช้คน ต้องรู้จักลูกน้องของตนว่าใครเหมาะที่จะทำอะไร งานไหนควรให้ใครรับผิดชอบ คนไหนเก่งอะไร มีข้อบกพร่องด้านใดอยู่บ้าง ก็พยายามแก้ไขให้เขาสมบูรณ์แบบขึ้น ใครขาดใครเกินส่วนไหนก็ปรับแต่งให้ลงตัว
4. ซื่อสัตย์ มีความซื่อสัตย์ต่อองค์กร บริหารค่าใช้จ่ายอย่างเป็นธรรมถูกต้องไม่เอารัดเอาเปรียบ
5. สนับสนุนลูกน้อง ต้องเปิดโอกาสให้ลูกน้องพิสูจน์ความสามารถ ไม่แย่งผลงานและโอกาสในการสร้างผลงานของลูกน้องมาเป็นผลงานของตัวเอง ผลักดัน สนับสนุน และสร้างเสริมความสามารถให้ลูกน้องเก่งขึ้น
6. มีมนุษยสัมพันธ์ดี ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ดีทั้งในและนอกองค์กร รู้จักยืดหยุ่น มีอารมณ์ขัน มีการพบปะสังสรรค์กันนอกเวลางานบ้าง เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน
7. รู้จักรับฟังความคิดเห็นของลูกน้อง ต้องรู้จักรับฟังความคิดเห็นของลูกน้อง ไม่ปิดกั้นความคิดของลูกน้อง
8. บุคลิกภาพต้องดีเยี่ยม ควรเป็นผู้มีบุคลิกดี แต่งกายเหมาะสมกับรูปร่างหรือฐานะทางสังคม ต้องดูสะอาดสะอ้าน ดูสุภาพ มีบุคลิกดึงดูดใจ น่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป
9. มีศิลปะในการเจรจา ต้องมีน้ำเสียงนุ่มนวล พูดอย่างไตร่ตรอง รู้คิด รู้สถานการณ์ รู้กาลเทศะ มีการเตรียมการมาก่อน พูดอย่างสั้นไม่สับสน กระชับ ตรงประเด็น จริงใจ เป็นธรรมชาติ ใช้เสียงที่ดังพอประมาณ มีเสียงหนักเบาเพื่อเน้นความสำคัญของสิ่งที่พูด และไม่ทำให้รู้สึกเบื่อ
10. มีความเป็นผู้นำ ต้องมีความคิดที่เฉียบคม การลงมือที่เฉียบขาด และมีการประสานงานที่เฉียบแหลม ปรับตัวเข้ากับทุกสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง เข้าใจองค์กรและเห็นใจผู้ร่วมงาน ประสานประโยชน์ขององค์กรและผู้ร่วมงานได้ดี ได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากผู้ร่วมงานในทุกระดับ

บทสรุป

จะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำยุคใหม่ที่นำทักษะการบริหารภายในองค์กร และการบริหารที่ส่งผลไปสู่ความสำเร็จของการบริหารงานในองค์กร คือความสามารถของผู้นำที่จะให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการสร้างพันธกิจแรงจูงใจวิสัยทัศน์ การสร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิผลไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นผู้นำที่มุ่งทั้งงานและคนโดยใช้แนวความคิดผู้นำเชิงคุณลักษณะแนวคิดผู้นำเชิงพฤติกรรม แนวคิดผู้นำเชิงสถานการณ์ แนวคิดภาวะผู้นำสมัยใหม่และการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นภาวะผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพในยุคซึ่งหมายความถึงบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับการยกย่องขึ้นให้เป็นผู้นำ ผู้ตัดสินใจ เพราะมีความสามารถการปกครองบังคับบัญชา และจะพาผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาไปในทางดีหรือชั่วได้ โดยใช้ระบบกระบวนการติดต่อซึ่งกันและกันในอันที่จะให้บรรลุเป้าหมาย และความสามารถที่จะชักจูงผู้อื่นให้ความร่วมมือร่วมใจกัน ดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายขององค์กรในยุคปัจจุบันนี้ได้ ดังนั้น การเป็นผู้นำจึงเป็นศิลปะของการบริหารภายในองค์กร มีความมั่นใจในตัวผู้นำ มีความเคารพนับถือและให้ความร่วมมือกับผู้นำด้วยความจริงใจ เพื่อจะได้ปฏิบัติภารกิจให้ลุล่วงไปด้วยดี ภาวะผู้นำนั้น ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการบริหารงานยุคใหม่ และเป็นจุดรวมพลังของทุกคนในองค์กร ฉะนั้นผู้นำยุคใหม่ย่อมเป็นหลักที่มีความสำคัญยิ่งในการบริหารงานในองค์กร ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และต่อผลงานอันเป็นส่วนรวม คุณภาพและคุณลักษณะของผู้นำย่อมจะมีผลสะท้อนต่อวิธีปฏิบัติงานและผลงานขององค์กรซึ่งนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

บรรณานุกรม

กวี วงศ์พุฒ อ้างใน ขวัญเรือง โพงขุนทด. (2557). **แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ**. การเรียนการสอนวิชาการบริหารจัดการทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. นครราชสีมา: 14-15.

จิณณ์ณัฏฐ์ พรหมนุรักษ์. (2562). **Executives Communication: ทักษะการสื่อสาร สำหรับผู้บริหารยุคใหม่**. การอบรม. รุ่นที่ 13 วันศุกร์ ที่ 22 มีนาคม, Learning Hub Space ถ.นางลิ้นจี่.

ธรรมนิติ. (2560). เรื่อง ดร. ณัฐวุฒิ พงศ์สิริ ผู้ช่วยผู้ว่าการ สายทรัพยากรบุคคลและพัฒนาองค์กร ธนาคารแห่งประเทศไทย, นายกสมาคมการจัดการงานบุคคลแห่งประเทศไทย. วารสาร HR Society Magazine กรุงเทพฯ: เมษายน.

มัลลิกา ต้นสอน. (2544). **พฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.

ยาเบ็น เรืองจรูญศรี. (2552). **ภาวะผู้นำทางการศึกษา**. [ออนไลน์]. http://www.kroobannok.com/blog/20426. [สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2562].

วีรชัย ตันติวีระวิทยา. (2530). **In Search of Excellence**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

สถาบันฝึกอบรม แฮปปี้เทรนนิ่ง. (2562). **ภาวะผู้นำกับการเปลี่ยนแปลงและการสร้างนวัตกรรม**. [ออนไลน์]. http://www.happy-training.com [สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2562].

สื่อสอนออนไลน์. (ม.ป.ป.). **การจัดการองค์กร**. [ออนไลน์]. https://sites.google.com/site/karpenphuprakxbkarlpe/hnwy-thi-3. [สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2562].

Thomas J. Peters & Robert H. Waterman, Jr. (1985). **The American Heritage Dictionary**. American : 719.

การพัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารจัดการวัดตามแนวพุทธศาสตร์สู่ศตวรรษที่ 21
The Leadership Development in Monastery Management According to the Buddhist Concepts of Thailand towards 21st Century.

พระมหาวิรุธ วิโรจโน,ดร.,พระมหาชัชวาล จารย์คูณ
Phramaha Wiruth Wirojano,Dr., Phramaha Chatchawan jankhoon
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Author for Correspondence: Email: wiruth2009@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษภาวะผู้นำในการบริหารจัดการวัดตามแนวพุทธศาสตร์ สู่ศตวรรษที่ 21 และพัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารจัดการวัดตามแนวพุทธศาสตร์ สู่การก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 หรือไทยแลนด์ 4.0 ผู้นำองค์กรสงฆ์ จะเป็นผู้บริหารที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไม่ตกยุคล้าหลัง ในขณะที่สังคมกำลังร้องเรียกหาความยุติธรรมและศีลธรรมที่ดีงาม ต้องประพฤติปฏิบัติตามภายใต้กรอบ 3 ส่วนใหญ่ๆ จึงจะดำรงตนเป็นเจ้าอาวาสวัดและผู้นำองค์กรอันเป็นที่เคารพศรัทธาของสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน กล่าวคือ

กรอบของกฎหมาย คือ การปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองและกฎของคณะสงฆ์ งดเว้นในสิ่งที่กฎหมายห้าม ไม่ล่วงละเมิด

กรอบของพระธรรมวินัย คือ การงดเว้นข้อที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม และประพฤติปฏิบัติตามข้อวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต ในกรอบข้อนี้ หากพระสงฆ์ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดได้ กรอบของกฎหมายข้างต้นอาจไม่จำต้องขยายความ

และกรอบของกระแสโลกาภิวัตน์ คือ การรู้และเข้าใจปฏิบัติตามหลักการ วิธีการเข้าถึงสังคมยุคดิจิตอล ที่มีอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมต่อ แต่มิใช่ตามกระแสสังคมจนลืมเอกลักษณ์ของสังคม หรือนำพาองค์กรปฏิบัติตามจนคลาดเคลื่อนความถูกต้องตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงวางระเบียบไว้ดีแล้ว แต่เป็นการนำความรู้วิทยาการสมัยใหม่มาประยุกต์และพัฒนาบุคลากรให้เกิดสมรรถนะการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น รอบรู้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 อย่างประสานประโยชน์กัน

คำสำคัญ : การพัฒนา, ภาวะผู้นำ, การบริหารจัดการวัดตามแนวพุทธศาสตร์, ศตวรรษที่ 21
Received: 26/12/ 61, **Revised:** 06/02/62, **Accepted:** 10/02/62

Abstract

This article aimed to study the leadership in Buddhist monastery management according to the Buddhist concepts in the 21st Century, and the development of leadership in the Buddhist monastery management according to Buddhist concept in 21st Century or Thailand 4.0. The Characteristics of the administers are not out of date, while the societies are calling for the justice and the virtuous. All of them must behave well under three concepts that are the result of respective abbot and leader in the society. They are :

Concept of Laws: to follow the laws of society and the Sangha, refraining from prohibitions and not violate.

Concept of monk's disciplines: Refraining from acting which the Lord Buddha forbid and observe the virtuous. In this issue, if the Buddhist monks perform strictly, it is not necessary to explain because it is comprehensive.

Concept of globalization: Knowing and understanding to perform follow principles, methods to approach digital societies where internet is the important equipment to connect. But we do not forget identity, or lead organization to incorrect way from principles of Buddhism. We should learn modern science to apply and develop personals to perform better in the 21st century.

Keywords: Buddhist Concept, Development, Leadership, Monastery Management, 21st Century

บทนำ

ในกลุ่มชนขององค์กรนั้น ผู้นำถือว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือรอบรู้งานในหน้าที่ สามารถใช้ศาสตร์ และศิลปะในการจูงใจให้คนอื่นๆ คล้อยตาม ทำตาม และร่วมมืออย่างศรัทธา นับถือ ตามแนวทางที่ให้ กระทำด้วยความเต็มใจอย่างประสานสัมพันธ์กันจนงานสำเร็จบรรลุเป้าหมายของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง (ศิริพร พงษ์ศรีโรจน์, 2540: 145) และพระสงฆ์ภายในวัด นอกจากจะเป็นผู้ตาม ยังต้องแสดงบทบาทความเป็นผู้นำเพื่อช่วยเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามภาระกิจหน้าที่ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ให้วัดสามารถเป็นศูนย์กลางด้านการพัฒนาจิตใจที่เข้มแข็งมั่นคง ตอบสนองพุทธศาสนิกชน สังคมและประเทศชาติ

ภายใต้กรอบพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมืองตลอดไป

การบริหารจัดการที่ดี คือการใช้ทรัพยากรขององค์กรในการวางแผน การจัดการ การจูงใจ การควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรวัตถุ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และบรรลุเป้าหมายขององค์การด้วยดี องค์การที่มีการบริหารจัดการที่ดีจะส่งผลให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เรียกว่า “ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการทีมงาน” นั่นเอง (เสนาะ ติเยาว์, 2544: 1) ส่วนการบริหารจัดการวัด จัดว่าเป็นการบริหารจัดการองค์กรที่สำคัญรูปแบบหนึ่งในฐานะเป็นสถาบันหลักของชาติไทย เป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนิกชน ในการศึกษาปฏิบัติ ทาน ศีล และภาวนา เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตตามระเบียบแบบแผนของชาวพุทธที่ดี โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทาง วัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคล เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 11)

ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง คุณลักษณะผู้บริหาร คือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคล และรู้จัก กระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแล ภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, 2550: 25-32)

ในการก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 หรือยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นเป้าหมายหลักของทุกองค์กรที่ควรสร้างให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นการทำงานร่วมกันของคนในองค์กร เป็นกระบวนการที่ใช้เวลาปรับเปลี่ยนคนให้มีความเห็นร่วมกัน ทำงานร่วมกันสู่เป้าหมายเดียวกัน การทำงานอย่างเป็นเครือข่าย องค์กรที่ทำงานอย่างโดดเดี่ยวจะเป็นองค์กรที่ขาดประสิทธิภาพภายในไปโดยอัตโนมัติ จำเป็นต้องสร้างเครือข่ายความร่วมกัน เพื่อการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และร่วมกันทำงานเพื่อผลักดันการจัดการที่มีประสิทธิภาพ และการทำงานร่วมกับองค์กร หน่วยงาน หรือสถานศึกษาอื่นๆ เพื่อการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรในการเข้าสู่การทำงานได้อย่างมีสมรรถนะที่ดี (พรชัย เจตามาน, 2560: 8)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารจัดการวัด

2.1 ความหมาย “ภาวะผู้นำ”

ซึ่งมีนักวิชาการ และนักบริหารการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

โดยทั่วไปนักวิชาการมักจะถือวำ “ผู้นำ” (Leaders) เป็นตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคล (Persons) ส่วน “ภาวะผู้นำ” (Leadership) นั้นเป็นสิ่งที่แสดงออกมา (Actions) จากบุคคลที่เป็นผู้นำอย่างเป็นกระบวนการ ดังนั้นการจะเข้าใจความหมายของ “ผู้นำ” มักจะไม่เป็นปัญหามากนัก

ทั้งนี้เพราะจะรู้ว่าใครเป็นผู้นำนั้นก็มักจะพิจารณาจากตำแหน่ง (Position) ของบุคคลหรือกลุ่ม บุคคลดังกล่าว คำว่าภาวะผู้นำ (Leadership) จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งสำหรับความสำเร็จของผู้นำหรือผู้บริหาร ภาวะผู้นำได้รับความสนใจและได้มีการศึกษามาเป็นเวลานาน ดังนั้นเพื่อเข้าใจคำว่า “ภาวะผู้นำ” ดีขึ้น มีนักวิชาการหลายท่านที่ให้คำจำกัดความไว้หลากหลายและแตกต่างกันในแต่ละแง่คิดหรือมุมมองของแต่ละคน ดังต่อไปนี้

วิโรจน์ สารรัตนะ (2547: 68) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการมีอิทธิพล (Influence) ซึ่งกันและกันระหว่างผู้นำและผู้ตาม เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ (Achieve Organizational Objectives) และเกิดการเปลี่ยนแปลง (Change)

สมพงษ์ เกษมสิน (2521:220) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ คือ การที่ผู้นำใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ในความสัมพันธ์ซึ่งมีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการ โดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

Thompson (อ้างถึงในภัทรกร วงศ์สกุล, 2554: 8) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำเป็นอิทธิพลที่เกิดจากคุณสมบัติส่วนตัวที่พยายามใช้อิทธิพลดึงดูดให้ผู้ร่วมงานมีความเห็นคล้อยตามกับตน และยินยอมปฏิบัติตามความต้องการของตน โดยอาศัยสถานการณ์ในขณะนั้นเข้าช่วย

Likert (อ้างถึงในภัทรกร วงศ์สกุล, 2554, น. 8) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการซึ่งผู้นำจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับความคาดหวัง ค่านิยมตลอดจนความสามารถในการติดต่อพบปะเจรจาของบุคคลที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง ดังนั้น เพื่อที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ผู้นำจะต้องแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นว่าสนับสนุนในความสามารถของพวกเขา

พระธรรมปิฎก (2545:5) ให้ความหมายภาวะผู้นำไว้ว่า คุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลาย มาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม องค์ประกอบในความเป็นผู้นำ ตามแนวคิดของพระธรรมปิฎก คือ 1. ตัวผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติภายในของตนเอง เป็นจุดเริ่มและเป็นแกนกลางไว้ 2. ผู้ตามโยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับผู้ตามหรือเราอาจจะไม่เรียกว่า “ผู้ตาม” ในพุทธศาสนาก็ไม่ได้นิยมใช้คำว่า ผู้ตาม เราอาจจะใช้คำว่า “ผู้ร่วมไปได้ด้วย” 3. จุดหมายโยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กันกับจุดหมายเช่นจะต้องมีความชัดเจน เข้าใจถ่องแท้ และแน่วแน่ในจุดหมายเป็นต้น 4. หลักการและวิธีการโยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับหลักการและวิธีการที่จะทำให้สำเร็จผลบรรลุจุดหมาย 5. สิ่งที่จะทำโยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับสิ่งที่จะทำ 6. สถานการณ์โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม หรือสิ่งที่จะประสบ ซึ่งอยู่ภายนอกว่าทำอย่างไรจะผ่านไปได้ด้วยดี ในท่ามกลางสังคม สิ่งแวดล้อม หรือสิ่งที่ประสบ เช่น ปัญหา เป็นต้น สรุปความว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่โดดเด่นในหมู่กลุ่ม และได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำองค์กรในการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางแผนร่วมกันไว้

ความหมาย “การบริหารจัดการวัด” มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2554) ให้ความหมายการบริหารจัดการวัดว่า เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการดูแลบริหารกิจการภายในวัดอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการปกครอง การสาธารณูปการ และการเผยแผ่ ให้มีความก้าวหน้า ถูกต้อง เป็นระเบียบ รวมถึงทำนุบำรุงรักษาวัด จัดกิจการ และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของพุทธศาสนิกชนทั่วไป

กรมการศาสนา (2551) ให้ความหมายการบริหารจัดการวัดไว้ว่า หมายถึง การปกครอง บังคับบัญชา กำกับดูแล แนะนำ สั่งสอนภิกษุสงฆ์ สามเณร และฆราวาสผู้อยู่ในวัด ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และดำเนินกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ ของวัด ให้สำเร็จด้วยดี อันส่งผลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

มหาวิทยาลัยมหิดล (2551) ให้ความหมายการบริหารจัดการวัดไว้ว่า หมายถึง ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในเรื่องการสร้างระบบการบริหารบุคลากรในวัด (การปกครอง), การจัดการสิ่งแวดล้อมในวัด และการสร้างระบบการจัดการผลประโยชน์ของวัดที่สอดคล้องกับกฎหมายและพระธรรมวินัย (การสาธารณูปการ), การจัดทำกิจกรรมหลักของวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้พระพุทธศาสนาทั้งในด้านคำสอนและการปฏิบัติ (การเผยแผ่)

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2549) ยังได้กล่าวว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนา เริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรก แก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะขึ้น เมื่อมีพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์ (สมศักดิ์ บุญปู่, 2554: 33) เมื่อเวลาล่วงเลยพระสาวกมีจำนวนมากขึ้น พระพุทธเจ้าทรงจัดองค์กรในพระพุทธศาสนาออกเป็นพุทธบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในส่วนของภิกษุบริษัทและภิกษุณีบริษัท พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่คณะสงฆ์ ดังจะเห็นได้จากการที่ทรงกระจายอำนาจให้คณะสงฆ์ดำเนินการให้การอุปสมบท เมื่อมีกิจจาธิกรณ์หรือกิจการที่จะต้องทำร่วมกัน คณะสงฆ์สามารถบริหารจัดการเอง หรือเมื่อมีกรณีความขัดแย้งเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าก็ทรงมอบอำนาจให้คณะสงฆ์เป็นผู้จัดการแก้ปัญหา (สมศักดิ์ บุญปู่, 2554:33)

จากความหมายข้างต้น พอสรุปได้ว่า การบริหารจัดการวัด คือ หน้าที่หลักของผู้นำสงฆ์ในการควบคุม ดูแล บำรุง รักษา และประสานความร่วมมือกับชุมชน สังคม เพื่อให้การดำเนินงานด้านต่างๆ ของวัดเป็นตามกระบวนการและเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

พุทธธรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำ

สิ่งหนึ่งที่ภาวะผู้นำเชิงพุทธความตระหนัก คือการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการองค์กรให้ประสานสมดุลกันอย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดมีขึ้น ซึ่งมี 3 ส่วนใหญ่ๆ ที่ผู้นำควรคำนึง คือ

พุทธธรรมในการพัฒนาตน

วิธีการบริหารเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหาร ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการวัด โดยอาศัยคุณลักษณะที่มีอยู่ในการ “ครองตน ครองคน และครองงาน” ให้ดำเนินงานไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์แก่องค์กรส่วนรวมได้ ย่อมหมายถึงผู้นั้นมีภาวะความเป็นผู้นำที่ดีตามแนวพุทธได้เช่นกัน และคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาที่อยู่หลากหลาย ที่นำมาบูรณาการพัฒนาคุณลักษณะเบื้องต้น ตลอดจนถึงระดับสูงได้อย่างยั่งยืน อย่างเช่น อธิปไตย 3 อคติ 4 หรือ สัปปุริสธรรม 7 เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นหลักธรรมเบื้องต้นที่มีความสำคัญต่อผู้บริหารองค์กรทุกระดับ ที่ไม่อยากตกขบวนการพัฒนาประเทศที่กำลังเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 หรือ ยุคไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งบูรณาการหลักพุทธธรรมให้เข้ากับการพัฒนาภาวะผู้นำได้ด้วยคุณสมบัติพิเศษที่ผู้นำเชิงพุทธมีแล้วไม่ตกที่นั่งลำบากในการบริหารงาน คือ หลักสัปปุริสธรรม 7

หลักสัปปุริสธรรม แปลว่า ธรรมของสัตบุรุษ, ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ, คุณสมบัติของคนดี, ธรรมของผู้ดี ซึ่งบูรณาการให้เข้ากับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำองค์กรสงฆ์ดังนี้

1) รู้จักหลักการทำงาน (ธัมมัญญุตา) รู้จักภาระหน้าที่รับผิดชอบทุกอย่างขององค์การ รวมถึงรู้ กฎระเบียบ หลักการ ขั้นตอนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กร

2) รู้จักจุดมุ่งหมายของงาน (อัตถัญญุตา) รู้และเข้าใจเป้าหมายของการทำงาน มีความรู้ทักษะ และสามารถบริหารจัดการองค์กรให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีวิสัยทัศน์กว้างไกลทันยุคสมัย

3) รู้จักตนเอง (อัตตัญญุตา) มีความเชื่อมั่นในตนเอง ใช้เหตุผลนำอารมณ์ ฟังเสียงรอบด้านไม่ถือตนเป็นใหญ่ รู้จักเสียสละโดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

4) รู้จักความพอดี (มัตตัญญุตา) มีความพอดีในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ พอดีในการกินการอยู่ การใช้พระเดชพระคุณกับผู้ใต้บังคับบัญชา โดยรู้จักแบ่งปันความสุขให้แก่ผู้อื่น

5) รู้จักบริหารเวลา (กาลัญญุตา) สามารถบริหารเวลาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยสามารถวางแผนทุกอย่างให้เหมาะสมถูกต้องและหยืดหยุ่นตามเวลา เหตุการณ์ สถานที่ และยุคสมัยได้อย่างคุ้มค่า

6) รู้จักมีมนุษย์สัมพันธ์ (ปริสัญญุตา) มีความสามารถในการสื่อสารติดต่าง ประสานงานกิจกรรมในองค์กรให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยราบรื่น โดยสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีภายในองค์กร และผู้อื่น

7) รู้จักความแตกต่างของคนในองค์กร (ปุคคลปโรปรัญญุตา) รู้ความสามารถและศักยภาพของคนในองค์กรเป็นอย่างดี เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้บุคคลในองค์กรสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตนถนัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2545: 210) เมื่อเข้าใจบทบาทหน้าที่หลักใหญ่ของตน คือ การรู้จักหลักการทำงาน ตามแนวทางแห่งการดำรงตนเป็นคนดีด้วยหลักสัปปุริสธรรมแล้ว จึงเป็นเสมือนคัมภีร์การพัฒนาภาวะผู้นำชั้นยอด หลักพุทธธรรมเหล่านี้หากบุคคลใดมี บุคคลนั้นสามารถยืนหยัดเป็นผู้นำในองค์กรได้โดยสง่างาม เพราะผู้นำที่พัฒนาจากภายในย่อมเป็นที่รักของผู้อยู่รอบข้างได้ไม่ยาก และสามารถชนะใจผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้โดยไม่ต้องใช้ความรุนแรงใดๆ นี่คือ ผู้นำเชิงพุทธที่สังคมไร้พรมแดนกำลังกลับมาโหยหาอีกครั้ง

พุทธธรรมในการพัฒนาบุคลากร

ถ้ากล่าวถึงการพัฒนาคนตามหลักพระพุทธศาสนา ที่มีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างครบถ้วนเป็นระบบ หลักไตรสิกขา คือ เครื่องมือในการศึกษาและปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพที่พระพุทธเจ้าทรงวางแบบไว้ให้กับพระสาวกทั้งหลาย ที่ใคร่รักการพัฒนาตนเองให้ถึงจุดสูงสุดของความเป็นมนุษย์ ดังที่มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายอย่างเช่น

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมาย ศีล สมาธิ ปัญญา ให้ถือว่าเป็นทฤษฎี ถ้าเป็นการปฏิบัติต้องเป็นปัญญา แล้วเป็นศีล และเป็นสมาธิ สำหรับ ศีล สมาธิ ปัญญา ที่วางไว้เป็นรูปทฤษฎีนี้ก็ไม่ใช่ว่าผิดถูกตามรูปของทฤษฎี คือ เรียงตามลำดับจากต่ำไปหาสูง แต่พอถึงที่ปฏิบัติแล้วต้องดึงปัญญามานำหน้าและปัญญานั้นจะงอกงามเพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ ไป เพราะว่ามีสมาธิแล้วปัญญาก็จะงอกงามกว่าเดิม ปัญญาจูงให้ศีล สมาธิเดินไปถูกทางแล้ว ก็จะเพิ่มกำลังให้แก่ปัญญาให้สูงขึ้นไป (พุทธทาสภิกขุ, ม.ป.ป.: 198)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายไตรสิกขาว่า หมายถึง การพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค เป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามของมนุษย์ ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตน คือ สิกขามรรคกับสิกขาจึงประสานเป็นอันเดียวกัน เมื่อมองในแง่อริยสัจ 4 ก็เป็นอริยมรรค คือ วิถีชีวิตอันประเสริฐเมื่อเป็นมรรคก็ดำเนินก้าวหน้าไปสู่จุดหมายโดยกำจัดสมุทัยให้หมดไป ช่วยให้เรามีชีวิตที่พึ่งพาอวิชชาตัณหา อุปทานน้อยลงไป ไม่อยู่ใต้อำนาจครอบงำของมัน พร้อมกับที่เรามีปัญญาเพิ่มขึ้นและดำเนินชีวิตด้วยปัญญามากขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งในที่สุดพอสมุทัยหมดทุกข์ก็หมดก็บรรลุเป้าหมายเป็น นิโรธ โดยสมบูรณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2550: 7)

จากผู้ที่ให้ความหมายของข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่า ไตรสิกขา คือ แนวทางการพัฒนาฝึกฝนความเป็นมนุษย์เดิมของแต่ละคน ให้รู้และเข้าใจการเข้าถึงการชีวิตของความเป็นมนุษย์ที่พัฒนาจนถึงขีดสุดได้ ดังนั้น เมื่อคนในองค์กรถูกพัฒนาตามหลักไตรสิกขา จะสมบูรณ์ด้วยกายและวาจาที่ดี มีสมาธิในการทำงานรอบคอบขึ้น และเฉลียวฉลาดรอบรู้โดยมีหลักเหตุผลในการทำงานเพื่อองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพเต็มกำลังความสามารถ

พุทธธรรมในการพัฒนางาน

เป้าหมายของผู้นำอันดับแรก ย่อมต้องการให้งานประสบความสำเร็จตามที่วางแผนไว้ เจ้าอาวาสตามแนวพุทธที่บริหารจัดการวัดก็ไม่ต่างกัน ย่อมอยากสัมผัสผลงานที่วางแผนร่วมมือกันของคนในทีมเป็นไปอย่างที่คิดทำตกลงกันไว้ อิทธิบาท แปลว่า หนทางให้งานประสบความสำเร็จ เป็นหลักธรรมเบื้องต้นแต่นำไปประยุกต์ใช้กับการทำงานทุกประเภทได้ มี 4 ประการ คือ

1) ความพอใจในการทำงานขณะนั้น อย่างมีศรัทธา เพื่อให้งานเป้าหมายตามแผน นี้เรียกว่า **ฉันทะ**

2) ความมีมุมานะ อุตสาหะ พยายามบากบั่น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผน นี้เรียกว่า **วิริยะ**

3) ความตั้งใจ จดจ่อ ไม่ลดละกลางคัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผน นี้เรียกว่า **จิตตะ**

4) ความรอบคอบ ระมัดระวัง เตรียมพร้อมในการแก้ปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผน นี้เรียกว่า **วิมังสา**

เมื่อพิจารณาจากหลักอิทธิบาท 4 แล้ว หลักธรรมนี้จึงเป็นองค์ประกอบสนับสนุนที่สำคัญยิ่งที่องค์กรต่างๆ ที่มีความหวังจะเห็นความสำเร็จในงาน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ จนสามารถก่อสร้างตั้งองค์กรให้เป็นที่เชื่อถือในคุณภาพของงานที่มั่นคง และยั่งยืนอย่างต่อเนื่องด้วยผู้ทำหน้าที่บริหารวัด ก็คือพระภิกษุที่ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส หรือพระอุปัชฌาย์ผู้ให้การบรรพชาอุปสมบท และ/หรืออาจารย์ ผู้ให้นิสัย ในสมัยพุทธกาลนับแต่กาลที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงอนุญาตให้มีพระอุปัชฌาย์ เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้รับให้พึ่งพิง เป็นผู้สอนพระธรรมวินัย และเป็นผู้ปกครองดูแลพระภิกษุสามเณร ซึ่งบทบาท หน้าที่เหล่านี้ เป็นการทำหน้าที่ของเจ้าอาวาสในฐานะเป็นผู้บริหารวัดนั่นเอง

ถ้าผู้นำองค์กรในวัดอย่างเจ้าอาวาส หรือพระอุปัชฌาย์อาจารย์ ไม่ใส่ใจศึกษาอบรมตนทั้งปริยัติสัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรม คือปฏิบัติไตรสิกขาเอง ให้ถึงปฏิเวธสัทธรรม อย่างน้อยก็ให้ได้มีประสบการณ์ ตามสมควรแก่ธรรมด้วยตนเอง และทั้งยังไม่ใส่ใจ ไม่สนใจในการให้การศึกษาอบรมหมู่คณะ คือ พระภิกษุ-สามเณร ในปกครองของตนอย่างเข้มงวด กวดขัน จริงจัง และต่อเนื่อง การปฏิบัติ และรักษาพระธรรมวินัยก็ย่อหย่อนหมดทั้งวัด ย่อมไม่มีประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและหมู่คณะเหมือนต้นไม้ไม่มีแก่นฉะนั้น (ฐิติพร สะสม, 2553)

ประเด็นที่ควรคำนึงเกี่ยวการบริหารจัดการในศตวรรษที่ 21

ในการเปลี่ยนผ่านจากยุคศตวรรษที่ 20 ซึ่งระดับองค์กร ภาครัฐ ภาคเอกชน จนถึงสถาบันระดับ นานาชาติ มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ จนมาสู่ศตวรรษที่ 21 หรือ ไทยแลนด์ 4.0 ที่มุ่งเน้นเรื่องของสมรรถนะ ความคุ้มค่าประโยชน์สูงสุดของการนำวิทยาการทางวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมสมัยใหม่ มาบูรณาการใช้ให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด และการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการวัดตามหลักที่กล่าวมานั้น จำต้องให้ความสำคัญหลายๆ ประเด็น ดังนี้

สภาวะทางสังคม ประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 มีความเป็นไปได้สูงมากที่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ สภาวะนี้เกิดขึ้นจากกการที่อัตราการเกิดลดลง คนมีอายุยืนขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการวัดของสถาบันสงฆ์ด้วยเช่นกัน ซึ่งมี 2 ประเด็นใหญ่ๆ คือ 1) การขาดแคลนศาสนทายาทเกิดจากการขยายในทางโลกมากขึ้น อีกทั้งผู้ปกครองไม่เล็งเห็นคุณค่าของการบวชเรียนเหมือนสมัยก่อน และ 2) สืบเนื่องจากข้อแรก คือบุคลากรของสถาบันสงฆ์ก็เช่นกันมีโอกาสขาดแคลน เหมือนบุคลากรทางโลก และคงมีความจำเป็นต้องขยายอายุการทำงานของบุคลากร เช่น การปกครองคณะสงฆ์ที่ควรเกษียณ 60 แต่ขยายการทำงานจนถึง 80 จึงยกไว้เป็นที่ปรึกษา เป็นต้น

ความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคน พฤติกรรมการใช้ชีวิตของคนจะเปลี่ยนไป แม้แต่การทำบุญที่สามารถส่งผ่านทางอินเตอร์เน็ต ซึ่งทำให้เครือข่ายสังคมก็เข้ามามีบทบาทต่อการตัดสินใจมากขึ้น พฤติกรรมการทำงานของบุคลากรในสถาบันเปลี่ยนไป ต้องการความสำเร็จและการยอมรับที่รวมเร็วมากขึ้น ทำให้ความยึดมั่นในพระธรรมวินัยและกฎกติกาภายในองค์กรสงฆ์อาจจะน้อยลงไปตาม จึงเป็นความท้าทายของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายในวัดที่จะต้องเอื้อต่อการใช้ทรัพยากรอย่างเต็มประสิทธิภาพพร้อมกับการสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรเพื่อให้บุคลากรมีความภาคภูมิใจในสมณเพศ อยู่เป็นศาสนทายาทที่ดีขององค์กรไปนานๆ

การเข้าถึงเทคโนโลยี ที่กลายเป็นปัจจัยส่วนสำคัญของชีวิต พระภิกษุสามเณรรุ่นใหม่จะใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ บุคลากรในวัดก็จำเป็นต้องเป็นคนที่สามารถนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนพระธรรมวินัย พร้อมทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการค้นคว้าพัฒนาความรู้ของตนเอง ขณะเดียวกันยังจะต้องสามารถนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการวัดได้อีกทาง แต่ทั้งนี้การยอมรับและการใช้เทคโนโลยีของบุคลากรที่พระภิกษุสามเณรจะมีระดับความสามารถที่แตกต่างกัน ซึ่งทุกรูปต้องอยู่ภายใต้กรอบสมณสารูปที่ดีงาม

ความหลากหลายและความขัดแย้งกับในศตวรรษที่ 21 วัดจำเป็นต้องเป็นองค์กรที่เปิดรับความหลากหลายและความแตกต่างที่มากขึ้น พร้อมๆ กับความจำเป็นในการสร้างให้เกิดความเป็นเอกภาพ เพราะเอกภาพในองค์กรคือหัวใจของความสำเร็จ การทำงานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันคือเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนสู่เป้าหมาย เพราะจากการสร้างเอกภาพ ก่อให้เกิดทีมที่มั่นคงในการทำงานอย่างยั่งยืน

ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ คนในยุคใหม่จะเป็นกลุ่มคนที่ไม่ยึดติดกับที่ทำงาน มีความพร้อมที่จะเปลี่ยนงานใหม่ได้ตลอดเวลา และจะทำงานแบบอิสระมากขึ้น ดังนั้นรูปแบบการบริหารจัดการจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ท้าท้ายของเจ้าอาวาสในการปรับตัวให้เข้ากับพระภิกษุสามเณรและทีมงานรุ่นใหม่ ซึ่งต้องอาศัยวิธีการและขั้นตอนที่แตกต่างจากยุคที่ผ่านๆ มา ในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลและความท้าทายที่จะเกิดขึ้น

การจัดการความรู้ในองค์กร โดยการบริหารจำเป็นต้องกระตุ้นให้คนในองค์กรพัฒนาความรู้ สร้างนวัตกรรมในการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากองค์กรต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นยังจะสามารถนำพาองค์กรสู่การเป็นผู้นำได้ และการจัดการความรู้ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่สร้างความรู้สึกร่วมของคนในองค์กร สร้างความภาคภูมิใจในการทำงานและกระตุ้นให้ทำงานอย่างเต็มศักยภาพและประสิทธิภาพ การสร้างนวัตกรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งความเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วขึ้น องค์กรที่มีโครงสร้างการทำงานที่ไม่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงคือองค์กรที่จะขาดศักยภาพในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น

การบริหารจัดการในยุคศวรรษที่ 21 จะให้มีประสิทธิภาพได้ดีนั้น ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์แบบใหม่เพื่อปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งจำต้องสร้างให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง นั่นคือการเป็นผู้นำที่สามารถประสานการทำงานร่วมกันของคนในองค์กร เป็นกระบวนการที่ใช้เวลาปรับเปลี่ยนคนให้มีความเห็นร่วมกัน ทำงานร่วมกันสู่เป้าหมายเดียวกัน การทำงานอย่างเป็นเครือข่าย องค์กรที่ทำงานอย่างโดดเดี่ยวจะเป็นองค์การที่ขาดประสิทธิภาพภายในไปโดยอัตโนมัติ จำเป็นต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือกัน เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และร่วมกันทำงานเพื่อผลักดันการจัดการที่มีประสิทธิภาพและการทำงานร่วมกับสถานประกอบการเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งความต้องการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนไป เป็นโจทย์ให้องค์กรทางการศึกษาจำเป็นต้องเพิ่มการทำงานร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และต้องสนองตอบ ขณะเดียวกันจะต้องเรียนรู้ถึงความต้องการของสถานประกอบการที่องค์กรทางศึกษาจะต้องเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในการเข้าสู่การทำงาน การศึกษาต่อ ได้อย่างมีสมรรถนะ (พรชัย เจตามาน, 2560: 24-26)

การพัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารจัดการวัดตามแนวพุทธศาสตร์สู่ศตวรรษที่ 21

ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ควรมีความรู้ความสามารถในการสร้างวัดให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์ปฏิบัติธรรม ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์ชุมชนคุณธรรม ศูนย์ฝึกอาชีพประจำตำบล เป็นต้น ส่วนใหญ่ล้วนใช้วัดเป็นฐานทั้งสิ้น ซึ่งนี่คือหนึ่งในภาระกิจหลักทั้ง 6 ของผู้นำสงฆ์ทุกรูปต้องประสานติดต่อ อนุเคราะห์ชุมชนสังคม และประเทศชาติ และเป็นปัจจัยองค์ประกอบอีกประเภทที่ผู้นำองค์กรสงฆ์ในยุค 4.0 ควรคำนึงเป็นพิเศษ คือ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนา เพราะการเรียนการสอนเพื่อเตรียมบุคลากรเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 หมายถึง ทุกคนสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกแห่งบนโลกนี้มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมต่างๆ มาตอบสนองความต้องการของสังคม (พรชัย เจตามาน, 2560: 20-21) และเครื่องมือที่เป็นปัจจัยหลักของบริหารจัดการวัดให้เป็นองค์กรที่ดีมีทั้งประสิทธิภาพและคุณภาพไปพร้อมกันนั้น คือการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด อันได้แก่

1) การใช้อินเทอร์เน็ต (Internet) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการค้นหาความรู้ เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ดังนั้นสถาบันทางการศึกษาต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าถึง Internet ได้ง่ายมากกว่ามอง Internet เป็นผู้ร้ายแล้วกลัวว่าผู้เรียนจะใช้อ Internet ไปในทางที่ไม่ดี ไม่สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ ถ้าหากเป็นบุคลากรในวัด มีความจำเป็นที่ผู้นำองค์กรควรสนับสนุนให้เข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ง่ายเช่นกัน เพื่อบุคลากรเหล่านั้นสามารถนำความรู้จาก Internet มาพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพทันกับยุคสมัย โดยมีการอบรมและแนะนำถึงคุณค่าของการใช้ มากกว่าปิดกั้นศักยภาพตั้งแต่ยังไม่ให้ลองทำ

2) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นพรสวรรค์ หลักสูตรการเรียนการสอนควรจะเป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาส ให้ผู้เรียนกล้าที่จะคิดนอกกรอบหรือต่อยอดจากตำราเรียน ผู้นำองค์กรสงฆ์นในยุคไทยแลนด์ 4.0 ต้องเปิดใจให้บุคลากรหรือผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความคิดเห็นในมุมมองต่างๆ ได้ โดยไม่ปิดกั้นความคิดหรือยัดหยีดหลักการดั้งเดิมเท่านั้นที่ถูกต้อง เพราะองค์กรไม่สามารถอยู่ได้ด้วยคนเดียว ปัญหาไม่ได้แก้ด้วยวิธีเดียวเสมอไป

3) การปฏิสัมพันธ์กับสังคม (Society Interaction) เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของสังคมและทำงานร่วมกันในสังคม ควรมีกิจกรรมที่สนับสนุนการทำงานแบบเป็นกลุ่มหรือทีม (พรชัย เจตามาน, 2560: 21) วัดใดที่ขาดความเอาใจใส่ไม่สร้างปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านหรือชุมชนรอบวัด ผู้นำวัดนั้นขาดการบริหารจัดการที่เป็นมืออาชีพ ไม่มีวิสัยทัศน์ ขาดคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของภาวะผู้นำไปโดยปริยาย เนื่องจากไม่คำนึงถึงเป้าหมายของการบริหารจัดการวัดที่แท้จริง นั่นคือมุ่งให้วัดเป็นสถานที่สะอาด สงบ สว่าง จากอบายมุขหรือ สิ่งยั่วยุภายนอกที่สร้างความทะยานอยากไม่รู้จักพอให้แก่ผู้คนในสังคม

บทสรุป

ภาวะผู้นำ คือ คุณสมบัติ หรือ คุณลักษณะอันโดดเด่นเฉพาะตัว ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปรากฏขึ้นภายในกลุ่ม จนได้รับยกย่องด้วยการมอบความศรัทธาและความไว้เนื้อเชื่อใจให้รับภาระหน้าที่นำองค์กร กลุ่ม หรือสถาบัน ให้ดำเนินกิจการไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางแผนร่วมกันไว้ การบริหารจัดการวัด คือ การดำเนินกิจการงานทั้ง 6 องค์กร ของเจ้าอาวาสที่ประกอบด้วย ด้านปกครอง ด้านเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณูปการ ด้านศึกษาสงเคราะห์ และ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะผู้ปกครองชั้นสูง อีกทั้งประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน ชุมชน หรือองค์กรอื่น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นและเมื่อกล่าวถึงผู้บริหารจัดการวัด หนีไม่พ้นพระสังฆาธิการที่เป็นเจ้าอาวาสที่รับบทบาทหน้าที่ในการนำองค์กรสงฆ์ ผู้นำจิตวิญญาณของชุมชน และเป็นผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรมตัวอย่างโดยตรง มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อหมั่นไตร่ตรอง

การทำงานของตนเองว่า เข้าข่ายอคติประการใดประการหนึ่งหรือไม่ หากมีต้องพิจารณาแก้ไขจุดบกพร่อง ไม่ควรที่จะให้มากล่าวโทษ หรือนำไปติเตียนในภายหลังได้ และอคตินี้เอง ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการตัดสินใจในส่วนใดส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการงานที่เกิดจากอารมณ์เป็นที่ตั้งทั้งสิ้น หากเป็นเช่นนั้น ผู้บริหารจัดการวัดย่อมอาจจะถือความเป็นใหญ่สิทธิขาดในด้านใดด้านหนึ่ง ตามหลักอธิปไตยธรรมที่กล่าวไปก่อนหน้านี้ด้วย อย่างเช่น หากในที่ประชุมมีมติเสียงส่วนมาก แต่ผู้บริหารกลับฉันทาคติชอบใจอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งมีเสียงข้างน้อย เป็นต้น จากเหตุนี้ สิ่งแรกที่ตามมาคือเกิดความแตกแยกทางคิด และอาจนำไปสู่ความแตกแยกขององค์กรได้ในที่สุด จากหลักธรรมทั้ง 2 ที่เชื่อมโยงกัน จึงทำให้เกิดแนวบริหารจัดการวัดเบื้องต้นว่า “เมื่อมองคนและงานได้ จงอย่าลืมมองตนให้ออก ทำคนและงานให้ประสานกัน องค์กรจึงประสบความราบรื่นสำเร็จได้” เพราะการพัฒนาและหมั่นเสริมสร้างให้เกิดมี พิจารณาอยู่เนื่องๆ ตามหลักในพระพุทธศาสนาแล้ว ไม่ว่าผู้บริหารจะนำองค์ขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ ย่อมเป็นที่รักของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ไม่ยาก เพราะคุณธรรมจริยธรรมประการอื่นๆ อย่างเช่น พรหมวิหาร 4 ธรรมสำหรับผู้ใหญ่ อิทธิบาท 4 ธรรมนำความสำเร็จมาสู่องค์กร เป็นต้น ก็จะเกิดมีขึ้นได้โดยปริยาย

ผู้บริหารองค์กรสงฆ์ในศตวรรษที่ 21 ควรคำนึงในกระแสการปรับเปลี่ยนและพัฒนาวัดเพื่อให้เข้ายุคโลกาภิวัฒน์ คือ เรียนรู้ให้เข้าถึงการนำวิทยาการสมัยใหม่จากวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กร ดังนั้น จึงเป็นโจทย์ที่สำคัญที่ผู้นำที่ดีต้องเตรียมตัว เตรียมคน และเตรียมสิ่งที่ต้องทำ ให้ทันยุคกระแสสมัยของโลกที่หมุนเวียนเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ว่าบุคลากรของวัดและพุทธศาสนิกชนจะได้อะไร ทำอย่างไร เพื่อเป็นศาสนทายาทที่ดี ปกป้อง คุ้มครอง และศึกษาปฏิบัติตามพระธรรมวินัยได้อย่างถูกต้องดีทรงประสิทธิภาพ และมีสมรรถนะสมกับคนในยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้อย่างลงตัวมีความสุข

เพราะฉะนั้นจากเนื้อหาสาระที่กล่าวมา ผู้นำองค์กรสงฆ์ จะเป็นผู้บริหารที่ดีได้ในยุคปัจจุบันที่สังคมกำลังแสวงความยุติธรรมและศีลธรรมอันดี จึงควรประพฤติปฏิบัติภายใต้กรอบ 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ

กรอบของกฎหมาย คือ การปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง และกฎของคณะสงฆ์ งดเว้นในสิ่งที่กฎหมายห้าม ไม่ล่วงละเมิด

กรอบของพระธรรมวินัย คือ การงดเว้นข้อที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม และประพฤติปฏิบัติตามศีลธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต ในกรอบข้อนี้ หากพระสงฆ์ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดได้กรอบของกฎหมายข้างต้นอาจไม่จำต้องพูดถึงและกรอบของกระแสโลกาภิวัตน์ คือ การรู้และเข้าใจปฏิบัติตามหลักการ วิธีการเข้าถึงสังคมยุคดิจิตอล ที่มีอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมต่อ แต่มิใช่ตามกระแสสังคมจนลืมอัตลักษณ์ของตนไป หรือนำพาองค์กรปฏิบัติตามจนคลาดเคลื่อนความถูกต้องตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ที่ทรงวางระเบียบไว้ดีแล้ว แต่เป็นการนำความรู้

วิทยาการสมัยใหม่มาประยุกต์และพัฒนาความสามารถของบุคลากร ให้เกิดสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น รอบรู้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 อย่างประสานประโยชน์กัน

บรรณานุกรม

หนังสือทั่วไป

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2551). **การ์ตูนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน เรื่องน้ำใจไอ้ทอง.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์กำรเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ).

พรชัย เจตามาน. (2560) “**การพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21**” หลักสูตรพุทธบริหารการศึกษา, ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2545). **ภาวะผู้นำความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพมหานคร ธรรมสภา และสถาบันบันลือโลก.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (2545). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์** ฉบับประมวลธรรม. หน้า 149.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2550). **หัวใจพระพุทธศาสนา**. *วารสารพุทธจักร ปีที่ 61 ฉบับที่ 5, พฤษภาคม.* หน้า 7.

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). (2550). **คนสำราญ งานสำเร็จ.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พลับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

พุทธทาสภิกขุ. **วิธีแก้ปัญหาชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงธรรม, ม.ม.ป.

วิทยาลัยศาสนศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล. (2551) **การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาวัด.** นครปฐม: วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2547). **การบริหารหลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์องค์การทางการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพยวิสุทธิ์.

สมพงษ์ เกษมสิน. (2521). **การบริหารงานบุคคลแผนใหม่**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สมศักดิ์ บุญปู่ และคณะ. (2554). **5 ปีพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เสนาะ ติเยาว์. (2544). **หลักการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). **การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์. (2540). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: เทคนิค 19.

งานวิจัย

ฐิติพร สะสม. (2553).“ศึกษาระบบการบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา : วัดพระธาตุแช่แห้ง อาเภอภูเพียง จังหวัดน่าน”. **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภัทรกร วงศ์สกุล. (2554). “ภาวะผู้การเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในเขตลาดกระบัง”. **ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

การตั้งค่าหน้ากระดาษ A4

ระยะขอบ

ด้านบน 4.5 ซม. ด้านล่าง 4.01 ซม.
ด้านซ้าย 3.81 ซม. ด้านขวา 3.81 ซม.

การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย

ชื่อเรืองภาษาไทย ขนาดตัวอักษรแบบ TH sarabun PSK ขนาด 16 พ้อยท์ (Points) ตัวหนา
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ.....

ชื่อผู้นิพนธ์
ชื่อผู้ร่วมนิพนธ์

บทคัดย่อภาษาไทย

(ขนาดขนาด 16 พ้อยท์ (Points) ตัวธรรมดา)

ย่อหน้า1.5 ซม.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: .....

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

(ขนาดขนาด 16 พ้อยท์ (Points) ตัวธรรมดา)

ย่อหน้า 1.5 ซม.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: .....

1. บทนำ (ขนาดขนาด 16 พอยท์ (Points) ตัวหนา)

ย่อหน้า 1.5 ซม. ⟶ .....
.....
.....

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. .....
2. .....
3. .....

3. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์

.....
.....
.....

4. สรุปผลการวิจัย

.....
.....
.....

5. อภิปรายผลการวิจัย

.....
.....
.....

6. ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

7. กิตติกรรมประกาศ(ถ้ามี)

.....
.....
.....

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

(1) หนังสือ :

.....

.....

(2) วารสาร :

.....

.....

(3) สารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานวิจัย

.....

.....

(4) สัมภาษณ์

.....

.....

(5) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

.....

.....

2. ภาษาอังกฤษ

(1) Book :

.....

.....

(2) Journal :

.....

.....

(3) Thesis/Dissertations/Research report :

.....

.....

(4) Interview :

.....

.....

(5) Website :

.....

.....

การตั้งค่าหน้ากระดาษ A4

ระยะขอบ

ด้านบน 4.5 ซม. ด้านล่าง 4.01 ซม.
ด้านซ้าย 3.81 ซม. ด้านขวา 3.81 ซม.

การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ

ชื่อเรืองภาษาไทย ขนาดตัวอักษรแบบ TH sarabun PSK ขนาด 16 พ้อยท์ (Points) ตัวหนา
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ.....

ชื่อผู้นิพนธ์ *

บทคัดย่อภาษาไทย

(ขนาดขนาด 16 พ้อยท์ (Points) ตัวธรรมดา)

ย่อหน้า 1.5 ซม. ↓

.....
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: .....

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

(ขนาดขนาด 16 พ้อยท์ (Points) ตัวธรรมดา)

ย่อหน้า 1.5 ซม. ↓

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: .....

1. บทนำ (ขนาดขนาด 16พ้อยท์ (Points) ตัวหนา)

ย่อหน้า 1.5 ซม. ⟶ .....

.....

.....

.....

2. เนื้อหา

1. .....

.....

2. .....

.....

3. .....

.....

ฯลฯ.....

.....

3. สรุป

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

(1) หนังสือ :

.....

.....

(2) วารสาร :

.....

.....

(3) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์

.....

.....

(4) สัมภาษณ์

.....

.....

(5) สืออิเล็กทรอนิกส์

.....

.....

2. ภาษาอังกฤษ

(1) Book :

.....

.....

(2) Journal :

.....

.....

(3) Thesis/Dissertations/Research report :

.....

.....

(4) Interview :

.....

.....

(5) Website :

.....

.....

พิมพ์ที่ : หจก.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา 232/199 ถ.ศรีจันทร์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000
Tel. 043-466444, 081-7174207 Fax. 043-466863 E-mail : klungpress@hotmail.com 2562 รหัส 08